AGB
B 105

B 105

ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ

ΚΥΡΟΥ ΑΝΑΒΑΣΙΣ.

Πᾶν πλῆθος καὶ πᾶς πλοῦτος ἀρετῇ ὑπείκει. Πλ.

K. B. GYMNAS: BIBLIOTHEK BAMBERG

Mit

erklärenden Anmerkungen

herausgegeben

von

K. W. Krüger.

Zweite Ausgabe.

Berlin,
bei K. W. Krüger.

1845.

Alle rechtmäßigen Exemplare dieses Werkes führen hier den Stempel und die eigenhändige Namensschrift des Verfassers.

Staatliche
Bibliothek
Bamberg

Jedes einzelne Exemplar dieses Werkes kostet 1 Rthlr. 10 Sgr. Wer wenigstens 20 Exemplare nimmt erhält jedes für 1 Rthlr.

ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ

ΚΥΡΟΥ ΑΝΑΒΑΣΙΣ.

ΛΟΓΟΣ ΠΡΩΤΟΣ.

α΄. Δαρείου καὶ Παρυσάτιδος παῖδες γίγνονται δύο, 1
πρεσβύτερος μὲν Ἀρταξέρξης, νεώτερος δὲ Κῦρος. Ἐπεὶ
δὲ ἠσθένει Δαρεῖος καὶ ὑπώπτευε τελευτὴν τοῦ βίου, ἐβούλετό
οἱ τὼ παῖδε ἀμφοτέρω παρεῖναι. Ὁ μὲν οὖν πρεσβύτερος 2
παρὼν ἐτύγχανε· Κῦρον δὲ μεταπέμπεται ἀπὸ τῆς ἀρχῆς ἧς αὐτὸν σατράπην ἐποίησε, καὶ στρατηγὸν δὲ αὐτὸν ἀπέδειξε πάντων ὅσοι εἰς Καστωλοῦ πεδίον ἀθροίζονται. Ἀναβαίνει οὖν ὁ Κῦρος λαβὼν Τισσαφέρνην ὡς φίλον, καὶ τῶν Ἑλλήνων δὲ ἔχων ὁπλίτας ἀνέβη τριακοσίους, ἄρχοντα δὲ αὐτῶν

---

1. *Δαρείου.* Man sagt *παῖδές εἰσι, γίγνονταί τινι*; der Ge. steht als ob die Eigennamen gleich folgten: *Δαρείου καὶ Π. γίγνονται Ἀρταξέρξης καὶ Κ.* vgl. Gr. 47, 6. A. 5. — *γίγνονται* hist. Pr. Gr. 53, 1 A. 11. vgl. 1, 7, 16. 3, 2, 8. — *δύο*, dreizehn nach Ktesias, was Xen. vielleicht nicht wußte. — *Ἀρταξέρξης* heißt der sehr Kriegerische, ein Ehrenname den er (nach einer Sitte orientalischer Fürsten) erst als König annahm, sonst Arsakes genannt. — *τελευτή* ohne Artikel Gr. 50, 2 A. 16. vgl. 2, 6, 29 u. Mem. 1, 5, 2. — *τώ.* Gr. 50, 11. A. 19. — *ἀμφοτέρω.* Gr. 44, 2. A. 2. — *παρεῖναι* mit dem Da. (*οἱ*) 1, 4, 2. 3, 1, 46. 6, 4, 20.

§. 2. *παρὼν ἐτύγχανε.* Gr. 56, 4 A. 1. — *μεταπέμπεσθαι.* Gr. 52, 10 A. 6. 11. — *σατράπην.* vgl. 1, 9, 7. — *ἐποίησε, ἀπέδειξε* gemacht, eingesetzt hatte. Gr. 53, 6. A. 1. — *καὶ — δέ* und auch (Gr. 69, 32 A. 10), hier wie auch, da ein selbstständiger Satz an einen relativen angefügt ist. Gr. 59, 2 A. 6 vgl. 1, 4, 9. 8, 26. — *στρατηγός* Karanos bei den Persern genannt. Hell. 1, 4, 3. — *ὡς φίλον* den er für einen Freund hielt. Gr. 69, 63 A. 3. vgl. 2, 5, 3, 7, 7, 37. — *τῶν Ἑλλήνων* mit dem Artikel wohl deshalb weil es als bekannt vorausgesetzt wird daß Kyros Hellenen als Söldner hatte. vgl. Gr. 50, 2 A. 1. — *ἀναβαίνει — ἀνέβη.* Aehnliche Wiederholungen 2, 1. 10, 3. 2, 3, 13.

Ξενίαν Παῤῥάσιον. Ἐπειδὴ δὲ ἐτελεύτησε Δαρεῖος καὶ κα-
τέστη εἰς τὴν βασιλείαν Ἀρταξέρξης, Τισσαφέρνης διαβάλλει
τὸν Κῦρον πρὸς τὸν ἀδελφὸν ὡς ἐπιβουλεύοι αὐτῷ. Ὁ δὲ
4 πείθεταί τε καὶ συλλαμβάνει Κῦρον ὡς ἀποκτενῶν· ἡ δὲ μή-
τηρ ἐξαιτησαμένη αὐτὸν ἀποπέμπει πάλιν ἐπὶ τὴν ἀρχήν. Ὁ
δ' ὡς ἀπῆλθε κινδυνεύσας καὶ ἀτιμασθείς, βουλεύεται ὅπως
μήποτε ἔτι ἔσται ἐπὶ τῷ ἀδελφῷ, ἀλλ', ἢν δύνηται, βασι-
λεύσει ἀντ' ἐκείνου. Παρύσατις μὲν δὴ ἡ μήτηρ ὑπῆρχε τῷ
5 Κύρῳ, φιλοῦσα αὐτὸν μᾶλλον ἢ τὸν βασιλεύοντα Ἀρταξέρξην.
Ὅςτις δ' ἀφικνοῖτο τῶν παρὰ βασιλέως πρὸς αὐτόν, πάντας
οὕτω διατιθεὶς ἀπεπέμπετο ὥςθ' ἑαυτῷ μᾶλλον φίλους εἶναι
ἢ βασιλεῖ. Καὶ τῶν παρ' ἑαυτῷ δὲ βαρβάρων ἐπεμελεῖτο
6 ὡς πολεμεῖν τε ἱκανοὶ εἴησαν καὶ εὐνοϊκῶς ἔχοιεν αὐτῷ.
Τὴν δὲ Ἑλληνικὴν δύναμιν ἤθροιζεν ὡς μάλιστα ἐδύνατο
ἐπικρυπτόμενος, ὅπως ὅτι ἀπαρασκευαστότατον λάβοι βασιλέα.
Ὧδε οὖν ἐποιεῖτο τὴν συλλογήν. Ὁπόσας εἶχε φυλακὰς ἐν
ταῖς πόλεσι, παρήγγειλε τοῖς φρουράρχοις ἑκάστοις λαμβά-

---

§ 3. *κατέστη εἰς τὴν β.* zur königlichen Würde gelangt war. Gr. 68, 21 A. 4 — *πρός* gegen, vor. Gr. 68, 69 A. 3 — *ὡς*. Gr. 65, 1 A. 3; über den Opt 26, 11 A. 12. — *ὡς ἀποκτενῶν*. Gr. 69, 63 A. 3. vgl. 2, 6, 2. 3, 2, 11. 4, 3, 12. — *ἐξαιτησαμένη*. Gr. 52, 10 A. 5. — *αὐτόν*. Gr. 60, 5 A. 4.

§ 4. *ὡς* als, ut. — *ὅπως* steht hier und 4, 6, 7. 8, 9 eig. relativ: wie (er es anzufangen habe daß) er. Gr. 54, 8 A. 6. — *μήποτε*. Gr. 67, 5. — *ἐπὶ τῷ* in der Gewalt des. Gr. 68, 41 A. 9. So bei *εἶναι* auch 5, 5, 20, bei *γίγνεσθαι* 3, 1, 13. 5, 8, 17. — *ὑπῆρχε* war ergeben, wie 5, 6, 23, Dem. 18, 174. 19, 54. vgl. 4, 12: *τὰ τῆς τύχης ἡμῖν ὑπάρχει.*

§ 5. *ὅστις* als Collectiv auf *πάντας* bezogen. Gr. 58, 4 A. 5. — *ἀφικνοῖτο* iterativer Optativ. Gr. 65, 6 A. 5. vgl. 2, 6, 13. 25. — *τῶν παρὰ βασιλέως* für *τῶν παρὰ βασιλεῖ παρὰ βασιλέως*. Gr. 50, 8, A. 14. vgl. 2, 4, 24; über *βασιλεύς* ohne Artikel Gr. 50, 3 A. 7. — *διατιθείς* stimmend. — *ἀπεπέμπετο* entließ von sich. Gr. 52, 10 A. 8. vgl. 5, 2, 21. — *μᾶλλον φίλος*. Gr. 49, 7 A. 4. — *εἶναι*. Gr. 65, 3. — *τῶν παρ' ἑαυτῷ* der unter ihm Stehenden. Gr. 68, 35. vgl. 5, 16. 4, 3, 29. — *τῶν βαρβάρων ἐπεμελεῖτο ὡς* für *ἐπεμελεῖτο ὡς οἱ βάρβαροι*. Gr. 61, 6 A. 5. — *εὐνοϊκῶς*. Gr. 41, 12 A. 3; *εὔνως* oder *εὐνόως* Spätere. — *ἔχοιεν*. Gr. 66, 1 A. 7.

§ 6. *τήν* die bekannte vgl. zu §. 2. — *ἐπικρυπτόμενος*. Gr. 52, 8 A. 4. — *ὅτι* quam. Gr. 49, 10 u. eb. A. 3 — *λάβοι*. Gr. 26, 11 A. 10. — *ὧδε* auf folgende Weise. Gr. 51, 7 A. 2. — *ἐποιεῖτο τὴν συλλογήν* nachdrücklich für *συνέλεγεν*. Gr. 52, 8, 1 vgl. 1, 2, 1. 3, 16. — *ὁπόσας* — *ἑκάστοις* nach unsrer Weise zu construiren: *παρήγγειλε τοῖς φρουράρχοις ἑκάστοις τῶν φυλακῶν ὁπόσας εἶχεν ἐν ταῖς πόλεσιν*. vgl. 5, 4, 30 und Gr. 51, 11; über *τοῖς* §. 50 11 A. 19. — *ὡς* als ob, indem er vorgab daß. Gr. 69, 63 A. 3

νειν ἄνδρας Πελοποννησίους ὅτι πλείστους καὶ βελτίστους,
ὡς ἐπιβουλεύοντος Τισσαφέρνους ταῖς πόλεσι. Καὶ γὰρ ἦσαν
αἱ Ἰωνικαὶ πόλεις Τισσαφέρνους τὸ ἀρχαῖον, ἐκ βασιλέως δε-
δομέναι, τότε δ' ἀπέστησαν πρὸς Κῦρον πᾶσαι πλὴν Μιλήτου·
ἐν Μιλήτῳ δ' ὁ Τισσαφέρνης προαισθόμενος τὰ αὐτὰ ταῦτα 7
βουλευομένους, ἀποστῆναι πρὸς Κῦρον, τοὺς μὲν αὐτῶν ἀπέ-
κτεινε, τοὺς δ' ἐξέβαλεν. Ὁ δὲ Κῦρος ὑπολαβὼν τοὺς φεύ-
γοντας συλλέξας στράτευμα ἐπολιόρκει Μίλητον καὶ κατὰ γῆν
καὶ κατὰ θάλατταν καὶ ἐπειρᾶτο κατάγειν τοὺς ἐκπεπτωκό-
τας. Καὶ αὕτη αὖ ἄλλη πρόφασις ἦν αὐτῷ τοῦ ἀθροίζειν
στράτευμα. Πρὸς δὲ βασιλέα πέμπων ἠξίου ἀδελφὸς ὢν 8
αὐτοῦ δοθῆναί οἱ ταύτας τὰς πόλεις μᾶλλον ἢ Τισσαφέρνην
ἄρχειν αὐτῶν· καὶ ἡ μήτηρ συνέπραττεν αὐτῷ ταῦτα· ὥστε
βασιλεὺς τῆς μὲν πρὸς ἑαυτὸν ἐπιβουλῆς οὐκ ᾐσθάνετο, Τισ-
σαφέρνει δὲ ἐνόμιζε πολεμοῦντα αὐτὸν ἀμφὶ τὰ στρατεύματα
δαπανᾶν· ὥςτε οὐδὲν ἤχθετο αὐτῶν πολεμούντων. Καὶ γὰρ
ὁ Κῦρος ἀπέπεμπε τοὺς γιγνομένους δασμοὺς βασιλεῖ ἐκ τῶν
πόλεων ὧν Τισσαφέρνης ἐτύγχανεν ἔχων.

Ἄλλο δὲ στράτευμα συνελέγετο αὐτῷ ἐν Χεῤῥονήσῳ τῇ 9
καταντιπέρας Ἀβύδου τόνδε τὸν τρόπον. Κλέαρχος ἦν Λακε-

— καὶ γάρ etenim. Gr. 69, 32 A. 21; nam etiam §. 8. — ἦσαν hatten gehört. Gr. 53, 2 A. 8. vgl. 1, 6, 10. 3, 4, 10. — Τισσαφέρνους. Gr. 47, 6 A. 4. vgl. 1, 4, 9. 5, 5, 7. — τὸ ἀρχαῖον ehemals. Gr. 50, 5 A. 13. — ἐκ für ὑπό (7, 7, 1). Gr. 52, 5 A. 2. A. 7. ἐν Μιλήτῳ —, da er in Miletos dasselbe beabsichtigende (Menschen) vorher (ehe es zum Ausbruche kam) bemerkte, d. h. da er entdeckte, daß in M. eine Parthei auf eben das Ziel hinarbeite. — βουλευομένους. Gr. 56, 7 A. 1. vgl. 1, 4, 16. 9, 21. — ἀποστῆναι. Unser nämlich wird bei solchen Exegemen nicht ausgedrückt. vgl. 5, 10, 6. 7, 6, 40 und Gr. 57, 10 A. 7. — αὐτῶν. Gr. 47, 28 A. 2. — συλλέξας für συνέλεξε καί. Gr. 56, 15 A. 2. vgl. 1, 2, 17. 3, 5. 5, 4, 22. — φεύγοντας. Gr. 53, 1 A. 3. — κατάγειν. Gr. 68, 46 A. 10. — ἐκπίπτειν verbannt werden. Gr. 52, 3 A. 1. — καὶ — αὖ und andrerseits. Gr. 69, 12 A. vgl. 1, 9, 19. 2, 5, 26. — τοῦ ἀθροίζειν. Gr. 50, 6.

§ 8. ἀδελφὸς ὢν für ἀδελφῷ ὄντι. Gr. 55, 2 A. 2. — δοθῆναί οἱ. Gr. 51, 2 A. 4. — τῆς ἐπιβουλῆς Gr. 47, 10 A. 12. — Τισσαφέρνει. Gr. 48, 9 vgl. §. 9. — ἀμφί. Gr. 69, 30 A. 3. — οὐδέν. Gr. 46, 5 A. 9. So ἄχθεσθαί τι Plat. Phäd. 88, e, μεῖζον Symp. 216, b. — γιγνομένους einkommende. — ὧν für ἅς. Gr. 51, 10. — ἐτύγχανεν ἔχων gehabt hatte vgl. zu 1, 1, 6, wenn nicht ὧν Τισσαφέρνους zu lesen ist: die er von T. hatte vgl. Gr. 47, 9 A. 5. —

§ 9. τῇ καταντιπέρας. Gr. 50, 8 A. 8. — τόνδε folgende.

δαιμόνιος, φυγάς. Τούτῳ συγγενόμενος ὁ Κῦρος ἠγάσθη τε αὐτὸν καὶ δίδωσιν αὐτῷ μυρίους δαρεικούς. Ὁ δὲ λαβὼν τὸ χρυσίον στράτευμα συνέλεξεν ἀπὸ τούτων τῶν χρημάτων καὶ ἐπολέμει ἐκ Χεῤῥονήσου ὁρμώμενος τοῖς Θρᾳξὶ τοῖς ὑπὲρ Ἑλλησπόντου οἰκοῦσι καὶ ὠφέλει τοὺς Ἕλληνας· ὥστε καὶ χρήματα συνεβάλλοντο αὐτῷ εἰς τὴν τροφὴν τῶν στρατιωτῶν αἱ Ἑλλησποντιακαὶ πόλεις ἑκοῦσαι. Τοῦτο δ' αὖ οὕτω τρεφόμενον ἐλάνθανεν αὐτῷ τὸ στράτευμα.

10 Ἀρίστιππος δὲ ὁ Θετταλὸς ἐτύγχανε ξένος ὢν αὐτῷ, καὶ πιεζόμενος ὑπὸ τῶν οἴκοι ἀντιστασιωτῶν ἔρχεται πρὸς τὸν Κῦρον καὶ αἰτεῖ αὐτὸν εἰς δισχιλίους ξένους καὶ τριῶν μηνῶν μισθόν, ὡς οὕτω περιγενόμενος ἂν τῶν ἀντιστασιωτῶν. Ὁ δὲ Κῦρος δίδωσιν αὐτῷ εἰς τετρακισχιλίους καὶ ἓξ μηνῶν μισθόν, καὶ δεῖται αὐτοῦ μὴ πρόσθεν καταλῦσαι πρὸς τοὺς ἀντιστασιώτας πρὶν ἂν αὐτῷ συμβουλεύσηται. Οὕτω δὲ αὖ τὸ ἐν Θετταλίᾳ ἐλάνθανεν αὐτῷ τρεφόμενον στράτευμα.

11 Πρόξενον δὲ τὸν Βοιώτιον, ξένον ὄντα αὐτῷ, ἐκέλευσε λαβόντα ἄνδρας ὅτι πλείστους παραγενέσθαι, ὡς εἰς Πισίδας

Gr. 51, 7 A. 2; über den Ac. §. 46, 3 A. 5. — τούτῳ Gr. 48, 11 A. 14. vgl. 1, 2, 27. — ἠγάσθη faßte Bewunderung. Gr. 53, 5 A. 1; über die Verbindung verschiedener Tempora 59, 2 A. 7. — δαρεικούς erg. στατῆρας (Her. 7, 28, Thuk. 8, 28), zwanzig attische Silberdrachmen, jede etwa sieben Silbergroschen, so daß der Darius d'or mit dem Agio ungefähr fünf Thaler betrug. — ἀπό. Gr. 68, 16 A. 10. vgl. 2, 6, 5. 5, 3, 9. 6, 15. — ἐκ Χ. ὁρμώμενος von der Ch. aus, die sein ὁρμητήριον, belli sedes war. Gr. 52, 2 A. 1. Hell. 1, 4, 26: ἐκεῖθεν ὁρμώμενος ἐπολέμει. — ὠφέλει τούς. Gr. 46, 7. — συνεβάλλοντο trugen vom Ihrigen bei Gr. 52, 8 A. 2. — τρεφόμενον ἐλάνθανε wurde ins Geheim erhalten. Gr. 56, 4 A. 1.

§ 10. καί vor πιεζόμενος verbindet ἐτύγχανε mit ἔρχεται. — τῶν οἴκοι ἀ. Gr. 50, 8 A. 8. — αἰτεῖ αὐτόν. Gr. 46, 15. — εἰς δισχιλίους gegen. Gr. 60, 8 A. 1 und §. 68, 21 A. 9. — τριῶν μηνῶν. Gr. 47, 8 A. 1 vgl. 1, 2, 11. 12. — ὡς als ob, indem er die Aussicht habe daß. vgl. zu §. 6. — περιγενόμενος ἄν er würde wohl obsiegen. Gr. 69, 7 A. 1. vgl. 5, 2, 8. 6, 2, 7; über den Ge. 47, 19. — αὐτοῦ. Gr. 47, 16 A. 7. — μή. Gr. 67, 7 A. 1. — καταλῦσαι den Kampf auflösen, wie Thuk. 5, 23. vgl. unten 5, 7, 27, καταλύεσθαι Her. 9, 11, syn. συναλλάττεσθαι, συναλλαγῆναι unten 1, 2, 1 u. Thuk. 1, 24. 5, 5; über den Inf. Gr. 55, 3 A. 12 vgl. 1, 2, 14. — πρός mit. Gr. 68, 39 A. 4. — πρὶν ἂν αὐτῷ συμβουλεύσηται priusquam se (Cyrum) consuluisset. Gr. 26, 11 A. 11 u. 53, 6 A. 5. 54, 17 A. 4. 6 vgl 1, 2, 2. 7, 7, 57; über das Med. Gr. 52, 8 A. 7. vgl. 2, 1, 16 f. u. Her. 7, 237.

§ 11. ὡς als ob, vorgeblich, wie 1, 2, 1. 5, 8, 23 vgl. zu

βουλόμενος στρατεύεσθαι, ὡς πράγματα παρεχόντων τῶν Πισιδῶν τῇ ἑαυτοῦ χώρᾳ. Σοφαίνετον δὲ τὸν Στυμφάλιον καὶ Σωκράτην τὸν Ἀχαιόν, ξένους ὄντας καὶ τούτους, ἐκέλευσεν ἄνδρας λαβόντας ἐλθεῖν ὅτι πλείστους, ὡς πολεμήσων Τισσαφέρνει σὺν τοῖς φυγάσι τῶν Μιλησίων. Καὶ ἐποίουν οὕτως οὗτοι.

β΄. Ἐπεὶ δ' ἐδόκει αὐτῷ ἤδη πορεύεσθαι ἄνω, τὴν μὲν 1
πρόφασιν ἐποιεῖτο ὡς Πισίδας βουλόμενος ἐκβαλεῖν παντάπασιν ἐκ τῆς χώρας· καὶ ἀθροίζει ὡς ἐπὶ τούτους τό τε βαρβαρικὸν καὶ τὸ Ἑλληνικὸν ἐνταῦθα στράτευμα· καὶ παραγγέλλει τῷ τε Κλεάρχῳ λαβόντι ἥκειν ὅσον ἦν αὐτῷ στράτευμα καὶ τῷ Ἀριστίππῳ συναλλαγέντι πρὸς τοὺς οἴκοι ἀποπέμψαι πρὸς ἑαυτὸν ὃ εἶχε στράτευμα· καὶ Ξενίᾳ τῷ Ἀρκάδι, ὃς αὐτῷ προειστήκει τοῦ ἐν ταῖς πόλεσι ξενικοῦ, ἥκειν παρήγγειλε λαβόντα τοὺς ἄνδρας, πλὴν ὁπόσοι ἱκανοὶ εἴησαν τὰς
ἀκροπόλεις φυλάττειν. Ἐκάλεσε δὲ καὶ τοὺς Μίλητον πολι- 2
ορκοῦντας, καὶ τοὺς φυγάδας ἐκέλευσε σὺν αὐτῷ στρατεύεσθαι, ὑποσχόμενος αὐτοῖς, εἰ καλῶς καταπράξειεν ἐφ' ἃ ἐστρα-

---

1, 1, 6. — *εἰς Πισίδας* ins Gebiet der P. Gr. 68, 21 A. 2 vgl. 1, 3, 5. 7, 4, 11. — *στρατεύεσθαι* eig. Kriegsdienste thun (Gr. 52, 8 A. 7) steht für *στρατεύειν* öfter, um die persönlichen Anstrengungen zu bezeichnen. vgl. 2, 1, 1. 5, 3, 34. — *πράγματα παρέχειν* zu schaffen machen, wie 4, 1, 22. 2, 27. — *τῇ ἑαυτοῦ* seinem. Gr. 47, 9 A. 12 u. 51, 4 A. 8. — *καὶ τούτους* gleichfalls. Gr. 51, 7 A. 12 vgl. 2, 6, 30. 4, 1, 27. — *οὕτως οὗτοι.* Plat. Rep. 420: *οὗτοι οὕτως εὐδαιμονέστατοί εἰσιν.*

C. 2 § 1. *ἤδη* bereits, nachdem Alles vorbereitet war. — *πορεύεσθαι* daß zu marschiren sei. Gr. 55, 3 A. 15 vgl. 3, 18. 6, 6. 10, 17. — *ἄνω* nach Oberasien vgl. 3, 1, 8. 7, 5, 9 u. Gr. 66, 3 A. 6 u. 68, 46 A. 9. — *τὴν μὲν πρόφασιν.* Gedacht wird als Gegensatz was im Folgenden nur enthalten ist: *τῇ δ' ἀληθείᾳ ἐπὶ βασιλέα ἦν ὁ στόλος.* Gr. 69, 35 A. 3. — *ὡς ἐπί* vorgeblich gegen. Gr. 69, 63 A. 4. — *ἐνταῦθα* dorthin, nach Sardes, wie § 4 zeigt. — *συναλλαγέντι.* zu 1, 10, 1 vgl. Gr. 52, 6 A. 1. — *τοὺς οἴκοι.* Gr. 50, 5 A. 1. — *τοῦ ἐν ταῖς π. ξ.* 1 1, 6; über den Ge. Gr. 47, 20 A. 4. — *ὃ εἶχε στράτευμα* für *τὸ στρ. ὃ εἶχε.* Gr. 51, 12. — *λαβόντα* für *λαβόντι* Gr. 55, 2 A. 7. vgl. 5, 2, 12. 6, 4, 38.

2. *καί* vor *τοὺς φυγάδας* übersetze man: und auch. Gr. 69, 32 A. 9 vgl. 1, 10, 18. 4, 2, 21. 5, 3, 4. — *εἰ καταπράξειεν* si perfecisset. Gr. 26, 11 A. 11 u. 53, 6 A. 5. — *ἐφ' ἅ, ταῦτα ἐφ' ἅ* das wonach, was auszurichten, zu erwerben er den Feldzug unternahm. Dem. 4, 37: *προαπόλωλεν ἐφ' ἃ ἂν ἐκπλέωμεν.* — *παύσασθαι* für *παύσεσθαι.* Gr. 53, 6 A. 9. vgl. Thuc. 6, 24: (*ἤλπισαν*) *ἀργύριον οἴσειν καὶ δύναμιν προσκτήσασθαι.* — *παρεῖναι εἰς* adesse ad, in (Curt. 7, 3, 17) für wohin angekommen sein vgl. 7, 2, 5.

τεύετο, μὴ πρόσθεν παύσασθαι πρὶν αὐτοὺς καταγάγοι οἴκαδε.
Οἱ δὲ ἡδέως ἐπείθοντο· ἐπίστευον γὰρ αὐτῷ· καὶ λαβόντες
3 τὰ ὅπλα παρῆσαν εἰς Σάρδεις. Ξενίας μὲν δὴ τοὺς ἐκ τῶν
πόλεων λαβὼν παρεγένετο εἰς Σάρδεις, ὁπλίτας εἰς τετρακις-
χιλίους. Πρόξενος δὲ παρῆν ἔχων ὁπλίτας μὲν εἰς πεντακο-
σίους καὶ χιλίους, γυμνῆτας δὲ πεντακοσίους, Σοφαίνετος δὲ
ὁ Στυμφάλιος ὁπλίτας ἔχων χιλίους, Σωκράτης δὲ ὁ Ἀχαιὸς
ὁπλίτας ἔχων ὡς πεντακοσίους· Πασίων δὲ ὁ Μεγαρεὺς εἰς
ἑπτακοσίους ἔχων ἄνδρας παρεγένετο· ἦν δὲ καὶ οὗτος καὶ
4 ὁ Σωκράτης τῶν ἀμφὶ Μίλητον στρατευομένων. Οὗτοι μὲν
εἰς Σάρδεις αὐτῷ ἀφίκοντο. Τισσαφέρνης δέ, κατανοήσας
ταῦτα καὶ μείζονα ἡγησάμενος εἶναι ἢ ὡς ἐπὶ Πισίδας τὴν
παρασκευήν, πορεύεται ὡς βασιλέα ᾗ ἐδύνατο τάχιστα ἱππέας
5 ἔχων ὡς πεντακοσίους. Καὶ βασιλεὺς μὲν δὴ ἐπεὶ ἤκουσε
παρὰ Τισσαφέρνους τὸν Κύρου στόλον, ἀντιπαρεσκευάζετο.
Κῦρος δὲ ἔχων οὓς εἴρηκα ὡρμᾶτο ἀπὸ Σάρδεων· καὶ
ἐξελαύνει διὰ τῆς Λυδίας σταθμοὺς τρεῖς, παρασάγγας εἴκοσι
καὶ δύο, ἐπὶ τὸν Μαίανδρον ποταμόν. Τούτου τὸ εὖρος δύο
6 πλέθρα· γέφυρα δὲ ἐπῆν ἐζευγμένη πλοίοις ἑπτά. Τοῦτον
διαβὰς ἐξελαύνει διὰ Φρυγίας σταθμὸν ἕνα, παρασάγγας
ὀκτώ, εἰς Κολοσσάς, πόλιν οἰκουμένην καὶ εὐδαίμονα καὶ
μεγάλην. Ἐνταῦθα ἔμεινεν ἡμέρας ἑπτά· καὶ ἧκε Μένων ὁ
Θετταλὸς ἔχων ὁπλίτας χιλίους καὶ πελταστὰς πεντακοσίους,
7 Δόλοπας καὶ Αἰνιᾶνας καὶ Ὀλυνθίους. Ἐντεῦθεν ἐξελαύνει

---

3. *μὲν δή*. Gr. 69, 35 A. 3. Zurück weist es auf § 1. — *τοὺς ἐκ τῶν πόλεων* zu erklären wie *τῶν παρὰ βασιλέως* 1, 1, 5. vgl. 2, 18. 4, 6, 25. — *ὁπλίτας εἰς τ.* Apposition wie 4, 2. 2, 2, 7. — *ὡς* ungefähr. Gr. 69, 63 A. 5. — *τῶν στρατευομένων* von denen die (früher) standen, gestanden hatten. Gr. 53, 2 A. 9 vergl. 2, 3, 22; über den Ge. Gr. 47, 9 A. 2 vgl. 4, 6, 14.

4. *μέν* steht als sollte folgen *ἄλλοι δ' εἰς Κολοσσὰς καὶ Κελαινάς*. Zu andern Wendungen nöthigte § 6 und 9 die Unterbrechung. — *ἡγησάμενος* da er die Ansicht gefaßt hatte. Gr. 53, 5 A. 1. — *μείζονα ἢ ὡς ἐπὶ Π.* größer als wie gegen die P., zu groß um nur gegen die P. gerichtet zu scheinen. — *ὡς β.* Gr. 69, 63 A. 4.

§ 5. *στόλον*. Gr. 47, 10 A. 12. — *ὡρμᾶτο*. Gr. 52, 2 A. 1. — *ἐξελαύνει* marschirt. Gr. eb. — *εἴκοσι καὶ δύο*. Gr. 24, 2 A. 7. — *πλέθρα* und *πλέθρων* ist sprachgemäß. Gr. 60, 2 A. 2.

§ 6. *οἰκουμένην* (wohl) bevölkert. — *καὶ ἧκε*. Gr. 69, 32 A. 8 vgl. 1, 2, 9. 4, 2. 7; über die Aoristbedeutung Gr. 53, 1 A. 4.

§ 7. *θηρίων*. Gr. 47, 26 A. 6. — *ἀπὸ ἵππου*. Gr. 68, 16 A. 4. — *γυμνάσαι ἑαυτόν*. Gr. 52, 10 A. 9. — *μέσου τοῦ*. Gr. 50, 11

*σταθμοὺς τρεῖς, παρασάγγας εἴκοσιν, εἰς Κελαινάς, τῆς Φρυ-
γίας πόλιν οἰκουμένην, μεγάλην καὶ εὐδαίμονα. Ἐνταῦθα
Κύρῳ βασίλεια ἦν καὶ παράδεισος μέγας ἀγρίων θηρίων
πλήρης, ἃ ἐκεῖνος ἐθήρευεν ἀπὸ ἵππου, ὁπότε γυμνάσαι βού-
λοιτο ἑαυτόν τε καὶ τοὺς ἵππους. Διὰ μέσου δὲ τοῦ παρα-
δείσου ῥεῖ ὁ Μαίανδρος ποταμός· αἱ δὲ πηγαὶ αὐτοῦ εἰσιν
ἐκ τῶν βασιλείων· ῥεῖ δὲ καὶ διὰ τῆς Κελαινῶν πόλεως.
Ἔστι δὲ καὶ μεγάλου βασιλέως βασίλεια ἐν Κελαιναῖς ἐρυμνὰ* 8
*ἐπὶ ταῖς πηγαῖς τοῦ Μαρσύου ποταμοῦ ὑπὸ τῇ ἀκροπόλει.
Ῥεῖ δὲ καὶ οὗτος διὰ τῆς πόλεως καὶ ἐμβάλλει εἰς τὸν Μαί-
ανδρον· τοῦ δὲ Μαρσύου τὸ εὖρος εἴκοσι καὶ πέντε ποδῶν.
Ἐνταῦθα λέγεται Ἀπόλλων ἐκδεῖραι Μαρσύαν, νικήσας ἐρί-
ζοντά οἱ περὶ σοφίας, καὶ τὸ δέρμα κρεμάσαι ἐν τῷ ἄντρῳ
ὅθεν αἱ πηγαί· διὰ δὲ τοῦτο ὁ ποταμὸς καλεῖται Μαρσύας.
Ἐνταῦθα Ξέρξης, ὅτε ἐκ τῆς Ἑλλάδος ἡττηθεὶς τῇ μάχῃ ἀ-* 9
*πεχώρει, λέγεται οἰκοδομῆσαι ταῦτά τε τὰ βασίλεια καὶ τὴν
Κελαινῶν ἀκρόπολιν. Ἐνταῦθα ἔμεινε Κῦρος ἡμέρας τριά-
κοντα· καὶ ἧκε Κλέαρχος ὁ Λακεδαιμόνιος, φυγάς, ἔχων ὁ-
πλίτας χιλίους καὶ πελταστὰς Θρᾷκας ὀκτακοσίους καὶ τοξό-
τας Κρῆτας διακοσίους. Ἅμα δὲ καὶ Σωσίας παρῆν ὁ Συ-
ρακόσιος ἔχων ὁπλίτας τριακοσίους, καὶ [Σοφαίνετος] ὁ Ἀρ-
κὰς ἔχων ὁπλίτας χιλίους. Καὶ ἐνταῦθα Κῦρος ἐξέτασιν καὶ
ἀριθμὸν τῶν Ἑλλήνων ἐποίησεν ἐν τῷ παραδείσῳ· καὶ ἐγέ-
νοντο οἱ σύμπαντες ὁπλῖται μὲν μύριοι καὶ χίλιοι, πελτασταὶ
δὲ ἀμφὶ τοὺς δισχιλίους.*

A. 5. — *ὁ Μ. ποταμός.* Gr. 50, 7 A. 1. — *εἰσὶν ἐκ.* So steht *εἶναι* öfter bei Präpositionen und Adverbien die eine Bewegung ausdrükken, wie *ὅθεν αἱ πηγαί* erg. *εἰσίν* § 8 und *ἐκεῖσέ εἰσιν αἱ χεῖρες* Dem. 4, 40; eben so *ὑπάρχειν* Dem. 2, 27: *παρ' ὑμῶν αὐτῶν ὑπάρχει τὰ δέοντα.* Aehnlich Cic. or. 32: a quo disciplina Stoicorum est.

§ 8. *ἐμβάλλει.* Gr. 52, 2 A. 7. — *ποδῶν.* Gr. 47, 8 A. 2. — *λέγεται Ἀπόλλων.* Gr. 55, 4 A. 2. — *περὶ σοφίας* in der Musik. — *ὅθεν.* Gr. 66, 3 A. 1.

§ 9. *τῇ μάχῃ* in der (bekannten) Schlacht bei Salamis 480 v. Ch. G. — *Σωσίας* steht auch Plat. Krat. 397, *Σῶσις* will Burmann, weil dieser Name auf Inschriften sich so findet. — *Σοφαίνετος.* Wohl Kleanor vgl. § 3. — *ἀριθμόν* Zählung. So *ἀριθμὸν ποιεῖσθαι* Her. 7, 59. 8, 7. 8. — *ἐγένοντο* es kamen heraus, betrugen vgl. 7, 10. 5, 3, 3. — *οἱ σύμπαντες* im Ganzen. Gr. 50, 11 A. 13.

10 Ἐντεῦθεν ἐξελαύνει σταθμοὺς δύο, παρασάγγας δέκα, εἰς Πέλτας, πόλιν οἰκουμένην. Ἐνταῦθα ἔμεινεν ἡμέρας τρεῖς, ἐν αἷς Ξενίας ὁ Ἀρκὰς τὰ Λύκαια ἔθυσε καὶ ἀγῶνα ἔθηκε· τὰ δὲ ἆθλα ἦσαν στλεγγίδες χρυσαῖ· ἐθεώρει δὲ τὸν ἀγῶνα καὶ Κῦρος. Ἐντεῦθεν ἐξελαύνει σταθμοὺς δύο, παρασάγγας δώδεκα, εἰς Κεραμῶν ἀγοράν, πόλιν οἰκουμένην, ἐσχάτην
11 πρὸς τῇ Μυσίᾳ χώρᾳ. Ἐντεῦθεν ἐξελαύνει σταθμοὺς τρεῖς, παρασάγγας τριάκοντα, εἰς Καΰστρου πεδίον, πόλιν οἰκουμένην. Ἐνταῦθα ἔμεινεν ἡμέρας πέντε· καὶ τοῖς στρατιώταις ὠφείλετο μισθὸς πλέον ἢ τριῶν μηνῶν· καὶ πολλάκις ἰόντες ἐπὶ τὰς θύρας ἀπῄτουν. Ὁ δὲ ἐλπίδας λέγων διῆγε καὶ δῆλος ἦν ἀνιώμενος· οὐ γὰρ ἦν πρὸς τοῦ Κύρου τρόπου ἔχοντα
12 μὴ ἀποδιδόναι. Ἐνταῦθα ἀφικνεῖται Ἐπύαξα ἡ Συεννέσιος γυνὴ τοῦ Κιλίκων βασιλέως παρὰ Κῦρον· καὶ ἐλέγετο Κύρῳ δοῦναι χρήματα πολλά. Τῇ δ' οὖν στρατιᾷ τότε ἀπέδωκε Κῦρος μισθὸν τεττάρων μηνῶν. Εἶχε δὲ ἡ Κίλισσα καὶ φυλακὴν περὶ αὐτὴν Κίλικας καὶ Ἀσπενδίους· ἐλέγετο δὲ καὶ
13 συγγενέσθαι Κῦρον τῇ Κιλίσσῃ. Ἐντεῦθεν ἐξελαύνει σταθμοὺς δύο, παρσάγγας δέκα, εἰς Θύμβριον, πόλιν οἰκουμένην. Ἐνταῦθα ἦν παρὰ τὴν ὁδὸν κρήνη ἡ Μίδου καλουμένη τοῦ Φρυγῶν βασιλέως, ἐφ' ᾗ λέγεται Μίδας τὸν Σάτυρον θηρεῦσαι οἴνῳ κεράσας αὐτήν.
14 Ἐντεῦθεν ἐξελαύνει σταθμοὺς δύο, παρασάγγας δέκα, εἰς Τυριαῖον, πόλιν οἰκουμένην. Ἐνταῦθα ἔμεινεν ἡμέρας

---

§ 10. *τὰ Λύκαια ἔθυσε* feierte opfernd die L. Gr. 46, 6. — *στλεγγίς* hier vermuthlich ein kammähnlicher Kopfschmuck. — *Μυσίᾳ. Φρυγίᾳ* vermuthet Halbkart, *Πισιδίᾳ* Poppo.

§ 11. *ὠφείλετο* wurde geschuldet, debebatur, man war schuldig — *Καΰστρου. Κέστρου* vermuthet Mannert. — *πεδίον*, wie bei uns Friedrichsfelde u. a. vgl. 7, 8, 7. — *πλέον.* Gr. 49, 2 A. 3. — *τὰς θύρας* des Kyros, seines Zeltes. — *ἀπῄτουν.* Gr. 68, 46 A. 6. — *ἐλπίδας λέγων διῆγε* tröstete sie fortwährend mit Hoffnungen vgl. Gr. 56, 5 A. 3. — *δῆλος ἦν ἀνιώμενος.* Gr. 56, 4 A. 7 vgl. 10, 6. 2, 5, 27. 6, 21. — *πρὸς τοῦ K. τρόπου* im Character des K. Gr. 68, 37 A. 1. — *ἀποδιδόναι.* Gr. 68, 46 A. 6.

§ 12. *γυνή.* zu 1, 6, 3. — *δ' οὖν* gewiß aber ist daß. Gr. 68, 52 A. 2 vgl. 1, 3, 5. — *μηνῶν.* Gr. 47, 8 A. 1. — *συγγενέσθαι* hier von unerlaubtem Umgange; über den Ac. beim Inf. 55, 4 A. 2 vgl. § 8.

§ 13. *παρά* neben. Gr. 68, 36 A. 3 vgl. 3, 4, 9. — *τὸν Σ.* den Silen. — *ἡ Μίδου καλουμένη* die sogenannte Quelle des Midas. Gr. 50, 12 A. 3.

τρεῖς. Καὶ λέγεται δεηθῆναι ἡ Κίλισσα Κύρου ἐπιδεῖξαι τὸ
στράτευμα ἑαυτῇ· βουλόμενος οὖν ἐπιδεῖξαι ἐξέτασιν ποι-
εῖται ἐν τῷ πεδίῳ τῶν Ἑλλήνων καὶ τῶν βαρβάρων. Ἐκέ- 15
λευσε δὲ τοὺς Ἕλληνας, ὡς νόμος αὐτοῖς εἰς μάχην, οὕτω
ταχθῆναι καὶ στῆναι, συντάξαι δὲ ἕκαστον τοὺς ἑαυτοῦ.
Ἐτάχθησαν οὖν ἐπὶ τεττάρων· εἶχε δὲ τὸ μὲν δεξιὸν Μένων
καὶ οἱ σὺν αὐτῷ, τὸ δὲ εὐώνυμον Κλέαρχος καὶ οἱ ἐκείνου,
τὸ δὲ μέσον οἱ ἄλλοι στρατηγοί. Ἐθεώρει οὖν ὁ Κῦρος 16
πρῶτον μὲν τοὺς βαρβάρους· οἱ δὲ παρήλαυνον τεταγμένοι
κατ' ἴλας καὶ κατὰ τάξεις· εἶτα δὲ τοὺς Ἕλληνας, παρελαύ-
νων ἐφ' ἅρματος καὶ ἡ Κίλισσα ἐφ' ἁρμαμάξης. Εἶχον δὲ
πάντες κράνη χαλκᾶ καὶ χιτῶνας φοινικοῦς καὶ κνημῖδας καὶ
τὰς ἀσπίδας ἐκκεκαθαρμένας. Ἐπειδὴ δὲ πάντας παρήλασε, 17
στήσας τὸ ἅρμα πρὸ τῆς φάλαγγος μέσης πέμψας Πίγρητα
τὸν ἑρμηνέα παρὰ τοὺς στρατηγοὺς τῶν Ἑλλήνων ἐκέλευσε
προβαλέσθαι τὰ ὅπλα καὶ ἐπιχωρῆσαι ὅλην τὴν φάλαγγα.

---

§ 15. *εἰς μάχην* erg. *τάσσεσθαι* aus *ταχθῆναι*. Gr. 55, 4 A. 12. — *ἕκαστον* jeder Strateg vgl. 2, 6, 11. 12. — *ἐπὶ τεττάρων* vier Mann hoch. Gr. 68, 40 A. 6 vgl. 4, 8, 11. — *τὸ δεξιόν*. Hier ist so wenig *κέρας* als bei *μέσον* Centrum etwas zu ergänzen. Gr. 43, 4 A. 2. — *οἱ ἐκείνου*. Gr. 47, 5 A. 2 u. 51, 7 A. 10.

§ 16. *κατ' ἴλας* schwadronweise, *κατὰ τάξεις* companieweise vgl. Gr. 68, 25 A. 4. — *καὶ κνημῖδας καὶ ἀσπίδας ἐκκεκαθαρμένας*. Gut vermuthet Weiske *καὶ τὰς κνημῖδας ἐκκεκαθαρμένας καὶ τὰς ἀσπίδας ἐκκεκαλυμμένας*. Das letzte Wort haben die besten Handschriften. Die Schilde steckten in Futteralen, *σάγμασιν*, vgl. Ar. Ach. 574 mit dem Schol. u. Eu. Andr. 616.

§ 17. *μέσος* selten nachgestellt, auch Dem. 29, 12, Luc. *δὶς κατ.* 16, Herodian 2, 9, 6. 7, 11, 5, Appian öfter vgl. Gr. 50, 11 A. 5. — *πέμψας*. zu *συλλέξας* 1, 1, 7. — *τόν*, weil er es vorzugsweise, amtlich war. Gr. 50, 2. — *προβαλέσθαι*. Lesbon. 2 p. 172: *τὰ ὅπλα εὕρηται ἔμπροσθεν τοῦ σώματος προβεβλῆσθαι, ἡ μὲν ἀσπὶς τοῦ μὴ τιτρώσκεσθαι, τὸ δὲ δόρυ τοῦ ἀμύνεσθαι* vgl. 4, 2, 21. 6, 3, 16. 25; über das Med. Gr. 51, 10 A. 1. — *ἐπιχωρῆσαι*, *ἐπιέναι* wie auf einen Feind losgehen, zugehen. — *ὅλην τήν*. Gr. 50, 11 A. 7. — *προεῖπον* kündigten an, wie oft. — *ἐσάλπιγξε* erg. *ὁ σαλπιγκτής*. Gr. 61, 4 A. 3 vgl. 3, 4, 4. Elmsley zu Eu. Her. 830 vermuthet *ἐσήμηνε*, was der gew. Ausdruck ist. — *προβαλόμενοι* hat Schäfer. — *ἐκ τούτου* hierauf. Gr. 68, 17 A. 7 vgl. 1, 3, 13. 6, 8. 2, 5, 34. — *προϊόντων* erg. *αὐτῶν*. Gr. 47, 4 A. 3 vgl. 4, 8, 5. 6, 2, 16. 7, 2, 14. — *ἀπὸ τοῦ αὐτομάτου* aus eignem Antriebe. Gr. 68, 16 A. 11 vgl. 1, 3, 13. — *ἐγένετο*. Gr. 52, 8 A. 1. So *γίγνεται ἡ τροπή* 1, 8, 25, *ἡ ἀνάβασις* 4, 1, 10, *ἐπίστασις* 2, 4, 26, *σύλλογος* 5, 7, 2, *ἀριθμός* 5, 3, 3, *καθαρμός* 5, 7, 31.

*Οἱ δὲ ταῦτα προεῖπον τοῖς στρατιώταις· καὶ ἐπεὶ ἐσάλπιγξε,
προβαλλόμενοι τὰ ὅπλα ἐπῄεσαν. Ἐκ δὲ τούτου θᾶττον
προϊόντων σὺν κραυγῇ ἀπὸ τοῦ αὐτομάτου δρόμος ἐγένετο
18 τοῖς στρατιώταις ἐπὶ τὰς σκηνάς. Τῶν δὲ βαρβάρων φόβος
πολὺς καὶ ἄλλοις καὶ ἥ τε Κίλισσα ἔφυγεν ἐκ τῆς ἁρμαμά-
ξης καὶ οἱ ἐκ τῆς ἀγορᾶς καταλιπόντες τὰ ὤνια ἔφευγον· οἱ
δὲ Ἕλληνες σὺν γέλωτι ἐπὶ τὰς σκηνὰς ἦλθον. Ἡ δὲ Κίλισσα
ἰδοῦσα τὴν λαμπρότητα καὶ τὴν τάξιν τοῦ στρατεύματος ἐθαύ-
μαζε. Κῦρος δὲ ἥσθη τὸν ἐκ τῶν Ἑλλήνων εἰς τοὺς βαρβά-
ρους φόβον ἰδών.*

19 *Ἐντεῦθεν ἐξελαύνει σταθμοὺς τρεῖς, παρασάγγας εἴκοσιν,
εἰς Ἰκόνιον, τῆς Φρυγίας πόλιν ἐσχάτην. Ἐνταῦθα ἔμεινε
τρεῖς ἡμέρας. Ἐντεῦθεν ἐξελαύνει διὰ τῆς Λυκαονίας στα-
θμοὺς πέντε, παρασάγγας τριάκοντα. Ταύτην τὴν χώραν ἐπέ-
20 τρεψε διαρπάσαι τοῖς Ἕλλησιν ὡς πολεμίαν οὖσαν. Ἐντεῦ-
θεν ὁ Κῦρος τὴν Κίλισσαν εἰς Κιλικίαν ἀποπέμπει τὴν ταχί-
στην ὁδόν· καὶ συνέπεμψεν αὐτῇ στρατιώτας οὓς Μένων εἶχε
καὶ αὐτὸν Μένωνα τὸν Θεσσαλόν. Κῦρος δὲ μετὰ τῶν ἄλ-
λων ἐξελαύνει διὰ Καππαδοκίας σταθμοὺς τέτταρας, παρα-
σάγγας εἴκοσι καὶ πέντε πρὸς Δάναν, πόλιν οἰκουμένην, με-*

---

§ 18. *τῶν βαρβάρων* hängt von *τοῖς ἄλλοις* ab, wie auch von *ἡ Κίλισσα καὶ οἱ ἐκ τῆς ἀγορᾶς.* — *φόβος* erg. *ἦν.* Gr. 62, 1 A. 6. — *καὶ ἥ τε Κ. καί.* Gr. 69, 32 A. 11; über den mit dem Da. *τοῖς ἄλλοις* verbundenen Satz eb. 59, 2 A. 4. Wir würden erwarten *καὶ τῇ Κιλίσσῃ, ἣ ἔφυγεν.* — *ἐκ τῆς ἁρμαμάξης.* Die Präposition bezeichnet nur die Richtung von dem Standpuncte des Wagens aus. Daß die Königin den Wagen verlassen ist nicht wohl denkbar. vgl. zu *ἀπό* § 7. — *οἱ ἐκ.* zu § 3. — *ἀγορά* Marktplatz im Lager vgl. 1, 3, 14. 5, 6, Thuc. 5, 115, Polyb. 6, 31, 1. — *σὺν γέλωτι* ob der Furcht der Barbaren. — *τὸν ἐκ τῶν Ἑ. εἰς τοὺς β. φόβον* die Furcht welche die H. den B. einflößten. Gr. 50, 9 A. 5. Ueblicher ist *φόβος ἀπό τινος* vgl. 7, 2, 37; bei Spätern *ἐκ* nicht selten, wie *τὸ ἐκ Σεβήρου δέος* Herodian 3, 4, 7 und ex duce metus Tac. A. 1, 29. Wie hier *φόβος εἰς-*, so *δέος ἐς-* Thuk. 6, 85. — *ἰδών.* Gr. 56, 6 A. 4.

§ 19. *διαρπάσαι.* Gr. 55, 3 A. 20. — *ὡς π. οὖσαν* vgl. 3, 2, 23.

§ 20. *ταχίστην, ἐλαχίστην* 6, 1, 16. — *αὐτὸν Μ.* ohne Artikel, wie 1, 5, 13. 6, 1, 5. 4, 15. 7, 3, 33, Gr. 50, 11 A. 16. Doch *Μένωνα τὸν Θεσσαλόν* lassen gute Handschriften weg. Thuk. 6, 103: *τοὺς μετὰ Λαμάχου καὶ αὐτὸν ἐκομίσαντο.* — *Δάναν. Τύανα* nach Danville vgl. Strabo 12 p. 371. — *ἐν ᾧ* während welcher Zeit, wie 7, 1, 15 vgl. Gr. 43, 4 A. 7. — *φοινικιστήν* Purpurfärber, wahrscheinlich ein bedeutendes Hofamt. — *τῶν ὑπάρχων δυνάστην* einen Gewalthaber von den Statthaltern; doch ist *δυνάστην* vielleicht Glossem.

γάλην καὶ εὐδαίμονα. Ἐνταῦθα ἔμειναν ἡμέρας τρεῖς· ἐν ᾧ
Κῦρος ἀπέκτεινεν ἄνδρα Πέρσην Μεγαφέρνην, φοινικιστὴν
βασίλειον, καὶ ἕτερόν τινα τῶν ὑπάρχων [δυνάστην], αἰτια-
σάμενος ἐπιβουλεύειν αὐτῷ.

Ἐντεῦθεν ἐπειρῶντο εἰςβάλλειν εἰς τὴν Κιλικίαν· ἡ δὲ 21
εἰςβολὴ ἦν ὁδὸς ἁμαξιτός, ὀρθία ἰσχυρῶς καὶ ἀμήχανος εἰς-
ελθεῖν στρατεύματι, εἴ τις ἐκώλυεν. Ἐλέγετο δὲ καὶ Συέννε-
σιν εἶναι ἐπὶ τῶν ἄκρων φυλάττοντα τὴν εἰςβολήν· δι' ὃ ἔμει-
νεν ἡμέραν ἐν τῷ πεδίῳ. Τῇ δ' ὑστεραίᾳ ἧκεν ἄγγελος λέ-
γων ὅτι λελοιπὼς εἴη Συέννεσις τὰ ἄκρα, ἐπεὶ ᾔσθετο τό τε
Μένωνος στράτευμα ὅτι ἤδη ἐν Κιλικίᾳ ἦν εἴσω τῶν ὀρέων
καὶ ὅτι τριήρεις ἤκουε περιπλεούσας ἀπ' Ἰωνίας εἰς Κιλικίαν
Ταμὼν ἔχοντα τὰς Λακεδαιμονίων καὶ αὐτοῦ Κύρου. Κῦρος 22
δ' οὖν ἀνέβη ἐπὶ τὰ ὄρη οὐδενὸς κωλύοντος καὶ εἶδε τὰς
σκηνὰς οὗ ἐφύλαττον οἱ Κίλικες. Ἐντεῦθεν δὲ κατέβαινεν
εἰς πεδίον μέγα καὶ καλὸν καὶ ἐπίῤῥυτον καὶ δένδρων
παντοδαπῶν σύμπλεων καὶ ἀμπέλων· πολὺ δὲ καὶ σήσα-
μον καὶ μελίνην καὶ κέγχρον καὶ πυροὺς καὶ κριθὰς φέ-
ρει. Ὄρος δ' αὐτὸ περιέχει ὀχυρὸν καὶ ὑψηλὸν πάντῃ ἐκ
θαλάττης εἰς θάλατταν. Καταβὰς δέ, διὰ τούτου τοῦ πεδίου 23
ἤλασε σταθμοὺς τέτταρας, παρασάγγας πέντε καὶ εἴκοσιν, εἰς
Ταρσούς, τῆς Κιλικίας πόλιν μεγάλην καὶ εὐδαίμονα. Ἐν-

---

§ 21. *εἰςβάλλειν* eindringen. Gr. 52, 2 A. 7. — *εἰβολή* Eingang, Zugang, *Κιλικίαι πύλαι* genannt. — *ὁδός* wird gew. bei *ἁμαξιτός* nicht zugefügt. — *ἀμήχανος, ἣν ἀμήχανον ἦν*. Gr. 56, 3 A. 7 vgl. 4, 1, 24. 5, 6, 10 u. zu 2, 3, 11. — *δι' ὅ* weshalb. Gr. 43, 4 A. 23. — *ἔμεινεν* erg. *Κῦρος* als Hauptperson — *λέγων ὅτι*. Gr. 65, 1 A. 4. — *λελοιπὼς εἴη*. Gr. 31, 5 A. 1. — *τὸ στράτευμα* ist der Ac. vgl. 5, 7, 19 u. Gr. 61, 6 A. 2. — *τε* steht hier, nicht nach *ἐπεί*, als ob *ἤκουε* nicht hinzugefügt werden sollte. Thuk. 4, 116: *ὡς ᾔσθετο αὐτοὺς ἀπολείποντάς τε τὰς ἐπάλξεις καὶ τὸ γιγνόμενον ὁρῶν*. — *ὅτι*. Gr. 56, 7 A. 12 und 65, 1 A. 4. — *ἦν* für *εἴη*. Gr. 54, 6 A. 2 vgl. 2, 2, 5. 3, 1, 2. — *τριήρεις — Κύρου*. Man construire *ἤκουε Τάμων ἔχοντα* (Gr. 56, 7 A. 1 vgl. 1, 4, 5) *τριήρεις τὰς Λ. καὶ αὐτοῦ Κ. περιπλεούσας ἀπὸ Ἰ. εἰς Κ.* Solche Hyperbata finden sich besonders bei *ἔχων* öfter, wie Dem. 3, 5: *δέκα ναῦς ἀπεστείλατε ἔχοντα κενὰς Χαρίδημον*.

§ 22. *ἐφύλαττον* Wache gehalten hatten. Vgl. zu 1, 1, 6. — *αὐτό, τὸ πεδίον*. — *ἐκ θαλάττης εἰς θ.* Gr. 68, 17 A. 4.

§ 23. *ἦσαν* für *ἦν*. Gr. 63, 2 A. 1 vgl. 1, 4, 10. 5, 1. 7, 17. 20. — *ὄνομα* Namens. Gr. 46, 4 A. 3. — *δύο*. Gr. 24, 1 A. 3 und 44, 2 A. 3. — *πλέθρων* hängt von *ποταμός* ab. Gr. 47, 8 A. 2 vgl. 1, 4, 4. 2, 4, 12 mit 1, 4, 9. 11; so *πλεθριαῖος* 1, 5, 4. 4, 6, 4.

ταῦθα ἦσαν τὰ Συεννέσιος βασίλεια τοῦ Κιλίκων βασιλέως·
διὰ μέσης δὲ τῆς πόλεως ῥεῖ ποταμὸς Κύδνος ὄνομα, εὖρος
24 δύο πλέθρων. Ταύτην τὴν πόλιν ἐξέλιπον οἱ ἐνοικοῦντες
μετὰ Συεννέσιος εἰς χωρίον ὀχυρὸν ἐπὶ τὰ ὄρη, πλὴν οἱ τὰ
καπηλεῖα ἔχοντες· ἔμειναν δὲ καὶ οἱ παρὰ τὴν θάλατταν οἰ-
κοῦντες ἐν Σόλοις καὶ ἐν Ἰσσοῖς.
25 Ἐπύαξα δὲ ἡ Συεννέσιος γυνὴ προτέρα Κύρου πέντε ἡμέ-
ρας εἰς Ταρσοὺς ἀφίκετο. Ἐν δὲ τῇ ὑπερβολῇ τῶν ὀρῶν τῇ
εἰς τὸ πεδίον δύο λόχοι τοῦ Μένωνος στρατεύματος ἀπώ-
λοντο. Οἱ μὲν ἔφασαν ἁρπάζοντάς τι κατακοπῆναι ὑπὸ τῶν
Κιλίκων, οἱ δέ, ὑπολειφθέντας καὶ οὐ δυναμένους εὑρεῖν τὸ
ἄλλο στράτευμα οὐδὲ τὰς ὁδοὺς εἶτα πλανωμένους ἀπολέσθαι.
26 Ἦσαν δὲ οὗτοι ἑκατὸν (ἕκαστος) ὁπλῖται. Οἱ δ' ἄλλοι ἐπειδὴ
ἧκον, τήν τε πόλιν τοὺς Ταρσοὺς διήρπασαν, διὰ τὸν ὄλε-
θρον τῶν συστρατιωτῶν ὀργιζόμενοι, καὶ τὰ βασίλεια τὰ ἐν
αὐτῇ. Κῦρος δὲ ἐπεὶ εἰσήλασεν εἰς τὴν πόλιν, μετεπέμπετο
Συέννεσιν πρὸς ἑαυτόν· ὁ δὲ οὔτε πρότερον οὐδενί πω κρείτ-
τονι ἑαυτοῦ εἰς χεῖρας ἐλθεῖν ἔφη οὔτε τότε Κύρῳ ἰέναι ἤθελε,
27 πρὶν ἡ γυνὴ αὐτὸν ἔπεισε καὶ πίστεις ἔλαβε. Μετὰ δὲ ταῦτα

---

§ 24. *ἐξέλιπον εἰς* verließen und flohen nach. Her. 6, 100: *ἐκλιπεῖν τὴν πόλιν ἐς τὰ ἄκρα.* Vollständig 4, 1, 8 vgl. Gr. 68, 21 A. 4. — *ἐπί* mit dem Ac. noch wegen *ἐξέλιπον.* — *πλήν* erg. *οὐκ ἐξέλιπον.* Gr. 69, 57 vgl. 7, 3, 2. —

§ 25. *προτέρα.* G. 57, 5 A. 3. — *ἡμέρας.* vgl. 1, 7, 12 und Pind. P. 4, 26: *δώδεκα ἁμέρας πρότερον*; üblicher ist der Da. Gr. 48, 15 A. 9. 10. — *τῇ εἰς* für *τῶν εἰς* ist Conjectur vgl. 4, 6, 5; doch *οἱ πρὸς τὰ πεδία ἀφεστήκεσαν* Thuk. 6, 88. — *τοῦ M. στρ.* Gr. 47, 9. — *οἱ μέν.* Man erwartet *οὓς οἱ μέν* oder *καὶ οἱ μέν*; doch solche Asyndeta sind nicht selten, wie 2, 1, 6 vgl. Gr. 59, 1 A. 5. — *ὑπολειφθέντας* zurückgeblieben. Gr. 52, 6 A. 1. — *καὶ οὐ, οὐδέ.* Gr. 68, 50 A. 1. — *εἶτα.* Gr. 56, 10 A. 3 vgl. 4, 7, 13. — *ἕκαστος* ist aus Conjectur eingeschoben vgl. 3, 4, 21. 4, 8, 15; über die Apposition Gr. 57, 8 A. und 63, 1 A. 3.

§ 26. *τὴν πόλιν τοὺς Ταρσούς.* Gr. 50, 7 A. 3. — *κρείττων* mächtiger. Gr. 23, 7 A. 1 vgl. *κράτιστος* 1, 5, 8. — *ἑαυτοῦ, ἢ αὐτὸς εἴη* Gr. 47, 27 A. 2. — *οὐδενὶ εἰς χεῖρας ἐλθεῖν.* Gr. 48, 9 A. 1. — *ἰέναι* erg. *εἰς χεῖρας.* — *πρίν* bis. Gr. 54, 17 A. 6. — *ἔλαβε* erg. *Συέννεσις.* Gr. 51, 5 A. 3 vgl. 1, 4, 5. 8, 24.

§ 27. *εἰς τὴν στρατιάν* zur Erhaltung des Heeres. Thuk. 2, 65: *Κῦρος παρεῖχε χρήματα Πελοποννησίοις ἐς τὸ ναυτικόν.* vgl. eb. 6, 8, Xen. Hell. 4, 8, 33. unten 1, 3, 3 u. Gr. 68, 21 A. 7. — *Περσικήν*, eig. *Μηδικήν*, die vor den Persern aufgenommen war, ein purpurner Kaftan (*κάνδυς*) mit Goldstickerei. — *ἁρπάζεσθαι* hängt von *ἔδωκε* ab. Gr. 55, 3 A. 11 mit 59, 2 A. 3. — *ἐντυγχάνωσιν* erg. *οἱ Κίλικες αὐτοῖς.* —

ἐπεὶ συνεγένοντο ἀλλήλοις, Συέννεσις μὲν Κύρῳ ἔδωκε χρή-
ματα πολλὰ εἰς τὴν στρατιάν, Κῦρος δὲ ἐκείνῳ δῶρα ἃ νο-
μίζεται παρὰ βασιλεῖ τίμια, ἵππον χρυσοχάλινον καὶ στρε-
πτὸν χρυσοῦν καὶ ψέλια καὶ ἀκινάκην χρυσοῦν καὶ στολὴν
Περσικὴν καὶ τὴν χώραν μηκέτι ἁρπάζεσθαι, τὰ δὲ ἡρπα-
σμένα ἀνδράποδα, ἤν που ἐντυγχάνωσιν, ἀπολαμβάνειν.

γ'. Ἐνταῦθα ἔμεινε Κῦρος καὶ ἡ στρατιὰ ἡμέρας εἴ- 1
κοσιν· οἱ γὰρ στρατιῶται οὐκ ἔφασαν ἰέναι τοῦ πρόσω·
ὑπώπτευον γὰρ ἤδη ἐπὶ βασιλέα ἰέναι· μισθωθῆναι δὲ οὐκ
ἐπὶ τούτῳ ἔφασαν. Πρῶτος δὲ Κλέαρχος τοὺς αὐτοῦ στρα-
τιώτας ἐβιάζετο ἰέναι· οἱ δὲ αὐτόν τε ἔβαλλον καὶ τὰ ὑπο-
ζύγια τὰ ἐκείνου, ἐπεὶ ἤρξατο προϊέναι. Κλέαρχος δὲ τότε 2
μὲν μικρὸν ἐξέφυγε τὸ μὴ καταπετρωθῆναι, ὕστερον δ', ἐπεὶ
ἔγνω ὅτι οὐ δυνήσεται βιάσασθαι, συνήγαγεν ἐκκλησίαν τῶν
αὑτοῦ στρατιωτῶν. Καὶ πρῶτον μὲν ἐδάκρυε πολὺν χρόνον
ἑστώς· οἱ δέ, ὁρῶντες ἐθαύμαζον καὶ ἐσιώπων· εἶτα ἔλεξε
τοιάδε.

Ἄνδρες στρατιῶται, μὴ θαυμάζετε ὅτι χαλεπῶς φέρω 3
τοῖς παροῦσι πράγμασιν. Ἐμοὶ γὰρ Κῦρος ξένος ἐγένετο

C. 3. §. 1. ἔμεινε. Gr. 63, 4. — οὐκ ἔφασαν. Gr. 67, 1 A. 2 vgl. 1, 3, 7. 4, 12. — ἰέναι se ituros esse. Gr. 38, 3 A. 3 u. 55, 2 A. 4. — τοῦ πρόσω. G. 47, 1 A. vgl. 5, 4, 30. — ἰέναι daß man, Kyros, gehe. — ἐπὶ τούτῳ zu diesem Zwecke. Gr. 68, 41 A. 7 vgl. 4, 4, 17. — ἐβιάζετο suchte zu zwingen. Gr. 53, 1 A. 6. 7. So ἀνίστασαν 4, 5, 19, ἀνέστελλον 5, 4, 23, ἐδίδοσαν Hell. 5, 3, 14. — ἰέναι. Gr. 55, 3 A. 11. — ἔβαλλον. τοῖς λίθοις wird 5, 7, 20 hinzugefügt. — ἤρξατο. Gr. 52, 8 A. 8 vgl. zu 1, 4, 15.

§ 2. μικρόν um ein Kleines (nur) d. h. kaum. — τό für τοῦ hat eine Handschrift. Andok. 2, 9: τό γε δυστυχέστατος εἶναι ἀνθρώπων οὐδαμῇ ἐκφεύγω. Mit dem Ge. wird ἐκφεύγω (in der guten Prosa) nicht verbunden. Nicht zu vergleichen war Isokr. 7, 17: μικρὸν ἀπέλιπον τοῦ μὴ ταῖς ἐσχάταις συμφοραῖς περιπεσεῖν. — μή. Gr. 67, 12 A. 4 vgl. 3, 5, 11. 7, 2, 12. 6, 29. — ἔγνω ὅτι. zu 1, 2, 21. — πρῶτον μὲν — εἶτα. Gr. 69, 24 A. 1. — ἑστώς da stehend ohne zu reden.

§ 3. Ἄνδρες στρατιῶται. Gr. 57, 1 A. 1; über den Vo. 45, 3 A. 1. — χαλεπῶς φέρω τοῖς π. πρ. Gr. 48, 15 A. 7 vgl. 5, 5, 24. 7, 20. — φεύγοντα ἐκ τῆς π. für φυγόντα ἐκ τῆς π. καὶ φεύγοντα aus dem Vaterlande verbannt und in der Verbannung lebend. Hell. 1, 3, 13: ἤδη φεύγων ἐκ Συρακουσῶν vgl. Plat. Euthyd. p. 271, c. u. Gr. 53, 1 A. 3. — τὰ ἄλλα. Gr. 46, 5 A. 4 vgl. Kyr. 7, 3, 11. 12. — ἔδωκε 1, 1, 9. — εἰς τὸ ἴδιον um es zu meinem eignen Vermögen zu machen. vgl. 7, 7, 39. — ἀλλ' οὐδέ ja auch nicht. Gr. 69, 4 A. 2. — εἰς ὑμᾶς. Gr. 68, 21 A. 5.

καί με φεύγοντα ἐκ τῆς πατρίδος τά τε ἄλλα ἐτίμησε καὶ
μυρίους ἔδωκε δαρεικούς· οὓς ἐγὼ λαβὼν οὐκ εἰς τὸ ἴδιον
κατεθέμην ἐμοί, ἀλλ' οὐδὲ καθηδυπάθησα, ἀλλ' εἰς ὑμᾶς
4 ἐδαπάνων. Καὶ πρῶτον μὲν ἐπὶ τοὺς Θρᾷκας ἐπολέμησα
καὶ ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος ἐτιμωρούμην μεθ' ὑμῶν, ἐκ τῆς Χεῤ-
ῥονήσου αὐτοὺς ἐξελαύνων, βουλομένους ἀφαιρεῖσθαι τοὺς
ἐνοικοῦντας Ἕλληνας τὴν γῆν. Ἐπειδὴ δὲ Κῦρος ἐκάλει, λα-
βὼν ὑμᾶς ἐπορευόμην, ἵνα, εἴ τι δέοιτο, ὠφελοίην αὐτὸν ἀν-
5 θ' ὧν εὖ ἔπαθον ὑπ' ἐκείνου. Ἐπεὶ δὲ ὑμεῖς οὐ βούλεσθε
συμπορεύεσθαι, ἀνάγκη δή μοι ἢ ὑμᾶς προδόντα τῇ Κύρου
φιλίᾳ χρῆσθαι ἢ πρὸς ἐκεῖνον ψευσάμενον μεθ' ὑμῶν
ἰέναι. Εἰ μὲν δὴ δίκαια ποιήσω οὐκ οἶδα, αἱρήσομαι
δ' οὖν ὑμᾶς καὶ σὺν ὑμῖν ὅ, τι ἂν δέῃ πείσομαι. Καὶ οὔ-
ποτε ἐρεῖ οὐδεὶς ὡς ἐγὼ Ἕλληνας ἀγαγὼν εἰς τοὺς βαρβά-
ρους προδοὺς τοὺς Ἕλληνας τὴν τῶν βαρβάρων φιλίαν εἱλό-
6 μην· ἀλλ' ἐπεὶ ὑμεῖς ἐμοὶ οὐκ ἐθέλετε πείθεσθαι οὐδὲ
ἕπεσθαι, ἐγὼ σὺν ὑμῖν ἕψομαι καὶ ὅ,τι ἂν δέῃ πείσομαι.
Νομίζω γὰρ ὑμᾶς ἐμοὶ εἶναι καὶ πατρίδα καὶ φίλους καὶ
συμμάχους, καὶ σὺν ὑμῖν μὲν ἂν εἶναι τίμιος ὅπου ἂν ὦ,

---

§ 4. ἐπί wie 3, 1, 5 vgl. Gr. 48, 9 A. 3. — ἐπολέμησα fing Krieg an. Gr. 53, 5 A. 1. — ἐτιμωρούμην erg. αὐτούς. Gr. 60, 7 A. 1 vgl. 1, 7, 8. 9, 13; über das Med. Gr. 52, 10 A. 7. — ἀφαιρεῖσθαι τοὺς Ἕ. τὴν γῆν. Gr. 47, 13 A. 11 vgl. 5, 5, 10. 7, 1, 28. — τι δέοιτο. Gr. 46, 5 A. 4. 9 vgl. 5, 9, 26. 2, 3, 29. 7, 2, 34. — ἀνθ' ὧν für ἀντὶ τούτων ἅ, wie 7, 7, 8. Gr. 46, 12 A. 1. — ὑπό. Gr. 52, 3 A. 1.

A. 5. δή. Gr. 65, 9. Die Lesart ist eig. δέ, wobei Poppo den Nachsatz bei εἰ μὲν δή anfängt. — προδόντα für προδόντι. Eu. El. 1250: οὐκ ἔστι σοι πόλιν τήνδ' ἐμβατεύειν μητέρα κτείναντα σήν. vgl. zu 1, 2, 1. — δ' οὖν. vgl. 2, 4, 6 u. zu 1, 2, 12. — ψευσάμενον. Gr. 40 unter ψεύδω. — ἐρεῖ. Gr. 53, 7 A. 3 vgl. 1, 4, 8. — οὐδείς. Gr. 67, 12. — ὡς. Gr. 65, 1 A. 3. 4. — εἰς τοὺς β. zu 1, 1, 11. — προδούς zu συλλέξας 1, 1, 7. — εἱλόμην. Gr. 52, 10 A. 1.

§ 6. ἕπεσθαι folgen d. h. mitgehen. Dem. 4, 19: ἡ δύναμις τούτῳ πείσεται καὶ ἀκολουθήσει. — σὺν ὑμῖν ἕψομαι. Gr. 48, 7 A 12. — δέῃ. Gr. 55, 4 A. 11 vgl. 2, 2, 5. 7, 1, 2. — ὑμᾶς-συμμάχους. Aehnlich Eu. Hek. 281: ἥδ' ἀντὶ πολλῶν ἐστί μοι παραψυχή, πόλις, τιθήνη, βάκτρον, ἡγεμὼν ὁδοῦ. vgl dort Pflugk. — ὑμῶν ἔρημος. Gr. 47, 26 A. 4. — ἂν εἶναι. Gr. 69, 7 A. 1 E vgl. 2, 1, 12. 3, 2, 29. — οὔτ' ἄν — οὔτ' ἄν. Auch hier gehört ἄν zu εἶναι, das aus dem Vorhergehenden zu ergänzen ist. Gr. 69, 7 A. 3. — ἀλέξασθαι, wie τιμωρεῖσθαι. Gr. 52, 10 A. 7. — ὡς als ob, den Gedanken in die Seele der Soldaten legend. Kyr. 1, 6, 11: ὡς οὖν ἐμοῦ μηδέποτε ἀμελήσοντος, οὕτως ἔχε τὴν γνώμην. vgl. Gr. 69, 63 A. 3. — καί. Gr. 69, 32 A. 13 vgl. 3,

ὑμῶν δ᾽ ἔρημος ὢν οὐκ ἂν ἱκανὸς εἶναι οἶμαι οὔτ᾽ ἂν φίλον
ὠφελῆσαι οὔτ᾽ ἂν ἐχθρὸν ἀλέξασθαι. Ὡς ἐμοῦ οὖν ἰόντος
ὅπῃ ἂν καὶ ὑμεῖς οὕτω τὴν γνώμην ἔχετε.

Ταῦτα εἶπεν· οἱ δὲ στρατιῶται οἵ τε αὐτοῦ ἐκείνου καὶ 7
οἱ ἄλλοι ταῦτα ἀκούσαντες, ὅτι οὐ φαίη παρὰ βασιλέα πο-
ρεύεσθαι, ἐπῄνεσαν· παρὰ δὲ Ξενίου καὶ Πασίωνος πλείους
ἢ δισχίλιοι λαβόντες τὰ ὅπλα καὶ τὰ σκευοφόρα ἐστρατοπε-
δεύσαντο παρὰ Κλεάρχῳ. Κῦρος δὲ τούτοις ἀπορῶν τε καὶ 8
λυπούμενος μετεπέμπετο τὸν Κλέαρχον· ὁ δὲ ἰέναι μὲν οὐκ
ἤθελε, λάθρᾳ δὲ τῶν στρατιωτῶν πέμπων αὐτῷ ἄγγελον
ἔλεγε θαῤῥεῖν, ὡς καταστησομένων τούτων εἰς τὸ δέον· μετα-
πέμπεσθαι δ᾽ ἐκέλευεν αὐτόν· αὐτὸς δ᾽ οὐκ ἔφη ἰέναι. Μετὰ 9
δὲ ταῦτα συναγαγὼν τούς τε μεθ᾽ ἑαυτοῦ στρατιώτας καὶ
τοὺς προσελθόντας αὐτῷ καὶ τῶν ἄλλων τὸν βουλόμενον
ἔλεξε τοιάδε.

Ἄνδρες στρατιῶται, τὰ μὲν δὴ Κύρου δῆλον ὅτι οὕτως ἔχει πρὸς ἡμᾶς ὥσπερ τὰ ἡμέτερα πρὸς ἐκεῖνον· οὔτε γὰρ

1, 34. 5, 7, 2. — ὑμεῖς erg. ἴητε. Gr. 62, 4 A. 1 vgl 5, 1, 8. 6, 1, 23.

§ 7. οἱ ἄλλοι, οἱ τῶν ἄλλων στρατηγῶν. — πορεύεσθαι für πορεύσεσθαι Gr. 53, 1 A. 8. — ταῦτα ὅτι. Gr. 65, 1 A. 3. — παρὰ Ξενίου kurz für παρὰ Ξ. ἀπελθόντες. Dem. 30, 33: παρὰ ζῶντος Τιμοκράτους ἐκείνῳ συνῴκησεν. Aesch. 3, 74: παρὰ Κερσοβλέπτου σύνεδρος οὐκ ἐκάθητο. vgl. Gr. 62, 3. — στρατοπεδεύεσθαι bezeichnet mehr als στρατοπεδεύειν die Werkthätigkeit vgl. zu στρατεύεσθαι 1, 1, 11.

§ 8. τούτοις über diese Vorgänge. Gr. 48, 15 A. 7 vgl. 1, 5, 13. — λυπούμενος. Gr. 52, 6 A. 1. — οὐκ ἤθελε weigerte sich, wie § 10. Gr. 67, 1 A. 2. — λάθρᾳ τῶν ohne Vorwissen der. Gr. 66, 2 A. 2; über das stumme ι vgl. Schömann z. Isä. p. 412. — ἔλεγε ließ sagen, wie 1, 9, 25. 4, 4, 5 7, 1, 31 vgl. Gr. 52, 11 A. 1. — θαῤῥεῖν daß er unbesorgt sein möchte. Gr 55, 3 A. 13 vgl. 1, 3, 14 5, 7, 34. — ὡς καταστησομένων τούτων als ob (mit der Versicherung daß) diese Dinge hergestellt werden würden; über ὡς 1, 1, 6. 3, 6; (κατα)στήσομαι entspricht sowohl dem κατεστησάμην, wie Thuk. 6, 83, als dem κατέστην Isokr. 7, 34. 8, 25, Dem. 1, 22 vgl. ἀποστήσεσθαι Isokr. 8, 21. 23 und Gr. 36, 9 A. 6 — εἰς τὸ δέον in das rechte Geleise vgl. 4, 7, 7.

§ 9. τοὺς μεθ᾽ ἑαυτοῦ die unter ihm Stehenden. vgl. 1, 7, 10. 10, 1. — τοὺς προσελθόντας die vom Xenias und Pasion hinzugekommenen § 7. — τὸν βουλόμενον jeden der (kommen) wollte. Gr. 50, 4 vgl. 5, 2, 18. 6, 25. — Ἄνδρες. In den folgenden Reden bemerke man die Kunst mit der, wie absichtslos, auf eine versteckte Weise und doch handgreiflich, die Schwierigkeiten der Rückkehr auseinander gesetzt werden. Aehnlich Agamemnon Il. β, 110—141. Dergleichen Re-

ἡμεῖς ἔτι ἐκείνου στρατιῶται, ἐπεί γε οὐ συνεπόμεθα αὐτῷ,
10 οὔτε ἐκεῖνος ἔτι ἡμῖν μισθοδότης. Ὅτι μέντοι ἀδικεῖσθαι νομίζει ὑφ᾽ ἡμῶν οἶδα· ὥςτε καὶ μεταπεμπομένου αὐτοῦ οὐκ ἐθέλω ἐλθεῖν, τὸ μὲν μέγιστον, αἰσχυνόμενος, ὅτι σύνοιδα ἐμαυτῷ πάντα ἐψευσμένος αὐτόν, ἔπειτα καὶ δεδιὼς μὴ
11 λαβών με δίκην ἐπιθῇ ὧν νομίζει ὑπ᾽ ἐμοῦ ἠδικῆσθαι. Ἐμοὶ οὖν δοκεῖ οὐχ ὥρα εἶναι ἡμῖν καθεύδειν οὐδ᾽ ἀμελεῖν ἡμῶν αὐτῶν, ἀλλὰ βουλεύεσθαι ὅ,τι χρὴ ποιεῖν ἐκ τούτων. Καὶ ἕως γε μένομεν αὐτοῦ, σκεπτέον μοι δοκεῖ εἶναι ὅπως ὡς ἀσφαλέστατα μενοῦμεν· εἴ τε ἤδη δοκεῖ ἀπιέναι, ὅπως [ὡς] ἀσφαλέστατα ἄπιμεν καὶ ὅπως τὰ ἐπιτήδεια ἕξομεν· ἄνευ
12 γὰρ τούτων οὔτε στρατηγοῦ οὔτε ἰδιώτου ὄφελος οὐδέν. Ὁ δ᾽ ἀνὴρ πολλοῦ μὲν ἄξιος φίλος ᾧ ἂν φίλος ᾖ, χαλεπώτατος δ᾽ ἐχθρὸς ᾧ ἂν πολέμιος ᾖ. Ἔτι δὲ δύναμιν ἔχει καὶ πεζὴν καὶ ἱππικὴν καὶ ναυτικήν, ἣν πάντες ὁμοίως ὁρῶμέν τε καὶ ἐπιστάμεθα· καὶ γὰρ οὐδὲ πόῤῥω δοκοῦμέν μοι αὐτοῦ καθῆσθαι. Ὥςτε ὥρα λέγειν ὅ,τι τις γιγνώσκει ἄριστον εἶναι.

---

den nennen die Lateiner figuratas, die Griechen λόγους ἐσχηματισμένους. — τὰ Κύρου die Lage, Verhältnisse des K. vgl. 3, 1, 20. 7, 6, 33 u. Gr. 47, 5 A. 10 mit 43, 4 A. 21. 22. — ἐπεί γε da ja, quandoquidem vgl. 6, 4, 26. 7, 7, 22.

§ 10. τὸ μὲν μέγιστον, αἰσχυνόμενος weil ich, was die Hauptsache ist, mich schäme. Gr. 57, 10 A. 12 vgl. 2, 5, 7. 5, 6, 29. — πάντα. Gr. 46, 5 A. 4 vgl. 2, 2, 13 — ἐψευσμένος. Gr. 56, 7 A. 6 vgl. 2, 5, 7. — ἔπειτα ohne δέ, wie 3, 2, 27. Gr. 69, 24 A. 1. — μή. Gr. 54, 8 A. 9. — ὧν für τούτων ἅ für das was. Dem. 21, 124: δίκην ὧν ἂν ἡμῶν ἀδικηθῇ τις λαμβάνειν παρ᾽ αὐτοῦ. vgl. Gr. 47, 7 A. 6.

§ 11 καθεύδειν lässig sein, wie Dem. 19, 303 vgl. So. OK. 307 u. dort Hermann; über den Inf. Gr. 50, 6 A. 4. — ἡμῶν Gr. 47, 11. — ἡμῶν αὐτῶν. Gr. 25, 2 A. 2 u. 51, 2. — ἐκ τούτων in Folge dieser Umstände. Gr. 68, 17 A. 7 vgl. Hell. 2, 3, 54 u. Mem. 3, 11, 3. — ἕως γε μένομεν wenigstens so lange wir hier bleiben, weil besonders Kyros Nähe uns gefährlich ist. Eine andre Lesart ist εἴτε μένομεν. — αὐτοῦ hier. — ὅπως wie. Gr. 54, 8 A. 6 vgl. Thuk. 6, 44: ἐσκόπουν ὅτῳ τρόπῳ ἄριστα προςοίσονται. — ὡς. Gr. 49, 10. — ἀσφαλέστατα. Gr. 46, 5 A. 8. — μενοῦμεν für μένωμεν Buttmann; vgl. jedoch zu 1, 8, 13. — εἴ τε und wenn. Gr. 69, 25 A. 2. — ἤδη sofort, wie 2, 2, 1. 5, 6, 30. — ὅπως, σκεπτέον ὅπως aus dem Vorhergehenden. — ὄφελος οὐδέν. Gr. 47, 6 A. 3 vgl. 2, 6, 9.

§ 12. πολλοῦ. Gr. 47, 17. — ἐχθρός eig. der Gesinnung nach, inimicus, πολέμιος der That nach, hostis. — ἔτι immer noch, wenn auch von uns verlassen. — πάντες ὁμοίως pariter omnes, alle ohne Ausnahme. Krüger z. Dionys. historiogrr. p. 259. — καί γὰρ οὐδέ denn auch nicht einmal. Gr. 69, 32 A. 21.

Ταῦτα εἰπὼν ἐπαύσατο. Ἐκ δὲ τούτου ἀνίσταντο οἱ μὲν 13
ἐκ τοῦ αὐτομάτου, λέξοντες ἃ ἐγίγνωσκον, οἱ δὲ καὶ ὑπ᾽ ἐ-
κείνου ἐγκέλευστοι, ἐπιδεικνύντες οἵα εἴη ἀπορία ἄνευ τῆς
Κύρου γνώμης καὶ μένειν καὶ ἀπιέναι. Εἷς δὲ δὴ εἶπε, προς- 14
ποιούμενος σπεύδειν ὡς τάχιστα πορεύεσθαι εἰς τὴν Ἑλλάδα,
στρατηγοὺς μὲν ἑλέσθαι ἄλλους ὡς τάχιστα, εἰ μὴ βούλεται
Κλέαρχος ἀπάγειν· τὰ δ᾽ ἐπιτήδεια ἀγοράζεσθαι· ἡ δ᾽ ἀγορὰ ἦν
ἐν τῷ βαρβαρικῷ στρατεύματι· καὶ συσκευάζεσθαι· ἐλθόντας δὲ
Κῦρον αἰτεῖν πλοῖα, ὡς ἀποπλέοιεν· ἐὰν δὲ μὴ διδῷ ταῦτα,
ἡγεμόνα αἰτεῖν Κῦρον, ὅςτις ὡς διὰ φιλίας τῆς χώρας ἀπάξει.
Ἐὰν δὲ μηδὲ ἡγεμόνα διδῷ, συντάττεσθαι τὴν ταχίστην, πέμ-
ψαι δὲ καὶ προκαταληψομένους τὰ ἄκρα, ὅπως μὴ φθάσωσι
μήτε ὁ Κῦρος μήτε οἱ Κίλικες καταλαβόντες, ὧν πολλοὺς καὶ
πολλὰ χρήματα ἔχομεν ἡρπακότες.
Οὗτος μὲν δὴ τοιαῦτα εἶπε· μετὰ δὲ τοῦτον Κλέαρχος 15

---

§ 13. *ἀνίστασθαι*, wie **surgere**, der eig. Ausdruck von denen die **auftreten**, um zu reden; synonym *παριέναι, παρέρχεσθαι, ἀναβαίνειν* erg. *ἐπὶ τὸ βῆμα*. — *ἐκ τοῦ αὐτομάτου*. zu 1, 2, 17. — *οἱ δὲ καί* **Andere aber auch**. Gr. 69, 32 A. 15 vgl. 1, 5, 13. 5, 1, 17. 9, 1. — *ἐγκέλευστοι* **subornati**, angestiftet (heimlich von Klearchos); über den Accent Lobeck Paralipp. p. 489.

§ 14. *δὲ δή*. Gr. 69, 17 A. 6 vgl. 2, 5, 10. 7, 1, 28. 6, 31. — *προςποιοῦμαι* hat, wie **simulo**, den Inf. Gr. 55, 4 A. 1. — *πορεύεσθαι*. Gr. 55, 3 A. 16. — *ἑλέσθαι* hängt von *εἶπε* ab: er **hieß wählen**. vgl. § 8. — *βούλεται*. über den Ind. Gr. 65, 5 A. 18 vgl. 7, 4, 20. — *ἡ δ᾽ ἀγορὰ* — *στρατεύματι*. Eingeschobene Aeußerung des Schriftstellers, um zu zeigen daß man ohne Kyros Erlaubniß nicht einmal Lebensmittel erhalten konnte. — *συσκευάζεσθαι* hängt von *εἶπε* ab; so auch *αἰτεῖν* und *πέμψαι*. — *ἐλθόντας* **hingegangene** Leute, Abgeordnete. Gr. 43, 2 A. 3 vgl. 1, 3, 18. 3, 1, 29 u. Thuk. 5, 55: *διαλῦσαι χρῆναι ἀφ᾽ ἑκατέρων ἐλθόντας τὰ στρατόπεδα*. — *ὡς*. Fehlerhaft wäre *αἴς*. Gr. 53, 7 A. 7. — *ἐὰν μὴ διδῷ* für *εἰ μὴ διδοίη* als Form directer Rede. Gr. 54, 12 A. 4. — *ὡς διὰ φιλίας τῆς χώρας*, *διὰ τῆς χώρας ὡς διὰ φιλίας*. Gr. 68, 8 vgl. 4, 1, 8. 5, 4, 2. — *ὅστις ἀπάξει* **qui abducat**. Gr. 53, 7 A. 7 vgl. 2, 3, 6. 5, 4, 10. — *τὴν ταχίστην* eig. erg. *ὁδόν* **auf die schleunigste Weise**, **je eher je lieber** 3, 3, 16. 7, 1, 11; doch auch bloß **aufs schnellste** 4, 3, 24. 4, 22. Vgl. Gr. 43, 3 A. 3 u. 46, 3 A. 5. — *προκαταληψομένους*, *ἄνδρας οἳ προκαταλήψονται*. Gr. 53, 7 A. 9. — *ὅπως* (*μή*) mit dem Conj. des ersten Ao. wie 5, 6, 21. 7. 3, 43 vgl. Gr. 54, 8 A. 5. — *φθάσωσι καταλαβόντες*. Gr. 53, 6 A. 8. — *ὧν* zu *πολλούς* gezogen ist der partitive Ge., zu *χρήματα* der possessive. — *ἔχομεν ἡρπακότες*. Gr 56, 3 A. 6 vgl. 4, 7, 1. 7, 7, 27; über das Eintreten der directen Rede Gr. 65, 11 A. 8 vgl. 1, 3, 16. 4, 1, 19. 8, 10.

§ 15. *τοσοῦτον* **nur so viel**. Gr. 25, 10 A. 5 vgl. 5, 8, 8 mit 3, 1, 45. So *τοσοίδε* 2, 4, 4. — *ὡς* — *λεγέτω* **spreche so als ob**

εἶπε τοσοῦτον. Ὡς μὲν στρατηγήσοντα ἐμὲ ταύτην τὴν στρατηγίαν μηδεὶς ὑμῶν λεγέτω· πολλὰ γὰρ ἐνορῶ δι' ἃ ἐμοὶ τοῦτο οὐ ποιητέον· ὡς δὲ τῷ ἀνδρὶ ὃν ἂν ἕλησθε πείσομαι ᾗ δυνατὸν μάλιστα, ἵνα εἰδῆτε ὅτι καὶ ἄρχεσθαι ἐπίσταμαι, ὥς τις καὶ ἄλλος, μάλιστα ἀνθρώπων.

16 Μετὰ τοῦτον ἄλλος ἀνέστη, ἐπιδεικνὺς μὲν τὴν εὐήθειαν τοῦ τὰ πλοῖα αἰτεῖν κελεύοντος, ὥςπερ πάλιν τὸν στόλον Κύρου μὴ ποιουμένου, ἐπιδεικνὺς δὲ ὡς εὔηθες εἴη ἡγεμόνα αἰτεῖν παρὰ τούτου ᾧ λυμαινόμεθα τὴν πρᾶξιν. Εἰ δέ τι καὶ τῷ ἡγεμόνι πιστεύσομεν ᾧ ἂν Κῦρος δῷ, τί κωλύει καὶ
17 τὰ ἄκρα ἡμῖν κελεύειν Κῦρον προκαταλαμβάνειν; Ἐγὼ [μὲν] γὰρ ὀκνοίην μὲν ἂν εἰς τὰ πλοῖα ἐμβαίνειν ἃ ἡμῖν δοίη, μὴ ἡμᾶς αὐταῖς ταῖς τριήρεσι καταδύσῃ, φοβοίμην δ' ἂν τῷ ἡγεμόνι ᾧ [ἂν] δοίη ἕπεσθαι, μὴ ἡμᾶς ἀγάγῃ ὅθεν οὐχ οἷόν τε

---

ich. Gr. 56, 9 A. 10 — *στρατηγεῖν στρατηγίαν.* Gr. 46, 5 A. 1. 2. — *ἐνορῶ* ich sehe in der Sache. — *ποιητέον.* Gr. 56, 18. — *ὡς δέ* erg. *ἕκαστος δὲ λεγέτω, νομιζέτω.* Gr. 61, 4 A. 2. vgl. Stob. 3, 25: *οὐδεὶς ὃ νοεῖς οἶδεν, ὃ δὲ ποιεῖς βλέπει.* — *ὅν.* Gr. 51, 10 A. 2. — *ἂν ἕλησθε* erwählt haben werdet. Gr. 26, 11 A. 11 u 53, 6 A. 5. — *πείσομαι* für *πεισόμενον.* Gr. 65, 8 A. 2. — *εἰδῆτε* erkennet. Gr. 38, 7 A. 5. — *ὅτι.* Gr. 56, 7 A. 12. — *καὶ ἄρχεσθαι* auch mich befehligen zu lassen (Gr. 52, 11 A. 3 vgl. 1, 9, 4. 7, 7, 29), nicht bloß zu befehligen. Gr. 68, 32 A. 12; über den Inf. 56, 7 A. 9. — *ὥς τις καὶ ἄλλος.* Gr. 69, 32 A. 14 vgl 2, 6, 8. — *μάλιστα ἀνθρώπων.* Ein ähnlicher Pleonasmos Thuk. 4, 55: *ἐς τὰ πολεμικά, εἴπερ ποτέ, μάλιστα δὴ ὀκνηρότεροι ἐγένοντο.* Eu. Andr. 6: *νῦν, εἴ τις ἄλλη, δυστυχεστάτη γυνή.* Dion. Arch. 1, 24: *χρῆμα παντὸς μάλιστα θεοῖς τιμιώτατον.*

§ 16. *ἐπιδεικνὺς μὲν — ἐπιδεικνὺς δέ.* Gr. 59, 1 A. 4 vgl. 4, 3, 7. 21. 23. — *μή* ist wohl zu tilgen: als ob K. den Zug zurück machen werde; nur in diesem Falle seiner Schiffe nicht selbst bedürfend vgl. 1, 4, 5; über die Construction Gr. 56, 9 A. 10. Zwar möchte man mit Muret *ποιησομένου* erwarten; vgl. jedoch Gr. 53, 1 A. 8 mit Lyk. Leokr. 131: *εἰς τὴν πόλιν ἥκουσιν ὡς ὑπὲρ ταύτης μαχούμενοι ἢ κοινῇ συνατυχοῦντες.* — *τὴν πρᾶξιν.* Gr. 46, 7 A. 2. — *τι.* Gr. 46, 5 A. 9. — *τί κωλύει* — was hindert daß K., wie er Anderes gegen uns bewerkstelligen kann, so auch (vgl. zu *καὶ ἄρχεσθαι* § 16) die Berghöhen (1, 2, 21) uns (d. h. zu unserm Nachtheil vgl. 3, 4, 39 u. Gr. 48, 4 A. 1) vorweg besetzen lasse.

§ 17. *ἐγὼ μέν* ich wenigstens: Andere mögen anders urtheilen. Gr. 69, 35 A. 2 vgl. 7, 3, 5. 6, 32. — *ὀκνοίην ἂν ἐμβαίνειν.* Gr. 55, 3 A. 18 vgl. 2, 4, 3. 4, 4, 11. Mit folgendem *μή* auch Plato Gorg. 457, e: *φοβοῦμαι διελέγχειν σε, μή με ὑπολάβῃς φιλονεικοῦντα λέγειν.* Thuk. 7, 25: *δεινὸν ἦν προςπλεῦσαι, μὴ οὐ προϊδών τις ὥσπερ περὶ ἕρμα περιβάλῃ τὴν ναῦν.* — *αὐταῖς ταῖς* mitsamt den. Gr. 48, 15 A. 19. — *ἄν* tilgt Reisig, doch s. Gr. 54, 15 A. 4. — *ὅθεν* für *ἐκεῖσε ὅθεν.* Gr. 51, 13 A. 9 vgl. 7, 6, 12. — *ἔσται, ἂν εἴη.*

ἔσται ἐξελθεῖν· βουλοίμην δ' ἂν ἄκοντος ἀπιὼν Κύρου λα-
θεῖν αὐτὸν ἀπελθών, ὃ οὐ δυνατόν ἐστιν. Ἀλλ' ἔγωγέ φημι 18
ταῦτα μὲν φλυαρίας εἶναι· δοκεῖ δέ μοι ἄνδρας ἐλθόντας
πρὸς Κῦρον οἵτινες ἐπιτήδειοι σὺν Κλεάρχῳ ἐρωτᾶν ἐκεῖνον
τί βούλεται ἡμῖν χρῆσθαι, καὶ ἐὰν μὲν ἡ πρᾶξις ᾖ παραπλη-
σία οἵαπερ καὶ πρότερον ἐχρῆτο τοῖς ξένοις, ἕπεσθαι καὶ
ἡμᾶς καὶ μὴ κακίους εἶναι τῶν πρόσθεν τούτῳ συναναβάντων·
ἐὰν δὲ μείζων ἡ πρᾶξις τῆς πρόσθεν φαίνηται καὶ ἐπιπονω- 19
τέρα καὶ ἐπικινδυνοτέρα, ἀξιοῦν ἢ πείσαντα ἡμᾶς ἄγειν ἢ
πεισθέντα πρὸς φιλίαν ἀφιέναι· οὕτω γὰρ καὶ ἑπόμενοι ἂν
φίλοι αὐτῷ καὶ πρόθυμοι ἑποίμεθα καὶ ἀπιόντες ἀσφαλῶς
ἂν ἀπίοιμεν· ὅ,τι δ' ἂν πρὸς ταῦτα λέγῃ ἀπαγγεῖλαι δεῦρο·
ἡμᾶς δ' ἀκούσαντας πρὸς ταῦτα βουλεύεσθαι.

Ἔδοξε ταῦτα, καὶ ἄνδρας ἑλόμενοι σὺν Κλεάρχῳ πέμ- 20
πουσιν, οἳ ἠρώτων Κῦρον τὰ δόξαντα τῇ στρατιᾷ. Ὁ δ' ἀπε-
κρίνατο ὅτι ἀκούοι Ἀβροκόμαν, ἐχθρὸν ἄνδρα, ἐπὶ τῷ Εὐ-
φράτῃ ποταμῷ εἶναι, ἀπέχοντα δώδεκα σταθμούς. Πρὸς τοῦ-
τον οὖν ἔφη βούλεσθαι ἐλθεῖν· κἂν μὲν ᾖ ἐκεῖ, τὴν δίκην
ἔφη χρῄζειν ἐπιθεῖναι αὐτῷ, ἢν δὲ φεύγῃ, ἡμεῖς ἐκεῖ πρὸς
ταῦτα βουλευσόμεθα. Ἀκούσαντες δὲ ταῦτα οἱ αἱρετοὶ ἀναγ-
γέλλουσι τοῖς στρατιώταις· τοῖς δὲ ὑποψία μὲν ἦν ὅτι ἄγει 21

Gr. 53, 7 A. 8 vgl. 4, 7, 20. 6, 3, 20. — *ἄκοντος Κύρου.* Gr. 47, 4 A. 6. — *αὐτὸν ἀπελθών.* Gr. 56, 4 A. 1. — *ταῦτα.* Gr. 61, 7 A. 4.

§ 18. *δοκεῖ ἐρωτᾶν.* zu 1, 2, 1. — *τί χρῆσθαι.* Gr. 46, 5 A. 9 vgl. 2, 1, 14. 4, 8, 11. — *οἵαπερ, τοιαύτῃ οἵανπερ* für *πρὸς οἵανπερ.* Gr. 51, 13 A. 16; *χρῆσθαι πρᾶξιν* gesagt wie *χρῆσθαι χρῆσιν.* Gr. 46, 6. — *πρότερον* 1, 1, 2. — *τούτῳ* mit dem Kyros Gr. 48, 11 A. 14.

§ 19. *μείζων.* Gr. 56, 4 A. 6. — *τῆς πρόσθεν* erg. *πράξεως.* Gr. 50, 1 A. 22 vgl. 1, 5, 11. 5, 3, 10. — *ἀξιοῦν* erg. *Κῦρον* verlangen daß K. hängt von *δοκεῖ* § 18 ab. — *ἄγειν.* Gr. 55, 3 A. 12. — *πρὸς φιλίαν* in Freundschaft, freundschaftlich. Gr. 68, 39 A. 8. — *ἄν* gehört zu *ἑποίμεθα.* Gr. 69, 7 A. 5 vgl. 54, 3 A. 6. — *ἀπαγγεῖλαι* erg. *δοκεῖ μοι τοὺς πρὸς Κῦρον ἐλθόντας.* — *πρὸς ταῦτα* in Beziehung darauf, darüber. Gr. 68, 39 A. 6 vgl 1, 3, 20. 2, 3, 21. 5, 10, 5.

§ 20. *Ἔδοξε ταῦτα.* Gleiche Asyndeta 3, 2, 38. 3, 19 vgl. Gr. 59, 1 A. 11. — *τὰ δόξαντα* was man beschlossen hatte von ihm zu erfragen vgl. zu 4, 1, 14; über den Ac. 46, 15. — *ἀκούοι.* Gr. 53, 1 A. 2 vgl. 1, 9, 28. 2, 5, 13. 26. — *πρός* drückt weniger bestimmt als *ἐπί* die feindselige Absicht aus. vgl. § 21. — *τὴν δίκην* die gebührende Strafe. Gr. 50, 2 A. 4 vgl. 5, 6, 34. 7, 5.

§ 21. *τοῖς δέ.* Gr. 50, 1 A. 5. — *ἄγει* für *ἄγοι.* zu 1, 2, 21

πρὸς βασιλέα, ὅμως δὲ ἐδόκει ἕπεσθαι. Προςαιτοῦσι δὲ μισθὸν ὁ Κῦρος ὑπισχνεῖται ἡμιόλιον πᾶσι δώσειν οὗ πρότερον ἔφερον, ἀντὶ δαρεικοῦ τρία ἡμιδαρεικὰ τοῦ μηνὸς τῷ στρατιώτῃ· ὅτι δὲ ἐπὶ βασιλέα ἄγει οὐδὲ ἐνταῦθα ἤκουεν οὐδεὶς ἔν γε τῷ φανερῷ.

1 δ'. Ἐντεῦθεν ἐξελαύνει σταθμοὺς δύο, παρασάγγας δέκα, ἐπὶ τὸν Ψάρον ποταμόν, οὗ ἦν τὸ εὖρος τρία πλέθρα. Ἐντεῦθεν ἐξελαύνει σταθμὸν ἕνα, παρασάγγας πέντε, ἐπὶ τὸν Πύραμον ποταμόν, οὗ τὸ εὖρος στάδιον. Ἐντεῦθεν ἐξελαύνει σταθμοὺς δύο, παρασάγγας πεντεκαίδεκα, εἰς Ἰσσούς, τῆς Κιλικίας ἐσχάτην πόλιν, ἐπὶ τῇ θαλάττῃ οἰκουμένην, μεγάλην
2 καὶ εὐδαίμονα. Ἐνταῦθα ἔμειναν ἡμέρας τρεῖς· καὶ Κύρῳ παρῆσαν αἱ ἐκ Πελοποννήσου νῆες, τριάκοντα καὶ πέντε, καὶ ἐπ' αὐταῖς ναύαρχος Πυθαγόρας Λακεδαιμόνιος. Ἡγεῖτο δ' αὐτῶν Ταμὼς Αἰγύπτιος ἐξ Ἐφέσου, ἔχων ναῦς ἑτέρας Κύρου πέντε καὶ εἴκοσιν, αἷς ἐπολιόρκει Μίλητον, ὅτι Τισσα-
3 φέρνει φίλη ἦν, καὶ συνεπολέμει Κύρῳ πρὸς αὐτόν. Παρῆν δὲ καὶ Χειρίσοφος Λακεδαιμόνιος ἐπὶ τῶν νεῶν, μετάπεμπτος ὑπὸ Κύρου, ἑπτακοσίους ἔχων ὁπλίτας, ὧν ἐστρατήγει παρὰ Κύρῳ. Αἱ δὲ νῆες ὥρμουν κατὰ τὴν Κύρου σκηνήν. Ἐνταῦθα καὶ οἱ παρ' Ἀβροκόμα μισθοφόροι Ἕλληνες ἀποστάντες ἦλθον παρὰ Κῦρον, τετρακόσιοι ὁπλῖται, καὶ συνεστρατεύοντο ἐπὶ βασιλέα.

---

vgl 2, 1, 3. 7, 1, 16. — προςαιτεῖν zu dem was sie schon erhielten fordern. — ἡμιόλιον. Gr. 24, 3 A. 9. — οὗ für τούτου ὅν oder ὅ, je nachdem man μισθόν zu ἡμιόλιον denkt oder es als substantivirtes Neutrum nimmt. — ἔφερον. Ueber φέρομαι Gr. 50, 10 A. 4. — τρία ἡμιδαρεικά. Gr. 24, 3 A 9. — τοῦ μηνός monatlich, wie 5, 6, 23. 7, 3, 10. 6, 7. Gr. 47, 2 A. 2 u. 50, 3 A. 2. — Τῷ στρατιώτῃ jedem Soldaten, ἑκάστῳ 5, 6, 23. Gr. 50, 3 A. 2. — ἐν τῷ φανερῷ für φανερῶς. Gr. 43, 4 A. 5 vgl. 2, 5, 25; über die Stellung des γέ Gr. 69, 15 A. 2.

C. 4 § 1. ἐπὶ τῇ θ. Gr. 68, 41 A. 2. — οἰκουμένην gelegen vgl. 1, 4, 6. 4, 8, 22. 5, 1, 13; seltener κεῖσθαι.

§ 2. αἱ ἐκ Π. νῆες. 1, 2, 21. — ἐπ' αὐταῖς. Gr. 68, 41 A. 1 vgl. 1, 4, 3. — ἡγεῖτο αὐτῶν führte sie als Oberfeldherr. — ἐξ Ἐ. von E. her (kommend). — ναῦς ἑτέρας Κύρου andere Schiffe, die dem K. gehörten. Gr. 50, 4 A. 11. — ἐπολιόρκει καὶ συνεπολέμει belagert und mitgekämpft hatte. vgl. 2, 1, 6 u. zu 1, 1, 6.

§ 3. μετάπεμπτος. Gr. 56, 18 A. 4 vgl. 52, 10 A 11. — ὧν. Gr. 47, 20. — κατά gegenüber. Gr. 68, 25 A. 1 vgl. 1, 5, 10. 4, 3, 20. — Ἀβροκόμα, die Handschriften Ἀβροκόμᾳ; doch s. zu 1, 1, 5.

Ἐντεῦθεν ἐξελαύνει σταθμὸν ἕνα, παρασάγγας πέντε, ἐπὶ 4
πύλας τῆς Κιλικίας καὶ τῆς Συρίας. Ἦσαν δὲ ταῦτα δύο
τείχη, καὶ τὸ μὲν ἔσωθεν (τὸ) πρὸ τῆς Κιλικίας Συέννεσις εἶχε
καὶ Κιλίκων φυλακή, τὸ δὲ ἔξω τὸ πρὸ τῆς Συρίας βασιλέως
ἐλέγετο φυλακὴ φυλάττειν. Διὰ μέσου δὲ ῥεῖ τούτων ποτα-
μὸς Κέρσος ὄνομα, εὖρος πλέθρου. Ἅπαν δὲ τὸ μέσον τῶν
τειχῶν ἦσαν στάδιοι τρεῖς· καὶ παρελθεῖν οὐκ ἦν βίᾳ· ἦν
γὰρ ἡ πάροδος στενὴ καὶ τὰ τείχη εἰς τὴν θάλατταν καθή-
κοντα, ὕπερθεν δ' ἦσαν πέτραι ἠλίβατοι· ἐπὶ δὲ τοῖς τείχεσιν
ἀμφοτέροις ἐφειστήκεσαν πύλαι. Ταύτης οὖν ἕνεκα τῆς πα- 5
ρόδου Κῦρος τὰς ναῦς μετεπέμψατο, ὅπως ὁπλίτας ἀποβι-
βάσειεν εἴσω καὶ ἔξω τῶν πυλῶν, καὶ βιασάμενοι τοὺς πο-
λεμίους παρέλθοιεν, εἰ φυλάττοιεν ἐπὶ ταῖς Συρίαις πύλαις,
ὅπερ ᾤετο ποιήσειν τὸν Ἀβροκόμαν ὁ Κῦρος, ἔχοντα πολὺ
στράτευμα. Ἀβροκόμας δὲ οὐ τοῦτ' ἐποίησεν, ἀλλ' ἐπεὶ
ἤκουε Κῦρον ἐν Κιλικίᾳ ὄντα, ἀναστρέψας ἐκ Φοινίκης παρὰ
βασιλέα ἀπήλαυνεν, ἔχων, ὡς ἐλέγετο, τριάκοντα μυριάδας
στρατιᾶς.

---

§ 4. *πύλας*, die syrischen (§ 5) oder assyrischen Pässe; entfernter vom Meere waren die amanischen. — *δὲ ταῦτα. δ' ἐνταῦθα* Weiske; doch können *τείχη* und *πύλαι* leicht als gleichbedeutend gedacht werden: es waren dies zwei Mauern oder Castelle, wodurch die *πύλαι* befestigt waren, — *τό* vor *πρό* hat nur Eine Handschrift. Gr. 50, 8 A. 8. — *πρό* wie 7, 8, 18; üblicher wäre *πρός* vgl. zu 2, 2, 4. — *εὖρος* ohne Artikel, wie 2, 4, 12. 4, 7, 18. Gr. 50, 2 A. 16. — *πλέθρον.* zu 1, 2, 23. — *ἅπαν τό.* Gr. 50, 11 A. 11. — *τῶν τειχῶν.* Gr. 47, 26 A. 5. — *ἦσαν.* Gr. 63, 6. — *στάδιοι.* Gr. 60, 2 A. 2; über *στάδια* eb. 19, 2 A. 1. — *παρελθεῖν* neben den Castellen durchzugehen. — *ἦν* es war möglich. Gr. 55, 3 A. 1 vgl. 1, 5, 2. 3. 6. 9 u. zu 3, 4, 39. — *ὕπερθεν ἦσαν* es ragten über den Paß, imminebant, an der Seite nach dem Taurus zu. — *ἠλίβατοι* unersteigliche, eig. poetisch. Buttmann Lex. 91. — *ἐφειστήκεσαν, ἐνῳκοδόμηντο* Diod. 14, 20; so *ἐπεῖναι* Her. 1, 180. 7, 176.

§ 5. *εἴσω*, zwischen den Castellen; *ἔξω*, an der nach Syrien gelegenen Seite. — *βιάζεσθαι* mit Gewalt verdrängen. Gr. 46, 6 A. 4. Subject zu *βιασάμενοι* ist *οἱ ὁπλῖται*, zu *παρέλθοιεν* alle Truppen des Kyros. Aehnlich Thuk. 6, 3: *ἡ ἔξω (πόλις) προστειχισθεῖσα πολυάνθρωπος ἐγένετο*, nämlich *ἡ πόλις*, nicht bloß *ἡ ἔξω πόλις.* vgl. Gr. 56, 9 A. 2. — *φυλάττοιεν, οἱ πολέμιοι.* So wechselt das Subject 1, 8, 24. 2, 5, 24. 4, 2, 20 vgl. Gr. 51, 5 A. 3. — *οὐ τοῦτο.* Gr. 67, 10 A. 1 vgl. 3, 1, 7, Thuk. 2, 79, Antiph. 1, 6. — *ἀναστρέψας.* Gr. 52, 2 A. 5. — *ὡς ἐλέγετο* eig. wie er d. h. über ihn gesagt wurde. Gr. 55, 4 A. 3 vgl. 1, 10, 18 u. zu 1, 4, 7. — *στρατιᾶς.* Gr. 47, 8 vgl. Hell. 1, 1, 37. 5, 21, Thuk. 7, 75.

6 Ἐντεῦθεν ἐξελαύνει διὰ Συρίας σταθμὸν ἕνα, παρασάγ-
γας πέντε, εἰς Μυρίανδρον, πόλιν οἰκουμένην ὑπὸ Φοινίκων
ἐπὶ τῇ θαλάττῃ· ἐμπόριον δ' ἦν τὸ χωρίον καὶ ὥρμουν αὐ-
7 τόθι ὁλκάδες πολλαί. Ἐνταῦθ' ἔμειναν ἡμέρας ἑπτά· καὶ
Ξενίας ὁ Ἀρκάς, στρατηγός, καὶ Πασίων ὁ Μεγαρεὺς ἐμ-
βάντες εἰς πλοῖον καὶ τὰ πλείστου ἄξια ἐνθέμενοι ἀπέπλευ-
σαν, ὡς μὲν τοῖς πλείστοις ἐδόκουν, φιλοτιμηθέντες, ὅτι τοὺς
στρατιώτας αὐτῶν τοὺς παρὰ Κλέαρχον ἀπελθόντας ὡς ἀπι-
όντας εἰς τὴν Ἑλλάδα πάλιν καὶ οὐ πρὸς βασιλέα εἴα Κῦρος
τὸν Κλέαρχον ἔχειν. Ἐπεὶ δ' οὖν ἦσαν ἀφανεῖς, διῆλθε λόγος
ὅτι διώκοι αὐτοὺς Κῦρος τριήρεσι· καὶ οἱ μὲν εὔχοντο ὡς
δολίους ὄντας αὐτοὺς ληφθῆναι, οἱ δ' ᾤκτειρον εἰ ἁλώσοιντο.
8 Κῦρος δὲ συγκαλέσας τοὺς στρατηγοὺς εἶπεν· Ἀπολελοίπασιν
ἡμᾶς Ξενίας καὶ Πασίων· ἀλλ' εὖ γε μέντοι ἐπιστάσθωσαν
ὅτι οὔτε ἀποδεδράκασιν· οἶδα γὰρ ὅπῃ οἴχονται· οὔτε ἀπο-
πεφεύγασιν· ἔχω γὰρ τριήρεις ὥςτε ἑλεῖν τὸ ἐκείνων πλοῖον.
Ἀλλὰ μὰ τοὺς θεοὺς οὐκ ἔγωγε αὐτοὺς διώξω, οὐδ' ἐρεῖ
οὐδεὶς ὡς ἐγώ, ἕως μὲν ἂν παρῇ τις, χρῶμαι, ἐπειδὰν δὲ
ἀπιέναι βούληται, συλλαβὼν καὶ αὐτοὺς κακῶς ποιῶ καὶ τὰ
χρήματα ἀποσυλῶ. Ἀλλὰ ἰόντων, εἰδότες ὅτι κακίους εἰσὶ
περὶ ἡμᾶς ἢ ἡμεῖς περὶ ἐκείνους. Καίτοι ἔχω γε αὐτῶν καὶ

---

§ 7. *ἐντίθεσθαι* seine Sachen einladen, wie 5, 7, 15 u. Dem. 34, 22. Gr. 52, 8 A. 6. — *ὡς ἐδόκουν*, wie *ὡς ἐλέγετο* § 5 vgl. 6, 1, 25. — *μέν* wie 1, 3, 17. — *φιλοτιμηθέντες* aus (gekränktem) Ehrgeiz, aber activ. Gr. 39, 13 A. 2. Ueber die Sache 1, 3, 7. — *τοὺς στρατιώτας αὐτῶν τούς* diejenigen ihrer Soldaten welche. Gr. 47, 28 A. 3. Ohne wiederholten Artikel würde gesagt daß alle ihre Soldaten übergegangen seien. Krüger de authent. p. 41 s. — *ἀπιόντας.* Vielleicht *ἀπιόντα.* — *πρὸς βασιλέα* erg. *ἰόντα* aus *ἀπιόντα.* Gr. 62, 4 A. 1 vgl. 7, 4, 20. — *δολίους.* Vielleicht *δειλούς*, da die meisten Handschriften *δήλους* haben. — *εἰ* auf den Fall daß. So. Phil. 374: *ἤρασσον κακοῖς τοῖς πᾶσιν, εἰ τἀμὰ κεῖνος ὅπλ' ἀφαιρήσοιτό με.*

§ 8. *ἀλλὰ-γε μέντοι* aber wenigstens doch, wie Hell. 2, 4, 22, So. Aj. 1371. — *ἐπιστάσθωσαν.* Gr. 30, 5 A. 2. — *ὅτι.* Gr. 56, 7 A. 12. — *ἀποδιδράσκειν*, wenn man nicht weiß wohin Jemand geflohen, daher besonders von Sklaven; *ἀποφεύγειν*, wenn man ihn nicht einholen kann. vgl. 2, 5, 7. 7, 3, 11. — *οἴχονται.* Gr. 53, 1 A. 4. — *ἑλεῖν* einholen, wie 7, 3, 26, Hell. 4, 5, 15, Hipparch. 5, 1. — *μά.* Gr. 69, 34 A. — *διώξω* findet sich neben *διώξομαι* gar nicht selten, Kyr. 6, 3, 13, Dem. 38, 16, Herodi. 5, 4, 10, Stob. 85, 18, Pind. Ol. 3 E., Ar. Ri. 969, The. 1224, Wo. 1296. — *αὐτούς* bezieht sich auf das collective *τὶς.* Gr. 58, 4 A. 5 vgl. 1, 9, 16. 5, 7, 34. — *περί.* Gr. 68, 33 A. 4 vgl. 1, 6, 8. 7, 6, 36. — *καίτοι.* Gr.

τέκνα καὶ γυναῖκας ἐν Τράλλεσι φρουρούμενα· ἀλλ᾽ οὐδὲ
τούτων στερήσονται, ἀλλ᾽ ἀπολήψονται τῆς πρόσθεν ἕνεκα
περὶ ἐμὲ ἀρετῆς. Καὶ ὁ μὲν ταῦτα εἶπεν· οἱ δὲ Ἕλληνες, εἴ 9
τις καὶ ἀθυμότερος ἦν πρὸς τὴν ἀνάβασιν, ἀκούοντες τὴν
Κύρου ἀρετὴν ἥδιον καὶ προθυμότερον συνεπορεύοντο.

Μετὰ ταῦτα Κῦρος ἐξελαύνει σταθμοὺς τέτταρας, παρασάγγας εἴκοσιν, ἐπὶ τὸν Χάλον ποταμόν, ὄντα τὸ εὖρος πλέθρου, πλήρη δ᾽ ἰχθύων μεγάλων καὶ πραέων, οὓς οἱ Σύροι θεοὺς ἐνόμιζον καὶ ἀδικεῖν οὐκ εἴων οὐδὲ τὰς περιστεράς. Αἱ δὲ κῶμαι ἐν αἷς ἐσκήνουν Παρυσάτιδος ἦσαν εἰς ζώνην
δεδομέναι. Ἐντεῦθεν ἐξελαύνει σταθμοὺς πέντε, παρασάγγας 10
τριάκοντα, ἐπὶ τὰς πηγὰς τοῦ Δαράδακος ποταμοῦ, οὗ τὸ εὖρος πλέθρου. Ἐνταῦθα ἦσαν τὰ Βελέσυος βασίλεια τοῦ Συρίας ἄρξαντος, καὶ παράδεισος πάνυ μέγας καὶ καλός, ἔχων πάντα ὅσα ὧραι φύουσι. Κῦρος δ᾽ αὐτὸν ἐξέκοψε καὶ τὰ βασίλεια κατέκαυσεν.

Ἐντεῦθεν ἐξελαύνει σταθμοὺς τρεῖς, παρασάγγας πεντε- 11
καίδεκα, ἐπὶ τὸν Εὐφράτην ποταμόν, ὄντα τὸ εὖρος τεττάρων σταδίων· καὶ πόλις αὐτόθι ᾤκεῖτο μεγάλη καὶ εὐδαίμων, Θάψακος ὀνόματι. Ἐνταῦθα ἔμειναν ἡμέρας πέντε· καὶ Κῦρος μεταπεμψάμενος τοὺς στρατηγοὺς τῶν Ἑλλήνων ἔλεγεν ὅτι ἡ ὁδὸς ἔσοιτο πρὸς βασιλέα μέγαν εἰς Βαβυλῶνα· καὶ κελεύει αὐτοὺς λέγειν ταῦτα τοῖς στρατιώταις καὶ ἀναπείθειν

56, 13 A. 2. — γε. Gr. 69, 15 A. 3. — τέκνα (oder παῖδες) καὶ γυναῖκες gew. ohne Artikel. Gr. 50, 3 A. 8 vgl. 5, 3, 1. 7, 8, 9. 22. — φρουρούμενα, weil τέκνα καὶ γυναῖκες als Sachen betrachtet werden. Gr. 58, 2 A. 3 vgl. 3, 5, 9 u. Isokr. 3, 36. — περί ähnlich wie vorher, hier unser um vgl. 7, 6, 11. 7, 45. — ἀρετή Verdienste. Thuc. 3, 58: ἡ ἀρετὴ ἡ ἐς τοὺς Ἕλληνας.

§ 9. ἀθυμότερος ἦν weniger Muth und Bereitwilligkeit hatte, minus alacer erat. vgl. 7, 1, 9. — ἐνόμιζον für νομίζουσιν. Gr. 53, 2 A. 4 vgl. 1, 5, 5. 6. 2, 4, 12. 4, 8, 1. — οὐδέ wie auch nicht. vgl. zu 1, 1, 2. — εἰς ζώνην. Die persischen Königinnen erhielten zu jedem Theile ihres Schmuckes eigene Landschaften, die nach ihrer Bestimmung auch benannt wurden: Gürtel, Schleier rc.

§ 10. πλέθρου. zu 1, 2, 8. — ἄρξαντος der (seither) Statthalter gewesen war.

§ 11. ὀνόματι. Gr. 46, 4 A. 3. — βασιλέα μέγαν. Gr. 50, 3 A. 7.

12 ἕπεσθαι. Οἱ δὲ ποιήσαντες ἐκκλησίαν ἀπήγγελλον ταῦτα· οἱ
δὲ στρατιῶται ἐχαλέπαινον τοῖς στρατηγοῖς, καὶ ἔφασαν αὐ-
τοὺς πάλαι ταῦτ' εἰδότας κρύπτειν, καὶ οὐκ ἔφασαν ἰέναι,
ἐὰν μή τις αὐτοῖς χρήματα διδῷ, ὥςπερ καὶ τοῖς προτέροις
μετὰ Κύρου ἀναβᾶσι παρὰ τὸν πατέρα τοῦ Κύρου, καὶ ταῦτα
οὐκ ἐπὶ μάχην ἰόντων, ἀλλὰ καλοῦντος τοῦ πατρὸς Κῦρον.
Ταῦτα οἱ στρατηγοὶ Κύρῳ ἀπήγγελλον· ὁ δ' ὑπέσχετο ἀνδρὶ
ἑκάστῳ δώσειν πέντε ἀργυρίου μνᾶς, ἐπὰν εἰς Βαβυλῶνα
ἥκωσι, καὶ τὸν μισθὸν ἐντελῆ, μέχρι ἂν καταστήσῃ τοὺς Ἕλ-
13 ληνας εἰς Ἰωνίαν πάλιν. Τὸ μὲν δὴ πολὺ τοῦ Ἑλληνικοῦ
οὕτως ἐπείσθη. Μένων δὲ πρὶν δῆλον εἶναι τί ποιήσουσιν
οἱ ἄλλοι στρατιῶται, πότερον ἕψονται Κύρῳ ἢ οὔ, συνέλεξε
τὸ αὑτοῦ στράτευμα χωρὶς τῶν ἄλλων καὶ ἔλεξε τάδε.
14 Ἄνδρες, ἐὰν ἐμοὶ πεισθῆτε, οὔτε κινδυνεύσαντες οὔτε
πονήσαντες τῶν ἄλλων πλέον προτιμήσεσθε στρατιωτῶν ὑπὸ
Κύρου. Τί οὖν κελεύω ποιῆσαι; Νῦν δεῖται Κῦρος ἕπεσθαι
τοὺς Ἕλληνας ἐπὶ βασιλέα· ἐγὼ οὖν φημι ὑμᾶς χρῆναι δια-
βῆναι τὸν Εὐφράτην ποταμὸν πρὶν δῆλον εἶναι ὅ,τι οἱ ἄλλοι
15 Ἕλληνες ἀποκρινοῦνται Κύρῳ. Ἢν μὲν γὰρ ψηφίσωνται ἕπε-
σθαι, ὑμεῖς δόξετε αἴτιοι εἶναι ἄρξαντες τοῦ διαβαίνειν, καὶ

---

§ 12. *ποιεῖν* veranstalten, aber *ποιεῖσθαι* halten. Gr. 52, 8 A. 1. — *ἀπήγγελλον* berichteten vom Kyros her, renunciabant. — *κρύπτειν* daß sie verhehlt hätten. Gr. 53, 2 A. 9 vgl. 5, 8, 1. 19. — *τὶς* man, hier Kyros. Gr. 51, 16 A. 8 vgl. 7, 3, 5. — *ὥσπερ καί* erg. *δοθῆναι* vgl. zu 1, 3, 6. — *προτέροις*. Gr. 57, 5 A. 3 vgl. 6, 3, 5. — *καὶ ταῦτα* und zwar. Gr. 51, 7 A. 14 vgl. 2, 4, 15. 5, 10, 10. — *ἰόντων* für *ἰοῦσιν*. Gr. 47, 4 A. 2; über das fehlende *αὐτῶν* zu 1, 2, 17.

§ 13. *ἐπὰν ἥκωσι, μέχρι ἂν καταστήσῃ*. Gr. 54, 17 A 4 vgl. 2, 3, 2. (7.) 7, 7, 14; *ἥκωσι* steht aoristisch. Gr. 53, 1 A. 5. — *καθιστάναι* (zurück) bringen, führen, wie 4, 8, 8. — *τὸ πολύ* der größte Theil. Gr. 50, 4 A. 12 vgl. 1, 7, 20. 4, 6, 24. — *τοῦ Ἑλληνικοῦ*. Gr. 42, 4 A. 17 vgl. 1, 5, 6. 8, 4. 5. 15. — *πρὶν δ. εἶναι*. Gr. 54, 17 A. 6. — *τί ποιήσουσιν*. Gr. 51, 17 A. 2 vgl. 1, 10, 14. — *πότερον - ἤ*. Gr. 65, 1.

§ 14. *πλέον προτιμήσεσθε*, verstärkender Pleonasmos, wie *προλαμβάνειν πρότερον* Dem. 4, 14. — *προτιμήσεσθε* passiv vgl. Gr. 39, 11 A. 1. — *τί οὖν κελεύω ποιῆσαι*; die Aufmerksamkeit anregende Selbstfrage, wie oft bei den Rednern, am häufigsten bei Dem., z. B. 4, 3: *τίνος οὖν ἕνεκα ταῦτα λέγω*; Aehnlich die Lateiner quorsum haec? Cic. Sen. 42, Plin. Ep. 7, 24, 8.

§ 15. *ἄρξαντες* anfangen, mit seinem Beispiele vorangehen, wie 3, 2, 17. 5, 7, 34. Gr. 52, 8 A. 8. — *τοῦ διαβαίνειν*.

ὡς προθυμοτάτοις οὖσιν ὑμῖν χάριν εἴσεται Κῦρος καὶ ἀπο-
δώσει· ἐπίσταται δ' εἴ τις καὶ ἄλλος· ἢν δ' ἀποψηφίσωνται
οἱ ἄλλοι, ἄπιμεν μὲν ἅπαντες [εἰς] τοὔμπαλιν, ὑμῖν δὲ ὡς [μό-
νοις πειθομένοις] πιστοτάτοις χρήσεται καὶ εἰς φρούρια καὶ
εἰς λοχογίας, καὶ ἄλλου οὗτινος ἂν δέησθε οἶδα ὅτι ὡς φίλου
τεύξεσθε Κύρου.
Ἀκούσαντες ταῦτα ἐπείθοντο καὶ διέβησαν πρὶν τοὺς ἄλ- 16
λους ἀποκρίνασθαι. Κῦρος δ' ἐπεὶ ᾔσθετο διαβεβηκότας,
ἥσθη τε καὶ τῷ στρατεύματι πέμψας Γλοῦν εἶπεν· Ἐγὼ μέν,
ὦ ἄνδρες, ἤδη ὑμᾶς ἐπαινῶ· ὅπως δὲ καὶ ὑμεῖς ἐμὲ ἐπαινέ-
σετε ἐμοὶ μελήσει, ἢ μηκέτι με Κῦρον νομίζετε. Οἱ μὲν δὴ 17
στρατιῶται ἐν ἐλπίσι μεγάλαις ὄντες εὔχοντο αὐτὸν εὐτυχῆσαι·
Μένωνι δὲ καὶ δῶρα ἐλέγετο πέμψαι μεγαλοπρεπῶς. Ταῦτα
δὲ ποιήσας διέβαινε· συνείπετο δὲ καὶ τὸ ἄλλο στράτευμα
αὐτῷ ἅπαν. Καὶ [τῶν] διαβαινόντων τὸν ποταμὸν οὐδεὶς
ἐβρέχθη ἀνωτέρω τῶν μαστῶν ὑπὸ τοῦ ποταμοῦ. Οἱ δὲ 18
Θαψακηνοὶ ἔλεγον ὅτι οὐπώποθ' οὗτος ὁ ποταμὸς διαβατὸς
γένοιτο πεζῇ εἰ μὴ τότε, ἀλλὰ πλοίοις, ἃ τότε Ἀβροκόμας

Gr. 47, 13 A. 7. — εἴ τις καὶ ἄλλος. zu 1, 3, 15. — ἀποψηφίσωνται erg. ἕπεσθαι (Gr. 55, 4 A. 11) so v. a. ψηφίσωνται μὴ ἕπεσθαι. vgl. Xen. Hell. 7, 3, 2, Dem. 20, 164 und ἀποδοκεῖν unten 2, 3, 9. — ἅπαντες, auch Kyros und die Seinigen. — εἰς ist vielleicht mit zwei Handschriften zu tilgen vgl. 5, 7, 6. 6, 4, 38 und Gr. 46, 5 A. 7. — μόνοις πειθομένοις ist zu tilgen. Denn neben ὑμῖν πιστοτάτοις χρήσεται (ohne ὡς) er wird in euch die treusten, zuverlässigsten Menschen haben (vgl. 4, 6, 3) ist es ungehörig. Dann heißt ὡς πιστοτάτοις als ob (überzeugt daß) ihr die treusten wäret. vgl. zu 1, 1, 2. — ἄλλου kann von τεύξεσθε abhängen, da τυγχάνειν auch mit zwei Ge. verbunden wird, wie 5, 7, 33, Thuk. 7, 15 vgl. Fischer zu Aesch. π. θαν. 2. Doch kann es auch dem οὗτινος assimilirt für ἄλλο stehen. Gr. 51, 10 A. 9 vgl. 47, 14 A. 3.

§ 16. εἶπεν. zu 1, 3, 8. — ἤδη für jetzt. Kyr. 4, 1, 2: ἐγὼ ξύμπαντας μὲν ὑμᾶς ἤδη ἐπαινῶ, ὧν δ' ἕκαστος ἄξιος τὴν ἀξίαν πειράσομαι ἀποδιδόναι. So παραχρῆμα Dem. 2, 31. — ἐπαινῶ danke, wie wir sagen vgl. 7, 7, 52. — ἐπαινέσω seltener als ἐπαινέσομαι findet sich 5, 5, 8, Plat. Symp. 214, Ges. 219, Aesch. Eum. 800, Eu. Her. 300, Tro. 418. — ἢ wie sonst εἰ δὲ μή. Gr. 69, 29 A. 1.

§ 17. εὐτυχῆσαι. Gr. 48, 7 A. 14 u. 55, 3 A. 12. — μεγαλοπρεπῶς mit glänzender Freigebigkeit. Cyr. 6, 2, 6: ἆθλα τοῖς νικῶσι μαγαλοπρεπῶς ἐδίδου. — τῶν vor διαβαινόντων ist zu tilgen, da Alle übergingen; erg. αὐτῶν vgl. zu 1, 2, 17. — μαστῶν, nicht μασθῶν, ist zu schreiben nach Elmsley zu Eu. Bacch. 700.

§ 18. διαβατός durchgangbar. Gr. 22, 5 A. 7. — εἰ μή. Gr. 65, 5 A. 11 vgl. 1, 5, 6. 2, 1, 12. 4, 7, 5. 7, 3, 20. — ἀλλά sondern bloß, wie 3, 2, 13 u. Mem. 3, 13, 6. — διαβῇ. Gr. 54,

προϊὼν κατέκαυσεν, ἵνα μὴ Κῦρος διαβῇ. Ἐδόκει δὴ θεῖον εἶναι καὶ σαφῶς ὑποχωρῆσαι τὸν ποταμὸν Κύρῳ ὡς βασιλεύσοντι. Ἐντεῦθεν ἐξελαύνει διὰ τῆς Συρίας σταθμοὺς ἐννέα, παρασάγγας πεντήκοντα· καὶ ἀφικνοῦνται πρὸς τὸν Ἀράξην ποταμόν. Ἐνταῦθα ἦσαν κῶμαι πολλαί, μεσταὶ σίτου καὶ οἴνου. Ἐνταῦθα ἔμειναν ἡμέρας τρεῖς καὶ ἐπεσιτίσαντο.

1 ε'. Ἐντεῦθεν ἐξελαύνει διὰ τῆς Ἀραβίας τὸν Εὐφράτην
ποταμὸν ἐν δεξιᾷ ἔχων σταθμοὺς ἐρήμους πέντε, παρασάγγας
τριάκοντα καὶ πέντε. Ἐν τούτῳ δὲ τῷ τόπῳ ἦν μὲν ἡ γῆ
πεδίον ἅπαν ὁμαλὸν ὥςπερ θάλαττα, ἀψινθίου δὲ πλῆρες· εἰ
δέ τι καὶ ἄλλο ἐνῆν ὕλης ἢ καλάμου, ἅπαντα ἦσαν εὐώδη
2 ὥςπερ ἀρώματα· δένδρον δ' οὐδὲν ἐνῆν· θηρία δὲ παντοῖα,
πλεῖστοι μὲν ὄνοι ἄγριοι, οὐκ ὀλίγοι δὲ στρουθοὶ οἱ μεγάλοι·
ἐνῆσαν δὲ καὶ ὠτίδες καὶ δορκάδες. Ταῦτα δὲ τὰ θηρία οἱ
ἱππεῖς ἐδίωκον ἐνίοτε. Καὶ οἱ μὲν ὄνοι, ἐπεί τις διώκοι,
προδραμόντες ἂν ἕστασαν· πολὺ γὰρ τῶν ἵππων ἔτρεχον
θᾶττον· καὶ πάλιν ἐπεὶ πλησιάζοιεν οἱ ἵπποι ταὐτὸν ἐποίουν·
καὶ οὐκ ἦν λαβεῖν, εἰ μὴ διαστάντες οἱ ἱππεῖς θηρῷεν διαδεχόμενοι
τοῖς ἵπποις. Τὰ δὲ κρέα τῶν ἁλισκομένων ἦν
3 παραπλήσια τοῖς ἐλαφείοις, ἁπαλώτερα δέ. Στρουθὸν δὲ
οὐδεὶς ἔλαβεν· οἱ δὲ διώξαντες τῶν ἱππέων ταχὺ ἐπαύοντο·
πολὺ γὰρ ἀπέσπα φεύγουσα, τοῖς μὲν ποσὶ δρόμῳ, ταῖς δὲ

---

8 A. 2. — θεῖον göttliche Fügung als Vorzeichen. Hell. 3, 2, 24: σεισμὸς ἐπιγίγνεται. ὁ δ' Ἆγις θεῖον ἡγησάμενος διαφῆκε τὸ στράτευμα. — τὸν ποταμόν. Es konnte auch, wie vorher, der No. stehen. Derselbe Wechsel 3, 1, 11 u. Thuk. 4, 3: διάφορόν τι ἐδόκει εἶναι καὶ τοὺς Μεσσηνίους πλεῖστ' ἂν βλάπτειν.

C. 5 § 1. ἅπαν ὁμαλόν völlig flach. Gr. 50, 11 A. 10 vgl. Thuk. 6, 21. 37, Her. 1, 52. — εἴ τι was etwa, si quid. Gr. 65, 5 A. 9 vgl. 1, 6, 1. 10, 18. — τι - ἅπαντα. zu 1, 4, 8. — ἦσαν. zu I, 2, 23.

§ 2. διώκοι, iterativer Optativ, wie auch πλησιάζοιεν. Gr. 54, 17 A. 1 u. 65, 7 A. 5 vgl. 1, 8, 20. 4, 7, 10. — ἂν ἕστασαν pflegten zu stehen. Gr. 53, 10 A. 3 vgl. 1, 9, 19. 2, 3, 11. — πολὺ θᾶττον. Gr. 48, 15 A. 11 vgl. 1, 5, 16. 2, 3, 13; über die Stellung Gr. 49, 7 A. 7 vgl. 3, 1, 22. 2, 15.— λαβεῖν erg. ὄνον.— διαστάντας in Zwischenräumen aufgestellt, wie Kyr. 2, 4, 20. — διαδέχεσθαι sich in den Zwischenräumen (δια-) bei der Verfolgung ablösend. Gr. 68, 46 A. 11. -- τοῖς ἐλαφείοις erg. κρέασιν.

§ 3. πολὺ ἀπέσπα erg. ἑαυτήν, trennte sich weit, ließ die Verfolgenden weit zurück. vgl. Gr. 52, 2 A. 11. Doch ist vielleicht mit Buitman ἀπεσπᾶτο zu lesen — φεύγουσα, auffallend, da § 2 οἱ με-

πτέρυξιν ἄρασα ὥςπερ ἱστίῳ χρωμένη. Τὰς δὲ ὠτίδας, ἄν
τις ταχὺ ἀνιστῇ, ἔστι λαμβάνειν· πέτονται γὰρ βραχὺ ὥςπερ
πέρδικες καὶ ταχὺ ἀπαγορεύουσι. Τὰ δὲ κρέα αὐτῶν ἥδιστα ἦν.
Πορευόμενοι δὲ διὰ ταύτης τῆς χώρας ἀφικνοῦνται ἐπὶ 4
τὸν Μασκᾶν ποταμόν, τὸ εὖρος πλεθριαῖον. Ἐνταῦθα ἦν
πόλις ἐρήμη, μεγάλη, ὄνομα δ' αὐτῇ Κορσωτή· περιεῤῥεῖτο
δ' αὕτη ὑπὸ τοῦ Μασκᾶ κύκλῳ. Ἐνταῦθ' ἔμειναν ἡμέρας
τρεῖς καὶ ἐπεσιτίσαντο. Ἐντεῦθεν ἐξελαύνει σταθμοὺς ἐρή- 5
μους τρεῖς καὶ δέκα, παρασάγγας ἐνενήκοντα, τὸν Εὐφράτην
ποταμὸν ἐν δεξιᾷ ἔχων, καὶ ἀφικνεῖται ἐπὶ Πύλας. Ἐν τού-
τοις τοῖς σταθμοῖς πολλὰ τῶν ὑποζυγίων ἀπώλετο ὑπὸ τοῦ
λιμοῦ· οὐ γὰρ ἦν χόρτος οὐδὲ ἄλλο δένδρον οὐδέν, ἀλλὰ
ψιλὴ ἦν ἅπασα ἡ χώρα· οἱ δὲ ἐνοικοῦντες ὄνους ἀλέτας παρὰ
τὸν ποταμὸν ὀρύττοντες καὶ ποιοῦντες εἰς Βαβυλῶνα ἦγον
καὶ ἐπώλουν καὶ ἀνταγοράζοντες σῖτον ἔζων. Τὸ δὲ στρά- 6
τευμα ὁ σῖτος ἐπέλιπε, καὶ πρίασθαι οὐκ ἦν εἰ μὴ ἐν τῇ
Λυδίᾳ ἀγορᾷ ἐν τῷ Κύρου βαρβαρικῷ, τὴν καπίθην ἀλεύρων
ἢ ἀλφίτων τεττάρων σίγλων. Ὁ δὲ σίγλος δύναται ἑπτὰ ὀβο-
λοὺς καὶ ἡμιοβόλιον Ἀττικούς· ἡ δὲ καπίθη δύο χοίνικας
Ἀττικὰς ἐχώρει. Κρέα οὖν ἐσθίοντες οἱ στρατιῶται διεγίγνοντο.

γάλοι. Vgl. Passow unter στρουθός. — δρόμῳ im, zum Laufe. — ἄρασα nämlich τὰς πτέρυγας. Gr. 60, 5 A. 2. — ἀνιστῇ. Man lese ἀναστῇ wenn man sich ungesäumt zur Verfolgung aufgemacht hat. — βραχύ eine kurze Strecke. Gr. 43, 4 A. 2. — ἀπαγορεύουσι ermüden, wie unser versagen von Pferden vgl. 5, 8, 3 u. zu 2, 2, 16.

§ 4. Κορσώτη, nicht Κορσώτῃ. Gr. 48, 3 A. 6 u. 60, 2, 2 vgl. 2, 4, 13. 25. — κύκλῳ vom größern Theile des Umfanges, wie 4, 7, 2; so auch περιῤῥεῖν öfter, wie Thuk. 4, 102.

§ 5. τρεῖς καὶ δέκα. Gr. 24, 2 A. 6. — ὑπό vor. Gr. 68, 43 A. 3 vgl. 2, 2, 11, τῷ λιμῷ 7, 4, 5. Der Artikel scheint hinzugefügt, in sofern die Ursache des Hungers angegeben ist. — ἄλλο δένδρον etwas Anderes, ein Baum. Gr. 50, 4 A. 11 vgl. 3, 4, 21. 5, 2, 31. — ὄνος ist nach den Grammatikern der obere, μύλος der untere Mühlstein, ἡ τράπεζα τοῦ ὄνου; jener vielleicht so genannt weil Esel ihn umzogen. — παρά längs-hin. Gr. 68, 36 A. 2 vgl. 4, 3, 6. 7, 3, 48.

§ 6. τὸ στράτευμα. Gr. 46, 9. — τὴν καπίθην hängt von πρίασθαι ab. — ἀλεύρων. Gr. 47, 8. — τεττάρων σίγλων. Gr. 47, 17. Ueber die Sache vgl. Arr. b. Stob. 97, 28: Ἀθήνησι τέσσαρές εἰσι χοίνικες τῶν ἀλφίτων ὀβολοῦ ὤνιοι. — ἑπτά, acht nach Phot. p. 511, 15. — Ἀττικούς dem Hauptbegriffe angefügt. — ἐσθίοντες διεγίγνοντο. vgl. 2, 6, 5 u. zu λέγων διῆγε 1, 2, 11.

7 Ἦν δὲ τούτων τῶν σταθμῶν οὓς πάνυ μακροὺς ἤλαυνεν, ὁπότε ἢ πρὸς ὕδωρ βούλοιτο διατελέσαι ἢ πρὸς χιλόν. Καὶ δή ποτε στενοχωρίας καὶ πηλοῦ φανέντος ταῖς ἁμάξαις δυςπορεύτου ἐπέστη ὁ Κῦρος σὺν τοῖς περὶ αὐτὸν ἀρίστοις καὶ εὐδαιμονεστάτοις καὶ ἔταξε Γλοῦν καὶ Πίγρητα λαβόντας τοῦ βαρβαρικοῦ στρατοῦ συνεκβιβάζειν τὰς ἁμάξας.
8 Ἐπεὶ δ' ἐδόκουν αὐτῷ σχολαίως ποιεῖν, ὥςπερ ὀργῇ ἐκέλευσε τοὺς περὶ αὐτὸν Πέρσας τοὺς κρατίστους συνεπισπεῦσαι τὰς ἁμάξας. Ἔνθα δὴ μέρος τι τῆς εὐταξίας ἦν θεάσασθαι. Ῥίψαντες γὰρ τοὺς πορφυροῦς κάνδυς ὅπου ἔτυχεν ἕκαστος ἑστηκώς, ἵεντο ὥςπερ ἂν δράμοι τις περὶ νίκης καὶ μάλα κατὰ πρανοῦς γηλόφου, ἔχοντες τούτους τε τοὺς πολυτελεῖς χιτῶνας καὶ τὰς ποικίλας ἀναξυρίδας, ἔνιοι δὲ καὶ στρεπτοὺς περὶ τοῖς τραχήλοις καὶ ψέλια περὶ ταῖς χερσίν· εὐθὺς δὲ σὺν τούτοις εἰςπηδήσαντες εἰς τὸν πηλὸν θᾶττον ἢ ὥς τις ἂν
9 ᾤετο μετεώρους ἐξεκόμισαν τὰς ἁμάξας. Τὸ δὲ σύμπαν δῆλος ἦν Κῦρος ὡς σπεύδων πᾶσαν τὴν ὁδὸν καὶ οὐ διατρίβων ὅπου μὴ ἐπισιτισμοῦ ἕνεκα ἤ τινος ἄλλου ἀναγκαίου ἐκαθέ-

---

§ 7. ἦν οὕς. Gr. 61, 5 A. 3. — μακρούς. Gr. 57, 4 A. 2 vgl. 2, 2, 12: einige von den Märschen die er machte waren sehr lang. — βούλοιτο iterativer Optativ, wie 1, 9, 25. 4, 2, 25. 26. 28 vgl. zu 1, 5, 2. — διατελέσαι erg. τὴν ὁδόν vgl. 4, 5, 11; so τελεῖν Thuk. 2, 97. 4, 78. — καὶ δή. Gr. 69, 17 A. 6. — φανέντος. Gr. 58, 3 A. 2. — ἄριστοι wie κράτιστοι § 8 (im Plural) die Vornehmsten. vgl. 1, 6, 4. 8, 27. — εὐδαίμων, wie beatus, reich vgl. 5, 4, 32. — ἔταξε jussit. Gr. 55, 3, 12 vgl. 3, 1, 25. 4, 3, 30. — τοῦ στρατοῦ. Gr. 47, 15 A. 3 vgl. 4, 5, 35. 7, 4, 5.

§ 8. συνεπισπεῦσαι herausbringen helfen. — τοὺς κρατίστους. zu § 7 vgl. 2, 2, 8. 4, 6, 16. — τὰς ἁμάξας, τὴν ἐκκομιδὴν τῶν ἁμαξῶν. Gr. 46, 6 A. 3. — τούς. Gr. 50, 2 A. 1. — κάνδυς. zu 1, 2, 27. — καὶ μάλα. Gr. 69, 32 A. 18; es gehört zu πρανοῦς vgl. zu 3, 1, 22. — τούτους. Gr. 51, 7 A. 7. — ἂν ᾤετο crederes, man hätte glauben sollen. Gr. 64, 3 A. 1. Xen. Hell. 5, 3, 20: οὐχ ᾗ τις ἂν ᾤετο ἐφήσθη. — μετεώρους. Gr. 57, 4 A. 2.

§ 9. τὸ σύμπαν überhaupt. Gr. 46, 3 A. 3. — ὡς wird selten so hinzugefügt. vgl. zu 1, 2, 11. Lys. 12, 90: δῆλοι ἔσεσθε ὡς ὀργιζόμενοι. vgl. Pol. 8, 15, Alkiphr. 1, 7 und Wunder zu So. OK. 629. — ὁδόν. Gr. 46, 3. — ἀναγκαῖον dringender Umstand. Mem. 4, 2, 40: οὐκ ἀπελείπετο αὐτοῦ, εἰ μή τι ἀναγκαῖον εἴη. — ἐκαθέζετο hier mit Imperfectbedeutung: verweilte vgl. Gr. 40 unter ἵζω. Cyr. 5, 3, 25: ὅσον χρόνον ὁ Κῦρος ἐκαθέζετο ἀμφὶ τὴν περὶ τὸ φρούριον οἰκονομίαν, πολλοὶ ἀπῆγον ἵππους. vgl. Lobeck z. Buttmann

ζετο, νομίζων, ὅσῳ μὲν ἂν θᾶττον ἔλθοι, τοσούτῳ ἀπαρα-
σκευαστοτέρῳ βασιλεῖ μαχεῖσθαι, ὅσῳ δὲ σχολαιότερον, το-
σούτῳ πλέον συναγείρεσθαι βασιλεῖ στράτευμα. Καὶ συνιδεῖν
δ' ἦν τῷ προςέχοντι τὸν νοῦν ἡ βασιλέως ἀρχὴ πλήθει μὲν
χώρας καὶ ἀνθρώπων ἰσχυρὰ οὖσα, τοῖς δὲ μήκεσι τῶν ὁδῶν
καὶ τῷ διεσπάσθαι τὰς δυνάμεις ἀσθενής, εἴ τις διὰ ταχέων
τὸν πόλεμον ποιοῖτο.

Πέραν δὲ τοῦ Εὐφράτου ποταμοῦ κατὰ τοὺς ἐρήμους 10
σταθμοὺς ἦν πολις εὐδαίμων καὶ μεγάλη, ὄνομα δὲ Χαρ-
μάνδη· ἐκ ταύτης οἱ στρατιῶται ἠγόραζον τὰ ἐπιτήδεια, σχε-
δίαις διαβαίνοντες ὧδε. Διφθέρας ἃς εἶχον στεγάσματα ἐπίμ-
πλασαν χόρτου κούφου, εἶτα συνῆγον καὶ συνέσπων, ὡς μὴ
ἅπτεσθαι τῆς κάρφης τὸ ὕδωρ· ἐπὶ τούτων διέβαινον καὶ
ἐλάμβανον τὰ ἐπιτήδεια, οἶνόν τε ἐκ τῆς βαλάνου πεποιη-
μένον τῆς ἀπὸ τοῦ φοίνικος καὶ σῖτον μελίνης· τοῦτο γὰρ ἦν
ἐν τῇ χώρᾳ πλεῖστον.

Ἀμφιλεξάντων δέ τι ἐνταῦθα τῶν τε τοῦ Μένωνος στρα-
τιωτῶν καὶ τῶν τοῦ Κλεάρχου ὁ Κλέαρχος κρίνας ἀδικεῖν 11
τὸν τοῦ Μένωνος πληγὰς ἐνέβαλεν· ὁ δὲ ἐλθὼν πρὸς τὸ ἑαυ-

---

2 S. 202. — ὅσῳ. Gr. 48, 15 A. 10. — ἄν. Gr. 54, 15 A. 4 vgl. 3, 2, 12. 7, 2, 6 u. Schömann z. Isä. p. 306. — ἀπαρασκευαστοτέρῳ ist Prädicat. Gr. 57, 3 A. 3 vgl. 1, 8, 3: über den Da. 48, 9. — συνιδεῖν ἦν ἡ ἀρχὴ ἰσχυρὰ οὖσα wie δήλη ἦν ἡ ἀ ἰ. οὖσα vgl. zu 1, 2, 11. Pol. 6, 18: συνιδεῖν ἔστιν αὐτὸ παρ' αὐτοῦ ποριζόμενον τὸ πολίτευμα τὴν βοήθειαν. — μήκεσι. Derselbe Plural Plat. Phädr. 267, Soph. 225, Ges. 918 vgl. Gr. 44, 3 A. 5. — τῷ διεσπάσθαι τὰς δ. durch das Getrenntsein der Truppen. Gr. 55, 2 A. 1 vgl. 50, 6 A. 1. Der Plu. von δύναμις ist nicht selten. Thuk. 1, 10: οὐκ εἰκὸς τὰς ὄψεις τῶν πόλεων μᾶλλον σκοπεῖν ἢ τὰς δυνάμεις. — διὰ ταχέων schnell, wie Thuk. 1, 80. 3, 13.

§ 10. ἐπιτήδεια res necessariae, besonders von Lebensmitteln; synonym σῖτα (καὶ ποτά) 2, 3, 26. 27. 7, 6, 29 vgl. 26. 28. — στεγάσματα hier Zelte vgl. Arr. An. 3, 29, 4. — χόρτου. Gr. 47, 16. — συνῆγον schlugen zusammen. Die Felle wurden zusammengenäht. — ὡς. Gr. 65, 3 A. 4 vgl. 2, 3, 10 u. Sintenis zu Plut. Them. 26. — τῆς κάρφης. Gr. 47, 12. — τοῦτο, ἡ μελίνη. Gr. 58, 3 A. 6.

§ 11. ἀμφιλέγειν streiten, ein seltenes Wort. — τι über etwas. Gr. 46, 5 A. 9. — τόν. Nur Einen erwähnt er hier, weil der Streit zwischen zwei Einzelnen ausgebrochen war. — πληγὰς ἐμβάλλειν schlagen, wie St. der Lak. 6, 2; so πληγὰς ἐντείνειν 2, 4, 11 u. Dem. 54, 5. — ἔλεγεν erzählte es. — ἰσχυρῶς wie 2, 6, 21.

τοῦ στράτευμα ἔλεγεν· ἀκούσαντες δ' οἱ στρατιῶται ἐχαλέ-
12 παινον καὶ ὠργίζοντο ἰσχυρῶς τῷ Κλεάρχῳ. Τῇ δὲ αὐτῇ
ἡμέρᾳ Κλέαρχος ἐλθὼν ἐπὶ τὴν διάβασιν τοῦ ποταμοῦ καὶ
ἐκεῖ κατασκεψάμενος τὴν ἀγορὰν ἀφιππεύει ἐπὶ τὴν ἑαυτοῦ
σκηνὴν διὰ τοῦ Μένωνος στρατεύματος σὺν ὀλίγοις τοῖς περὶ
αὐτόν· Κῦρος δὲ οὔπω ἧκεν, ἀλλ' ἔτι προςήλαυνε· τῶν δὲ
Μένωνος στρατιωτῶν ξύλα σχίζων τις ὡς εἶδε τὸν Κλέαρχον
διελαύνοντα, ἵησι τῇ ἀξίνῃ· καὶ οὗτος μὲν αὐτοῦ ἥμαρτεν·
ἄλλος δὲ λίθῳ καὶ ἄλλος, εἶτα πολλοὶ κραυγῆς γενομένης.
13 Ὁ δὲ καταφεύγει εἰς τὸ ἑαυτοῦ στράτευμα, καὶ εὐθὺς παραγ-
γέλλει εἰς τὰ ὅπλα· καὶ τοὺς μὲν ὁπλίτας ἐκέλευσεν αὐτοῦ
μεῖναι τὰς ἀσπίδας πρὸς τὰ γόνατα θέντας, αὐτὸς δὲ λαβὼν
τοὺς Θρᾷκας καὶ τοὺς ἱππέας οἳ ἦσαν αὐτῷ ἐν τῷ στρατεύ-
ματι πλείους ἢ τετταράκοντα, τούτων δὲ οἱ πλεῖστοι Θρᾷκες,
ἤλαυνεν ἐπὶ τοὺς Μένωνος, ὥςτ' ἐκείνους ἐκπεπλῆχθαι καὶ
αὐτὸν Μένωνα καὶ τρέχειν ἐπὶ τὰ ὅπλα· οἱ δὲ καὶ ἕστασαν
14 ἀποροῦντες τῷ πράγματι. Ὁ δὲ Πρόξενος, ἔτυχε γὰρ ὕστερος
προςιὼν καὶ τάξις αὐτῷ ἑπομένη τῶν ὁπλιτῶν, εὐθὺς οὖν
εἰς τὸ μέσον ἀμφοτέρων ἄγων ἔθετο τὰ ὅπλα καὶ ἐδεῖτο τοῦ
Κλεάρχου μὴ ποιεῖν ταῦτα. Ὁ δ' ἐχαλέπαινεν ὅτι αὐτοῦ
ὀλίγου δεήσαντος καταλευσθῆναι πρᾴως λέγοι τὸ αὐτοῦ πάθος,
15 ἐκέλευέ τε αὐτὸν ἐκ τοῦ μέσου ἐξίστασθαι. Ἐν τούτῳ δὲ
ἐπεὶ ἧκε Κῦρος καὶ ἐπύθετο τὸ πρᾶγμα, εὐθὺς ἔλαβε τὰ
παλτὰ εἰς τὰς χεῖρας καὶ σὺν τοῖς παροῦσι τῶν πιστῶν ἧκεν
16 ἐλαύνων εἰς τὸ μέσον καὶ λέγει ὧδε. Κλέαρχε καὶ Πρόξενε

§ 12. *διάβασις* Uebergangsort. vgl. 4, 3, 16. 8, 3. — *αὐτοῦ.* Gr. 47, 14. — *ἄλλος καὶ ἄλλος*, wie 7, 6, 10.

§ 13. *παραγγέλλει εἰς.* Gr. 62, 3 A. 2, wie conclamatur ad arma Caes. b. c. 1, 69. — *θέντας* gestemmt, nämlich den untern Theil des Schildes, wie bei bevorstehendem Angriffe. — *οἵ* deren. Gr. 47, 28 A. 4.

§ 14. *τάξις*, Abtheilung von 200 Mann nach 6, 3, 11. — *οὖν.* Gr. 69, 62 A. 3 vgl. 6, 4, 15. — *ἔθετο τὰ ὅπλα* machte Halt. vgl. 4, 2, 16. 3, 17, wobei man eben die Waffen ablegte, den Schild auf ein dreifüßiges Gerüst, *κιλλίβας*, stellte (Sch. zu Ar. Ach. 1121), die Lanze am *σαυρωτήρ* (zu 4, 7, 16) in die Erde steckte. vgl. Hell. 2, 4, 12. — *ὀλίγου δέω.* Gr. 47, 16 A. 2 u. 55, 3 A. 4 vgl. 5, 4, 32. 7, 6, 18. — *πρᾴως λέγοι τὸ αὐτοῦ πάθος* mit Ruhe, ohne Entrüstung, über das von ihm Erlittene spräche.

§ 15. *τά* bei *παλτά*, weil deren zwei zur regelmäßigen Bewaffnung gehörten. vgl. Gr. 50, 2 A. 3. Kyr. 1, 2, 6: *παλτὰ δύο, ὥστε τὸ μὲν ἀφιέναι, τῷ δ' ἐκ χειρὸς χρῆσθαι.* vgl. eb. 4, 3, 9.

§ 16. *Πρόξενε καὶ οἱ ἄλλοι.* Gr. 45, 2 A. 8; über den Artikel

καὶ οἱ ἄλλοι οἱ παρόντες Ἕλληνες, οὐκ ἴστε ὅ,τι ποιεῖτε. Εἰ
γάρ τινα ἀλλήλοις μάχην συνάψετε, νομίζετε ἐν τῇδε τῇ ἡμέρᾳ
ἐμέ τε κατακεκόψεσθαι καὶ ὑμᾶς οὐ πολὺ ἐμοῦ ὕστερον·
κακῶς γὰρ τῶν ἡμετέρων ἐχόντων πάντες οὗτοι οὓς ὁρᾶτε
βάρβαροι πολεμιώτεροι ἡμῖν ἔσονται τῶν παρὰ βασιλεῖ ὄν-
των. Ἀκούσας ταῦτα ὁ Κλέαρχος ἐν ἑαυτῷ ἐγένετο· καὶ παυ- 17
σάμενοι ἀμφότεροι κατὰ χώραν ἔθεντο τὰ ὅπλα.

ς'. Ἐντεῦθεν προϊόντων ἐφαίνετο ἴχνη ἵππων καὶ κό- 1
προς· εἰκάζετο δ' εἶναι ὁ στίβος ὡς δισχιλίων ἵππων. Οὗτοι
προϊόντες ἔκαιον καὶ χιλὸν καὶ εἴ τι ἄλλο χρήσιμον ἦν.
Ὀρόντης δέ, Πέρσης ἀνήρ, γένει τε προσήκων βασιλεῖ καὶ τὰ
πολέμια λεγόμενος ἐν τοῖς ἀρίστοις Περσῶν, ἐπιβουλεύει
Κύρῳ καὶ πρόσθεν πολεμήσας, καταλλαγεὶς δέ. Οὗτος Κύρῳ 2
εἶπεν, εἰ αὐτῷ δοίη ἱππέας χιλίους, ὅτι τοὺς προκατακαίοντας
ἱππέας ἢ κατακάνοι ἂν ἐνεδρεύσας ἢ ζῶντας πολλοὺς αὐτῶν
ἕλοι καὶ κωλύσειε τοῦ καίειν ἐπιόντας καὶ ποιήσειεν ὥστε
μήποτε δύνασθαι αὐτοὺς ἰδόντας τὸ Κύρου στράτευμα βα-

---

§ 50, 9 A. 1 vgl. 2. — *ἀλλήλοις.* Gr. 48, 9 vgl. eb. A. 1. — *ἐν τῇδε.* Gr. 48, 2 A. 3. — *κατακεκόψεσθαι.* Gr. 53, 9 A 3. — *βάρβαροι* ohne Artikel, dessen Stelle der relative Satz vertritt. Thuk. 1, 85: *ταύτας ἃς οἱ πατέρες ἡμῖν παρέδοσαν μελέτας μὴ παρῶμεν.* Plat. Rep. 449, e: *ὅλην ταύτην ἣν λέγεις κοινωνίαν.* Xen. Hell. 6, 1, 4: *Ἦν εὐεργέτης ἐκ πάντων ὧν μεμνήμεθα προγόνων.*

§ 17. *ἐν ἑαυτῷ ἐγένετο* ging in sich. Gr. 47, 6 A. 6. — *παυσάμενοι* nachdem sie abgelassen vom Streite. — *κατὰ χώραν* an Ort und Stelle, ins Lager eingerückt.

C. 6 § 1. *Ἐντεῦθεν* weist zurück auf 1, 5, 10 vgl. § 5. — *προϊόντων.* zu 1, 2, 17. — *εἶναι ὁ στίβος.* Gr. 55, 4 A. 2. Der Infinitiv fehlt Thuk. 1, 10: *διπλασίαν ἂν τὴν δύναμιν εἰκάζεσθαι (οἶμαι).* — *ἵππων* hängt von *στίβος* ohne *ὁ* ab. Gr. 47, 6 A. 1. — *οὗτοι,* *οἱ ἱππεῖς,* angedeutet durch *ἵππων.* Gr. 58, 4. — *γένει.* Gr. 46, 4 A. 1. — *τὰ πολέμια.* Gr. 46, 4. — *λεγόμενος ἐν* gerechnet zu. Gr. 69, 12 A. 3. Oek. 11, 20: *ἐν τοῖς ἱππικωτάτοις λεγόμενόν σε ἐπιστάμεθα.* — *καὶ πρόσθεν* auch (schon) vorher.

§ 2. *ὅτι* eben so gestellt 5, 6, 34 vgl. 2, 2, 20. 7, 1, 36, Gr. 65, 1 A. 5. — *κατακάνοι ἄν.* Gr. 54, 6 A. 6 vgl. 2, 6, 27. 5, 6, 37. — *ἕλοι* erg. *ἄν,* auch zu *κωλύσειε καὶ ποιήσειεν.* Gr. 69, 7 A. 4 vgl. 2, 5, 14. — *τοῦ καίειν.* Gr. 47, 13 A. 5. — *ἐπιόντας* losgehend auf die Orte, wenn nicht *ἀπιόντας* auf dem Rückzuge zu lesen ist. — *ὥστε.* vgl. § 6 u. Cyr. 3, 2, 29: *φησὶν πειράσεσθαι ποιῆσαι ὥστε σε νομίζειν καλῶς βεβουλεῦσθαι χαρισάμενον αὐτῷ.* vgl. Lys. 13, 9. Ueblicher ist nach *ποιεῖν* der bloße Infinitiv, wie 1, 7, 4. 5, 7, 27. 7, 8, 14 vgl. Gr. 55, 3 A. 11. — *διαγγέλλειν.* *δια-* bezieht sich auf den Zwischenraum: internuntium esse. vgl. 2, 3. 7. 7, 1, 14.

σιλεῖ διαγγεῖλαι. Τῷ δὲ Κύρῳ ἀκούσαντι ταῦτα ἐδόκει
ὠφέλιμα εἶναι καὶ ἐκέλευσεν αὐτὸν λαμβάνειν μέρος πα-
3 ρ' ἑκάστου τῶν ἡγεμόνων. Ὁ δ' Ὀρόντης, νομίσας ἑτοίμους
εἶναι αὐτῷ τοὺς ἱππέας, γράφει ἐπιστολὴν παρὰ βασιλέα
ὅτι ἥξοι ἔχων ἱππέας ὡς ἂν δύνηται πλείστους· ἀλλὰ φρά-
σαι τοῖς ἑαυτοῦ ἱππεῦσιν ἐκέλευεν ὡς φίλιον αὐτὸν ὑποδέ-
χεσθαι. Ἐνῆν δὲ ἐν τῇ ἐπιστολῇ καὶ τῆς πρόσθεν φιλίας
ὑπομνήματα καὶ πίστεως. Ταύτην τὴν ἐπιστολὴν δίδωσι πι-
4 στῷ ἀνδρί, ὡς ᾤετο· ὁ δὲ λαβὼν Κύρῳ δείκνυσιν. Ἀναγνοὺς
δὲ αὐτὴν ὁ Κῦρος συλλαμβάνει Ὀρόντην, καὶ συγκαλεῖ εἰς
τὴν ἑαυτοῦ σκηνὴν Περσῶν τοὺς ἀρίστους τῶν περὶ αὐτὸν
ἑπτά· καὶ τοὺς τῶν Ἑλλήνων στρατηγοὺς ἐκέλευεν ὁπλίτας
ἀγαγεῖν, τούτους δὲ θέσθαι τὰ ὅπλα περὶ τὴν ἑαυτοῦ σκη-
νήν. Οἱ δὲ ταῦτα ἐποίησαν, ἀγαγόντες ὡς τρισχιλίους ὁπλί-
5 τας. Κλέαρχον δὲ καὶ εἴσω παρεκάλεσε σύμβουλον, ὅς γε καὶ
αὐτῷ καὶ τοῖς ἄλλοις ἐδόκει προτιμηθῆναι μάλιστα τῶν Ἑλ-
λήνων. Ἐπεὶ δ' ἐξῆλθεν, ἐξήγγειλε τοῖς φίλοις τὴν κρίσιν
τοῦ Ὀρόντου ὡς ἐγένετο· οὐ γὰρ ἀπόρρητον ἦν. Ἔφη δε
Κῦρον ἄρχειν τοῦ λόγου ὧδε.
6 Παρεκάλεσα ὑμᾶς, ἄνδρες φίλοι, ὅπως σὺν ὑμῖν βου-

---

§ 3. *νομίσας* da er die Meinung angenommen. Gr. 53, 5 A. 2. — *ἑτοίμους* bereit ihm zu gehorchen. — *ὡς ἂν δ. π.* quam posset plurimos, möglichst viele. Gr. 49, 10 A. 3 vgl. 2, 2, 12. 3, 2, 6. 4, 2, 1. — *ἀλλά* bezieht sich auf den im Vorhergehenden liegenden Gedanken: doch möge er ihn nicht als Feind ansehn, sondern. — *ἐκέλευεν, τὸν βασιλέα.* — *ὑποδέχεσθαι* hängt von *φράσαι* ab. vgl. zu *θαῤῥεῖν* 1, 3, 8. — *φιλία* Ergebenheit. vgl. 1, 7, 6. 2, 1, 20. 3, 2, 5. Der freie Grieche hat nicht für denselben Begriff nach dem Range abgestufte Ausdrücke: *γυνή* Gemahlin, Gattin, Frau; *ἐσθίω* speise, esse, fresse. Ueber den Ge. Gr. 47, 25 A. 1. — *δείκνυσιν* übergibt. vgl. zu 5, 8, 7.

§ 4. *ἑπτά* gehört zu *ἀρίστους*, nicht zu *περὶ αὐτόν.* vgl. zu 1, 2, 3. — *θέσθαι τὰ ὅπλα* sich aufstellen, weil man auch dabei die Waffen abzulegen pflegte. Vgl. 5, 2, 19 rc. u. zu 1, 5, 14.

§ 5. *ὅς γε.* Gr. 69, 15 A. 1. Mem. 2, 3, 15: *ἄτοπα λέγεις, ὅς γε κελεύεις ἐμὲ νεώτερον ὄντα καθηγεῖσθαι.* — *τὴν κρίσιν ὡς ἐγένετο.* Gr. 61, 6 A. 2 vgl. 2, 3, 11. — *τοῦ λόγου* die Discussion. vgl. Eu. Phön. 447; dagegen *ἤρχετο τοῦ λόγου* 3, 2, 7 er fing die Rede an vgl. zu 1, 4, 15.

§ 6. *ὅτι.* Gr. 51, 11. — *πρός* vor. Gr. 68, 37 A. 2 vgl. 2, 5, 20. — *Ὀρόντου τουτουί.* Gr. 50, 11 A. 22. — *εἶναι.* Thuk. 4, 19: *διδόντες οἰκειότητα ἐς ἀλλήλους ὑπάρχειν.* — *ταχθείς* angestiftet. — *ἐπολέμησεν.* zu 1, 3, 4. — *αὐτόν* kann von *προσπολεμῶν* abhängen (Gr. 48, 9 A. 3); doch vielleicht ist die Rede anakoluthisch, so angefangen als

λευόμενος ὅ,τι δίκαιόν ἐστι καὶ πρὸς θεῶν καὶ πρὸς ἀνθρώ-
πων, τοῦτο πράξω περὶ Ὀρόντου τουτουί. Τοῦτον γὰρ πρῶ-
τον μὲν ὁ ἐμὸς πατὴρ ἔδωκεν ὑπήκοον εἶναι ἐμοί· ἐπεὶ δὲ
ταχθείς, ὡς ἔφη αὐτός, ὑπὸ τοῦ ἐμοῦ ἀδελφοῦ οὗτος ἐπολέ-
μησεν ἐμοὶ ἔχων τὴν ἐν Σάρδεσιν ἀκρόπολιν καὶ ἐγὼ αὐτὸν
προςπολεμῶν ἐποίησα ὥςτε δόξαι τούτῳ τοῦ πρὸς ἐμὲ πολέ-
μου παύσασθαι καὶ δεξιὰν ἔλαβον καὶ ἔδωκα, μετὰ ταῦτα,
ἔφη, ὦ Ὀρόντα, ἔστιν ὅ,τι σε ἠδίκησα; Ὁ δὲ ἀπεκρίνατο ὅτι
οὔ. Πάλιν ὁ Κῦρος ἠρώτα· Οὔκουν ὕστερον, ὡς αὐτὸς σὺ 7
ὁμολογεῖς, οὐδὲν ὑπ᾿ ἐμοῦ ἀδικούμενος ἀποστὰς εἰς Μυσοὺς
κακῶς ἐποίεις τὴν ἐμὴν χώραν ὅ,τι ἐδύνω; Ἔφη ὁ Ὀρόντης.
Οὔκουν, ἔφη ὁ Κῦρος, ὁπότ᾿ αὖ ἔγνως τὴν σεαυτοῦ δύναμιν,
ἐλθὼν ἐπὶ τὸν τῆς Ἀρτέμιδος βωμὸν μεταμέλειν τέ σοι
ἔφησθα καὶ πείσας ἐμὲ πιστὰ πάλιν ἔδωκάς μοι καὶ ἔλαβες
παρ᾿ ἐμοῦ; Καὶ ταῦθ᾿ ὡμολόγει ὁ Ὀρόντης. Τί οὖν, ἔφη ὁ 8
Κῦρος, ἀδικηθεὶς ὑπ᾿ ἐμοῦ νῦν τὸ τρίτον ἐπιβουλεύων μοι
φανερὸς γέγονας; Εἰπόντος δὲ τοῦ Ὀρόντου ὅτι οὐδὲν ἀδι-
κηθείς, ἠρώτησεν ὁ Κῦρος αὐτόν· Ὁμολογεῖς οὖν περὶ ἐμὲ
ἄδικος γεγενῆσθαι; Ἢ γὰρ ἀνάγκη, ἔφη ὁ Ὀρόντης. Ἐκ τού-
του πάλιν ἠρώτησεν ὁ Κῦρος· Ἔτι οὖν ἂν γένοιο τῷ ἐμῷ
ἀδελφῷ πολέμιος, ἐμοὶ δὲ καὶ φίλος καὶ πιστός; Ὁ δὲ ἀπε-

---

sollte *ὥστε δόξαι τούτῳ* nicht hinzugefügt werden. — *τοῦ πολέμου.* Gr. 47, 13 A. 7. — *μετὰ ταῦτα* fängt, wie § 11, den Nachsatz an, der hier zur Frage gewendet wird. — *ὅ, τι σε ἠδίκησα.* Gr. 46, 7 u. 12 vgl. 5, 4, 6. — *ὅ τι οὔ* erg. *ἐστιν.* vgl. 4, 5, 34. 8, 5.

§ 7. *αὐτὸς σύ.* Gr. 51, 2 A. 8 vgl. 5, 6, 24. 7, 7, 39. Dieser Zwischensatz bezieht sich auf das folgende *οὐδὲν ἀδικούμενος.* vgl. 1, 10, 6. 7, 7, 46. — *ἀποστὰς εἰς* entwichen zu, stehende Formel von denen die von einem Herrscher abgefallen nach einem (sichern) Orte sich zurückgezogen haben, um sich dort zu vertheidigen. Thuk. 1, 101: *οἱ Εἵλωτες αὐτοῖς ἐς Ἰθώμην ἀπέστησαν.* vgl. zu 1, 2, 24. — *εἰς Μυσούς.* zu 1, 1, 11. — *τὴν χώραν.* Gr. 46, 7 vgl. 12. — *ἐδύνω.* Gr. 55, 4 A. 11. — *ἔφη* bejahte, *ὡμολόγει* vgl. 7, 2, 25. — *δύναμιν* Macht, hier die unzulängliche, wie *φυλακή* 5, 8, 1 schlechte Bewachung. Cic. Rosc. A. 9: commoditati (im Reden) ingenium est impedimento. — *πιστά* Beglaubigungen, wie ein Opfereid 2, 2, 10, ein Eid und die Rechte 2, 3, 26 vgl. 28, der Austausch einer Lanze 4, 8, 7; mit *διδόναι καὶ λαμβάνειν* wie fidem dare et accipere vgl. 3, 2, 5. 5, 4, 11.

§ 8. *ἐπιβουλεύων φανερὸς γ.* zu 1, 2, 11 vgl. 2, 5, 40. 6, 23. — *ἀδικηθείς* erg. *ἐπιβουλεύων φανερὸς γέγονεν.* vgl. 4, 8, 6. 7, 7, 25. — *γάρ* bezieht sich auf ein gedachtes Ja. Gr. 69, 14 A. 7 vgl. 2, 5, 40. — *ὅτι* ist unser Anführungszeichen. Gr. 65, 1 A. 2 vgl. 2, 4, 16. 5,

κρίνατο ὅτι οὐδ᾽ εἰ γενοίμην, ὦ Κῦρε, σοί γ᾽ ἂν ἔτι ποτὲ
δόξαιμι.
9 Πρὸς ταῦτα ὁ Κῦρος εἶπε τοῖς παροῦσιν· Ὁ μὲν ἀνὴρ
τοιαῦτα μὲν πεποίηκε, τοιαῦτα δὲ λέγει· ὑμῶν δὲ σὺ πρῶ-
τος, ὦ Κλέαρχε, ἀπόφηναι γνώμην ὅ,τι σοι δοκεῖ. Κλέαρχος
δὲ εἶπε τάδε. Συμβουλεύω ἐγὼ τὸν ἄνδρα τοῦτον ἐκποδὼν
ποιεῖσθαι ὡς τάχιστα, ὡς μηκέτι δέῃ τοῦτον φυλάττεσθαι,
ἀλλὰ σχολὴ ᾖ ἡμῖν τὸ κατὰ τοῦτον εἶναι τοὺς ἐθελοντὰς φί-
10 λους, τούτους εὖ ποιεῖν. Ταύτῃ δὲ τῇ γνώμῃ ἔφη καὶ τοὺς
ἄλλους προςθέσθαι. Μετὰ ταῦτα κελεύοντος Κύρου ἐλά-
βοντο τῆς ζώνης τὸν Ὀρόντην ἐπὶ θανάτῳ ἅπαντες ἀναστάντες
καὶ οἱ συγγενεῖς· εἶτα δὲ ἐξῆγον αὐτὸν οἷ προςετάχθη. Ἐπεὶ
δὲ εἶδον αὐτὸν οἵπερ πρόσθεν προςεκύνουν, καὶ τότε προς-
11 εκύνησαν, καίπερ εἰδότες ὅτι ἐπὶ θάνατον ἄγοιτο. Ἐπεὶ δὲ
εἰς τὴν Ἀρταπάτα σκηνὴν εἰςήχθη τοῦ πιστοτάτου τῶν Κύρου
σκηπτούχων, μετὰ ταῦτα οὔτε ζῶντα Ὀρόντην οὔτε τεθνεῶτα
οὐδεὶς εἶδε πώποτε οὐδὲ ὅπως ἀπέθανεν οὐδεὶς εἰδὼς ἔλε-
γεν· εἴκαζον δὲ ἄλλοι ἄλλως· τάφος δὲ οὐδεὶς πώποτε αὐ-
τοῦ ἐφάνη.
1 ζʹ. Ἐντεῦθεν ἐξελαύνει διὰ τῆς Βαβυλωνίας σταθμοὺς
τρεῖς, παρασάγγας δώδεκα. Ἐν δὲ τῷ τρίτῳ σταθμῷ Κῦρος
ἐξέτασιν ποιεῖται τῶν Ἑλλήνων καὶ τῶν βαρβάρων ἐν τῷ πε-
δίῳ περὶ μέσας νύκτας· ἐδόκει γὰρ εἰς τὴν ἐπιοῦσαν ἕω

4, 10. — *οὐδ᾽ εἰ* selbst nicht wenn. Gr. 65, 5 A. 17 vgl. 2, 1, 11. 4, 19.

§ 9. *πρὸς ταῦτα* auf diese Aeußerungen, wie 2, 1, 20. 5, 5, 13. 6, 4, 28 vgl. zu 1, 3, 19. — *ἀπόφηναι*. Gr. 52, 8 A. 5. — *γνώμην* eig. Prädicat: als Meinung vgl. 5, 5, 3. 6, 37. — *ποιεῖσθαι*. Gr. 55, 3 A. 12. — *τοῦτον φυλάττεσθαι*. Gr. 52, 10 A. 7. — *τὸ κατὰ τοῦτον εἶναι* was diesen betrifft, vor diesem. Gr. 68, 25 A. 3 u. 55, 1 A. 1. — *ἐθελοντάς*. falsch ist *ἐθέλοντας*. Gr. 57, 5 A. 2. — *τούτους*. Gr. 51, 7 A. 5. — *ποιεῖν*. Gr. 50, 6 A. 4.

§ 10. *ἔφη* erzählte Klearchos später. — *τῆς ζώνης*. Gr. 47, 12. Diese Handlung war ein Zeichen der Verurtheilung zum Tode. Diod. 17, 30. — *προςτίθεσθαι* beistimmen. Gr. 52, 8 A. 6. — *ἐπὶ θανάτῳ* um den Tod über ihn zu erkennen. Gr. 68, 41 A. 7. — *καί* auch, selbst. — *οἱ* seine. Gr. 50, 2 A. 3 vgl. 1, 8, 4. 4, 3, 29. — *οἵπερ*, nämlich *οἱ πολλῷ ἀγεννέστεροι*. Her. 1, 134. — *ἐπὶ θάνατον* zeigt nicht, wie *ἐπὶ θανάτῳ*, den Zweck, sondern die Richtung an. So *ἄγειν*, *στείχειν ἐπὶ θάνατον*. Her. 3, 14. Gr. 68, 42 A. 1 vgl. 40 A. 3.

§ 11. *τοῦ πιστοτάτου*. Gr. 57, 9 A. 1. — *ὅπως*, vielleicht im Zelte selbst lebendig begraben; eine persische Sitte.

C. 7 § 1. *μέσας νύκτας*, wie gew., ohne Artikel. Gr. 50, 2 A.

*ἥξειν βασιλέα σὺν τῷ στρατεύματι μαχούμενον· καὶ ἐκέλευε
Κλέαρχον μὲν τοῦ δεξιοῦ κέρως ἡγεῖσθαι, Μένωνα δὲ τὸν
Θετταλὸν τοῦ εὐωνύμου, αὐτὸς δὲ τοὺς ἑαυτοῦ διέταξε.
Μετὰ δὲ τὴν ἐξέτασιν ἅμα τῇ ἐπιούσῃ ἡμέρᾳ αὐτόμολοι παρὰ* 2
*μεγάλου βασιλέως ἥκοντες ἀπήγγελλον Κύρῳ περὶ τῆς βασι-
λέως στρατιᾶς. Κῦρος δὲ συγκαλέσας τοὺς στρατηγοὺς καὶ
λοχαγοὺς τῶν Ἑλλήνων συνεβουλεύετό τε πῶς ἂν τὴν μάχην
ποιοῖτο καὶ αὐτοὺς παρῄνει θαῤῥύνων τοιάδε.*
Ὦ ἄνδρες Ἕλληνες, οὐκ ἀνθρώπων ἀπορῶν βαρβάρων 3
*συμμάχους ὑμᾶς ἄγω, ἀλλὰ νομίζων ἀμείνονας καὶ κρείτ-
τους πολλῶν βαρβάρων ὑμᾶς εἶναι, διὰ τοῦτο προςέλαβον.
Ὅπως οὖν ἔσεσθε ἄνδρες ἄξιοι τῆς ἐλευθερίας ἧς κέκτησθε
καὶ [ὑπὲρ] ἧς ὑμᾶς ἐγὼ εὐδαιμονίζω. Εὖ γὰρ ἴστε ὅτι τὴν
ἐλευθερίαν ἑλοίμην ἂν ἀντὶ ὧν ἔχω πάντων καὶ ἄλλων πολ-
λαπλασίων. Ὅπως δὲ καὶ εἰδῆτε εἰς οἷον ἔρχεσθε ἀγῶνα,* 4
*ἐγὼ ὑμᾶς εἰδὼς διδάξω. Τὸ μὲν γὰρ πλῆθος πολὺ καὶ
πολλῇ κραυγῇ ἐπίασιν· ἂν δὲ ταῦτα ἀνάσχησθε, τἄλλα καὶ
αἰσχύνεσθαι μοι δοκῶ οἵους ἡμῖν γνώσεσθε τοὺς ἐν τῇ χώρᾳ
ὄντας ἀνθρώπους. Ὑμῶν δὲ ἀνδρῶν ὄντων καὶ εὐτόλμων
γενομένων ἐγὼ ὑμῶν τὸν μὲν οἴκαδε βουλόμενον ἀπιέναι τοῖς
οἴκοι ζηλωτὸν ποιήσω ἀπελθεῖν, πολλοὺς δὲ οἶμαι ποιήσειν
τὰ παρ' ἐμοὶ ἑλέσθαι ἀντὶ τῶν οἴκοι.*

---

12. — *εἰς.* Gr. 68, 21 A. 10 vgl. 2, 3, 25. 3, 1, 3. — *τοῦ εὐωνύμου* der Hellenen. vgl. 1, 8, 4. — *τοὺς ἑαυτοῦ.* Gr. 47, 5 A. 2 vgl. 51, 4 A. 8.

§ 2. *ἀπήγγελλον* brachten Nachricht her. Gr. 60, 7 A. 4. — *πῶς.* Gr. 65, 1. — *ἂν ποιοῖτο.* Gr. 54, 6 A. 6. — *αὐτούς* hängt von *θαῤῥύνων* ab. Gr. 48, 7 A. 15. Dieselbe Stellung Xen. Kyr. 2, 1, 1: *τοιαῦτα ἀφίκοντο διαλεγόμενοι.*

§ 3. *ἀμείνονας καὶ κρείττους.* Gr. 23, 7 A. 1. So *λῷον καὶ ἄμεινον* 5, 10, 15, *πολιτεία βελτίων καὶ κρείττων* Isokr. 8, 75. — *διὰ τοῦτο.* Gr. 56, 12 A. 4 vgl. 7, 1, 9. — *ὅπως ἔσεσθε.* Gr. 54, 8 A. 7. — *ὑπέρ*, wohl nie von einem Attiker so hinzugefügt, wird nach einigen Handschriften zu tilgen sein. Gr. 47, 21. — *ἀντὶ ὧν ἔχω πάντων.* Gr. 52, 12.

§ 4. *ταῦτα*, den Anblick der Masse und das Geschrei. — *μοι δοκῶ.* Gr. 51, 2 A. 1. — *οἵους* für *λογιζόμενος οἵους.* Gr. 51, 13 A. 17 vgl. 7, 4, 1. — *ἡμῖν.* Gr. 48, 6 A. 3. — *ἀνδρῶν* steht mit Nachdruck dem *ἀνθρώπους* entgegen. Her. 7, 210: *πολλοὶ μὲν ἄνθρωποι, ὀλίγοι δὲ ἄνδρες.* — *ὄντων καὶ γενομένων.* Gr. 56, 14 A. 1. — *τοῖς οἴκοι* denen in der Heimath. Gr. 50, 5 A. 1. — *τῶν οἴκοι* der heimathlichen Verhältnisse. Gr. eb. A. 10.

5 Ἐνταῦθα Γαυλίτης παρών, φυγὰς Σάμιος, πιστὸς δὲ
Κύρῳ, εἶπε· Καὶ μήν, ὦ Κῦρε, λέγουσί τινες ὅτι πολλὰ
ὑπισχνῇ νῦν διὰ τὸ ἐν τοιούτῳ εἶναι τοῦ κινδύνου τοῦ προς-
ιόντος· ἂν δὲ εὖ γένηταί τι, οὐ μεμνῆσθαί σέ φασιν· ἔνιοι
δέ, οὐδ᾽ εἰ μεμνῷό τε καὶ βούλοιο, δύνασθαι ἂν ἀποδοῦναι
6 ὅσα ὑπισχνῇ. Ἀκούσας ταῦτα ἔλεξεν ὁ Κῦρος· Ἀλλ᾽ ἔστι
μὲν ἡμῖν, ὦ ἄνδρες, ἡ ἀρχὴ ἡ πατρῴα πρὸς μὲν μεσημβρίαν
μέχρι οὗ διὰ καῦμα οὐ δύνανται οἰκεῖν ἄνθρωποι, πρὸς δὲ
ἄρκτον μέχρι ὅτου διὰ χειμῶνα· τὰ δ᾽ ἐν μέσῳ τούτων
7 ἅπαντα σατραπεύουσιν οἱ τοῦ ἐμοῦ ἀδελφοῦ φίλοι. Ἢν δ᾽ ἡ-
μεῖς νικήσωμεν, ἡμᾶς δεῖ τοὺς ἡμετέρους φίλους τούτων ἐγ-
κρατεῖς ποιῆσαι· ὥςτε οὐ τοῦτο δέδοικα μὴ οὐκ ἔχω ὅ,τι δῶ
ἑκάστῳ τῶν φίλων, ἂν εὖ γένηται, ἀλλὰ μὴ οὐκ ἔχω ἱκανοὺς
οἷς δῶ. Ὑμῶν δὲ τῶν Ἑλλήνων καὶ στέφανον ἑκάστῳ χρυ-
8 σοῦν δώσω. Οἱ δὲ ταῦτα ἀκούσαντες αὐτοί τε ἦσαν πολὺ
προθυμότεροι καὶ τοῖς ἄλλοις ἐξήγγελλον. Εἰςῄεσαν δὲ πα-

---

§ 5. *παρών. παριών?* — *καὶ μήν* nun aber, ja aber. Gr. 69, 39 A. 1 vgl. 7, 7, 51. — *διὰ τὸ εἶναι.* Gr. 50, 6 A. 2 vgl. 5, 6, 24. 8, 8. — *ἐν τοιούτῳ τοῦ κ. τοῦ πρ.* auf einem solchen Punkte der herannahenden Gefahr. Gr. 47, 10 A. 3. App. Bürg. 4, 122: *οὐκ ἀνέχονται κινδύνου τοσοῦδε προσιόντος.* — *ἂν εὖ γένηταί τι* wenn etwas (dein Unternehmen) glücklich von Statten gegangen sein sollte, prospere successerit. Aehnlich Hell. 6, 2, 14: *ἐὰν τἀκεῖ καλῶς γένηται, πολλὰς αὐτοῖς ναῦς ἀποπέμψει.* — *μεμνῆσθαι* für *μεμνήσεσθαι*, wie 7, 6, 38 vgl. zu 1, 3, 7. — *μεμνῷο.* Gr. 31, 9 A. 5. — *βούλοιο* erg. *ἀποδοῦναι.* Gr. 55, 4 A. 11 vgl. 2, 5, 5. 5, 6, 25.

§ 6. *Ἀλλά.* Gr. 69, 4 A. 4. — *ἔστι* erstreckt sich. vgl. zu 1, 2, 7. — *μέν* fast so viel als *μήν*, wie ebenfalls in *ἀλλὰ* — *μέν* auch 7, 1, 9. 6, 11, Mem. 1, 2, 2 vgl. Gr. 69, 35 A. 1. — *μέχρι οὗ* für *μέχρι τούτου μέχρι οὗ* bis zu dem Puncte bis zu welchem. Gr. 51, 13 A. 7. — *ἄνθρωποι.* Gr. 50, 3 A. 6. — *διὰ χειμῶνα* erg. *οὐ δύνανται οἰκεῖν.* — *τούτων* dieser Grenzpuncte (*περάτων* Kyr. 8, 7, 21). Gr. 43, 4 A. 2. — *ἅπαντα.* Gr. 46, 5 A. 4. Ein Substantiv müßte im Ge. stehen, wie Hell. 3, 1, 10: *ἐσατράπευε τῆς χώρας.*

§ 7. *ἡμᾶς, ἐμέ.* Gr. 61, 3 A. 1. — *τούτων* dieser Länderstrecken. vgl. zu § 9; über den Ge. Gr. 47, 26 A. 8. — *μὴ οὐκ.* Gr. 54, 8 A. 9. — *δῶ.* Gr. 54, 7 A. 1. — *εὖ γένηται.* Gr. 61, 5 A. 6. — *ὑμῶν τῶν Ἑ.* von euch H. Gr. 50, 8 A. 2 vgl. 4, 6, 14. 7, 1, 27 u. zu 2, 5, 25.

§ 8. *οἱ ἀκούσαντες* die gehört hatten, auch bei eintretendem *δέ* vgl. 4, 6, 23. — *εἰςῄεσαν οἵ τε στρατηγοὶ καί* hineingegangen waren (vgl. 1, 10, 10 u. zu 1, 2, 22) nicht bloß die Strategen (§ 2), sondern auch. Doch vielleicht ist *οἵ τε στρατηγοί* mit Schneider zu

ρ' αὐτὸν οἵ τε στρατηγοὶ καὶ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων τινές, ἀξιοῦν-
τες εἰδέναι τί σφισιν ἔσται, ἐὰν κρατήσωσιν. Ὁ δὲ ἐμπιπλὰς
ἁπάντων τὴν γνώμην ἀπέπεμπε. Παρεκελεύοντο δὲ αὐτῷ 9
πάντες ὅσοιπερ διελέγοντο μὴ μάχεσθαι, ἀλλ' ὄπισθεν ἑαυ-
τῶν τάττεσθαι. Ἐν δὲ τῷ καιρῷ τούτῳ Κλέαρχος ὧδέ πως
ἤρετο τὸν Κῦρον· Οἴει γάρ σοι, ὦ Κῦρε, μαχεῖσθαι τὸν
ἀδελφόν; Νὴ Δί', ἔφη ὁ Κῦρος, εἴπερ γε Δαρείου καὶ Πα-
ρυσάτιδός ἐστι παῖς, ἐμὸς δὲ ἀδελφός, οὐκ ἀμαχεὶ ταῦτα
ἐγὼ λήψομαι.
Ἐνταῦθα δὴ ἐν τῇ ἐξοπλισίᾳ ἀριθμὸς ἐγένετο τῶν μὲν 10
Ἑλλήνων ἀσπὶς μυρία καὶ τετρακοσία, πελτασταὶ δὲ δισχίλιοι
καὶ πεντακόσιοι, τῶν δὲ μετὰ Κύρου βαρβάρων δέκα μυριά-
δες καὶ ἅρματα δρεπανηφόρα ἀμφὶ τὰ εἴκοσι. Τῶν δὲ πο- 11
λεμίων ἐλέγοντο εἶναι ἑκατὸν καὶ εἴκοσι μυριάδες καὶ ἅρματα
δρεπανηφόρα διακόσια. Ἄλλοι δὲ ἦσαν ἑξακισχίλιοι ἱππεῖς,
ὧν Ἀρταγέρσης ἦρχεν· οὗτοι δὲ πρὸ αὐτοῦ βασιλέως τετα-
γμένοι ἦσαν. Τοῦ δὲ βασιλέως στρατεύματος ἦσαν ἄρχοντες 12
[καὶ στρατηγοὶ καὶ ἡγεμόνες] τέτταρες, τριάκοντα μυριάδων
ἕκαστος, Ἀβροκόμας, Τισσαφέρνης, Γωβρύας, Ἀρβάκης.
Τούτων δὲ παρεγένοντο ἐν τῇ μάχῃ ἐνενήκοντα μυριάδες καὶ
ἅρματα δρεπανηφόρα ἑκατὸν καὶ πεντήκοντα· Ἀβροκόμας γὰρ

---

tilgen. — *τί σφισιν ἔσται* was sie erhalten würden. Gr. 48, 3 A. 2. vgl 2, 1, 10. 7, 7, 46. — *ἐμπιπλάς*, nämlich durch Versprechungen. Hell 6, 1, 15: *ἐκπλῆσαι τὰς γνώμας*. — *τὴν γνώμην* die Erwartungen. Gr. 44, 1 A. 7 vgl. 4, 5, 25. 1. 7, 16, Thuk. 4, 4: *ἐπὶ τοῦ νώτου ἔφερον*. — *ἀπέπεμπε* erg. *ἅπαντας*. Gr. 60, 5.

§ 9. *μάχεσθαι* persönlich zu kämpfen; über den Inf. Gr. 55, 3 A. 12. — *ἑαυτῶν*. Gr. 47, 29 A. 2. — *γάρ*. Gr. 69, 14 A. 8. — *εἴπερ γε* wenigstens wenn anders. — *δέ* verbindet so, meist ohne *μέν*, regelmäßig zwei verwandtschaftliche Benennungen. Elmsley zu Eur Med. 940. — *ταῦτα* diese Macht, dieses Reich (mit Bezug auf § 6 7). So *αὐτά* u. *τάδε* Thuk. 1, 144. 6, 18. 34, *ἐκεῖνα* von einem Lande Her. 8, 50.

§ 10. *ἀσπίς* für *ἀσπιδοφόρος*. Eur. Phön. 78: *πολλὴν ἀθροίσας ἀσπίδ' Ἀργείων ἄγει*. Ueber den Sing. Gr. 44, 1 A. 3 vgl. Her. 5, 30: *πυνθάνομαι ὀκτακισχιλίαν ἀσπίδα Ναξίοισι εἶναι*; über den No. Gr. 60, 2 A. 2. — *ἀμφὶ τὰ εἴκοσι*. Gr. 50, 2 A. 9 vgl. 2, 6, 15. 30.

§ 11. *ἄλλοι* außerdem, wie 1, 8, 9 vgl. zu 1, 5, 5. — *δρεπανηφόρα* 1, 8, 10. — *αὐτοῦ βασιλέως*. Gr. 50, 11 A. 16.

§ 12. *μυριάδων* erg. *ἄρχων*. — *τῆς μάχης*. Gr. 47, 18. — *ἡμέρας*. zu 1, 2, 25.

ὑστέρησε τῆς μάχης ἡμέρας πέντε, ἐκ Φοινίκης ἐλαύνων.
13 Ταῦτα δὲ ἤγγελλον πρὸς Κῦρον οἱ αὐτομολήσαντες ἐκ τῶν
πολεμίων παρὰ μεγάλου βασιλέως πρὸ τῆς μάχης, καὶ μετὰ
τὴν μάχην οἳ ὕστερον ἐλήφθησαν τῶν πολεμίων ταὐτὰ ἤγ-
γελλον.
14 Ἐντεῦθεν δὲ Κῦρος ἐξελαύνει σταθμὸν ἕνα, παρασάγγας
τρεῖς, συντεταγμένῳ τῷ στρατεύματι παντὶ καὶ τῷ Ἑλληνικῷ
καὶ τῷ βαρβαρικῷ· ᾤετο γὰρ ταύτῃ τῇ ἡμέρᾳ μαχεῖσθαι
βασιλέα· κατὰ γὰρ μέσον τὸν σταθμὸν τοῦτον τάφρος ἦν
ὀρυκτὴ βαθεῖα, τὸ μὲν εὖρος ὀργυιαὶ πέντε, τὸ δὲ βάθος
15 ὀργυιαὶ τρεῖς. Παρετέτατο δὲ ἡ τάφρος ἄνω διὰ τοῦ πεδίου
ἐπὶ δώδεκα παρασάγγας μέχρι τοῦ Μηδείας τείχους. [Ἔνθα
δή εἰσιν αἱ διώρυχες, ἀπὸ τοῦ Τίγρητος ποταμοῦ ῥέουσαι·
εἰσὶ δε τέτταρες, τὸ μὲν εὖρος πλεθριαῖαι, βαθεῖαι δὲ ἰσχυ-
ρῶς, καὶ πλοῖα πλεῖ ἐν αὐταῖς σιταγωγά· εἰςβάλλουσι δὲ εἰς
τὸν Εὐφράτην, διαλείπουσι δ' ἑκάστη παρασάγγην, γέφυραι
16 δ' ἔπεισιν.] Ἦν δὲ παρ' αὐτὸν τὸν Εὐφράτην πάροδος στενὴ
μεταξὺ τοῦ ποταμοῦ καὶ τῆς τάφρου ὡς εἴκοσι ποδῶν τὸ
εὖρος· ταύτην δὲ τὴν τάφρον βασιλεὺς μέγας ποιεῖ ἀντὶ ἐρύ-
17 ματος, ἐπειδὴ πυνθάνεται Κῦρον προςελαύνοντα. Ταύτην δὴ
τὴν πάροδον Κῦρός τε καὶ ἡ στρατιὰ παρῆλθε καὶ ἐγένοντο
εἴσω τῆς τάφρου. Ταύτῃ μὲν οὖν τῇ ἡμέρᾳ οὐκ ἐμαχέσατο
βασιλεύς, ἀλλ' ὑποχωρούντων φανερὰ ἦσαν καὶ ἵππων καὶ
18 ἀνθρώπων ἴχνη πολλά. Ἐνταῦθα Κῦρος Σιλανὸν καλέσας
τὸν Ἀμπρακιώτην, μάντιν, ἔδωκεν αὐτῷ δαρεικοὺς τρις-

---

§ 13. *πρός.* Gr. 68, 39 A. 2. — *ἐκ τῶν πολεμίων* aus dem feindlichen Lager. Gr. 68, 17 A. 2 vgl. 4, 7, 18. — *τῶν πολεμίων* (das zweite) hängt von *οἵ* ab. Gr. 47, 28 A. 2. Dem Rel. nachgestellt folgt dieser Ge. dem Rel. gew. nicht unmittelbar. vgl. 2, 5, 27. 3, 1, 35.

§ 14. *συντεταγμένῳ τῷ στρατεύματι.* Gr. 45, 15 A. 18 vgl. 1, 8, 1. 3, 2, 11. — *ὀρυκτή* bei *τάφρος* auch Il. *θ*, 179. — *ὀργυιαί.* Gr. 60, 2 A. 2.

§ 15. *ἐπί* hin, lang. Gr. 68, 42 A. 1. — *Ἔνθα — ἔπεισιν.* Krüger de auth. p. 10 ss. — *ἀπό. αἱ ἀπό?* — *εἰςβάλλουσι.* Gr. 52, 2 A. 7 vgl. 1, 2, 8. — *διαλείπουσι.* Gr. 52, 2 A. 11 vgl. 1, 8, 10.

§ 16. *ποιεῖ* hatte gemacht. Gr. 53, 1 A. 11 vgl. 3, 4, 12. — *προςελαύνοντα.* Gr. 56, 7 A. 1.

§ 17. *παρῆλθε καὶ ἐγένοντο.* Derselbe Wechsel des Numerus 4, 2, 22, Hell. 1, 4, 22, Thuk. 1, 13. 5, 84 vgl. Gr. 63, 1 A. 1. — *γίγνεσθαι* bei localen Adverbien oder Präpositionen (*ἐν, ἐς, κατά, ἐπί, ὑπέρ*) ist oft durch kommen zu übersetzen. — *μέν.* Dem entspricht einigermaßen das *δέ* § 20.

χιλίους, ὅτι τῇ ἑνδεκάτῃ ἀπ' ἐκείνης τῆς ἡμέρας πρότερον
θυόμενος εἶπεν αὐτῷ ὅτι βασιλεὺς οὐ μαχεῖται δέκα ἡμερῶν·
Κῦρος δ' εἶπεν· Οὐκ ἄρα ἔτι μαχεῖται, εἰ μὴ ἐν ταύταις
μαχεῖται ταῖς ἡμέραις· ἐὰν δ' ἀληθεύσῃς, ὑπισχνοῦμαί σοι
δέκα τάλαντα. Τοῦτο τὸ χρυσίον τότε ἀπέδωκεν, ἐπεὶ πα-
ρῆλθον αἱ δέκα ἡμέραι. Ἐπεὶ δ' ἐπὶ τῇ τάφρῳ οὐκ ἐκώλυε 19
βασιλεὺς τὸ Κύρου στράτευμα διαβαίνειν, ἔδοξε καὶ Κύρῳ
καὶ τοῖς ἄλλοις ἀπεγνωκέναι τοῦ μαχεῖσθαι, ὥστε τῇ ὑστε-
ραίᾳ Κῦρος ἐπορεύετο ἠμελημένως μᾶλλον. Τῇ δὲ τρίτῃ ἐπί 20
τε τοῦ ἅρματος καθήμενος τὴν πορείαν ἐποιεῖτο καὶ ὀλίγους
ἐν τάξει ἔχων πρὸ αὐτοῦ· τὸ δὲ πολὺ αὐτῷ ἀνατεταραγμένον
ἐπορεύετο καὶ τῶν ὅπλων τοῖς στρατιώταις πολλὰ ἐπὶ ἁμα-
ξῶν ἤγοντο καὶ ὑποζυγίων.

η'. Καὶ ἤδη τε ἦν ἀμφὶ ἀγορὰν πλήθουσαν καὶ πλησίον 1
ἦν ὁ σταθμὸς ἔνθα ἔμελλε καταλύσειν, ἡνίκα Παταγύας, ἀνὴρ
Πέρσης, τῶν ἀμφὶ Κῦρον πιστῶν προφαίνεται ἐλαύνων ἀνὰ
κράτος ἱδροῦντι τῷ ἵππῳ, καὶ εὐθὺς πᾶσιν οἷς ἐνετύγχανεν
ἐβόα καὶ βαρβαρικῶς καὶ Ἑλληνικῶς ὅτι βασιλεὺς [σὺν]
στρατεύματι πολλῷ προσέρχεται ὡς εἰς μάχην παρεσκευα-
σμένος. Ἔνθα δὴ πολὺς τάραχος ἐγένετο· αὐτίκα γὰρ ἐδό- 2

---

§ 18. *ἀπό.* Gr. 68, 16 A. 2 vgl. 5, 10, 12. — *θυόμενος.* Gr. 52, 10 A. 5. — *δέκα ἡμερῶν* binnen zehn Tagen. Gr. 47, 2 A. 3 vgl. 1, 9, 25 u. 4, 7, 20; über die Sache 5, 6, 18. — *οὐκ - ἔτι* nicht mehr in diesem Herbste. — *μὴ ἐν ταύταις.* Die Lesart *ἐν ταύταις οὐ*, wohl aus dem vorhergehenden *οὐ μαχεῖται* entstanden, ist nicht recht passend. Gr. 67, 4 A. 1. — *αἱ.* Gr. 52, 2 A. 6.

§ 19. *ἀπεγνωκέναι τοῦ.* Gr. 47, 23. — *μαχεῖσθαι.* Gr. 53, 7 A. 10.

§ 20. *ἤγοντο.* zu 1, 2, 23 vgl. 4, 2, 20.

C. 8 § 1. *καὶ ἤδη τε - καί.* Gr. 69, 32 A. 11 vgl. 1, 8, 8. 2, 1, 7. 4, 6, 2. 7, 4, 16. — *πλήθουσαν.* Gr. 40 in *πίμπλημι.* Die Zeit ist 10 – 12 Uhr. — *ἔνθα.* Gr. 66, 3 A. 1. — *καταλύειν* hier den Marsch beendigen. vgl. 1, 10, 19 — *τῶν πιστῶν* hängt von *Παταγύας* ab. Gr. 47, 9 A. 1. — *ἀνὰ κράτος, μετὰ πάσης σπουδῆς.* Suid. vgl. 1, 10, 15. 4, 3, 20. 21. 22. — *τῷ.* Gr. 50, 11 A. 3. — *οἷς.* Gr. 47, 14 A. 2 u. 48, 11 A. 1. — *σύν*, in dieser Verbindung gewöhnlich nicht hinzugefügt (zu 1, 7, 14), steht auch Hell. 4, 5, 5. 11. 12. 8, 23. — *ὡς εἰς.* Gr. 66, 63 A. 4 vgl. 1, 8, 23.

§ 2. *ἔνθα δή* da nun, tum vero. Gr. 25, 10 A. 10. — *τάραχος* wird sich, außer an einigen Stellen des Xen., bei Attikern nicht leicht finden. vgl. Plut. Arat. 32, App. Bürg. 5, 87 u. Syr. 33. — *ἀτάκτοις* ist Prädicat. zu 1, 5, 9; über den Da. Gr. 48, 11 A. 5. — *καὶ πάντες δέ* und (*δέ*) auch (*καί*) alle übrigen, wie 1, 8, 18. 22. 1, 10, 13 vgl. Gr. 69, 32 A. 18. — *ἐπιπεσεῖσθαι* erg. *τὸν βασιλέα.*

κουν οἱ Ἕλληνες καὶ πάντες δὲ ἀτάκτοις σφίσιν ἐπιπεσεῖσθαι.
3 Καὶ Κῦρός τε καταπηδήσας ἀπὸ τοῦ ἅρματος τὸν θώρακα
ἐνέδυ καὶ ἀναβὰς ἐπὶ τὸν ἵππον τὰ παλτὰ εἰς τὰς χεῖρας
ἔλαβε, τοῖς τε ἄλλοις πᾶσι παρήγγελλεν ἐξοπλίζεσθαι καὶ
4 καθίστασθαι εἰς τὴν ἑαυτοῦ τάξιν ἕκαστον. Ἔνθα δὴ σὺν
πολλῇ σπουδῇ καθίσταντο, Κλέαρχος μὲν τὰ δεξιὰ [τοῦ κέ-
ρατος] ἔχων πρὸς τῷ Εὐφράτῃ ποταμῷ, Πρόξενος δὲ ἐχό-
μενος, οἱ δ' ἄλλοι μετὰ τοῦτον, Μένων δὲ καὶ τὸ στράτευμα
5 τὸ εὐώνυμον κέρας εἶχε τοῦ Ἑλληνικοῦ. Τοῦ δὲ βαρβαρικοῦ
ἱππεῖς μὲν Παφλαγόνες εἰς χιλίους παρὰ Κλέαρχον ἔστασαν
ἐν τῷ δεξιῷ καὶ τὸ Ἑλληνικὸν πελταστικόν, ἐν δὲ τῷ εὐω-
νύμῳ Ἀριαῖός τε ὁ Κύρου ὕπαρχος καὶ τὸ ἄλλο βαρβαρικόν·
6 Κῦρος δὲ καὶ ἱππεῖς μετ' αὐτοῦ ὅσον ἑξακόσιοι ὡπλισμένοι
θώραξι μεγάλοις καὶ παραμηριδίοις καὶ κράνεσι πάντες πλὴν
Κύρου· Κῦρος δὲ ψιλὴν ἔχων τὴν κεφαλὴν εἰς τὴν μάχην
καθίστατο· λέγεται δὲ καὶ τοὺς ἄλλους Πέρσας ψιλαῖς ταῖς
7 κεφαλαῖς ἐν τῷ πολέμῳ διακινδυνεύειν. Οἱ δ' ἵπποι ἅπαν-
τες οἱ μετὰ Κύρου εἶχον καὶ προμετωπίδια καὶ προστερνίδια·
εἶχον δὲ καὶ μαχαίρας οἱ ἱππεῖς Ἑλληνικάς.

---

§ 3. *Κῦρός τε.* Dem *τέ* entspricht das *τέ* in *τοῖς τε ἄλλοις*: nicht nur K. waffnete sich, sondern er befahl auch den Uebrigen es zu thun. — *ἐξοπλίζεσθαι* sich vollständig bewaffnen. Gr. 68, 46 A. 7. Denn vor dem Gefechte waren sie nur zum Theil bewaffnet. vgl. 1, 7, 20. Gekämpft wurde bei Kunaxa, fünfhundert Stadien von Babylon. Plut. Art. 8.

§ 4. *τοῦ κέρατος* des Flügels auf dem er stand, des rechten. Gr. 50, 2 A. 3. — *ἐχόμενος* sich anschließend. Gr. 52, 9 A. — *τὸ στράτευμα* sein Heertheil. Gr. 50, 2 A. 3 vgl. 1, 10, 5.

§ 5. *τοῦ βαρκαρικοῦ.* Gr. 47, 9. — *εἰς χιλίους.* Gr. 60, 8 A. 1. — *παρά* neben. Gr. 68, 36 A. 1 vgl. 7, 1, 12. 40. — *πελταστικόν.* Gr. 43, 4 A. 17 vgl. 4, 8, 18.

§ 6. *ἑξακόσιοι* erg. *ἔστασαν* aus § 5; ausgefallen ist vielleicht *κατὰ τὸ μέσον.* — *ὅσον* ungefähr. vgl. 3, 4, 3. 37. — *παραμηρίδια* Hüftpanzer der Pferde, auch des Reiters Hüften und Schenkel schirmend. — *ψιλήν* unbewehrt, nudam, hier ohne Helm. Denn eine *τιάρα* trug er als Perser, als Fürst wohl die *ὀρθὴ τιάρα.* vgl. zu 2, 5, 23. — *λέγεται.* Xen. spricht überall als sei nicht er der Verfasser der Anabasis, sondern ein Anderer (Themistogenes), der das Erzählte nur durch Berichte erfahren habe. Krüger de auth. p. 6. — *ταῖς.* Gr. 50, 11 A. 1.

§ 7. *προμετωπίδια* Stirnpanzer, *προστερνίδια* Brustpanzer. — *μάχαιρα* oder *κοπίς* (leicht gekrümmter) Säbel zum Hauen, gladius, *ξίφος* Degen zum Stechen, ensis in engerer Bedeutung.

Καὶ ἤδη τε ἦν μέσον ἡμέρας καὶ οὔπω καταφανεῖς ἦσαν 8
οἱ πολέμιοι· ἡνίκα δὲ δείλη ἐγίγνετο, ἐφάνη κονιορτὸς ὥς-
περ νεφέλη λευκή, χρόνῳ δὲ συχνῷ ὕστερον ὥςπερ μελανία
τις ἐν τῷ πεδίῳ ἐπὶ πολύ. Ὅτε δὲ ἐγγύτερον ἐγίγνοντο,
τάχα δὴ καὶ χαλκός τις ἤστραπτε καὶ αἱ λόγχαι καὶ αἱ τάξεις
καταφανεῖς ἐγίγνοντο. Καὶ ἦσαν ἱππεῖς μὲν λευκοθώρακες 9
ἐπὶ τοῦ εὐωνύμου τῶν πολεμίων· Τισσαφέρνης ἐλέγετο τού-
των ἄρχειν· ἐχόμενοι δὲ τούτων γεῤῥοφόροι, ἐχόμενοι δὲ
ὁπλῖται σὺν ποδήρεσι ξυλίναις ἀσπίσιν· Αἰγύπτιοι οὗτοι ἐλέ-
γοντο εἶναι· ἄλλοι δ' ἱππεῖς, ἄλλοι τοξόται. Πάντες οὗτοι
κατὰ ἔθνη ἐν πλαισίῳ πλήρει ἀνθρώπων ἕκαστον τὸ ἔθνος
ἐπορεύετο· πρὸ δ' αὐτῶν ἅρματα διαλείποντα συχνὸν ἀπ' ἀλ- 10
λήλων τὰ δρεπανηφόρα καλούμενα· εἶχον δὲ τὰ δρέπανα
ἐκ τῶν ἀξόνων εἰς πλάγιον ἀποτεταμένα καὶ ὑπὸ τοῖς δί-
φροις εἰς γῆν βλέποντα, ὡς διακόπτοιεν ὅτῳ ἐντυγχάνοιεν.
Ἡ δὲ γνώμη ἦν ὡς εἰς τὰς τάξεις τῶν Ἑλλήνων ἐλώντων
καὶ διακοψόντων. Ὁ μέντοι Κῦρος εἶπεν ὅτε καλέσας παρε- 11
κελεύετο τοῖς Ἕλλησι τὴν κραυγὴν τῶν βαρβάρων ἀνασχέ-
σθαι, ἐψεύσθη τοῦτο· οὐ γὰρ κραυγῇ, ἀλλὰ σιγῇ, ὡς ἀνυ-

§ 8. καὶ οὔπω. Gr. 69, 32 A. 6 vgl. 2, 1, 7. 4, 6, 2. 7, 4, 16. — δείλη, hier πρωΐα (Her. 8, 6), die Zeit um Mittag (ἄριστον), während δείλη ὀψία (Her. 7, 167, Thuk. 3, 74 u. Dem. 57, 9) die gegen Sonnenuntergang ist. Nach Buttman jedoch Lex. 95 bezeichnete δείλη bei den Ionern und Attikern die ganze Nachmittagszeit. — κονιορτός. Aesch. Hik. 177: ὁρῶ κόνιν ἄναυδον ἄγγελον στρατοῦ. — συχνῷ geraume, nicht eben lange. — ἐπὶ πολύ weithin. Gr. 43, 4 A. 3 u. 68, 42 A. 1 vgl. 7, 5, 12. — ἐγγύτερον. Gr. 23, 9 A. 4 u. 62, 2 A. 4. — δή. Gr. 65, 9 vgl. 1, 10, 13. 4, 3, 27. — ἤστραπτε. Kyr. 6, 4, 1: ἤστραπτε χαλκῷ πᾶσα ἡ στρατιά.

§ 9. Τισσαφέρνης. Ein ähnliches Asyndeton bei Αἰγύπτιοι u. 6, 3, 11 vgl. Gr. 59, 1 A. 5. — γέῤῥον war ein rhombosförmiger Schild aus Weidengeflecht mit Leder überzogen. — κατὰ ἔθνη völkerweise. Gr. 68, 25 A. 4 vgl. 5, 5, 5. Völkerweise aufzustellen (διατάσσειν) war persische Sitte. Her. 7, 60. — ἐπορεύετο. Thuk. 7, 44: οἱ παραγενόμενοι οὐ πάντα πλὴν τὸ καθ' ἑαυτὸν ἕκαστος μόλις οἶδεν. vgl. Gr. 57, 8 A. u. 63, 1 A. 3.

§ 10. πρὸ δ' αὐτῶν erg. ἐπορεύετο aus § 9. — διαλείποντα, ἐν διαστάσει. Pol. 5, 53 vgl. zu 1, 7, 15. — συχνόν eine ziemliche Strecke. Gr. 43, 4 A. 2. — ἐκ τῶν ἀξόνων ausgehend von den Axen, in sie eingefügt; εἰς πλάγιον ἀποτεταμένα in die Queere sich erstreckend. — καὶ-βλέποντα und andere die unter den Wagensitzen angebracht sich gegen die Erde hinab senkten, um die zur Erde geworfenen Feinde zu verwunden. — γνώμη Absicht. — ὡς als ob, daß vgl. zu 1, 3, 6.

§ 11. εἶπεν 1, 7, 4. — καλέσας, τοὺς Ἕλληνας. Gr. 60, 5. —

12 στόν, καὶ ἡσυχῇ ἐν ἴσῳ καὶ βραδέως προςῄεσαν. Καὶ ἐν
τούτῳ Κῦρος παρελαύνων αὐτὸς σὺν Πίγρητι τῷ ἑρμηνεῖ καὶ
ἄλλοις τρισὶν ἢ τέτταρσι τῷ Κλεάρχῳ ἐβόα ἄγειν τὸ στρά-
τευμα κατὰ μέσον τὸ τῶν πολεμίων, ὅτι ἐκεῖ βασιλεὺς εἴη·
13 κἂν τοῦτ', ἔφη, νικῶμεν, πάνθ' ἡμῖν πεποίηται. Ὁρῶν δὲ ὁ
Κλέαρχος τὸ μέσον στῖφος καὶ ἀκούων Κύρου ἔξω ὄντα τοῦ
Ἑλληνικοῦ εὐωνύμου βασιλέα· τοσοῦτον γὰρ πλήθει περιῆν
βασιλεὺς ὥςτε μέσον τῶν ἑαυτοῦ ἔχων τοῦ Κύρου εὐωνύμου
ἔξω ἦν· ἀλλ' ὅμως ὁ Κλέαρχος οὐκ ἤθελεν ἀποσπάσαι ἀπὸ
τοῦ ποταμοῦ τὸ δεξιὸν κέρας, φοβούμενος μὴ κυκλωθείη
ἑκατέρωθεν, τῷ δὲ Κύρῳ ἀπεκρίνατο ὅτι αὐτῷ μέλει ὅπως
καλῶς ἔχοι.
14 Καὶ ἐν τούτῳ τῷ καιρῷ τὸ μὲν βαρβαρικὸν στράτευμα
ὁμαλῶς προῄει, τὸ δὲ Ἑλληνικὸν ἔτι ἐν τῷ αὐτῷ μένον συν-
ετάττετο ἐκ τῶν ἔτι προςιόντων· καὶ ὁ Κῦρος παρελαύνων
οὐ πάνυ πρὸς αὐτῷ τῷ στρατεύματι κατεθεᾶτο ἑκατέρωσε ἀπο-
15 βλέπων εἴς τε τοὺς πολεμίους καὶ τοὺς φίλους. Ἰδὼν δὲ
αὐτὸν ἀπὸ τοῦ Ἑλληνικοῦ Ξενοφῶν Ἀθηναῖος ὑπελάσας ὡς
συναντῆσαι ἤρετο εἴ τι παραγγέλλοι· ὁ δ' ἐπιστήσας εἶπε καὶ
λέγειν ἐκέλευε πᾶσιν ὅτι τὰ ἱερὰ καὶ τὰ σφάγια καλὰ εἴη.

ὡς ἀνυστόν wie, so weit es beim Anrücken solcher Massen möglich war. — ἐν ἴσῳ in gleicher, gerader Linie, ἐντάξει οὐκ ἐκκυμαινούσῃ § 18. Gr. 43, 4 A. 2 E.

§ 12. ἄγειν daß er führen solle. Gr. 55, 3 A. 13 vgl. 1, 8, 19. 4, 3, 22. 5, 2, 31. — κατά gegen. Gr. 68, 25 A. 1. — νικῶμεν besiegt haben werden. Gr. 53, 1 A. 5. — πεποίηται. Gr. 53, 3 A. 4.

§ 13. τὸ μέσον στῖφος, τοὺς ἑξακιςχιλίους 1, 7, 11. 8, 24. — μέσον, wie δεξιόν, εὐώνυμον (κέρας) oft ohne Artikel (Gr. 50, 2 A. 13), doch schwerlich je wo eine nähere Bestimmung vor diese Worte tritt, wie demnächst in τοῦ Κύρου εὐωνύμου, wo τοῦ zu εὐωνύμου gehört. vgl. 23 u. zu 2, 5, 38. — Κύρου. Gr. 47, 10 A. 10 und 11. — ἀλλά ist durch den Zwischensatz veranlaßt. So ὅμως δέ Thuk. 8, 29, Isokr. 8, 14 f., sed Plin. Br. 5, 3, 5. — κυκλωθείη. Vielleicht κυκλωθεῖεν. — ἔχοι. Ueblicher wäre ἔξει. Gr. 54, 8 A. 6. Doch steht ähnlich der Opt. 7, 7, 44, Hell. 5, 4, 56, Kyr. 8, 1, 44. 2, 26; der Conj. Mem. 2, 4, 2. 10, 2. 3, 5, 23.

§ 14. ὁμαλῶς, ἐν ἴσῳ § 11. Thuk. 5, 70: ὁμαλῶς μετὰ ῥυθμοῦ βαίνοντες. — ἐν τῷ αὐτῷ auf derselben Stelle. Gr. 43, 4 A. 2 vgl. 3, 1, 27, 7, 2, 11. — τῶν προςιόντων der vom Marsche ankommenden. — οὐ πάνυ πρός gar nicht nahe bei, in ziemlicher Entfernung von. Gr. 67, 1 A. 3 vgl. 5, 9, 26.

§ 15. ἀπό von — aus. Gr. 68, 16 A. 2. — ὑπελαύνειν entgegenreiten. vgl. ὑπαντᾶν 4, 3, 34.— ἐπιστήσας erg. τὸν ἵππον.

Ταῦτα δὲ λέγων θορύβου ἤκουσε διὰ τῶν τάξεων ἰόντος, 16
καὶ ἤρετο τίς ὁ θόρυβος εἴη. Ὁ δὲ Ξενοφῶν εἶπεν ὅτι τὸ
σύνθημα παρέρχεται δεύτερον ἤδη. Καὶ ὃς ἐθαύμασε τίς
παραγγέλλει καὶ ἤρετο ὅ,τι καὶ εἴη τὸ σύνθημα. Ὁ δ' ἀπε-
κρίνατο ὅτι Ζεὺς σωτὴρ καὶ νίκη. Ὁ δὲ Κῦρος ἀκούσας, 17
Ἀλλὰ δέχομαί τε, ἔφη, καὶ τοῦτο ἔστω. Ταῦτα δ' εἰπὼν
εἰς τὴν ἑαυτοῦ χώραν ἀπήλαυνε. Καὶ οὐκέτι τρία ἢ τέτταρα
στάδια διειχέτην τὼ φάλαγγε ἀπ' ἀλλήλων ἡνίκα ἐπαιάνιζόν
τε οἱ Ἕλληνες καὶ ἤρχοντο ἀντίοι ἰέναι τοῖς πολεμίοις. Ὡς 18
δὲ πορευομένων ἐξεκύμαινέ τι τῆς φάλαγγος, τὸ ἐπιλειπό-
μενον ἤρξατο δρόμῳ θεῖν· καὶ ἅμα ἐφθέγξαντο πάντες οἷόν
περ τῷ Ἐνυαλίῳ ἐλελίζουσι, καὶ πάντες δὲ ἔθεον. Λέγουσι
δέ τινες ὡς καὶ ταῖς ἀσπίσι πρὸς τὰ δόρατα ἐδούπησαν, φό-

Gr. 60, 7 A. 3. So unser halten. — *ἱερά* Vorzeichen aus den Eingeweiden, *σφάγια* aus den Bewegungen der Opferthiere. vgl. 6, 3, 21.

§ 16. *σύνθημα* Feldgeschrei. Die Strategen gaben es (*παρήγγειλαν, εἶπον, παρηγγύησαν, παρέδοσαν*) kurz vor dem Kampfe, zunächst den Flügelmännern; diese flüsterten es ihren Nebenleuten zu und so ging es weiter bis zum Ende der Schlachtreihe, von wo es auf dieselbe Weise zurückkehrte, *ἀνταπεδίδοτο*, um das beim Herannahen der Gefahr leicht mögliche Vergessen zu verhüten. S. Kyr. 3, 3, 58. — *δεύτερον.* Vielmehr *τὸ δεύτερον*, da das bestimmte *ἀνταποδίδοσθαι* gemeint ist. — *καὶ ὅς.* Gr. 50, 1 A. 5 vgl. 3, 4, 48. 6, 3, 22. — *ἐθαύμασε τίς.* Gr. 65, 1 A. 7 vgl. 2, 1, 10. 3, 5, 13. — *ὅ, τι καί.* Gr. 69, 32 A. 16 vgl. 5, 8, 2. 7, 7, 10.

§ 17. *δέχομαι* nehme es als günstiges Vorzeichen auf, nämlich *σωτηρίαν καὶ νίκην.* Ar. Vö. 646: *χαίρετον. ἄμφω δεχόμεσθα* (*τὴν χαράν*). Her. 9, 91: *δέκομαι τὸν οἰωνὸν τὸν Ἡγησίστρατον.* — *τε καί* verbindet so Sätze 7, 1, 22. 3, 39, Kyr. 4, 5, 51: *δέχομαί τε καὶ ἀγαθῇ τύχῃ ἱππεῖς γενοίμεθα.* vgl. Gr. 69, 59 A. 1. — *τοῦτο, σωτηρία καὶ νίκη.* — *ἔστω* möge erfolgen. Gr. 54, 4 A. 2. — *ἤ* bis. Gr. 69, 29 A. 1. — *ἤρχοντο.* Gute Handschriften *προήρχοντο*, wobei *ἰέναι* zu tilgen.

§ 18. *ἐξεκύμαινε* auswogte, den Uebrigen vorauskam. — *τὸ ἐπιλειπόμενον* der zurückbleibende Theil. Gr. 43, 4 A. 17. Doch ist wohl mit Poppo *τὸ ὑπολειπόμενον* zu lesen. — *δρόμῳ θεῖν* mit Laufen eilen, wie § 19. 4, 6, 25. 7, 23. — *Ἐνυάλιος.* Beiname des Ares, nach Andern ein von ihm verschiedener Gott. Ar. Frie. 457 und dort Bergler. — *ἐλελίζουσι*, Beim Anrücken gegen den Feind rief man (nach den *παιάν*) das begeisternde *ἐλελεῦ* oder *ἀλαλά* unter tactmäßiger Bewegung. Vgl. 4, 3, 19 5, 2, 14. 6, 3, 27, Kyr. 7, 1, 26: *τῷ Ἐνυαλίῳ ἐπηλάλαξαν.* — *λέγουσι.* zu § 6. — *δουπεῖν*, ein poetisches Wort.

19 βον ποιοῦντες τοῖς ἵπποις. Πρὶν δὲ τόξευμα ἐξικνεῖσθαι ἐκ-
κλίνουσιν οἱ βάρβαροι καὶ φεύγουσι. Καὶ ἐνταῦθα δὴ ἐδίω-
κον μὲν κατὰ κράτος οἱ Ἕλληνες, ἐβόων δὲ ἀλλήλοις μὴ θεῖν
20 δρόμῳ, ἀλλ' ἐν τάξει ἕπεσθαι. Τὰ δ' ἅρματα ἐφέροντο τὰ
μὲν δι' αὐτῶν τῶν πολεμίων, τὰ δὲ καὶ διὰ τῶν Ἑλλήνων,
κενὰ ἡνιόχων. Οἱ δ' ἐπεὶ προΐδοιεν, διίσταντο· ἔστι δ' ὅστις
καὶ κατελήφθη ὥσπερ ἐν ἱπποδρόμῳ ἐκπλαγείς· καὶ οὐδὲν
μέντοι οὐδὲ τοῦτον παθεῖν ἔφασαν, οὐδ' ἄλλος δὲ τῶν Ἑλ-
λήνων ἐν ταύτῃ τῇ μάχῃ ἔπαθεν οὐδεὶς οὐδέν, πλὴν ἐπὶ τῷ
εὐωνύμῳ τοξευθῆναί τις ἐλέγετο.
21 Κῦρος δ' ὁρῶν τοὺς Ἕλληνας νικῶντας τὸ καθ' αὐτοὺς
καὶ διώκοντας, ἡδόμενος καὶ προσκυνούμενος ἤδη ὡς βασι-
λεὺς ὑπὸ τῶν ἀμφ' αὐτόν, οὐδ' ὣς ἐξήχθη διώκειν, ἀλλὰ
συνεσπειραμένην ἔχων τὴν τῶν σὺν ἑαυτῷ ἑξακοσίων ἱππέων
τάξιν ἐπεμελεῖτο ὅ, τι ποιήσει βασιλεύς. Καὶ γὰρ ᾔδει αὐ-
22 τὸν ὅτι μέσον ἔχοι τοῦ Περσικοῦ στρατεύματος. Καὶ πάντες
δ' οἱ τῶν βαρβάρων ἄρχοντες μέσον ἔχοντες τὸ αὑτῶν ἡγοῦντο,
νομίζοντες οὕτω καὶ ἐν ἀσφαλεστάτῳ εἶναι, ἢν ἡ ἰσχὺς αὐ-
τῶν ἑκατέρωθεν ᾖ, καὶ εἴ τι παραγγεῖλαι χρῄζοιεν, ἡμίσει
23 ἂν χρόνῳ αἰσθάνεσθαι τὸ στράτευμα. Καὶ βασιλεὺς δὴ τότε
μέσον ἔχων τῆς ἑαυτοῦ στρατιᾶς ὅμως ἔξω ἐγένετο τοῦ Κύρου

---

§ 19. πρὶν τόξευμα ἐξικνεῖσθαι bevor ein Bogenschuß sie erreichen konnte, priusquam ad teli ictum perventum est.. Vgl. 3, 4, 4. 4, 3, 29. — ἕπεσθαι. vgl. 6, 3, 25.

§ 20. ἡνιόχων. Gr. 47, 26 A. 6. — ἔστιν ὅστις Jemand. Gr. 61, 5 A. 2 vgl. 5, 4, 19. — κατελήφθη wurde gefaßt. vgl. 4, 7, 4. — ἐκπλαγείς der bestürzt, besinnungslos, nicht behende aus- wich. So ἐκπλαγεὶς θάμβει Eu. Rhes. 291, χαρᾷ Aesch. Cho. 231, ὑπ' ἔρωτος Xen. Symp. 4, 23 vgl. Plat. Rep. 390 u. die Erkl. zu Eu. Hipp. 38. — καὶ - μέντοι. Gr. 69, 36 A. vgl. 4, 6, 15. 16. — οὐδὲ - δέ, wie καὶ - δέ. Isä. 3, 50: οἶμαι οὐδ' ἂν τὴν ἀρχὴν ἐκεῖνον οὐδ' ἄλλον δὲ οὐδένα οὕτως εὐήθη γενέσθαι. Vgl. Gr. 69, 32 A. 10. — τις mehrere meint Arnold zu Thuk. 3, 111 wohl mit Unrecht.

§ 21. τὸ καθ' ἑαυτούς die ihnen Entgegenstehenden. Gr. 68, 25 A. 1 u. 43, 4 A. 17 vgl. 1, 10, 5 mit 6, 3, 28. — οὐδ' ὥς auch so nicht. Gr. 9, 2 A. 2 vgl. 3, 2, 23. 6, 2, 22 — ἐξήχθη. Hell. 7, 5, 8: οὐκ ἐξήγετο ἐπιτίθεσθαι. — ὅ, τι ποιήσει. Gr. 54, 6 A. 2 vgl. 3, 5, 13. — ᾔδει αὐτὸν ὅτι. zu 1, 6, 5.

§ 22. ἡγοῦντο. ἡγοῦνται Eine Handschrift; doch vgl. zu 1, 4, 9. — ἐν ἀσφαλεστάτῳ an der sichersten Stelle. Gr. 43, 4 A. 2 vgl. 3, 2, 36. — ἄν für ἐν gute Handschriften. Ἔν fehlt zuweilen. Plat. Euthyd. 303, e: ὀλίγῳ χρόνῳ. So. El. 1273: χρόνῳ μακρῷ. Oed. K. 1648: χρόνῳ βραχεῖ. Aesch. Eum. 923: παντὶ χρόνῳ.

§ 23. καὶ - δή. Gr. 69, 17 A. 6 vgl. 1, 9, 29. 5, 9, 22. —

εὐωνύμου κέρατος. Ἐπεὶ δὲ οὐδεὶς αὐτῷ ἐμάχετο ἐκ τοῦ
ἐναντίου οὐδὲ τοῖς αὐτοῦ τεταγμένοις ἔμπροσθεν, ἐπέκαμπτεν
ὡς εἰς κύκλωσιν. Ἔνθα δὴ Κῦρος, δείσας μὴ ὄπισθεν γενό- 24
μενος κατακόψῃ τὸ Ἑλληνικὸν ἐλαύνει ἀντίος· καὶ ἐμβαλὼν
σὺν τοῖς ἑξακοσίοις νικᾷ τοὺς πρὸ βασιλέως τεταγμένους καὶ
εἰς φυγὴν ἔτρεψε τοὺς ἑξακισχιλίους· καὶ ἀποκτεῖναι λέγεται
αὐτὸς τῇ ἑαυτοῦ χειρὶ Ἀρταγέρσην τὸν ἄρχοντα αὐτῶν. Ὡς 25
δ' ἡ τροπὴ ἐγένετο διασπείρονται καὶ οἱ Κύρου ἑξακόσιοι εἰς
τὸ διώκειν ὁρμήσαντες, πλὴν πάνυ ὀλίγοι ἀμφ' αὐτὸν κατε-
λείφθησαν, σχεδὸν οἱ ὁμοτράπεζοι καλούμενοι. Σὺν τούτοις 26
δὲ ὢν καθορᾷ βασιλέα καὶ τὸ ἀμφ' ἐκεῖνον στῖφος· καὶ εὐθὺς
οὐκ ἠνέσχετο, ἀλλ' εἰπών, Ὁρῶ τὸν ἄνδρα, ἵετο ἐπ' αὐτὸν
καὶ παίει κατὰ τὸ στέρνον καὶ τιτρώσκει διὰ τοῦ θώρακος,
ὥς φησι Κτησίας ὁ ἰατρὸς καὶ ἰᾶσθαι αὐτὸς τὸ τραῦμά φησι.
Παίοντα δ' αὐτὸν ἀκοντίζει τις παλτῷ ὑπὸ τὸν ὀφθαλμὸν
βιαίως· καὶ ἐνταῦθα μαχόμενοι καὶ βασιλεὺς καὶ Κῦρος καὶ 27
οἱ ἀμφ' αὐτοὺς ὑπὲρ ἑκατέρου, ὁπόσοι μὲν τῶν ἀμφὶ βασι-
λέα ἀπέθνησκον Κτησίας λέγει· παρ' ἐκείνῳ γὰρ ἦν. Κῦρος
δὲ αὐτός τε ἀπέθανε καὶ ὀκτὼ οἱ ἄριστοι τῶν περὶ αὐτὸν
ἔκειντο ἐπ' αὐτῷ. Ἀρταπάτης δ' ὁ πιστότατος αὐτῷ τῶν 28
σκηπτούχων θεράπων λέγεται, ἐπειδὴ πεπτωκότα εἶδε Κῦρον,
καταπηδήσας ἀπὸ τοῦ ἵππου περιπεσεῖν αὐτῷ. Καὶ οἱ μέν 29
φασι βασιλέα κελεῦσαί τινα ἐπισφάξαι αὐτὸν Κύρῳ οἱ
δ' ἑαυτὸν ἐπισφάξασθαι σπασάμενον τὸν ἀκινάκην· εἶχε γὰρ

ὅμως. Gr. 56, 13 A. 3 vgl. 3, 1, 10. 2, 16. — ἐκ τοῦ ἐναντίου ex adverso, wie 4, 7, 5. 6, 3, 7 vgl. Gr. 43, 4 A. 2. — ἔμπροσθεν. Solche Adverbia werden von ihrem Ge. zuweilen getrennt. Isokr. 42, 74: ὁρῶ τὰς πράξεις τὰς ἔξω λεγομένας τῶν ὑποθέσεων οὐκ ἐπαινουμένας.

§ 24. γενόμενος, βασιλεύς vgl. zu 1, 4, 5. — κατακόψῃ. Gr. 54, 8 A. 2 vgl. 5, 7, 29. 7, 1, 2. — τοῖς ἑ. § 6. — τοὺς ἑ. zu § 13.

§ 25. τροπή Flucht. — ἐγένετο. zu 1, 2, 17.

§ 26. οὐκ ἠνέσχετο konnte sich nicht halten vor Zorn. vgl. 5, 6, 34 und etwas verschieden Thuk. 3, 28. 5, 45 und Eu. Thes. 10. — παίει wirft ihn mit dem Speere (nach Ktesias). vgl. 7, 4, 9 mit § 6. — καὶ-φησι wie er auch berichtet, dem selbstständigen Satze ein relativer angefügt. vgl. zu 1, 1, 2.

§ 27. μαχόμενοι für μαχομένων. Gr. 56, 9 A. 3. — ἔκειντο, wie jacere, lagen todt da. So Ant. 1174: καὶ τίς φονεύει, τίς ὁ κείμενος; λέγε.

§ 28. αὐτῷ. Gr. 48, 11 A. 10.

§ 29. ἑαυτὸν ἐπισφάξασθαι. Gr. 52. 10 A. 10. — γάρ. Vielleicht δέ. — τἆλλα die übrigen Auszeichnungen. — ὥσπερ, wo auch ἅπερ statthaft. vgl. zu 1, 10, 10.

χρυσοῦν· καὶ στρεπτὸν δὲ ἐφόρει καὶ ψέλια καὶ τἆλλα ὥσ-
περ οἱ ἄριστοι Περσῶν· ἐτετίμητο γὰρ ὑπὸ Κύρου δι' εὔ-
νοιάν τε καὶ πιστότητα.
1 θ'. Κῦρος μὲν οὖν οὕτως ἐτελεύτησεν, ἀνὴρ ὢν Περ-
σῶν τῶν μετὰ Κῦρον τὸν ἀρχαῖον γενομένων βασιλικώτατός
τε καὶ ἄρχειν ἀξιώτατος, ὡς παρὰ πάντων ὁμολογεῖται τῶν
2 Κύρου δοκούντων ἐν πείρᾳ γενέσθαι. Πρῶτον μὲν γὰρ ἔτι
παῖς ὤν, ὅτε ἐπαιδεύετο καὶ σὺν τῷ ἀδελφῷ καὶ σὺν τοῖς
3 ἄλλοις παισί, πάντων πάντα κράτιστος ἐνομίζετο. Πάντες
γὰρ οἱ τῶν ἀρίστων Περσῶν παῖδες ἐπὶ ταῖς βασιλέως θύ-
ραις παιδεύονται, ἔνθα πολλὴν μὲν σωφροσύνην καταμάθοι
4 ἄν τις, αἰσχρὸν δ' οὐδὲν οὔτ' ἀκοῦσαι οὔτ' ἰδεῖν ἔστι. Θεῶν-
ται δ' οἱ παῖδες καὶ τοὺς τιμωμένους ὑπὸ βασιλέως καὶ
ἀκούουσι καὶ ἄλλους ἀτιμαζομένους· ὥστε εὐθὺς παῖδες ὄν-
5 τες μανθάνουσιν ἄρχειν τε καὶ ἄρχεσθαι. Ἔνθα Κῦρος αἰδη-
μονέστατος μὲν πρῶτον τῶν ἡλικιωτῶν ἐδόκει εἶναι, τοῖς τε
πρεσβυτέροις καὶ τῶν ἑαυτοῦ ὑποδεεστέρων μᾶλλον πείθεσθαι,
ἔπειτα δὲ φιλιππότατος καὶ τοῖς ἵπποις ἄριστα χρῆσθαι·
ἔκρινον δ' αὐτὸν καὶ τῶν εἰς τὸν πόλεμον ἔργων, τοξικῆς τε
6 καὶ ἀκοντίσεως, φιλομαθέστατον εἶναι καὶ μελετηρότατον. Ἐπεὶ
δὲ τῇ ἡλικίᾳ ἔπρεπε, καὶ φιλοθηρότατος ἦν, καὶ πρὸς τὰ θηρία
μέντοι φιλοκινδυνότατος. Καὶ ἄρκτον ποτὲ ἐπιφερομένην οὐκ
ἔτρεσεν, ἀλλὰ συμπεσὼν κατεσπάσθη ἀπὸ τοῦ ἵππου, καὶ τὰ
μὲν ἔπαθεν, ὧν καὶ τὰς ὠτειλὰς φανερὰς εἶχε, τέλος δε κατέ-

C. 9 § 1. *παρά*. Gr. 52, 5 A. 1. — *τῶν Κ. δ. ἐν π. γ.* derer die mit K. in nähere Berührung gekommen zu sein scheinen; *Κύρου* hängt von *πείρα* ab. Gr. 47, 25 A. 1.

§ 2. *μέν* Dem entspricht *δέ* § 6. — *πάντων πάντα*, eine sehr beliebte Paronomasie oder Parechesis. vgl, 2, 5, 7. 6, 7. — *πάντα* in allen Stücken. Gr. 46, 4 A. 4. — *ἐνομίζετο*. Gr. 55, 4 A. 4.

§ 3. *θύραι* hohe Pforte, Hof des Großkönigs.

§ 4. *εὐθὺς παῖδες ὄντες* gleich von Kindheit an. Gr. 56, 10. A. 3 vgl. 2. 6, 16. 4, 7, 2. — *ἄρχειν*, durch des Königs Beispiel.

§ 5. *μέν*. Concinner wäre *πρῶτον μὲν αἰδημονέστατος*; allein die gewählte Stellung hebt das Adjectiv stärker hervor. vgl. 7, 2, 23. — *ἑαυτοῦ* als er. Gr 47, 27 A. 1. — *χρῆσθαι* hängt von *ἐδόκει* ab. — *ἔκρινον*. Gr. 61, 4 A. 7. — *τοξική* ohne Artikel. Gr. 50, 3 A. 5.

§ 6. *ἐπιφερομένην*. Gr. 52, 6 A. 1. — *ἔτρεσεν* floh furchtsam, eig. ein dichterisches Wort. Aesch. Sie. 379: *κόσμον μὲν ἀνδρὸς οὔτιν' ἂν τρέσαιμ' ἐγώ*. — *τὰ μὲν ἔπαθεν*. Statt des concinnen Gegensatzes *τὰ δ' ἐποίησεν* tritt die Sache selbst ein. vgl. 2, 1, 7.

κανε· καὶ τὸν πρῶτον μέντοι βοηθήσαντα πολλοῖς μακαριστὸν
ἐποίησεν.
Ἐπεὶ δὲ κατεπέμφθη ὑπὸ τοῦ πατρὸς σατράπης Λυδίας 7
τε καὶ Φρυγίας τῆς μεγάλης καὶ Καππαδοκίας, στρατηγὸς δὲ
καὶ πάντων ἀπεδείχθη οἷς καθήκει εἰς Καστωλοῦ πεδίον
ἀθροίζεσθαι, πρῶτον μὲν ἐπέδειξεν αὑτὸν ὅτι περὶ πλείστου
ποιοῖτο, εἴ τῳ σπείσαιτο καὶ εἴ τῳ σύνθοιτο καὶ εἴ τῳ ὑπό-
σχοιτό τι, μηδὲν ψεύδεσθαι. Καὶ γὰρ οὖν ἐπίστευον μὲν 8
αὐτῷ αἱ πόλεις ἐπιτρεπόμεναι, ἐπίστευον δ' οἱ ἄνδρες· καὶ
εἴ τις πολέμιος ἐγένετο, σπεισαμένου Κύρου ἐπίστευε μηδὲν
ἂν παρὰ τὰς σπονδὰς παθεῖν. Τοιγαροῦν ἐπεὶ Τισσαφέρνει 9
ἐπολέμησε, πᾶσαι αἱ πόλεις ἑκοῦσαι Κῦρον εἵλοντο ἀντὶ
Τισσαφέρνους πλὴν Μιλησίων· οὗτοι δὲ ὅτι οὐκ ἤθελε τοὺς
φεύγοντας προέσθαι ἐφοβοῦντο αὐτόν. Καὶ γὰρ ἔργῳ ἐπε- 10
δείκνυτο καὶ ἔλεγεν ὅτι οὐκ ἄν ποτε προοῖτο, ἐπεὶ ἅπαξ φί-
λος αὐτοῖς ἐγένετο, οὐδ' εἰ ἔτι μὲν μείους γένοιντο, ἔτι δὲ
κάκιον πράξειαν. Φανερὸς δ' ἦν καὶ εἴ τίς τι ἀγαθὸν ἢ 11
κακὸν ποιήσειεν αὐτόν, νικᾶν πειρώμενος· καὶ εὐχὴν δέ τινες
αὐτοῦ ἐξέφερον ὡς εὔχοιτο τοσοῦτον χρόνον ζῆν ἔστε νικῴη

---

§ 7. δὲ καί. καί gehört zu πάντων. vgl. zu 1, 8, 2, wofern nicht καὶ στρατηγός δέ zu lesen ist. — μέν. Es entspricht φανερὸς δ' ἦν § 11. — περί über. Gr 68, 31 A 5 vgl. 3, 2, 4. 5, 6, 22. — σπένδεσθαι bezieht sich auf Aussöhnungen, συντίθεσθαι auf Verträge auch ohne vorhergegangene Feindschaft.

§ 8. καὶ γὰρ οὖν und daher denn, wie § 12. 17 u. 2, 6, 13 vgl. Gr. 69, 61 A. 2. — ἐπιτρεπόμεναι wenn sie sich ihm anvertrauten. Gr. 50, 11 A. 3. — οἱ ἄνδρες die einzelnen Männer, erg. ἐπιτρεπόμενοι. — παρά wider. Gr. 68, 36 A. 7.

§ 9. τοιγαροῦν gewiß daher denn. Gr. 69, 61 A. 2 vgl. 1, 9, 15. 18. 2, 6, 20. — ἐπολέμησε. zu 1, 3, 4 vgl. 1, 6, 6. 9, 17. — αἱ πόλεις, die ionischen vgl. 1, 1, 6 mit Xen. Hell. 3, 1, 3. — οὗτοι. zu 1, 1, 7.

§ 10. καί vor γάρ entspricht dem καί vor ἔλεγεν: sowohl — als auch. Gr. 69, 32 A. 21. — ἔλεγεν. Concinner wäre λόγῳ ἀπεφαίνετο. Aehnlich Mem. 4, 4, 1 u. 5. — προοῖτο Preis geben würde, wie projicere (Gr. 52, 10 A. 10), erg. αὐτούς. Gr. 61, 7 A. 1. — ἅπαξ, wie einmal und semel, nicht im Gegensatze zu δίς, sondern das endliche Eintreten bezeichnend; so nach ὡς 4, 7, 12, ἦν 2, 2, 12. 3, 2, 25. — ἐγένετο. Gr. 65, 11 A. 3. — οὐδ' εἰ. zu 1, 6, 8. — ἔτι μέν — ἔτι δέ. zu 1, 3, 16. — κάκιον, Comparativ zu κακῶς. Gr. 46, 5 A. 8. 11.

§ 11. φανερὸς ἦν πειρώμενος. zu 1, 6, 8. — εὐχὴν ὡς εὔχοιτο. Kyr. 8, 2, 14: λόγος αὐτοῦ ἀπομνημονεύεται ὡς λέγοι. vgl. Plat. Prot.

12 καὶ τοὺς εὖ καὶ τοὺς κακῶς ποιοῦντας ἀλεξόμενος. Καὶ γὰρ
οὖν πλεῖστοι δὴ αὐτῷ ἑνί γε ἀνδρὶ τῶν ἐφ' ἡμῶν ἐπεθύμη-
σαν καὶ χρήματα καὶ πόλεις καὶ τὰ ἑαυτῶν σώματα προέσθαι.
13 Οὐ μὲν δὴ οὐδὲ τοῦτ' ἄν τις εἴποι ὡς τοὺς κακούργους καὶ
ἀδίκους εἴα καταγελᾶν, ἀλλ' ἀφειδέστατα πάντων ἐτιμωρεῖτο.
Πολλάκις δ' ἦν ἰδεῖν παρὰ τὰς στειβομένας ὁδοὺς καὶ πο-
δῶν καὶ χειρῶν καὶ ὀφθαλμῶν στερουμένους ἀθρώπους· ὥσ-
τ' ἐν τῇ Κύρου ἀρχῇ ἐγένετο καὶ Ἕλληνι καὶ βαρβάρῳ μηδὲν
ἀδικοῦντι ἀδεῶς πορεύεσθαι ὅποι τις ἤθελεν, ἔχοντι ὅ,τι
14 προχωροίη. Τούς γε μέντοι ἀγαθοὺς εἰς πόλεμον ὡμολό-
γητο διαφερόντως τιμᾶν. Καὶ πρῶτον μὲν ἦν αὐτῷ πόλεμος
πρὸς Πισίδας καὶ Μυσούς· στρατευόμενος οὖν καὶ αὐτὸς εἰς
ταύτας τὰς χώρας οὓς ἑώρα ἐθέλοντας κινδυνεύειν, τούτους
καὶ ἄρχοντας ἐποίει ἧς κατεστρέφετο χώρας, ἔπειτα δὲ καὶ
ἄλλῃ δώροις ἐτίμα· ὥστε φαίνεσθαι τοὺς μὲν ἀγαθοὺς εὐ-

355, a. Aehnlich Euthyd. 305, d: *τούτους εἰς δόξαν καταστήσουσι μηδενὸς δοκεῖν ἀξίους εἶναι.* vgl. dort Heindorf, Dem. 5, 22, Eu. Hek. 489. — *νικῴη* vicisset. Gr. 53, 1 A. 5. — *ἀλεξόμενος.* Gr. 56, 8 A. 1 vgl. 1, 9, 24. 2. 3, 23.

§ 12. *πλεῖστοι δή.* Gr. 49, 8 A. 2 vgl. 1, 9, 18. 20. — *ἑνί γε ἀνδρί.* Gr. 49, 10 A. 5 vgl. 1, 9, 22. — *τῶν ἐφ' ἡμῶν* unserer Zeitgenossen. Gr. 68, 40 A. 4.

§ 13. *οὐ μὲν δή.* Gr. 69, 35 A. 1 vgl. 2, 2, 3. 4, 6. — *καταγελᾶν, ἑαυτοῦ, Κύρου.* vgl. Gr. 47, 24. Doch kann es auch, wie oft, absolut gefaßt werden: sich ins Fäustchen lachen. vgl. 2, 4, 4 u. Ar. Plut. 880: *οἴμοι τάλας· μῶν καὶ σὺ μετέχων καταγελᾷς;* — *στειβομένας* für *στιβομένας* L. Dindorf. — *στερουμένους. στερομένους* Buttmann; doch hat *στεροῦμαι* Perfectbedeutung Diod. 1, 84 u. App. Span. 6, 74, wie *ἀποστεροῦμαι* Dem. 30, 16, Isokr. 6, 25. 14, 17. 17, 2 vgl. 4, 105. — *ἐγένετο* es wurde zu Theil, möglich (wie *ἔστι*). Kyr. 8, 1, 15: *Κύρῳ ἐγένετο ὀλίγοις διαλεγομένῳ μηδὲν τῶν οἰκείων ἀτημελήτως ἔχειν.* — *ἔχοντι ὅ, τι προχωροίη* si haberet cur iter faceret, wenn er einen gehörigen Grund zur Reise hatte, nicht verdächtig war. Nach Andern: mit sich führend was ihm beliebte, wie *προχωρεῖν* sich nicht füglich erklären läßt.

§ 14. *τούς γε μέντοι ἀγαθούς* doch die Tüchtigen wenigstens. vgl. 2, 3, 9. 3, 1, 27, Kyr. 3, 3, 20. 7, 5, 52 und über die Stellung Gr. 69, 15 A. 2. — *εἰς.* Gr. 68, 21 A. 7. — *πρῶτον μέν.* Wenn im Folgenden nichts ausgefallen ist, so muß man annehmen daß der Satz *ἦν αὐτῷ πόλεμος* nur eine Art Nebensatz ist für *πολέμου αὐτῷ ὄντος* und somit *πρῶτον μέν* dem Sinne nach eig. zu *ἄρχοντας ἐποίει* gehört. (Logische) Nebensätze dem Hauptsatze in gleicher Fügung coordinirt findet man nicht selten, wie 3, 5, 16. 7, 3, 16. — *καὶ αὐτός* auch er selbst, nicht bloß sein Heer. — *ἧς κατεστρέφετο χώρας.* Gr. 51, 12 vgl. 1, 9, 19.

δαιμονεστάτους, τοὺς δὲ κακοὺς δούλους τούτων ἀξιοῦν εἶναι.
Τοιγαροῦν πολλὴ ἦν ἀφθονία αὐτῷ τῶν ἐθελόντων κινδυ- 15
νεύειν, ὅπου τις οἴοιτο Κῦρον αἰσθήσεσθαι. Εἴς γε μὴν 16
δικαιοσύνην εἴ τις αὐτῷ φανερὸς γένοιτο ἐπιδείκνυσθαι βου-
λόμενος, περὶ παντὸς ἐποιεῖτο τούτους πλουσιωτέρους ποιεῖν
τῶν ἐκ τοῦ ἀδίκου φιλοκερδούντων. Καὶ γὰρ οὖν ἄλλα τε 17
πολλὰ δικαίως αὐτῷ διεχειρίζετο καὶ στρατεύματι ἀληθινῷ
ἐχρήσατο. Καὶ γὰρ στρατηγοὶ καὶ λοχαγοὶ οὐ χρημάτων
ἕνεκα πρὸς ἐκεῖνον ἔπλευσαν, ἀλλ' ἐπεὶ ἔγνωσαν κερδαλεώ-
τερον εἶναι Κύρῳ καλῶς πειθαρχεῖν ἢ τὸ κατὰ μῆνα κέρδος.
Ἀλλὰ μὴν εἴ τίς γέ τι αὐτῷ προστάξαντι καλῶς ὑπηρετή- 18
σειεν, οὐδενὶ πώποτε ἀχάριστον εἴασε τὴν προθυμίαν. Τοι-
γαροῦν κράτιστοι δὴ ὑπηρέται παντὸς ἔργου Κύρῳ ἐλέχθησαν
γενέσθαι. Εἰ δέ τινα ὁρῴη δεινὸν ὄντα οἰκονόμον ἐκ τοῦ 19
δικαίου καὶ κατασκευάζοντά τε ἧς ἄρχοι χώρας καὶ προσό-
δους ποιοῦντα, οὐδένα ἂν πώποτε ἀφείλετο, ἀλλ' ἀεὶ πλείω
προσεδίδου· ὥςτε καὶ ἡδέως ἐπόνουν καὶ θαῤῥαλέως ἐκτῶντο
καὶ ἃ ἐπέπατο αὖ τις ἥκιστα Κῦρον ἔκρυπτεν· οὐ γὰρ φθο-

---

§ 15. *τῶν ἐθελόντων* solcher die entschlossen waren. Gr. 50, 4 A. 3 vgl. Hell. 7, 5, 24: *χαλεπὸν εὑρεῖν τοὺς ἐθελήσοντας μένειν.* Dem. 20, 166: *οὐκ ἀπορήσετε τῶν ἐθελησόντων ὑπὲρ ὑμῶν κινδυνεύειν.* — *Κῦρον* nachdrücklicher als *αὐτόν.* Gr. 51, 5 A. 2 vgl. 1, 9, 31 u. 2, 6, 8.

§ 16. *εἰς* in Ansehung. Gr. 68, 21 A. 8 vgl. 2, 6, 30. — *γε,* Einzelnes hervorhebend, drückt mit *μήν* doch so verbunden oft nur stärker als *δέ* einen Gegensatz aus, wie auch § 20. 7, 6, 15. 7, 32. — *ἐπιδείκνυσθαι* sich zeigen, sich auszeichnen. Gr. 52, 8 A. 5. Ael. v. G. 9, 36: *ψάλτης Ἀντιγόνῳ ἐπεδείκνυτο.* — *περί.* zu § 7 vgl. 2, 4, 3. — *τούτους.* zu *αὐτούς* 1, 4, 8. — *τῶν φιλοκερδούντων* für *ἢ οἱ φιλοκερδοῦντες ἦσαν.* Gr. 47, 27 A. 2 vgl. 4, 2, 25. 26. — *ἐκ τοῦ ἀδίκου* vom Unrecht aus, ungerechter Weise, *μετ' ἀδικίας* (2, 6 18), wie *ἐκ τοῦ δικαίου* § 19, Demokr. b. Stob. 94, 25: *χρήματα πορίζειν μὲν οὐκ ἀχρεῖον, ἐξ ἀδικίης δὲ πάντως κάκιον.* vgl. Gr. 68, 17 A. 9.

§ 17. *αὐτῷ* ihm, nicht von ihm. — *ἀληθινῷ* treu und zuverlässig. So *ἡγεμὼν ἀληθινός* Isokr. 15, 206, *συνεργός* Pol. 3, 11. — *ἐχρήσατο,* der Ao. vom Eintreten der Handlung. Gr. 53, 5 A. 1, Thuk. 1, 6: *μετρίᾳ ἐσθῆτι πρῶτοι Λακεδαιμόνιοι ἐχρήσαντο.* vgl. 4, 1, 22. 5, 1, 16. — *εἶναι.* Gr. 56, 7 A. 9 vgl. 3, 1, 43. — *κατά.* Gr. 68, 25 A. 4.

§ 18. *ἀλλὰ μήν* ferner aber. Gr. 69, 39 A. 1 vgl. 2, 5, 12. 3, 2, 16. — *εἴ-γε.* Gr. 69, 15 A. 3. — *ἔργου.* Gr. 47, 7 A. 2.

§ 19. *ὁρῴη,* iterativer Optativ, wie § 28. Gr. 54, 12 A. 5. — *κατασκευάζειν* gut bebauen, wie Oek. 4, 16. 17 vgl. Thuk. 6, 91. — *ἀφείλετο,* nämlich etwas. Gr. 52, 1 A. 2. — *Κῦρον.* Gr. 46, 9. —

νῶν τοῖς φανερῶς πλουτοῦσιν ἐφαίνετο, ἀλλὰ πειρώμενος
20 χρῆσθαι τοῖς τῶν ὑποκρυπτομένων χρήμασι. Φίλους γε μὴν
ὅσους ποιήσαιτο καὶ εὔνους γνοίη ὄντας καὶ ἱκανοὺς κρίνειε
συνεργοὺς εἶναι ὅ,τι τυγχάνοι βουλόμενος κατεργάζεσθαι,
ὁμολογεῖται πρὸς πάντων κράτιστος δὴ γενέσθαι θεραπεύειν.
21 Καὶ γὰρ αὐτὸ τοῦτο, οὗπερ αὐτὸς ἕνεκα φίλων ᾤετο δεῖσθαι,
ὡς συνεργοὺς ἔχοι, καὶ αὐτὸς ἐπειρᾶτο συνεργὸς τοῖς φίλοις
κράτιστος εἶναι τούτου ὅτου ἕκαστον αἰσθάνοιτο ἐπιθυμοῦντα.
22 Δῶρα δὲ πλεῖστα μὲν οἶμαι εἷς γε ὢν ἀνὴρ ἐλάμβανε
διὰ πολλά· ταῦτα δὲ πάντων δὴ μάλιστα τοῖς φίλοις διεδίδου,
πρὸς τοὺς τρόπους ἑκάστου σκοπῶν καὶ ὅτου μάλιστα ὁρῴη
23 ἕκαστον δεόμενον. Καὶ ὅσα τῷ σώματι αὐτοῦ κόσμον πέμ-
ποι τις ἢ ὡς εἰς πόλεμον ἢ ὡς εἰς καλλωπισμόν, καὶ περὶ
τούτων λέγειν αὐτὸν ἔφασαν ὅτι τὸ μὲν ἑαυτοῦ σῶμα οὐκ
ἂν δύναιτο τούτοις πᾶσι κοσμηθῆναι, φίλους δὲ καλῶς κε-
24 κοσμημένους μέγιστον κόσμον ἀνδρὶ νομίζοι. Καὶ τὸ μὲν
τὰ μεγάλα νικᾶν τοὺς φίλους εὖ ποιοῦντα οὐδὲν θαυμαστόν,
ἐπειδή γε καὶ δυνατώτερος ἦν· τὸ δὲ τῇ ἐπιμελείᾳ περιεῖναι
τῶν φίλων καὶ τῷ προθυμεῖσθαι χαρίζεσθαι, ταῦτα ἔμοιγε
25 μᾶλλον δοκεῖ ἀγαστὰ εἶναι. Κῦρος γὰρ ἔπεμπε βίκους οἴνου
ἡμιδεεῖς πολλάκις, ὁπότε πάνυ ἡδὺν λάβοι, λέγων ὅτι οὔπω
δὴ πολλοῦ χρόνου τούτου ἡδίονι οἴνῳ ἐπιτύχοι· τοῦτον οὖν σοι

φθονῶν. Gr. 56, 4 A. 5 vgl. 2, 5, 38. 5, 6, 4. — ὑποκρυπτομένων. Gr. 52, 8 A. 4.

§ 20. φίλους ist wohl, da es ohne Artikel steht, nicht von θεραπεύειν abhängig, sondern zu ὅσους zu ziehen, dem es nur der Betonung wegen voran steht. Gr. 51, 10 A. 10. — ὅ, τι für τούτου ὅ, τι. Gr. 51, 13 A. 4 vgl. 5, 1, 8. — πρός. Gr. 52, 5 A. 2.

§ 21. αὐτὸ τοῦτο, ankündigend, wobei man ἐπειρᾶτο εἶναι denken mag. Gr. 57, 10 A. 11. — ἕνεκα. Gr. 68, 19 A. 1.

§ 22. διὰ πολλά aus vielen Gründen. Jagd 5, 26: βλέπει οὐκ ὀξὺ διὰ πολλά. Gr. 43, 4 A. 23. — πάντων δή. zu § 12 vgl. 4, 5, 4. 7, 4, 24. — καὶ ὅτου, ein Satz dem πρὸς τοὺς τρόπους σκοπῶν angefügt. Gr. 59, 2 A. 5. Regelmäßiger wäre καὶ ὅτου μάλιστα ἕκαστος δέοιτο (ὁρῶν).

§ 23. κόσμον. Gr. 57, 3 A. 1. — καί vor περί bezieht sich weniger auf λέγειν als auf das wirkliche Verschenken. — ἔφασαν die welche dem Verfasser die Sache erzählten, wie 2, 1, 4. 6, 10. 11. Gr. 53, 2 A. 3 vgl. zu 1, 8, 6.

§ 24. τὰ μεγάλα. Gr. 46, 11 A. 2. — φίλων. Gr. 47, 19. — τῷ προθυμεῖσθαι. Gr. 50, 6 A. 2. — ταῦτα. zu τούτους 1, 6, 9; der Plu. hier, weil zwei Begriffe vorhergehen.

§ 25. λέγων. zu 1, 3, 8. — χρόνου. Gr. 47, 2 A. 3. — τούτου für ἢ τούτῳ, von ἡδίονι regiert. Gr. 47, 27 A. 1 vgl. 2, 5, 13. —

ἔπεμψε καὶ δεῖταί σου τοῦτον ἐκπιεῖν τήμερον σὺν οἷς μά-
λιστα φιλεῖς. Πολλάκις δὲ χῆνας ἡμιβρώτους ἔπεμπε καὶ 26
ἄρτων ἡμίσεα καὶ ἄλλα τοιαῦτα, ἐπιλέγειν κελεύων τὸν φέ-
ροντα· Τούτοις ἥσθη Κῦρος· βούλεται οὖν καὶ σὲ τούτων γεύ-
σασθαι. Ὅπου δὲ χιλὸς σπάνιος πάνυ εἴη, αὐτὸς δ' ἐδύνατο 27
παρασκευάσασθαι διὰ τὸ πολλοὺς ἔχειν ὑπηρέτας καὶ διὰ τὴν
ἐπιμέλειαν, διαπέμπων ἐκέλευε τοὺς φίλους τοῖς τὰ ἑαυτῶν
σώματα ἄγουσιν ἵπποις ἐμβάλλειν τοῦτον τὸν χιλόν, ὡς μὴ
πεινῶντες τοὺς ἑαυτοῦ φίλους ἄγωσιν. Εἰ δὲ δή ποτε πορεύοιτο 28
καὶ πλεῖστοι μέλλοιεν ὄψεσθαι, προςκαλῶν τοὺς φίλους ἐσπου-
δαιολογεῖτο, ὡς δηλοίη οὓς τιμᾷ. Ὥςτε ἔγωγε ἐξ ὧν ἀκούω
οὐδένα κρίνω ὑπὸ πλειόνων πεφιλῆσθαι οὔτε Ἑλλήνων οὔτε
βαρβάρων. Τεκμήριον δὲ τούτου καὶ τόδε, παρὰ μὲν Κύρου, 29
δούλου ὄντος, οὐδεὶς ἀπῄει πρὸς βασιλέα, πλὴν Ὀρόντας ἐπε-
χείρησε· καὶ οὗτος δὴ ὃν ᾤετο πιστόν οἱ εἶναι, ταχὺ αὐτὸν
εὗρε Κύρῳ φιλαίτερον ἢ ἑαυτῷ· παρὰ δὲ βασιλέως πολλοὶ
πρὸς Κῦρον ἀπῆλθον, ἐπειδὴ πολέμιοι ἀλλήλοις ἐγένοντο, καὶ

οἴνῳ. Gr. 47, 14 A. 2. — *ἔπεμψε*. Uebergang zur directen Rede des Boten. vgl zu 1, 3, 14 E.; über den Ao. Gr. 53, 10 A. 1 vgl. 2, 4, 16. — *οἷς*. Gr. 51, 10 A. 1.

§ 26. *ἄρτων*. Gr. 47, 10. — *ἐπιλέγειν* dazu, dabei sagen. — *τούτοις*. Gr. 48, 15 A. 6. — *ἥδεσθαι* oft vom Wohlgeschmack. Plat. Prot. 337, c: *ἥδεσθαι ἔστιν ἐσθίοντα ἢ ἄλλο τι ἡδὺ πάσχοντα αὐτῷ τῷ σώματι*. Her. 1, 119: *ἥσθη τι τῇ θοίνῃ*. — *τούτων*. Gr. 47, 15.

§ 27. *ἐδύνατο*. Stände auch hier der Optativ, so wäre der Sinn: wo er etwa konnte. Das Können jedoch soll nicht auf einzelne Fälle beschränkt werden; mithin ist der Indicativ nothwendig und hier dem relativen Satze ein selbstständiger angefügt: während er konnte. vgl. zu 1, 1, 2. — *διὰ τό*. Gr. 50, 6 A. 2 vgl. A. 1. — *ἐπιμέλειαν* Vorsorge für ihn als Fürsten, die der Artikel als notorisch bezeichnet. Gr. 50, 2 A. 1. — *ἄγωσιν* für *ἄγοιεν*, als Uebergang zur directen Rede. vgl. zu 1, 4, 18.

§ 28. *μέλλοιεν ὄψεσθαι*. Gr. 53, 8 A. 3 vgl. 2, 6, 10. 4, 7, 16. — *τιμᾷ*. zu 1, 2, 21 vgl. 3, 1, 6. 7, 6, 44. — *ἐξ ὧν* zu urtheilen nach dem was. Thuk. 6, 17: *τὰ ἐκεῖ ἐξ ὧν ἐγὼ ἀκοῇ αἰσθάνομαι τοιαῦτα*. Gr. 51, 10 A. 1 u. 68, 17 A. 10. — *ἀκούω*. zu 1, 3, 20. — *Ἑλλήνων* hängt von *οὐδένα* ab.

§ 29. *παρὰ μέν*. Ueblicher wäre *παρὰ μὲν γάρ*; doch s. Gr. 57, 10 A. 13. — *δούλου* Unterthan. vgl. 2, 5, 38. 3, 1, 17. *Τὰ βαρβάρων γὰρ δοῦλα πάντα πλὴν ἑνός*. Eu. Hel. 276. — *Ὀρόντας* 1, 6, 3 ff. — *ὃν — αὐτόν*. Gr. 51, 5 A. 1 vgl. 2, 5, 27. 6, 2, 9. — *φιλαίτερος*, wie *φιλαίτατος* Hell. 7, 3, 8 u. Theokr. 7, 98; sonst allgemein *φίλτερος, τατος*, wiewohl *φίλτερος* aus attischen Prosaikern schwer=

οὗτοι μέντοι οἱ μάλιστα ὑπ' αὐτοῦ ἀγαπώμενοι, νομίζοντες παρὰ Κύρῳ ὄντες ἀγαθοὶ ἀξιωτέρας ἂν τιμῆς τυγχάνειν ἢ
30 παρὰ βασιλεῖ. Μέγα δὲ τεκμήριον καὶ τὸ ἐν τῇ τελευτῇ τοῦ βίου αὐτῷ γενόμενον ὅτι καὶ αὐτὸς ἦν ἀγαθὸς καὶ κρίνειν
31 ὀρθῶς ἐδύνατο τοὺς πιστοὺς καὶ εὔνους καὶ βεβαίους. Ἀποθνήσκοντος γὰρ αὐτοῦ πάντες οἱ παρ' αὐτὸν φίλοι καὶ συντράπεζοι μαχόμενοι ἀπέθανον ὑπὲρ Κύρου πλὴν Ἀριαίου· οὗτος δὲ τεταγμένος ἐτύγχανεν ἐπὶ τῷ εὐωνύμῳ τοῦ ἱππικοῦ ἄρχων· ὡς δ' ᾔσθετο Κῦρον πεπτωκότα ἔφυγεν ἔχων καὶ τὸ στράτευμα πᾶν οὗ ἡγεῖτο.

1 ι'. Ἐνταῦθα δὴ Κύρου ἀποτέμνεται ἡ κεφαλὴ καὶ χεὶρ ἡ δεξιά. Βασιλεὺς δὲ καὶ οἱ σὺν αὐτῷ διώκων εἰςπίπτει εἰς τὸ Κύρειον στρατόπεδον· καὶ οἱ μὲν μετὰ Ἀριαίου οὐκέτι ἵστανται, ἀλλὰ φεύγουσι διὰ τοῦ αὑτῶν στρατοπέδου εἰς τὸν σταθμὸν ἔνθεν ὥρμηντο· τέτταρες δ' ἐλέγοντο παρασάγγαι
2 εἶναι τῆς ὁδοῦ. Βασιλεὺς δὲ καὶ οἱ σὺν αὐτῷ τά τε ἄλλα πολλὰ διαρπάζουσι καὶ τὴν Φωκαΐδα τὴν Κύρου παλλακίδα τὴν
3 σοφὴν καὶ καλὴν λεγομένην εἶναι λαμβάνει. Ἡ δὲ Μιλησία [ἡ νεωτέρα] ληφθεῖσα ὑπὸ τῶν ἀμφὶ βασιλέα ἐκφεύγει γυμνὴ πρὸς τῶν Ἑλλήνων οἳ ἔτυχον ἐν τοῖς σκευοφόροις ὅπλα ἔχοντες, καὶ ἀντιταχθέντες πολλοὺς μὲν τῶν ἁρπαζόντων ἀπέκτει-

---

lich nachweislich ist; φιλωτέρα Mem. 3, 11, 18 ist wohl in φιλαιτέρα zu ändern. — ἄξιος drückt ursprünglich Gleichheit des Werthes aus; daher angemessen. Ages. 1, 1: τῆς ἀρετῆς ἄξιος ἔπαινος.

§ 31. παρ' αὐτόν neben ihm. Reitz. 8, 12: παρὰ τοὺς φίλους εἶναι. vgl. zu 1, 2, 13. Doch ist vielleicht περί zu lesen. — καὶ τὸ στρ. nicht bloß allein, sondern auch das H. vgl. 3, 3, 2. 5, 2, 17.

C. 10. § 1. χεὶρ ἡ. Gr. 50, 8 A. 1. — εἰςπίπτει. Gr. 63, 4 A. 2 vgl. 1, 10, 2 u. Thuk. 7, 43: αὐτὸς μὲν καὶ Εὐρυμέδων καὶ Μένανδρος ἀναλαβὼν τὴν πᾶσαν στρατιὰν ἐχώρει πρὸς τὰς Ἐπιπολάς. — οἱ μέν. Dem entspricht was im § 3 liegt: οἱ δὲ Ἕλληνες - ἀντιταχθέντες. — ἔνθεν. zu 1, 8, 1. — τῆς ὁδοῦ. Gr. 47, 8.

§ 2. πολλά ist Prädicat: τὰ ἄλλα ἃ διήρπαζον πολλὰ ἦν. Gr. 50, 11 A. 1 u. 57, 3 vgl. 7, 5, 14. 4, 7, 7. — Φωκαΐδα, früher Milto, vom Kyros Aspasia genannt. — σοφὴν καὶ καλήν sind Prädicat. Gr. 50, 12 A. 1. 3.

§ 3. γυμνός ist, wie nudus, oft: ohne Obergewand, bloß im χιτών. vgl. 4, 4, 12. — τῶν Ἑλλήνων hängt von οἳ ab: πρὸς τούτους τῶν Ἑ. οἵ, was freilich bei einer Präposition sonst nicht leicht vorkommt. Gr. 51, 13 A. 2. — ἔτυχον mit dem Part. des Pr. auch 2, 1, 9. 3, 2. 5, 3, 8. 7, 1, 2. — καὶ ἀντιταχθέντες. Das Relativ gehört

ναν, οἱ δὲ καὶ αὐτῶν ἀπέθανον· οὐ μὴν ἔφυγόν γε, ἀλλὰ καὶ ταύτην ἔσωσαν καὶ ἄλλα ὁπόσα ἐντὸς αὐτῶν καὶ χρήματα καὶ ἄνθρωποι ἐγένοντο πάντα ἔσωσαν. Ἐνταῦθα 4
διέσχον ἀλλήλων βασιλεύς τε καὶ οἱ Ἕλληνες ὡς τριάκοντα στάδια, οἱ μὲν διώκοντες τοὺς καθ' ἑαυτοὺς ὡς πάντας νικῶντες, οἱ δ' ἁρπάζοντες ὡς ἤδη πάντες νικῶντες. Ὡς 5
δὲ ᾔσθοντο οἱ μὲν Ἕλληνες ὅτι βασιλεὺς σὺν τῷ στρατεύματι ἐν τοῖς σκευοφόροις εἴη, βασιλεὺς δ' αὖ ἤκουσε Τισσαφέρνους ὅτι οἱ Ἕλληνες νικῷεν τὸ καθ' ἑαυτοὺς καὶ εἰς τὸ πρόσθεν οἴχονται διώκοντες, ἐνταῦθα δὴ βασιλεὺς μὲν ἀθροίζει τε τοὺς ἑαυτοῦ καὶ συντάττεται· ὁ δὲ Κλέαρχος ἐβουλεύετο Πρόξενον καλέσας, πλησιαίτατος γὰρ ἦν, εἰ πέμποιέν τινας ἢ πάντες ἴοιεν ἐπὶ τὸ στρατόπεδον ἀρήξοντες.

Ἐν τούτῳ καὶ βασιλεὺς δῆλος ἦν προσιὼν πάλιν, ὡς 6
ἐδόκει, ὄπισθεν. Καὶ οἱ μὲν Ἕλληνες [συ]στραφέντες παρασκευάζονται ὡς ταύτῃ προσιόντος καὶ δεξόμενοι, ὁ δὲ βασιλεὺς ταύτῃ μὲν οὐκ ἦγεν, ᾗ δὲ παρῆλθεν ἔξω τοῦ εὐωνύμου κέρατος, ταύτῃ καὶ ἀπήγαγεν, ἀναλαβὼν καὶ τοὺς ἐν τῇ μάχῃ πρὸς τοὺς Ἕλληνας αὐτομολήσαντας καὶ Τισσαφέρνην καὶ

---

nicht mehr zu diesem Satze. vgl. zu 1, 1, 2. — *οὐ μὴν ἔφυγόν γε* doch die Flucht wenigstens ergriffen sie nicht. Gr. 69, 15 A. 3 vgl. 7, 6, 38. — *ἄλλα ὁπόσα* für *ὁπόσα ἄλλα*. Gr. 51, 10 A. 10. So *ἄλλος ὅστις* Dem. 13, 17. 23, 17 vgl. zu 4, 5, 5. — *ἐντὸς αὐτῶν* hinter sie. vgl. 6, 3, 7. — *ἐγένοντο* kam (nämlich geflüchtet). vgl. zu 1, 7, 17. — *ἔσωσαν*. zu 1, 1, 2 E.

§ 4. *διέχειν* auseinander, entfernt sein. Gr. 52, 2 A. 3 vgl. 3, 4, 20. 22. — *ἀλλήλων*. Gr. 47, 13. — *οἱ μέν* bezieht sich auf *οἱ Ἕλληνες*. Gr. 50, 1 A. 2 vgl. 5, 4, 12. — *οἱ δέ*, weil bei *βασιλεύς* auch *οἱ σὺν αὐτῷ* gedacht werden; ähnlich *αὐτούς* § 7 und *ὄντας* § 10. Gr. 58, 4 A. 3. — *πάντες* alle Perser, auch die den Hellenen entgegengestellten.

§ 5. *τῷ* seinem, dem von ihm selbst geführten. vgl. zu 1, 8, 4. — *ἐνταῦθα δή*. Gr. 65, 9 A. 1 vgl. 4, 7, 3. 5, 4, 25. — *πλησιαίτατος*. Gr. 23, 7 A. 5 vgl. 7, 3, 29. — *εἰ πέμποιεν* ob sie senden sollten. Gr. 54, 7 A. 1 vgl. 1, 10, 17. 7, 4, 10.

§ 6. *καὶ βασιλεύς* auch der König, wie auch die Hellenen gegen ihn anzurücken beabsichtigten. — *ὡς ἐδόκει* gehört bloß zu *ὄπισθεν*. vgl. zu 1, 6, 7. — *στραφέντες* nachdem sie sich gewendet, *συστραφέντες* nachdem sie ihre Reihen zusammengezogen. Gr. 52, 6 A. 1 vgl. 1, 10, 12. — *ὡς ταύτῃ προσιόντος* erg. *βασιλέως* in der Erwartung daß der König auf dieser Seite anrücken werde. Gr. 56, 12 A. 2. — *προσιόντος καὶ δεξόμενοι*. Gr. 56, 14 A. 2 und 59, 2 A. 2 vgl. 2, 4, 22. — *ᾗ δὲ παρῆλθεν* 1, 8, 23 vgl. 13.

7 τοὺς σὺν αὐτῷ. Ὁ γὰρ Τισσαφέρνης ἐν τῇ πρώτῃ συνόδῳ
οὐκ ἔφυγεν, ἀλλὰ διήλασε παρὰ τὸν ποταμὸν κατὰ τοὺς Ἕλ-
ληνας πελταστάς· διελαύνων δὲ κατέκανε μὲν οὐδένα, δια-
στάντες δ᾽ οἱ Ἕλληνες ἔπαιον καὶ ἠκόντιζον αὐτούς· Ἐπι-
σθένης δὲ Ἀμφιπολίτης ἦρχε τῶν πελταστῶν καὶ ἐλέγετο
8 φρόνιμος γενέσθαι. Ὁ δ᾽ οὖν Τισσαφέρνης ὡς μεῖον ἔχων
ἀπηλλάγη, πάλιν μὲν οὐκ ἀναστρέφει, εἰς δὲ τὸ στρατόπεδον
ἀφικόμενος τὸ τῶν Ἑλλήνων ἐκεῖ συντυγχάνει βασιλεῖ, καὶ
9 ὁμοῦ δὴ συνταξάμενοι ἐπορεύοντο. Ἐπεὶ δ᾽ ἦσαν κατὰ τὸ
εὐώνυμον τῶν Ἑλλήνων κέρας, ἔδεισαν οἱ Ἕλληνες μὴ προς-
άγοιεν πρὸς τὸ κέρας καὶ περιπτύξαντες ἀμφοτέρωθεν αὐ-
τοὺς κατακόψειαν· καὶ ἐδόκει αὐτοῖς ἀναπτύσσειν τὸ κέρας
καὶ ποιήσασθαι ὄπισθεν τὸν ποταμόν.
10 Ἐν ᾧ δὲ ταῦτα ἐβουλεύοντο καὶ δὴ βασιλεὺς παραμει-
ψάμενος εἰς τὸ αὐτὸ σχῆμα κατέστησεν ἀντίαν τὴν φάλαγγα
ὥςπερ τὸ πρῶτον μαχούμενος συνῄει. Ὡς δὲ εἶδον οἱ Ἕλ-
ληνες ἐγγύς τε ὄντας καὶ παρατεταγμένους, αὖθις παιανίσαν-
11 τες ἐπῄεσαν πολὺ ἔτι προθυμότερον ἢ τὸ πρόσθεν. Οἱ δ᾽ αὖ
βάρβαροι οὐκ ἐδέχοντο, ἀλλ᾽ ἐκ πλείονος ἢ τὸ πρόσθεν ἔφευ-

---

§ 7. *διήλασε.* vgl. 2, 3, 19. — *φρόνιμος γενέσθαι* sich einsichtig benommen zu haben, indem er der Uebermacht wich und doch dem Feinde Schaden zufügte. So *φρόνιμος στρατηγός* Isokr. 15, 117, Xen. Hell. 6, 1, 15 vgl. Kyr. 4, 1, 4

§ 8. *ὡς* nachdem. — *μεῖον ἔχειν* den Kürzern gezogen haben, wie 3, 4, 18; *ἔλαττον ἔχειν* Thuk. 2, 22. 3, 5. 7, 36. 8, 61. — *ἀπηλλάγη* discessit. Gr. 52, 6 A. 1. — *δή* wohl für *ἤδη* hier u. 5, 4, 25 vgl. 2, 26.

§ 9. *εὐώνυμον*, nach der frühern Stellung. — *ἀναπτύσσειν τὸ κέρας* den Flügel sich hinter den andern ziehen lassen Hierauf sollte der eine Flügel rechtsum, der andere linksum mit dem Flusse parallell fortmarschiren, bis beide aneinander schlossen, dann alle gegen den Feind Front machen und dadurch den Fluß in den Rücken bringen, *ποιήσασθαι ὄπισθεν τὸν ποταμόν*. vgl. 6, 3, 5. 18.

§ 10. *καὶ δή* für *ἤδη*. Gr. 69, 17 A. 1. — *παραμειψάμενος*, *παρελθών*, nachdem er am linken (jetzt rechten) Flügel der Hellenen vorbei gegangen war. Kyr. 5, 4, 50: *παραμειβομένου τὴν πόλιν τοῦ στρατεύματος.* — *ὥσπερ.* Gr. 69, 64 A. 1. Plat. Phäd. 86, a: *διισχυρίζεται τῷ αὐτῷ λόγῳ ὥσπερ σύ.* — *ὄντας.* zu § 4.

§ 11. *ἐκ πλείονος* bei noch größerer Entfernung der Hellenen. Gr. 43, 4 A. 8 vgl. 3, 3, 9 u. zu 3, 3, 15. — *τὸ πρόσθεν* 1, 8, 19; über den Arttkel 50, 5 A. 13.

γον· οἱ δ' ἐπεδίωκον μέχρι κώμης τινός. Ἐνταῦθα δ' ἔστη- 12
σαν οἱ Ἕλληνες· ὑπὲρ γὰρ τῆς κώμης γήλοφος ἦν, ἐφ' οὗ
ἀνεστράφησαν οἱ ἀμφὶ βασιλέα, πεζοὶ μὲν οὐκέτι, τῶν δὲ
ἱππέων ὁ λόφος ἐνεπλήσθη, ὥςτε τὸ ποιούμενον μὴ γιγνώ-
σκειν. Καὶ τὸ βασίλειον σημεῖον ὁρᾶν ἔφασαν, ἀετόν τινα
χρυσοῦν ἐπὶ πέλτης [ἐπὶ ξύλου] ἀνατεταμένον. Ἐπεὶ δὲ καὶ 13
ἐνταῦθ' ἐχώρουν οἱ Ἕλληνες, λείπουσι δὴ καὶ τὸν λόφον οἱ
ἱππεῖς· οὐ μέντοι ἔτι ἀθρόοι, ἀλλ' ἄλλοι ἄλλοθεν· ἐψιλοῦτο
δ' ὁ λόφος τῶν ἱππέων· τέλος δὲ καὶ πάντες ἀπεχώρησαν.
Ὁ οὖν Κλέαρχος οὐκ ἀνεβίβαζεν ἐπὶ τὸν λόφον, ἀλλ' ὑπὸ 14
αὐτὸν στήσας τὸ στράτευμα πέμπει Λύκιον τὸν Συρακόσιον
καὶ ἄλλον ἐπὶ τὸν λόφον καὶ κελεύει κατιδόντας τὰ ὑπὲρ τοῦ
λόφου τί ἐστιν ἀπαγγεῖλαι. Καὶ ὁ Λύκιος ἤλασέ τε καὶ 15
ἰδὼν ἀπαγγέλλει ὅτι φεύγουσιν ἀνὰ κράτος. Σχεδὸν δ' ὅτε
ταῦτα ἦν, καὶ ἥλιος ἐδύετο.

Ἐνταῦθα δ' [ἔστησαν οἱ Ἕλληνες καὶ] θέμενοι τὰ ὅπλα 16
ἀνεπαύοντο· καὶ ἅμα μὲν ἐθαύμαζον ὅτι οὐδαμοῦ Κῦρος
φαίνοιτο οὐδ' ἄλλος ἀπ' αὐτοῦ οὐδεὶς παρείη· οὐ γὰρ ᾔδε-
σαν αὐτὸν τεθνηκότα, ἀλλ' εἴκαζον ἢ διώκοντα οἴχεσθαι ἢ

---

§ 12. *ἀνεστράφησαν* wendeten, setzten sich. — *οὐκέτι* nicht auch, nicht ebenfalls. Mem. 3, 4, 10: *ταῦτα πάντα ὁμοίως ἀμφοτέρων ἐστίν, ἀλλὰ τὸ μάχεσθαι οὐκέτι.* Das *ἔτι* steht mit Bezug auf *ἱππέων*, wie oft *οἱ ἄλλοι* erst durch den folgenden Satz beschränkt wird. Gr. 50, 4 A. 10. — *ὥστε — γιγνώσκειν* so daß man nicht wahrnehmen konnte was hinter dem Hügel vorging. — *τὸ βασίλειον σημεῖον*, ein goldner Adler auf einem langen Speere, *πέλτη*, *δόρυ μακρόν* Kyr. 7, 1, 4.

§ 13. *ἐνταῦθα.* zu 1, 2, 1. — *ἄλλοθεν* für *ἄλλοσε*, da der Schriftsteller seinen Standpunct in Gedanken auf der Seite nimmt nach der sie fliehen. — *ἐψιλοῦτο* nicht: wurde entblößt, sondern: wurde weniger angefüllt. — *τέλος* endlich. Gr. 46, 3 A. 2 vgl. 2, 3, 26. 5, 5, 3. 9, 5. — *καὶ πάντες.* zu 1, 8, 2.

§ 14. *οὖν. δ' οὖν?* — *ὑπό.* Gr. 68, 45 A. 1 vgl. 4, 7, 8 u. 1, 8, 27. — *τά* ist Ac. Gr. 61, 6 A. 2. — *τί.* Gr. 61, 8 A. 2 vgl. 2, 1, 22.

§ 15. *καὶ ἥλιος* zu derselben Zeit auch. — *ἥλιος.* Gr. 50, 2 A. 11.

§ 16. *ἔστησαν οἱ Ἕλληνες* ist wegen *στήσας τὸ στράτευμα* § 14 ungehörig und wohl aus § 12 entstanden. Passend wäre auch: *ἔνθα δ' ἔστησαν οἱ Ἕ., καί* wo aber die H. halt gemacht hatten, da auch. *ἅμα μέν.* Für *ἅμα δέ* (vgl. zu 3, 4, 19) tritt durch die Zwischensätze veranlaßt eine andere Wendung ein: *καὶ αὐτοὶ ἐβουλεύοντο κ. τὰ ἕ.* — *τεθνη-*

17 καταληψόμενόν τι προεληλακέναι· καὶ αὐτοὶ ἐβουλεύοντο εἰ
αὐτοῦ μείναντες τὰ σκευοφόρα ἐνταῦθα ἄγοιντο ἢ ἀπίοιεν
ἐπὶ τὸ στρατόπεδον· ἔδοξεν οὖν αὐτοὺς ἀπιέναι· καὶ ἀφι-
18 κνοῦνται ἀμφὶ δορπηστὸν ἐπὶ τὰς σκηνάς. Ταύτης μὲν τῆς
ἡμέρας τοῦτο τὸ τέλος ἐγένετο. Καταλαμβάνουσι δὲ τῶν τε
ἄλλων χρημάτων τὰ πλεῖστα διηρπασμένα καὶ εἴ τι σιτίον
ἢ ποτὸν ἦν· καὶ τὰς ἁμάξας μεστὰς ἀλεύρων καὶ οἴνου,
ἃς παρεσκευάσατο Κῦρος, ἵνα εἴ ποτε σφοδρὰ λάβοι τὸ
στρατόπεδον ἔνδεια, διαδοίη τοῖς Ἕλλησιν, ἦσαν δ' αὗται,
ὡς ἐλέγοντο, τετρακόσιαι ἅμαξαι, καὶ ταύτας τότε οἱ σὺν
19 βασιλεῖ διήρπασαν· ὥςτε ἄδειπνοι ἦσαν οἱ πλεῖστοι τῶν Ἑλ-
λήνων· ἦσαν δὲ καὶ ἀνάριστοι· πρὶν γὰρ δὴ καταλῦσαι τὸ
στράτευμα πρὸς ἄριστον βασιλεὺς ἐφάνη. Ταύτην μὲν οὖν
τὴν νύκτα οὕτω διεγένοντο.

κότα. Gr. 56, 7 A. 1 vgl. 2, 2, 16. 5, 3. — τι, etwa einen militärisch wichtigen Punct, wie 2, 4, 4.

§ 17. αὐτοί sie ihrerseits, im Gegensatze zum Kyros. Gr. 51, 1 A. 3. — αὐτοὺς ἀπιέναι selbst fortzugehen, nicht das Gepäck kommen zu lassen. Gr. 55, 2 A. 7 u 51, 6 A. 3. Dem. 18, 218: περιειστήκει τοῖς βοηθείας δεήσεσθαι δοκοῦσιν αὐτοὺς βοηθεῖν ἑτέροις. — δορπηστόν für δεῖπνον, mehr poetisch vgl. Ar. We. 103, Ri. 52.

§ 18. μέν ohne οὖν, wie 7, 6, 6. 6, 2, 6. Gr. 59, 1 A. 11. — καὶ τάς und auch die. vgl. zu 1, 2, 2. — μεστάς ohne Artikel für μεστάς οὔσας. Thuk. 1, 49: ἐνέπρησαν τὰς σκηνὰς ἐρήμους. Die (von Poppo geforderte) Wiederholung des Artikels gäbe den Sinn: von den Wagen die welche angefüllt waren. vgl. zu 1, 4, 7. — ἅς. Vielleicht ἅ. — ὡς ἐλέγοντο. zu 1, 4, 5. — καὶ ταύτας auch diese, gleichfalls, den entfernten Begriff wieder aufnehmend. vgl. 3, 2, 5. 35. vgl. Gr. 51, 5 A. 1.

ΛΟΓΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΣ.

α'. Ὡς μὲν [οὖν] ἠθροίσθη Κύρῳ τὸ Ἑλληνικόν, ὁπότε 1
ἐπὶ τὸν ἀδελφὸν Ἀρταξέρξην ἐστρατεύετο, καὶ ὅσα ἐν τῇ
ἀνόδῳ ἐπράχθη καὶ ὡς ἡ μάχη ἐγένετο καὶ ὡς Κῦρος ἐτε-
λεύτησε καὶ ὡς ἐπὶ τὸ στρατόπεδον ἐλθόντες οἱ Ἕλληνες ἐκοι-
μήθησαν, οἰόμενοι τὰ πάντα νικᾶν καὶ Κῦρον ζῆν, ἐν τῷ
ἔμπροσθεν λόγῳ δεδήλωται. Ἅμα δὲ τῇ ἡμέρᾳ συνελθόντες 2
οἱ στρατηγοὶ ἐθαύμαζον ὅτι Κῦρος οὔτε ἄλλον πέμποι σημα-
νοῦντα ὅ,τι χρὴ ποιεῖν οὔτε αὐτὸς φαίνοιτο. Ἔδοξεν οὖν
αὐτοῖς συσκευασαμένοις ἃ εἶχον καὶ ἐξοπλισαμένοις προϊέναι
εἰς τὸ πρόσθεν, ἕως Κύρῳ συμμίξειαν. Ἤδη δὲ ἐν ὁρμῇ ὄν- 3
των ἅμα ἡλίῳ ἀνίσχοντι ἦλθε Προκλῆς ὁ Τευθρανίας ἄρ-
χων, γεγονὼς ἀπὸ Δημαράτου τοῦ Λάκωνος, καὶ Γλοῦς ὁ
Ταμώ. Οὗτοι ἔλεγον ὅτι Κῦρος μὲν τέθνηκεν, Ἀριαῖος δὲ
πεφευγὼς ἐν τῷ σταθμῷ εἴη μετὰ τῶν ἄλλων βαρβάρων
ὅθεν τῇ προτεραίᾳ ὥρμηντο, καὶ λέγοι ὅτι ταύτην μὲν τὴν

C. 1 § 1. *ἐλθόντες* zurückgekehrt (wie auch venire sich findet). vgl. 5, 1, 4, Thuk. 1, 136 u. zu 2, 1, 9. — *τὰ πάντα* ist wohl Subjects-Ac.: das ganze Heer, auch die Asiaten des Kyros. vgl. 1, 10, 16. Andere erklären: auf allen Puncten. Etwas verschieden *πάντα νικᾶν* Il. δ, 389, ε, 807.

§ 2. *ἅμα τῇ.* Gr. 48, 14. — *σημανοῦντα.* Gr. 56, 12 A. 1 vgl. 2, 5, 2. — *συμμίξειαν*, der Opt. als Gedanke der Strategen. vgl. Gr. 65, 7 A. 3; über das Activ eb. 52, 2 A. 10.

§ 3. *ὁρμή* Aufbruch, Abmarsch. Mem. 3, 13, 5: *κρεῖττον ἐν τῇ ὁρμῇ σπεύδειν ἢ ἐν τῇ ὁδῷ.* — *ὄντων.* zu 1, 2, 17. — *ἥλιος.* zu 1, 10, 15. — *ἀνίσχειν* aufgehen. Gr. 52, 2 A. 3. — *ἄρχων* Fürst. vgl. 4, 7, 19, von einem Gutsherren (oder Schulzen?) 4, 5, 28 wie von Königen 5, 9, 2. — *γεγονώς* entstammt. — *τοῦ* des bekannten. vgl. Her. 6, 64 ff. zu 1, 1, 2. — *ὅθεν.* zu *ἔνθα* 1, 8, 1. *τῇ προτεραίᾳ.* Gr. 43, 3 A. 3. — *ὥρμηντο* für *ὡρμῶντο* Schneider.

ἡμέραν περιμείνειεν ἂν αὐτούς, εἰ μέλλοιεν ἥκειν, τῇ δὲ ἄλλῃ
4 ἀπιέναι φαίη ἐπὶ Ἰωνίας, ὅθενπερ ἦλθε. Ταῦτα ἀκούσαντες
οἱ στρατηγοὶ καὶ οἱ ἄλλοι Ἕλληνες πυνθανόμενοι βαρέως
ἔφερον. Κλέαρχος δὲ τάδε εἶπεν· Ἀλλ' ὤφελε μὲν Κῦρος
ζῆν· ἐπεὶ δὲ τετελεύτηκεν, ἀπαγγέλλετε Ἀριαίῳ ὅτι ἡμεῖς
νικῶμεν βασιλέα καί, ὡς ὁρᾶτε, οὐδεὶς ἡμῖν ἔτι μάχεται,
καὶ εἰ μὴ ὑμεῖς ἤλθετε, ἐπορευόμεθα ἂν ἐπὶ βασιλέα. Ἐπαγ-
γελλόμεθα δὲ Ἀριαίῳ, ἐὰν ἐνθάδε ἔλθῃ, εἰς τὸν θρόνον τὸν
βασίλειον καθιεῖν αὐτόν· τῶν γὰρ τὴν μάχην νικώντων καὶ
5 τὸ ἄρχειν ἐστί. Ταῦτ' εἰπὼν ἀποστέλλει τοὺς ἀγγέλους καὶ
σὺν αὐτοῖς Χειρίσοφον τὸν Λάκωνα καὶ Μένωνα τὸν Θετταλόν·
λόν· καὶ γὰρ αὐτὸς Μένων ἐβούλετο· ἦν γὰρ φίλος καὶ ξένος
6 Ἀριαίου. Οἱ μὲν ᾤχοντο, Κλέαρχος δὲ περιέμενε. Τὸ δὲ
στράτευμα ἐπορίζετο σῖτον ὅπως ἐδύνατο ἐκ τῶν ὑποζυγίων,
κόπτοντες τοὺς βοῦς καὶ ὄνους· ξύλοις δ' ἐχρῶντο, μικρὸν
προϊόντες ἀπὸ τῆς φάλαγγος οὗ ἡ μάχη ἐγένετο, τοῖς οἰστοῖς,
πολλοῖς οὖσιν, οὓς ἠνάγκαζον οἱ Ἕλληνες ἐκβάλλειν τοὺς αὐ-
τομολοῦντας παρὰ βασιλέως, καὶ τοῖς γέῤῥοις καὶ ταῖς ξυ-
λίναις ἀσπίσι ταῖς Αἰγυπτίαις· πολλαὶ δὲ καὶ πέλται καὶ
ἅμαξαι ἦσαν φέρεσθαι ἔρημοι· οἷς πᾶσι χρώμενοι κρέα ἕψον-
τες ἤσθιον ἐκείνην τὴν ἡμέραν.

---

vgl. 1, 10, 1. — *ἡμέραν.* Gr. 46, 3. — *ἀπιέναι φαίη* für *ἀπίοι*, wie nach *ᾔσθετο* 1, 2, 21 noch *ἤκουε* eintritt. Anders ist *φάναι* überflüssig Plat. Lach. 196, e. — *ἐπὶ Ἰωνίας.* Gr. 68, 40 A. 3.

§ 4. *πυνθανόμενοι.* Gr. 53, 1 A. 2. — *ὤφελε ζῆν* utinam viveret. Gr. 54, 3 A. 4. — *ἤλθετε* gekommen wäret. Gr. 54, 10 A. 2. 4 vgl. 5, 9, 32. 7, 6, 9. — *ἐπαγγελλόμεθα.* Gr. 52, 8 A. 5. — *ἔλθῃ* gekommen sein wird. Gr. 26, 11 A. 11 u. 53, 6 A. 5. — *τήν* in der eben gelieferten, so daß *τῶν* für *ἡμῶν τῶν* gesetzt ist; oder in der entscheidenden. Thuk. 6, 49: *ἔφη χρῆναι τὴν μάχην ποιεῖσθαι.* — *μάχην.* Gr. 46, 6.

§ 5. *τοὺς ἀγγέλους*, Prokles und Glus. — *καὶ γάρ.* zu 1, 1, 6. — *ἐβούλετο* erg. *ἀποστέλλεσθαι.* zu 1, 7, 5.

§ 6. *οἱ μέν* ohne *καί* (5, 6, 14), wie 7, 1, 32 vgl. zu 1, 2, 25. *ὅπως.* Gr 69, 46 A. 2. — *κόπτοντες.* Gr. 58, 4 A. 1 vgl. 6, 3, 11. — *ξύλοις* als Holz. Gr. 57, 3 A. 2 vgl. 4, 2, 28. 5, 4, 29. — *μικρόν* eine kleine Strecke. Gr. 43, 4 A. 2. — *οὗ* dahin wo. Gr. 51, 13 A. 9 vgl. 3, 2, 34. 4, 8, 26. — *οἰστός*, bei den Attikern zweisylbig. Elmsley zu Eu. Med. 620. — *ἠνάγκαζον* gezwungen hatten. zu 1, 4, 2. — *παρά* Unnöthig *τοὺς παρά.* Gr. 50, 10 A. 2. — *ἐκβάλλει*, aus den Köchern. — *γέῤῥοις.* zu 1, 8, 9. — *φέρεσθαι* um herbeigeschafft zu werden, die man herbei schaffen konnte. Gr. 55, 3 A. 20. Od. *χ*, 25: *οὐδέ πῃ ἀσπὶς ἔην οὐδ' ἄλκιμον ἔγχος ἑλέσθαι.* vgl. 116, *γ*, 350, Il. *ζ*, 229, *ι*, 688, *ν*, 312. — *ἔρημοι*, weil sie geplündert waren. vgl. 1, 10, 2. 18.

Καὶ ἤδη τε ἦν περὶ πλήθουσαν ἀγορὰν καὶ ἔρχονται παρὰ 7
βασιλέως καὶ Τισσαφέρνους κήρυκες, οἱ μὲν ἄλλοι βάρβα-
ροι, ἦν δ' αὐτῶν Φαλῖνος, εἷς Ἕλλην, ὃς ἐτύγχανε παρὰ
Τισσαφέρνει ὢν καὶ ἐντίμως ἔχων· καὶ γὰρ προςεποιεῖτο
ἐπιστήμων εἶναι τῶν περὶ τὰς τάξεις τε καὶ ὁπλομαχίαν.
Οὗτοι δὲ προςελθόντες καὶ καλέσαντες τοὺς τῶν Ἑλλήνων 8
ἄρχοντας λέγουσιν ὅτι βασιλεὺς κελεύει τοὺς Ἕλληνας, ἐπεὶ
νικῶν τυγχάνει καὶ Κῦρον ἀπέκτονε, παραδόντας τὰ ὅπλα
ἰόντας ἐπὶ τὰς βασιλέως θύρας εὑρίσκεσθαι ἄν τι δύνωνται
ἀγαθόν. Ταῦτα μὲν εἶπον οἱ βασιλέως κήρυκες· οἱ δὲ Ἕλ- 9
ληνες βαρέως μὲν ἤκουσαν, ὅμως δὲ Κλέαρχος τοσοῦτον εἶπεν
ὅτι οὐ τῶν νικώντων εἴη τὰ ὅπλα παραδιδόναι· ἀλλ', ἔφη,
ὑμεῖς μέν, ὦ ἄνδρες στρατηγοί, τούτοις ἀποκρίνασθε ὅ,τι
κάλλιστόν τε καὶ ἄριστον ἔχετε· ἐγὼ δὲ αὐτίκα ἥξω. Ἐκά-
λεσε γάρ τις αὐτὸν τῶν ὑπηρετῶν, ὅπως ἴδοι τὰ ἱερὰ ἐξῃ-
ρημένα· ἔτυχε γὰρ θυόμενος.

Ἔνθα δὴ ἀπεκρίνατο Κλεάνωρ μὲν ὁ Ἀρκάς, πρεσβύτα- 10
τος ὤν, ὅτι πρόσθεν ἂν ἀποθάνοιεν ἢ τὰ ὅπλα παραδοίη-
σαν· Πρόξενος δὲ ὁ Θηβαῖος, Ἀλλ' ἐγώ, ἔφη, ὦ Φαλῖνε,
θαυμάζω πότερα ὡς κρατῶν βασιλεὺς αἰτεῖ τὰ ὅπλα ἢ ὡς

---

§ 7. *καὶ ἤδη τε — καί.* zu 1, 8, 1. — *εἷς* würde man zuerst erwarten: *εἷς δ' ἦν.* vgl. zu 1, 9, 6. — *ἐντίμως ἔχειν* hier: geehrt sein (Gr. 66, 1 A. 7) heißt Plat. Rep. 528 in Ehren halten. — *προςεποιεῖτο* gab sich dafür aus; über den Inf. zu 1, 3, 14. — *τὰ περὶ τὰς τάξεις* für *τὰ τακτικά* (Gr. 43, 4 A. 24), wie *τὸ περὶ τὰς τάξεις μάθημα* Plat. Lach. 182. b. — *καὶ τήν* würde man erwarten; doch s. Gr. 58, 3 A. 1. Reitk. 6, 3: *κατὰ τὸ πρόςωπον τε καὶ οὐράν.* — *ὁπλομαχία* die Kunst mit ordentlichen Waffen in vollständiger Rüstung (*πανοπλίᾳ*) mit einem Gegner zu kämpfen: eine Uebung die als Vorschule des Krieges galt.

§ 8. *κελεύει τούς.* Gr. 48, 7 A. 10. — *νικῶν τυγχάνει.* zu 1, 1, 2. — *παραδόντας ἰόντας.* zu 1, 1, 7. — *εὑρίσκεσθαι* zu erlangen suchen, wie 7, 1, 31 vgl. Gr. 52, 10 A. 1. — *ἀγαθόν* gehört zu beiden, eng verschmolzenen Sätzen. vgl. 3, 1, 34. 5, 7, 10.

§ 9. *βαρέως* mit Unwillen. Ag. 8, 2: *τῶν ἐπαινούντων αὐτοὺς οὐ βαρέως ἤκουεν.* So *δυςχερῶς* u. *χαλεπῶς ἀκούειν* Dem. 6, 20 u. Isokr. 11, 3. — *νικώντων.* Gr. 47, 6 A. 8. — *ἔφη* fuhr er fort. vgl. 3, 2, 9. 3, 12. 5, 6. — *ἔχετε* erg. *ἀποκρίνασθαι* zu antworten habet, wisset. Gr. 55, 3 A. 3 u. 4 A. 11 vgl. 2, 2, 11. 3, 2, 12. — *ἥξω* werde zurückkommen, wie 2, 1, 15. 2, 1. 3, 6 vgl. zu 2, 1, 1. — *ἐξῃρημένα* ausgeweidet. — *ἔτυχε θυόμενος.* zu 1, 10, 3; über das Medium zu 1, 7, 18.

§ 10. *ὅτι ἄν.* zu 1, 6, 2. — *παραδοίησαν.* Gr. 36, 7 A. 1. — *θαυμάζω.* zu 1, 8, 16. — *πότερα-ἤ.* Gr. 65, 1 A. 11. — *κρατῶν.*

διὰ φιλίαν καὶ δῶρα. Εἰ μὲν γὰρ ὡς κρατῶν, τί δεῖ αὐτὸν αἰτεῖν, ἀλλ᾽ οὐ λαβεῖν ἐλθόντα; εἰ δὲ πείσας βούλεται λαβεῖν, λεγέτω τί ἔσται τοῖς στρατιώταις, ἐὰν αὐτῷ ταῦτα χα-
11 ρίσωνται. Πρὸς ταῦτα Φαλῖνος εἶπε· Βασιλεὺς νικᾶν ἡγεῖται, ἐπεὶ Κῦρον ἀπέκτονε. Τίς γὰρ αὐτῷ ἔστιν ὅστις τῆς ἀρχῆς ἀντιποιεῖται; Νομίζει δὲ καὶ ὑμᾶς ἑαυτοῦ εἶναι, ἔχων ἐν μέσῃ τῇ ἑαυτοῦ χώρᾳ καὶ ποταμῶν ἐντὸς ἀδιαβάτων καὶ πλῆθος ἀνθρώπων ἐφ᾽ ὑμᾶς δυνάμενος ἀγαγεῖν ὅσον οὐδ᾽ εἰ
12 παρέχοι ὑμῖν δύναισθε ἂν ἀποκτεῖναι. Μετὰ τοῦτον Ξενοφῶν Ἀθηναῖος εἶπεν· Ὦ Φαλῖνε, νῦν, ὡς σὺ ὁρᾷς, ἡμῖν οὐδέν ἐστιν ἀγαθὸν ἄλλο εἰ μὴ ὅπλα καὶ ἀρετή. Καὶ ὅπλα μὲν οὖν ἔχοντες οἰόμεθα ἂν καὶ τῇ ἀρετῇ χρῆσθαι, παραδόντες δ᾽ ἂν ταῦτα καὶ τῶν σωμάτων στερηθῆναι. Μὴ οὖν οἴου τὰ μόνα ἡμῖν ἀγαθὰ ὄντα ὑμῖν παραδώσειν, ἀλλὰ σὺν τούτοις καὶ περὶ τῶν ὑμετέρων ἀγαθῶν μαχούμεθα.
13 Ἀκούσας δὲ ταῦτα ὁ Φαλῖνος ἐγέλασε καὶ εἶπεν· Ἀλλὰ φιλοσόφῳ μὲν ἔοικας, ὦ νεανίσκε, καὶ λέγεις οὐκ ἀχάριστα· ἴσθι μέντοι ἀνόητος ὤν, εἰ οἴει ἂν τὴν ὑμετέραν ἀρετὴν πε-
14 ριγενέσθαι τῆς βασιλέως δυνάμεως. Ἄλλους δέ τινας ἔφασαν λέγειν ὑπομαλακιζομένους ὡς καὶ Κύρῳ πιστοὶ ἐγένοντο καὶ βασιλεῖ γ᾽ ἂν πολλοῦ ἄξιοι γένοιντο, εἰ βούλοιτο φίλος γενέσθαι· καὶ εἴτε ἄλλο τι βούλεται χρῆσθαι, εἴτ᾽ ἐπ᾽ Αἴγυπτον στρατεύειν, συγκαταστρέψαιντ᾽ ἂν αὐτῷ.

Gr. 53, 1 A. 3. — διὰ φιλίαν καὶ δῶρα. Gr. 59, 2 A. 2. — κρατῶν erg. αἰτεῖ. — ἀλλ᾽ οὐ und nicht vielmehr, ac non (Matth. zu Cic. Rosc. A 92). Gr. 69, 4 A. 2. — τί ἔσται τοῖς. zu 1, 7, 8.

§ 11. πρὸς ταῦτα. Gr zu 1, 6, 9. — αὐτῷ gehört zu ἀντιποιεῖσθαι streitig machen. vgl. 2, 3, 23. — τῆς ἀρχῆς. Gr. 47, 14. — ἑαυτοῦ. Gr. 47, 6 A. 4. — μέσῃ τῇ. zu 1, 2, 7. — οὐδ᾽ εἰ. zu 1, 6, 8. — παρέχοι erg. ἀποκτεῖναι. vgl. 2, 3, 22. Gr. 55, 4 A. 11.

§ 12. σύ. Gr. 51, 1 A. 2 vgl. 2, 1, 16. — εἰ μή. zu 1, 4, 18. — ἂν gehört, wie auch das folgende, zum Infinitiv. Gr. 64, 2 A. 2. — παραδώσειν erg. ἡμᾶς. Gr. 60, 7 vgl. 2, 3, 26. 3, 1, 45.

§ 13. φιλοσόφῳ, der die Wirklichkeit nicht kennt. — ἀχάριστα Unergötzliches, ironisch; so ἡδὺς εἶ Plat. Rep. 527, Euthyd. 300. — μέντοι jedoch. Gr. 69, 35 A. 3 vgl. 2, 1, 19. 2, 16. 3, 10. — ὤν. Gr. 56, 7 A. 5. — δυνάμεως. zu 1, 1, 10.

§ 14. ἔφασαν. zu 1, 9, 23. — ὑπαμαλακιζομένους etwas furchtsam nachgiebig. — καὶ-γε. Gr. 69, 15 A. 2. Plat. Krit. 47, b: ταύτῃ αὐτῷ πρακτέον καὶ ἐδεστέον γε καὶ ποτέον. — πολλοῦ. zu 1, 3, 12. — τι χρῆσθαι. zu 1, 3, 18. — χρῆσθαι. Der Nachsatz fehlt wie nach εἰ μέν 7, 7, 15, etwa: so möge, könne er es. — συγκαταστρέψαιντ᾽ ἂν erg. αὐτήν. zu 1, 3, 4.

Ἐν τούτῳ καὶ Κλέαρχος ἧκε καὶ ἠρώτησεν εἰ ἤδη ἀπο- 15
κεκριμένοι εἶεν. Φαλῖνος δὲ ὑπολαβὼν εἶπεν· Οὗτοι μέν,
ὦ Κλέαρχε, ἄλλος ἄλλα λέγει· σὺ δ' ἡμῖν εἰπὲ τί λέγεις.
Ὁ δ' εἶπεν· Ἐγώ σε, ὦ Φαλῖνε, ἄσμενος ἑώρακα, οἶμαι δὲ 16
καὶ οἱ ἄλλοι πάντες οὗτοι· σύ τε γὰρ Ἕλλην εἶ καὶ ἡμεῖς,
τοσοῦτοι ὄντες ὅσους σὺ ὁρᾷς. Ἐν τοιούτοις δὲ ὄντες πρά-
γμασι συμβουλευόμεθά σοι τί χρὴ ποιεῖν περὶ ὧν λέγεις. Σὺ 17
οὖν πρὸς θεῶν συμβούλευσον ἡμῖν ὅ,τι σοι δοκεῖ κάλλιστον
καὶ ἄριστον εἶναι καὶ ὅ σοι τιμὴν οἴσει εἰς τὸν ἔπειτα χρό-
νον ἀναλεγόμενον, ὅτι Φαλῖνός ποτε πεμφθεὶς παρὰ βασι-
λέως κελεύσων τοὺς Ἕλληνας τὰ ὅπλα παραδοῦναι συμβου-
λευομένοις συνεβούλευσεν αὐτοῖς τάδε. Οἶσθα δὲ ὅτι ἀνάγκη
λέγεσθαι ἐν τῇ Ἑλλάδι ἃ ἂν συμβουλεύσῃς. Ὁ δὲ Κλέαρ- 18
χος ταῦτα ὑπήγετο, βουλόμενος καὶ αὐτὸν τὸν παρὰ βασιλέως
πρεσβεύοντα συμβουλεῦσαι μὴ παραδοῦναι τὰ ὅπλα, ὅπως
εὐέλπιδες μᾶλλον εἶεν οἱ Ἕλληνες. Φαλῖνος δὲ ὑποστρέψας
παρὰ τὴν δόξαν αὐτοῦ εἶπεν ὧδε· Ἐγώ, εἰ μὲν τῶν μυρίων 19
ἐλπίδων μία τις ὑμῖν ἐστι σωθῆναι πολεμοῦντας βασιλεῖ,
συμβουλεύω μὴ παραδιδόναι τὰ ὅπλα· εἰ μέντοι μηδεμία
σωτηρίας ἐστὶν ἐλπὶς ἄκοντος βασιλέως, συμβουλεύω σώζε-
σθαι ὑμῖν ὅπῃ δυνατόν.

---

§ 15. *λέγει.* zu 1, 8, 9 vgl. 7, 3, 47. Eu. Herk. 73: *οἱ δ' εἰς ἔλεγχον ἄλλος ἄλλοθεν πιτνών, ὦ μῆτερ, αὐδᾷ.* vgl. dort Pflugk. — *τί λέγεις* was meinst du? Gr. 40 unter *εἰπεῖν* u. *λέγειν.* Aehnlich Plat. Gesf. 819: *λέγ' ὅ, τι καὶ φής.* So OT. 655: *φράζε δὴ τί φής.*

§ 16. *οἶμαι* steht außer der Construction wie Kyr. 6, 1, 40; eben so *εὖ ἴσθι, δοκεῖ* u. ä. Verba öfter; doch konnte auch der Ac. folgen, wie Plat. Prot. 314, b: *Πρωταγόρας αὐτόθι ἐστίν· — οἶμαι δὲ καὶ Πρόδικον.* Gr. 55, 4 A. 8 u. 62, 4 A. 1. — *ἡμεῖς* erg. *Ἕλληνές ἐσμεν.* Gr. 63, 5 vgl. 2, 2, 1. 14. 21. 4, 3, 20. — *πράγματα* oft von schwierigen Verhältnissen, wie 7, 6, 24 vgl. 5, 5, 8. — *συμβουλευόμεθα.* zu 1, 1, 10. — *ὧν.* zu 1, 9, 28.

§ 17. *ὅ οἴσει.* zu 1, 3, 17. — *ἀναλεγόμενον* überliefert, wie das Wort sich sonst wenigstens bei Attikern wohl nicht findet; daher wollte Morus *πάντα* für *ἀνα —*, Jacobs *ἀεί,* Weiske *ἄν.* — *τάδε* weist auf die Antwort als eine bevorstehende hin. Gr. 51, 7 vgl. A. 2.

§ 18. *ὑπάγεσθαι* unvermerkt, listig (Gr. 68, 46 A. 18) leiten für sich, zu seinem Vortheile. Gr. 52, 10 A. 1. Her. 9, 94: *ταύτῃ ὑπάγοντες εἰρώτεον.* Eu. Andr. 906: *εὖ μ' ὑπηγάγου.* Ueber den Ac. Gr. 46, 5 A. 9. — *ὑποστρέφειν* listig ausweichen. — *παρά* wider. Gr. 68, 36 A. 7.

§ 19. *τῶν.* Gr. 50, 2 A. 9. — *σωθῆναι.* Gr. 50, 6 A. 4. — *πολεμοῦντας.* zu 1, 2, 1. — *ἄκοντος.* Gr. 47, 4 A. 6. — *σώζεσθαι.* Gr. 52, 6 A. 1 u. zu 1, 6, 9.

20 Κλέαρχος δὲ πρὸς ταῦτα εἶπεν· Ἀλλὰ ταῦτα μὲν δὴ σὺ
λέγεις· παρ᾽ ἡμῶν δὲ ἀπάγγελλε τάδε, ὅτι ἡμεῖς οἰόμεθα, εἰ
μὲν δέοι βασιλεῖ φίλους εἶναι, πλείονος ἂν ἄξιοι εἶναι φίλοι,
ἔχοντες τὰ ὅπλα ἢ παραδόντες ἄλλῳ· εἰ δὲ δέοι πολεμεῖν,
ἄμεινον ἂν πολεμεῖν ἔχοντες τὰ ὅπλα ἢ ἄλλῳ παραδόντες.
21 Ὁ δὲ Φαλῖνος εἶπε· Ταῦτα μὲν δὴ ἀπαγγελοῦμεν· ἀλλὰ καὶ
τάδε ὑμῖν ἐκέλευσεν εἰπεῖν βασιλεύς, ὅτι μένουσι μὲν ὑμῖν
αὐτοῦ σπονδαὶ εἴησαν, προϊοῦσι δὲ καὶ ἀπιοῦσι πόλεμος.
Εἴπατε οὖν καὶ περὶ τούτου πότερα μενεῖτε καὶ σπονδαί εἰσιν
ἢ ὡς πολέμου ὄντος παρ᾽ ὑμῶν ἀπαγγελῶ. Κλέαρχος
22 δ᾽ ἔλεξεν· Ἀπάγγελλε τοίνυν καὶ περὶ τούτων ὅτι καὶ ἡμῖν
ταὐτὰ δοκεῖ ἅπερ καὶ βασιλεῖ. Τί οὖν ταῦτά ἐστιν; ἔφη ὁ
Φαλῖνος. Ἀπεκρίνατο ὁ Κλέαρχος· Ἢν μὲν μένωμεν, σπον-
23 δαί, ἀπιοῦσι δὲ καὶ προϊοῦσι πόλεμος. Ὁ δὲ πάλιν ἠρώ-
τησε· Σπονδὰς ἢ πόλεμον ἀπαγγελῶ; Κλέαρχος δὲ ταὐτὰ
πάλιν ἀπεκρίνατο· Σπονδαὶ μὲν μένουσιν, ἀπιοῦσι δὲ ἢ
προϊοῦσι πόλεμος. Ὅ,τι δὲ ποιήσοι οὐ διεσήμηνε.
1 β΄. Φαλῖνος μὲν δὴ ᾤχετο καὶ οἱ σὺν αὐτῷ. Οἱ δὲ παρὰ
Ἀριαίου ἧκον, Προκλῆς καὶ Χειρίσοφος· Μένων δὲ αὐτοῦ
ἔμεινε παρὰ Ἀριαίῳ· οὗτοι δὲ ἔλεγον ὅτι πολλοὺς φαίη
Ἀριαῖος εἶναι Πέρσας ἑαυτοῦ βελτίους, οὓς οὐκ ἂν ἀνασχέ-
σθαι αὐτοῦ βασιλεύοντος· ἀλλ᾽ εἰ βούλεσθε συναπιέναι, ἥκειν
ἤδη κελεύει τῆς νυκτός· εἰ δὲ μή, αὐτὸς πρωὶ ἀπιέναι φησίν.

---

§ 20. ταῦτα-τάδε. Gr. 51, 7 A. 2. So. OK. 787: οὐκ ἔστι σοι ταῦτ᾽, ἀλλά σοι τάδ᾽ ἔστιν. — φίλους erg. ἡμᾶς. vgl. zu 2, 1, 12. 2, 1. — φίλοι. Gr. 55, 2 A. 4. — ἄμεινον. Gr. 23, 9 A. 1. — ἔχοντες. Gr. 55, 2 A. 4.

§ 21. εἴπατε. Gr. 40 unter εἰπεῖν. — ὡς πολέμου ὄντος als ob Krieg sei. vgl. zu 1, 3, 6. — ἀπαγγελῶ soll ich Botschaft bringen. zu 1, 7, 2 u. Gr. 53, 7 A. 3 vgl. 2, 1, 23. 3, 4, 40.

§ 22. ἅπερ καί. zu 1, 3, 6. Plat. Phäd. 64, c: καὶ σοὶ συνδοκεῖ ἅπερ καὶ ἐμοί. — τί ταῦτα. zu 1, 10 14. — ἀπεκρίνατο, asyndetisch. Gr. 59, 1 A. 11. — σπονδαί erg. εἰσίν.

C. 2. § 1. οἱ παρὰ Ἀριαίου. zu 1, 1, 5; über die Sache 2, 1, 3. 5. — Προκλῆς, appositiv. Gr. 50, 1 A. 11. — αὐτοῦ dort hat oft nach sich eine nähere Bestimmung durch eine Präposition mit ihrem Casus, wie 4, 3, 6; αὐτοῦ ἐπί 4, 3, 28. 6, 2, 1; αὐτοῦ ἐν 4, 2, 22, Dem. 56, 25: τὸν σῖτον αὐτοῦ ἐν τῇ Ῥόδῳ κατελίπετε. — οὓς οὐκ ἂν ἀνασχέσθαι quos non laturos esse. Gr. 55, 4 A. 9 u. Zumpt l. Gr. 603. — αὐτοῦ βασιλεύοντος. Gr. 56, 6 A. 2. — κελεύει, ὑμᾶς. zu 2, 1, 20. — εἰ δὲ μή. Gr. 65, 5 A. 12. — αὐτός se. Gr. 55, 2 A. 1. — πρωί, attisch angeblich πρῴ (πρῴ, πρῷ). Buttm. zu Plat. Krit. 1. — ἀπιέναι. zu 1, 3, 1.

Ὁ δὲ Κλέαρχος εἶπεν. Ἀλλ' οὕτω χρὴ ποιεῖν· ἐὰν μὲν ἥκω- 2
μεν, ὥςπερ λέγετε· εἰ δὲ μή, πράττετε ὁποῖον ἄν τι ὑμῖν
οἴεσθε μάλιστα συμφέρειν. Ὅ,τι δὲ ποιήσοι οὐδὲ τούτοις
εἶπε. Μετὰ δὲ ταῦτα ἤδη ἡλίου δύνοντος συγκαλέσας τοὺς 3
στρατηγοὺς καὶ λοχαγοὺς ἔλεξε τοιάδε. Ἐμοί, ὦ ἄνδρες,
θυομένῳ ἰέναι ἐπὶ βασιλέα οὐκ ἐγίγνετο τὰ ἱερά. Καὶ εἰ-
κότως ἄρα οὐκ ἐγίγνετο· ὡς γὰρ ἐγὼ νῦν πυνθάνομαι, ἐν
μέσῳ ἡμῶν καὶ βασιλέως ὁ Τίγρης ποταμός ἐστι ναυσίπο-
ρος, ὃν οὐκ ἂν δυναίμεθα ἄνευ πλοίων διαβῆναι· πλοῖα δὲ
ἡμεῖς οὐκ ἔχομεν. Οὐ μὲν δὴ αὐτοῦ γε μένειν οἷόν τε· τὰ
γὰρ ἐπιτήδεια οὐκ ἔστιν ἔχειν· ἰέναι δὲ παρὰ τοὺς Κύρου
φίλους πάνυ καλὰ ἡμῖν τὰ ἱερὰ ἦν. Ὧδε οὖν χρὴ ποιεῖν· 4
ἀπιόντας δειπνεῖν ὅ,τι τις ἔχει· ἐπειδὰν δὲ σημήνῃ τῷ κέρατι
ὡς ἀναπαύεσθαι, συσκευάζεσθε· ἐπειδὰν δὲ τὸ δεύτερον,
ἀνατίθεσθε ἐπὶ τὰ ὑποζύγια· ἐπὶ δὲ τῷ τρίτῳ ἕπεσθε τῷ
ἡγουμένῳ, τὰ μὲν ὑποζύγια ἔχοντες πρὸς τοῦ ποταμοῦ, τὰ
δὲ ὅπλα ἔξω. Ταῦτα ἀκούσαντες οἱ στρατηγοὶ καὶ οἱ λοχα- 5
γοὶ ἀπῆλθον καὶ ἐποίουν οὕτω. Καὶ τὸ λοιπὸν ὁ μὲν ἦρ-
χεν, οἱ δὲ ἐπείθοντο, οὐχ ἑλόμενοι, ἀλλὰ ὁρῶντες ὅτι μό-

---

§ 2. *οὕτω* geht hier, wie 4, 6, 10. 5, 6, 32, auf das Folgende. Gr. 51, 7 A. 3. — *ποιεῖν, ὑμᾶς.* — *ἥκωμεν.* zu 1 2, 6. — *πράττετε*, das fehlen konnte, bildet einen Uebergang zum (selbstständigen) Imperativ. vgl. § 4. — *ὁποῖόν τι.* Gr 51, 16 A. 3 vgl. 3, 1, 13. 5, 5, 15, *τοιοῦτός τις* 5, 8, 7, *ποῖός τις* 7, 6, 24.

§ 3. *ἰέναι* um zu gehen (Gr. 55, 3 A. 20) verbinde man mit *ἐγίγνετο τὰ ἱερά.* vgl. 6, 4, 36. 7, 2, 17, Kyr. 2, 4, 18: *γίγνεται τῷ Κύρῳ τὰ ἱερὰ ἐπὶ τὸν Ἀρμένιον ἰέναι.* wo *καλά* zu tilgen ist, weil Xen. es in dieser Formel zu *γίγνεσθαι* nie (wohl aber regelmäßig zu *εἶναι*) hinzufügt — *ἄρα* sichtlich, videlicet. Gr. 69, 8 A. vgl. 6, 2, 18 u. Plat. Rep. 607: *ταῦτα ἀπολελογήσθω ἡμῖν περὶ ποιήσεως, ὅτι εἰκότως ἄρα τότε αὐτὴν ἐκ τῆς πόλεως ἀπεστέλλομεν.* — *ἡμῶν* zwischen uns. Gr 47, 26 A. 5 vgl. 2, 4, 17. 21. 5, 2, 27. — *ἔστιν.* zu 1, 4, 4.

§ 4. *δειπνεῖν*, Epexegem zu *ποιεῖν.* Gr. 57, 10 A. 8. — *τις* Jeder. Gr. 51, 16 A. 10. — *σημήνῃ.* zu 1, 2, 17. — *ὡς*, weil das Signal hier nur scheinbare Bedeutung hatte; sonst stände der bloße Infinitiv. Anb. 1, 45: *ἐκέλευσαν τοὺς ἱππεῖς σημῆναι τῇ σάλπιγγι ἥκειν εἰς τὸ Ἀνάκειον.* — *ἀνατίθεσθε.* zu 1, 4, 7. — *ἐπί* auf, nach. Gr. 68, 41 A. 3. — *τῷ τρίτῳ* dem dritten Signal, wie *τὸ δεύτερον* substantivirtes Neutrum. — *τὸ ἡγούμενον* der vorangehende Heertheil, wie 2, 4, 26, synonym mit *οἱ ἡγούμενοι* 6, 3, 12. Gr. 43, 4 A. 17. — *πρός* nach-zu. Gr. 68, 37 A. 1 vgl. 4, 3, 26. — *τὰ ὅπλα* die Hopliten, wie 3, 3, 7. 4, 26 vgl. *ἀσπίς* 1, 7, 10. — *ἔξω*, an der vom Flusse nicht gedeckten Seite.

§ 5. *τὸ λοιπόν* fernerhin. Gr. 46, 3 A. 2. — *ἦρχε* vom

νος ἐφρόνει οἷα δεῖ τὸν ἄρχοντα, οἱ δ᾽ ἄλλοι ἄπειροι ἦσαν.
6 [Ἀριθμὸς δὲ τῆς ὁδοῦ ἣν ἦλθον ἐξ Ἐφέσου τῆς Ἰωνίας
μέχρι τῆς μάχης σταθμοὶ τρεῖς καὶ ἐνενήκοντα, παρασάγγαι
πέντε καὶ τριάκοντα καὶ πεντακόσιοι, στάδιοι πεντήκοντα καὶ
ἑξακισχίλιοι καὶ μύριοι· ἀπὸ δὲ τῆς μάχης ἐλέγοντο εἶναι
εἰς Βαβυλῶνα στάδιοι ἑξήκοντα καὶ τριακόσιοι.]
7 Ἐντεῦθεν δή, ἐπεὶ σκότος ἐγένετο, Μιλτοκύθης μὲν ὁ
Θρᾷξ ἔχων τούς τε ἱππέας τοὺς μεθ᾽ ἑαυτοῦ εἰς τετταράκοντα
καὶ τῶν πεζῶν Θρακῶν ὡς τριακοσίους ηὐτομόλησε
8 πρὸς βασιλέα. Κλέαρχος δὲ τοῖς ἄλλοις ἡγεῖτο κατὰ τὰ παρηγγελμένα,
οἱ δ᾽ εἵποντο· καὶ ἀφικνοῦνται εἰς τὸν πρῶτον
σταθμὸν παρὰ Ἀριαῖον καὶ τὴν ἐκείνου στρατιὰν ἀμφὶ μέσας
νύκτας· καὶ ἐν τάξει θέμενοι τὰ ὅπλα συνῆλθον οἱ στρατηγοὶ
καὶ [οἱ] λοχαγοὶ τῶν Ἑλλήνων παρὰ Ἀριαῖον· καὶ
ὤμοσαν οἵ τε Ἕλληνες καὶ Ἀριαῖος καὶ τῶν σὺν αὐτῷ οἱ
κράτιστοι μήτε προδώσειν ἀλλήλους σύμμαχοί τε ἔσεσθαι·
9 οἱ δὲ βάρβαροι προσώμοσαν καὶ ἡγήσεσθαι ἀδόλως. Ταῦτα
δ᾽ ὤμοσαν σφάξαντες κάπρον καὶ ταῦρον καὶ λύκον καὶ κριὸν
εἰς ἀσπίδα, βάπτοντες οἱ μὲν Ἕλληνες ξίφος, οἱ δὲ βάρβαροι
10 λόγχην. Ἐπεὶ δὲ τὰ πιστὰ ἐγένετο, εἶπεν ὁ Κλέαρχος· Ἄγε
δή, ὦ Ἀριαῖε, ἐπείπερ ὁ αὐτὸς ὑμῖν στόλος ἐστὶ καὶ ἡμῖν,

Oberbefehl, wie 5, 9, 19. 24. 30. — ὅτι. Gr. 56, 7 A. 12. — ἐφρόνει. zu ἦν 1, 2, 21. — δεῖ erg. φρονεῖν. Gr. 55, 4 A. 11 vgl. 3, 1, 39. 40. 7, 1, 2.

§ 6. ἀριθμός Zahlbetrag. vgl. 7, 8, 26; ἀριθμὸς χρόνου Aesch. 1, 49. — τῆς Ἰωνίας in J. Gr. 47, 5 A. 5. — μάχη Schlachtfeld, wie 5, 5, 4 u. Arr. An. 1, 3, 1. — ἐλέγοντο. zu 1, 2, 8.

§ 7. μεθ᾽ ἑ. zu 1, 3, 9. — εἰς τ. zu 1, 1, 10. — ὡς. zu 1, 2, 3.

§ 8. τοῖς ἄλλοις. Gr. 47, 20 A. 2. — κατὰ τὰ παρηγγελμένα gemäß den nach § 4 ertheilten Befehlen. — ἐκείνου. Gr. 51, 7 A, 10 vgl. 1, 8, 26. — μέσας νύκτας. zu 1, 7, 1. — ἐν τάξει in Reihe und Glied, wie 7, 1, 22; εἰς τάξιν 2, 2, 21. 5, 4, 11. — θέμενοι erg. οἱ Ἕλληνες. Gr. 56, 9 A. 2. — θέμενοι τὰ ὅπλα zu 1, 5, 14. — καὶ [οἱ]. Gr. 58, 3 A. 1. — οἵ τε Ἕ. καί ohne ὁ. Gr. 69, 59 A. 2 vgl. 2 3, 3. 4, 19, Thuk. 1, 7: αἱ παλαιαὶ πόλεις ἀπὸ θαλάσσης μᾶλλον ᾠκίσθησαν, αἵ τε ἐν ταῖς νήσοις καὶ ἠπείροις. — μήτε-τε nicht nur nicht-sondern. Gr. 69, 53 A. vgl. 3, 1, 30. 2, 23 u. 2, 5, 4. — προσώμοσαν. Gr. 68, 46 A. 16.

§ 9. εἰς ἀσπίδα. in den Schild nämlich lief das Blut. Vgl. 4, 3, 18 u. Aesch. Sie. 43: ταυροσφαγοῦντες εἰς μελάνδετον σάκος. — βάπτοντες. Gr. 56, 15 A. 5.

§ 10. πιστά. zu 1, 6, 7. — δή wohlan denn, age vero.

εἰπέ, τίνα γνώμην ἔχεις περὶ τῆς πορείας, πότερον ἄπιμεν
ἥνπερ ἤλθομεν ἢ ἄλλην τινὰ ἐννενοηκέναι δοκεῖς ὁδὸν κρείττω;
Ὁ δ' εἶπεν· Ἣν μὲν ἤλθομεν ἀπιόντες πάντες ἂν ὑπὸ λιμοῦ 11
ἀπολοίμεθα· ὑπάρχει γὰρ νῦν ἡμῖν οὐδὲν τῶν ἐπιτηδείων.
Ἑπτακαίδεκα γὰρ σταθμῶν τῶν ἐγγυτάτω οὐδὲ δεῦρο ἰόν-
τες ἐκ τῆς χώρας οὐδὲν εἴχομεν λαμβάνειν· ἔνθα δέ τι ἦν,
ἡμεῖς διαπορευόμενοι κατεδαπανήσαμεν. Νῦν δ' ἐπινοοῦμεν πο-
ρεύσθαι μακροτέραν μέν, τῶν δ' ἐπιτηδείων οὐκ ἀπορήσομεν. 12
Πορευτέον δ' ἡμῖν τοὺς πρώτους σταθμοὺς ὡς ἂν δυνώ-
μεθα μακροτάτους, ἵνα ὡς πλεῖστον ἀποσπασθῶμεν τοῦ βασι-
λικοῦ στρατεύματος· ἢν γὰρ ἅπαξ δύο ἢ τριῶν ἡμερῶν ὁδὸν
ἀπόσχωμεν, οὐκέτι μὴ δύνηται βασιλεὺς ἡμᾶς καταλαβεῖν.
Ὀλίγῳ μὲν γὰρ στρατεύματι οὐ τολμήσει ἐφέπεσθαι· πολὺν
δ' ἔχων στόλον οὐ δυνήσεται ταχὺ πορεύεσθαι· ἴσως δὲ καὶ
τῶν ἐπιτηδείων σπανιεῖ. Ταύτην, ἔφη, γνώμην ἔχω ἔγωγε.
Ἦν δὲ αὕτη ἡ στρατηγία οὐδὲν ἄλλο δυναμένη ἢ ἀπο- 13
δρᾶναι ἢ ἀποφυγεῖν· ἡ δὲ τύχη ἐστρατήγησε κάλλιον. Ἐπεὶ
γὰρ ἡμέρα ἐγένετο, ἐπορεύοντο ἐν δεξιᾷ ἔχοντες τὸν ἥλιον,
λογιζόμενοι ἥξειν ἅμα ἡλίῳ δύνοντι εἰς κώμας τῆς Βαβυλω-
νίας χώρας. Καὶ τοῦτο μὲν οὐκ ἐψεύσθησαν· ἔτι δὲ ἀμφὶ 14
δείλην ἔδοξαν πολεμίους ὁρᾶν ἱππέας· καὶ τῶν τε Ἑλλήνων

---

vgl. 5, 4, 9 u. Gr. 54, 2 A. 1; wie ἴθι δή 7, 7, 27. — τίνα. Gr. 51, 17 A. 2. — ἥνπερ erg. ὁδόν, wie § 11. Gr. 43, 3 A. 3.

§ 11. ὑπό. zu 1, 5, 5. — σταθμῶν umfaßt zugleich die Zeit und daher der Ge. vgl. zu 1, 7, 18. — τῶν ἐγγυτάτω. Gr. 50, 8 A. 8. — δέ τι für δ' εἴ τι Schneider. vgl. Gr. 25, 10 A. 10. — ἐπινοοῦμεν, ich und die Meinigen. — ἐπιτηδείων. Gr. 47, 16. — ἀπορήσομεν, inconcinn, wie Achill. T. 4, 6: δέομαι παρὰ σοῦ χάριτος σοὶ μὲν ῥᾳδίας, ἐμοὶ δὲ ἀνασώσεις τὴν ψυχήν.

§ 12. πορευτέον. Gr. 56, 18 A. 2. — σταθμούς. Gr. 46, 5 A. 3. — ὡς ἂν δ. μ. zu 1, 6, 3. — μακροτάτους. Gr. 50, 11 A. 1. vgl. 1, 5, 7. — ὡς πλεῖστον möglichst weit. Gr. 49, 10 vgl. 43, 4 A. 2. — ἀποσπασθῶμεν. Gr. 52, 6 A. 1; über den Ge. 47, 13 A. 1. — ἅπαξ. zu 1, 9, 10. — ἡμερῶν. Gr. 47, 8 A. 1. — ἀπόσχωμεν. Gr. 52, 2 A. 3. — οὐκέτι μὴ δύνηται soll er nicht mehr können. Gr. 53, 7 A. 6 vgl. 4, 8, 13. 5, 10, 4. 7, 3, 26; der Conj. Pr. auch Hiero 11, 15 vgl. Hermann zu So. OK. 1024. — στρατεύματι. zu 1, 7, 14. — γνώμην ist Prädicat. Gr. 61, 7.

§ 13. ἦν. Gr. 56, 3 A. 1 vgl. Isokr. 10, 6: ἔστι δ' ἡ περὶ τὰς ἔριδας φιλοσοφία δυναμένη τοῦτο ποιεῖν. — δυναμένη bedeutend, bezweckend. Dem. 8, 57: τοῦτ' αὐτοῖς δύναται τὸ λέγειν.

§ 14. τοῦτο. Gr. 52, 4 A. 8 vgl. zu 1, 3, 10. — δείλη. zu 1, 88. — τῶν Ἑλλήνων οἱ. zu 1, 7, 13.

οἳ μὴ ἔτυχον ἐν ταῖς τάξεσιν ὄντες εἰς τὰς τάξεις ἔθεον, καὶ
Ἀριαῖος, ἐτύγχανε γὰρ ἐφ᾽ ἁμάξης πορευόμενος, διότι ἐτέ-
15 τρωτο, καταβὰς ἐθωρακίζετο καὶ οἱ σὺν αὐτῷ. Ἐν ᾧ δὲ
ὡπλίζοντο ἧκον λέγοντες οἱ προπεμφθέντες σκοποὶ ὅτι οὐχ
ἱππεῖς εἰσίν, ἀλλ᾽ ὑποζύγια νέμοιντο. Καὶ εὐθὺς ἔγνωσαν
πάντες ὅτι ἐγγύς που ἐστρατοπεδεύετο βασιλεύς· καὶ γὰρ καὶ
16 καπνὸς ἐφαίνετο ἐν κώμαις οὐ πρόσω. Κλέαρχος δὲ ἐπὶ μὲν
τοὺς πολεμίους οὐκ ἦγεν· ᾔδει γὰρ καὶ ἀπειρηκότας τοὺς στρα-
τιώτας καὶ ἀσίτους ὄντας· ἤδη δὲ καὶ ὀψὲ ἦν· οὐ μέντοι
οὐδὲ ἀπέκλινε, φυλαττόμενος μὴ δοκοίη φεύγειν, ἀλλ᾽ εὐθύω-
ρον ἄγων ἅμα τῷ ἡλίῳ δυομένῳ εἰς τὰς ἐγγυτάτω κώμας
τοὺς πρώτους ἔχων κατεσκήνωσεν, ἐξ ὧν διήρπαστο ὑπὸ τοῦ
βασιλικοῦ στρατεύματος καὶ αὐτὰ τὰ ἀπὸ τῶν οἰκιῶν ξύλα.
17 Οἱ μὲν οὖν πρῶτοι ὅμως τρόπῳ τινὶ ἐστρατοπεδεύσαντο,
οἱ δὲ ὕστεροι σκοταῖοι προσιόντες ὡς ἐτύγχανον ἕκαστοι ηὐ-
λίζοντο, καὶ κραυγὴν πολλὴν ἐποίουν καλοῦντες ἀλλήλους,
ὥστε καὶ τοὺς πολεμίους ἀκούειν· ὥστε οἱ μὲν ἐγγύτατα τῶν
18 πολεμίων καὶ ἔφυγον ἐκ τῶν σκηνωμάτων. Δῆλον δὲ τοῦτο
τῇ ὑστεραίᾳ ἐγένετο· οὔτε γὰρ ὑποζύγιον ἔτι οὐδὲν ἐφάνη
οὔτε στρατόπεδον οὔτε καπνὸς οὐδαμοῦ πλησίον. Ἐξε-
πλάγη δέ, ὡς ἔοικε, καὶ βασιλεὺς τῇ ἐφόδῳ τοῦ στρατεύμα-
19 τος. Ἐδήλωσε δὲ τοῦτο οἷς τῇ ὑστεραίᾳ ἔπραττε. Προϊ-
ούσης μέντοι τῆς νυκτὸς ταύτης καὶ τοῖς Ἕλλησι φόβος ἐμ-

---

§ 15. *εἰσίν.* Gr. 54, 6 A. 2. — *νέμοιντο.* zu 1, 2, 23. Der Opt. steht eben so neben dem Ind. 6, 1, 11. 3, 5, 13 u. 7, 1, 34. — *ὅτι,* wie § 21. Gr. 56, 7 A. 12. — *καὶ γὰρ καί.* Gr. 68, 32 A. 21.

§ 16. *ἀπειρηκότας.* zu 1, 5, 3. — *εὐθύωρον* gerade aus. Gr. 46, 5 A. 7. Ael. Thierg. 11, 16: *ἄγειν αὐτὰς εὐθύωρον ἐπὶ τὴν κοίτην.* Das Wort ist selten, vielleicht eig. ionisch. — *τῷ.* Gr. 50, 11 A. 3. — *καὶ αὐτά* sogar selbst. — *τὰ ἀπό.* zu *τοὺς ἐκ* 1, 2, 3 vgl. 5, 2, 24. 25. — *ξύλα, ξύλωσις* Thuk. 2, 14.

§ 17. *ὅμως* dennoch, obgleich Alles zerstört war vgl. 2, 4, 23. — *σκοταῖοι* im Dunkeln. Gr. 57, 5 A. 4 vgl. 4, 1, 5. 10. — *ἐτύγχανον* erg. *αὐλιζόμενοι.* Gr. 56, 4 A. 2. — *κραυγὴν ποιεῖν* steht auch Kyr. 3, 1, 4 u. Hell. 6, 4, 16, eig. ein Geschrei erregen. — *ἀκούειν.* Gr. 65, 3.

§ 18. *καὶ βασιλεύς,* nicht bloß *οἱ φυγόντες ἐκ τῶν σκηνωμάτων.* — *οἷς τῇ ὑ. ἔπραττε* 2, 3, 1 ff.

§ 19. *τοῖς Ἕλλησι.* Gr. 48, 11 A. 1. — *φόβος, Πανικὸς φόβος*

πίπτει, καὶ θόρυβος καὶ δοῦπος ἦν οἷον εἰκὸς φόβου ἐμ-
πεσόντος γίγνεσθαι. Κλέαρχος δὲ Τολμίδην Ἠλεῖον, ὃν ἐτύγ- 20
χανεν ἔχων παρ' ἑαυτῷ κήρυκα ἄριστον τῶν τότε, τοῦτον
ἀνειπεῖν ἐκέλευσε σιγὴν κατακηρύξαντα ὅτι προαγορεύουσιν
οἱ ἄρχοντες, ὃς ἂν τὸν ἀφέντα τὸν ὄνον εἰς τὰ ὅπλα μηνύσῃ,
ὅτι λήψεται μισθὸν τάλαντον ἀργυρίου. Ἐπεὶ δὲ ταῦτα 21
ἐκηρύχθη, ἔγνωσαν οἱ στρατιῶται ὅτι κενὸς ὁ φόβος εἴη καὶ
οἱ ἄρχοντες σῶοι. Ἅμα δὲ ὄρθρῳ παρήγγειλεν ὁ Κλέαρχος
εἰς τάξιν τὰ ὅπλα τίθεσθαι τοὺς Ἕλληνας ᾗπερ εἶχον ὅτε ἦν
ἡ μάχη.

γ'. Ὃ δὲ δὴ ἔγραψα ὅτι βασιλεὺς ἐξεπλάγη τῇ ἐφόδῳ, 1
τῇδε δῆλον ἦν. Τῇ μὲν γὰρ πρόσθεν ἡμέρᾳ πέμπων τὰ ὅπλα
παραδιδόναι ἐκέλευε, τότε δὲ ἅμα ἡλίῳ ἀνατέλλοντι κήρυκας
ἔπεμψε περὶ σπονδῶν. Οἱ δ' ἐπεὶ ἦλθον πρὸς τοὺς προ- 2
φύλακας, ἐζήτουν τοὺς ἄρχοντας. Ἐπειδὴ δ' ἀπήγγειλαν
οἱ προφύλακες, Κλέαρχος, τυχὼν τότε τὰς τάξεις ἐπισκο-
πῶν, εἶπε τοῖς προφύλαξι κελεύειν τοὺς κήρυκας περι-
μένειν ἄχρι ἂν σχολάσῃ. Ἐπεὶ δὲ κατέστησε τὸ στράτευμα
ὥστε καλῶς ἔχειν ὁρᾶσθαι πάντῃ φάλαγγα πυκνήν, τῶν δὲ 3
ἀόπλων μηδένα καταφανῆ εἶναι, ἐκάλεσε τοὺς ἀγγέλους, καὶ
αὐτός τε προῆλθε, τούς τε εὐοπλοτάτους ἔχων καὶ εὐειδεστά-
τους τῶν αὑτοῦ στρατιωτῶν, καὶ τοῖς ἄλλοις στρατηγοῖς ταὐτὰ
ἔφρασεν. Ἐπεὶ δὲ ἦν πρὸς τοῖς ἀγγέλοις, ἀνηρώτα τί βού- 4

---

oder θόρυβος, πανικὸν (δεῖμα). — οἷον εἰκὸς γίγνεσθαι qualem par est fieri, wie er natürlich entstehen muß.

§ 20. τῶν τότε erg. κηρύκων. Gr. 50, 1 A. 22. — τοῦτον. Gr. 51, 5 A. 1 vgl. 2, 5, 11. 5, 7, 30. 7, 1, 29. — ἄρχοντες fester Ausdruck für Officiere. — τὸν ἀφέντα τὸν ὄνον den welcher den Esel unter die Waffen gelassen habe. Der Artikel bei ὄνον bezeichnet den Esel als notorischen Urheber der Unruhe vgl. Gr. 50, 2 A. 1, obgleich Klearchos die Angabe aus dem Stegereife zur Beruhigung der Soldaten erdichtete. — τὰ ὅπλα waren vor dem Lager zusammengestellt vgl. 2, 4, 15. 3, 1, 313. 5, 7, 21. — ὅτι. zu 1, 6, 2. — ἀργυρίου. Gr. 47, 8.

§ 21. ὄρθρῳ. Gr. 50, 2 A. 12. — ᾗπερ εἶχον wie sie gestellt waren vgl. 6, 2, 11.

C. 3 § 1. τῇδε auf folgende Weise. Plat. Prot. 352: τῇδέ πῃ καταφανὲς ἂν ἡμῖν γένοιτο. vgl. Gorg. 497, Rep. 351 u. Her. 2, 134. — πέμπων. Gr. 60, 7 A. 4.

§ 2. εἰπέ κελεύειν. zu 1, 3, 8. — ἄχρι ἄν. zu 1, 4, 13.

§ 3. τῶν αὑτοῦ seiner. Gr. 47, 5 A. 2. — ταὐτά für ταῦτα Zeune: dasselbe zu thun.

λοιντο. Οἱ δ' ἔλεγον ὅτι περὶ σπονδῶν ἥκοιεν, ἄνδρες οἵτινες
ἱκανοὶ ἔσονται τά τε παρὰ βασιλέως τοῖς Ἕλλησιν ἀπαγγεῖ-
5 λαι καὶ τὰ παρὰ τῶν Ἑλλήνων βασιλεῖ. Ὁ δὲ ἀπεκρίνατο·
Ἀπαγγέλλετε τοίνυν αὐτῷ ὅτι μάχης δεῖ πρῶτον· ἄριστον
γὰρ οὐκ ἔστιν οὐδ' ὁ τολμήσων περὶ σπονδῶν λέγειν τοῖς
Ἕλλησι μὴ πορίσας ἄριστον.
6 Ταῦτα ἀκούσαντες οἱ ἄγγελοι ἀπήλαυνον, καὶ ἧκον ταχύ·
ᾧ καὶ δῆλον ἦν ὅτι ἐγγύς που ἦν βασιλεὺς ἢ ἄλλος τις ᾧ
ἐπετέτακτο ταῦτα πράττειν· ἔλεγον δὲ ὅτι εἰκότα δοκοῖεν λέ-
γειν βασιλεῖ καὶ ἥκοιεν ἡγεμόνας ἔχοντες, οἳ αὐτούς, ἐὰν
7 σπονδαὶ γένωνται, ἄξουσιν ἔνθεν ἕξουσι τὰ ἐπιτήδεια. Ὁ
δ' ἠρώτα εἰ αὐτοῖς τοῖς ἀνδράσι σπένδοιτο τοῖς ἰοῦσι καὶ
ἀπιοῦσιν ἢ καὶ τοῖς ἄλλοις ἔσοιντο σπονδαί. Οἱ δέ, Ἅπα-
σιν, ἔφασαν, μέχρι ἂν βασιλεῖ τὰ παρ' ὑμῶν διαγγελθῇ.
8 Ἐπεὶ δὲ ταῦτα εἶπον, μεταστησάμενος αὐτοὺς ὁ Κλέαρχος
ἐβουλεύετο· καὶ ἐδόκει ταχὺ τὰς σπονδὰς ποιεῖσθαι καὶ κα-
9 θ' ἡσυχίαν ἐλθεῖν τε ἐπὶ τὰ ἐπιτήδεια καὶ λαβεῖν. Ὁ δὲ Κλέ-
αρχος εἶπε· Δοκεῖ μὲν καὶ ἐμοὶ ταῦτα· οὐ μέντοι ταχύ γε
ἀπαγγελῶ, ἀλλὰ διατρίψω ἔστ' ἂν ὀκνήσωσιν οἱ ἄγγελοι μὴ
ἀποδόξῃ ἡμῖν τὰς σπονδὰς ποιήσασθαι· οἶμαί γε μέντοι, ἔφη,
καὶ τοῖς ἡμετέροις στρατιώταις τὸν αὐτὸν φόβον παρέσεσθαι.

---

§ 4. ἄνδρες οἵτινες. Thuk. 4, 60: ἐπαγόμεθα αὐτούς, ἄνδρας οἳ καὶ αὐτοὶ ἐπιστρατεύουσιν. — ἔσονται. zu 1, 3, 14. — τὰ παρά die Aufträge, Vorschläge. Gr. 43, 4 A. 23 vgl. 2, 3, 7. 24. 5, 36.

§ 5. ὁ τολμήσων zu 1, 9, 15 vgl. 2, 4, 5.

§ 6. οἳ ἄξουσιν. zu 1, 3, 14. — ἔνθεν für ἐκεῖσε ἔνθεν, wie 4, 7, 7. 5, 6, 24 vgl. zu ὅθεν u. ἔσται 1, 3, 17.

§ 7. εἰ σπένδοιτο ob er den Vertrag schließen solle. zu 1, 10, 5. — αὐτοῖς allein. Gr. 51, 6 A. 7 vgl. 4, 7, 11. 7, 3, 35. — τοῖς vor ἰοῦσι ist nothwendig, da die Participia das Nomen erst bestimmen vgl. zu 1, 4, 7. Gemeint sind die persischen Unterhändler. — διαγγελθῇ. zu 1, 6, 2.

§ 8. μεθίστασθαι abtreten lassen. Gr. 52, 10 A. 8. Thuk. 5, 111: μεταστησάμενοι ἡμᾶς ἄλλο τι γνώσεσθε. — ἐδόκει ποιεῖσθαι. zu 1, 2, 1. — καθ' ἡσυχίαν nicht beunruhigt von den Feinden. — ἐπί nach, um sie zu holen. Gr. 68, 42 A. 2. Aber πρός § 9 bloß nach — hin.

§ 9. ἀποδόξῃ. zu 1, 4, 15. — ἔστ' ἄν. Gr. 54, 17 A. 1. — ὀκνήσωσιν Furcht gefaßt haben werden. Gr. 53, 5 A. 1 u. 2. — παρέσεσθαι. Hier ist wohl eine Lücke. Krüger de auth. p. 34.

Ἐπεὶ δὲ ἐδόκει καιρὸς εἶναι, ἀπήγγελλεν ὅτι σπένδοιτο καὶ
εὐθὺς ἡγεῖσθαι ἐκέλευε πρὸς τὰ ἐπιτήδεια.
Καὶ οἱ μὲν ἡγοῦντο, Κλέαρχος μέντοι ἐπορεύετο τὰς μὲν 10
σπονδὰς ποιησάμενος, τὸ δὲ στράτευμα ἔχων ἐν τάξει, καὶ
αὐτὸς ὠπισθοφυλάκει. Καὶ ἐνετύγχανον τάφροις καὶ αὐλῶ-
σιν πλήρεσιν ὕδατος, ὡς μὴ δύνασθαι διαβαίνειν ἄνευ γε-
φυρῶν· ἀλλ᾽ ἐποιοῦντο διαβάσεις ἐκ τῶν φοινίκων οἳ ἦσαν
ἐκπεπτωκότες, τοὺς δὲ καὶ ἐξέκοπτον. Καὶ ἐνταῦθα ἦν Κλέ- 11
αρχον καταμαθεῖν ὡς ἐπεστάτει, ἐν μὲν τῇ ἀριστερᾷ χειρὶ
τὸ δόρυ ἔχων, ἐν δὲ τῇ δεξιᾷ βακτηρίαν· καὶ εἴ τις αὐτῷ
δοκοίη τῶν πρὸς τοῦτο τεταγμένων βλακεύειν, ἐκλεγόμενος
τὸν ἐπιτήδειον ἔπαισεν ἄν, καὶ ἅμα αὐτὸς προςελάμβανεν
εἰς τὸν πηλὸν ἐμβαίνων· ὥςτε πᾶσιν αἰσχύνην εἶναι μὴ οὐ
συσπουδάζειν. Καὶ ἐτάχθησαν μὲν πρὸς αὐτὸ οἱ τριάκοντα 12
ἔτη γεγονότες· ἐπεὶ δὲ καὶ Κλέαρχον ἑώρων σπουδάζοντα,
προςελάμβανον καὶ οἱ πρεσβύτεροι. Πολὺ δὲ μᾶλλον ὁ Κλέ- 13
αρχος ἔσπευδεν, ὑποπτεύων μὴ ἀεὶ οὕτω πλήρεις εἶναι τὰς
τάφρους ὕδατος· οὐ γὰρ ἦν ὥρα οἵα τὸ πεδίον ἄρδειν· ἀλ-
λ᾽ ἵνα ἤδη πολλὰ τὰ ἄπορα φαίνοιτο τοῖς Ἕλλησιν εἶναι εἰς τὴν
πορείαν, τούτου ἕνεκα βασιλέα ὑπώπτευεν ἐπὶ τὸ πεδίον τὸ
ὕδωρ ἀφεικέναι.

Πορευόμενοι δὲ ἀφίκοντο εἰς κώμας, ὅθεν ἀπέδειξαν οἱ 14
ἡγεμόνες λαμβάνειν τὰ ἐπιτήδεια. Ἐνῆν δὲ σῖτος πολὺς καὶ
οἶνος φοινίκων καὶ ὄξος ἑψητὸν ἀπὸ τῶν αὐτῶν. Αὐταὶ δὲ 15

---

§. 10. *τάφροις.* zu 1, 8, 1. — *αὐλῶσι* Canälen. Her. 2, 100: *ἐπεῖναι τὸν ποταμὸν δι᾽ αὐλῶνος κρυπτοῦ.* — *ὕδατος.* zu 1, 2, 7. — *ὡς.* zu 1, 5, 10. — *διαβάσεις* das worauf man übergeht, einer ordentlichen Brücke entgegengesetzt 3, 4, 20. 23. — *ἦσαν.* zu 2, 2, 13. — *τοὺς δέ* andere aber. Gr. 50, 1 A. 12. Kyr. 4, 5, 46: *ὁρᾶτε ἵπποι ὅσοι ἡμῖν πάρεισιν, οἱ δὲ προςάγονται.* — *καί.* zu 1, 3, 13.

§ 11. *Κλέαρχον.* zu 1, 6, 5. — *τόν* einen solchen der vgl. Gr. 50, 4 A. 3. — *ἐπιτήδειον* angemessen, für *ὃν ἐπιτήδειον ἦν* erg. *παίεσθαι.* Gr. 55, 3 A. 10 vgl. 4 A. 11 u. Hell. 3, 3, 11: *τοὺς ἐπικαιριωτάτους ξυνελάμβανον.* — *προςελάμβανεν* legte mit Hand an vgl. § 12. — *ἔπαισεν ἄν.* zu 1, 5, 2. — *μὴ οὐ.* Gr. 67, 12 A. 6.

§ 12. *οἱ. οἱ εἰς* oder *οἱ οὔπω?* vgl. 7, 3, 46. — *σπουδάζοντα.* Gr. 56, 7 A. 1.

§ 13. *μή.* Gr. 67, 7 A. 4. — *οἵα ἄρδειν* geeignet zu bewässern. Gr. 55, 3 A. 5 vgl. 4, 1, 5. — *τούτου ἕνεκα* nach *ἵνα* auch Thuk. 5, 43. — *ὑπώπτευεν* nach *ὑποπτεύων* wie *ἐνόμιζον* nach *νομίζων* 3, 2, 29 vgl. zu 1, 1, 2.

§ 14. *ὅθεν.* zu 1, 2, 8. — *λαμβάνειν.* Gr. 55, 3 A. 13. — *ὄξος* säuerliches Getränk.

βάλανοι τῶν φοινίκων οἵας μὲν ἐν τοῖς Ἕλλησιν ἔστιν ἰδεῖν τοῖς οἰκέταις ἀπέκειντο, αἱ δὲ τοῖς δεσπόταις ἀποκείμεναι ἦσαν ἀπόλεκτοι, θαυμάσιαι τὸ κάλλος καὶ τὸ μέγεθος, ἡ δὲ ὄψις ἠλέκτρου οὐδὲν διέφερε· τὰς δέ τινας ξηραίνοντες τραγήματα ἀπετίθεσαν. Καὶ ἦν καὶ παρὰ πότον ἡδὺ μέν,
16 κεφαλαλγὲς δέ. Ἐνταῦθα καὶ τὸν ἐγκέφαλον τοῦ φοίνικος πρῶτον ἔφαγον οἱ στρατιῶται, καὶ οἱ πολλοὶ ἐθαύμασαν τό τε εἶδος καὶ τὴν ἰδιότητα τῆς ἡδονῆς. Ἦν δὲ σφόδρα καὶ τοῦτο κεφαλαλγές. Ὁ δὲ φοῖνιξ ὅθεν ἐξαιρεθείη ὁ ἐγκέφαλος ὅλος αὐαίνετο.

17 Ἐνταῦθα ἔμειναν ἡμέρας τρεῖς· καὶ παρὰ μεγάλου βασιλέως ἧκε Τισσαφέρνης καὶ ὁ τῆς βασιλέως γυναικὸς ἀδελφὸς καὶ ἄλλοι Πέρσαι τρεῖς· δοῦλοι δὲ πολλοὶ εἵποντο. Ἐπεὶ δὲ ἀπήντησαν αὐτοῖς οἱ τῶν Ἑλλήνων στρατηγοί, ἔλεγε πρῶτον Τισσαφέρνης δι' ἑρμηνέως τοιάδε.

18 Ἐγώ, ὦ ἄνδρες Ἕλληνες, γείτων οἰκῶ τῇ Ἑλλάδι, καὶ ἐπεὶ ὑμᾶς εἶδον εἰς πολλὰ [κακὰ] καὶ ἀμήχανα ἐμπεπτωκότας, εὕρημα ἐποιησάμην εἴ πως δυναίμην παρὰ βασιλέως αἰτήσασθαι δοῦναί μοι ἀποσῶσαι ὑμᾶς εἰς τὴν Ἑλλάδα. Οἶμαι γὰρ ἂν οὐκ ἀχαρίστως μοι ἕξειν οὔτε πρὸς ὑμῶν οὔτε
19 πρὸς τῆς Ἑλλάδος ἁπάσης. Ταῦτα δὲ γνοὺς ᾐτούμην βασιλέα, λέγων αὐτῷ ὅτι δικαίως ἄν μοι χαρίζοιτο, ὅτι αὐτῷ Κῦρόν τε ἐπιστρατεύοντα πρῶτος ἤγγειλα καὶ βοήθειαν ἔχων ἅμα τῇ ἀγγελίᾳ ἀφικόμην, καὶ μόνος τῶν κατὰ τοὺς Ἕλληνας

---

§ 15. τὸ κάλλος. Gr. 46, 4. — ἠλέκτρου brachylogisch für ἠλέκτρου ὄψεως. Gr. 48, 13 A. 9 vgl. 47, 27 A. 5; über den Ge. 47, 13 A. 6 vgl. 3, 1, 37. — τὰς δέ τινας alias aliquas. Gr. 50, 1 A. 9 vgl. 3, 3, 19. 5, 7, 16. — τραγήματα zum Nachtisch, Prädicatsac. Gr. 57, 3 A. 1. — ἦν es war. Gr. 61, 5 A. 6. — παρά. Gr. 68, 36 A. 3. — ἡδύ wohlschmeckend, wie ἡδονή § 16 u. ἥδεσθαι 1, 9, 26.

§ 17. καὶ ἧκε 1, 2, 6. — ἔλεγε δι' ἑρμηνέως. vgl. 4, 2, 18. 5, 34 u. zu 1, 3, 8. Her. 7, 203: λέγειν δι' ἀγγέλων.

§. 18. πολλὰ καί. Gr. 69, 32 A. 3. — ἀμήχανα Dinge, Gefahren gegen die es keine Mittel gibt. — ἄν, selten dem οὔ vorangestellt, kann mit dem Inf. wie dem Ind. Fu. verbunden werden: es werde mir vorkommenden Falls Dankbarkeit sein. Gr. 64, 3 A. 3 vgl. 2, 5, 13. 5, 6, 32. — πρός von Seiten. Gr. 68, 37 A. 3.

§ 19. ἐπιστρατεύοντα. Gr. 56, 7 A. 3; über die Sache 1, 2, 4.

τεταγμένων οὐκ ἔφυγον, ἀλλὰ διήλασα καὶ συνέμιξα βασιλεῖ
ἐν τῷ ὑμετέρῳ στρατοπέδῳ, ἔνθα βασιλεὺς ἀφίκετο, ἐπεὶ
Κῦρον ἀπέκτεινε, καὶ τοὺς σὺν Κύρῳ βαρβάρους ἐδίωξα σὺν
τοῖςδε τοῖς παροῦσι νῦν μετ' ἐμοῦ, οἵπερ αὐτῷ εἰσι πιστό-
τατοι. Καὶ περὶ μὲν τούτων ὑπέσχετό μοι βουλεύσασθαι· 20
ἐρέσθαι δέ με ὑμᾶς ἐκέλευσεν ἐλθόντα τίνος ἕνεκεν ἐστρα-
τεύσατε ἐπ' αὐτόν. Καὶ συμβουλεύω ὑμῖν μετρίως ἀποκρί-
νασθαι, ἵνα μοι εὐπρακτότερον ᾖ ἐάν τι δύνωμαι ἀγαθὸν
ὑμῖν παρ' αὐτοῦ διαπράξασθαι.

Πρὸς ταῦτα μεταστάντες οἱ Ἕλληνες ἐβουλεύοντο· καὶ 21
ἀπεκρίναντο, Κλέαρχος δ' ἔλεγεν· Ἡμεῖς οὔτε συνήλθομεν
ὡς βασιλεῖ πολεμήσοντες οὔτ' ἐπορευόμεθα ἐπὶ βασιλέα,
ἀλλὰ πολλὰς προφάσεις Κῦρος εὕρισκεν, ὡς καὶ σὺ εὖ οἶσθα,
ἵνα ὑμᾶς τε ἀπαρασκευάστους λάβοι καὶ ἡμᾶς ἐνθάδε ἀνα-
γάγοι. Ἐπεὶ μέντοι ἤδη ἑωρῶμεν αὐτὸν ἐν δεινῷ ὄντα, 22
ᾐσχύνθημεν καὶ θεοὺς καὶ ἀνθρώπους προδοῦναι αὐτόν, ἐν
τῷ πρόσθεν χρόνῳ παρέχοντες ἡμᾶς αὐτοὺς εὖ ποιεῖν. Ἐπεὶ 23
δὲ Κῦρος τέθνηκεν, οὔτε ἀντιποιούμεθα βασιλεῖ τῆς ἀρχῆς
οὔτ' ἔστιν ὅτου ἕνεκ' ἂν βουλοίμεθα τὴν βασιλέως χώραν
κακῶς ποιεῖν, οὐδ' αὐτὸν ἀποκτεῖναι ἂν ἐθέλοιμεν, πορευοί-
μεθα δ' ἂν οἴκαδε, εἴ τις ἡμᾶς μὴ λυποίη· ἀδικοῦντα μέντοι
πειρασόμεθα σὺν τοῖς θεοῖς ἀμύνασθαι· ἐὰν μέντοι τις ἡμᾶς
εὖ ποιῶν ὑπάρχῃ, καὶ τούτου εἴς γε δύναμιν οὐχ ἡττησόμεθα
εὖ ποιοῦντες.

— *διήλασα* 1, 10, 7 f. — *τοῖςδε τοῖς* dieser, nämlich der. Gr. 50, 11 A. 21 vgl. 7, 6, 38. — *αὐτῷ, βασιλεῖ.*

§ 20. *βουλεύσασθαι.* zu 1, 2, 2. — *ἐάν τι δ.* zu 2, 1, 8.

§ 21. *πρὸς ταῦτα.* zu 1, 3, 19. — *μεταστῆναι* abtreten vgl. zu 2, 3, 8. — *ἔλεγεν* als Wortführer, wie 2, 5, 39. 3, 3, 3, *προηγόρει* 5, 5, 7. — *βασιλεῖ.* Gr. 48, 9. — *ἐπί. ὡς ἐπί?* vgl. zu 1, 2, 1.

§ 22. *θεούς* vor den Göttern. Gr. 46, 10. — *προδοῦναι.* Gr. 55, 3 A. 18. — *παρέχοντες*, nicht *παρασχόντες*, weil eine Dauer bezeichnet und die Zeit hinlänglich durch *ἐν τῷ πρόσθεν χρόνῳ* angezeigt wird vgl. zu 1, 2, 3. — *ἡμᾶς αὐτούς.* Gr. 25, 2 A. 2 vgl. 2, 3, 28. 3, 1, 14. 7, 6, 31. — *ποιεῖν.* Gr. 55, 3 A. 20.

§ 23. *ἀντιποιούμεθα.* zu 2, 1, 11. — *οὔτ' ἔστιν.* Gr. 61, 5 A. 2. vgl. 5, 7, 6. 7. — *χώραν.* Gr. 46, 7. — *ἀδικοῦντα.* zu 1, 1, 7. 3, 14 vgl. 5, 7, 9. — *σύν* mit Hülfe. Gr. 68, 13 A. 2. — *ἀμύνασθαι.* Gr. 52, 10 A. 7. — *ποιῶν.* Gr. 56, 5 A. 1 vgl. 5, 5, 9. — *τούτου.* Gr. 47, 19 A. 1. — *εἰς* nach. Gr. 68, 21 A. 8. — *ποιοῦντες* Gr. 56, 8 A. 1 vgl. 2, 6, 17.

24 Ὁ μὲν οὕτως εἶπεν· ἀκούσας δὲ ὁ Τισσαφέρνης ἔφη· Ταῦτα ἐγὼ ἀπαγγελῶ βασιλεῖ καὶ ὑμῖν πάλιν τὰ παρ' ἐκείνου· μέχρι δ' ἂν ἐγὼ ἥκω αἱ σπονδαὶ μενόντων· ἀγορὰν δὲ
25 ἡμεῖς παρέξομεν. Καὶ εἰς μὲν τὴν ὑστεραίαν οὐχ ἧκεν, ὥσθ' οἱ Ἕλληνες ἐφρόντιζον· τῇ δὲ τρίτῃ ἥκων ἔλεγεν ὅτι διαπεπραγμένος ἥκοι παρὰ βασιλέως δοθῆναι αὐτῷ σώζειν τοὺς Ἕλληνας, καίπερ πάνυ πολλῶν ἀντιλεγόντων ὡς οὐκ ἄξιον
26 εἴη βασιλεῖ ἀφεῖναι τοὺς ἐφ' ἑαυτὸν στρατευσαμένους. Τέλος δ' εἶπε· Καὶ νῦν ἔξεστιν ὑμῖν πιστὰ λαβεῖν παρ' ἡμῶν ἦ μὴν φιλίαν παρέξειν ὑμῖν τὴν χώραν καὶ ἀδόλως ἀπάξειν εἰς τὴν Ἑλλάδα ἀγορὰν παρέχοντας· ὅπου δ' ἂν μὴ παρέχωμεν ἀγοράν, λαμβάνειν ὑμᾶς ἐκ τῆς χώρας ἐάσομεν τὰ ἐπιτή-
27 δεια. Ὑμᾶς δ' αὖ ἡμῖν δεήσει ὀμόσαι ἦ μὴν πορεύσεσθαι ὡς διὰ φιλίας ἀσινῶς, σῖτα καὶ ποτὰ λαμβάνοντας, ὁπόταν μὴ ἀγορὰν παρέχωμεν· ἐὰν δὲ παρέχωμεν ἀγοράν, ὠνουμέ-
28 νους ἕξειν τὰ ἐπιτήδεια. Ταῦτα ἔδοξε, καὶ ὤμοσαν καὶ δεξιὰς ἔδοσαν Τισσαφέρνης καὶ ὁ τῆς βασιλέως γυναικὸς ἀδελφὸς τοῖς τῶν Ἑλλήνων στρατηγοῖς καὶ λοχαγοῖς καὶ
29 ἔλαβον παρὰ τῶν Ἑλλήνων. Μετὰ δὲ ταῦτα Τισσαφέρνης εἶπε· Νῦν μὲν δὴ ἄπειμι ὡς βασιλέα· ἐπειδὰν δὲ διαπράξωμαι ἃ δέομαι, ἥξω συσκευασάμενος ὡς ἀπάξων ὑμᾶς εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ αὐτὸς ἀπιὼν ἐπὶ τὴν ἐμαυτοῦ ἀρχήν.

1 δ'. Μετὰ ταῦτα περιέμενον Τισσαφέρνην οἵ τε Ἕλληνες καὶ Ἀριαῖος ἐγγὺς ἀλλήλων ἐστρατοπεδευμένοι ἡμέρας πλείους ἢ εἴκοσιν. Ἐν δὲ ταύταις ἀφικνοῦνται πρὸς Ἀριαῖον καὶ πρὸς τοὺς σὺν ἐκείνῳ Περσῶν τινες, παραθαῤῥύνοντές τε

---

§ 24. ἥκω werde zurückgekehrt sein. zu 1, 4, 13. — ἀγορά Lebensmittel zum Verkauf. Thuk. 7 39: ἀγορὰ τῶν πωλουμένων.

§ 25. εἰς. zu 1, 7, 1. — δοθῆναι. Gr. 55, 3 A. 11. — καίπερ. Gr. 56, 13 A. 2. — ὡς οὐκ. Gr 67, 12 A. 2. — ἄξιον geziemend, wie 7, 3, 19. — ἑαυτόν, weil βασιλεύς Gedankensubject ist. Gr. 51, 2 A. 6 vgl. 4, 5, 35.

§ 26. τέλος. zu 1, 10, 13. — ἦ μήν. Gr. 69, 28 A. 1. — παρέξειν erg. ἡμᾶς. zu 2, 1, 12.

§ 27. πορεύεσθαι. zu 1, 3, 7. — ὡς διὰ φ. zu 1, 3, 14.

§ 29. ὡς βασιλέα. Gr. 69, 63 A. 4. — ἃ δέομαι. zu 1, 3, 4 vgl. 7, 2, 34. — τὴν ἐμαυτοῦ. zu τῇ ἑαυτοῦ 1, 1, 11.

C. 4. §. 1. ἔνιοι appositiv, wie 5, 5, 11. 6, 4, 34. Gr. 57, 8 A.

καὶ δεξιὰς ἔνιοι παρὰ βασιλέως φέροντες μὴ μνησικακήσειν
βασιλέα αὐτοῖς τῆς σὺν Κύρῳ ἐπιστρατείας μηδὲ ἄλλου μη-
δενὸς τῶν παροιχομένων. Τούτων δὲ γιγνομένων ἔνδηλοι 2
ἦσαν οἱ περὶ τὸν Ἀριαῖον ἧττον προςέχοντες τοῖς Ἕλλησι τὸν
νοῦν· ὥςτε καὶ τοῦτο τοῖς μὲν πολλοῖς τῶν Ἑλλήνων οὐκ
ἤρεσκεν, ἀλλὰ προςιόντες τῷ Κλεάρχῳ ἔλεγον καὶ τοῖς ἄλ-
λοις στρατηγοῖς· Τί μένομεν; ἢ οὐκ ἐπιστάμεθα ὅτι βασι- 3
λεὺς ἡμᾶς ἀπολέσαι ἂν περὶ παντὸς ποιήσαιτο, ἵνα καὶ τοῖς
ἄλλοις Ἕλλησι φόβος ᾖ ἐπὶ βασιλέα μέγαν στρατεύειν; Καὶ
νῦν μὲν ἡμᾶς ὑπάγεται μένειν διὰ τὸ διεσπάρθαι αὐτῷ τὸ
στράτευμα· ἐπειδὰν δὲ πάλιν ἁλισθῇ αὐτῷ ἡ στρατιά, οὐκ
ἔστιν ὅπως οὐκ ἐπιθήσεται ἡμῖν. Ἴσως δέ που ἢ ἀποσκά- 4
πτει τι ἢ ἀποτειχίζει, ὡς ἄπορος ᾖ ἡ ὁδός. Οὐ γάρ ποτε
ἑκών γε βουλήσεται ἡμᾶς ἐλθόντας εἰς τὴν Ἑλλάδα ἀπαγ-
γεῖλαι ὡς ἡμεῖς, τοσοίδε ὄντες, ἐνικῶμεν τὴν βασιλέως δύ-
ναμιν ἐπὶ ταῖς θύραις αὐτοῦ καὶ καταγελάσαντες ἀπήλ-
θομεν.

Κλέαρχος δὲ ἀπεκρίνατο τοῖς ταῦτα λέγουσιν· Ἐγὼ ἐν- 5
θυμοῦμαι μὲν καὶ ταῦτα πάντα· ἐννοῶ δ' ὅτι, εἰ νῦν ἄπι-
μεν, δόξομεν ἐπὶ πολέμῳ ἀπιέναι καὶ παρὰ τὰς σπονδὰς
ποιεῖν. Ἔπειτα πρῶτον μὲν ἀγορὰν οὐδεὶς ἡμῖν παρέξει

— *φέροντες* überbringend, indem sie die Rechte im Namen des Königs gaben (vgl. App. Bürg. 2, 84), der *δεξιὰν ἔπεμπε*, dextram mittebat. — *μνησικακήσειν*, der Inf., weil *δεξιὰς φέρειν* ein Versprechen enthält vgl. 2, 5, 3 u. Gr. 50, 6 A. 6. — *ἐπιστρατείας*. Gr. 47, 21. — *παροιχομένων*. Gr. 40 unter *οἴχομαι*.

§ 2. *οἱ περὶ τόν* er und seine Untergebenen. Gr. 50, 5 A. 6. vgl. 7, 4, 16. 8, 18. — *προςέχοντες*. zu *δῆλος* 1, 2, 11 vgl. 2, 6, 23. — *τοῖς Ἕ.* Gr. 48, 11 A. 7. — *τοῖς μέν π.* Es entspricht *Κλ. δέ.* § 5. — *τῷ Κλ.* Gr. 48, 11 A. 7.

§ 3. *ἤ.* Gr. 69, 28 A. 2. — *περί.* zu 1, 9, 7. — *στρατεύειν.* *τοῦ στρ.* 3, 1, 18; allein vgl. zu 1, 3, 11 u. 17; so *ὄκνος ἦν ἀνίστασθαι* 4 4, 11. — *ὑπάγεται* verleitet trüglich. Dem. 8, 62: *Θετταλοὺς πολλὰ δοὺς ὑπηγάγετο εἰς δουλείαν.* Ueber das Med. Gr. 52, 10 A. 1. — *διὰ τὸ δ.* Gr. 50, 6 A. 2. — *ἁλίζειν* mit Mp., eig. poetisch, haben Xen. u. spätere Prosaiker öfter. — *ἔστιν ὅπως* irgendwie. Gr. 61, 5 A. 5. Ueber die sich aufhebenden Negationen Gr. 67, 11.

§ 4. *τι.* zu 1, 10, 16. — *τοσοίδε* so wenige. Gr. 25, 10 A. 5. — *ἐπὶ ταῖς θύραις αὐτοῦ*, hyperbolisch, wie 3, 1, 2. 6, 3, 23 und öfter. — *καταγελάσαντες.* zu 1, 9, 13.

§ 5. *καὶ ταῦτα* auch dieses, wie Anderes. — *ἐπὶ πολέμῳ, πό-*

οὐδὲ ὁπόθεν ἐπισιτιούμεθα· αὖθις δὲ ὁ ἡγησόμενος οὐ-
δεὶς ἔσται· καὶ ἅμα ταῦτα ποιούντων ἡμῶν εὐθὺς Ἀρι-
αῖος ἀφεστήξει· ὥςτε φίλος ἡμῖν οὐδεὶς λελείψεται, ἀλλὰ
6 καὶ οἱ πρόσθεν ὄντες πολέμιοι ἡμῖν ἔσονται. Ποταμὸς
δ᾽ εἰ μέν τις καὶ ἄλλος ἄρα ἡμῖν ἐστι διαβατέος οὐκ
οἶδα· τὸν δ᾽ οὖν Εὐφράτην οἴδαμεν ὅτι ἀδύνατον διαβῆναι
κωλυόντων πολεμίων. Οὐ μὲν δή, ἂν μάχεσθαι δέῃ, ἱππεῖς
εἰσὶν ἡμῖν σύμμαχοι, τῶν δὲ πολεμίων ἱππεῖς εἰσὶν οἱ πλεῖ-
στοι καὶ πλείστου ἄξιοι· ὥςτε νικῶντες μὲν τίνα ἂν ἀποκτεί-
7 ναιμεν; Ἡττωμένων δὲ [μὴν] οὐδένα οἷόν τε σωθῆναι. Ἐγὼ
μὲν οὖν βασιλέα, ᾧ πολλὰ οὕτως ἐστὶ τὰ σύμμαχα, εἴπερ
προθυμεῖται ἡμᾶς ἀπολέσαι, οὐκ οἶδα ὅ,τι δεῖ αὐτὸν ὀμό-
σαι καὶ δεξιὰν δοῦναι καὶ θεοὺς ἐπιορκῆσαι καὶ τὰ ἑαυτοῦ
πιστὰ ἄπιστα ποιῆσαι Ἕλλησί τε καὶ βαρβάροις. Τοιαῦτα
ἔλεγε πολλά.
8 Ἐν δὲ τούτῳ Τισσαφέρνης ἧκεν, ἔχων τὴν ἑαυτοῦ δύ-
ναμιν ὡς εἰς οἶκον ἀπιὼν καὶ Ὀρόντας τὴν ἑαυτοῦ δύναμιν·
9 ἦγε δὲ καὶ τὴν θυγατέρα τὴν βασιλέως ἐπὶ γάμῳ. Ἐντεῦ-
θεν δὲ ἤδη Τισσαφέρνους ἡγουμένου καὶ ἀγορὰν παρέχοντος
ἐπορεύοντο· ἐπορεύετο δὲ καὶ Ἀριαῖος, τὸ Κύρου βαρβαρι-

λεμον ἕξοντες. Gr. 68, 41 A. 7. — *ὁπόθεν* unde (Liv. 23, 21), Ortschaften aus denen vgl. 3, 5, 3. Gr. 51, 13 A. 8. — *ἐπισιτιούμεθα.* zu 1, 3, 17. — *ὁ ἡγησόμενος.* zu 2, 3, 5. — *ἅμα.* Gr. 56, 10 A. 3. vgl. 3, 1, 47. — *οἱ πρόσθεν* erg. *φίλοι.*

§ 6. *ἄρα* etwa. Gr. 69, 8 A. — *διαβατέος.* Gr. 56, 18 A. 1. *δ᾽ οὖν.* zu 1, 3, 5. — *οἴδαμεν.* Gr. 38, 7 A. 1. — *κωλυόντων πολεμίων* wenn Feinde es wehren. — *μέν.* Gr. 69, 35 A. 1. — *ἡττωμένων* victorum. Gr. 53, 1 A. 3 vgl. 3, 2, 17. 39. — *δὲ μήν* kommt schwerlich vor; wahrscheinlich ist *γε μήν* zu lesen vgl. zu 1, 9, 16. Hell. 4, 2, 17: *αὕτη μὲν δὴ μετὰ Λακεδαιμονίων δύναμις ἦν· ἥ γε μὴν τῶν πολεμίων ἠθροίσθη.* — *σωθῆναι.* Gr. 52, 6 A. 1.

§ 7. *οὕτως,* nachgestellt wie 4, 8, 26 u. öfter; eben so *πάνυ* 4, 7, 14. — *ὅ,τι.* Gr. 46, 3, A. 4. — *αὐτόν.* Gr. 51, 5 A. 1 vgl. 5, 6, 15. 6, 3, 17.

§ 8. *ὡς εἰς.* Gr. 68, 63 A. 4. — *οἶκον,* seine Provinz Karien. Hell. 3, 2, 12. 4, 12. — *ἐπὶ γάμῳ* nicht: um sie zu heirathen, wie *ἐπὶ γάμοις* Eu. Iph. T. 25 vgl. Gr. 68, 41 A. 7, sondern: um in der Ehe mit ihr zu leben, da die Heirath gewiß zu Babylon vollzogen war und Orontas nach 3, 4, 13 *τὴν βασιλέως θυγατέρα εἶχε,* ein Ausdruck der von einer Braut wohl nicht gebraucht werden konnte.

κὸν ἔχων στράτευμα, ἅμα Τισσαφέρνει καὶ Ὀρόντᾳ καὶ συν-
εστρατοπεδεύετο σὺν ἐκείνοις. Οἱ δὲ Ἕλληνες ὑφορῶντες 10
τούτους αὐτοὶ ἐφ' ἑαυτῶν ἐχώρουν ἡγεμόνας ἔχοντες. Ἐστρα-
τοπεδεύοντο δὲ ἑκάστοτε ἀπέχοντες ἀλλήλων παρασάγγην καὶ
μεῖον· ἐφυλάττοντο δὲ ἀμφότεροι ὥςπερ πολεμίους ἀλλήλους,
καὶ εὐθὺς τοῦτο ὑποψίαν παρεῖχεν. Ἐνίοτε δὲ καὶ ξυλιζό- 11
μενοι ἐκ τοῦ αὐτοῦ καὶ χόρτον καὶ ἄλλα τοιαῦτα συλλέγοντες
πληγὰς ἐνέτεινον ἀλλήλοις· ὥςτε καὶ τοῦτο ἔχθραν παρεῖχε.
Διελθόντες δὲ τρεῖς σταθμοὺς ἀφίκοντο πρὸς τὸ Μη- 12
δίας καλούμενον τεῖχος, καὶ παρῆλθον αὐτοῦ εἴσω. Ἦν δὲ
ᾠκοδομημένον πλίνθοις ὀπταῖς ἐν ἀσφάλτῳ κειμέναις, εὖρος
εἴκοσι ποδῶν, ὕψος δὲ ἑκατόν· μῆκος δ' ἐλέγετο εἶναι εἴκοσι
παρασαγγῶν· ἀπεῖχε δὲ Βαβυλῶνος οὐ πολύ. Ἐντεῦθεν 13
δ' ἐπορεύθησαν σταθμοὺς δύο, παρασάγγας ὀκτώ· καὶ διέ-
βησαν διώρυχας δύο, τὴν μὲν ἐπὶ γεφύρας, τὴν δ' ἐζευγμέ-
νην πλοίοις ἑπτά· αὗται δ' ἦσαν ἀπὸ τοῦ Τίγρητος ποτα-
μοῦ· κατετέτμηντο δὲ ἐξ αὐτῶν καὶ τάφροι ἐπὶ τὴν χώραν,
αἱ μὲν πρῶται μεγάλαι, ἔπειτα δ' ἐλάττους· τέλος δε καὶ
μικροὶ ὀχετοί, ὥςπερ ἐν τῇ Ἑλλάδι ἐπὶ τὰς μελίνας· καὶ
ἀφικνοῦνται ἐπὶ τὸν Τίγρητα ποταμόν· πρὸς ᾧ πόλις ἦν
μεγάλη καὶ πολυάνθρωπος, ᾗ ὄνομα Σιτάκη, ἀπέχουσα τοῦ
ποταμοῦ σταδίους πεντεκαίδεκα. Οἱ μὲν οὖν Ἕλληνες πα- 14
ρ' αὐτὴν ἐσκήνησαν ἐγγὺς παραδείσου μεγάλου καὶ καλοῦ καὶ
δασέος παντοίων δένδρων, οἱ δὲ βάρβαροι διαβεβηκότες τὸν
Τίγρητα· οὐ μέντοι γε καταφανεῖς ἦσαν.

---

§ 10. αὐτοί. Gr. 51, 2 A. 12 vgl. 7, 1, 11. 23. — ἐφ' ἑαυτῶν für sich. Gr. 68, 40 A. 6. — ἡγεμόνας Wegweiser. — εὐθύς gleich vgl. 3, 5, 12. 5, 6, 7.

§ 11. τοῦ αὐτοῦ. zu 1, 8, 14. — ἐνέτεινον. zu 1, 5, 11.

§ 12. καλούμενον. zu 1, 2, 13. — παρῆλθον αὐτοῦ εἴσω kamen innerhalb derselben, nach der Babylon zugewendeten Seite. Hiero 2, 10: εἴσω τῆς οἰκίας παρελθεῖν. Der Marsch war gegen Südosten gerichtet. — ποδῶν hängt von dem (in ἦν liegenden) τεῖχος ab vgl. zu 1, 2, 23. — ἀπεῖχε. zu 1, 4, 9.

§ 13. ἐζευγμένην ist Prädicat: als eine geschlagene, junctam, aufgelöst: ἡ γέφυρα ἣν διέβησαν ἐζευγμένη ἦν. Gr. 57, 3 A. 3. — ἦσαν ἀπό. zu 1, 2, 7. — ὥσπερ erg. κατατέτμηνται. Gr. 62, 4 A. 2.

§ 14. δένδρων hängt wohl von παράδεισος ab vgl. zu 5, 3, 12; denn bei δασύς steht sonst der Da., wie 4, 7, 6. 8, 2 u. a. — οἱ δὲ βάρβαροι erg. ἐσκήνησαν vgl. 5, 4, 27.

15 Μετὰ δὲ τὸ δεῖπνον ἔτυχον ἐν περιπάτῳ ὄντες πρὸ τῶν
ὅπλων Πρόξενος καὶ Ξενοφῶν· καὶ προσελθὼν ἠρώτησεν
ἄνθρωπός τις τοὺς προφύλακας ποῦ ἂν ἴδοι Πρόξενον ἢ
Κλέαρχον· Μένωνα δὲ οὐκ ἐζήτει, καὶ ταῦτα παρ᾽ Ἀριαίου
16 ὢν τοῦ Μένωνος ξένου. Ἐπεὶ δὲ Πρόξενος εἶπεν ὅτι αὐ-
τός εἰμι ὃν ζητεῖς, εἶπεν ὁ ἄνθρωπος τάδε. Ἔπεμψέ με
Ἀριαῖος καὶ Ἀρτάοζος, πιστοὶ ὄντες Κύρῳ καὶ ὑμῖν εὖνοι,
καὶ κελεύουσι φυλάττεσθαι μὴ ὑμῖν ἐπίθωνται τῆς νυκτὸς
οἱ βάρβαροι· ἔστι δὲ στράτευμα πολὺ ἐν τῷ πλησίον παρα-
17 δείσῳ. Καὶ ἐπὶ τὴν γέφυραν τοῦ Τίγρητος ποταμοῦ πέμψαι
κελεύουσι φυλακήν, ὡς διανοεῖται λῦσαι αὐτὴν Τισσαφέρνης
τῆς νυκτός, ἤνπερ δύνηται, ὡς μὴ διαβῆτε, ἀλλ᾽ ἐν μέσῳ ἀπο-
18 ληφθῆτε τοῦ ποταμοῦ καὶ τῆς διώρυχος. Ἀκούσαντες ταῦτα
ἄγουσιν αὐτὸν παρὰ τὸν Κλέαρχον καὶ φράζουσιν ἃ λέγει.
Ὁ δὲ Κλέαρχος ἀκούσας ἐταράχθη σφόδρα καὶ ἐφοβεῖτο.
19 Νεανίσκος δέ τις τῶν παρόντων ἐννοήσας εἶπεν ὡς οὐκ ἀκό-
λουθα εἴη τό τε ἐπιθήσεσθαι καὶ λύσειν τὴν γέφυραν. Δῆ-
λον γὰρ ὅτι ἐπιτιθεμένους ἢ νικᾶν δεήσει ἢ ἡττᾶσθαι. Ἐὰν
μὲν οὖν νικῶσι, τί δεῖ αὐτοὺς λύειν τὴν γέφυραν. Οὐδὲ γὰρ
ἂν πολλαὶ γέφυραι ὦσιν ἔχοιμεν ἂν ὅποι φυγόντες ἡμεῖς
20 σωθῶμεν. Ἂν δ᾽ αὖ ἡμεῖς νικῶμεν, λελυμένης τῆς γεφύρας
οὐχ ἕξουσιν ἐκεῖνοι ὅποι φύγωσιν· οὐδὲ μὴν βοηθῆσαι πολ-
λῶν ὄντων πέραν οὐδεὶς αὐτοῖς δυνήσεται λελυμένης τῆς γε-
φύρας.
21 Ἀκούσας δὲ ὁ Κλέαρχος ταῦτα ἤρετο τὸν ἄγγελον πόση
τις εἴη χώρα ἡ ἐν μέσῳ τοῦ Τίγρητος καὶ τῆς διώρυχος. Ὁ

---

§ 15. ὅπλων. zu 2, 2, 20. — ἴδοι sähe für träfe und sprechen könne. Thuk. 4, 125: τὸν Περδίκκαν ἠνάγκασαν, πρὶν τὸν Βρασίδαν ἰδεῖν, προαπελθεῖν. — καὶ ταῦτα. zu 1, 4, 12.

§ 16. ὅτι. zu 1, 6, 8. — ἔπεμψε. Gr. 63, 4 vgl. 5, 9, 16. 7, 6, 39.

§ 17. ὡς δ. da. Gr. 65, 8 vgl. 5, 8, 10. 9, 32. — τῆς διώρυχος, dessen über den die Schiffbrücke führte § 13.

§ 19. τῶν παρόντων. — ἀκόλουθα übereinstimmend. — τὸ ἐπιθήσεσθαι das angebliche Vorhaben anzugreifen; über τό τε καὶ zu 2, 2, 8. — σωθῶμεν. zu 1, 7, 7.

§ 20. οὐδὲ μήν ja auch nicht, neque vero vgl. 7, 6, 22.

δὲ εἶπεν ὅτι πολλή, καὶ κῶμαι ἔνεισι καὶ πόλεις πολλαὶ
καὶ μεγάλαι. Τότε δὴ καὶ ἐγνώσθη ὅτι οἱ βάρβαροι τὸν 22
ἄνθρωπον ὑποπέμψαιεν, ὀκνοῦντες μὴ οἱ Ἕλληνες διελόν-
τες τὴν γέφυραν μένοιεν ἐν τῇ νήσῳ ἐρύματα ἔχοντες ἔν-
θεν μὲν τὸν Τίγρητα ποταμόν, ἔνθεν δὲ τὴν διώρυχα, τὰ
δ᾽ ἐπιτήδεια ἔχοιεν ἐκ τῆς ἐν μέσῳ χώρας, πολλῆς καὶ ἀγα-
θῆς οὔσης καὶ τῶν ἐργασομένων ἐνόντων, εἶτα δὲ καὶ
ἀποστροφὴ γένοιτο, εἴ τις βούλοιτο βασιλέα κακῶς ποι-
εῖν. Μετὰ ταῦτα ἀνεπαύοντο· ἐπὶ μέντοι τὴν γέφυραν 23
ὅμως φυλακὴν ἔπεμψαν· καὶ οὔτε ἐπέθετο οὐδεὶς οὐδα-
μόθεν οὔτε πρὸς τὴν γέφυραν οὐδεὶς ἦλθε τῶν πολε-
μίων, ὡς οἱ φυλάττοντες ἀπήγγελλον. Ἐπειδὴ δ᾽ ἕως ἐγέ- 24
νετο, διέβαινον τὴν γέφυραν, ἐζευγμένην πλοίοις τριάκοντα
καὶ ἑπτά, ὡς οἷόν τε μάλιστα πεφυλαγμένως· ἐξήγγελλον
γάρ τινες τῶν παρὰ Τισσαφέρνους Ἑλλήνων ὡς διαβαινόν-
των μέλλοιεν ἐπιθήσεσθαι. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν ψευδῆ ἦν· δια-
βαινόντων μέντοι ὁ Γλοῦς αὐτοῖς ἐπεφάνη μετ᾽ ἄλλων, ὅς
σκοπῶν εἰ διαβαίνοιεν τὸν ποταμόν, ἐπεὶ δὲ εἶδεν, ᾤχετο
ἀπελαύνων.

Ἀπὸ δὲ τοῦ Τίγρητος ἐπορεύθησαν σταθμοὺς τέτταρας, 25
παρασάγγας εἴκοσιν, ἐπὶ τὸν Φύσκον ποταμόν, τὸ εὖρος πλέ-
θρου· ἐπῆν δὲ γέφυρα. Καὶ ἐνταῦθα ᾤκεῖτο πόλις μεγάλη,
ᾗ ὄνομα Ὦπις· πρὸς ᾗ ἀπήντησε τοῖς Ἕλλησιν ὁ Κύρου καὶ
Ἀρταξέρξου νόθος ἀδελφός, ἀπὸ Σούσων καὶ Ἐκβατάνων
στρατιὰν πολλὴν ἄγων ὡς βοηθήσων βασιλεῖ· καὶ ἐπιστήσας
τὸ ἑαυτοῦ στράτευμα παρερχομένους ἐθεώρει τοὺς Ἕλληνας.
Ὁ δὲ Κλέαρχος ἡγεῖτο μὲν εἰς δύο, ἐπορεύετο δὲ ἄλλοτε καὶ 26

---

§ 22. ὑποπέμπειν heimlich, trüglich abschicken, wie 3, 3, 4 u. Lys. 1, 15. — ἔνθεν μέν von der einen Seite, ἔνθεν δέ von der andern. Gr. 25, 10 A. 10. — οὔσης καὶ ἐνόντων. Gr. 56, 14 A. 2. — ἀποστροφή, καταφυγή, wie 7, 6, 34

§ 23. ὅμως, obgleich die erhaltene Nachricht verdächtig war und und sie nichts fürchten zu dürfen glaubten vgl. zu 2, 2, 17.

§ 24. ὡς οἷόν τε μάλιστα möglichst. Gr. 49, 10 A. 3. — τῶν παρά. zu 1, 1, 5. — διαβαινόντων. zu 1, 4, 12. — δέ ist überflüssig, wie 6, 4, 16. Gr. 69, 16 A. 4 vgl. 5, 5, 22. — ᾤχετο ἀπελαύνων ritt fort. Gr. 56, 5 A. 8 vgl. 2, 6, 3. 3, 3, 5.

§ 25. πλέθρον. zu 1, 2, 23. — Ὦπις. zu 1, 5, 4.

§ 26. εἰς δύο zwei Mann neben einander. Gr. 68, 21

ἄλλοτε ἐφιστάμενος. Ὅσον δ᾽ ἂν χρόνον τὸ ἡγούμενον τοῦ στρατεύματος ἐπιστῇ, τοσοῦτον ἀνάγκη χρόνον δι᾽ ὅλου τοῦ στρατεύματος γίγνεσθαι τὴν ἐπίστασιν· ὥςτε τὸ στράτευμα καὶ αὐτοῖς τοῖς Ἕλλησι δόξαι πάμπολυ εἶναι καὶ τὸν Πέρ-
27 σην ἐκπεπλῆχθαι θεωροῦντα. Ἐντεῦθεν δὲ ἐπορεύθησαν διὰ τῆς Μηδίας σταθμοὺς ἐρήμους ἕξ, παρασάγγας τριάκοντα, εἰς τὰς Παρυσάτιδος κώμας τῆς Κύρου καὶ βασιλέως μητρός. Ταύτας Τισσαφέρνης, Κύρῳ ἐπεγγελῶν, διαρπάσαι τοῖς Ἕλλησιν ἐπέτρεψε πλὴν ἀνδραπόδων. Ἐνῆν δὲ σῖτος πολὺς καὶ
28 πρόβατα καὶ ἄλλα χρήματα. Ἐντεῦθεν δ᾽ ἐπορεύθησαν σταθμοὺς ἐρήμους τέτταρας, παρασάγγας εἴκοσι, τὸν Τίγρητα ποταμὸν ἐν ἀριστερᾷ ἔχοντες. Ἐν δὲ τῷ πρώτῳ σταθμῷ πέραν τοῦ ποταμοῦ πόλις ᾤκεῖτο μεγάλη καὶ εὐδαίμων, ὄνομα Καιναί, ἐξ ἧς οἱ βάρβαροι διῆγον ἐπὶ σχεδίαις διφθερῶν ἄρτους, τυρούς, οἶνον.

1 ε΄. Μετὰ ταῦτα ἀφικνοῦνται ἐπὶ τὸν Ζάβατον ποταμόν, τὸ εὖρος τεττάρων πλέθρων. Καὶ ἐνταῦθα ἔμειναν ἡμέρας τρεῖς· ἐν δὲ ταύταις ὑποψίαι μὲν ἦσαν, φανερὰ δὲ οὐδεμία
2 ἐφαίνετο ἐπιβουλή· Ἔδοξεν οὖν τῷ Κλεάρχῳ συγγενέσθαι Τισσαφέρνει καὶ εἴ πως δύναιτο, παῦσαι τὰς ὑποψίας, πρὶν ἐξ αὐτῶν πόλεμον γενέσθαι· καὶ ἔπεμψέ τινα ἐροῦντα ὅτι συγγενέσθαι αὐτῷ χρήζει. Ὁ δὲ ἑτοίμως ἐκέλευσεν ἥκειν. Ἐπειδὴ δὲ συνῆλθον, λέγει ὁ Κλέαρχος τάδε.

A. 9. — *τὸ ἡγούμενον.* zu 2, 2, 4, — *ὥστε — θεωροῦντα,* ein hier sehr natürlicher Uebergang vom Allgemeinen zum Besonderen. Aehnlich Thuk 7, 44: *ἐν νυκτομαχίᾳ, ἣ μόνη δὴ στρατοπέδων μεγάλων ἔν γε τῷδε τῷ πολέμῳ ἐγένετο, πῶς ἄν τις σαφῶς τι ᾔδει;*

§ 27. *ἐπεγγελῶν.* Gr. 48, 11 A. 5. — *διαρπάσαι.* Gr. 55, 3 A. 20. — *πλὴν ἀνδραπόδων* nur sollten sie die Menschen nicht zu Sklaven machen. Aehnlich Thuk. 4, 54: *ἐπιτρέψαι περὶ σφῶν αὐτῶν πλὴν θανάτου.* Her. 5, 71: *ὑπεγγύους πλὴν θανάτου.*

§ 28. *διφθερῶν.* Gr. 47, 8 vgl. 4, 7, 22. 5, 4, 12. — *τυρούς.* Andere *τυρόν.* Gr. 44, 1 A. 1; *τυροί* kann zwar Käsemarkt heißen (Herbst zu Xen. Mem. 2, 7, 13), aber auch Käse, wie Od. ι, 219, 225, Eu. Kykl. 122. 209. 226. — *οἶνον.* Das Asyndeton veranlaßt hier auch noch andre Dinge zu denken.

C. 5. § 1. *πλέθρων.* zu 1, 2, 23. — *ὑποψίαι.* Gr. 44, 3 A. 4. — *ἐφαίνετο.* Gr. 56, 4 A. 6.

§ 2. *πρὶν γενέσθαι.* Gr. 54, 17 A. 6. — *αὐτῷ* zu 1, 1, 9.

Ἐγώ, ὦ Τισσαφέρνη, οἶδα μὲν ἡμῖν ὅρκους γεγενημένους 3
καὶ δεξιὰς δεδομένας μὴ ἀδικήσειν ἀλλήλους· φυλαττόμενον
δέ σε ὁρῶ ὡς πολεμίους ἡμᾶς· καὶ ἡμεῖς ὁρῶντες ταῦτα ἀντι-
φυλαττόμεθα. Ἐπεὶ δὲ σκοπῶν οὐδὲν δύναμαι οὔτε σὲ αἴσθε- 4
σθαι πειρώμενον ἡμᾶς κακοποιεῖν, ἐγώ τε σαφῶς οἶδα ὅτι
ἡμεῖς γε οὐδ' ἐπινοοῦμεν οὐδὲν τοιοῦτον, ἔδοξέ μοι εἰς λό-
γους σοι ἐλθεῖν, ὅπως, εἰ δυναίμεθα, ἐξέλοιμεν ἀλλήλων τὴν
ἀπιστίαν. Καὶ γὰρ οἶδα ἀνθρώπους ἤδη τοὺς μὲν ἐκ διαβο- 5
λῆς, τοὺς δὲ καὶ ἐξ ὑποψίας οἳ φοβηθέντες ἀλλήλους, φθάσαι
βουλόμενοι πρὶν παθεῖν, ἐποίησαν ἀνήκεστα κακὰ τοὺς οὔτε
μέλλοντας οὔτε βουλομένους τοιοῦτον οὐδέν. Τὰς οὖν τοιαύτας 6
ἀγνωμοσύνας νομίζων συνουσίαις μάλιστα ἂν παύεσθαι ἥκω
καὶ διδάσκειν σε βούλομαι ὡς σὺ ἡμῖν οὐκ ὀρθῶς ἀπιστεῖς.
Πρῶτον μὲν γὰρ καὶ μέγιστον οἱ θεῶν ἡμᾶς ὅρκοι κωλύουσι 7
πολεμίους εἶναι ἀλλήλοις· ὅςτις δὲ τούτων σύνοιδεν αὑτῷ
παρημεληκώς, τοῦτον ἐγὼ οὔποτ' ἂν εὐδαιμονίσαιμι. Τὸν
γὰρ θεῶν πόλεμον οὐκ οἶδα οὔτ' ἀπὸ ποίου ἂν τάχους φεύ-
γων τις ἀποφύγοι, οὔτ' εἰς ποῖον ἂν σκότος ἀποδραίη, οὔθ'

---

§ 3. Τισσαφέρνη. Gr. 19, 1 A. 1. — ἡμᾶς. Gr. 52, 10 A. 7. — ἀδικήσειν zu 2, 4, 1.

§. 4. πειρώμενον. Gr. 54, 7 A. 1. — ἡμᾶς. Gr. 46, 12. — ὅτι. Gr. 56, 7 A. 12. — σοι. Gr. 48, 9 A. 1. — ἀλλήλων. Gr. 47, 23.

§. 5. τοὺς μέν. Gr. 47, 28 A. 3. — οἳ φοβηθέντες. Erwarten würde man φοβηθέντας — βουλομένους — ποιήσαντας, wobei aber die gehäuften Participien etwas hart wären. Eine ähnliche Mischung zweier Constructionen Her. 2, 152: ἐκβάντας ἐς γῆν ἀγγέλλει ὡς χάλκεοι ἄνδρες λεηλατεῦσι τὸ πεδίον. vgl. zu 3, 2, 23.

§ 6. ἀγνωμοσύνας Unbilden vgl. 7, 6, 23. 38, ἀγνωμοσύνη καὶ βασκανία Dem. 18, 252, ἡ τῆς τύχης ἀγνωμοσύνη 18, 207.

§ 7. πρῶτον. zu 1, 3, 10. — μέν. Dem entspricht δέ § 8. — θεῶν ὅρκοι Schwüre bei den Götttern, weil man sagt ὀμνύναι θεούς. Gr. 47, 7 A. 2 vgl. 46. 6 A. 4: eben so 3, 1, 22. 2, 10. — εἶναι. Gr. 55, 13 A. 18. — τούτων. Gr. 47, 11. — παρημεληκώς. zu 1, 3, 10. — θεῶν mit den Göttern. Gr. 47, 7 A. 5. — ἀπό von — aus, mit. Thuk. 7, 71: ἀπὸ μιᾶς ὁρμῆς παρεβοήθουν. Gr. 68, 16 A. 7. — ἀποφεύγοι. vgl. 4, 2, 27. u. Ar. Wo. 167: ἦ ῥᾳδίως φεύγων ἂν ἀποφύγοι δίκην. vgl. Porson zu Eu. Phö. 1231. — ἀποδραίη. zu 1, 4, 8. — ὅπως. Zu erklären: wie er nach einem festen Platze entweichen könne, veranlaßte den unpassenden Gedanken daß nur das Erreichen des Ortes ihm nicht möglich sein würde, dahin gelangt aber er wohl Schutz finden könne. Offenbar jedoch soll gesagt werden daß auch der festeste Ort den Frevler zu schirmen nicht genüge. Daher ist ὅπως mit ἐχυρόν zu verbinden: in einen wie (auf

ὅπως ἂν εἰς ἐχυρὸν χωρίον ἀποσταίη. Πάντῃ γὰρ πάντα τοῖς θεοῖς ὕποχα καὶ πανταχῇ πάντων ἴσον οἱ θεοὶ κρατοῦσι.

8 *Περὶ μὲν δὴ τῶν θεῶν τε καὶ τῶν ὅρκων οὕτω γιγνώσκω, παρ' οὓς ἡμεῖς τὴν φιλίαν συνθέμενοι κατεθέμεθα· τῶν δ' ἀνθρωπίνων σὲ ἔγωγε ἐν τῷ παρόντι νομίζω μέγιστον*

9 *εἶναι ἡμῖν ἀγαθόν. Σὺν μὲν γάρ σοι πᾶσα μὲν ὁδὸς εὔπορος, πᾶς δὲ ποταμὸς διαβατός, τῶν τε ἐπιτηδείων οὐκ ἀπορία· ἄνευ δέ σου πᾶσα μὲν ἡ ὁδὸς διὰ σκότους· οὐδὲν γὰρ αὐτῆς ἐπιστάμεθα· πᾶς δὲ ποταμὸς δύσπορος, πᾶς δὲ ὄχλος φοβερός, φοβερώτατον δ' ἐρημία· μεστὴ γὰρ πολλῆς ἀπορίας*

10 *ἐστίν. Εἰ δὲ δὴ καὶ μανέντες σε κατακτείναιμεν, ἄλλο τι ἂν ἢ τὸν εὐεργέτην κατακτείναντες πρὸς βασιλέα τὸν μέγιστον ἔφεδρον ἀγωνιζοίμεθα; Ὅσων δὲ δὴ καὶ οἵων ἂν ἐλπίδων ἐμαυτὸν στερήσαιμι, εἴ σέ τι κακὸν ἐπιχειρήσαιμι ποιεῖν, ταῦτα*

11 *λέξω. Ἐγὼ γὰρ Κῦρον ἐπεθύμησά μοι φίλον γενέσθαι, νομίζων τῶν τότε ἱκανώτατον εἶναι εὖ ποιεῖν ὃν [ἂν] βούλοιτο· σὲ δὲ νῦν ὁρῶ τήν τε Κύρου δύναμιν καὶ χώραν ἔχοντα*

---

was für eine Weise) befestigten Platz, d. h. wie befestigt der Platz in den er entwiche sein müßte, um ihn gegen die Götter zu schützen. Luk. Bilder 9: *ὀδόντας ἐξέφηνε — πῶς ἂν εἴποιμί σοι ὅπως μὲν λευκούς, ὅπως δὲ συμμέτρους.* Vor der Präposition steht *ὅπως* wie *ὡς* in dem Falle Gr. 49, 10 A. 1. — *ἀποσταίη.* zu 1, 6, 7. Auch zu diesem Worte zieht Schäfer *τὸν θεῶν πόλεμον*: dem Kriege mit den Göttern entkommen, entweichen könnte vgl. Jagd 3, 3: *ἀφίστανται τὸν ἥλιον ὑπὸ τὰς σκιάς.* Doch läßt es sich dem Begriffe nach auf *ἀποσταίη* beziehen ohne eben davon mit regiert zu sein. — *πάντῃ πάντα.* zu 1, 9, 2. — *θεοῖς.* Gr. 48, 13 A. 6. — *πάντων.* Gr. 47, 19 A. 2. — *ἴσον.* Gr. 46, 5 A. 7.

§. 8. *οὓς* bezieht sich auf *θεῶν.* Gr. 58, 3 A. 9. Der Ac. steht in sofern *κατεθέμεθα* eine Bewegung andeutet. Thuk. 3, 3: *ἔτυχον βοηθοὶ παρὰ σφᾶς παροῦσαι.* Muret und Eine Handschrift *οἷς.* — *κατεθέμεθα* gleichsam als Depositum niedergelegt haben, damit sie über der Unverletzlichkeit derselben wachen. — *τῶν ἀνθρωπίνων.* Gr. 43, 4 A. 21. — *παρόντι* Gegenwart. Gr. 43, 4 A. 6 f.

§ 9. *σοι.* Gr. 25, 1 A. 2 vgl. 7, 7, 32. — *πᾶσα* jeder, *πᾶσα ἡ* die ganze. Gr. 50, 11 A. 8 u. 9. Ueber die Anaphora mit *μέν* u. *δέ* zu 1, 3, 16.

§ 10. *ἄλλο τι ἤ.* Gr. 62, 3 A. 7. — *ἔφεδρον.* Gr. 57, 3 A. 4. *Ἐφέδρους* nannte man die Athleten welche bei Verloosung der Paare (wenn die Zahl ungrade war) keine Gegner erhalten hatten und darauf mit frischen Kräften gegen die Sieger kämpften, deshalb furchtbare Gegner. Luc. Hermot. 40 f.

§. 11. *τῶν τότε.* Gr. 50, 5 A. 1. — *ἄν.* zu 1, 5, 9. — *Κύρου,*

καὶ τὴν σεαυτοῦ ἀρχὴν σώζοντα, τὴν δὲ βασιλέως δύναμιν,
ᾗ Κῦρος πολεμίᾳ ἐχρῆτο, σοὶ ταύτην σύμμαχον οὖσαν. Τού- 12
των δὲ τοιούτων ὄντων τίς οὕτω μαίνεται ὅςτις οὐ σοι βού-
λεται φίλος εἶναι;

Ἀλλὰ μήν, ἐρῶ γὰρ καὶ ταῦτα ἐξ ὧν ἔχω ἐλπίδας καὶ 13
σὲ βουλήσεσθαι φίλον ἡμῖν εἶναι, οἶδα μὲν γὰρ ὑμῖν Μυ-
σοὺς λυπηροὺς ὄντας, οὓς νομίζω ἂν σὺν τῇ παρούσῃ δυνά-
μει ταπεινοὺς ὑμῖν παρασχεῖν, οἶδα δὲ καὶ Πισίδας· ἀκούω
δὲ καὶ ἄλλα ἔθνη πολλὰ τοιαῦτα εἶναι, ἃ οἶμαι ἂν παῦσαι
ἐνοχλοῦντα ἀεὶ τῇ ὑμετέρᾳ εὐδαιμονίᾳ. Αἰγυπτίους δέ, οἷς
μάλιστα ὑμᾶς νῦν γιγνώσκω τεθυμωμένους, οὐχ ὁρῶ ποίᾳ
δυνάμει συμμάχῳ χρησάμενοι μᾶλλον ἂν κολάσεσθε τῆς νῦν
σὺν ἐμοὶ οὔσης. Ἀλλὰ μὴν ἔν γε τοῖς πέριξ οἰκοῦσι σὺ εἰ 14
μὲν βούλοιό τῳ φίλος εἶναι, ὡς μέγιστος ἂν εἴης, εἰ δέ τίς
σε λυποίη, ὡς δεςπότης ἀναστρέφοιο, ἔχων ἡμᾶς ὑπηρέτας,
οἵ σοι οὐκ ἂν τοῦ μισθοῦ ἕνεκα μόνον ὑπηρετοῖμεν, ἀλλὰ
καὶ τῆς χάριτος, ἣν σωθέντες ὑπὸ σοῦ σοι ἂν ἔχοιμεν δι-
καίως. Ἐμοὶ μὲν δὴ ταῦτα πάντα ἐνθυμουμένῳ οὕτω δοκεῖ 15
θαυμαστὸν εἶναι τὸ σὲ ἡμῖν ἀπιστεῖν ὥςτε καὶ ἥδιστ' ἂν
ἀκούσαιμι τοὔνομα τίς ἐστιν οὕτω δεινὸς λέγειν ὥςτε σε
πεῖσαι λέγων ὡς ἡμεῖς σοι ἐπιβουλεύομεν.

Κλέαρχος μὲν οὖν τοσαῦτα εἶπε· Τισσαφέρνης δὲ ὧδε ἀπημείφθη.

---

dessen Satrapie (und Strategie) T. erhielt. — *σώζειν* behalten, wie oft. — *πολεμίᾳ.* Gr. 57, 3 A. 3 vgl. 2, 6, 13. 4, 6, 13. — *ταύτην.* zu 2, 2, 20.

§ 12. *τούτων τοιούτων ὄντων* da dies sich so verhält. — *ὅςτις* daß er. Gr. 51, 13 A. 10 vgl. 7, 1, 28. — *οὐ σοί.* zu 1, 4, 5. — *ἀλλὰ μήν* fängt so an als sollte nach *ἡμῖν εἶναι* ein sich anschließender Satz folgen, etwa: *καὶ ἡμεῖς ὑμᾶς πολλὰ ὠφελεῖν δυνησόμεθα.* Aehnlich Mem. 4, 2, 38: *καὶ νὴ Δί', ἔφη ὁ Εὐθύδημος, ὀρθῶς γάρ με ἀναμιμνήσκεις, οἶδα γὰρ καὶ τυράννους τινὰς οἵ δι' ἔνδειαν, ὥσπερ οἱ ἀπορώτατοι, ἀναγκάζονται ἀδικεῖν.* Vgl. zu 3, 2, 11.

§ 13. *ἂν παρασχεῖν.* zu 1, 3, 6. — *ἐνοχλοῦντα.* Gr. 56, 5 A. 2. — *τῇ ὑ. εὐ.* Gr. 46, 7 A. 2. — *εἶναι.* Gr. 56, 7 A. 11. — *ἂν κολάσεσθε.* zu 2, 3, 18. — *τῆς οὔσης* für *ἢ τῇ οὔσῃ.* zu 1, 9, 25.

§ 14. *ἂν εἴης.* Auch hiezu ziehe man *ἔχων ἡμᾶς ὑπηρέτας.* — *ἀναστρέφοιο* erg. *ἄν* vgl. zu 1, 6, 2. — *τῆς χάριτος* hängt noch von *ἕνεκα* ab. Gr. 68, 9. — *ἥν.* zwei Hss. *ἧς;* doch vgl. Gr. 51, 10 A. 2.

§ 15. *καὶ ἥδιστα.* Gr. 69, 32 A. 18. — *τοὔνομα τίς.* Vermischung zweier Redeweisen: *ἀκούειν τίς* und *ἀκούειν τοὔνομα τούτου ὅστις.* — *ἀπημείφθη* erwiderte, dichterisch, nur daß Homer immer

16 Ἀλλ' ἥδομαι μέν, ὦ Κλέαρχε, ἀκούων σου φρονίμους
λόγους· ταῦτα γὰρ γιγνώσκων εἴ τι ἐμοὶ κακὸν βουλεύοις,
ἅμα ἄν μοι δοκεῖς καὶ σεαυτῷ κακόνους εἶναι. Ὡς δ' ἂν
μάθῃς ὅτι οὐδ' ἂν ὑμεῖς δικαίως οὔτε βασιλεῖ οὔτ' ἐμοὶ
17 ἀπιστοίητε, ἀντάκουσον. Εἰ γὰρ ὑμᾶς ἐβουλόμεθα ἀπολέσαι,
πότερά σοι δοκοῦμεν ἱππέων πλήθους ἀπορεῖν ἢ πεζῶν ἢ
ὁπλίσεως ἐν ᾗ ὑμᾶς μὲν βλάπτειν ἱκανοὶ ἂν ἦμεν, ἀντι-
18 πάσχειν δὲ οὐδεὶς κίνδυνος; Ἀλλὰ χωρίων ἐπιτηδείων ὑμῖν
ἐπιτίθεσθαι ἀπορεῖν ἄν σοι δοκοῦμεν; Οὐ τοσαῦτα μὲν πε-
δία ἡμῖν φίλια ὄντα σὺν πολλῷ πόνῳ διαπορεύεσθε, το-
σαῦτα δὲ ὄρη ὑμῖν ὁρᾶτε ὄντα πορευτέα, ἃ ἡμῖν ἔξεστι προ-
καταλαβοῦσιν ἄπορα ὑμῖν παρέχειν, τοσοῦτοι δ' εἰσὶ ποτα-
μοὶ ἐφ' ὧν ἔξεστιν ἡμῖν ταμιεύεσθαι ὁπόσοις ἂν ὑμῶν βου-
λώμεθα μάχεσθαι; Εἰσὶ δ' αὐτῶν οὓς οὐδ' ἂν παντάπασι
19 διαβαίνητε, εἰ μὴ ἡμεῖς ὑμᾶς διαπορεύοιμεν. Εἰ δ' ἐν πᾶσι
τούτοις ἡττώμεθα, ἀλλὰ τό γέ τοι πῦρ τοῦ καρποῦ κρεῖττόν
ἐστιν· ὃν ἡμεῖς δυναίμεθ' ἂν κατακαύσαντες λιμὸν ὑμῖν ἀν-

---

noch ein Verbum damit verbindet. Der Ao. heißt sonst (auch bei Appian) *ἠμειψάμην.*

§ 16. *ἀλλά.* zu 1, 7, 6. — *ἀκούων.* zu 1, 2, 18 E. — *σοι.* Gr. 47, 10 A. 11. — *ἂν μάθῃς.* Gr. 54, 8 A. 4 vgl. 7, 4, 2.

§ 17. *ἀπορεῖν* § 18 mit *ἄν*, weil dort nur mögliche Fälle angenommen werden: *οὐκ ἂν ἀποροῖμεν*; hier ohne *ἄν*, da eine feste Thatsache ausgesprochen wird: *οὐκ ἀποροῦμεν.* Gr. 69, 7 A. 1, 4. Eine Frage als Nachsatz steht ähnlich Dem. 20, 2: *τίνος εἵνεκ', εἰ τὰ μάλιστα πάντες ἦσαν ἀνάξιοι, τῶν αὐτῶν ἠξίωσεν ὑμᾶς τε καὶ τούτους;* — *ὑμᾶς.* Gr. 46, 7. — *ἂν ἦμεν.* Gr. 54, 14 A. 2. Andere *ἂν εἴημεν.* — *ἀντιπάσχειν.* Gr. 50, 6 A. 4.

§ 18. *ἀλλά* oder. Gr. 69, 4 A. 4. — *πεδία.* Gr. 46, 6 A. 8. — *ἐπιτίθεσθαι* um anzugreifen. Gr. 55, 3 A. 7. — *διαπορεύεσθε.* zu 1, 3, 7 u. 2, 3, 27. — *ὄρη πορεύεσθαι.* Gr. 46, 6 A. 2. — *ταμιεύεσθαι* gleichsam wirthschaftlich eintheilen, abmessen, indem wir z. B. bei Strömen einen geringen, leicht zu überwindenden Theil, der entweder zuerst übergegangen oder zurückgeblieben wäre, angriffen. Thuk. 6, 18: *οὐκ ἔστιν ἡμῖν ταμιεύεσθαι ἐς ὅσον βουλόμεθα ἄρχειν.* — *εἰσὶν οἵ.* Gr. 61, 5 A. 1. — *οὐδέ* gar nicht, als Negation von *καί* vgl. Gr. 69, 32 A. 18. Plat. Prot. 334, a: *πότερον λέγεις ἃ μηδενὶ ἀνθρώπων ὠφέλιμά ἐστιν ἢ ἃ μηδὲ τὸ παράπαν ὠφέλιμα,*

§ 19. *εἰ ἡττώμηθα* si victi essemus, das Imperfect aoristisch vgl. zu 2, 4, 6, mit dem Pr. im Nachsatze, da ein allgemeiner Gedanke eintritt vgl. Gr 54, 12 A. 7 und Dem. 18, 14: *εἴ τι ἀδικοῦντα ἐμὲ ὑμᾶς ἑώρα, εἰσὶ νόμοι περὶ πάντων.* Nicht nöthig ist also *ἡττῴμεθα.* — *ἀλλά* doch. Gr. 69, 4 A. 5 vgl. 3, 2, 3. — *γέ τοι* wenigstens ja, gewiß. Mem. 3, 6, 13. 4, 2, 33: *ἀλλ' ἥ γέ τοι σοφία ἀναμφισβητήτως ἀγαθόν ἐστιν.* — *οὐδ' εἰ.* zu 1, 6, 8.

τιτάξαι, ᾧ ὑμεῖς οὐδ᾽ εἰ πάνυ ἀγαθοὶ εἴητε μάχεσθαι ἂν
δύναισθε.
Πῶς οὖν ἂν ἔχοντες τοσούτους πόρους πρὸς τὸ ὑμῖν 20
πολεμεῖν, καὶ τούτων μηδένα ἡμῖν ἐπικίνδυνον, ἔπειτα ἐκ
τούτων πάντων τοῦτον ἂν τὸν τρόπον ἐξελοίμεθα ὃς μόνος
μὲν πρὸς θεῶν ἀσεβής, μόνος δὲ πρὸς ἀνθρώπων αἰσχρός;
Παντάπασι δὲ ἀπόρων ἐστὶ καὶ ἀμηχάνων καὶ ἀνάγκῃ ἐχομέ- 21
νων, καὶ τούτων πονηρῶν, οἵτινες ἐθέλουσι δι᾽ ἐπιορκίας τε
πρὸς θεοὺς καὶ ἀπιστίας πρὸς ἀνθρώπους πράττειν τι. Οὐχ
οὕτως ἡμεῖς, ὦ Κλέαρχε, οὔτε ἠλίθιοι οὔτε ἀλόγιστοί ἐσμεν.
Ἀλλὰ τί δὴ ὑμᾶς ἐξὸν ἀπολέσαι οὐκ ἐπὶ τοῦτο ἤλθομεν; 22
Εὖ ἴσθι ὅτι ὁ ἐμὸς ἔρως τούτου αἴτιος τοῦ τοῖς Ἕλλησιν
ἐμὲ πιστὸν γενέσθαι, καὶ ᾧ Κῦρος ἀνέβη ξενικῷ διὰ μι-
σθοδοσίαν πιστεύων, τούτῳ ἐμὲ καταβῆναι δι᾽ εὐεργεσίας
ἰσχυρόν. Ὅσα δέ μοι ὑμεῖς χρήσιμοί ἐστε τὰ μὲν καὶ σὺ 23
εἶπας, τὸ δὲ μέγιστον ἐγὼ οἶδα· τὴν μὲν γὰρ ἐπὶ τῇ κεφαλῇ
τιάραν βασιλεῖ μόνῳ ἔξεστιν ὀρθὴν ἔχειν, τὴν δ᾽ ἐπὶ τῇ καρ-
δίᾳ ἴσως ἂν ὑμῶν παρόντων καὶ ἕτερος εὐπετῶς ἔχοι.
Ταῦτα εἰπὼν ἔδοξε τῷ Κλεάρχῳ ἀληθῆ λέγειν· καὶ εἶ- 24

---

§ 20. *καὶ τούτων* eorumque, und zwar. Gr. 51, 7 A. 13. — *μηδένα*, nicht *οὐδένα*, weil *ἔχοντες* hypothetisch gedacht wird. Gr. 67, 8. — *ἔπειτα.* zu *εἶτα* 1, 2, 25. — *ἂν* ist der Entfernung wegen wiederholt. Gr. 69, 7 A. 3. — *πρός.* zu 1, 6, 6. — *αἰσχρός.* Gr. 62, 1 A. 4.

§ 21. *ἐθέλουσι.* Regelmäßig wäre *ἐθέλειν* ohne *οἵτινες* (Gr. 47, 6 A. 8); *οἵτινες ἐθέλουσι* steht als ob *ἄποροί εἰσι* rc. vorherginge. Dieselbe Mischung 2, 6, 6 u. Thuk. 4, 18: *σωφρόνων ἀνδρῶν οἵτινες τἀγαθὰ εἰς ἀμφίβολον ἀσφαλῶς ἔθεντο.*

§ 22. *ἐξόν.* Gr. 56, 9 A. 3 vgl. 2, 6, 6. 3, 2, 26. — *ἐπὶ τοῦτο ἤλθομεν* wir schritten dazu, wie bei Thuk. öfter *ἰέναι ἔς τι.* vgl. zu 3, 1, 18. — *τούτου* hängt von *αἴτιος* ab, *τοῦ γενέσθαι καὶ καταβῆναι* von *ἔρως.* — *ᾧ* — *τούτῳ.* Gr. 51, 11.

§ 23. *ὅσα.* Gr. 46, 4 A. 4. — *ἐστε* für *ἔσεσθε.* Gr. 53, 1 A. 6. vgl. 4, 7, 3. — *τιάρα, κυρβασία* thurmförmige Kopfbedeckung vornehmer Perser mit nach vorn übergebogener Spitze, die nur bei der königlichen Tiara, Kitaris oder Kidaris genannt, aufrecht (*ὀρθή*) stehen durfte. — *ἔχοι* erg. *ὀρθήν.* Der Gedanke ist: die königliche Gesinnung dürfte auch wohl ein Anderer sich aneignen, nämlich er selbst, womit er andeutet daß er wohl auf die Hülfe der Hellenen gestützt sich zum Abfalle entschließen könnte.

§ 24. *εἶπεν, ὁ Κλέαρχος.* vgl. 7, 8, 3 und zu 1, 4, 5. Der Ao. faßt das Folgende als ein Ganzes zusammen, *ἔφη* verweilt bei der Darstellung des Einzelnen, wie 5, 9, 31 f. 7, 3, 24. vgl. Gr. 38, 4 A. 4.

πεν· Οὐκοῦν, ἔφη, οἵτινες τοιούτων ἡμῖν εἰς φιλίαν ὑπαρ-
χόντων πειρῶνται διαβάλλοντες πολεμίους ποιῆσαι ἡμᾶς ἄξιοί
25 εἰσι τὰ ἔσχατα παθεῖν; Καὶ ἐγὼ μέν, ἔφη ὁ Τισσαφέρ-
νης, εἰ βούλεσθέ μοι οἵ τε στρατηγοὶ καὶ οἱ λοχαγοὶ ἐλθεῖν,
ἐν τῷ ἐμφανεῖ λέξω τοὺς πρὸς ἐμὲ λέγοντας ὡς σὺ ἐπιβου-
26 λεύεις ἐμοί τε καὶ τῇ σὺν ἐμοὶ στρατιᾷ. Ἐγὼ δέ, ἔφη ὁ
Κλέαρχος, ἄξω πάντας, καὶ σοὶ αὖ ἐγὼ δηλώσω ὅθεν ἐγὼ
27 περὶ σοῦ ἀκούω. Ἐκ τούτων δὴ τῶν λόγων ὁ Τισσαφέρνης
φιλοφρονούμενος τότε μὲν μένειν τε αὐτὸν ἐκέλευσε καὶ σύν-
δειπνον ἐποιήσατο. Τῇ δὲ ὑστεραίᾳ ὁ Κλέαρχος ἐλθὼν ἐπὶ
τὸ στρατόπεδον δῆλός τ' ἦν πάνυ φιλικῶς οἰόμενος διακεῖ-
σθαι τῷ Τισσαφέρνει καὶ ἃ ἔλεγεν ἐκεῖνος ἀπήγγελλεν· ἔφη
τε χρῆναι ἰέναι παρὰ Τισσαφέρνην οὓς ἐκέλευσε, καὶ οἳ ἂν
ἐξελεγχθῶσι διαβάλλοντες τῶν Ἑλλήνων, ὡς προδότας αὐ-
28 τοὺς καὶ κακόνους τοῖς Ἕλλησιν ὄντας τιμωρηθῆναι. Ὑπώ-
πτευε δὲ εἶναι τὸν διαβάλλοντα Μένωνα, εἰδὼς αὐτὸν καὶ
συγγεγενημένον Τισσαφέρνει μετ' Ἀριαίου καὶ στασιάζοντα
αὐτῷ καὶ ἐπιβουλεύοντα, ὅπως τὸ στράτευμα ἅπαν πρὸς ἑαυ-
29 τὸν λαβὼν φίλος ᾖ Τισσαφέρνει. Ἐβούλετο δὲ καὶ ὁ Κλέαρ-
χος ἅπαν τὸ στράτευμα πρὸς ἑαυτὸν ἔχειν τὴν γνώμην καὶ

— τοιούτων ὑπαρχόντων da solche Gründe vorhanden sind. Gr. 43, 4 A. 23. — παθεῖν. Gr. 50, 6 A. 7.

§ 25. οἱ στρατηγοί ihr Feldherren. Gr. 50, 8 A. 3 vgl. 3, 1, 46. 5, 5, 21 und zu 1, 7, 7. — ἐλθεῖν. εἰς λόγους (§. 4 u. 3, 1, 29) ist wohl nach λοχαγοί ausgefallen. Gr. 48, 9 A. 1. — ἐν τῷ ἐμφανεῖ offen. zu 1, 3, 21.

§ 26. ἄν. zu 1, 1, 7. — ὅθεν. Gr. 66, 17 A. 7.

§ 27. ἐκ in Folge, wie 4, 8, 21. Gr. 68, 17 A. 7. — φιλοφρονοῦμαι, δεξιῶς ἢ προθύμως εἰσδέχομαι ἢ ἀποδέχομαι. Hesych. — οἰόμενος. zu 1, 2, 11. — διακεῖσθαι gew. von der Gesinnung die man gegen einen Andern hegt, hier umgekehrt: daß T. gegen ihn gestimmt sei, wie Dem. 8, 40 u. Thuk. 8, 68: ὑπόπτως τῷ πλήθει διὰ δόξαν δεινότητος διακείμενος. Das Activ ist διατιθέναι 1, 1, 5 vgl. Gr. 38, 5 A 3. — διαβάλλοντες. Gr. 56, 7 A. 2. — αὐτούς. zu 1, 9, 29.

§ 28. αὐτῷ. Gr. 48, 9. — ἅπαν steht § 29 vor τὸ στράτευμα, weil dies dort minder betont ist. Gr. 51, 11 vgl. eb. A. 11. — ᾖ. Gr. 54, 8 A. 2.

§ 29. ἔχειν τὴν γνώμην sein Vertrauen setzen, eig. nur seine Aufmerksamkeit richten, sich kehren, wie Thuk. 3, 25. 5, 44. Dem. 4, 6: προσέχειν τὸν νοῦν τούτοις ἐθέλουσιν ἅπαντες οὓς ἂν

τοὺς παραλυποῦντας ἐκποδὼν εἶναι. Τῶν δὲ στρατιωτῶν
ἀντέλεγόν τινες αὐτῷ μὴ ἰέναι πάντας τοὺς λοχαγοὺς καὶ
στρατηγοὺς μηδὲ πιστεύειν Τισσαφέρνει. Ὁ δὲ Κλέαρχος 30
ἰσχυρῶς κατέτεινεν, ἔστε διεπράξατο πέντε μὲν στρατηγοὺς
ἰέναι, εἴκοσι δὲ λοχαγούς· συνηκολούθησαν δὲ ὡς εἰς ἀγο-
ρὰν καὶ τῶν ἄλλων στρατιωτῶν ὡς διακόσιοι.
Ἐπεὶ δὲ ἦσαν ἐπὶ ταῖς θύραις Τισσαφέρνους, οἱ μὲν 31
στρατηγοὶ παρεκλήθησαν εἴσω, Πρόξενος Βοιώτιος, Μέ-
νων Θετταλός, Ἀγίας Ἀρκάς, Κλέαρχος Λάκων, Σωκράτης
Ἀχαιός· οἱ δὲ λοχαγοὶ ἐπὶ θύραις ἔμενον. Οὐ πολλῷ δὲ 32
ὕστερον ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ σημείου οἵ τ' ἔνδον συνελαμβάνοντο
καὶ οἱ ἔξω κατεκόπησαν. Μετὰ δὲ ταῦτα τῶν βαρβάρων
τινὲς ἱππέων διὰ τοῦ πεδίου ἐλαύνοντες ᾧτινι ἐντυγχάνοιεν
Ἕλληνι ἢ δούλῳ ἢ ἐλευθέρῳ πάντας ἔκτεινον. Οἱ δὲ Ἕλλη- 33
νες τήν τε ἱππασίαν αὐτῶν ἐθαύμαζον, ἐκ τοῦ στρατοπέδου
ὁρῶντες, καὶ ὅ,τι ἐποίουν ἠμφιγνόουν, πρὶν Νίκαρχος Ἀρκὰς
ἧκε φεύγων τετρωμένος εἰς τὴν γαστέρα καὶ τὰ ἔντερα ἐν ταῖς
χερσὶν ἔχων, καὶ εἶπε πάντα τὰ γεγενημένα. Ἐκ τούτου δὴ 34
οἱ Ἕλληνες ἔθεον ἐπὶ τὰ ὅπλα πάντες ἐκπεπληγμένοι καὶ
νομίζοντες αὐτίκα ἥξειν αὐτοὺς ἐπὶ τὸ στρατόπεδον. Οἱ δὲ 35
πάντες μὲν οὐκ ἦλθον, Ἀριαῖος δὲ καὶ Ἀρτάοζος καὶ Μι-
θριδάτης, οἳ ἦσαν Κύρῳ πιστότατοι· ὁ δὲ τῶν Ἑλλήνων ἑρ-
μηνεὺς ἔφη καὶ τὸν Τισσαφέρνους ἀδελφὸν σὺν αὐτοῖς ὁρᾶν
καὶ γιγνώσκειν· συνηκολούθουν δὲ καὶ ἄλλοι Περσῶν τεθω-
ρακισμένοι εἰς τριακοσίους. Οὗτοι ἐπεὶ ἐγγὺς ἦσαν, προσελ- 36
θεῖν ἐκέλευον εἴ τις εἴη τῶν Ἑλλήνων ἢ στρατηγὸς ἢ λοχα-
γός, ἵνα ἀπαγγείλωσι τὰ παρὰ βασιλέως.

ὁρῶσι παρεσκευασμένους. Ueber den Artikel Gr. 50, 2 A. 3. — παρα-λυποῦντας ohne Object, wie Thuk. 2, 51 vgl. Gr. 52, 1 A. 2. — ἐκποδών. Gr. 66, 1 A. 5. — μή. Gr. 67, 12 A. 3. Hell. 2, 2, 19: ἀντέλεγον Κορίνθιοι μὴ σπένδεσθαι Ἀθηναίοις.

§ 30. κατέτεινε strengte sich an, drang darauf. Plat. Rep. 358, d: κατατείνας ἐρῶ τὸν ἄδικον βίον ἐπαινῶν. — ὡς εἰς ἀγοράν. also unbewaffnet.

§ 31. ἐπὶ θύραις. zu 1, 2, 11; ohne Artikel gew., wenn keine nähere Bestimmung hinzutritt. Gr. 50, 2 A. 1 vgl. 7, 3, 16.

§ 32. ἀπό auf. Gr. 68, 16 A. 8 vgl. 4, 1, 5. — οἱ ἔνδον. Gr. 50, 5 A. 1. — τινές. Gr. 47, 9 A. 20. — ᾧτινι — πάντας. zu 1, 1, 5.

§ 35. ἦσαν gewesen waren. zu 1, 4, 2.

§ 36. ἐγγύς. Gr. 62, 2 A. 4. — εἴ τις wer etwa, der Satz als Ac. Gr. 65, 5 A. 9. — ἀπαγγείλωσι. zu 1, 9, 27. — τὰ παρὰ βασιλέως. zu 2, 3, 4.

37 Μετὰ ταῦτα ἐξῆλθον φυλαττόμενοι τῶν Ἑλλήνων στρα-
τηγοὶ μὲν Κλεάνωρ Ὀρχομένιος καὶ Σοφαίνετος Στυμφάλιος,
σὺν αὐτοῖς δὲ Ξενοφῶν Ἀθηναῖος, ὅπως μάθοι τὰ περὶ
Προξένου· Χειρίσοφος δ' ἐτύγχανεν ἀπὼν ἐν κώμῃ τινὶ σὺν
38 ἄλλοις ἐπισιτιζόμενος. Ἐπεὶ δὲ ἔστησαν εἰς ἐπήκοον, λέ-
γει Ἀριαῖος· Κλέαρχος μέν, ὦ ἄνδρες Ἕλληνες, ἐπεὶ ἐπι-
ορκῶν τε ἐφάνη καὶ τὰς σπονδὰς λύων, ἔχει τὴν δίκην καὶ
τέθνηκε, Πρόξενος δὲ καὶ Μένων, ὅτι κατήγγειλαν αὐτοῦ
τὴν ἐπιβουλήν, ἐν μεγάλῃ τιμῇ εἰσιν. Ὑμᾶς δὲ [ὁ] βασι-
λεὺς τὰ ὅπλα ἀπαιτεῖ· αὑτοῦ γάρ εἶναί φησιν, ἐπείπερ Κύ-
39 ρου ἦσαν τοῦ ἐκείνου δούλου. Πρὸς ταῦτα ἀπεκρίναντο οἱ
Ἕλληνες, ἔλεγε δὲ Κλεάνωρ ὁ Ὀρχομένιος· Ὦ κάκιστε ἀν-
θρώπων Ἀριαῖε καὶ οἱ ἄλλοι ὅσοι ἦτε Κύρου φίλοι, οὐκ
αἰσχύνεσθε οὔτε θεοὺς οὔτ' ἀνθρώπους, οἵτινες ὀμόσαντες
ἡμῖν τοὺς αὐτοὺς φίλους καὶ ἐχθροὺς νομιεῖν, προδόντες
ἡμᾶς σὺν Τισσαφέρνει τῷ ἀθεωτάτῳ τε καὶ πανουργοτάτῳ
τούς τε ἄνδρας αὐτοὺς οἷς ὤμνυτε ὡς ἀπολωλέκατε καὶ τοὺς
ἄλλους ἡμᾶς προδεδωκότες σὺν τοῖς πολεμίοις ἔρχεσθε ἐφ' ἡ-
40 μᾶς. Ὁ δὲ Ἀριαῖος εἶπε· Κλέαρχος γὰρ πρόσθεν ἐπιβου-
λεύων φανερὸς ἐγένετο Τισσαφέρνει τε καὶ Ὀρόντᾳ, καὶ πᾶ-

---

§ 37. Ξενοφῶν. Vgl. 3, 1, 4 ff. — τὰ περὶ Προξένου das Schicksal des P. Gr. 50, 5 A. 12. Der Ge. steht wegen μανθάνω. Plat. Phäd. 57, e: τὰ περὶ τῆς δίκης ἐπύθεσθε. vgl. dort Heindorf.

§ 38. ἐπήκοον Gehörweite, wie 3, 3, 1. 4, 4, 5. 7, 6, 8 vgl. Gr. 43, 4 A 2. — ἐπιορκῶν. Gr. 46, 4 A. 5. — ἔχω δίκην habe Strafe erlitten, wie § 41; anders 7, 4, 24; über den Artikel zu 1, 3, 20. — αὐτοῦ seine. Gr. 47, 9 A. 12. — ὑμᾶς. Gr. 46, 15. — ὁ haben zwar gute Handschriften; allein der sichern Stellen wo βασιλεύς vom Perserkönige gebraucht den Artikel hat sind sehr wenige. vgl. zu 1, 1, 5. — ἑαυτοῦ sua. Gr. 47, 6 A. 7 vgl 51, 4 A. 8. — εἶναι erg. τὰ ὅπλα. — τοῦ ἐκείνου δούλου. Gr. 47, 9 A. 8 vgl. 5, 5, 18 u. zu 1, 8, 13.

§. 39. πρὸς ταῦτα. zu 1, 3, 19. — ἔλεγε. zu 2, 3, 21. — οἱ ἄλλοι. Gr. 45, 2 A. 8. — θεούς. zu 2, 3, 22. — τοὺς αὐτούς dieselben welche wir. — ὡς ist überflüssig: ein vielleicht aus der affectvollen Rede zu erklärendes Anakoluth. — τοὺς ἄλλους ἡμᾶς uns Andere. Gr. 50, 8 A. 2. — προδεδωκότες ist anstößig; lieber würde man bloß lesen: ἐπὶ τοὺς ἄλλους ἡμᾶς σὺν τοῖς πολεμίοις ἔρχεσθε.

§. 40. γάρ. zu 1, 6, 8. — ἐπιβουλεύων. zu 1, 6, 8.

σιν ἡμῖν τοῖς σὺν τούτοις. Ἐπὶ τούτοις δὲ Ξενοφῶν τάδε 41
εἶπε. Κλέαρχος μὲν τοίνυν εἰ παρὰ τοὺς ὅρκους ἔλυε τὰς
σπονδάς, τὴν δίκην ἔχει· δίκαιον γὰρ ἀπόλλυσθαι τοὺς ἐπι-
ορκοῦντας· Πρόξενος δὲ καὶ Μένων ἐπείπερ εἰσὶν ὑμέτεροί
τε εὐεργέται, ἡμέτεροί τε στρατηγοί, πέμψατε αὐτοὺς δεῦρο·
δῆλον γὰρ ὅτι φίλοι γε ὄντες ἀμφοτέροις πειράσονται καὶ
ὑμῖν καὶ ἡμῖν τὰ βέλτιστα συμβουλεύειν. Πρὸς ταῦτα οἱ 42
βάρβαροι πολὺν χρόνον διαλεχθέντες ἀλλήλοις ἀπῆλθον οὐδὲν
ἀποκρινάμενοι.

ς'. Οἱ μὲν δὴ στρατηγοὶ οὕτω ληφθέντες ἀνήχθησαν ὡς 1
βασιλέα καὶ ἀποτμηθέντες τὰς κεφαλὰς ἐτελεύτησαν, εἷς μὲν
αὐτῶν Κλέαρχος ὁμολογουμένως ἐκ πάντων τῶν ἐμπείρως
αὐτοῦ ἐχόντων δόξας γενέσθαι ἀνὴρ καὶ πολεμικὸς καὶ φι-
λοπόλεμος ἐσχάτως. Καὶ γὰρ δὴ ἕως μὲν πόλεμος ἦν τοῖς Λα- 2
κεδαιμονίοις πρὸς τοὺς Ἀθηναίους παρέμεινεν, ἐπεὶ δὲ εἰ-
ρήνη ἐγένετο, πείσας τὴν αὑτοῦ πόλιν ὡς οἱ Θρᾷκες ἀδικοῦσι
τοὺς Ἕλληνας καὶ διαπραξάμενος ὡς ἐδύνατο παρὰ τῶν ἐφό-
ρων ἐξέπλει ὡς πολεμήσων τοῖς ὑπὲρ Χεῤῥονήσου καὶ Πε-
ρίνθου Θρᾳξίν. Ἐπεὶ δὲ μεταγνόντες πως οἱ ἔφοροι ἤδη 3
ἔξω ὄντος αὐτοῦ ἀποστρέφειν αὐτὸν ἐπειρῶντο ἐξ Ἰσθμοῦ,
ἐνταῦθα οὐκέτι πείθεται, ἀλλ' ᾤχετο πλέων εἰς Ἑλλήσπον-
τον. Ἐκ τούτου καὶ ἐθανατώθη ὑπὸ τῶν ἐν τῇ Σπάρτῃ τε- 4
λῶν ὡς ἀπειθῶν. Ἤδη δὲ φυγὰς ὢν ἔρχεται πρὸς Κῦρον,
καὶ ὁποίοις μὲν λόγοις ἔπεισε Κῦρον ἄλλῃ γέγραπται, δί-

---

§ 41. ἐπὶ τούτοις auf dieses, hierauf vgl. 7, 2, 26. — Πρόξενος. Gr. 60, 4 A. 1 vgl 3, 2, 12. 3, 16. — τε-τε. Gr. 69, 59 A. 1.

§. 42. πρὸς ταῦτα. zu 1, 3, 19.

C. 6 § 1. τὰς κεφαλάς. Gr. 52, 4 A. 6 vgl. 2, 6, 29. — εἷς appositiv zu στρατηγοί vgl. zu 2, 4, 1. — μέν. Dem entspricht δέ § 16. — ἐκ. Gr. 52, 5 A. 2. — αὐτοῦ. Gr. 47, 26 A. 2.

§ 2. καὶ γάρ. zu 1, 1, 6. — πόλεμος, der Peloponnesische. — παρέμεινεν er blieb nicht gerade immer zu Sparta, sondern nur bei den Lakedämoniern, dem Staate treu und gewärtig. Vgl. § 3: ἐνταῦθα οὐκέτι πείθεται. — τοὺς Ἕλληνας, die im thrakischen Chersonnes wohnten vgl. 1, 3, 4. — ὡς. zu 1, 1, 3.

§ 3. μεταγνόντας. Gr. 68, 46 A. 3. — πως aus irgend welchen Gründen. — ἐνταῦθα. Gr. 65, 9 A. 1.

§ 4. τέλη Obrigkeiten, hier die Ephoren vgl. St. d. Lak. 8, 4. Anders Müller Dor. 2 S. 119. — ἄλλῃ. Davon findet sich nirgends etwas. Vgl. 1, 1, 9. 3, 4.

5 δωσι δὲ αὐτῷ Κῦρος μυρίους δαρεικούς· ὁ δὲ λαβὼν οὐκ
ἐπὶ ῥαθυμίαν ἐτράπετο, ἀλλ' ἀπὸ τούτων τῶν χρημάτων
συλλέξας στράτευμα ἐπολέμει τοῖς Θρᾳξί, καὶ μάχῃ τε ἐνίκησε καὶ ἀπὸ τούτου δὴ ἔφερε καὶ ἦγεν αὐτοὺς καὶ πολεμῶν διεγένετο, μέχρι οὗ Κῦρος ἐδεήθη τοῦ στρατεύματος· τότε δὲ ἀπῆλθεν ὡς σὺν ἐκείνῳ αὖ πολεμήσων.

6 Ταῦτα οὖν φιλοπολέμου μοι δοκεῖ ἀνδρὸς ἔργα εἶναι, ὅςτις ἐξὸν μὲν εἰρήνην ἔχειν ἄνευ αἰσχύνης καὶ βλάβης αἱρεῖται πολεμεῖν, ἐξὸν δὲ ῥαθυμεῖν βούλεται πονεῖν ὥςτε πολεμεῖν, ἐξὸν δὲ χρήματα ἔχειν ἀκινδύνως αἱρεῖται πολεμῶν μείονα ταῦτα ποιεῖν. Ἐκεῖνος δὲ ὥςπερ εἰς παιδικὰ ἢ εἰς
7 ἄλλην τινὰ ἡδονὴν ἤθελε δαπανᾶν εἰς πόλεμον. Οὕτω μὲν φιλοπόλεμος ἦν· πολεμικὸς δε αὖ ταύτῃ ἐδόκει εἶναι ὅτι φιλοκίνδυνός τε ἦν, καὶ ἡμέρας καὶ νυκτὸς ἄγων ἐπὶ τοὺς πολεμίους, καὶ ἐν τοῖς δεινοῖς φρόνιμος, ὡς οἱ παρόντες παν-
8 ταχοῦ πάντες ὡμολόγουν. Καὶ ἀρχικὸς δ' ἐλέγετο εἶναι ὡς δυνατὸν ἐκ τοῦ τοιούτου τρόπου οἷον καὶ ἐκεῖνος εἶχεν. Ἱκανὸς μὲν γὰρ ὥς τις καὶ ἄλλος φροντίζειν ἦν ὅπως ἔχοι ἡ στρατιὰ αὐτῷ τὰ ἐπιτήδεια καὶ παρασκευάζειν ταῦτα, ἱκανὸς δὲ καὶ ἐμποιῆσαι τοῖς παροῦσιν ὡς πειστέον εἴη Κλε-
9 άρχῳ. Τοῦτο δ' ἐποίει ἐκ τοῦ χαλεπὸς εἶναι· καὶ γὰρ ὁρᾶν στυγνὸς ἦν καὶ τῇ φωνῇ τραχύς· ἐκόλαζέ τε ἀεὶ ἰσχυρῶς, καὶ ὀργῇ ἐνίοτε, ὥςτε καὶ αὐτῷ μεταμέλειν ἔσθ' ὅτε. Καὶ γνώμῃ

---

§ 5. *ἀπό.* zu 1, 1, 9. — *φέρειν* eig. auf tragbare Gegenstände, *ἄγειν* aufs Vieh bezogen; beide oft mit dem Ac. sowohl des Landes als der Einwohner die geplündert werden. — *πολεμῶν.* zu 1, 5, 6.

§ 6. *ὅςτις.* zu 2, 5, 21. — *εἰς.* zu 1, 3, 3.

§ 7. *ταύτῃ* in der Hinsicht. — *ἡμέρας.* Gr. 47, 2. — *οἱ παρόντες* die zugegen gewesenen vgl. zu 1, 2, 3.

§ 8. *ἐκ* von — aus, bei, ähnlich dem *ἀπό* 2, 5, 7. Gr. 68, 17 A. 10. — *χαλεπός.* Gr. 55, 2 A. 4. Isokr. 2, 24: *ἀρχικὸς εἶναι βούλου μὴ χαλεπότητι μηδὲ τῷ σφόδρα κολάζειν, ἀλλὰ τῷ πάντας ἡττᾶσθαι τῆς σῆς διανοίας.* — *τρόπου.* zu 1, 2, 11. — *οἷον καί* wie ihn eben; ähnlich *καί* 3, 5, 18. 4, 8, 20 vgl. Gr. 69, 32 A. 16. — *καὶ ἄλλος.* zu 1, 3, 15. — *ἔχοι* für *ἕξει* gute Handschriften vgl. zu 1, 8, 13. — *ἐμποιῆσαι* die Ueberzeugung einzuflößen. Oek. 21, 7: *ἐῤῥωμένοι ἄρχοντες γίγνονται οἳ ἂν δύνωνται ἐμποιῆσαι τοῖς στρατιώταις ἀκολουθητέον εἶναι καὶ διὰ πυρὸς καὶ διὰ παντὸς κινδύνου.* — *τοῖς παροῦσιν* den Untergebenen vgl. § 13 und zu *τῶν παρ' ἑαυτῷ* 1, 1, 5. — *πειστέον.* Gr. 56, 18 A. 4. — *Κλεάρχῳ.* zu 1, 9, 15.

§ 9. *ἐκ τοῦ* dadurch daß er. Gr. 50, 6 A. 2 und 68, 17 A. 9. — *χαλεπὸς εἶναι.* Gr. 55, 2 A. 4. — *καὶ αὐτῷ* selbst ihm, wie Andere es für hart hielten. — *ἔσθ' ὅτε* manchmal. Gr. 61, 5 A. 5

δ' ἐκόλαζεν· ἀκολάστου γὰρ στρατεύματος οὐδὲν ἡγεῖτο ὄφελος
εἶναι, ἀλλὰ καὶ λέγειν αὐτὸν ἔφασαν ὡς δέοι τὸν στρατιώ- 10
την φοβεῖσθαι μᾶλλον τὸν ἄρχοντα ἢ τοὺς πολεμίους, εἰ μέλ-
λοι ἢ φυλακὰς φυλάξειν ἢ φίλων ἀφέξεσθαι ἢ ἀπροφασίστως
ἰέναι πρὸς τοὺς πολεμίους. Ἐν μὲν οὖν τοῖς δεινοῖς ἤθελον 11
αὐτοῦ ἀκούειν σφόδρα καὶ οὐκ ἄλλον ᾑροῦντο οἱ στρατιῶται·
καὶ γὰρ τὸ στυγνὸν τότε φαιδρὸν αὐτοῦ ἐν τοῖς προςώποις
ἔφασαν φαίνεσθαι καὶ τὸ χαλεπὸν ἐῤῥωμένον πρὸς τοὺς πο-
λεμίους ἐδόκει εἶναι, ὥςτε σωτήριον καὶ οὐκέτι χαλεπὸν ἐφαί-
νετο· ὅτε δ' ἔξω τοῦ δεινοῦ γένοιντο καὶ ἐξείη πρὸς ἄλλους 12
ἀρχομένους ἀπιέναι, πολλοὶ αὐτὸν ἀπέλειπον· τὸ γὰρ ἐπί-
χαρι οὐκ εἶχεν, ἀλλ' ἀεὶ χαλεπὸς ἦν καὶ ὠμός· ὥςτε διέ-
κειντο πρὸς αὐτὸν οἱ στρατιῶται ὥςπερ παῖδες πρὸς διδά-
σκαλον. Καὶ γὰρ οὖν φιλίᾳ μὲν καὶ εὐνοίᾳ ἑπομένους οὐ- 13
δέποτε εἶχεν· οἵτινες δὲ ἢ ὑπὸ πόλεως τεταγμένοι ἢ ὑπὸ τοῦ
δεῖσθαι ἢ ἄλλῃ τινὶ ἀνάγκῃ κατεχόμενοι παρείησαν αὐτῷ,
σφόδρα πειθομένοις ἐχρῆτο. Ἐπειδὴ δὲ καὶ ἤρξαντο νικᾶν 14
σὺν αὐτῷ τοὺς πολεμίους, μεγάλα ἤδη ~~ἤδη~~ ἦν τὰ χρησίμους
ποιοῦντα εἶναι τοὺς σὺν αὐτῷ στρατιώτας· τό τε γὰρ πρὸς
τοὺς πολεμίους θαῤῥαλέως ἔχειν παρῆν καὶ τὸ τὴν παρ' ἐκεί-
νου τιμωρίαν φοβεῖσθαι αὐτοὺς εὐτάκτους ἐποίει. Τοιοῦτος 15
μὲν δὴ ἄρχων ἦν· ἄρχεσθαι δὲ ὑπὸ ἄλλων οὐ μάλα ἐθέλειν
ἐλέγετο. Ἦν δὲ ὅτε ἐτελεύτα ἀμφὶ τὰ πεντήκοντα ἔτη.

---

vgl. 4, 2, 27. — *γνώμῃ* aus Grundsatz. Gr. 48, 15 A. 5. — *δ'*. *δή*? — *ἀκόλαστος* undisciplinirt. — *στρατεύματος*. Gr. 47, 6 A. 3.

§ 10. *ἔφασαν*. zu 1, 9, 23. — *τόν*. Gr. 50, 3 A. 2. — *εἰ μέλλοι* wenn man erwarten wolle daß er. Gr. 53, 8 A. 3.

§ 11. *στυγνόν*. Gr. 43, 4 A. 27. — *φαιδρόν* ohne *ὄν*. Gr. 56, 4 A. 7. — *προςώποις*. Dieser Plu. von Einem findet sich bei Dichtern und Achill. T. 1, 5. 2, 7. 3, 7 vgl. Lobeck zu So. Aj. 231; *μέτωπα* Ar. Ri. 631.

§ 12. *γένοιντο*, iterativer Optativ vgl. zu 1, 5, 7. — *ἀρχομένους* ist von *ἄλλους* zu trennen: als Untergebenen (zu 1, 3, 13) zu andern Feldherrn; über den Ac. zu 1, 2, 1.

§ 13. *οὖν*. Gr. 69, 52 A. 1. — *τεταγμένοι* angewiesen, erg. *παρεῖναι αὐτῷ* vgl. 4, 6, 22. 5, 4, 16 u. Gr. 55, 4 A. 11. — *ὑπὸ τοῦ δεῖσθαι κατεχόμενοι* durch Mangel genöthigt. — *παρείησαν*. zu 1, 1, 5. — *πειθομένοις*. zu 2, 5, 11.

§ 14. *νικᾶν* angreifen, weil der Angriff zum Siege führte.

§ 15. *οὐ μάλα*. Gr. 67, 1 A. 2. — So. Phi. 677: *λόγῳ μὲν ἐξήκουσ', ὄπωπα δ' οὐ μάλα*. — *ἀμφὶ τά*. zu 1, 7, 10.

16 Πρόξενος δὲ ὁ Βοιώτιος εὐθὺς μὲν μειράκιον ὢν ἐπε-
θύμει γενέσθαι ἀνὴρ τὰ μεγάλα πράττειν ἱκανός· καὶ διὰ
ταύτην τὴν ἐπιθυμίαν ἔδωκε Γοργίᾳ ἀργύριον τῷ Λεοντίνῳ.
17 Ἐπεὶ δὲ συνεγένετο ἐκείνῳ, ἱκανὸς ἤδη νομίσας εἶναι καὶ
ἄρχειν καὶ φίλος ὢν τοῖς πρώτοις μὴ ἡττᾶσθαι εὐεργετῶν,
ἦλθεν εἰς ταύτας τὰς σὺν Κύρῳ πράξεις· καὶ ᾤετο κτήσε-
σθαι ἐκ τούτων ὄνομα μέγα καὶ δύναμιν μεγάλην καὶ χρή-
18 ματα πολλά. Τοσούτων δ᾽ ἐπιθυμῶν σφόδρα ἔνδηλον αὖ
καὶ τοῦτο εἶχεν ὅτι τούτων οὐδὲν ἂν θέλοι κτᾶσθαι μετα
ἀδικίας, ἀλλὰ σὺν τῷ δικαίῳ καὶ καλῷ ᾤετο δεῖν τούτων
19 τυγχάνειν, ἄνευ δὲ τούτων μή. Ἄρχειν δὲ καλῶν μὲν καὶ
ἀγαθῶν δυνατὸς ἦν· οὐ μέντοι οὔτ᾽ αἰδῶ τοῖς στρατιώταις
ἑαυτοῦ οὔτε φόβον ἱκανὸς ἐμποιῆσαι, ἀλλὰ καὶ ᾐσχύνετο
μᾶλλον τοὺς στρατιώτας ἢ οἱ ἀρχόμενοι ἐκεῖνον, καὶ φοβού-
μενος μᾶλλον ἦν φανερὸς τὸ ἀπεχθάνεσθαι τοῖς στρατιώταις
20 ἢ οἱ στρατιῶται τὸ ἀπιστεῖν ἐκείνῳ. Ὤιετο δὲ ἀρκεῖν πρὸς
τὸ ἀρχικὸν εἶναι καὶ δοκεῖν τὸν μὲν καλῶς ποιοῦντα ἐπαινεῖν,
τὸν δὲ ἀδικοῦντα μὴ ἐπαινεῖν. Τοιγαροῦν αὐτῷ οἱ μὲν καλοί
τε κἀγαθοὶ τῶν συνόντων εὖνοι ἦσαν, οἱ δὲ ἄδικοι ἐπεβού-
λευον ὡς εὐμεταχειρίστῳ ὄντι. Ὅτε δὲ ἀπέθνησκεν ἦν ἐτῶν
ὡς τριάκοντα.

21 Μένων δὲ ὁ Θετταλὸς δῆλος ἦν ἐπιθυμῶν μὲν πλούτου
ἰσχυρῶς, ἐπιθυμῶν δὲ ἄρχειν, ὅπως πλείω λαμβάνοι, ἐπιθυμῶν
δὲ τιμᾶσθαι, ἵνα πλείω κερδαίνοι· φίλος τε ἐβούλετο εἶναι τοῖς
22 μέγιστον δυναμένοις, ἵνα ἀδικῶν μὴ διδοίη δίκην. Ἐπὶ δὲ τὸ
κατεργάζεσθαι ὧν ἐπιθυμοίη συντομωτάτην ᾤετο ὁδὸν εἶναι
διὰ τοῦ ἐπιορκεῖν τε καὶ ψεύδεσθαι καὶ ἐξαπατᾶν, τὸ δὲ ἁ-

---

§ 16. εὐθύς. zu 1, 9, 4.

§ 17. εὐεργετῶν. zu ἀλεξόμενον 1, 9, 11.

§ 18. τοσούτων. Gr. 47, 11. — δικαίῳ. Gr. 43, 4 A. 27.

§ 19. καλῶν. Gr. 47, 20. — τοῖς στρ. Gr. 48, 11 A. 1. — ἑαυτοῦ vor sich von αἰδῶ regiert. Gr. 47, 7 A. 2. — τοὺς στρ. Gr. 46, 10. — ἐκείνῳ. Gr. 51, 7 A. 10 vgl. 1, 2, 15. 4, 3, 20.

§ 20. πρὸς τό. Gr. 50, 6 A. 2. — ἐτῶν. Gr. 47, 8 A. 2.

§ 21. μέγιστον. Gr. 46, 5 A. 6. — ἀδικῶν. Gr. 53, 1 A. 3. — διδοίη erlitte vgl. 5, 4, 20. 7, 9.

§ 22. ὧν für ταῦτα ὧν. Gr. 50, 6 A. 1 u. 51. 13 A. 2. — διά. Mem. 2, 1, 21: ἡ δι᾽ ἀρετῆς — διὰ κακίας ὁδός. — τὸ αὐτὸ τῷ dasselbe mit dem, wie das. Gr. 48, 13 A. 8 vgl. 3, 1, 27. 30.

πλοῦν τε καὶ ἀληθὲς ἐνόμιζε τὸ αὐτὸ τῷ ἠλιθίῳ εἶναι. Στέρ- 23
γων δὲ φανερὸς μὲν ἦν οὐδένα, ὅτῳ δὲ φαίη φίλος εἶναι, τούτῳ ἔνδηλος ἐγίγνετο ἐπιβουλεύων. Καὶ πολεμίου μὲν οὐδενὸς κατεγέλα, τῶν δὲ συνόντων πάντων ὡς καταγελῶν ἀεὶ διελέγετο. Καὶ τοῖς μὲν τῶν πολεμίων κτήμασιν οὐκ ἐπεβού- 24
λευε· χαλεπὸν γὰρ ᾤετο εἶναι τὰ τῶν φυλαττομένων λαμβάνειν· τὰ δὲ τῶν φίλων μόνος ᾤετο εἰδέναι ῥᾷστον ὂν ἀφύλακτα λαμβάνειν. Καὶ ὅσους μὲν [ἂν] αἰσθάνοιτο ἐπιόρκους καὶ 25
ἀδίκους ὡς εὖ ὡπλισμένους ἐφοβεῖτο, τοῖς δ' ὁσίοις καὶ ἀλήθειαν ἀσκοῦσιν ὡς ἀνάνδροις ἐπειρᾶτο χρῆσθαι. Ὥςπερ δέ τις 26
ἀγάλλεται ἐπὶ θεοσεβείᾳ καὶ ἀληθείᾳ καὶ δικαιότητι, οὕτω Μένων ἠγάλλετο τῷ ἐξαπατᾶν δύνασθαι, τῷ πλάσασθαι ψευδῆ, τῷ φίλους διαγελᾶν· τὸν δὲ μὴ πανοῦργον τῶν ἀπαιδεύτων ἀεὶ ἐνόμιζεν εἶναι. Καὶ παρ' οἷς μὲν ἐπεχείρει πρωτεύειν φιλίᾳ, διαβάλλων τοὺς πρώτους τούτους ᾤετο δεῖν κτήσασθαι. Τὸ δὲ πειθομένους τοὺς στρατιώτας παρέχεσθαι ἐκ τοῦ 27
συναδικεῖν αὐτοῖς ἐμηχανᾶτο. Τιμᾶσθαι δὲ καὶ θεραπεύεσθαι ἠξίου ἐπιδεικνύμενος ὅτι πλεῖστα δύναιτο καὶ ἐθέλοι ἂν ἀδικεῖν. Εὐεργεσίαν δὲ κατέλεγεν, ὁπότε τις αὐτοῦ ἀφίσταιτο, ὅτι χρώμενος αὐτῷ οὐκ ἀπώλεσεν αὐτόν. Καὶ τὰ 28
μὲν δὴ ἀφανῆ ἔξεστι περὶ αὐτοῦ ψεύδεσθαι, ἃ δὲ πάντες ἴσασι τάδ' ἐστί. Παρὰ Ἀριστίππῳ μὲν ἔτι ὡραῖος ὢν στρατηγεῖν διεπράξατο τῶν ξένων, Ἀριαίῳ δὲ βαρβάρῳ ὄντι, ὅτι μειρακίοις καλοῖς ἥδετο, οἰκειότατος ἔτι ὡραῖος ὢν ἐγένετο,

---

§ 23. τούτῳ hängt von ἐπιβουλεύων ab. — οὐδενός. Gr. 47, 24. — τῶν συνόντων hängt von dem (nähern) Particip ab, während wir τοῖς συνοῦσι zu διελέγετο gefügt erwarten würden. Gr. 60, 5 A. 2 vgl. Thuk 6, 77: ὥστε τοὺς μὲν λόγοις ἡμῶν διιστάναι, τοῖς δὲ ὡς ἑκάστοις τι προςηνὲς λέγοντας δύνανται κακουργεῖν.

§ 24. τὰ τῶν die Güter der. Gr. 47, 5 A. 10. — ὄν. zu τεθνηκότα 1, 10, 16 vgl. 7, 7, 51.

§ 25. ἄν. zu 1, 5, 9. — ἐπιόρκους. Gr. 56, 7 A. 4.

§ 26. ἐπί. Gr. 68, 41 A. 6; über den bloßen Da. 48, 15 A. 6. Thuk. 2, 44: εὐτυχίαις ἠγάλλεσθε. — πλάσασθαι. Gr. 52, 8 A. 4 oder 10 A. 1. Dem. 18, 10. 19, 154. 215: προφάσεις πλάττονται. — τῶν ἀπαιδεύτων. zu 1, 2, 3 E. — φιλίᾳ ist wohl nach πρώτους zu stellen. — διαβάλλων für διαβάλλοντα. Gr. 55, 2 A. 2. vgl. 1, 1, 8.

§ 27. παρέχεσθαι. Gr. 52, 8 A. 2. — ἐπιδεικνύμενος. Gr. 52, 8 A. 1. — ἀφίσταιτο. Gr. 65, 7 A. 5; Andere ἀφίστατο.

§ 28. Ἀριστίππῳ Vgl. 1, 1, 10. 2, 6. — ξένων. Gr. 47, 20. — μειρακίοις. Gr. 48, 15 A. 6. — ὅτι schließt sich an ἐγένετο an.

29 αὐτὸς δὲ παιδικὰ εἶχε Θαρύπαν, ἀγένειος ὢν γενειῶντα. Ἀποθνησκόντων δὲ τῶν συστρατηγῶν, ὅτι ἐστράτευσαν ἐπὶ βασιλέα σὺν Κύρῳ, ταῦτα πεποιηκὼς οὐκ ἀπέθανε· μετὰ δὲ τὸν τῶν ἄλλων θάνατον στρατηγῶν τιμωρηθεὶς ὑπὸ βασιλέως ἀπέθανεν, οὐχ ὥςπερ Κλέαρχος καὶ οἱ ἄλλοι στρατηγοί, ἀποτμηθέντες τὰς κεφαλάς, ὅςπερ τάχιστος θάνατος δοκεῖ εἶναι, ἀλλὰ ζῶν αἰκισθεὶς ἐνιαυτὸν ὡς πονηρὸς λέγεται τελευτῆς τυχεῖν.

30 Ἀγίας δὲ ὁ Ἀρκὰς καὶ Σωκράτης ὁ Ἀχαιὸς καὶ τούτω ἀπεθανέτην. Τούτων δὲ οὔθ' ὡς ἐν πολέμῳ κακῶν οὐδεὶς κατεγέλα οὔτ' εἰς φιλίαν αὐτοὺς ἐμέμφετο. Ἤστην δὲ ἄμφω ἀμφὶ τὰ πέντε καὶ τριάκοντα ἔτη ἀπὸ γενεᾶς.

---

§ 29. θάνατος. Andere θανάτων. Gr. 44, 3 A. 3. — αἰκισθείς. Gr. 40 unter αἰκίζομαι. — τελευτῆς. zu 1, 1, 1.
§ 30. καὶ τούτω. zu 1, 1, 11. — εἰς. Gr. 68, 21 A. 8.

ΛΟΓΟΣ ΤΡΙΤΟΣ.

Ὅσα μὲν δὴ ἐν τῇ ἀναβάσει τῇ μετὰ Κύρου οἱ Ἕλληνες 1
ἔπραξαν μέχρι τῆς μάχης, καὶ ὅσα ἐπεὶ Κῦρος ἐτελεύτησεν
ἐγένετο ἀπιόντων τῶν Ἑλλήνων σὺν Τισσαφέρνει ἐν ταῖς σπον-
δαῖς, ἐν τῷ πρόσθεν λόγῳ δεδήλωται. Ἐπεὶ δὲ οἵ τε στρατηγοὶ 2
συνειλημμένοι ἦσαν καὶ τῶν λοχαγῶν καὶ τῶν στρατιωτῶν οἱ
συνεπόμενοι ἀπολώλεσαν, ἐν πολλῇ δὴ ἀπορίᾳ ἦσαν οἱ Ἕλλη-
νες, ἐνθυμούμενοι ὅτι ἐπὶ ταῖς βασιλέως θύραις ἦσαν, κύκλῳ
δὲ αὐτοῖς πάντῃ πολλὰ καὶ ἔθνη καὶ πόλεις πολέμιαι ἦσαν,
ἀγορὰν δὲ οὐδεὶς ἔτι παρέξειν ἔμελλεν, ἀπεῖχον δὲ τῆς Ἑλ-
λάδος οὐ μεῖον ἢ μύρια στάδια, ἡγεμὼν δ' οὐδεὶς τῆς ὁδοῦ
ἦν, ποταμοὶ δὲ διεῖργον ἀδιάβατοι ἐν μέσῳ τῆς οἴκαδε ὁδοῦ,
προὐδεδώκεσαν δὲ αὐτοὺς καὶ οἱ σὺν Κύρῳ ἀναβάντες βάρ-
βαροι, μόνοι δὲ καταλελειμμένοι ἦσαν οὐδὲ ἱππέα οὐδένα
σύμμαχον ἔχοντες, ὥστε εὔδηλον ἦν ὅτι νικῶντες μὲν οὐδ' ἂν
ἕνα κατακάνοιεν, ἡττηθέντων δὲ αὐτῶν οὐδεὶς ἂν λειφθείη.
Ταῦτα ἐννοούμενοι καὶ ἀθύμως ἔχοντες ὀλίγοι μὲν αὐτῶν 3

C. 1. § 1. *ἐν ταῖς σπονδαῖς* gehört zu *ἐγένετο* vgl. 4, 1, 1.

§ 2. *οἱ στρ.* die 2, 5, 41. 6, 1 ff. erwähnten. — *οἱ συνεπόμενοι* die gefolgt waren vgl. zu 1, 2, 3. — *δή.* Gr. 69, 17 A. 2. — *θύραις.* zu 2, 4, 4. — *ἦσαν.* zu 1, 2, 21. — *κύκλῳ* findet sich öfter neben *πάντῃ* oder *πανταχῇ*, wie Thuk. 3, 68. 7, 79, Dem. 4, 9, Arr. 1, 27, 3 vgl. 4, 2, 3 u. Xen. Kyr. 7, 1, 40, weil *κύκλῳ* nicht nothwendig die ganze Umgebung bezeichnet. vgl. 4, 7, 2. — *ἀγοράν.* zu 2, 3, 24. — *παρέξειν ἔμελλεν.* zu 2, 6, 10. — *ἀπεῖχον τῆς Ἑ.* Gr. 47, 13 A. 1. — *οὐ μεῖον* für *πλέον*, wie *οὐχ ἧσσον* für *μᾶλλον*. Gr. 67, 1 A. 3. — *ἱππέα.* So steht bei einer Negation der Singular 4, 1, 6. 6, 1, 7. Dem. 18, 234: *ὁπλίτην ἢ ἱππέα πλὴν τῶν οἰκείων οὐδένα εἶχεν.* vgl. 20, 68 u. Plut. Per. 12. — *οὐδ' ἂν ἕνα.* Gr. 24, 2 A. 2. Plat. Gorg. 512, e: *τὴν εἱμαρμένην οὐδ' ἂν εἷς ἐκφύγοι.*

§ 3. *ὀλίγοι.* Gr. 57, 8 A.; über *ὀλίγοι μέν*, *ὀλίγοι δέ* zu 1,

εἰς τὴν ἑσπέραν σίτου ἐγεύσαντο, ὀλίγοι δὲ πῦρ ἀνέκαυσαν,
ἐπὶ δὲ τὰ ὅπλα πολλοὶ οὐκ ἦλθον ταύτην τὴν νύκτα, ἀνεπαύ-
οντο δὲ ὅπου ἐτύγχανεν ἕκαστος, οὐ δυνάμενοι καθεύδειν
ὑπὸ λύπης καὶ πόθου πατρίδων, γονέων, γυναικῶν, παίδων,
οὓς οὔποτ᾽ ἐνόμιζον ἔτι ὄψεσθαι. Οὕτω μὲν διακείμενοι
πάντες ἀνεπαύοντο.
4 Ἦν δέ τις ἐν τῇ στρατιᾷ Ξενοφῶν Ἀθηναῖος, ὃς οὔτε
στρατηγὸς οὔτε λοχαγὸς οὔτε στρατιώτης ὢν συνηκολούθει,
ἀλλὰ Πρόξενος αὐτὸν μετεπέμψατο οἴκοθεν, ξένος ὢν ἀρ-
χαῖος· ὑπισχνεῖτο δὲ αὐτῷ, εἰ ἔλθοι, φίλον Κύρῳ ποιήσειν,
5 ὃν αὐτὸς ἔφη κρείττω ἑαυτῷ νομίζειν τῆς πατρίδος. Ὁ μέν-
τοι Ξενοφῶν ἀναγνοὺς τὴν ἐπιστολὴν ἀνακοινοῦται Σωκράτει
τῷ Ἀθηναίῳ περὶ τῆς πορείας. Καὶ ὁ Σωκράτης ὑποπτεύ-
σας μή τι πρὸς τῆς πόλεώς οἱ ὑπαίτιον εἴη Κύρῳ φίλον γε-
νέσθαι, ὅτι ἐδόκει Κῦρος προθύμως τοῖς Λακεδαιμονίοις ἐπὶ
τὰς Ἀθήνας συμπολεμῆσαι, συμβουλεύει τῷ Ξενοφῶντι ἐλ-
θόντα εἰς Δελφοὺς ἀνακοινῶσαι τῷ θεῷ περὶ τῆς πορείας.
6 Ἐλθὼν δὲ ὁ Ξενοφῶν ἐπήρετο τὸν Ἀπόλλω τίνι ἂν θεῶν
θύων καὶ εὐχόμενος κάλλιστ᾽ ἂν καὶ ἄριστα ἔλθοι τὴν ὁδὸν
ἣν ἐπινοεῖ καὶ καλῶς πράξας σωθείη. Καὶ ἀνεῖλεν αὐτῷ
7 ὁ Ἀπόλλων θεοῖς οἷς ἔδει θύειν. Ἐπεὶ δὲ πάλιν ἦλθε,
λέγει τὴν μαντείαν τῷ Σωκράτει. Ὁ δ᾽ ἀκούσας ᾐτιᾶτο αὐ-
τὸν ὅτι οὐ τοῦτο πρῶτον ἠρώτα, πότερον λῷον εἴη αὐτῷ πο-
ρεύεσθαι ἢ μένειν, ἀλλ᾽ αὐτὸς κρίνας ἰτέον εἶναι τοῦτ᾽ ἐπυν-

3, 16. — *εἰς.* zu 1, 7, 1 vgl. 4, 5, 13. — *σίτου.* Gr. 47, 15. — *ἐτύγχανεν* erg. *ἄν*, wie 5, 4, 34: *ἐφιστάμενοι ὅπου τύχοιεν* sich hinstellend wo sie sich eben befanden. — *ὑπό.* zu 1, 5, 5. — *πατρίδων.* Gr. 47, 7 A. 2. Der Plural von *πατρίς* ist häufig; über das Asyndeton zu 2, 4, 28.

§ 4. *μετεπέμψατο.* zu 1, 1, 2. — *ἔλθοι* venisset. Gr. 53, 6 A. 5. — *ποιήσειν* se facturum esse. Gr. 55, 2 A. 4. — *αὐτός.* Gr. 51, 1 A. 3. — *κρείττω* nützlicher. — *τῆς πατρίδος.* Gr. 47, 27 A. 1.

§ 5. *ἀνακοινοῦται.* Gr. 52, 8 A. 7. — *μή.* Gr. 54, 8 A. 10. — *πρός.* Gr. 68, 37 A. 3 vgl. 7, 6, 33. — *οἱ.* Gr. 50, 2 A. 3. — *ἐπί.* zu 1, 3, 4. — *ἐλθόντα.* zu 1, 2, 1.

§ 6. *ἄν* wiederholt Gr. 69, 7 A 3 vgl. 4, 6, 13. 7, 4, 12. — *ἔλθοι τὴν ὁδόν.* Gr. 46, 5 A. 3. — *ἐπινοεῖ.* zu 1, 9, 28. — *καλῶς πράξας.* zu 1, 9, 10. — *θεοῖς.* Gr. 51, 10 A. 9; über die Sache 5, 9, 22.

§ 7. *οὐ.* zu 1, 4, 5. — *τοῦτο.* Gr. 51, 7 A. 3. — *πότερον.* Gr. 65, 1. — *ὅπως ἄν.* zu 1, 7, 2 vgl. 4, 3, 14. 5, 7, 7, 20. 9, 17.

θάνετο ὅπως ἂν κάλλιστα πορευθείη. Ἐπεὶ μέντοι οὕτως
ἤρου, ταῦτ', ἔφη, χρὴ ποιεῖν ὅσα ὁ θεὸς ἐκέλευσεν. Ὁ μὲν 8
δὴ Ξενοφῶν οὕτω θυσάμενος οἷς ἀνεῖλεν ὁ θεός, ἐξέπλει
καὶ καταλαμβάνει ἐν Σάρδεσι Πρόξενον καὶ Κῦρον μέλλον-
τας ἤδη ὁρμᾶν τὴν ἄνω ὁδόν, καὶ συνεστάθη Κύρῳ. Προ- 9
θυμουμένου δὲ τοῦ Προξένου καὶ ὁ Κῦρος συμπρουθυμεῖτο
μεῖναι αὐτόν· εἶπε δὲ ὅτι, ἐπειδὰν τάχιστα ἡ στρατεία λήξῃ,
εὐθὺς ἀποπέμψει αὐτόν. Ἐλέγετο δὲ ὁ στόλος εἶναι εἰς Πι-
σίδας.

Ἐστρατεύετο μὲν δὴ οὕτως, ἐξαπατηθείς, οὐχ ὑπὸ τοῦ 10
Προξένου· οὐ γὰρ ᾔδει τὴν ἐπὶ βασιλέα ὁρμήν, οὐδὲ ἄλλος
οὐδεὶς τῶν Ἑλλήνων πλὴν Κλεάρχου· ἐπεὶ μέντοι εἰς Κιλι-
κίαν ἦλθον, σαφὲς πᾶσιν ἤδη ἐδόκει εἶναι ὅτι ὁ στόλος εἴη
ἐπὶ βασιλέα. Φοβούμενοι δὲ τὴν ὁδὸν καὶ ἄκοντες ὅμως οἱ
πολλοὶ δι' αἰσχύνην καὶ ἀλλήλων καὶ Κύρου συνηκολούθη-
σαν· ὧν εἷς καὶ Ξενοφῶν ἦν. Ἐπεὶ δὲ ἀπορία ἦν, ἐλυπεῖτο 11
μὲν σὺν τοῖς ἄλλοις καὶ οὐκ ἐδύνατο καθεύδειν· μικρὸν
δ' ὕπνου λαχὼν εἶδεν ὄναρ· ἔδοξεν αὐτῷ βροντῆς γενομένης
σκηπτὸς πεσεῖν εἰς τὴν πατρῴαν οἰκίαν καὶ ἐκ τούτου λάμ-
πεσθαι πᾶσαν. Περίφοβος δ' εὐθὺς ἀνηγέρθη, καὶ τὸ ὄναρ 12
πῇ μὲν ἔκρινεν ἀγαθόν, ὅτι ἐν πόνοις ὢν καὶ κινδύνοις φῶς

---

§. 8. θυσάμενος. Gr. 52, 10 A. 5. — ἀνεῖλεν erg. θέσθαι. Gr. 55, 4 A. 11 vgl. 5, 3, 7. — ὁρμᾶν einschlagen mit ὁδόν auch Pol. 12, 27. Gr. 46, 5 A. 2 u. 52, 2 A. 1. — συνεστάθη wurde vorgestellt, wie Dem. 52, 4. 7. 18, Isokr. 17, 37, Br. 4, 2.

§ 9. συμπρουθυμεῖτο betrieb es mit daß. Gr. 55, 3 A. 16. — ὅτι. Gr. 65, 1 A. 4. — ἐπειδὰν τάχιστα sobald als. Gr. 65, 7 A. 4. vgl. 4, 3, 9. 6, 9. 7, 2, 6.

§. 10. ᾔδει, ὁ Πρόξενος. zu 1, 4, 5. — τὴν ἐπὶ βασιλέα ὁρμήν für ἐπὶ β. τὴν ὁρμὴν οὖσαν. Der Artikel steht gleichsam proleptisch, wie Thuk. 4, 29: ἐπυνθάνετο τὴν ἀπόβασιν αὐτὸν ἐς τὴν νῆσον διανοεῖσθαι. — φοβούμενοι καὶ ἄκοντες. Gr. 59, 2 A. 3. — οἱ πολλοί die Meisten (Gr. 50, 4 A. 12), im Gegensatze zu den Entwichenen 1, 4, 7. — ἀλλήλων. zu ἑαυτοῦ 2, 6, 19. — ὧν εἷς. Gr. 47, 9 A. 4.

§ 11. ἐλυπεῖτο. Gr. 52, 6 A. 1. — μικρόν. Gr. 43, 4 A. 6. — ὕπνου. Gr. 47, 14. Plat. Ges. 791, a: ὕπνου λαγχάνειν ποιεῖ. — εἶδεν ὄναρ ist der feste Ausdruck. Kyr. 8, 7, 2: ὄναρ εἶδε τοιόνδε. ἔδοξεν αὐτῷ τις εἰπεῖν συσκευάζου. Ueber das Asyndeton Gr. 59, 1 A. 5 vgl. 4, 3, 8. 7, 10. — σκηπτός — πᾶσαν. zu 1, 4, 18. — ἐκ. Gr. 68, 17 A. 2.

§ 12. περίφοβος. Gr. 68, 46 A. 14. — πῇ μέν einestheils,

μέγα ἐκ Διὸς ἰδεῖν ἔδοξε· πῇ δὲ καὶ ἐφοβεῖτο, ὅτι ἀπὸ Διὸς μὲν βασιλέως τὸ ὄναρ ἐδόκει αὐτῷ εἶναι, κύκλῳ δ' ἐδόκει λάμπεσθαι τὸ πῦρ, μὴ οὐ δύναιτο ἐκ τῆς χώρας ἐξελθεῖν τῆς βασιλέως, ἀλλ' εἴργοιτο πάντοθεν ὑπό τινων ἀποριῶν.
13 Ὁποῖόν τι μὲν δή ἐστι τὸ τοιοῦτον ὄναρ ἰδεῖν ἔξεστι σκοπεῖν ἐκ τῶν συμβάντων μετὰ τὸ ὄναρ. Γίγνεται γὰρ τάδε. Εὐθὺς ἐπειδὴ ἀνηγέρθη πρῶτον μὲν ἔννοια αὐτῷ ἐμπίπτει· Τί κατάκειμαι; ἡ δὲ νὺξ προβαίνει· ἅμα δὲ τῇ ἡμέρᾳ εἰκὸς τοὺς πολεμίους ἥξειν. Εἰ δὲ γενησόμεθα ἐπὶ βασιλεῖ, τί ἐμποδὼν μὴ οὐχὶ πάντα μὲν τὰ χαλεπώτατα ἐπιδόντας, πάντα
14 δὲ τὰ δεινότατα παθόντας ὑβριζομένους ἀποθανεῖν; Ὅπως δ' ἀμυνούμεθα οὐδεὶς παρασκευάζεται οὐδ' ἐπιμελεῖται, ἀλλὰ κατακείμεθα ὥςπερ ἐξὸν ἡσυχίαν ἄγειν. Ἐγὼ οὖν τὸν ἐκ ποίας πόλεως στρατηγὸν προςδοκῶ ταῦτα πράξειν; ποίαν δ' ἡλικίαν ἐμαυτῷ ἐλθεῖν ἀναμένω; Οὐ γὰρ ἔγωγ' ἔτι πρεσβύτερος ἔσομαι, ἐὰν τήμερον προδῶ ἐμαυτὸν τοῖς πολεμίοις.
15 Ἐκ τούτου ἀνίσταται καὶ συγκαλεῖ τοὺς Προξένου πρῶτον λοχαγούς. Ἐπεὶ δὲ συνῆλθον, ἔλεξεν·

Ἐγώ, ὦ ἄνδρες λοχαγοί, οὔτε καθεύδειν δύναμαι, ὥςπερ, οἶμαι, οὐδ' ὑμεῖς, οὔτε κατακεῖσθαι ἔτι, ὁρῶν ἐν οἵοις

πῇ δέ anderntheils; üblicher τῇ μέν — τῇ δέ, wie vielleicht herzustellen ist. Gr. 50, 1 A. 16. — ἐκ. Gr. 68, 17 A. 9. — μὴ οὐ ist an ἐφοβεῖτο gefügt vgl. zu 1, 7, 7.

§ 13. τι. zu 2, 2, 2. — τὸ τοιοῦτον. Gr. 50, 4 A. 6. — ἰδεῖν. Gr. 55, 3 A. 7; doch läßt sich auch construiren: τὸ ἰδεῖν τοιοῦτον ὄναρ. — ἐκ. Gr. 68, 17 A. 10. — ἀνηγέρθη. Gr. 40 unter ἐγείρω. — πρῶτον μέν. Statt ἔπειτα (δέ) folgt § 15 ἐκ τούτου vgl. 3, 2, 1. 5, 9, 5. — αὐτῷ. Gr. 48, 11 A. 1. — ἡ δέ während die Gr. 69, 16 A. 3. — εἰκός. Gr. 62, 1 A. 3. — εἰ γενησόμεθα. Gr. 54, 12 A. 2. — ἐπί. zu 1, 1, 4. — μὴ οὐχί. Gr. 67, 12 A. 6. — ἐπιδόντας belebt habend vgl. 7, 1, 30. — πάντα δέ. über die Anaphora zu 1, 3, 16. — παθόντας ὑβριζομένους. Gr. 56, 15 A. 4.

§. 14. ὅπως. Gr. 54, 8 A. 6. vgl. 3, 1, 16. 18. 4, 6, 10. — ἐξόν. Gr. 56, 9 A. 5. — τὸν ἐκ — στρατηγόν; aus welcher Stadt her soll der Strateg sein von dem ich dies gethan zu sehen erwarte? Muß es etwa ein Spartiat sein? Gr. 51, 17 A. 4. — ἐλθεῖν. Gr. 55, 3 A. 11 vgl. 3, 1, 24. — προδῶ. Gr. 53, 6 A. 5. — ἐμαυτόν. Gr. 25, 2 A. 4 u. 51, 2.

§ 15. ἐκ τούτου. zu 1, 2, 17. — ὦ. Gr. 45, 3 A. 1. — ἄνδρες. zu 1, 3, 3. — ὑμεῖς. Gr. 62, 4 A. 1. — ἐν οἵοις in welchen (ge-

ἐσμέν. Οἱ μὲν γὰρ δὴ πολέμιοι δῆλον ὅτι οὐ πρότερον πρὸς 16
ἡμᾶς τὸν πόλεμον ἐξέφηναν πρὶν ἐνόμισαν καλῶς τὰ ἑαυ-
τῶν παρεσκευάσθαι, ἡμῶν δ' οὐδεὶς οὐδὲν ἀντεπιμελεῖται ὅπως
ὡς κάλλιστα ἀγωνιούμεθα. Καὶ μὴν εἰ ὑφησόμεθα καὶ ἐπὶ 17
βασιλεῖ γενησόμεθα, τί οἰόμεθα πείσεσθαι; ὃς καὶ τοῦ ὁμο-
μητρίου καὶ ὁμοπατρίου ἀδελφοῦ καὶ τεθνηκότος ἤδη ἀποτε-
μὼν τὴν κεφαλὴν καὶ τὴν χεῖρα ἀνεσταύρωσεν· ἡμᾶς δέ, οἷς
κηδεμὼν μὲν οὐδεὶς πάρεστιν, ἐστρατεύσαμεν δ' ἐπ' αὐτόν,
ὡς δοῦλον ἀντὶ βασιλέως ποιήσοντες καὶ ἀποκτενοῦντες, εἰ
δυναίμεθα, τί ἂν οἰόμεθα παθεῖν; Ἆρ' οὐκ ἂν ἐπὶ πᾶν ἔλ- 18
θοι, ὡς ἡμᾶς τὰ ἔσχατα αἰκισάμενος πᾶσιν ἀνθρώποις φό-
βον παράσχῃ τοῦ στρατεῦσαί ποτε ἐφ' ἑαυτόν; Ἀλλ' ὅπως τοι
μὴ ἐπ' ἐκείνῳ γενησόμεθα πάντα ποιητέον.
Ἐγὼ μὲν οὖν, ἔςτε μὲν αἱ σπονδαὶ ἦσαν, οὔποτε ἐπαυ- 19
όμην ἡμᾶς μὲν οἰκτείρων, βασιλέα δὲ καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ
μακαρίζων, διαθεώμενος αὐτῶν ὅσην μὲν χώραν καὶ οἵαν
ἔχοιεν, ὡς δὲ ἄφθονα τὰ ἐπιτήδεια, ὅσους δὲ θεράποντας,
ὅσα δὲ κτήνη, χρυσὸν δέ, ἐσθῆτα δέ· τὰ δ' αὖ τῶν στρα- 20

---

fahrvollen) Umständen. Kyr. 3, 2, 12: ὁρᾶτε ἐν οἵῳ ἐστέ. Gr. 43, 4 A. 22. Vgl. zu 2, 1, 16.

§ 16. ἐξέφηναν fingen offen an. — πρίν, nicht ἤ, steht nach πρότερον und πρόσθεν wo es auch ohne dieselben stehen müßte. Plat. Euthyd. 295: οὐκ ἀποκρινοῦμαι πρότερον πρὶν ἂν πύθωμαι. Lach. 180 e: πρότερον ἐκεῖνος ἐτελεύτησε πρίν τι ἐμοὶ διανεχθῆναι. — τὰ ἑαυτῶν. Gr. 47, 5 A. 9. — ἡμῶν. Gr. 47, 28 A. 2. — ὡς. Gr. 49, 10. — καὶ μήν. Gr. 69, 39 A. 1.

§ 17. ὑφίεσθαι lässig sein. Gr. 52, 9 A. vgl. 3, 2, 3. 5, 4, 26; über den Ind. Fu. Gr. 54, 12 A. 2. — ὃς καί da derselbe sogar. — καὶ τεθνηκότος selbst des todten. — ἡμᾶς ziehen Manche als Subjectsac. zu παθεῖν. Gr. 55, 2 A. 3. Vielleicht ist jedoch ein Anakoluth anzunehmen: angefangen als sollte folgen τί ἂν οἰόμεθα ποιῆσαι αὐτόν; vgl. zu 7, 6, 37. — ἂν παθεῖν. zu ἂν εἶναι 1, 3, 6. — ἐστρατεύσαμεν δέ. Verbindung eines selbstständigen Satzes mit einem relativen. Gr. 60, 6 A. 1. — ὡς zu 1, 1, 3.

§ 18. ἐπὶ πᾶν ἔρχεσθαι Alles versuchen, wie auch Dem. 54, 13. Eu. Hipp. 284: εἰς πᾶν ἀφῖγμαι κοὐδὲν εἴργασμαι πλέον. — τὰ ἔσχατα. Gr. 46, 11 A. 2. — φόβον τοῦ. Gr. 47, 7 A. 2. u. 50, 6.

§ 19. ἐγὼ μέν. zu 1, 3, 17. — οἰκτείρων. Gr. 56, 5 A. 2. — αὐτῶν. Gr. 47, 10 A. 8 vgl. 3, 3, 18. — ἐσθῆτα. Gr. 44, 1 A. 1 vgl. 4, 3, 25. 7, 4, 18.

§. 20. τὰ τῶν. Gr. 47, 5 A. 9. 10; über den Ac. 47, 11 A. 1.

τιωτῶν ὁπότε ἐνθυμοίμην, ὅτι τῶν μὲν ἀγαθῶν πάντων οὐ-
δενὸς ἡμῖν μετείη, εἰ μὴ πριαίμεθα, ὅτου δ' ὠνησόμεθα
ᾔδειν ἔτι ὀλίγους ἔχοντας, ἄλλως δέ πως πορίζεσθαι τὰ
ἐπιτήδεια ἢ ὠνουμένους ὅρκους ἤδη κατέχοντας ἡμᾶς· ταῦ-
τ' οὖν λογιζόμενος ἐνίοτε τὰς σπονδὰς μᾶλλον ἐφοβούμην ἢ
21 νῦν τὸν πόλεμον. Ἐπεὶ μέντοι ἐκεῖνοι ἔλυσαν τὰς σπονδάς,
λελύσθαι μοι δοκεῖ καὶ ἡ ἐκείνων ὕβρις καὶ ἡ ἡμετέρα ὑπο-
ψία. Ἐν μέσῳ γὰρ ἤδη κεῖται ταῦτα τὰ ἀγαθὰ ἆθλα ὁπό-
τεροι ἂν ἡμῶν ἄνδρες ἀμείνονες ὦσιν· ἀγωνοθέται δ' οἱ
22 θεοί εἰσιν, οἳ σὺν ἡμῖν, ὡς τὸ εἰκός, ἔσονται. Οὗτοι μὲν
γὰρ αὐτοὺς ἐπιωρκήκασιν· ἡμεῖς δέ, πολλὰ ὁρῶντες ἀγαθά,
στεῤῥῶς αὐτῶν ἀπειχόμεθα διὰ τοὺς τῶν θεῶν ὅρκους· ὥςτε
ἐξεῖναί μοι δοκεῖ ἰέναι ἐπὶ τὸν ἀγῶνα πολὺ σὺν φρονήματι
23 μείζονι ἢ τούτοις. Ἔτι δ' ἔχομεν σώματα ἱκανώτερα τούτων
καὶ ψύχη καὶ θάλπη καὶ πόνους φέρειν· ἔχομεν δὲ καὶ ψυ-
χὰς σὺν τοῖς θεοῖς ἀμείνονας· οἱ δὲ ἄνδρες καὶ τρωτοὶ καὶ
θνητοὶ μᾶλλον ἡμῶν, ἢν οἱ θεοί, ὥσπερ τὸ πρόσθεν, νίκην
ἡμῖν διδῶσιν.
24 Ἀλλ' ἴσως γὰρ καὶ ἄλλοι ταῦτ' ἐνθυμοῦνται, πρὸς τῶν

— ἐνθυμοίμην. zu 1, 5, 7. — οὐδενός. Gr. 47, 15. — ὅτου (Geld) wofür vgl. 5, 1, 6. — ὠνησόμεθα für ὠνήσονται wegen πριαίμεθα; über den Ind. zu ἔσται 1, 3, 17. — ᾔδειν. Hiezu ist aus ὁπότε nur ἐπεί zu denken. — ἔχοντας. Gr. 56, 7 A. 1. Concinn müßte bloß ἔχοιεν ohne ᾔδειν stehen. vgl. zu φαίη 2, 1, 3. — πορίζεσθαι. Gr. 52, 10 A. 1. Der Inf. hängt von κατέχειν ab: daß Eide uns hinderten anzuschaffen. Gr. 67, 12 A. 5. — ὠνουμένους durch Kauf. Gr. 56, 12 A. 1. — ταῦτ' οὖν λογιζόμενος ist hinzugefügt um den Begriff ὁπότε ἐνθυμοίμην wieder aufzunehmen. Gr. 65, 9 A. 2; über οὖν zu 1, 5, 14. — ἐνίοτε gehört zu ἐφοβούμην.

§ 21 ἐν μέσῳ. Gr. 43, 4 A. 5. — ἆθλα als Kampfpreise. Gr. 57, 3. — ὁπότεροι, τούτων ὁπότεροι. Gr. 51, 13 A. 4. — ἡμῶν. Gr. 47, 28 A. 2. — ἀγωνοθέται hier wohl auch als ἀθλοθέται, βραβευταί gedacht. — εἰκός. Gr. 62, 1 A. 3.

§ 22. αὐτῶν. Gr. 47, 13 A. 1. — αὐτούς. Gr. 46, 6 A. 4. — θεῶν. zu 2, 5, 7, — πολύ. zu 1, 5, 2.

§ 23. ἔτι ferner vgl. 3, 2, 28. 5, 1, 10. 6, 4, 13 — ἔχομεν ohne μέν. Gr. 59, 1 A. 4. — ψύχη. Gr. 44, 3 A. 1. — φέρειν. Gr. 55, 3 A. 3. — σὺν τοῖς θεοῖς. Gr. 68, 13 A. 2 vgl. 3, 1, 42. 2, 8. 11. — οἱ ἄνδρες von den Feinden, wie 3, 4, 40. 4, 6, 9; eben so οἱ ἄνθρωποι 4, 2, 7. 7, 3, 43. 47. — θνητοί tödtbar, eine sonst nicht leicht vorkommende Bedeutung. — μᾶλλον. Gr. 49, 7 A. 4.

§ 24. ἀλλά gehört zwar zu ἀναμένωμεν, ist aber dennoch nicht durch ein Komma von ἴσως zu trennen. Gr. 69, 14 A. 4. — πρός.

θεῶν μὴ ἀναμένωμεν ἄλλους ἐφ᾽ ἡμᾶς ἐλθεῖν παρακαλοῦντας ἐπὶ τὰ κάλλιστα ἔργα, ἀλλ᾽ ἡμεῖς ἄρξωμεν τοῦ ἐξορμῆσαι καὶ τοὺς ἄλλους ἐπὶ τὴν ἀρετήν. Φάνητε τῶν λοχαγῶν ἄριστοι καὶ τῶν στρατηγῶν ἀξιοστρατηγότεροι. Κἀγὼ δέ, εἰ 25
μὲν ὑμεῖς ἐθέλετε ἐξορμᾶν ἐπὶ ταῦτα, ἕπεσθαι ὑμῖν βούλομαι, εἰ δ᾽ ὑμεῖς τάττετέ με ἡγεῖσθαι, οὐδὲν προφασίζομαι τὴν ἡλικίαν, ἀλλὰ καὶ ἀκμάζειν ἡγοῦμαι ἐρύκειν ἀπ᾽ ἐμαυτοῦ τὰ κακά.

Ὁ μὲν ταῦτ᾽ ἔλεξεν· οἱ δὲ λοχαγοὶ ἀκούσαντες ταῦτα 26
ἡγεῖσθαι ἐκέλευον ἅπαντες, πλὴν Ἀπολλωνίδης τις ἦν βοιωτιάζων τῇ φωνῇ· οὗτος δ᾽ εἶπεν ὅτι φλυαροίη ὅστις λέγοι ἄλλως σωτηρίας ἂν τυχεῖν ἢ βασιλέα πείσας, εἰ δύναιτο, καὶ ἅμα ἤρχετο λέγειν τὰς ἀπορίας. Ὁ μέντοι Ξενοφῶν μεταξὺ 27
ὑπολαβὼν ἔλεξεν ὧδε.

Ὦ θαυμασιώτατε ἄνθρωπε, σύ γε οὐδὲ ὁρῶν γιγνώσκεις οὐδὲ ἀκούων μέμνησαι. Ἐν ταὐτῷ γε μέντοι ἦσθα τούτοις

Gr. 68, 37 A. 2. — *ἐφ᾽ ἡμᾶς.* Mit dem Ac. einer Person bezeichnet meist eine feindselige Tendenz; hier bloß eine Tendenz, wie 4, 7, 23 u. Thuk. 1, 5: *ἤρξαντο περαιοῦσθαι ναυσὶν ἐπ᾽ ἀλλήλους.* — *παρακαλοῦντας* ist, wie *συγκαλοῦμεν* § 46, Futur. Gr. 31, 3 A. 9. — *ἄρξωμεν τοῦ.* zu 1, 4, 15. — *ἐξορμῆσαι.* Gr. 52, 2 A. 1. — *τήν.* Gr. 50, 2 A. 4. — *φάνητε.* Das Asyndeton wäre weniger hart, wenn *ἄνδρες* vorherginge, wie 6, 3, 21. Gr 59, 1 A. 5. — *ἀξιοστράτηγος* hat auch Arr. An. 4, 11, 5.

§ 25. *με.* Wenn nicht *ἐμέ* zu lesen ist, so muß der Hauptton auf *ἡγεῖσθαι* fallen, als Gegensatz zu *ἕπεσθαι*, wobei freilich *ὑμεῖς* fehlen sollte. Indeß sind *ἐγώ, σύ, ἡμεῖς, ὑμεῖς* oft ungleich schwächer betont als ego, tu, nos, vos. Gr. 51, 1 A. 2. — *ἡγεῖσθαι.* Gr. 55, 3 A. 3. — *ἐρύκειν,* ein poetisches Wort; über den Inf. Gr. 55, 3 A. 20.

§ 26. *τις-εἶπεν* für *τις, βοιωτιάζων τῇ φωνῇ, εἶπεν* vgl. zu 1, 9, 14. — *βοιωτιάζων τῇ φωνῇ* im böotischen Dialekte sprechend, mithin sich für einen Böotier, also einen Hellenen ausgebend vgl. § 31. — *σωτηρίας.* Gr. 47, 14. — *ἂν τυχεῖν* daß er erlangen könne. — *πείσας,* daß er ihnen Rettung, Heimkehr gestatte. So muß zu *πείθειν* oft das Object wozu man Jemand überredet ergänzt werden, wie § 29. 5, 5, 11. 9, 12, Lys. 7, 21: *οὐδεμίαν ἄλλην ἡγοῦμαι ἂν εἶναί μοι σωτηρίαν ἢ σε πεῖσαι.* — *τάς.* Gr. 50, 2 A. 1.

§ 27. *μεταξὺ ὑπολαβών* mitten in der Rede ihn unterbrechend. Luc. Tox. 38: *ἐριστικὸν ποιεῖς, ὑποκρούων μεταξύ.* Nicht zu verwechseln mit Gr. 56, 10 A. 3. — *οὐδὲ — οὐδέ* selbst nicht, noch auch. Gr. 69, 53 A. Der Gedanke ist halb sprüchwörtlich. Dem. 25, 89: *οὕτως ὁρῶσι τὰ τῶν ἠτυχηκότων ἔργα ὥστε, τὸ τῆς παροιμίας, ὁρῶντας μὴ ὁρᾶν καὶ ἀκούοντας μὴ ἀκούειν.* — *ἐν ταὐτῷ*

Staatliche Bibliothek Bamberg

ὅτε βασιλεύς, ἐπεὶ Κῦρος ἀπέθανε, μέγα φρονήσας ἐπὶ τούτῳ
28 πέμπων ἐκέλευε παραδιδόναι τὰ ὅπλα. Ἐπειδὴ δὲ ἡμεῖς οὐ
παραδόντες, ἀλλ' ἐξωπλισμένοι ἐλθόντες παρεσκηνήσαμεν
αὐτῷ, τί οὐκ ἐποίησε πρέσβεις πέμπων καὶ σπονδὰς αἰτῶν
29 καὶ παρέχων τὰ ἐπιτήδεια, ἔςτε σπονδῶν ἔτυχεν; Ἐπεὶ δ' αὖ
οἱ στρατηγοὶ καὶ λοχαγοί, ὥςπερ δὴ σὺ κελεύεις, εἰς λόγους
αὐτοῖς ἄνευ ὅπλων ἦλθον, πιστεύσαντες ταῖς σπονδαῖς, οὐ
νῦν ἐκεῖνοι παιόμενοι, κεντούμενοι, ὑβριζόμενοι οὐδὲ ἀπο-
θανεῖν οἱ τλήμονες δύνανται; καὶ μάλ', οἶμαι, ἐρῶντες τού-
του· ἃ σὺ πάντα εἰδὼς τοὺς μὲν ἀμύνεσθαι κελεύοντας φλυ-
30 αρεῖν φῄς, πείθειν δὲ πάλιν κελεύεις ἰόντας; Ἐμοὶ δέ, ὦ
ἄνδρες, δοκεῖ τὸν ἄνθρωπον τοῦτον μήτε προςίεσθαι εἰς
ταὐτὸ ἡμῖν αὐτοῖς, ἀφελομένους τε τὴν λοχαγίαν σκεύη ἀνα-
θέντας ὡς τοιούτῳ χρῆσθαι. Οὗτος γὰρ καὶ τὴν πατρίδα
καταισχύνει καὶ πᾶσαν τὴν Ἑλλάδα, ὅτι Ἕλλην ὢν τοιοῦτός
ἐστιν.
31 Ἐντεῦθεν ὑπολαβὼν Ἀγασίας Στυμφάλιος εἶπεν· Ἀλλὰ
τούτῳ γε οὔτε τῆς Βοιωτίας προςήκει οὐδὲν οὔτε τῆς Ἑλλά-
δος παντάπασιν, ἐπεὶ ἐγὼ αὐτὸν εἶδον, ὥςπερ Λυδόν, ἀμ-
32 φότερα τὰ ὦτα τετρυπημένον. Καὶ εἶχεν οὕτως. Τοῦτον μὲν
οὖν ἀπήλασαν· οἱ δ' ἄλλοι παρὰ τὰς τάξεις ἰόντες, ὅπου

---

an demselben Orte, bei derselben Gelegenheit vgl. zu 1, 8, 14. — *τούτοις* hängt von *ταὐτῷ* ab: wie diese vgl. zu 2, 6, 22; über die Sache 2, 1, 8. — *μέγα φρονήσας.* Gr. 46, 5 A. 6; über den Ao. eb. 52, 5 A. 1. 2. — *ἐπί.* Gr. 68, 41 A. 6. — *πέμπων.* Gr. 60, 7 A. 4.

§ 28. *αὐτῷ.* Gr. 48, 11 A. 9. — *τί οὐκ ἐποίησε* was ließ er ungethan, unversucht. Gr. 67, 1 A. 2. — *σπονδῶν.* Gr. 47, 14.

§ 29. *δή* eben. Gr. 69, 17 A. 2. — *αὐτοῖς.* zu 2, 5, 25. — *οὐ* nonne, ist es nicht wahr daß. Gr. 67, 11 A. 1 vgl 7, 6, 24. — Ueber das Asyndeton zu 2, 4, 28. — *οὐδ' ἀποθανεῖν,* durch Fesseln sich den Tod zu geben gehindert. — *οἱ τλήμονες.* Gr. 50, 8 A. 5. — *καὶ μάλα.* zu 1, 5, 8. — *τούτου.* Gr. 47, 14. — *ἰόντας.* zu 1, 3, 14.

§ 30. *προςίεσθαι.* Gr. 52, 10 A 1. — *ἀφελομένους ἀναθέντας.* zu *συλλέξας* 1, 1, 7. — *εἰς ταὐτό* wie *ἐν ταὐτῷ* § 27. — *τοιούτῳ,* *σκευοφόρῳ.*

§ 31. *Βοιωτίας.* Gr. 47, 15 u. A. 1. Anders Dem. 9, 31: *Φίλιππος προςήκει οὐδὲν τοῖς Ἕλλησιν.* — *Λυδὸς ἢ Φρύξ* als höchst verächtlich Eu. Alk. 675, Ar. Vö. 1244. — *ὦτα.* zu 2, 6, 1. — *τετρυπημένον.* Gr. 56, 7 A. 1. — *εἶχεν.* *εἶχε δ'* könnte stehen wie in *καὶ ἦν δὲ οὕτως* 5, 10, 10, Thuk. 1, 132 vgl. 7, 56; etwas verschieden *καὶ ἐγένετο οὕτως* 5, 45 (vgl. 6, 102) und Kyr. 4, 5, 5 vgl. unten 7, 2, 27.

μὲν στρατηγὸς σῶος εἴη, τὸν στρατηγὸν παρεκάλουν, ὁπόθεν
δὲ οἴχοιτο, τὸν ὑποστρατηγόν, ὅπου δ' αὖ λοχαγὸς σῶος εἴη,
τὸν λοχαγόν. Ἐπεὶ δὲ πάντες συνῆλθον, εἰς τὸ πρόσθεν 33
τῶν ὅπλων ἐκαθέζοντο· καὶ ἐγένοντο οἱ συνελθόντες στρα-
τηγοὶ καὶ λοχαγοὶ ἀμφὶ τοὺς ἑκατόν. Ὅτε δὲ ταῦτα ἦν, σχε-
δὸν μέσαι ἦσαν νύκτες. Ἐνταῦθα Ἱερώνυμος Ἠλεῖος, πρε- 34
σβύτατος ὢν τῶν Προξένου λοχαγῶν, ἤρχετο λέγειν ὧδε.
Ἡμῖν, ὦ ἄνδρες στρατηγοὶ καὶ λοχαγοί, ὁρῶσι τὰ παρόντα
ἔδοξε καὶ αὐτοῖς συνελθεῖν καὶ ὑμᾶς παρακαλέσαι, ὅπως
βουλευσαίμεθα εἴ τι δυναίμεθα ἀγαθόν. Λέξον δ', ἔφη,
καὶ σύ, ὦ Ξενοφῶν, ἅπερ καὶ πρὸς ἡμᾶς. Ἐκ τούτου λέγει 35
τάδε Ξενοφῶν.

Ἀλλὰ ταῦτα μὲν δὴ πάντες ἐπιστάμεθα ὅτι βασιλεὺς καὶ
Τισσαφέρνης οὓς μὲν ἐδυνήθησαν συνειλήφασιν ἡμῶν, τοῖς
δ' ἄλλοις δῆλον ὅτι ἐπιβουλεύουσιν, ὡς, ἢν δύνωνται, ἀπολέ-
σωσιν. Ἡμῖν δέ γε, οἶμαι, πάντα ποιητέα, ὡς μήποτ' ἐπὶ τοῖς
βαρβάροις γενώμεθα, ἀλλὰ μᾶλλον, ἢν δυνώμεθα, ἐκεῖνοι
ἐφ' ἡμῖν. Εὖ τοίνυν ἐπίστασθε ὅτι ὑμεῖς, τοσοῦτοι ὄντες ὅσοι 36
νῦν συνεληλύθατε, μέγιστον ἔχετε καιρόν. Οἱ γὰρ στρατιῶται
οὗτοι πάντες πρὸς ὑμᾶς ἀποβλέπουσι, κἂν μὲν ὑμᾶς ὁρῶσιν
ἀθύμους, πάντες κακοὶ ἔσονται, εἰ δὲ ὑμεῖς αὐτοί τε παρασκευ-
αζόμενοι φανεροὶ ἦτε ἐπὶ τοὺς πολεμίους καὶ τοὺς ἄλλους πα-
ρακαλῆτε, εὖ ἴστε ὅτι ἕψονται ὑμῖν καὶ πειράσονται μιμεῖ- 37
σθαι. Ἴσως δέ τοι καὶ δίκαιόν ἐστιν ὑμᾶς διαφέρειν τι τούτων.

---

§ 32. *οἴχοιτο* umgekommen war.

§ 33. *τὸ πρόσθεν τῶν* die Seite vor den. — *ὅπλων.* zu 2, 2, 20. — *ἐγένοντο.* zu 1, 2, 9. — *ἀμφὶ τούς.* zu 1, 7, 10.

§ 34. *καὶ αὐτοῖς.* Gr. 51, 6 A. 3. — *εἴ τι δ. ἀ.* zu 2, 1, 8. — *καὶ σύ,* wie eben auch ich gesprochen habe. — *ἅπερ καί.* zu 1, 3, 6. — *πρὸς ἡμᾶς.* Gr. 62, 4 A. 1 vgl. 7, 2, 7. 7, 13.

§ 35. *ταῦτα μέν.* Concinn müßte etwa folgen: *ἐκεῖνο δ' ἴσως οὐκ ἐνθυμεῖσθε ὅτι πάντα ἡμῖν ποιητέα.* Warum eine solche Wendung verschmäht sei ergibt der Zusammenhang. — *ἐδυνήθησαν* erg. *συλλαμβάνειν.* Gr. 55, 4 A. 11 vgl. 4, 7, 7. — *ἡμῶν.* zu 1, 7, 13.

§ 36. *ὅτι.* Gr. 56, 7 A. 12. — *συνεληλύθατε.* Gr. 63, 1 A. 2. — *καιρόν* Wichtigkeit, Bedeutsamkeit. — *ἀθύμους.* Gr. 56, 7 A. 4. vgl. 3, 2, 16, 26. — *παρασκευαζόμενοι.* Gr. 56, 4 A. 7. — *ἦτε.* Gr. 54, 12 A. 3 vgl. 3, 2, 22. 7, 6, 24.

§ 37. *ἴσως* findet sich auch wo eben kein Zweifel obwaltet: doch wohl. Phil. b. Stob. 102, 4: *ἕτερον τό τ' ἀλγεῖν καὶ θεωρεῖν ἔστ' ἴσως.* Reisig und Herm. zu So. OK. 654. 661. — *δέ τοι* aber gewiß,

Ὑμεῖς γάρ ἐστε στρατηγοί, ὑμεῖς ταξίαρχοι καὶ λοχαγοί· καὶ
ὅτε εἰρήνη ἦν, ὑμεῖς καὶ χρήμασι καὶ τιμαῖς τούτων ἐπλεονε-
κτεῖτε· καὶ νῦν τοίνυν, ἐπεὶ πόλεμός ἐστιν, ἀξιοῖν δεῖ ὑμᾶς
αὐτοὺς ἀμείνους τε τοῦ πλήθους εἶναι καὶ προβουλεύειν τού-
των καὶ προπονεῖν, ἤν που δέῃ.
38 Καὶ νῦν πρῶτον μὲν οἴομαι ἂν ὑμᾶς μέγα ὀνῆσαι τὸ
στράτευμα, εἰ ἐπιμεληθείητε ὅπως ἀντὶ τῶν ἀπολωλότων ὡς
τάχιστα στρατηγοὶ καὶ λοχαγοὶ ἀντικατασταθῶσιν. Ἄνευ γὰρ
ἀρχόντων οὐδὲν ἂν οὔτε καλὸν οὔτε ἀγαθὸν γένοιτο, ὡς μὲν
συνελόντι εἰπεῖν, οὐδαμοῦ, ἐν δὲ δὴ τοῖς πολεμικοῖς παντά-
πασιν. Ἡ μὲν γὰρ εὐταξία σώζειν δοκεῖ, ἡ δὲ ἀταξία πολλοὺς
39 ἤδη ἀπολώλεκεν. Ἐπειδὰν δὲ καταστήσησθε τοὺς ἄρχοντας ὅσους
δεῖ, ἢν καὶ τοὺς ἄλλους στρατιωτας συλλέγητε καὶ παραθαῤ-
40 ῥύνητε, οἶμαι ὑμᾶς πάνυ ἂν ἐν καιρῷ ποιῆσαι. Νῦν μὲν
γὰρ ἴσως καὶ ὑμεῖς αἰσθάνεσθε ὡς ἀθύμως μὲν ἦλθον ἐπὶ
τὰ ὅπλα, ἀθύμως δὲ πρὸς τὰς φυλακάς· ὥςτε οὕτω γ' ἐχόν-
των οὐκ οἶδα ὅ, τι ἄν τις χρήσαιτο αὐτοῖς, εἴτε νυκτὸς δέοι
41 τι εἴτε καὶ ἡμέρας. Ἢν δέ τις αὐτῶν τρέψῃ τὰς γνώμας,
ὡς μὴ τοῦτο μόνον ἐννοῶνται τί πείσονται, ἀλλὰ καὶ τί ποιή-
42 σουσι, πολὺ εὐθυμότεροι ἔσονται. Ἐπίστασθε γὰρ δήπου
ὅτι οὔτε πλῆθός ἐστιν οὔτε ἰσχὺς ἡ ἐν τῷ πολέμῳ τὰς νίκας
ποιοῦσα, ἀλλ' ὁπότεροι ἂν σὺν τοῖς θεοῖς ταῖς ψυχαῖς ἐῤ-

---

wirklich, wie Kyr. 3, 3, 54. 8, 3, 44, Hell. 5, 1, 16. — *τούτων.* zu 2, 3, 15. — *ὑμεῖς* - *ὑμεῖς.* Gr. 59, 1 A. 3 vgl. 3, 2, 4. 4, 46. 7, 1, 22. — *χρήμασι* durch höhere Besoldung vgl. 7, 2, 36. 3, 10. 6, 1. 7; über den Da. Gr. 48, 15 A. 9. — *τούτων.* Gr. 47, 19. — *νῦν τοίνυν* schien nicht kakophon vgl. 3, 2, 39. 7, 2, 29. — *τούτων.* Gr. 47, 23.

§ 38. *μέγα.* Gr. 46, 5 A. 6. — *ἀντικατασταθῶσιν.* zu *ἔχοι* 1, 8, 13. — *ὡς εἰπεῖν.* Gr. 55. 1 A. 2. — *συνελόντι.* Gr. 48, 5 A. 2. — *ἐν δὲ δὴ τοῖς.* Gr. 68, 5 A. 1. — *παντάπασιν* erg. *οὐδὲν οὔτε κ. οὔτε ἀ. γ.*

§ 39. *καταστήσησθε.* Gr. 65, 7 A. 6. — *δεῖ* erg. *καταστῆσαι* vgl. zu 2, 2, 5. — *ἢν* — *παραθαραθαῤῥύνητε* ist an den folgenden Satz anzuschließeu: ihr werdet schicklich handeln, wenn ꝛc.

§ 40. *ὡς* wie. — *ἐχόντων* erg. *αὐτῶν* wenn sie so gestimmt sind vgl. zu 1, 2, 17. — *ὅ, τι.* Gr. 46, 5 A. 9. — *ἄν.* Gr. 54, 6 A. 6. — *χρήσαιτο.* zu 1, 9, 17. — *δέοι* erg. *χρῆσθαι.* — *τι* gehört zu *χρῆσθαι,* wie *ὅ, τι.* zu 1, 3, 18.

§ 42. *δήπου* doch wohl. Gr. 69, 19. — *ὅτι.* Gr. 56, 7 A. 12. — *ἡ ποιοῦσα* das bewirkende. Gr. 50, 4 A. 4. — *ψυχαῖς.* Gr.

ῥωμενέστεροι ἴωσιν ἐπὶ τοὺς πολεμίους, τούτους ὡς ἐπὶ τὸ
πολὺ οἱ ἐναντίοι οὐ δέχονται. Ἐντεθύμημαι δ' ἔγωγε, ὦ 43
ἄνδρες, καὶ τοῦτο, ὅτι, ὁπόσοι μὲν μαστεύουσι ζῆν ἐκ παν-
τὸς τρόπου ἐν τοῖς πολεμικοῖς, οὗτοι μὲν κακῶς τε καὶ αἰ-
σχρῶς ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἀποθνήσκουσιν, ὁπόσοι δὲ τὸν μὲν
θάνατον ἐγνώκασι πᾶσι κοινὸν εἶναι καὶ ἀναγκαῖον ἀνθρώ-
ποις, περὶ δὲ τοῦ καλῶς ἀποθνήσκειν ἀγωνίζονται, τούτους
ὁρῶ μᾶλλόν πως εἰς τὸ γῆρας ἀφικνουμένους καὶ ἕως ἂν
ζῶσιν εὐδαιμονέστερον διάγοντας. Ἃ καὶ ἡμᾶς δεῖ νῦν κα- 44
ταμαθόντας, ἐν τοιούτῳ γὰρ καιρῷ ἐσμέν, αὐτούς τε ἄνδρας
ἀγαθοὺς εἶναι καὶ τοὺς ἄλλους παρακαλεῖν. Ὁ μὲν ταῦ-
τ' εἰπὼν ἐπαύσατο.

Μετὰ τοῦτον δ' εἶπε Χειρίσοφος· Ἀλλὰ πρόσθεν μέν, 45
ὦ Ξενοφῶν, τοσοῦτον μόνον σε ἐγίγνωσκον ὅσον ἤκουον
Ἀθηναῖον εἶναι, νῦν δὲ καὶ ἐπαινῶ σε ἐφ' οἷς λέγεις τε καὶ
πράττεις, καὶ βουλοίμην ἂν ὅτι πλείστους εἶναι τοιούτους·
κοινὸν γὰρ ἂν εἴη τὸ ἀγαθόν. Καὶ νῦν, ἔφη, μὴ μέλλωμεν, 46
ὦ ἄνδρες, ἀλλ' ἀπελθόντες ἤδη αἱρεῖσθε οἱ δεόμενοι ἄρχον-
τας, καὶ ἑλόμενοι ἥκετε εἰς τὸ μέσον τοῦ στρατοπέδου καὶ
τοὺς αἱρεθέντας ἄγετε· ἔπειτ' ἐκεῖ συγκαλοῦμεν τοὺς ἄλλους

64, 4 A. 1. — τούτους. Gr. 51, 11. — ὡς. Gr. 69, 63 A. 5 vgl. 3, 1, 43 u. 4, 35. — ἐπί. Gr. 68, 43 A. 1. — τό. Gr. 50, 4 A. 12. — πολύ. Gr. 43, 4 A. 8. — δέχονται excipiunt, widerstehen.

§ 43. ἐντεθύμημαι. Gr. 53, 3 A. 3. — ἐκ. Gr. 68, 17 A. 9. — μέν. Gr. 69, 16 A. 2. — ἐγνώκασι. Gr. 53, 3 A. 3. Dem. 4, 29: εἴ τις οἴεται —, οὐκ ὀρθῶς ἔγνωκεν. — εἶναι. zu 1, 9, 17. — τούτους. Das dem οὗτοι μέν entsprechende δέ fehlt hier der Zwischensätze wegen, wie Ant. 5, 30: ὃν μὲν τότε παραχρῆμα ἐβασάνισαν, οὗτος μὲν οὐδὲν εἶπε περὶ ἐμοῦ φλαῦρον· ὃν δ' ἡμέραις ὕστερον πολλαῖς ἐβασάνισαν, — οὗτος ἦν ὁ πεισθεὶς ὑπὸ τούτων. vgl. Isäos 2, 42. 43. — πως wohl, gewöhnlich. Kyr. 2, 1, 25: οἱ ἀγνοούμενοι ῥᾳδιουργεῖν πως μᾶλλον δοκοῦσιν. — εὐδαιμονέστερον. Gr. 46, 5 A. 8.

§ 44. ἅ. Gr. 51, 9 A. 2. — αὐτούς. Gr. 50, 6 A. 3. — παρακαλεῖν erg. ἄνδρας ἀγαθοὺς εἶναι. Gr. 55, 4 A. 11 vgl. 4, 3, 17. 5, 7, 19.

§ 45. τοσοῦτον in so weit. Gr. 46, 5 A. 6. — ὅσον als. Isokr. 4, 83: τοσοῦτον τῶν ἐπὶ Τροίαν στρατευσαμένων διήνεγκαν ὅσον τὴν Ἑλλάδα ἠλευθέρωσαν. — εἶναι erg. σέ vgl. zu 2, 1, 12. — ἐφ' οἷς. Gr. 68, 41 A. 6 u. 51, 10 A. 1. — ὅτι. Gr. 49, 10.

§ 46. ἤδη. zu 1, 3, 11. — οἱ δεόμενοι. Gr. 50, 9 A. 5.

στρατιώτας. Παρέστω δ' ἡμῖν, ἔφη, καὶ Τολμίδης ὁ κῆ-
47 ρυξ. Καὶ ἅμα ταῦτ' εἰπὼν ἀνέστη, ὡς μὴ μέλλοιτο, ἀλλὰ περαίνοιτο τὰ δέοντα. Ἐκ τούτου ᾑρέθησαν ἄρχοντες ἀντὶ μὲν Κλεάρχου Τιμασίων Δαρδανεύς, ἀντὶ δὲ Σωκράτους Ξανθικλῆς Ἀχαιός, ἀντὶ δὲ Ἀγίου Κλεάνωρ Ἀρκάς, ἀντὶ δὲ Μένωνος Φιλήσιος Ἀχαιός, ἀντὶ δὲ Προξένου Ξενοφῶν Ἀθηναῖος.

1 β'. Ἐπεὶ δὲ ᾕρηντο, ἡμέρα τε σχεδὸν ὑπέφαινε καὶ εἰς τὸ μέσον ἧκον οἱ ἄρχοντες. Καὶ ἔδοξεν αὐτοῖς προφύλακας καταστήσαντας συγκαλεῖν τοὺς στρατιώτας. Ἐπεὶ δὲ καὶ οἱ ἄλλοι στρατιῶται συνῆλθον, ἀνέστη πρῶτον μὲν Χειρίσοφος ὁ Λακεδαιμόνιος καὶ ἔλεξεν ὧδε.

2 Ὦ ἄνδρες στρατιῶται, χαλεπὰ μὲν τὰ παρόντα, ὁπότε ἀνδρῶν στρατηγῶν τοιούτων στερόμεθα καὶ λοχαγῶν καὶ στρατιωτῶν, πρὸς δ' ἔτι καὶ οἱ ἀμφὶ Ἀριαῖον, οἱ πρόσθεν
3 σύμμαχοι ὄντες, προδεδώκασιν ἡμᾶς· ὅμως δὲ δεῖ ἐκ τῶν παρόντων ἄνδρας ἀγαθούς τε ἐλθεῖν καὶ μὴ ὑφίεσθαι, ἀλλὰ πειρᾶσθαι ὅπως, ἢν μὲν δυνώμεθα, καλῶς νικῶντες σωζώμεθα· εἰ δὲ μή, ἀλλὰ καλῶς γε ἀποθνήσκωμεν, ὑποχείριοι δὲ μηδέποτε γενώμεθα ζῶντες τοῖς πολεμίοις. Οἴομαι γὰρ ἂν ἡμᾶς τοιαῦτα παθεῖν οἷα τοὺς ἐχθροὺς οἱ θεοὶ ποιήσειαν.

4 Ἐπὶ τούτῳ Κλεάνωρ Ὀρχομένιος ἀνέστη καὶ ἔλεξεν ὧδε.
Ἀλλ' ὁρᾶτε μέν, ὦ ἄνδρες, τὴν βασιλέως ἐπιορκίαν καὶ ἀσέβειαν, ὁρᾶτε δὲ τὴν Τισσαφέρνους ἀπιστίαν, ὅστις, λέγων ὡς γείτων τε εἴη τῆς Ἑλλάδος καὶ περὶ πλείστου ἂν ποιήσαιτο σῶσαι ἡμᾶς, καὶ ἐπὶ τούτοις αὐτὸς ὀμόσας ἡμῖν,

---

§ 47. ἅμα. Gr. 56, 10 A. 3 — μέλλοιτο gezögert würde. Thuk. 5, 111: ὑμῶν τὰ ἰσχυρότατα ἐλπιζόμενα μέλλεται.

C. 2 § 1. ὑπέφαινε. Gr. 52, 2 A. 12. — καταστήσαντας. zu 1, 2, 1. — μέν. Dem entspricht ἐπὶ τούτῳ § 4. vgl. zu 3, 1, 13.

§ 2. ὁπότε da. Gr. 54, 16 A. 3 vgl. 7, 6, 11. — πρός außerdem. Gr. 68, 2 A. 2. — οἱ ἀμφί. Gr. 50, 5 A. 6.

§. 3. ἐκ τῶν παρόντων aus den gegenwärtigen Umständen, Gefahren; sonst in anderer Bedeutung üblich. Gr. 68, 17 A. 10. — ἐλθεῖν hervorgehen, erg. ἡμᾶς. — εἰ δὲ μή. Gr. 65, 5 A. 12. — ἀλλά. zu 2, 5, 16. — ἐχθρούς. Gr. 46, 12. — ποιήσειαν zufügen mögen. Gr. 54, 14 A. 1.

§ 4. ἐπὶ τούτῳ nach diesem, wie 5, 9, 11. 7, 3, 14 vgl. Gr. 68, 41 A. 3. — περί. zu 1, 9, 7. — ἄν. zu 1, 6, 2. — ἐπί, wie auch wir sagen auf etwas schwören vgl. 5, 4, 11. — αὐτός vor

αὐτὸς δεξιὰς δοὺς αὐτὸς ἐξαπατήσας συνέλαβε τοὺς στρα-
τηγούς, καὶ οὐδὲ Δία ξένιον ᾐδέσθη, ἀλλὰ Κλεάρχῳ καὶ
ὁμοτράπεζος γενόμενος αὐτοῖς τούτοις ἐξαπατήσας τοὺς ἄν- 5
δρας ἀπολώλεκεν. Ἀριαῖος δέ, ὃν ἡμεῖς ἠθέλομεν βα-
σιλέα καθιστάναι, καὶ ἐδώκαμεν καὶ ἐλάβομεν πιστὰ μὴ
προδώσειν ἀλλήλους, καὶ οὗτος οὔτε τοὺς θεοὺς δείσας οὔτε
Κῦρον τὸν τεθνηκότα αἰδεσθείς, τιμώμενος μάλιστα ὑπὸ Κύ-
ρου ζῶντος, νῦν πρὸς τοὺς ἐκείνου ἐχθίστους ἀποστὰς ἡμᾶς
τοὺς Κύρου φίλους κακῶς ποιεῖν πειρᾶται. Ἀλλὰ τούτους 6
μὲν οἱ θεοὶ ἀποτίσαιντο· ἡμᾶς δὲ δεῖ ταῦτα ὁρῶντας μή-
ποτε ἐξαπατηθῆναι ἔτι ὑπὸ τούτων, ἀλλὰ μαχομένους ὡς ἂν
δυνώμεθα κράτιστα τοῦτο ὅ,τι ἂν δοκῇ τοῖς θεοῖς πάσχειν.
Ἐκ τούτου Ξενοφῶν ἀνίσταται ἐσταλμένος εἰς πόλεμον 7
ὡς ἐδύνατο κάλλιστα, νομίζων, εἴτε νίκην διδοῖεν οἱ θεοί,
τὸν κάλλιστον κόσμον τῷ νικᾶν πρέπειν, εἴτε τελευτᾶν δέοι,
ὀρθῶς ἔχειν τῶν καλλίστων ἑαυτὸν ἀξιώσαντα ἐν τούτοις τῆς
τελευτῆς τυγχάνειν· τοῦ λόγου δὲ ἤρχετο ὧδε.
Τὴν μὲν τῶν βαρβάρων ἐπιορκίαν τε καὶ ἀπιστίαν λέγει 8
μὲν Κλεάνωρ, ἐπίστασθε δέ, οἶμαι, καὶ ὑμεῖς. Εἰ μὲν οὖν
βουλευόμεθα πάλιν αὐτοῖς διὰ φιλίας ἰέναι, ἀνάγκη ἡμᾶς

ἐξαπατήσας ist zu συνέλαβε oder vielmehr zu beiden verbundenen Begriffen zu beziehen. Lys. 12, 68: αὐτὸς ἐπαγγειλάμενος αὐτὸς σώσειν τὴν πόλιν αὐτὸς ἀπώλεσεν. Aesch. Eum. 765: αὐτὸς ὁ χρήσας αὐτὸς ἦν ὁ μαρτυρῶν. Ueber die Anaphora zu 3, 1, 3. — Δία. Gr. 46, 10. — καί sogar. — αὐτοῖς τούτοις durch die erwähnten Versprechungen und Eide wie durch die Tischgenossenschaft.

§ 5. ἠθέλομεν 2, 1, 4. — καὶ ἐδώκαμεν καί und dem wir auch gaben und von ihm. Gr. 60, 6 A 2. Thuk. 6, 64: ἀπ' ἀνδρῶν ἥκειν ἔφη ὧν ἐκεῖνοι τὰ ὀνόματα ἐγίγνωσκον καὶ ἠπίσταντο ἐν τῇ πόλει ἔτι ὑπολοίπους ὄντας τῶν σφίσιν εὐνόων. 1, 106: χωρίον ᾧ ἔτυχεν ὄρυγμα μέγα περιεῖργον καὶ οὐκ ἦν ἔξοδος. — προδώσειν. zu 2, 5, 3. — καὶ οὗτος. zu 2, 2, 20. — τιμώμενος. Gr. 56, 15 A. 5. — ἐκείνου. Gr. 48, 13 A. 3. — ἡμᾶς τούς. Gr. 50, 8 A. 2.

§ 6. ἀποτίσαιντο mögen strafen. Gr. 40 unter τίνω. — ὡς ἂν δυνώμεθα κράτιστα. zu 1, 6, 3. — δοκῇ. Gr. 55, 4 A. 11 vgl. zu 1, 2, 1.

§ 7. ὀρθῶς ἔχειν. Gr. 66, 1 A. 7. — δέ. Gr. 67, 5 A. 4.

§ 8. μέν steht in Bezug auf den im Folgenden enthaltenen Gedanken: was aber unsere Lage anbetrifft. vgl. zu 1, 2, 1. — λέγει. Gr. 53, 1 A. 2. Thuk. 1, 42. 3, 63. 6, 84: τὸν Χαλκιδέα ἀλόγως ἡμᾶς φησιν ἐλευθεροῦν. — βουλευόμεθα fast so viel als διανοούμεθα, wie 5, 6, 17. 19. Her. 9, 14: ἐβουλεύετο συμβαλεῖν πρὸς πόλι φιλίᾳ. — διὰ φιλίας ἰέναι den Weg der Freundschaft einschlagen, wie bald darauf διὰ πολέμου ἰέναι. Gr. 68, 22 A. 2. — ἀνάγκη,

πολλὴν ἀθυμίαν ἔχειν, ὁρῶντας καὶ τοὺς στρατηγούς, οἳ διὰ πίστεως αὐτοῖς ἑαυτοὺς ἐνεχείρισαν, οἷα πεπόνθασιν· εἰ μέντοι διανοούμεθα σὺν τοῖς ὅπλοις ὧν τε πεποιήκασι δίκην ἐπιθεῖναι αὐτοῖς καὶ τὸ λοιπὸν διὰ παντὸς πολέμου αὐτοῖς ἰέναι, σὺν τοῖς θεοῖς πολλαὶ ἡμῖν καὶ καλαὶ ἐλπίδες εἰσὶ σωτηρίας.

9 Τοῦτο δὲ λέγοντος αὐτοῦ πτάρνυταί τις· ἀκούσαντες δ' οἱ στρατιῶται πάντες μιᾷ ὁρμῇ προσεκύνησαν τὸν θεόν. Καὶ Ξενοφῶν εἶπε· Δοκεῖ μοι, ὦ ἄνδρες, ἐπεὶ περὶ σωτηρίας ἡμῶν λεγόντων οἰωνὸς τοῦ Διὸς τοῦ σωτῆρος ἐφάνη, εὔξασθαι τῷ θεῷ τούτῳ θύσειν σωτήρια ὅπου ἂν πρῶτον εἰς φιλίαν χώραν ἀφικώμεθα, συνεπεύξασθαι δὲ καὶ τοῖς ἄλλοις θεοῖς θύσειν κατὰ δύναμιν. Καὶ ὅτῳ δοκεῖ ταῦτ', ἔφη, ἀνατεινάτω τὴν χεῖρα. Καὶ ἀνέτειναν ἅπαντες. Ἐκ τούτου εὔξαντο καὶ ἐπαιάνισαν. Ἐπεὶ δὲ τὰ τῶν θεῶν καλῶς εἶχεν, ἤρχετο πάλιν ὧδε.

10 Ἐτύγχανον λέγων ὅτι πολλαὶ καὶ καλαὶ ἐλπίδες ἡμῖν εἶεν σωτηρίας. Πρῶτον μὲν γὰρ ἡμεῖς μὲν ἐμπεδοῦμεν τοὺς τῶν θεῶν ὅρκους, οἱ δὲ πολέμιοι ἐπιωρκήκασί τε καὶ τὰς σπονδὰς καὶ τοὺς ὅρκους λελύκασιν. Οὕτω δ' ἐχόντων εἰκὸς τοῖς μὲν πολεμίοις ἐναντίους εἶναι τοὺς θεούς, ἡμῖν δὲ συμμάχους, οἵπερ ἱκανοί εἰσι καὶ τοὺς μεγάλους ταχὺ μικροὺς ποιεῖν καὶ τοὺς μικρούς, κἂν ἐν δεινοῖς ὦσι, σῴζειν
11 εὐπετῶς, ὅταν βούλωνται. Ἔπειτα δέ — ἀναμνήσω γὰρ ὑμᾶς

Gr. 62, 1 A. 3. — τοὺς στρατηγοὺς οἷα. zu 1, 6, 5. — Kyr. 6, 1, 36: ἀνθρώπους οἶδα καὶ μάλα δοκοῦντας φρονίμους εἶναι οἷα πεπόνθασιν ὑπ' ἔρωτος. — ὧν. zu 1, 3, 10. — τὸ λοιπόν. zu 2, 2, 5. — διὰ παντός durch jede Art, wenn nicht διὰ παντὸς ὁδοῦ fortwährend durch zu lesen ist vgl. 7, 8, 11 u. Gr. 68, 22 A. 1.

§ 9. μιᾷ ὁρμῇ uno impetu, einhellig. — ἡμῶν. zu 1, 7, 7, wenn nicht vielmehr die allgemeine Besprechung berücksichtigt wird. — οἰωνός. Ar. Vö. 720: πταρμὸν ὄρνιθα καλεῖτε. — τοῦ Διὸς τοῦ. Gr. 50, 7 A. 10. — εὔξασθαι. zu 1, 2, 1. — ὅπου ubi, auch die Zeit mitbefassend, wie ἔνθα 5, 1, 1. Ueber die Sache 5, 8, 25. — τὰ τῶν. Gr. 47, 5 A. 9.

§ 10. θεῶν. zu 2, 5, 7. — ἐχόντων da sich die Sachen so verhalten. Gr. 47, 4 A 5. Her. 1, 126: ὡς ἐχόντων ὧδε ἀπίστασθε. — εἰκός. Gr. 62, 1 A. 3. — κἄν. Gr. 62, 5 A. 14.

§ 11. ἔπειτα δέ. — Eigentlich sollte folgen: (καὶ τῇ ὑμετέρᾳ ἀρετῇ πιστεύειν χρή, ἐπεὶ) καὶ ἐκ πάνυ δεινῶν σώζονται οἱ ἀγαθοί, ὡς οἱ τῶν προγόνων τῶν ὑμετέρων κίνδυνοι ἔδειξαν· ἀναμνήσω γὰρ ὑμᾶς καὶ

καὶ τοὺς τῶν προγόνων τῶν ἡμετέρων κινδύνους, ἵνα εἰδῆτε
ὡς ἀγαθοῖς τε ὑμῖν προσήκει εἶναι, σώζονταί τε σὺν τοῖς
θεοῖς καὶ ἐκ πάνυ δεινῶν οἱ ἀγαθοί. Ἐλθόντων μὲν γὰρ
Περσῶν καὶ τῶν σὺν αὐτοῖς παμπληθεῖ στόλῳ ὡς ἀφανι-
ούντων τὰς Ἀθήνας, ὑποστῆναι αὐτοῖς Ἀθηναῖοι τολμήσαν-
τες ἐνίκησαν αὐτούς. Καὶ εὐξάμενοι τῇ Ἀρτέμιδι, ὁπόσους 12
ἂν κατακάνοιεν τῶν πολεμίων, τοσαύτας χιμαίρας καταθύ-
σειν τῇ θεῷ, ἐπεὶ οὐκ εἶχον ἱκανὰς εὑρεῖν, ἔδοξεν αὐτοῖς
κατ' ἐνιαυτὸν πεντακοσίας θύειν, καὶ ἔτι καὶ νῦν ἀποθύουσιν.
Ἔπειτα ὅτε Ξέρξης ὕστερον ἀγείρας τὴν ἀναρίθμητον στρα- 13
τιὰν ἦλθεν ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα, καὶ τότε ἐνίκων οἱ ἡμέτεροι
πρόγονοι τοὺς τούτων προγόνους καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θά-
λατταν. Ὧν ἔστι μὲν τεκμήρια ὁρᾶν τὰ τρόπαια, μέγιστον δὲ
μαρτύριον ἡ ἐλευθερία τῶν πόλεων ἐν αἷς ὑμεῖς ἐγένεσθε
καὶ ἐτράφητε· οὐδένα γὰρ ἄνθρωπον δεσπότην, ἀλλὰ τοὺς
θεοὺς προσκυνεῖτε.

Τοιούτων μέν ἐστε προγόνων. Οὐ μὲν δὴ τοῦτό γε ἐρῶ 14
ὡς ὑμεῖς καταισχύνετε αὐτούς, ἀλλ' οὔπω πολλαὶ ἡμέραι ἀφ' οὗ
ἀντιταξάμενοι τούτοις τοῖς ἐκείνων ἐκγόνοις πολλαπλασίους
ὑμῶν αὐτῶν ἐνικᾶτε σὺν τοῖς θεοῖς. Καὶ τότε μὲν δὴ περὶ 15

τούτους, ἵν' εἰδῆτε ὡς ἀγαθοῖς ὑμῖν προσήκει εἶναι. Diese Ordnung verließ der Schriftsteller da er einmal den Satz mit *γάρ* vorangestellt hatte (Gr. 69, 14 A. 3) und fügte an *προσήκει* den Satz der eigentlich als Hauptsatz mit *ἔπειτα* zu verbinden war. — *κινδύνους.* Gr. 47, 11 A. 3. — *ἀγαθοῖς.* Gr. 55, 2 A. 5. — *μέν.* Dem entspricht *ἔπειτα* § 13 vgl. zu 1, 3, 2. — *ὡς.* Gr. 69, 63 A. 3. — *τῶν σύν.* Gr. 50, 5 A. 5. — *στόλῳ.* zu 1, 7, 14. — *αὐτοῖς.* Gr. 46, 6 A. 8.

§ 12. *εὐξάμενοι* gehört dem Sinne nach zu *ἔδοξεν.* Diese auch sonst bei *δοκεῖν* nicht ungewöhnliche Anakoluthie (zu 4, 2, 12) kann hier um so weniger auffallen, da *εἶχον* vorhergeht. vgl. zu 2, 5, 41. — *εἶχον εὑρεῖν* auftreiben konnten. Gr. 55, 3 A. 3. — *κατ' ἐνιαυτόν.* Gr. 68, 25 A. 4. — *ἀποθύειν* Schuldiges, vorzüglich Gelobtes opfern vgl. 4, 8, 25. 5, 1, 1. u. zu *ἀποδιδόναι* 1, 2, 11.

§ 13. *τήν.* zu 1, 1, 6; von derselben Sache *τοῖς ἀναριθμήτοις πλήθεσι* Diod. 2, 5, *τῷ μεγάλῳ στόλῳ* Thuk. 1, 18. — *ἔστι μέν.* Concinn müßte folgen *ἔστι δέ.* Vgl. 5, 5, 10. — *τῶν.* Gr. 50, 2 A. 7. — *ἀλλά.* zu 1, 4, 18. — *προγόνων.* Gr. 47, 6 A. 5.

§ 14. *ἡμέραι* erg. *εἰσίν.* Gr. 62, 1 A. 3. — Thuk. 1, 6: *οὐ πολλὰ ἔτη ἐπειδὴ πέπαυται.* — *ἀφ' οὗ* seitdem, ex quo. Gr. 43, 4 A. 7. Luc. Tox. 39: *τετάρτη ἦν ἡμέρα ἀφ' οὗ συνεπεπτώκεσαν.* — *ὑμῶν.* Gr. 47, 27 A. 9 vgl. 5, 5, 22.

§ 15. *περὶ τῆς,* weil der Begriff *μαχόμενοι* angedeutet ist.

τῆς Κύρου βασιλείας ἄνδρες ἦτε ἀγαθοί· νῦν δ', ὁπότε
περὶ τῆς ὑμετέρας σωτηρίας ὁ ἀγών ἐστι, πολὺ δήπου ὑμᾶς
16 προςήκει καὶ ἀμείνονας καὶ προθυμοτέρους εἶναι. Ἀλλὰ
μὴν καὶ θαῤῥαλεωτέρους νῦν πρέπει εἶναι πρὸς τοὺς πολε-
μίους. Τότε μὲν γὰρ ἄπειροι ὄντες αὐτῶν τό, τε πλῆθος
ἄμετρον ὁρῶντες ὅμως ἐτολμήσατε σὺν τῷ πατρίῳ φρονή-
ματι ἰέναι εἰς αὐτούς· νῦν δέ, ὁπότε καὶ πεῖραν ἤδη ἔχετε
αὐτῶν, ὅτι θέλουσι καὶ πολλαπλάσιοι ὄντες μὴ δέχεσθαι
17 ὑμᾶς, τί ἔτι ὑμῖν προςήκει τούτους φοβεῖσθαι. Μηδὲ μέν-
τοι τοῦτο μεῖον δόξητε ἔχειν, εἰ οἱ Κυρεῖοι πρόσθεν σὺν
ὑμῖν ταττόμενοι νῦν ἀφεστήκασιν. Ἔτι γὰρ οὗτοι κακίονές
εἰσι τῶν ὑφ' ἡμῶν ἡττωμένων· ἔφευγον γοῦν πρὸς ἐκείνους
καταλιπόντες ὑμᾶς. Τοὺς δὲ ἐθέλοντας φυγῆς ἄρχειν πολὺ
κρεῖττον σὺν τοῖς πολεμίοις ταττομένους ἢ ἐν τῇ ὑμετέρᾳ
τάξει ὁρᾶν.
18 Εἰ δέ τις αὖ ὑμῶν ἀθυμεῖ, ὅτι ἡμῖν μὲν οὐκ εἰσὶν ἱπ-
πεῖς, τοῖς δὲ πολεμίοις πολλοὶ πάρεισιν, ἐνθυμήθητε ὅτι οἱ
μυρίοι ἱππεῖς οὐδὲν ἄλλο ἢ μυρίοι εἰσὶν ἄνθρωποι· ὑπὸ
μὲν γὰρ ἵππου ἐν μάχῃ οὐδεὶς πώποτε οὔτε δηχθεὶς οὔτε
λακτισθεὶς ἀπέθανεν, οἱ δὲ ἄνδρες εἰσὶν οἱ ποιοῦντες ὅ,τι
19 ἂν ἐν ταῖς μάχαις γίγνηται. Οὔκουν τῶν γε ἱππέων πολὺ
ἡμεῖς ἐπ' ἀσφαλεστέρου ὀχήματός ἐσμεν; Οἱ μὲν γὰρ ἐφ' ἵπ-
πων κρέμανται, φοβούμενοι οὐχ ἡμᾶς μόνον, ἀλλὰ καὶ τὸ κα-
ταπεσεῖν· ἡμεῖς δ' ἐπὶ γῆς βεβηκότες πολὺ μὲν ἰσχυρότερον

---

§ 16. *ἀλλὰ μήν.* zu 1, 9, 18. — *θαῤῥαλεωτέρους.* Gr. 55, 2 A. 7. — *αὐτῶν.* Gr. 47, 26 A. 3. — *ἄμετρον.* Gr. 56, 7 A. 4 vgl. 3, 1, 26. — *πατρίῳ.* Gr. 41, 11 A. 9. — *εἰς αὐτούς* eig. in sie hinein, stärker als *ἐπί.* vgl. 4, 3, 29. 5, 18. — *αὐτῶν.* Gr. 47, 25 A. 1.

§ 17. *μηδὲ δόξητε.* Gr. 54, 2 A. 2. vgl. 7, 1, 8. — *μεῖον ἔχειν* im Nachtheile sein vgl. zu 1, 10, 8; *μεῖον* ist Prädicat. Gr. 57, 3 A. 6. — *εἰ.* Gr. 65, 5 A. 7. — *Κυρεῖοι* die mit dem Kyros hinaufgezogenen Barbaren. — *ἡττωμένων.* zu 2, 4, 6. — *φυγῆς.* Gr. 47, 13 A. 7.

§ 18. *ἱππεῖς* 2, 4, 6. — *οἱ ποιοῦντες.* Gr. 50, 4 A. 3.

§ 19. *ὄχημα* Alles wovon Jemand oder Etwas getragen wird. Plat. Pol. 288, a, Plut. *Πῶς ἄν τις ὑπ' ἐχθρῶν ὠφελοῖτο* 1: *τῆς θαλάττης τὸ ὕδωρ πόμπιμόν ἐστι πάντῃ καὶ πορεύσιμον ὄχημα τοῖς κομιζομένοις.* Achill. T. 1, 15: *ἐγίγνετο τῷ κιττῷ ὄχημα τὸ φυτὸν (ἡ πεύκη).* — *γῆς.* Gr. 50, 2 A. 15. — *βεβηκότες* fest stehend. Oek. 8, 17.

*παίσομεν, ἤν τις προςίῃ, πολὺ δ' ἔτι μᾶλλον ὅτου ἂν βου-
λώμεθα τευξόμεθα. Ἑνὶ μόνῳ προέχουσιν οἱ ἱππεῖς ἡμᾶς·
φεύγειν αὐτοῖς ἀσφαλέστερόν ἐστιν ἢ ἡμῖν. Εἰ δὲ δὴ τὰς* 20
*μὲν μάχας θαῤῥεῖτε, ὅτι δὲ οὐκέτι ἡμῖν Τισσαφέρνης ἡγή-
σεται οὐδὲ βασιλεὺς ἀγορὰν παρέξει, τοῦτο ἄχθεσθε, σκέ-
ψασθε πότερον κρεῖττον Τισσαφέρνην ἡγεμόνα ἔχειν, ὃς ἐπι-
βουλεύων ἡμῖν φανερός ἐστιν, ἢ οὓς ἂν ἡμεῖς ἄνδρας λα-
βόντες ἡγεῖσθαι κελεύωμεν, οἳ εἴσονται ὅτι, ἤν τι περὶ ἡ-
μᾶς ἁμαρτάνωσι, περὶ τὰς ἑαυτῶν ψυχὰς καὶ τὰ σώματα
ἁμαρτάνουσι. Τὰ δὲ ἐπιτήδεια πότερον ὠνεῖσθαι κρεῖττον* 21
*ἐκ τῆς ἀγορᾶς ἧς οὗτοι παρεῖχον, μικρὰ μέτρα πολλοῦ ἀρ-
γυρίου, μηδὲ τοῦτο ἔτι ἔχοντας, ἢ αὐτοὺς λαμβάνειν, ἤνπερ
κρατῶμεν, μέτρῳ χρωμένους ὁπόσῳ ἂν ἕκαστος βούληται.
Εἰ δὲ ταῦτα μὲν γιγνώσκετε ὅτι κρείττονα, τοὺς δὲ ποτα-* 22
*μοὺς ἄπορον νομίζετε εἶναι καὶ μεγάλως ἡγεῖσθε ἐξαπατη-
θῆναι διαβάντες, σκέψασθε εἰ ἄρα τοῦτο καὶ μωρότατον
πεποιήκασιν οἱ βάρβαροι. Πάντες μὲν γὰρ οἱ ποταμοί, εἰ
καὶ πρόσω τῶν πηγῶν ἄποροι ὦσι, προϊοῦσι πρὸς τὰς πη-
γὰς διαβατοὶ γίγνονται οὐδὲ τὸ γόνυ βρέχοντες.*

Εἰ δὲ μήθ' οἱ ποταμοὶ διήσουσιν, ἡγεμών τε μηδεὶς 23
*[ἡμῖν] φανεῖται, οὐδ' ὣς ἡμῖν γε ἀθυμητέον. Ἐπιστάμεθα
γὰρ Μυσούς, οὓς οὐκ ἂν ἡμῶν φαίημεν βελτίους εἶναι, οἳ*

βεβκηνίας τῆς οἰκίας ἐν δαπέδῳ. — *ὅτου.* Gr. 47, 14. — *ἡμᾶς.* Eben so findet sich *ὑπερέχειν* mit dem Ac. Eur. Hipp. 1365: *ὅδ' ὁ σωφροσύνῃ πάντας ὑπερέχων.* — *φεύγειν* ohne *γάρ* Gr. 59, 1 A. 5.

§ 20. *μάχας.* Gr. 46, 10. — *ἡμῖν.* Gr. 47, 20 A. 2. — *τοῦτο.* zu 1, 1, 8. — *ἐπιβουλεύων.* zu 1, 6, 8. — *οὓς ἄνδρας,* (*ἡγεμόνας ἔχειν*) *τοὺς ἄνδρας οὕς.* Gr. 51, 12. — *περί.* Gr. 68, 33 A. 4 vgl. 5, 7, 33.

§ 21. *ἀργυρίου* für Geld, zu *λαμβάνειν* gehörig. Gr. 47, 17. — *αὐτούς* selbst. Gr. 51, 6 A 3. — *βούληται* erg. *χρῆσθαι.* zu 1, 7, 5.

§ 22. *ἄπορον.* Gr. 43, 4 A. 11 vgl. 4, 4, 11. — *εἰ* ob nicht. Gr. 65, 1 A. 8 vgl. 7, 3, 37. 5, 1, 12. — *ἄρα.* Gr. 69, 8 A. — *καί* vel. Gr. 69, 32 A. 18. — *εἰ καί.* Gr. 65, 5 A. 15. — *πηγῶν.* Gr. 47, 29 A. 1. — *ὦσι.* zu *ἦτε* 3, 1, 36. — *προϊοῦσι* wenn man fortgeht. Gr. 48, 5 A. 2.

§ 23. *μήτε.* zu 2, 2, 8. — *διίημι* überlassen, den Uebergang gewähren; durchlassen 4, 1, 8. 5, 4, 2, Arist. Rhet. 2, 23. *οὐδ' ὥς.* zu 1, 8, 21. — *οἵ,* wo man eher *ὅτι, ὡς* oder das Particip erwarten würde. Symp. 4, 36: *αἰσθάνομαι τυράννους τινὰς οἳ πεινῶσι χρημάτων.* Plat. Gorg. 455: *ἐγώ τινας αἰσθάνομαι οἳ ἴσως αἰσχύνοιντ' ἄν σε ἀνερέσθαι.* Cic. or. 31: histriones eos vidimus quibus nihil posset in suo genere esse praestantius qui in dissimillimis

βασιλέως ἄκοντος ἐν τῇ βασιλέως χώρᾳ πολλάς τε καὶ μεγάλας καὶ εὐδαίμονας πόλεις οἰκοῦσιν, ἐπιστάμεθα δὲ Πισίδας ὡςαύτως· Λυκάονας δὲ καὶ αὐτοὶ εἴδομεν ὅτι ἐν τοῖς πεδίοις τὰ ἐρυμνὰ καταλαβόντες τὴν τούτου χώραν καρποῦν-
24 ται· καὶ ἡμᾶς δ' ἂν ἔφην ἔγωγε χρῆναι μήπω φανεροὺς εἶναι οἴκαδε ὡρμημένους, ἀλλὰ κατασκευάζεσθαι ὡς αὐτοῦ που οἰκήσοντας. Οἶδα γὰρ ὅτι καὶ Μυσοῖς βασιλεὺς πολλοὺς μὲν ἡγεμόνας ἂν δοίη, πολλοὺς δ' ἂν ὁμήρους τοῦ ἀδόλως ἐκπέμψειν, καὶ ὁδοποιήσειέ γ' ἂν αὐτοῖς καὶ εἰ σὺν τεθρίπποις βούλοιντο ἀπιέναι. Καὶ ἡμῖν γ' ἂν οἶδ' ὅτι τρὶς ἄσμενος ταῦτ' ἐποίει, εἰ ἑώρα ἡμᾶς μένειν παρασκευαζομένους.
25 Ἀλλὰ γὰρ δέδοικα μή, ἂν ἅπαξ μάθωμεν ἀργοὶ ζῆν καὶ ἐν ἀφθόνοις βιοτεύειν καὶ Μήδων δὲ καὶ Περσῶν καλαῖς καὶ μεγάλαις γυναιξὶ καὶ παρθένοις ὁμιλεῖν, μή, ὥςπερ οἱ λωτοφάγοι, ἐπιλαθώμεθα τῆς οἴκαδε ὁδοῦ.

26 Δοκεῖ οὖν μοι εἰκὸς καὶ δίκαιον εἶναι πρῶτον εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ πρὸς τοὺς οἰκείους πειρᾶσθαι ἀφικνεῖσθαι καὶ ἐπιδεῖξαι τοῖς Ἕλλησιν ὅτι ἑκόντες πένονται, ἐξὸν αὐτοῖς τοὺς νῦν οἴκοι ἀκλήρους πολιτεύοντας ἐνθάδε κομισαμένους πλου-

---

personis satis faciebant. — ἄκοντος. Gr. 47, 4 A. 6. — βασιλέως. Gr. 51, 5 A. 2. — τε καί. Gr. 69, 32 A. 3 vgl. 5, 5, 8. 25. — ὅτι. Gr. 56, 7 A. 12. — ἐρυμνά. Gr. 43, 4 A. 2.

§ 24. ἂν ἔφην ich würde sagen (zu 2, 1, 4), εἰ μὴ ἐδεδοίκειν, wofür ἀλλὰ γὰρ δέδοικα folgt. Gr. 54, 12 A. 9 vgl. 4, 2, 10. — κατασκευάζεσθαι sich einrichten. — τοῦ ἐκπέμψειν. Gr. 47, 7 A. 6 u. 50, 6. — δ' ἂν erg. δοίη. Gr. 69, 7 A. 2. — καὶ-γε und sogar, wie 7, 2, 38. 7, 47; im Folgendem: und wenigstens, wie 3, 3, 5. Vgl. zu 2, 1, 14. — καὶ εἰ. Gr. 65, 5 A 15. — τρίς ist nicht mit ἄσμενος als ein Wort zu schreiben. Porson praef. ad Eur. p. XXVIII. So steht τρίς steigernd öfter, besonders bei κακοδαίμων u. ä. Begriffen. — ἂν ἐποίει. Gr. 54, 10 A. 2.

§ 25. ἀλλὰ γάρ at enim, aber ja; vollständig: doch dies wollen wir nicht, denn ich fürchte &c vgl. 5, 7, 8. Gr. 69, 14 A. 4. — — ἅπαξ. zu 1, 9, 10. — ἐν ἀφθόνοις im Ueberflusse vgl. 4, 2, 22. 5, 29. 7, 6, 31. — μεγάλαις. Große Schönheiten zogen die Alten vor vgl. Od. ο, 418, Xen. Mem. 2, 1, 22, Oek. 10, 2, Luc. Tox. 44, f. d. Bilder 4, Het. 1, 2, Quinct. 12, 10, 5. Ueber den Da. Gr. 47, 9. — μή ist des Zwischensatzes wegen wiederholt, wie οὔ Dem. 9, 31, εἰ unten § 35 vgl. Lys. 3, 43. u. ὅτι 5, 6, 19. 7, 4, 5. Gr. 67, 11 A. 3. — λωτοφάγοι von Odysseus Gefährten die welche Lotos gegessen Od. ι, 94 ff. — ὁδοῦ. Gr. 47, 11.

§ 26. ἑκόντες. Gr. 57, 5 A. 2. — πολιτεύοντας. Gr. 52, 8 A. 7. — κομισαμένους für κομισαμένοις. zu 1, 2, 1. — ἀλλὰ γάρ doch

σίους ὁρᾶν. Ἀλλὰ γάρ, ὦ ἄνδρες, πάντα ταῦτα τἀγαθὰ δῆλον ὅτι τῶν κρατούντων ἐστί. Τοῦτο δὴ δεῖ λέγειν πῶς 27
ἂν πορευοίμεθά τε ὡς ἀσφαλέστατα καὶ εἰ μάχεσθαι δέοι, ὡς κράτιστα μαχοίμεθα. Πρῶτα μὲν τοίνυν, ἔφη, δοκεῖ μοι κατακαῦσαι τὰς ἁμάξας ἃς ἔχομεν, ἵνα μὴ τὰ ζεύγη ἡμῶν στρατηγῇ, ἀλλὰ πορευώμεθα ὅπῃ ἂν τῇ στρατιᾷ συμφέρῃ· ἔπειτα καὶ τὰς σκηνὰς συγκατακαῦσαι. Αὗται γὰρ αὖ ὄχλον μὲν παρέχουσιν ἄγειν, συνωφελοῦσι δ' οὐδὲν οὔτε εἰς τὸ μάχεσθαι οὔτ' εἰς τὸ τὰ ἐπιτήδεια ἔχειν. Ἔτι δὲ καὶ τῶν 28
ἄλλων σκευῶν τὰ περιττὰ ἀπαλλάξωμεν, πλὴν ὅσα πολέμου ἕνεκεν ἢ σίτων ἢ ποτῶν ἔχομεν, ἵνα ὡς πλεῖστοι μὲν ἡμῶν ἐν τοῖς ὅπλοις ὦσιν, ὡς ἐλάχιστοι δὲ σκευοφορῶσι. Κρατουμένων μὲν γὰρ ἐπίστασθε ὅτι πάντα ἀλλότρια· ἢν δὲ κρατῶμεν, καὶ τοὺς πολεμίους δεῖ σκευοφόρους ἡμετέρους νομίζειν.

Λοιπόν μοι εἰπεῖν ὅπερ καὶ μέγιστον νομίζω εἶναι. 29
Ὁρᾶτε γὰρ καὶ τοὺς πολεμίους ὅτι οὐ πρόσθεν ἐξενεγκεῖν ἐτόλμησαν πρὸς ἡμᾶς πόλεμον πρὶν τοὺς στρατηγοὺς ἡμῶν συνέλαβον, νομίζοντες ὄντων μὲν τῶν ἀρχόντων καὶ ἡμῶν πειθομένων ἱκανοὺς εἶναι ἡμᾶς περιγενέσθαι τῷ πολέμῳ· λαβόντες δὲ τοὺς ἄρχοντας ἀναρχίᾳ ἂν καὶ ἀταξίᾳ ἐνόμιζον ἡμᾶς ἀπολέσθαι.

---

nichts mehr davon, denn. Gr. 69, 14 A. 4 vgl. 3, 2, 32. 5, 7, 11. — κρατούντων. Gr. 47, 6 A. 1.

§ 27. δή. δὲ δή? — πρῶτα ist viel seltener als πρῶτον. Gr. 46, 3 A. 2. — κατακαῦσαι. zu πορεύεσθαι 1, 2, 1. — ἡμῶν. Gr. 47, 20. — ὅπῃ erg. πορεύεσθαι. Gr. 55, 4 A. 11 vgl. 7, 3, 37. — αὖ ihrerseits, gleichfalls. — ὄχλον παρέχουσιν verursachen Last, Beschwerde. Plat. Phäd. 84: ὀκνεῖ ὄχλον παρέχειν. — ἄγειν. Gr. 55, 3 A. 3. — εἰς τὸ τά. Gr. 50, 6 A. 1.

§ 28. ἐν unter ist fest in dieser Formel. — κρατουμένων — ἀλλότρια Besiegten gehört nichts, sie verlieren Alles. Gr. 48, 13 A. 5. Kyr. 5, 2, 23: ὑμῖν, εἰ οὗτος ἐπικρατήσει, ὁρῶ ἅπαντα ἀλλότρια γιγνόμενα. — σκευοφόρους ohne εἶναι Gr. 55, 4 A. 4.

§ 29. γάρ nämlich gibt den Grund des Satzes mit οὖν an, wie § 32, 5, 1, 8. 6, 2, 8 vgl. Gr. 69, 14 A. 3. — καί vor τούς als sollte § 30 folgen: und auch wir müssen diese Ueberzeugung hegen. — πολεμίους ὅτι. zu 1, 6, 5. — ἐκφέρειν πόλεμον Krieg offen und thätlich anfangen, wie auch Hell. 3, 5, 1 u. a. — τοὺς στρ. ἡμῶν unsre F. Gr. 47, 9 A. 12 u. 51, 4 A. 8. — πειθομένων. Aesch. Sie. 206: πειθαρχία γάρ ἐστι τῆς εὐπραξίας μήτηρ, γυνή, σωτῆρος. So. Ant. 676: σώζει τὰ πολλὰ σώμαθ' ἡ πειθαρχία. — ἐνόμιζον. zu 2, 3, 13. — ἀπολέσθαι. Gr. 53, 6 A. 9.

30 Δεῖ οὖν πολὺ μὲν τοὺς ἄρχοντας ἐπιμελεστέρους γενέσθαι
τοὺς νῦν τῶν πρόσθεν, πολὺ δὲ τοὺς ἀρχομένους εὐτακτο-
τέρους καὶ πειθομένους μᾶλλον τοῖς ἄρχουσι νῦν ἢ καὶ πρό-
31 σθεν. Ἢν δέ τις ἀπειθῇ, ἢν ψηφίσησθε τὸν ἀεὶ ὑμῶν ἐν-
τυγχάνοντα σὺν τῷ ἄρχοντι κολάζειν, οὕτως οἱ πολέμιοι πλεῖ-
στον ἐψευσμένοι ἔσονται· τῇδε γὰρ τῇ ἡμέρᾳ μυρίους ὄψον-
ται ἀνθ' ἑνὸς Κλεάρχους τοὺς οὐδ' ἑνὶ ἐπιτρέψοντας κακῷ
32 εἶναι. Ἀλλὰ γὰρ καὶ περαίνειν ἤδη ὥρα· ἴσως γὰρ οἱ πο-
λέμιοι αὐτίκα παρέσονται. Ὅτῳ οὖν ταῦτα δοκεῖ καλῶς
ἔχειν, ἐπικυρωσάτω ὡς τάχιστα, ἵνα ἔργῳ περαίνηται. Εἰ
δέ τι ἄλλο βέλτιον ἢ ταύτῃ, τολμάτω καὶ ὁ ἰδιώτης διδά-
σκειν· πάντες γὰρ κοινῆς σωτηρίας δεόμεθα.
33 Μετὰ ταῦτα Χειρίσοφος εἶπεν· Ἀλλ' εἰ μέν τινος ἄλλου
δεῖ πρὸς τούτοις οἷς λέγει Ξενοφῶν, καὶ αὐτίκα ἐξέσται
ποιεῖν· ἃ δὲ νῦν εἴρηκε δοκεῖ μοι ὡς τάχιστα ψηφίσασθαι
ἄριστον εἶναι· καὶ ὅτῳ δοκεῖ ταῦτα ἀνατεινάτω τὴν χεῖρα.
Ἀνέτειναν ἅπαντες. Ἀναστὰς δὲ πάλιν εἶπε Ξενοφῶν·
34 Ὦ ἄνδρες, ἀκούσατε ὧν προςδεῖν δοκεῖ μοι. Δῆλον
ὅτι πορεύεσθαι ἡμᾶς δεῖ ὅπου ἕξομεν τὰ ἐπιτήδεια· ἀκούω
δὲ κώμας εἶναι καλὰς οὐ πλεῖον εἴκοσι σταδίων ἀπεχούσας·

---

§ 30. *πολύ.* zu 1, 5, 2. — *καὶ πρόσθεν* selbst früher.

§ 31. *ἢν — ψηφίσησθε.* Der erste Bedingungssatz gehört zum folgenden: wenn ihr, falls Jemand ungehorsam ist, beschließet. Gr. 54, 12 A. 8. Dieselbe Stellung 7, 3, 37. — *ἀεί* jedes Mal. Gr. 50, 8 A. 9. — *ὑμῶν.* Gr. 47, 9 A. 11. — *ἐντυγχάνοντα,* nämlich *τῷ ἀπειθοῦντι.* — *τῷ* dem bezüglichen. Gr. 50, 2 A. 4. — *κολάζειν.* Gr. 55, 3 A. 12. — *οὕτως.* Gr. 65, 9 A. 1. — *πλεῖστον* Gr. 46, 5 A. 7 u. 52, 4 A. 8. — *ἐψευσμένοι ἔσονται.* Gr. 53, 9 A. 1. — *τῇδε τῇ ἡ.* Gr. 48, 2 A. 4. — *ἑνός, Κλεάρχου.* Gr. 50, 1 A. 22. — *κακῷ εἶναι* seine Pflichten zu vernachlässigen. Der Gegensatz Hell. 1, 1, 27: *ἀγαθοὶ πρὸς τὰ ἀεὶ παραγγελλόμενα.* — *εἶναι.* Gr. 55, 3 A. 11.

§ 32. *περαίνειν.* Gr. 50, 6 A. 4. — *ταύτῃ* erg. *δοκεῖ.* Erwarten würde man *ταῦτα* oder *ἄλλῃ* für *τι ἄλλο.* Aehnlich jedoch Thuk. 5, 80: *ἐπόσα ἀλλήλων πολέμῳ ἢ εἴ τι ἄλλο εἶχον.* — *ὁ ἰδιώτης* der gemeine Soldat vgl. 1, 3, 11. 5, 7, 28.

§ 33. *πρός* außer Gr. 68, 38 A. vgl. 3, 4, 13. — *τούτοις οἷς.* Gr. 51, 10. — *καὶ αὐτίκα* auch in der Folge, nicht bloß jetzt. — *ἀνέτειναν.* Dasselbe Asyndeton 5, 6, 33. 7, 3, 6 vgl. zu 1, 3, 20.

§ 34. *ὅπου* für *ἐκεῖσε ὅπου,* wie 4, 8, 26 vgl. zu *οὔ* 2, 1, 6. — *ἀκούω* zu 1, 3, 20. — *πλεῖον.* zu 1, 2, 11.

οὐκ ἂν οὖν θαυμάζοιμι εἰ οἱ πολέμιοι, ὥςπερ οἱ δειλοὶ κύ- 35
νες, τοὺς μὲν παριόντας διώκουσί τε καὶ δάκνουσιν, ἢν δύ-
νωνται, τοὺς δὲ διώκοντας φεύγουσιν, εἰ καὶ οὗτοι ἡμῖν
ἀπιοῦσιν ἐπακολουθοῖεν. Ἴσως οὖν ἀσφαλέστερον ἡμῖν πο- 36
ρεύεσθαι πλαίσιον ποιησαμένους τῶν ὅπλων, ἵνα τὰ σκευοφόρα
καὶ ὁ πολὺς ὄχλος ἐν ἀσφαλεστέρῳ ᾖ. Εἰ οὖν νῦν ἀποδει-
χθείη τίνα χρὴ ἡγεῖσθαι τοῦ πλαισίου καὶ τὰ πρόσθεν κοσμεῖν
καὶ τίνας ἐπὶ τῶν πλευρῶν ἑκατέρων εἶναι, τίνας δ' ὀπισθο-
φυλακεῖν, οὐκ ἄν, ὁπότε οἱ πολέμιοι ἔλθοιεν, βουλεύεσθαι
ἡμᾶς δέοι, ἀλλὰ χρῴμεθ' ἂν εὐθὺς τοῖς τεταγμένοις. Εἰ 37
μὲν οὖν ἄλλος τις βέλτιον ὁρᾷ, ἄλλως ἐχέτω· εἰ δὲ μή,
Χειρίσοφος μὲν ἡγείσθω, ἐπειδὴ καὶ Λακεδαιμόνιός ἐστι·
τῶν δὲ πλευρῶν ἑκατέρων δύο τῶν πρεσβυτάτων στρατηγὼ
ἐπιμελείσθων· ὀπισθοφυλακῶμεν δ' ἡμεῖς οἱ νεώτατοι, ἐγώ
τε καὶ Τιμασίων τὸ νῦν εἶναι. Τὸ δὲ λοιπὸν πειρώμενοι 38
ταύτης τῆς τάξεως, βουλευσόμεθα ὅ,τι ἂν ἀεὶ κράτιστον δοκῇ
εἶναι. Εἰ δέ τις ἄλλο ὁρᾷ βέλτιον, λεξάτω. Ἐπεὶ δὲ οὐ-
δεὶς ἀντέλεγεν, εἶπεν· Ὅτῳ δοκεῖ ταῦτα, ἀνατεινάτω τὴν
χεῖρα.

Ἔδοξε ταῦτα. Νῦν τοίνυν, ἔφη, ἀπιόντας ποιεῖν δεῖ τὰ 39
δεδογμένα. Καὶ ὅςτις τε ὑμῶν τοὺς οἰκείους ἐπιθυμεῖ ἰδεῖν,

---

§ 36. *ὅπλων.* zu 2, 2, 4. — *ὁ πολύς.* Gr. 50, 4 A. 12. — *ἐν ἀσφαλεστέρῳ.* zu 1, 8, 22. Der Troß wurde nämlich in die Mitte des Vierecks genommen. Thuk. 7, 78: *τοὺς σκευοφόρους καὶ τὸν πλεῖστον ὄχλον ἐντὸς εἶχον οἱ ὁπλῖται.* — *τῶν.* Gr. 50, 11 A. 19. — *ἑκατέρων.* Erwarten würde man *ἑκατέρας*; doch jede Seite kann leicht mehrheitlich gedacht werden. Vgl. § 37 u. *ἑκάτερα τὰ στρατόπεδα* Thuk. 4, 96. — *τίνας δ'.* Eben so *δέ* nach *καί* 7, 6, 1. — *τοῖς τεταγμένοις* ist Apposition zu einem gedachten *αὐτοῖς*: sie die geordnet sind. Dem. 20, 162: *ἤλπισεν ἐκβαλεῖν τὸν τριήρεις πολλὰς κεκτημένον.*

§ 37. *βέλτιον* als was ich vorschlagen will; ohne *τὶ* Gr. 43, 4 A. 10. Plat. Soph. 247, e: *οὐκ ἔχουσιν ἐν τῷ παρόντι τούτου βέλτιον λέγειν.* — *ἐπειδὴ καί.* Gr. 69, 32 A. 17 vgl. 5, 9, 26 f. 6, 4, 12 ff. — *ἡμεῖς οἱ.* zu *ὑμῶν τῶν* 1, 7, 7. — *τὸ νῦν εἶναι.* zu 1, 6, 9.

§ 38. *τάξεως.* Gr. 47, 12 A. — *ἀεί* jedes Mal vgl. 7, 3, 37. Dem. 48, 36. 41. Plat. Rep. 537, a: *ὃς ἂν ἐντρεχέστατος ἀεὶ φαίνηται εἰς ἀριθμόν τινα ἐγκριτέον.*

§ 39. *ἀπιόντας* erg. *ὑμᾶς.* — *ὅστις τε* entspricht dem folgenden

μεμνήσθω ἀνὴρ ἀγαθὸς εἶναι· οὐ γάρ ἐστιν ἄλλως τούτου τυχεῖν· ὅστις τε ζῆν ἐπιθυμεῖ, πειράσθω νικᾶν· τῶν μὲν γὰρ νικώντων τὸ κατακαίνειν, τῶν δὲ ἡττωμένων τὸ ἀποθνήσκειν ἐστί· καὶ εἴ τις δὲ χρημάτων ἐπιθυμεῖ, κρατεῖν πειράσθω· τῶν γὰρ νικώντων ἐστὶ καὶ τὰ ἑαυτῶν σώζειν καὶ τὰ τῶν ἡττωμένων λαμβάνειν.

1 γʹ. Τούτων λεχθέντων ἀνέστησαν καὶ ἀπελθόντες κατέκαιον τὰς ἁμάξας καὶ τὰς σκηνάς, τῶν δὲ περιττῶν ὅτου μὲν δέοιτό τις μετεδίδοσαν ἀλλήλοις, τὰ δὲ ἄλλα εἰς τὸ πῦρ ἐῤῥίπτουν. Ταῦτα ποιήσαντες ἠριστοποιοῦντο. Ἀριστοποιουμένων δὲ αὐτῶν ἔρχεται Μιθριδάτης σὺν ἱππεῦσιν ὡς τριάκοντα, καὶ καλεσάμενος τοὺς στρατηγοὺς εἰς ἐπήκοον
2 λέγει ὧδε. Ἐγώ, ὦ ἄνδρες Ἕλληνες, καὶ Κύρῳ πιστὸς ἦν, ὡς ὑμεῖς ἐπίστασθε, καὶ νῦν ὑμῖν εὔνους· καὶ ἐνθάδε εἰμὶ σὺν πολλῷ φόβῳ διάγων. Εἰ οὖν ὁρῴην ὑμᾶς σωτήριόν τι βουλευομένους, ἔλθοιμι ἂν πρὸς ὑμᾶς καὶ τοὺς θεράποντας πάντας ἔχων. Λέξατε οὖν, ἔφη, πρός με τί ἐν νῷ ἔχετε ὡς πρὸς φίλον τε καὶ εὔνουν καὶ βουλόμενον κοινῇ σὺν ὑμῖν
3 τὸν στόλον ποιεῖσθαι. Βουλευομένοις τοῖς στρατηγοῖς ἔδοξεν ἀποκρίνασθαι τάδε· καὶ ἔλεγε Χειρίσοφος· Ἡμῖν δοκεῖ, ἢν μέν τις ἐᾷ ἡμᾶς ἀπιέναι οἴκαδε, διαπορεύεσθαι τὴν χώραν ὡς ἂν δυνώμεθα ἀσινέστατα· ἢν δέ τις ἡμᾶς τῆς ὁδοῦ ἀποκωλύῃ, διαπολεμεῖν τούτῳ ὡς ἂν δυνώμεθα κράτιστα.
4 Ἐκ τούτου ἐπειρᾶτο Μιθριδάτης διδάσκειν ὡς ἄπορον εἴη βασιλέως ἄκοντος σωθῆναι. Ἔνθα δὴ ἐγιγνώσκετο ὅτι ὑπόπεμπτος εἴη· καὶ γὰρ τῶν Τισσαφέρνους τις οἰκείων παρη-

---

ὅστις τε. Gr. 69, 32 A. 11 vgl. zu 1, 8, 1. — *εἶναι.* Gr. 56, 7 A. 10. — *ἔστιν.* zu 1, 4, 4. — *νικώντων.* Gr. 47, 6 A. 8. — *τὰ ἑαυτῶν.* Gr. 47, 4 A. 9.

C. 3 § 1. *περιττῶν.* Gr. 47, 15. — *ὡς.* zu 1, 2, 3. — *καλεσάμενος.* Gr. 52, 10 A. 1 vgl. 7, 2, 30. 7, 2. — *ἐπήκοον.* zu 2, 5, 38.

§ 2. *εὔνους* erg. *εἰμί.* Gr. 62, 4 A. 1 vgl. 7, 7, 9. — *καὶ τοὺς θ.* zu 1, 9, 31. — *πρός με.* Gr. 25, 1 A. 2. — *ὡς πρός.* Gr. 68, 8.

§ 3. *ἔλεγε.* zu 2, 3, 21. — *τις* man, Tissaphernes zu 1, 4, 12. — *χώραν.* Gr. 46, 6 A. 8. — *ὁδοῦ.* Gr. 47, 13 A. 5.

§ 4. *ἄκοντος.* Gr. 47, 4 A. 6. — *ὑπόπεμπτος.* zu 2, 4, 22. — *καὶ γάρ.* zu 1, 1, 8. — *τις* steht eben so 5, 7, 19, Thuk. 3, 5, Dem. 6, 8: *τῶν ἄλλων τινὰς Ἑλλήνων ἐκείνῳ προεῖσθε.* Gr. 47, 9 A. 20. — *πίστεως,* zur Beobachtung ob A. den Auftrag getreu ausrichte.

κολούθει πίστεως ἕνεκα. Καὶ ἐκ τούτου ἐδόκει τοῖς στρα- 5
τηγοῖς βέλτιον εἶναι δόγμα ποιήσασθαι τὸν πόλεμον ἀκή-
ρυκτον εἶναι ἔςτ' ἐν τῇ πολεμίᾳ εἶεν· διέφθειρον γὰρ προς-
ιόντες τοὺς στρατιώτας, καὶ ἕνα γε λοχαγὸν διέφθειραν Νι-
καρχον Ἀρκάδα, καὶ ᾤχετο ἀπιὼν νυκτὸς σὺν ἀνθρώποις ὡς
εἴκοσι.
Μετὰ ταῦτα ἀριστήσαντες καὶ διαβάντες τὸν Ζάπατον 6
ποταμὸν ἐπορεύοντο τεταγμένοι, τὰ ὑποζύγια καὶ τὸν
ὄχλον ἐν μέσῳ ἔχοντες. Οὐ πολὺ δὲ προεληλυθότων αὐτῶν
ἐπιφαίνεται πάλιν ὁ Μιθριδάτης, ἱππέας ἔχων ὡς διακοσίους
καὶ τοξότας καὶ σφενδονήτας ὡς τετρακοσίους μάλα ἐλα-
φροὺς καὶ εὐζώνους. Καὶ προςῄει μὲν ὡς φίλος ὢν πρὸς 7
τοὺς Ἕλληνας· ἐπεὶ δ' ἐγγὺς ἐγένοντο, ἐξαπίνης οἱ μὲν αὐτῶν
ἐτόξευον, καὶ ἱππεῖς καὶ πεζοί, οἱ δ' ἐσφενδόνων, καὶ ἐτί-
τρωσκον. Οἱ δὲ ὀπισθοφύλακες τῶν Ἑλλήνων ἔπασχον μὲν
κακῶς, ἀντεποίουν δ' οὐδέν· οἵ τε γὰρ Κρῆτες βραχύτερα
τῶν Περσῶν ἐτόξευον καὶ ἅμα ψιλοὶ ὄντες εἴσω τῶν ὅπλων
κατεκέκλειντο, οἵ τε ἀκοντισταὶ βραχύτερα ἠκόντιζον ἢ ὡς ἐξι-
κνεῖσθαι τῶν σφενδονητῶν. Ἐκ τούτου Ξενοφῶντι ἐδόκει 8
διωκτέον εἶναι· καὶ ἐδίωκον τῶν τε ὁπλιτῶν καὶ τῶν πελ-
ταστῶν οἳ ἔτυχον σὺν αὐτῷ ὀπισθοφυλακοῦντες· διώκοντες
δὲ οὐδένα κατελάμβανον τῶν πολεμίων. Οὔτε γὰρ ἱππεῖς 9
ἦσαν τοῖς Ἕλλησιν οὔτε οἱ πεζοὶ τοὺς πεζοὺς ἐκ πολλοῦ φεύ-
γοντας ἐδύναντο καταλαμβάνειν ἐν ὀλίγῳ χωρίῳ· πολὺ γὰρ
οὐχ οἷόν τε ἦν ἀπὸ τοῦ ἄλλου στρατεύματος διώκειν· οἱ δὲ 10
βάρβαροι ἱππεῖς καὶ φεύγοντες ἅμα ἐτίτρωσκον εἰς τοὔπισθεν
τοξεύοντες ἀπὸ τῶν ἵππων· ὁπόσον δὲ προδιώξειαν οἱ Ἕλληνες,

---

§ 5. *βέλτιον* als das Gegentheil. Gr. 49, 6 vgl. 5, 1, 8. 9, 31. — *εἶναι* nach *δόγμα ποιεῖσθαι* wie *πορεύεσθαι* nach *δοκεῖν* 1, 2, 1. Gr. 50, 6 A. 6 vgl. 6, 2, 11. 4, 27. — *πολεμίᾳ*. Gr. 42, 3 A. 3. — *καὶ-γε*. zu 3, 2, 24. — *ᾤχετο ἀπιών*. zu 2, 4, 24.

§ 6. *πολύ*. zu *βραχύ* 1, 5, 3. vgl. 3, 3, 9.

§ 7. *ἐγένοντο*, *οἱ σὺν Μιθραδάτῃ*. — *αὐτῶν*. Gr. 47, 28 A. 2. — *καὶ ἱππεῖς*. Gr. 50, 1 A. 11. — *ἐτίτρωσκον*. Subject hiezu ist auch *οἱ μέν*. — *βραχύτερα* kürzere Strecken. Gr. 43, 4 A. 2. — *ἢ ὡς* quam ut. Gr. 49, 4. — *σφενδονητῶν*. Gr. 47, 14.

§ 9. *ἐκ πολλοῦ* bei großem Vorsprunge. zu 1, 10, 11. — *πολύ*, wie *βραχύ* 1, 5, 3, *ὁπόσον* 3, 3, 10, *ὅσον* 15; eb. *πολὺ χωρίον*.

11 τοσοῦτον πάλιν ἐπαναχωρεῖν μαχομένους ἔδει. Ὥςτε τῆς ἡμέρας ὅλης διῆλθον οὐ πλέον πέντε καὶ εἴκοσι σταδίων, ἀλλὰ δείλης ἀφίκοντο εἰς τὰς κώμας. Ἔνθα δὴ πάλιν ἀθυμία ἦν. Καὶ Χειρίσοφος καὶ οἱ πρεσβύτατοι τῶν στρατηγῶν Ξενοφῶντα ᾐτιῶντο ὅτι ἐδίωκεν ἀπὸ τῆς φάλαγγος καὶ αὐτός τε ἐκινδύνευε καὶ τοὺς πολεμίους οὐδὲν μᾶλλον ἐδύνατο βλάπτειν.

12 Ἀκούσας δὲ ὁ Ξενοφῶν ἔλεγεν ὅτι ὀρθῶς ᾐτιῶντο καὶ αὐτὸ τὸ ἔργον αὐτοῖς μαρτυροίη. Ἀλλ' ἐγώ, ἔφη, ἠναγκάσθην διώκειν, ἐπεὶ ἑώρων ἡμᾶς ἐν τῷ μένειν κακῶς μὲν
13 πάσχοντας, ἀντιποιεῖν δὲ οὐδὲν δυναμένους. Ἐπειδὴ δὲ ἐδιώκομεν, ἀληθῆ, ἔφη, ὑμεῖς λέγετε· κακῶς μὲν γὰρ ποιεῖν οὐδὲν μᾶλλον ἐδυνάμεθα τοὺς πολεμίους, ἀνεχωροῦμεν δὲ πάνυ
14 χαλεπῶς. Τοῖς οὖν θεοῖς χάρις ὅτι οὐ σὺν πολλῇ ῥώμῃ, ἀλλὰ σὺν ὀλίγοις ἦλθον, ὥςτε βλάψαι μὲν μὴ μεγάλα, δηλῶσαι
15 δὲ ὧν δεόμεθα. Νῦν γὰρ οἱ μὲν πολέμιοι τοξεύουσι καὶ σφενδονῶσιν ὅσον οὔτε οἱ Κρῆτες ἀντιτοξεύειν δύνανται οὔτε οἱ ἐκ χειρὸς βάλλοντες ἐξικνεῖσθαι· ὅταν δὲ αὐτοὺς διώκωμεν, πολὺ μὲν οὐχ οἷόν τε χωρίον ἀπὸ τοῦ στρατεύματος διώκειν ὀλίγον δέ, ἔνθα, οὐδ' εἰ ταχὺς εἴη, πεζὸς πεζὸν ἂν

---

§ 11. τῆς. Gr. 50, 11 A. 7. — ἡμέρας. Gr. 47, 2 A. 4. — δείλη. zu 1, 8, 8. — τάς. die 3, 2, 34 erwähnten. — φάλαγξ ungenau von einem auf dem Marsche begriffenen Heere, wie 3, 4, 23 u. Kyr. 6, 3, 2. — πολεμίους. Gr. 46, 7. — οὐδὲν μᾶλλον eben so wenig als wenn er geblieben wäre; über den Ac. οὐδέν. Gr. 48, 15 A. 11 vgl. 3, 3, 13. 7, 5, 9. 7, 24.

§ 12. ᾐτιῶντο könnte aus § 11 entstanden und αἰτιῷντο zu lesen sein. Denn Stellen wie ἦν 1, 2, 21 sind etwas verschieden.

§ 13. ἀληθῆ — λέγετε mit lebhafter Kürze für ἐγένετο ὅπερ ἀληθῆ λέγοντες αἰτιᾶσθε. Luc. Demosth. 29: ἐπεὶ εἰςῆλθεν, αὐτὸ φράσει τὰ λοιπὰ τὸ βιβλίον. Gr. 65, 7 A. 8.

§ 14. χάρις erg. ἔστω. Gr. 62, 1 A. 3. — μεγάλα. Gr. 46, 5 A. 5.

§ 15. οἱ ἐκ χειρὸς βάλλοντες, οἱ ἀκοντισταί vgl. § 7 u. zu 5, 2, 14. — ἐξικνεῖσθαι steht häufig so, mit unbestimmtem Object: reichen, abreichen. Gr. 52, 1 A. 2 u 60, 7 A. 5. — ὀλίγον δέ, ein genauere Bestimmung gebender Pleonasmos. Thuk. 1, 125: ἐνιαυτὸς μὲν οὐ διετρίβη, ἔλασσον δέ. — ἔνθα worin, ἐν ὀλίγῳ, bei nicht weiter Verfolgung. — οὐδ' εἰ. zu 1, 6, 8. — ἐκ τόξου ῥύματος wenn er von der Entfernung eines Bogenschusses aus, d. h. indem der Feind eines Bogenschusses Weite Vorsprung hat, die Verfolgung beginnt; über ἐκ zu 1, 10, 11.

διώκων καταλάβοι ἐκ τόξου ῥύματος. Ἡμεῖς οὖν εἰ μέλλο- 16
μεν τούτους εἴργειν ὥστε μὴ δύνασθαι βλάπτειν ἡμᾶς πο-
ρευομένους, σφενδονητῶν τε τὴν ταχίστην δεῖ καὶ ἱππέων.
Ἀκούω δ' εἶναι ἐν τῷ στρατεύματι ἡμῶν Ῥοδίους, ὧν τοὺς
πολλούς φασιν ἐπίστασθαι σφενδονᾶν, καὶ τὸ βέλος αὐτῶν
καὶ διπλάσιον φέρεσθαι τῶν Περσικῶν σφενδονῶν. Ἐκεῖ- 17
ναι γὰρ διὰ τὸ χειροπληθέσι τοῖς λίθοις σφενδονᾶν ἐπὶ
βραχὺ ἐξικνοῦνται, οἱ δέ γε Ῥόδιοι καὶ ταῖς μολυβδίσιν
ἐπίστανται χρῆσθαι. Ἢν οὖν αὐτῶν ἐπισκεψώμεθα τίνες 18
πέπανται σφενδόνας, καὶ τούτῳ μὲν δῶμεν αὐτῶν ἀργύριον,
τῷ δὲ ἄλλας πλέκειν ἐθέλοντι ἄλλο ἀργύριον τελῶμεν, καὶ
τῷ σφενδονᾶν ἐντεταγμένῳ ἐθέλοντι ἄλλην τινὰ ἀτέλειαν εὑ-
ρίσκωμεν, ἴσως τινὲς φανοῦνται ἱκανοὶ ἡμᾶς ὠφελεῖν. Ὁρῶ 19
δὲ καὶ ἵππους ὄντας ἐν τῷ στρατεύματι, τοὺς μέν τινας πα-
ρ'ἐμοί,τοὺς δὲ τῷ Κλεάρχῳ καταλελειμμένους, πολλοὺς δὲ
καὶ ἄλλους αἰχμαλώτους σκευοφοροῦντας. Ἂν οὖν τούτους
πάντας ἐκλέξαντες σκευοφόρα μὲν ἀντιδῶμεν, τοὺς δὲ ἵπ-
πους εἰς ἱππέας κατασκευάσωμεν, ἴσως καὶ οὗτοί τι τοὺς
φεύγοντας ἀνιάσουσιν.

---

§ 16. *ἡμεῖς.* zu *Πρόξενος* 2, 5, 41. — *μή.* Gr. 67, 12 A. 4. — *ἡμᾶς.* Gr. 46, 7. — *σφενδονητῶν.* Gr. 47, 16. — *ταχίστην.* zu 1, 3, 14. — *αὐτῶν.* Gr. 60, 6 A. 2 vgl. 4, 7, 2. — *καί* sogar. Gr. 69, 32 A. 18. Thuk 1, 44: *γενομένης καὶ δὶς ἐκκλησίας.* — *φέρεσθαι* tragen. Gr. 52, 6 A. 1.

§ 17. *ἐπὶ βραχύ.* zu 1, 8, 8. — *γε* Gr. 69, 15 A. 3 vgl. 4, 6, 9. 5, 5, 18. 7, 6, 36. — *μολυβδίσιν* Bleikugeln; *μολύβδαιναι* App. Mithr. 33, 34, Bürg. 5, 36.

§ 18. *αὐτῶν.* zu 3, 1, 19. — *τούτῳ* für *τούτοις*, indem Einer gleichsam beispielweise ausgehoben wird. — *αὐτῶν* für dieselben. Gr. 47, 17. Dies *αὐτῶν* mit *τούτῳ* verbunden wäre sinnlos: von den Schleudern Besitzenden dem der eine Schleuder besitzt. Oder wollte man diesem *αὐτῶν* denselben Sinn geben wie dem vorigen, so wäre es wenigstens ganz überflüssig. — *τῷ σφ. ἐντ. ἐθέλοντι* dem der sich freiwillig zum Schleudern einrangirt. Gr. 57, 5 A. 2. — *ἀτέλειαν* Befreiung z. B. von Wachen. — *τινές* welche, manche, nicht: einige. Gr. 51, 16 A. 14.

§ 19. *τινάς.* zu 2, 3, 15. — *Κλεάρχῳ.* Gr. 48, 15 A. 3 vgl. 3, 4, 17. — *εἰς ἱππέας* zum Gebrauch von Reitern. Hell. 4, 2, 7: *ὅπλα εἰς τὴν στρατιὰν κατεσκευάσθη.* — *κατασκευάζω* versehe mit Reitzeug, *σκευῇ* Thuk. 6, 94.

20 Ἔδοξε ταῦτα. Καὶ ταύτης τῆς νυκτὸς σφενδονῆται μὲν
εἰς διακοσίους ἐγένοντο, ἵπποι δὲ καὶ ἱππεῖς ἐδοκιμάσθησαν
τῇ ὑστεραίᾳ εἰς πεντήκοντα, καὶ στολάδες καὶ θώρακες αὐ-
τοῖς ἐπορίσθησαν, καὶ ἵππαρχος δὲ ἐπεστάθη Λύκιος ὁ Πο-
λυστράτου, Ἀθηναῖος.
1 δ'. Μείναντες δὲ ταύτην τὴν ἡμέραν τῇ ἄλλῃ ἐπορεύ-
οντο πρωιαίτερον ἀναστάντες· χαράδραν γὰρ αὐτοὺς ἔδει δια-
βῆναι ἐφ' ᾗ ἐφοβοῦντο μὴ ἐπίθοιντο αὐτοῖς διαβαίνουσιν οἱ
2 πολέμιοι. Διαβεβηκόσι δὲ αὐτοῖς ἐπιφαίνεται ὁ Μιθριδά-
της πάλιν, ἔχων ἱππέας χιλίους, τοξότας δὲ καὶ σφενδονήτας
εἰς τετρακισχιλίους· τοσούτους γὰρ ᾔτησε Τισσαφέρνην καὶ
ἔλαβεν, ὑποσχόμενος, ἢν τούτους λάβῃ, παραδώσειν αὐτῷ
τοὺς Ἕλληνας, καταφρονήσας, ὅτι ἐν τῇ ἔμπροσθεν προσβολῇ
ὀλίγους ἔχων ἔπαθε μὲν οὐδέν, πολλὰ δὲ κακὰ ἐνόμιζε ποιῆσαι.
3 Ἐπεὶ δὲ οἱ Ἕλληνες διαβεβηκότες ἀπεῖχον τῆς χαράδρας ὅσον
ὀκτὼ σταδίους, διέβαινε καὶ ὁ Μιθριδάτης ἔχων τὴν δύνα-
μιν. Παρήγγελτο δὲ τῶν τε πελταστῶν οὓς ἔδει διώκειν καὶ
τῶν ὁπλιτῶν, καὶ τοῖς ἱππεῦσιν εἴρητο θαῤῥοῦσι διώκειν ὡς
4 ἐφεψομένης ἱκανῆς δυνάμεως. Ἐπεὶ δὲ ὁ Μιθριδάτης κατειλή-
φει καὶ ἤδη σφενδόναι καὶ τοξεύματα ἐξικνοῦντο, ἐσήμηνε
τοῖς Ἕλλησι τῇ σάλπιγγι· καὶ εὐθὺς ἔθεον ὁμόσε οἷς εἴρητο
καὶ οἱ ἱππεῖς ἤλαυνον· οἱ δὲ οὐκ ἐδέξαντο, ἀλλ' ἔφευγον
5 ἐπὶ τὴν χαράδραν. Ἐν ταύτῃ τῇ διώξει τοῖς βαρβάροις τῶν
τε πεζῶν ἀπέθανον πολλοὶ καὶ τῶν ἱππέων ἐν τῇ χαράδρᾳ
ζωοὶ ἐλήφθησαν εἰς ὀκτωκαίδεκα. Τοὺς δὲ ἀποθανόντας
αὐτοκέλευστοι οἱ Ἕλληνες ᾐκίσαντο, ὡς ὅτι φοβερώτατον τοῖς
πολεμίοις εἴη ὁρᾶν.

---

§ 20. εἰς δ. Gr. 60, 8 A. 1 vgl. zu 1, 1, 10. — ἐδοκιμάσθησαν wurden ausgemustert. — στολάς nur hier und 4, 1, 18, sonst σπολάς Koller, lederner Harnisch.

C. 4 § 1. ἐφ' ᾗ gehört zu ἐπίθοιντο.

§ 2. αὐτοῖς. Gr. 48, 11 A. 5. — Τισσαφέρνην. Gr. 46, 15. — ἢν λάβῃ. Gr. 54, 12 A. 4. — καταφρονήσας. Gr. 53, 5 A. 2.

§ 3. χαράδρας. Gr. 47, 13 A. 1. — ὅσον. zu 1, 8, 5. — τῶν πελταστῶν hängt von οὓς ab. Gr. 47, 28 A. 2. — θαῤῥοῦσι. Gr. 55, 2 A. 5. — ὡς. Gr. 56, 12 A. 2.

§ 4. κατειλήφει erg. αὐτούς. zu 1, 3, 4. — ἐσήμηνε. zu 1, 2, 16. — οἱ δέ von den Feinden, wie 4, 3, 31. 5, 2, 5.

§ 5. ὁρᾶν. Gr. 55, 3 A. 7.

Καὶ οἱ μὲν πολέμιοι οὕτω πράξαντες ἀπῆλθον, οἱ δὲ 6
Ἕλληνες ἀσφαλῶς πορευόμενοι τὸ λοιπὸν τῆς ἡμέρας ἀφί-
κοντο ἐπὶ τὸν Τίγρητα ποταμόν. Ἐνταῦθα πόλις ἦν ἐρήμη, 7
μεγάλη, ὄνομα δ' αὐτῇ ἦν Λάρισσα· ᾤκουν δ' αὐτὴν τὸ πα-
λαιὸν Μῆδοι. Τοῦ δὲ τείχους ἦν αὐτῆς τὸ εὖρος πέντε καὶ
εἴκοσι πόδες, ὕψος δ' ἑκατόν· τοῦ δὲ κύκλου ἡ περίοδος δύο
παρασάγγαι· ᾠκοδόμητο δὲ πλίνθοις κεραμίαις· κρηπὶς δ' ὑ-
πῆν λιθίνη, τὸ ὕψος εἴκοσι ποδῶν. Ταύτην βασιλεὺς ὁ Περ- 8
σῶν, ὅτε παρὰ Μήδων τὴν ἀρχὴν ἐλάμβανον Πέρσαι, πο-
λιορκῶν οὐδενὶ τρόπῳ ἐδύνατο ἑλεῖν· ἥλιον δὲ νεφέλη προ-
καλύψασα ἠφάνισε, μέχρι ἐξέλιπον οἱ ἄνθρωποι, καὶ οὕτως
ἑάλω. Παρὰ ταύτην τὴν πόλιν ἦν πυραμὶς λιθίνη, τὸ μὲν 9
εὖρος ἑνὸς πλέθρου, τὸ δὲ ὕψος δύο πλέθρων. Ἐπὶ ταύτης
πολλοὶ τῶν βαρβάρων ἦσαν, ἐκ τῶν πλησίον κωμῶν ἀποπε-
φευγότες.

Ἐντεῦθεν ἐπορεύθησαν σταθμὸν ἕνα, παρασάγγας ἕξ, 10
πρὸς τεῖχος ἔρημον, μέγα, πρὸς πόλει κείμενον· ὄνομα δὲ
ἦν τῇ πόλει Μέσπιλα· Μῆδοι δ' αὐτήν ποτε ᾤκουν. Ἦν δὲ
ἡ μὲν κρηπὶς λίθου ξεστοῦ κογχυλιάτου, τὸ εὖρος πεντήκοντα
ποδῶν καὶ τὸ ὕψος πεντήκοντα. Ἐπὶ δὲ ταύτῃ ἐπῳκοδόμητο 11
πλίνθινον τεῖχος, τὸ μὲν εὖρος πεντήκοντα ποδῶν, τὸ δὲ ὕ-
ψος ἑκατόν· τοῦ δὲ κύκλου ἡ περίοδος ἓξ παρασάγγαι. Ἐν-
ταῦθα ἐλέγετο Μήδεια, γυνὴ βασιλέως, καταφυγεῖν, ὅτε ἀπώ-
λεσαν τὴν ἀρχὴν ὑπὸ Περσῶν Μῆδοι. Ταύτην δὲ τὴν πό- 12
λιν πολιορκῶν ὁ Περσῶν βασιλεὺς οὐκ ἐδύνατο οὔτε χρόνῳ
ἑλεῖν οὔτε βίᾳ· Ζεὺς δ' ἐμβροντήτους ποιεῖ τοὺς ἐνοικοῦντας,
καὶ οὕτως ἑάλω.

---

§ 6. οὕτω πράξαντες. zu 1, 9, 10 u. 3, 1, 6.

§ 7. Λάρισσα. zu 1, 5, 4. — ᾤκουν. zu 1, 1, 6. — τὸ παλαιόν. zu τὸ ἀρχαῖον 1, 1, 6. — εὖρος. μὲν εὖρος Schneider; doch vgl. 4, 8, 9. — πόδες. zu 1, 7, 14. — ποδῶν. zu 1, 2, 23.

§ 8. ὁ Π. Gr. 50, 8 A 1. — τρόπῳ: Gr. 46, 4 A. 1. — προκαλύπτειν sich vorziehen. — ἐξέλιπον erg. αὐτήν.

§ 9. παρά. zu 1, 2, 13. — ἐπί. Gr. 68, 41 A. 1.

§ 10. λίθου. Gr. 47, 8 A. 2.

§ 11. ἐνταῦθα. Gr. 66, 3 A. 6. — ὑπό. Gr. 52, 3 A. 1.

§ 12. χρόνῳ. Gr. 48, 2 A. 10. — ἐμβροντήτους geistesverwirrt, nach Andern: durch Gewitter geschreckt. — ποιεῖ. zu 1, 1, 1.

13 Ἐντεῦθεν δ' ἐπορεύθησαν σταθμὸν ἕνα, παρασάγγας
τέτταρας. Εἰς τοῦτον δὲ τὸν σταθμὸν Τισσαφέρνης ἐπε-
φάνη, οὕς τε αὐτὸς ἱππέας ἦλθεν ἔχων καὶ τὴν Ὀρόντου δύ-
ναμιν τοῦ τὴν βασιλέως θυγατέρα ἔχοντος καὶ οὓς Κῦρος
ἔχων ἀνέβη βαρβάρους καὶ οὓς ὁ βασιλέως ἀδελφὸς ἔχων
βασιλεῖ ἐβοήθει, καὶ πρὸς τούτοις ὅσους βασιλεὺς ἔδωκεν
14 αὐτῷ, ὥςτε τὸ στράτευμα πάμπολυ ἐφάνη. Ἐπεὶ δ' ἐγγὺς
ἐγένετο, τὰς μὲν τῶν τάξεων εἶχεν ὄπισθεν καταστήσας, τὰς
δὲ εἰς τὰ πλάγια παραγαγὼν ἐμβάλλειν μὲν οὐκ ἐτόλμησεν
οὐδ' ἐβούλετο διακινδυνεύειν, σφενδονᾶν δὲ παρήγγειλε καὶ
15 τοξεύειν. Ἐπεὶ δὲ διαταχθέντες οἱ Ῥόδιοι ἐσφενδόνη-
σαν καὶ οἱ [Σκύθαι] τοξόται ἐτόξευσαν καὶ οὐδεὶς ἡμάρτα-
νεν ἀνδρός, οὐδὲ γὰρ εἰ πάνυ προὐθυμεῖτο ῥᾴδιον ἦν, καὶ
ὁ Τισσαφέρνης μάλα ταχέως ἔξω βελῶν ἀπεχώρει καὶ αἱ
16 ἄλλαι τάξεις ἀπεχώρησαν. Καὶ τὸ λοιπὸν τῆς ἡμέρας οἱ μὲν
ἐπορεύοντο, οἱ δ' εἵποντο· καὶ οὐκέτι ἐσίνοντο οἱ βάρβαροι
[τῇ τότε ἀκροβολίσει]· μακρότερον γὰρ οἱ [τε] Ῥόδιοι τῶν
17 Περσῶν ἐσφενδόνων καὶ τῶν πλείστων τοξοτῶν. Μεγάλα δὲ
καὶ τὰ τόξα τὰ Περσικά ἐστιν· ὥςτε χρήσιμα ἦν ὁπόσα
ἁλίσκοιτο τῶν τοξευμάτων τοῖς Κρησί, καὶ διετέλουν χρώμενοι
τοῖς τῶν πολεμίων τοξεύμασι, καὶ ἐμελέτων τοξεύειν ἄνω
ἱέντες μακράν. Εὑρίσκετο δὲ καὶ νεῦρα πολλὰ ἐν ταῖς κώ-
μαις καὶ μόλυβδος, ὥςτε χρῆσθαι εἰς τὰς σφενδόνας.

---

§ 13. ἦλθεν 1, 2, 4. — ἔχων ist zwei Mal zu denken: ἔχων οὓς ἦλθεν ἔχων. — Ὀρόντου 2, 4, 8. — ὁ β. ἀδελφός 2, 4, 25. — ἐβοήθει. zu 1, 4, 2. — πρός. Gr. 68, 38 A. — ἐφάνη. Gr. 56, 4 A. 6.

§ 14. εἶχε καταστήσας. Gr. 56, 3 A. 6. — εἰς τὰ πλάγια παραγαγών nachdem er, um eine Phalanx zu bilden, rechts und links (εἰς τὰ πλάγια) hatte aufmarschiren lassen. Vgl. 4, 3, 26. 6, 6. — ἐμβάλλειν angreifen, wie 1, 8, 24 vgl. Gr. 52, 2 A. 7.

§ 15. Σκύθαι. Arr. Takt. 2, 13: οἱ τῶν ἱππέων τόξοις χρώμενοι ἱπποτοξόται λέγονται, ὑπ' ἐνίων δὲ Σκύθαι. — οὐδὲ γὰρ εἰ. zu 1, 6, 8. — ἀνδρός. Gr. 47, 14. — ἦν ohne ἄν Gr. 54, 10 A. 1.

§ 16. σίνεσθαι Schaden zufügen gebraucht außer Xen. die attische Prosa selten. — τε ist zu tilgen oder mit Weiske nach τῶν zu setzen.

§ 17. καί auch die persischen, wie die der Rhodier. — ἁλίσκοιτο. Gr. 54, 15 A. 1. — διετέλουν χρώμενοι gebrauchten fortwährend Gr. 56, 5 A. 3 vgl. 4, 3, 2. — τοξεύειν. Gr. 55, 3 A. 11. — ἄνω ἱέντες. Vielmehr ἅμα ἰόντες während des Marsches. Gr. 56, 10 A. 3. Plut. Al. 23: ἐμάνθανεν ἅμα πορευόμενος ἢ τοξεύειν ἢ ἐπιβαίνειν ἅρματος.

Καὶ ταύτῃ μὲν τῇ ἡμέρᾳ, ἐπεὶ κατεστρατοπεδεύοντο οἱ 18
Ἕλληνες κώμαις ἐπιτυχόντες, ἀπῆλθον οἱ βάρβαροι μεῖον
ἔχοντες ἐν τῇ τότε ἀκροβολίσει· τὴν δ' ἐπιοῦσαν ἡμέραν ἔ-
μειναν οἱ Ἕλληνες καὶ ἐπεσιτίσαντο· ἦν γὰρ πολὺς σῖτος ἐν
ταῖς κώμαις. Τῇ δ' ὑστεραίᾳ ἐπορεύοντο διὰ τοῦ πεδίου,
καὶ Τισσαφέρνης εἵπετο ἀκροβολιζόμενος. Ἔνθα δὴ οἱ Ἑλ- 19
ληνες ἔγνωσαν ὅτι πλαίσιον ἰσόπλευρον πονηρὰ τάξις εἴη πο-
λεμίων ἑπομένων. Ἀνάγκη γάρ ἐστιν, ἢν μὲν συγκύπτῃ τὰ
κέρατα τοῦ πλαισίου ἢ ὁδοῦ στενωτέρας οὔσης ἢ ὀρέων ἀναγ-
καζόντων ἢ γεφύρας, ἐκθλίβεσθαι τοὺς ὁπλίτας καὶ πορεύ-
εσθαι πονήρως ἅμα μὲν πιεζομένους, ἅμα δὲ καὶ ταραττο-
μένους· ὥςτε δυςχρήστους εἶναι ἀνάγκη ἀτάκτους ὄντας.
Ὅταν δ' αὖ διάσχῃ τὰ κέρατα, ἀνάγκη διασπᾶσθαι τοὺς 20
τότε ἐκθλιβομένους καὶ κενὸν γίγνεσθαι τὸ μέσον τῶν κε-
ράτων καὶ ἀθυμεῖν τοὺς ταῦτα πάσχοντας τῶν πολεμίων
ἑπομένων. Καὶ ὁπότε δέοι γέφυραν διαβαίνειν ἢ ἄλλην τινὰ
διάβασιν, ἔσπευδεν ἕκαστος βουλόμενος φθάσαι πρῶτος· καὶ
εὐεπίθετον ἦν ἐνταῦθα τοῖς πολεμίοις.
Ἐπεὶ δὲ ταῦτα ἔγνωσαν οἱ στρατηγοί, ἐποιήσαντο ἓξ 21
λόχους ἀνὰ ἑκατὸν ἄνδρας καὶ λοχαγοὺς ἐπέστησαν καὶ ἄλλους
πεντηκοντῆρας καὶ ἄλλους ἐνωμοτάρχας. Οὗτοι δὲ πορευ-
όμενοι [οἱ λοχαγοί], ὁπότε μὲν συγκύπτοι τὰ κέρατα, ὑπέ-
μενον ὕστεροι, ὥςτε μὴ ἐνοχλεῖν τοῖς κέρασι, τότε δὲ παρῆ-
γον ἔξωθεν τῶν κεράτων. Ὁπότε δὲ διάσχοιεν αἱ πλευραὶ 22

---

§ 18. *κώμαις.* Gr. 47, 11 A. 5. — *μεῖον.* zu 1, 10, 8.

§ 19. *πολεμίων.* zu 2, 4, 6. — *συγκύπτειν* sich zusammenziehen, indem sie sich einander nähern vgl. § 21. — *διέχειν.* Gr. 52, 2 A. 3. — *κέρατα, πλευραί* § 22. — *ἀναγκάζειν* einzwängen. — *ἅμα μέν — ἅμα δέ* zugleich — und Gr. 59, 1 A. 4 vgl. 4, 1, 4. 5, 10, 14.

§ 20. *διάσχῃ.* Gr. 53, 6 A. 5. — *τότε* in dem eben erwähnten Falle. — *τὸ μέσον τῶν* der Raum zwischen den. vgl. zu 1, 7, 6. — *δέοι.* Gr. 54, 17 A. 1. — *διάβασιν.* zu 2, 3, 10. — *εὐεπίθετον.* Gr. 43, 4 A. 13. u. 61, 5 A. 6 vgl. 4, 3, 12. 8, 12 und über den Plu. zu 3, 4, 49.

§ 21. *ἀνά* jeden zu. Gr. 68, 20 A. 2 vgl. 4, 6, 4. 6, 3, 11. Der Lochos enthielt zwei Pentekostyen, vier Enomotien. — *ἄλλους.* zu 1, 5, 5. — *πορευόμενοι.* Lies *πορευομένων* vgl. zu 1, 2, 17. — *ὕστεροι.* Gr. 57, 5 A. 3. — *ἐνοχλεῖν τοῖς.* Gr. 46, 7 A. 2. — *τότε — κεράτων* und dann marschirten sie hinter den beiden Colonnen neben einander auf.

τοῦ πλαισίου, τὸ μέσον ἂν ἐξεπίμπλασαν, εἰ μὲν στενώτερον εἴη τὸ διέχον, κατὰ λόχους, εἰ δὲ πλατύτερον, κατὰ πεντηκοστῦς, εἰ δὲ πάνυ πλατύ, κατ' ἐνωμοτίας· ὥςτε ἀεὶ ἔκπλεων
23 εἶναι τὸ μέσον. Εἰ δὲ καὶ διαβαίνειν τινὰ δέοι διάβασιν ἢ γέφυραν, οὐκ ἐταράττοντο, ἀλλ' ἐν μέρει οἱ λοχαγοὶ διέβαινον· καὶ εἴ που δέοι τι τῆς φάλαγγος, ἐπιπαρῆσαν οὗτοι. Τούτῳ τῷ τρόπῳ ἐπορεύθησαν σταθμοὺς τέτταρας.
24 Ἡνίκα δὲ τὸν πέμπτον ἐπορεύοντο σταθμόν, εἶδον βασίλειόν τι καὶ περὶ αὐτὸ κώμας πολλάς, τὴν δὲ ὁδὸν πρὸς τὸ χωρίον τοῦτο διὰ γηλόφων ὑψηλῶν γιγνομένην, οἳ καθῆκον ἀπὸ τοῦ ὄρους, ὑφ' ᾧ ἦν κώμη. Καὶ εἶδον μὲν τοὺς γηλόφους ἄσμενοι οἱ Ἕλληνες, ὡς εἰκός, τῶν πολεμίων ὄντων
25 ἱππέων· ἐπεὶ δὲ πορευόμενοι ἐκ τοῦ πεδίου ἀνέβησαν ἐπὶ τὸν πρῶτον γήλοφον καὶ κατέβαινον, ὡς ἐπὶ τὸν ἕτερον ἀναβαῖεν, ἐνταῦθα ἐπιγίγνονται οἱ βάρβαροι καὶ ἀπὸ τοῦ ὑψηλοῦ εἰς τὸ πρανὲς ἔβαλλον, ἐσφενδόνων, ἐτόξευον ὑπὸ μα-
26 στίγων· καὶ πολλοὺς κατετίτρωσκον καὶ ἐκράτησαν τῶν Ἑλλήνων γυμνητῶν καὶ κατέκλεισαν αὐτοὺς εἴσω τῶν ὅπλων·

---

§ 22. ἄν. zu 1, 5, 2. — ἐξεπίμπλασαν, οἱ ἓξ λόχοι. — κατὰ λόχους lochenweise (zu 1, 2, 16), so daß jeder Lochos nur Eine Reihe von hundert Mann Tiefe bildete, κατὰ πεντηκοστῦς so daß zwei, κατ' ἐνωμοτίας so daß vier Mann von jedem Lochos neben einander marschirten. Diese Erklärung bestätigt Arr. Takt. p. 18: λόχος ὀνομάζεται ἀριθμὸς ἀνδρῶν ἀπὸ τοῦ ἡγουμένου καὶ τῶν μετὰ τούτων κατόπιν τεταγμένων ἔστ' ἐπὶ τὸν τελευταῖον τὸ βάθος. Vgl. p. 20. 21. 57 ff. Daß drei dieser Lochen sich vorn, drei hinten befanden erhellt aus § 43.

§ 23. δέοι. Gr. 54, 12 A. 5. — ἐν τῷ μέρει in seiner Reihe, wie an ihn die Reihe kam. Gr. 50, 2 A. 3 vgl. 7, 6, 36. — τι etwa. Thuk. 3, 22: ἐπετέτακτο παραβοηθεῖν, εἴ τι δέοι. 1, 44: ἀσθενεστέροις οὖσιν, ἤν τι δέῃ, ἐς πόλεμον καθίστανται. — τῆς φάλαγγος hängt von που ab: an irgend einem Theile der Marschcolonne (zu 3, 3, 11). Gr. 47, 10 A. 4. — ἐπιπαρῆσαν kamen noch dazu herbei, wie Thuk. 1, 61. Gr. 68, 46 A. 17. — τούτῳ τῷ τρόπῳ bezieht sich unstreitig nicht bloß auf die nächsten vier, sondern auch auf die folgenden Märsche. Der Schriftsteller dachte: auf diese Weise setzten sie ihrem Marsch fort, ohne daß ihnen auf den vier nächsten Stationen etwas Bemerkenswerthes begegnete.

§ 24. γιγνομένην. zu 1, 2, 17; vom Part. Gr. 56, 7 A. 1. — τοῦ, in so fern es vor ihnen lag. Gr. 50, 2 A. 1. — ἄσμενοι. Gr. 57, 5 A. 1.

§ 25. ὑψηλοῦ. Gr. 43, 4 A. 2. — ἐτόξευον. Gr. 59, 1. A 1. — ὑπὸ μαστίγων unter Geißelhieben. Gr. 68, 43 A. 1.

§ 26. Ἑλλήνων. Gr. 47, 19 A. 3 u. 57, 1 A. 2.

ὥςτε παντάπασι ταύτην τὴν ἡμέραν ἄχρηστοι ἦσαν ἐν τῷ
ὄχλῳ ὄντες καὶ οἱ σφενδονῆται καὶ οἱ τοξόται. Ἐπεὶ δὲ 27
πιεζόμενοι οἱ Ἕλληνες ἐπεχείρησαν διώκειν, σχολῇ μὲν ἐπὶ
τὸ ἄκρον ἀφικνοῦνται ὁπλῖται ὄντες, οἱ δὲ πολέμιοι ταχὺ
ἀπεπήδων. Πάλιν δὲ ὁπότε ἀπίοιεν πρὸς τὸ ἄλλο στρά- 28
τευμα, ταὐτὰ ἔπασχον· καὶ ἐπὶ τοῦ δευτέρου γηλόφου ταὐτὰ
ἐγίγνετο, ὥςτε ἀπὸ τοῦ τρίτου γηλόφου ἔδοξεν αὐτοῖς μὴ κι-
νεῖν τοὺς στρατιώτας, πρὶν ἀπὸ τῆς δεξιᾶς πλευρᾶς τοῦ πλαι-
σίου ἀνήγαγον πελταστὰς πρὸς τὸ ὄρος; Ἐπεὶ δ' οὗτοι ἐγένοντο 29
ὑπὲρ τῶν ἑπομένων πολεμίων, οὐκέτι ἐπετίθεντο οἱ πολέμιοι
τοῖς καταβαίνουσι, δεδοικότες μὴ ἀποτμηθείησαν καὶ ἀμ-
φοτέρωθεν αὐτῶν γένοιντο [οἱ πολέμιοι]. Οὕτω τὸ λοιπὸν 30
τῆς ἡμέρας πορευόμενοι, οἱ μὲν τῇ ὁδῷ κατὰ τοὺς γηλόφους,
οἱ δὲ κατὰ τὸ ὄρος ἐπιπαριόντες, ἀφίκοντο εἰς τὰς κώμας
καὶ ἰατροὺς κατέστησαν ὀκτώ· πολλοὶ γὰρ ἦσαν οἱ τετρω-
μένοι.

Ἐνταῦθα ἔμειναν ἡμέρας τρεῖς καὶ τῶν τετρωμένων 31
ἕνεκα καὶ ἅμα ἐπιτήδεια πολλὰ εἶχον, ἄλευρα, οἶνον, κρι-
θὰς ἵπποις συμβεβλημένας πολλάς. Ταῦτα δὲ συνενηνε-
γμένα ἦν τῷ σατραπεύοντι τῆς χώρας. Τετάρτῃ δ' ἡμέρᾳ κα-
ταβαίνουσιν εἰς τὸ πεδίον. Ἐπεὶ δὲ κατέλαβεν αὐτοὺς Τισ- 32
σαφέρνης σὺν τῇ δυνάμει, ἐδίδαξεν αὐτοὺς ἡ ἀνάγκη κατασκη-
νῆσαι οὗ πρῶτον εἶδον κώμην καὶ μὴ πορεύεσθαι ἔτι μαχο-
μένους· πολλοὶ γὰρ ἦσαν ἀπόμαχοι, οἱ τετρωμένοι καὶ οἱ
ἐκείνους φέροντες καὶ οἱ τῶν φερόντων τὰ ὅπλα δεξάμενοι.

---

§ 27. *μέν.* Dem entspricht das *δέ* nach *πάλιν* § 28.

§ 28. *ὁπότε ἀπίοιεν*, ungenau für *ὅτε ἀπῄεσαν*, weil dem Schriftsteller schon das folgende Mal mit vorschwebte. — *κινεῖν* fortführen. Thuk. 1, 105: *τὸ πρὸς Αἰγίνῃ ναυτικὸν οὐκ ἐκίνησαν.* vgl. 6, 1, 8. — *ἀνήγαγον* für *ἀναγάγοιεν*, als ob *οὐκ ἐκίνησαν* vorherginge.

§ 29. *ἐγένοντο.* zu 1, 7, 17. — *ἀποτμηθείησαν.* Gr. 30, 9 A. 2 vgl. 3, 4, 35. 4, 3, 21. 5, 7, 20.

§ 30. *οἱ μέν*, das Hauptheer, *οἱ δέ*, die Peltasten § 28. — *ἐπιπαριόντες* auf den Höhen neben der Colonne gehend, wie 6, 1, 19 und Thuk. 5, 10. — *οἱ τετρωμένοι.* Gr. 47, 28 A. 4.

§ 31. *καὶ ἅμα* und zugleich weil. Gr. 69, 6 A.

§ 32. *τῇ.* Gr. 50, 2 A. 3. — *ἀπόμαχοι.* Nicht-Combattanten vgl. 4, 1, 13. — *οἱ τ.* nämlich die V. Gr. 57, 10 A. 5.

33 Ἐπεὶ δὲ κατεσκήνησαν καὶ ἐπεχείρησαν αὐτοῖς ἀκροβολίζεσθαι
οἱ βάρβαροι πρὸς τὴν κώμην προσιόντες, πολὺ περιῆσαν οἱ
Ἕλληνες· πολὺ γὰρ διέφερεν ἐκ τῆς χώρας ὁρμῶντας ἀλέ-
ξασθαι ἢ πορευομένους ἐπιοῦσι τοῖς πολεμίοις μάχεσθαι.
34 Ἡνίκα δ' ἦν ἤδη δείλη, ὥρα ἦν ἀπιέναι τοῖς πολεμίοις· οὔ-
ποτε γὰρ μεῖον ἀπεστρατοπεδεύοντο οἱ βάρβαροι τοῦ Ἑλλη-
νικοῦ ἑξήκοντα σταδίων, φοβούμενοι μὴ τῆς νυκτὸς οἱ Ἕλ-
35 ληνες ἐπίθωνται αὐτοῖς. Πονηρὸν γὰρ νυκτός ἐστι στρά-
τευμα Περσικόν. Οἵ τε γὰρ ἵπποι αὐτοῖς δέδενται καὶ ὡς
ἐπὶ τὸ πολὺ πεποδισμένοι εἰσὶ τοῦ μὴ φεύγειν ἕνεκα, εἰ λυ-
θείησαν· ἐάν τέ τις θόρυβος γίγνηται, δεῖ ἐπισάξαι τὸν ἵπ-
πον Πέρσῃ ἀνδρὶ καὶ χαλινῶσαι δὲ καὶ θωρακισθέντα ἀνα-
βῆναι ἐπὶ τὸν ἵππον. Ταῦτα δὲ πάντα χαλεπὰ νύκτωρ καὶ
θορύβου ὄντος ποιεῖν. Τούτου ἕνεκα πόῤῥω ἀπεσκήνουν
τῶν Ἑλλήνων.
36 Ἐπεὶ δὲ ἐγίγνωσκον αὐτοὺς οἱ Ἕλληνες βουλομένους
ἀπιέναι καὶ διαγγελλομένους, ἐκήρυξε τοῖς Ἕλλησι συσκευ-
άζεσθαι ἀκουόντων τῶν πολεμίων. Καὶ χρόνον μέν τινα

---

§ 33. *αὐτοῖς.* Gr. 48, 9. — *πολὺ περιῆσαν.* Gr. 48, 15 A. 13. — *πολὺ διέφερεν ἤ* es war viel anders, vortheilhafter als. Mem. 3, 11, 14: *τηνικαῦτα πολὺ διαφέρει τὰ αὐτὰ δῶρα ἢ πρὶν ἐπιθυμῆσαι διδόναι.* — *ἐκ τῆς χώρας* von dem eingenommenen Standpunkte aus. Kyr. 7, 1, 36: *εἶδε τοὺς Πέρσας ἐκ τῆς χώρας ἐωσμένους.* — *ὁρμῶντας* anrückend. Gr. 52, 2 A. 1 vgl. 4, 3, 31. 5, 7, 25.

§ 34. *ἀπιέναι.* Gr. 50, 6 A. 4. — *τοῦ* entfernt von dem. Gr. 47, 23. — *Ἑλληνικοῦ.* Gr. 43, 4 A. 17. — *ἐπίθωνται.* zu 1, 8, 24.

§ 35. *πονηρόν* ein übles Ding würde auch stehen, wenn *στρατός* oder *στρατιά* folgte. Gr. 43, 4 A. 11. Reitk. 3, 6: *ἄχρηστον καὶ οἰκέτης καὶ στράτευμα ἀπειθές.* — *οἵ τε.* Dem entspricht *ἐάν τε.* — *ὡς ἐπὶ τὸ πολύ.* zu 3, 1, 42. — *εἰ λυθείησαν.* Im Vorhergehenden liegt: *ὅπερ ἂν γένοιτο.* Vgl. 7, 8, 16 u. Gr. 54, 12 A. 9. — *ἐπισάξαι.* Statt der Sättel hatten die Alten Decken, wie es scheint, von Filz, *ἐφίππια, ἐφιππείους πίλους,* strata. Vgl. Reitk. 7, 5 und dort Jacobs. — *ἀνδρί* für *ἄνδρα.* Gr. 48, 7 A. 3. — *Ἑλλήνων.* Gr. 47, 29 A. 1.

§ 36 *βουλομένους.* Gr. 56, 7 A. 1. — *διαγγελλομένους* daß sie unter einander, die Officiere den Soldaten, sich den Befehl mittheilten. — *ἐκήρυξε.* zu *ἐσάλπιγξε* 1, 2, 17. — *ἐπέσχον τῆς.* Gr.

ἐπέσχον τῆς πορείας οἱ βάρβαροι. Ἐπειδὴ δὲ ὀψὲ ἐγίγνετο,
ἀπῄεσαν· οὐ γὰρ ἐδόκει λυσιτελεῖν αὐτοῖς νυκτὸς πορεύεσθαι
καὶ κατάγεσθαι ἐπὶ τὸ στρατόπεδον. Ἐπειδὴ δὲ σαφῶς ἀπι- 37
όντας ἤδη ἑώρων οἱ Ἕλληνες, ἐπορεύοντο καὶ αὐτοὶ ἀναζεύ-
ξαντες καὶ διῆλθον ὅσον ἑξήκοντα σταδίους. Καὶ γίγνεται
τοσοῦτον μεταξὺ τῶν στρατευμάτων ὥςτε τῇ ὑστεραίᾳ οὐκ
ἐφάνησαν οἱ πολέμιοι οὐδὲ τῇ τρίτῃ· τῇ δὲ τετάρτῃ νυκτὸς
προελθόντες καταλαμβάνουσι χωρίον ὑπερδέξιον οἱ βάρβα-
ροι, ᾗ ἔμελλον οἱ Ἕλληνες παριέναι, ἀκρωνυχίαν ὄρους, ὑφ' ἣν
ἡ κατάβασις ἦν εἰς τὸ πεδίον. Ἐπειδὴ δὲ ἑώρα Χειρί- 38
σοφος προκατειλημμένην τὴν ἀκρωνυχίαν, καλεῖ Ξενοφῶντα
ἀπὸ τῆς οὐρᾶς καὶ κελεύει λαβόντα τοὺς πελταστὰς παραγε-
νέσθαι εἰς τὸ πρόσθεν. Ὁ δὲ Ξενοφῶν τοὺς μὲν πελταστὰς 39
οὐκ ἦγεν· ἐπιφαινόμενον γὰρ ἑώρα Τισσαφέρνην καὶ τὸ
στράτευμα πᾶν· αὐτὸς δὲ προςελάσας ἠρώτα· Τί καλεῖς;
Ὁ δὲ λέγει αὐτῷ· Ἔξεστιν ὁρᾶν· προκατείληπται γὰρ ἡμῖν
ὁ ὑπὲρ τῆς καταβάσεως λόφος καὶ οὐκ ἔστι παρελθεῖν, εἰ
μὴ τούτους ἀποκόψομεν. Ἀλλὰ τί οὐκ ἦγες τοὺς πελταστάς; 40
Ὁ δὲ λέγει ὅτι οὐκ ἐδόκει αὐτῷ ἔρημα καταλιπεῖν τὰ ὄπι-
σθεν πολεμίων ἐπιφαινομένων. Ἀλλὰ μὴν ὥρα γ', ἔφη,
βουλεύεσθαι πῶς τις τοὺς ἄνδρας ἀπελᾷ ἀπὸ τοῦ λόφου.
Ἐνταῦθα Ξενοφῶν ὁρᾷ τοῦ ὄρους τὴν κορυφὴν ὑπὲρ αὐτοῦ 41
τοῦ ἑαυτῶν στρατεύματος οὖσαν καὶ ἀπὸ ταύτης ἔφοδον ἐπὶ
τὸν λόφον ἔνθα ἦσαν οἱ πολέμιοι, καὶ λέγει· Κράτιστον, ὦ
Χειρίσοφε, ἡμῖν ἵεσθαι ὡς τάχιστα ἐπὶ τὸ ἄκρον· ἐὰν γὰρ

47, 13. — τό das inzwischen von den Troßknechten aufgeschlagene. Gr. 50, 2 A. 2.

§ 37. καὶ αὐτοί gleichfalls. Gr. 51, 6 A. 6. — ὅσον. zu 1, 8, 6. — ὑφ' ἣν unter dem hin. Gr. 68, 45 A. 1 vgl. 7, 4, 5. 11, 8, 21.

§ 39. ἔξεστι bezeichnet eine Möglichkeit die in dem Subject, ἔνεστιν eine die in der Sache liegt; ἔστιν Ausführbarkeit oder Erreichbarkeit an und für sich (absolut), πάρεστιν enthält daneben den Begriff der Leichtigkeit. — ἡμῖν. zu 1, 3, 16. — ἀποκόψομεν. Gr. 54, 12 A. 2.

§ 40. ἀλλὰ μήν. Gr. 69, 39 A. 1. — πῶς. zu 1, 7, 2. — τις man, wir. zu 1, 4, 12. — ἀπελᾷ. Gr. 53, 7 A. 3.

§ 41 αὐτοῦ gerade ganz nahe, wie ipse (Liv. 21, 30, Curt. 7, 5, 5). Gr. 51, 6 A. 9 vgl. 4, 1, 2. 3, 11. 6, 2, 4. — τοῦ ἑαυτῶν ihrem, dem der Hellenen. Gr. 58, 4 A. 3 vgl. 4, 7, 19. 5, 6, 16; so ἑαυτοῖς 4, 7, 20, ἑαυτούς Hell. 4, 6, 4, σφέτερος Thuk. 7, 1. 4, Lys. 32, 11. — ἔνθα. zu Gr. 66, 3 A. 1. — ἵεσθαι. Gr. 38, 3 A. 6.

τοῦτο λάβωμεν, οὐ δυνήσονται μένειν οἱ ὑπὲρ τῆς ὁδοῦ. Ἀλλά, εἰ βούλει, μένε ἐπὶ τῷ στρατεύματι, ἐγὼ δ' ἐθέλω πορεύεσθαι· εἰ δὲ χρῄζεις, πορεύου ἐπὶ τὸ ὄρος, ἐγὼ δὲ
42 μενῶ αὐτοῦ. Ἀλλὰ δίδωμί σοι, ἔφη ὁ Χειρίσοφος, ὁπότερον βούλει ἑλέσθαι. Εἰπὼν ὁ Ξενοφῶν ὅτι νεώτερός ἐστιν, αἱρεῖται πορεύεσθαι, κελεύει δέ οἱ συμπέμψαι ἀπὸ τοῦ στόματος ἄνδρας· μακρὰν γὰρ ἦν ἀπὸ τῆς οὐρᾶς λαβεῖν.
43 Καὶ ὁ Χειρίσοφος συμπέμπει τοὺς ἀπὸ τοῦ στόματας πελταστάς· ἔλαβε δὲ τοὺς κατὰ μέσον τοῦ πλαισίου. Συνέπεσθαι δ' ἐκέλευσεν αὐτῷ καὶ τοὺς τριακοσίους οὓς αὐτὸς εἶχε τῶν ἐπιλέκτων ἐπὶ τῷ στόματι τοῦ πλαισίου.

44 Ἐντεῦθεν ἐπορεύοντο ὡς ἐδύναντο τάχιστα. Οἱ δ' ἐπὶ τοῦ λόφου πολέμιοι ὡς ἐνόησαν αὐτῶν τὴν πορείαν ἐπὶ τὸ ἄκρον,
45 εὐθὺς καὶ αὐτοὶ ὥρμησαν ἁμιλλᾶσθαι ἐπὶ τὸ ἄκρον. Καὶ ἐνταῦθα πολλὴ μὲν κραυγὴ ἦν τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατεύματος διακελευομένων τοῖς ἑαυτῶν, πολλὴ δὲ κραυγὴ τῶν ἀμφὶ
46 Τισσαφέρνην τοῖς ἑαυτῶν διακελευομένων. Ξενοφῶν δὲ παρελαύνων ἐπὶ τοῦ ἵππου παρεκελεύετο· Ἄνδρες, νῦν ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα νομίζετε ἁμιλλᾶσθαι, νῦν πρὸς παῖδας καὶ γυναῖκας, νῦν, ὀλίγον πονήσαντες χρόνον ἀμαχεὶ τὴν λοιπὴν πο-
47 ρευσόμεθα. Σωτηρίδας δὲ ὁ Σικυώνιος εἶπεν· Οὐκ ἐξ ἴσου, ὦ Ξενοφῶν, ἐσμέν· σὺ μὲν γὰρ ἐφ' ἵππου ὀχῇ, ἐγὼ
48 δὲ χαλεπῶς κάμνω τὴν ἀσπίδα φέρων. Καὶ ὃς ἀκούσας ταῦτα καταπηδήσας ἀπὸ τοῦ ἵππου ὠθεῖται αὐτὸν ἐκ τῆς τάξεως καὶ τὴν ἀσπίδα ἀφελόμενος ὡς ἐδύνατο τάχιστα ἔχων ἐπορεύετο. Ἐτύγχανε δὲ καὶ θώρακα ἔχων τὸν ἱππικόν, ὥςτε ἐπιέζετο. Καὶ τοῖς μὲν ἔμπροσθεν ὑπά-

---

— μένε-ἐγὼ δέ, wie 7, 3, 36, indem beim ersten Verbum der Gegensatz noch nicht gedacht wird.

§ 42. εἰπών. Aehnliche Asyndeta 4, 1, 20. 8, 6, 7 vgl. Gr. 59, 1 A. 11. — οἱ. Gr. 48, 11 A. 14. — μακράν. Plut. Them. 4: μακρὰν ἦσαν οὗτοι. Ueber das Comparative (zu weit) Gr. 49, 1.

§ 43. τοὺς ἀπό wie τοὺς ἐκ 1, 2, 3 vgl. 5, 2, 24. 25. — τῶν ἐπιλέκτων, von den sechs Lochen § 21.

§ 44. αὐτῶν. Gr. 47, 9 A. 12 — ἁμιλλᾶσθαι contendere.

§ 45. στρατεύματος διακελευομένων. zu 2, 1, 6.

§ 46. νῦν — νῦν. zu 3, 1, 37. — λοιπήν. Gr. 43, 3 A. 3.

§ 47. ἐξ ἴσου in gleicher Lage. Gr. 43, 4 A. 5. — χαλεπῶς gehört zu φέρων. — φέρων. Gr. 56, 6 A. 1.

§ 48. καὶ ὅς und er. Gr. 50, 1 A. 5. — τὸν ἱππικόν. Plut. Philop. 9: πεζὸς ἐν ἱππικῷ θώρακι καὶ σκευῇ βαρυτέρᾳ χαλεπῶς ἁμιλλώμενος. — ὑπάγειν langsam vorrücken, wie 4, 2, 16. Gr. 68, 46 A. 18.

γειν παρεκελεύετο, τοῖς δὲ ὄπισθεν παριέναι μόλις ἑπομένοις.
Οἱ δ' ἄλλοι στρατιῶται παίουσι καὶ βάλλουσι καὶ λοι- 49
δοροῦσι τὸν Σωτηρίδαν, ἔστε ἠνάγκασαν λαβόντα τὴν ἀσπίδα
πορεύεσθαι. Ὁ δὲ ἀναβάς, ἕως μὲν βάσιμα ἦν, ἐπὶ τοῦ
ἵππου ἦγεν, ἐπεὶ δὲ ἄβατα ἦν, καταλιπὼν τὸν ἵππον ἔσπευδε
πεζῇ. Καὶ φθάνουσιν ἐπὶ τῷ ἄκρῳ γενόμενοι τοὺς πολεμίους.
ε'. Ἔνθα δὴ οἱ μὲν βάρβαροι στραφέντες ἔφευγον ᾗ 1
ἕκαστος ἐδύνατο, οἱ δ' Ἕλληνες εἶχον τὸ ἄκρον. Οἱ δὲ ἀμφὶ
Τισσαφέρνην καὶ Ἀριαῖον ἀποτραπόμενοι ἄλλην ὁδὸν ᾤχοντο.
Οἱ δὲ ἀμφὶ Χειρίσοφον καταβάντες εἰς τὸ πεδίον ἐστρατο-
πεδεύσαντο ἐν κώμῃ μεστῇ πολλῶν ἀγαθῶν. Ἦσαν δὲ καὶ
ἄλλαι κῶμαι πολλαί, πλήρεις πολλῶν ἀγαθῶν, ἐν τούτῳ τῷ
πεδίῳ παρὰ τὸν Τίγρητα ποταμόν. Ἡνίκα δ' ἦν δείλη, ἐξα- 2
πίνης ἐπιφαίνονται οἱ πολέμιοι ἐν τῷ πεδίῳ καὶ τῶν Ἑλ-
λήνων κατέκοψάν τινας τῶν ἐσκεδασμένων ἐν τῷ πεδίῳ κα-
θ' ἁρπαγήν· καὶ γὰρ νομαὶ πολλαὶ βοσκημάτων διαβιβαζόμεναι
εἰς τὸ πέραν τοῦ ποταμοῦ κατελήφθησαν. Ἐνταῦθα Τισσα- 3
φέρνης καὶ οἱ σὺν αὐτῷ καίειν ἐπεχείρησαν τὰς κώμας. Καὶ
τῶν Ἑλλήνων μάλα ἠθύμησάν τινες, ἐννοούμενοι μὴ τὰ ἐπι-
τήδεια, εἰ καίοιεν, οὐκ ἔχοιεν ὁπόθεν λαμβάνοιεν. Καὶ οἱ 4
μὲν ἀμφὶ Χειρίσοφον ἀπῄεσαν ἐκ τῆς βοηθείας· ὁ δὲ Ξενο-
φῶν ἐπεὶ κατέβη, παρελαύνων τὰς τάξεις, ἡνίκα ἀπὸ τῆς
βοηθείας ἀπήντησαν οἱ Ἕλληνες, ἔλεγεν· Ὁρᾶτε, ὦ ἄνδρες 5
Ἕλληνες, ὑφιέντας τὴν χώραν ἤδη ἡμετέραν εἶναι; Ἃ γὰρ
ὅτε ἐσπένδοντο διεπράττοντο, μὴ καίειν τὴν βασιλέως χώραν,
νῦν αὐτοὶ καίουσιν ὡς ἀλλοτρίαν. Ἀλλ' ἐάν που καταλεί-

---

§. 49. ἀναβάς, ἐπὶ τὸν ἵππον. Gr. 60, 7 A. 3. — βάσιμα erg. τῷ ἵππῳ, sonst ἱππάσιμα, wie ἄφιππα für ἄβατα; über den Plu. Gr. 43, 4 A. 13 vgl. zu 3, 4, 20. — φθάνουσι γενόμενοι τούς kommen eher als die. Gr. 56, 5 A. 5 u. 46, 8 vgl. 5, 7, 16.

C. 5 § 1. ἀγαθά von Lebensmitteln, wie 4, 4, 9. 6, 27; über den Ge. Gr. 47, 26 A. 6.

§ 2. καὶ γάρ. Gr. 69, 32 A. 21. — διαβιβαζόμεναι. Gr. 56, 7 A. 3.

§ 3. μή, weil ἐννοούμενοι den Begriff der Furcht mit enthält. Gr. 54, 8 A. 10 vgl. 4, 2, 13. 5, 9, 28. — καίοιεν, οἱ πολέμιοι. zu 1, 4, 5. — ἔχοιεν, οἱ Ἕλληνες. — ὁπόθεν. zu 2, 4, 5. — λαμβάνοιεν. Gr. 54, 7 A. 1.

§ 5. ὑφιέντας daß sie einräumen. — ἅ. Gr. 44, 4 A. 3. — διεπράττοντο 2, 3, 27. — καίειν. zu ἀποστῆναι 1, 1, 7. — καίουσι kurz

6 πωσί γε αὐτοῖς τὰ ἐπιτήδεια, ὄψονται καὶ ἡμᾶς ἐνταῦθα πορευομένους. Ἀλλ', ὦ Χειρίσοφε, ἔφη, δοκεῖ μοι βοηθεῖν ἐπὶ τοὺς καίοντας ὡς ὑπὲρ τῆς ἡμετέρας. Ὁ δὲ Χειρίσοφος εἶπεν· Οὔκουν ἔμοιγε δοκεῖ· ἀλλὰ καὶ ἡμεῖς, ἔφη, καίωμεν, καὶ οὕτω θᾶττον παύσονται.

7 Ἐπεὶ δὲ ἐπὶ τὰς σκηνὰς ἀπῆλθον, οἱ μὲν ἄλλοι περὶ τὰ ἐπιτήδεια ἦσαν, στρατηγοὶ δὲ καὶ λοχαγοὶ συνῆλθον. Καὶ ἐνταῦθα πολλὴ ἀπορία ἦν. Ἔνθεν μὲν γὰρ ὄρη ἦν ὑπερύψηλα, ἔνθεν δὲ ὁ ποταμός, τοσοῦτος τὸ βάθος ὡς μηδὲ τὰ
8 δόρατα ὑπερέχειν πειρωμένοις τοῦ βάθους. Ἀπορουμένοις δ' αὐτοῖς προσελθών τις ἀνὴρ Ῥόδιος εἶπεν· Ἐγὼ θέλω, ὦ ἄνδρες, διαβιβάσαι ὑμᾶς κατὰ τετρακισχιλίους ὁπλίτας, ἂν ἐμοὶ ὧν δέομαι ὑπηρετήσητε καὶ τάλαντον μισθὸν πορίσητε.
9 Ἐρωτώμενος δὲ ὅτου δέοιτο, Ἀσκῶν, ἔφη, δισχιλίων δεήσομαι. Πολλὰ δ' ὁρῶ ταῦτα πρόβατα καὶ αἶγας καὶ βοῦς καὶ ὄνους, ἃ ἀποδαρέντα καὶ φυσηθέντα ῥᾳδίως ἂν παρέχοι τὴν
10 διάβασιν. Δεήσομαι δὲ καὶ τῶν δεσμῶν οἷς χρῆσθε περὶ τὰ ὑποζύγια· τούτοις δ', ἔφη, ζεύξας τοὺς ἀσκοὺς πρὸς ἀλλήλους, ὁρμίσας ἕκαστον ἀσκὸν λίθους ἀρτήσας καὶ ἀφεὶς ὥσπερ ἀγκύρας εἰς τὸ ὕδωρ, διαγαγὼν καὶ ἀμφοτέ-

---

für *ποιοῦσι καίοντες*. Kyr. 1, 4, 6: *ἃ πρόσθεν τῷ Σάκᾳ ἐμέμφετο, αὐτὸς ἤδη Σάκας ἑαυτῷ ἐγίγνετο.*

§ 6. *βοηθεῖν*. zu 1, 2, 1. — *ὑμετέρας*. Gr. 43, 3 A. 3.

§ 7. *τὰς σκηνάς* das Lager (denn die Zelte waren nach 3, 3, 1 ff. verbrannt), weil der Ausdruck einmal mit Lager synonym geworden. So heißen auch *σκηνοῦν* und *σκηνεῖν* öfter bloß lagern. — *περὶ τά*. Gr. 68, 33 A. 2 vgl. zu 3, 5, 14. — *στρατηγοί* ohne Artikel, wie oft (bei Verbindung mehrerer Begriffe). Gr. 50, 3 A. 7 vgl. 4, 7, 25. 6, 3, 12. 7. 3, 15. Eben so der Singular 7, 6, 7: einer (Jeder) der Strateg ist. — *ἔνθεν*. zu 2, 4, 22. — *ὑπερέχειν* überragen. Gr. 52, 2 A. 3. — *πειρωμένοις* wenn man untersuchte. Gr. 48, 5 A. 2 vgl. 4, 3, 6.

§ 8. *ἀπορουμένοις*. Gr. 52, 8 A. 9; über den Da. eb. 48, 11 A. 7. — *κατὰ τετρακισχιλίους* je viertausend vgl. § 11 u. zu 1, 8, 9.

§ 9. *ταῦτα* hier. Gr. 50, 11 A. 22. — *ἅ*. zu *φρουρούμενα* 1, 4, 8. — *καὶ φυσηθέντα* kurz für *φυσηθέντων τῶν δερμάτων*. — *τούτοις* — *ἐπιφορήσω* mit diesen will ich die Schläuche an einander fügen und einem jeden, gleichsam wie einem Schiffe durch Anker, eine feste Lage dadurch geben daß ich (an Riemen) Steine anbinde, diese wie Anker nach entgegengesetzten Seiten (*διαγαγών*) hinabsenke (*ἀφείς*) und von beiden Seiten sie (an die Schläuche) anknüpfe: worauf ich Strauchwerk und Erde werde auftragen lassen. — *ζεύξας ὁρμίσας*. Gr. 56, 15 A. 2. — *ἀφεὶς διαγαγών*. eb. vgl. A. 5.

ρωθεν δήσας ἐπιβαλῶ ὕλην καὶ γῆν ἐπιφορήσω. Ὅτι μὲν 11
οὖν οὐ καταδύσεσθε αὐτίκα μάλα εἴσεσθε· ὁ γὰρ ἀσκὸς δύο
ἄνδρας ἕξει τοῦ μὴ καταδῦναι· ὥςτε δὲ μὴ ὀλισθάνειν ἡ ὕλη καὶ ἡ
γῆ σχήσει. Ἀκούσασι ταῦτα τοῖς στρατηγοῖς τὸ μὲν ἐνθύμημα 12
χάριεν ἐδόκει εἶναι, τὸ δ' ἔργον ἀδύνατον· ἦσαν γὰρ οἱ κω-
λύσοντες πέραν πολλοὶ ἱππεῖς, οἳ εὐθὺς τοῖς πρώτοις οὐδὲν
ἂν ἐπέτρεπον τούτων ποιεῖν.
Ἐνταῦθα τὴν μὲν ὑστεραίαν ἐπανεχώρουν εἰς τοὔμπαλιν 13
[ἢ] πρὸς Βαβυλῶνα εἰς τὰς ἀκαύστους κώμας, κατακαύσαντες
ἔνθεν ἐξῄεσαν· ὥςτε οἱ πολέμιοι οὐ προςήλαυνον, ἀλλὰ
ἐθεῶντο καὶ ὅμοιοι ἦσαν θαυμάζοντες ὅποι ποτὲ τρέψονται οἱ
Ἕλληνες καὶ τί ἐν νῷ ἔχοιεν. Ἐνταῦθα οἱ μὲν ἄλλοι στρα- 14
τιῶται ἀμφὶ τὰ ἐπιτήδεια ἦσαν· οἱ δὲ στρατηγοὶ καὶ οἱ λο-
χαγοὶ πάλιν συνῆλθον, καὶ συναγαγόντες τοὺς αἰχμαλώτους
ἤλεγχον τὴν κύκλῳ πᾶσαν χώραν τίς ἑκάστη εἴη. Οἱ δ' ἔλε- 15
γον ὅτι τὰ μὲν πρὸς μεσημβρίαν τῆς ἐπὶ Βαβυλῶνα εἴη καὶ
Μηδίαν, δι' ἧςπερ ἥκοιεν, ἡ δὲ πρὸς ἕω ἐπὶ Σοῦσά τε καὶ
Ἐκβάτανα φέροι, ἔνθα θερίζειν καὶ ἐαρίζειν λέγεται βασι-
λεύς, ἡ δὲ διαβάντι τὸν ποταμὸν πρὸς ἑσπέραν ἐπὶ Λυδίαν
καὶ Ἰωνίαν φέροι, ἡ δὲ διὰ τῶν ὀρέων καὶ πρὸς ἄρκτον τε-
τραμμένη ὅτι εἰς Καρδούχους ἄγοι. Τούτους δὲ ἔφασαν οἰ- 16
κεῖν ἀνὰ τὰ ὄρη καὶ πολεμικοὺς εἶναι καὶ βασιλέως οὐκ

---

§ 11. εἴσεσθε. Gr. 38, 7 A. 5. — ὁ jeder. zu 1, 3, 21. — τοῦ. Gr. 47, 13. — μή. Gr. 67, 12 A. 4 vgl. zu 1, 3, 2 u. 6, 2.

§ 12. ἔργον Ausführung. — οἱ κωλύσοντες. zu 1, 9, 15. — ἂν ἐπέτρεπον, erg. εἰ ἐπεχείρουν. vgl. 5, 6, 15 u. Gr. 64, 3.

§ 13. ἔνθεν für ταύτας ἐξ ὧν. zu ὁπόθεν 2, 4, 5. — ὅμοιοι ἦσαν mit dem No. des Particips, sonst beispiellos, nach der Analogie des synonymen ἔοικεν. Gr. 56, 4 A. 9. — θαυμάζοντες ὅποι. zu 1, 8, 16. — τρέψονται neben ἔχοιεν. zu 2, 2, 15 vgl. 5, 5, 24.

§ 14. ἀμφὶ τά. Gr. 68, 30 A. 3. — ἤλεγχον erkundigten sich vgl. 4, 1, 23. — τὴν χώραν τίς was für ein Land. Gr. 61, 6 A. 2 vgl. 4, 4, 17.

§ 15. τὰ πρός die Strecken gegen. Gr. 43, 4 A. 2 u. 50, 5 A. 12. — τῆς ἐπὶ Β. erg. ὁδοῦ. Gr. 43, 3 A. 5. Doch folgt δι' ἧσπερ als ob χώρας zu ergänzen sei, da beide Begriffe sich leicht vermischen. — θερίζειν. Im Sommer residirte der König zwei Monate zu Ekbatana, während der drei Frühlingsmonate zu Susa, während der sieben Wintermonate zu Babylon. — διαβάντι wenn man übergegangen. Gr. 48, 5 A. 2.

§ 16. βασιλέως. Gr. 47, 10 A. 11. — ἐμβαλεῖν στρατιάν für

ἀκούειν, ἀλλὰ καὶ ἐμβαλεῖν ποτὲ εἰς αὐτοὺς βασιλικὴν στρατιὰν δώδεκα μυριάδας· τούτων δὲ οὐδένα ἀπονοστῆσαι διὰ τὴν δυςχωρίαν. Ὁπότε μέντοι πρὸς τὸν σατράπην τὸν ἐν τῷ πεδίῳ σπείσαιντο, καὶ ἐπιμιγνύναι σφῶν τε πρὸς ἐκείνους καὶ ἐκείνων
17 πρὸς ἑαυτούς. Ἀκούσαντες δὲ ταῦτα οἱ στρατηγοὶ ἐκάθισαν χωρὶς τοὺς ἑκασταχόσε φάσκοντας εἰδέναι, οὐδὲν δῆλον ποιήσαντες ὅποι πορεύεσθαι ἔμελλον. Ἐδόκει δὲ τοῖς στρατηγοῖς ἀναγκαῖον εἶναι διὰ τῶν ὀρέων εἰς Καρδούχους ἐμβάλλειν· τούτους γὰρ διελθόντας ἔφασαν εἰς Ἀρμενίαν ἥξειν,
18 ἧς Ὀρόντας ἦρχε, πολλῆς καὶ εὐδαίμονος. Ἐντεῦθεν δ᾽ εὔπορον ἔφασαν εἶναι ὅποι τις ἐθέλει πορεύεσθαι. Ἐπὶ τούτοις ἐθύσαντο, ὅπως ὁπηνίκα καὶ δοκοίη τῆς ὥρας τὴν πορείαν ποιοῖντο· τὴν γὰρ ὑπερβολὴν τῶν ὀρέων ἐδεδοίκεσαν μὴ προκαταληφθείη· καὶ παρήγγειλαν, ἐπειδὴ δειπνήσαιεν, συνεσκευασμένους πάντας ἀναπαύεσθαι καὶ ἕπεσθαι ἡνίκ᾽ ἄν τις παραγγείλῃ.

ἐμβαλούσης στρατιᾶς ohne δέ vgl. zu 1, 9, 14. — εἰς αὐτούς in ihr Land vgl. zu 1, 1, 11. — στρατιάν wie στρατιᾶς 1, 4, 5 ist sprachgemäß. Gr. 60, 2 A. 2. — καί sei nicht nur Friede, sondern auch. — ἐπιμιγνύναι verkehren, commercii jure misceri (Curt. 9, 10, 8) auch Thuk. 1, 2. 13 für ἐπιμίγνυσθαι. Gr. 52, 2 A. 10. — σφῶν erg. τινάς, von ihren Leuten manche. Gr. 47, 15 A. 5. — πρός mit. Gr. 68, 39 A. 4.

§ 17. τοὺς ἑ. φ. εἰδέναι die nach jeder Richtung hin (§ 15) den Weg zu wissen erklärten. Plat. Men. 97, a: εἰδὼς τὴν ὁδὸν τὴν εἰς Λάρισαν ἢ ὅποι βούλει ἄλλοσε. — ἐμβάλλειν. zu 1, 2, 21.

§ 18. ἐπὶ τούτοις, ἐπὶ ταύτῃ τῇ ὁδῷ vgl. 5, 6, 16. 22, indem der Gegenstand schon als Vorhaben gedacht wird, da ἐπί hier eine Art Folge ausdrückt. Ist noch keine Wahl getroffen, so steht περί τινος, wie 5, 6, 28. 6, 2, 17; ὑπέρ τινος für etwas von Sachen mit dem Wunsche daß die Anzeichen dafür deuten möchten, von Personen andeutend daß zu ihrem Besten geopfert werde vgl. 5, 6, 27. 28. — καί eben. zu 2, 6, 8. — τῆς ὥρας. Gr. 47, 10 A. 4. — ὑπερβολήν. Gr. 61, 6 A. 5 vgl. 7, 1, 2.

ΛΟΓΟΣ ΤΕΤΑΡΤΟΣ.

α΄. Ὅσα μὲν δὴ ἐν τῇ ἀναβάσει ἐγένετο μέχρι τῆς μάχης, 1
καὶ ὅσα μετὰ τὴν μάχην ἐν ταῖς σπονδαῖς ἃς βασιλεὺς καὶ
οἱ σὺν Κύρῳ ἀναβάντες Ἕλληνες ἐσπείσαντο, καὶ ὅσα παρα-
βάντος τὰς σπονδὰς βασιλέως καὶ Τισσαφέρνους ἐπολεμήθη
πρὸς τοὺς Ἕλληνας ἐπακολουθοῦντος τοῦ Περσικοῦ στρατεύ-
ματος, ἐν τῷ πρόσθεν λόγῳ δεδήλωται. [Ἐπεὶ δὲ ἀφίκοντο 2
ἔνθα ὁ μὲν Τίγρης ποταμὸς παντάπασιν ἄπορος ἦν διὰ τὸ
βάθος καὶ μέγεθος, πάροδος δὲ οὐκ ἦν, ἀλλὰ τὰ Καρδούχια
ὄρη ἀπότομα ὑπὲρ αὐτοῦ τοῦ ποταμοῦ ἐκρέματο, ἐδόκει δὴ
τοῖς στρατηγοῖς διὰ τῶν ὀρέων πορευτέον εἶναι. Ἤκουον 3
γὰρ τῶν ἁλισκομένων ὅτι εἰ διέλθοιεν τὰ Καρδούχια ὄρη,
ἐν τῇ Ἀρμενίᾳ τὰς πηγὰς τοῦ Τίγρητος ποταμοῦ, ἣν μὲν
βούλωνται, διαβήσονται, ἣν δὲ μὴ βούλωνται, περιίασι. Καὶ
τοῦ Εὐφράτου δὲ τὰς πηγὰς ἐλέγετο οὐ πρόσω τοῦ Τίγρητος
εἶναι. Καὶ ἔστιν οὕτως ἔχον. Τὴν δ' εἰς τοὺς Καρδούχους 4
ἐμβολὴν ὧδε ποιοῦνται, ἅμα μὲν λαθεῖν πειρώμενοι, ἅμα
δὲ φθάσαι, πρὶν τοὺς πολεμίους καταλαβεῖν τὰ ἄκρα.]

C. 1 § 1. *ὅσα ἐπολεμήθη.* Gr. 52, 3 A. 4. — *παραβάντος.* Gr. 63, 4. — *σπονδάς.* Gr. 46, 6 A. 8.

§ 2. *ἔνθα, ἐκεῖσε ἔνθα* vgl. 6, 3, 32 u. zu 2, 1, 6. — *αὐτοῦ.* zu 3, 4, 41.

§ 3. *τῶν ἁλισκομένων.* Gr. 47, 10 A. 11 und über das Pr. zu 5, 2, 31. — *διέλθοιεν.* Gr. 53, 6 A. 5. — *ἤν.* Gr. 54, 12 A. 4. — *λέγεται.* Gr. 55, 4 A. 2. — *πρόσω τοῦ. πρόσω τῶν τοῦ?* — *ἔχον.* Gr. 56, 3 A. 3.

§ 4. *τὴν εἰς.* Gr. 50, 8 A. 13. — *ἅμα μέν.* zu 3, 4, 19.

5 Ἡνίκα δ' ἦν ἀμφὶ τὴν τελευταίαν φυλακὴν καὶ ἐλείπετο τῆς
νυκτὸς ὅσον σκοταίους διελθεῖν τὸ πεδίον, τηνικαῦτα ἀναστάν-
τες ἀπὸ παραγγέλσεως πορευόμενοι ἀφικνοῦνται ἅμα τῇ ἡμέρᾳ
6 πρὸς τὸ ὄρος. Ἔνθα δὴ Χειρίσοφος μὲν ἡγεῖτο τοῦ στρα-
τεύματος λαβὼν τὸ ἀμφ' αὑτὸν καὶ τοὺς γυμνήτας πάντας,
Ξενοφῶν δὲ σὺν τοῖς ὀπισθοφύλαξιν ὁπλίταις εἵπετο οὐδένα
ἔχων γυμνήτην· οὐδεὶς γὰρ ἐδόκει κίνδυνος εἶναι μή τις ἄνω
7 πορευομένων ἐκ τοῦ ὄπισθεν ἐπίσποιτο. Καὶ ἐπὶ μὲν τὸ
ἄκρον ἀναβαίνει Χειρίσοφος πρίν τινα αἰσθέσθαι τῶν πολε-
μίων· ἔπειτα δ' ὑφηγεῖτο· ἐφείπετο δὲ ἀεὶ τὸ ὑπερβάλλον
τοῦ στρατεύματος εἰς τὰς κώμας τὰς ἐν τοῖς ἄγκεσί τε καὶ μυχοῖς
τῶν ὀρέων.
8 Ἔνθα δὴ οἱ μὲν Καρδοῦχοι ἐκλιπόντες τὰς οἰκίας ἔχον-
τες καὶ γυναῖκας καὶ παῖδας ἔφευγον ἐπὶ τὰ ὄρη. Τὰ δὲ ἐπι-
τήδεια πολλὰ ἦν λαμβάνειν, ἦσαν δὲ καὶ χαλκώμασι παμπόλ-
λοις κατεσκευασμέναι αἱ οἰκίαι, ὧν οὐδὲν ἔφερον οἱ Ἑλλη-

---

§ 5. *ἦν.* Gr. 61, 5 A. 6. vgl. 4, 2, 1. — *φυλακαί* vigiliae. Nachtwachen hatten die Hellenen drei, die Römer vier. — *νυκτός.* Gr. 47, 28 A. 2. — *ὅσον διελθεῖν* ein hinreichender Theil, um zu durchziehen. Gr. 55, 3 A. 5 vgl. 7, 3, 22. 4, 8, 12. — *σκοταίους.* zu 2, 2, 17. — *τηνικαῦτα.* Gr. 65, 9 A. 1 vgl. 4, 2, 3. — *ἀπό.* zu 2, 5, 32. — *παράγγελσις* mündlich von den Officieren mitgetheilter Befehl. Ἱππαρχ. 4, 9: *τὰς ἐξαγωγὰς τοῦ ἱππικοῦ ἧττον ἂν οἱ πολέμιοι αἰσθάνοιντο, εἰ ἀπὸ παραγγέλσεως γίγνοιντο μᾶλλον ἢ ἀπὸ κήρυκος.* — *ἅμα τῇ.* Gr. 48, 14. — *τό,* weil die Ebne schon 3, 4, 37. 5, 1 erwähnt ist, wie das Gebürge 3, 5, 7.

§ 6. *στρατεύματος.* Gr. 47, 20. — *τὸ ἀμφ' αὑτόν* die Truppenmasse um ihn. Gr. 43, 4 A. 17. — *ὀπισθοφύλαξιν ὁπλίταις.* zu § 26. — *γυμνήτην.* zu *ἱππέα* 3, 1, 2. — *μή,* wie 5, 9, 21. Isokr. 14, 38: *κίνδυνός ἐστιν μὴ μετὰ τῶν πολεμίων γένωνται.* Vgl. Gr. 54, 8 A. 9; über *κίνδυνος* mit dem Inf. Gr. 50, 6 A. 4 vgl. 2, 5, 17. 5, 1, 6. — *ἄνω.* zu 1, 2, 1. — *πορευομένων.* zu 1, 4, 12.

§ 7. *ἐπὶ μὲν τὸ ἄκρον.* Angefangen ist als sollte folgen: *ἐπεὶ δὲ κατέβαινον, αἰσθόμενοι οἱ Καρδοῦχοι.* — *αἰσθέσθαι.* Gr. 54, 17 A. 6. — *ἀεί* ist auch zu *ὑπερβάλλον* zu ziehen: nach folgte immer der jedesmal übergehende Theil. Gr. 50, 10 A. 5 vgl. zu 3, 2, 38. — *τὸ ὑπερβάλλον* der übergehende Theil. Gr. 43, 4 A. 17 und 52, 2 A. 7 vgl. 4, 6, 10. 7, 5, 1. — *τοῦ στρατεύματος.* Gr. 47, 28 A. 11. — *τὰς ἐν.* Gr. 50, 8 A. 13.

§ 8. *ἐκλιπόντες ἔχοντες.* Gr. 56, 15 A. 3. — *ἦν.* zu 1, 4, 4. — *καὶ γυναῖκας καὶ παῖδας.* zu 1, 4, 8. — *ὧν.* Gr. 47, 28 A. 2.

νες, οὐδὲ τοὺς ἀνθρώπους ἐδίωκον, ὑποφειδόμενοι εἴ πως ἐθελή-
σειαν οἱ Καρδοῦχοι διιέναι αὐτοὺς ὡς διὰ φιλίας τῆς χώρας, ἐπεί-
περ βασιλεῖ πολέμιοι ἦσαν· τὰ μέντοι ἐπιτήδεια ὅτῳ τις ἐπι- 9
τυγχάνοι ἐλάμβανον· ἀνάγκη γὰρ ἦν. Οἱ δὲ Καρδοῦχοι οὔτε
καλούντων ὑπήκουον οὔτε ἄλλο φιλικὸν οὐδὲν ἐποίουν. Ἐπεὶ 10
δὲ οἱ τελευταῖοι τῶν Ἑλλήνων κατέβαινον εἰς τὰς κώμας ἀπὸ
τοῦ ἄκρου ἤδη σκοταῖοι, διὰ γὰρ τὸ στενὴν εἶναι τὴν ὁδὸν
ὅλην τὴν ἡμέραν ἡ ἀνάβασις αὐτοῖς ἐγένετο καὶ κατά-
βασις εἰς τὰς κώμας, τότε δὴ συλλεγέντες τινὲς τῶν Καρ-
δούχων τοῖς τελευταίοις ἐπέθεντο, καὶ ἀπέκτεινάν τινας καὶ
λίθοις καὶ τοξεύμασι κατέτρωσαν, ὀλίγοι τινὲς ὄντες· ἐξ
ἀπροςδοκήτου γὰρ αὐτοῖς ἐπέπεσε τὸ Ἑλληνικόν. Εἰ μέντοι 11
τότε πλείους συνελέγησαν, ἐκινδύνευσεν ἂν διαφθαρῆναι πολὺ
τοῦ στρατεύματος. Καὶ ταύτην μὲν τὴν νύκτα οὕτως ἐν ταῖς
κώμαις ηὐλίσθησαν· οἱ δὲ Καρδοῦχοι κύκλῳ πυρὰ πολλὰ
ἔκαιον ἐπὶ τῶν ὀρέων καὶ συνεώρων ἀλλήλους.

Ἅμα δὲ τῇ ἡμέρᾳ συνελθοῦσι τοῖς στρατηγοῖς καὶ λο- 12
χαγοῖς τῶν Ἑλλήνων ἔδοξε τῶν τε ὑποζυγίων τὰ ἀναγκαῖα καὶ
τὰ δυνατώτατα πορεύεσθαι ἔχοντας, καταλιπόντας τὰ ἄλλα,
καὶ ὁπόσα ἦν νεωστὶ αἰχμάλωτα ἀνδράποδα ἐν τῇ στρατιᾷ
πάντα ἀφεῖναι. Σχολαίαν γὰρ ἐποίουν τὴν πορείαν πολλὰ 13
ὄντα τὰ ὑποζύγια καὶ τὰ αἰχμάλωτα, καὶ πολλοὶ δὴ αὐτῶν
οἱ ἐπὶ τούτοις ὄντες ἀπόμαχοι ἦσαν, διπλάσιά τε τὰ ἐπιτήδεια

— *οὐδέ.* zu 1, 4, 9. — *ὑποφειδόμενοι* mit andeutender Schonung. Gr. 68, 46 A. 18. — *εἰ* versuchend ob. Gr. 65, 1 A. 10 vgl. 4, 1, 21. 5, 4, 3. — *ὡς διά.* zu 1, 3, 14.

§ 9. *ὅτῳ.* zu 1, 1, 5; über den Da. Gr. 48, 11 A. 5. — *ἐπιτυγχάνοι.* zu 1, 1, 5. — *καλούντων.* zu 1, 2, 17. — *οὔτε οὐδέν.* Gr. 67, 12.

§ 10. *διὰ τό.* Gr. 50, 6 A. 2. — *ὅλην τήν.* zu 1, 2, 17. — *ἡμέραν.* Gr. 46, 3. — *ἐγένετο.* zu 1, 2, 17. — *εἰς* ohne Artikel Gr. 50, 9 A. 9 u. 10. — *τελευταίοις.* Gr. 48, 11 A. 5. — *τινές.* Gr. 51, 16 A. 4. — *ἐξ ἀπροςδοκήτου* ex improviso. Gr. 43, 4 A. 5. *Ἱππαρχ.* 5, 2: *ἐξ ἀπροσδοκήτου τοῖς πολεμίοις ἐπιτίθεσθαι.*

§ 11. *ἐκινδύνευσεν ἄν.* Gr. 54, 10 A. 2 u. 65, 5 A. 5. — *διαφθαρῆναι.* Gr. 55, 3 A. 4. — *πολύ.* zu 1, 4, 13. — *συνεώρων* gaben sich durch Feuer Signale einander zur Hülfe zu kommen. vgl. 7, 8, 15. Aehnlich *συνακούειν* 5, 4, 31.

§ 13. *σχολαίαν ἐποίουν* verzögerten. — *τὰ αἰχμάλωτα.* Gr. 43, 4 A. 16. — *δή.* Gr. 69, 17 A. 2. — *αὐτῶν* ipsorum, *τῶν Ἑλλήνων*, betont als Gegensatz zu *τὰ αἰχμάλωτα.* Gr. 51, 6 A. 3. Thuk. 7, 48:

ἔδει πορίζεσθαι καὶ φέρεσθαι πολλῶν τῶν ἀνθρώπων ὄντων.
Δόξαν δὲ ταῦτα ἐκήρυξαν οὕτω ποιεῖν.
14 Ἐπειδὴ δὲ ἀριστήσαντες ἐπορεύοντο, ὑποστάντες ἐν στε-
νῷ οἱ στρατηγοὶ εἴ τι εὑρίσκοιεν τῶν εἰρημένων μὴ ἀφειμέ-
νον ἀφῃροῦντο· οἱ δ' ἐπείθοντο, πλὴν εἴ τίς τι ἔκλεψεν, οἷον
ἢ παιδὸς ἐπιθυμήσας ἢ γυναικὸς τῶν εὐπρεπῶν. Καὶ ταύτην
μὲν τὴν ἡμέραν οὕτως ἐπορεύθησαν, τὰ μέν τι μαχόμενοι, τὰ
15 δὲ καὶ ἀναπαυόμενοι. Εἰς δὲ τὴν ὑστεραίαν γίγνεται χειμὼν
πολύς, ἀναγκαῖον δ' ἦν πορεύεσθαι· οὐ γὰρ ἦν ἱκανὰ τὰ ἐπι-
τήδεια. Καὶ ἡγεῖτο μὲν Χειρίσοφος, ὠπισθοφυλάκει δὲ Ξε-
16 νοφῶν. Καὶ οἱ πολέμιοι ἰσχυρῶς ἐπετίθεντο, καὶ στενῶν
ὄντων τῶν χωρίων ἐγγὺς προσιόντες ἐτόξευον καὶ ἐσφενδό-
νων ὥςτε ἠναγκάζοντο οἱ Ἕλληνες ἐπιδιώκοντες καὶ πάλιν ἀνα-
χάζοντες σχολῇ πορεύεσθαι· καὶ θαμινὰ παρήγγειλεν ὁ Ξενοφῶν

Ἀθηναῖοι σφῶν ταῦτα οὐκ ἀποδέξονται, ὥστε μὴ αὐτῶν ψηφισαμένων ἀπελθεῖν. — οἱ ἐπὶ τούτοις ὄντες denen die Führung und Bewachung derselben übergeben war. Gr. 68, 41 A. 4. Kyr. 6, 3, 33: ὁ ἄρχων τῶν ἐπὶ ταῖς καμήλοις ἀνδρῶν. — ἀπόμαχοι. zu 3, 4, 32. — τά. Gr. 50, 11 A. 1. — φέρεσθαι. Gr. 52, 10 A. 4. — δόξαν ταῦτα als dies beschlossen war. Gr. 56, 9 A. 5. 6. — ποιεῖν daß man thun solle. Gr. 55, 3 A. 13 vgl. 6, 2, 15. 23. 4, 9.

§ 14. ὑποστάντες. Eine Handschrift ἐπιστήσαντες, weshalb Poppo ἐπιστάντες vermuthet, da wenigstens bei Xen. ὑφίστασθαι sich hinstellen nur von denen heißt die den Feinden widerstehen wollen. Doch ist ja auch hier eine Art von Widerstand. Herodi. 1, 8, 6: ὑποστὰς ἐν τῇ εἰςόδῳ δίκην ὑπέσχεν. — στενῷ. Gr. 43, 4 A. 2. — εἴ τι. Gr. 65, 5 A. 9. — εὑρίσκοιεν. Gr. 54, 12 A. 5. — τῶν εἰρημένων für ἃ εἴρητο erg. ἀφιέναι, wobei aber ἅ als Subject zu εἴρητο zu denken wäre, weshalb eben die Verwandlung ins Particip statthaft war: von dem zurückzulassen Geheißenen. Gr. 55, 3 A. 14 u. 4 A. 11. So ποιεῖν ἃ εἴρητο Thuk. 5, 25 neben ποιεῖν τὰ εἰρημένα 5, 35. — τίς τί, nicht τι τις wird gestellt. — ἔκλεψεν heimlich durchbrachte. Ael. V. G. 3, 47: ἐπρέσβευσε (Θεμιστοκλῆς) κλέπτων τὴν τῶν Ἀθηναίων τείχισιν. — παιδὸς ἐπιθυμήσας für παῖδα ἐπιθυμήσας αὐτοῦ. Gr. 60, 5 A. 2. — εὐπρεπῶν. Gr. 47, 9. — τὰ μέν τι theils. Gr. 50, 1 A. 15. Der Begriff der Mehrheit ist in τά erloschen. Hell. 7, 1, 46: τὰ μέν τι καὶ χρήμασι διεπράττετο.

§ 15. εἰς. zu 1, 7, 1. — γίγνεται tritt ein.

§ 16. ἀναχάζοντες zurückweichend, wofür ἀναχάζεσθαι 4, 7, 10 u. Kyr. 7, 1, 34; ein poetisches Wort. — θαμινά häufig, eig. poetisch, bei Xen. öfter, wie θαμά bei Plato. — ἐπικεῖσθαι nachdrängen (als Correlat von ἐπιτίθεσθαι angreifen) vgl. 4, 3, 30. 5, 2, 26; über den Opt. zu 1, 5, 7.

ὑπομένειν, ὅτε οἱ πολέμιοι ἰσχυρῶς ἐπικέοιντο. Ἔνθα ὁ Χειρίσο- 17
φος ἄλλοτε μὲν ὅτε παρεγγυῷτο ὑπέμενε, τότε δὲ οὐχ ὑπέμενεν, ἀλλ'
ἦγε ταχέως καὶ παρηγγύα ἕπεσθαι, ὥςτε δῆλον ἦν ὅτι πρᾶγμά τι
εἴη· σχολὴ δ' οὐκ ἦν ἰδεῖν παρελθόντι τὸ αἴτιον τῆς σπουδῆς·
ὥςτε ἡ πορεία ὁμοία φυγῆς ἐγίγνετο τοῖς ὀπισθοφύλαξι.
Καὶ ἐνταῦθα ἀποθνήσκει ἀνὴρ ἀγαθός, Λακωνικός, 18
Κλεώνυμος, τοξευθεὶς διὰ τῆς ἀσπίδος καὶ τῆς στολάδος
εἰς τὰς πλευράς, καὶ Βασίας Ἀρκὰς διαμπερὲς [εἰς]
τὴν κεφαλήν. Ἐπεὶ δὲ ἀφίκοντο ἐπὶ σταθμόν, εὐθὺς ὥςπερ 19
εἶχεν ὁ Ξενοφῶν ἐλθὼν πρὸς τὸν Χειρίσοφον ᾐτιᾶτο αὐτὸν
ὅτι οὐχ ὑπέμεινεν, ἀλλ' ἠναγκάζοντο φεύγοντες ἅμα μάχεσθαι.
Καὶ νῦν δύο καλώ τε κἀγαθὼ ἄνδρε τέθνατον καὶ οὔτε ἀνε-
λέσθαι οὔτε θάψαι αὐτὼ ἐδυνάμεθα. Ἀποκρίνειαι πρὸς 20
ταῦτα ὁ Χειρίσοφος, Βλέψον, ἔφη, εἰς τὰ ὄρη καὶ ἰδὲ ὡς
ἄβατα πάντα ἐστι· μία δὲ αὕτη ὁδὸς ἣν ὁρᾷς ὀρθία, καὶ ἐπὶ
ταύτῃ ὁρᾶν ἀνθρώπων ἔξεστί σοι ὄχλον τοσοῦτον, οἳ κατειλη-
φότες φυλάττουσι τὴν ἔκβασιν. Ταῦτ' ἐγὼ ἔσπευδον καὶ διὰ 21
τοῦτό σε οὐχ ὑπέμενον, εἴ πως δυναίμην φθάσαι πρὶν κατει-
λῆφθαι τὴν ὑπερβολήν· οἱ δ' ἡγεμόνες οὓς ἔχομεν οὔ φασιν 22
εἶναι ἄλλην ὁδόν. Ὁ δὲ Ξενοφῶν λέγει· Ἀλλ' ἔγω ἔχω
δύο ἄνδρας. Ἐπεὶ γὰρ ἡμῖν πράγματα παρεῖχον, ἐνηδρεύσα-
μεν, ὅπερ ἡμᾶς καὶ ἀναπνεῦσαι ἐποίησε, καὶ ἀπεκτείναμέν

---

§ 17. *τότε* hinzeigend auf den zu erzählenden Fall. — *πρᾶγμα* Schwierigkeit vgl. 6, 1, 6 u. zu 2, 1, 16. — *ἰδεῖν*. Gr. 50, 6 A 4. — *παρελθόντι* Apposition zu einem gedachten *αὐτῷ*. Gr. 60, 7 A. 1. vgl. 6, 2, 15; Da. 6, 1, 16. 2, 12. vgl. 2, 1, 22. 23. — *φυγῆς*. *φυγῇ* zwei gute Handschriften vgl. Gr. 48, 13 A. 2. Der Ge. ist sehr selten und meist zweifelhaft. vgl. Schneider zu Plat. Rep. 472, d.

§ 18. *στολάς*. zu 3, 3, 20. — *κεφαλήν* erg. *τοξευθείς* vgl. 7, 8, 14.

§ 19. *ὥσπερ εἶχεν* ut, sicut erat (Curt. 8, 3, 10), ohne Verzug. Thuk. 3, 30: *ἐμοὶ δοκεῖ πλεῖν ὥσπερ ἔχομεν*. Eben so *ὡς ἔχομεν* und bei So. Phil. 819 *ὅπως ἔχω*. — *τέθνατον*. zu 1, 3, 14 E.

§ 20. *ἀποκρίνεται*. Gr. 59, 1 A. 11. — *πρός*. zu 1, 3, 19. — *αὕτη* ist Subject, *μία ὁδός* Prädicat: dies ist der einzige Weg. Gr. 61, 7 vgl. zu 4, 7, 4; *ὀρθία* steht appositiv für *ὀρθία οὖσα*. — *οἵ*, weil *ὄχλον* ein Collectiv ist vgl. 4, 8, 18 u. zu 2, 1, 6. — *ἔκβασις* in sofern der Zugang ein Ausgang aus Thälern und Schluchten war.

§ 21. *ταῦτα* deshalb. Gr. 46, 3 A. 4. — *οὔ φασιν*. zu 1, 3, 1.

§ 22. *πράγματα παρεῖχον*. zu 1, 1, 11. — *ἀναπνεῦσαι*. Il. 15, 235: *ὥς κε καὶ αὖτις Ἀχαιοὶ ἀναπνεύσωσι πόνοιο*. Ueber den Inf. Gr. 55, 3 A. 11. — *χρησαίμεθα*. zu 1, 9, 17.

τινας αὐτῶν, καὶ ζῶντας προὐθυμήθημεν λαβεῖν αὐτοῦ τούτου ἕνεκεν ὅπως ἡγεμόσιν εἰδόσι τὴν χώραν χρησαίμεθα.
23 Καὶ εὐθὺς ἀγαγόντες τοὺς ἀνθρώπους ἤλεγχον διαλαβόντες εἴ τινα εἰδεῖεν ἄλλην ὁδὸν ἢ τὴν φανεράν. Ὁ μὲν οὖν ἕτερος οὐκ ἔφη καὶ μάλα πολλῶν φόβων προςαγομένων· ἐπειδὴ δὲ οὐδὲν ὠφέλιμον ἔλεγεν, ὁρῶντος τοῦ ἑτέρου κατεσφάγη.
24 Ὁ δὲ λοιπὸς ἔλεξεν ὅτι οὗτος μὲν διὰ ταῦτα οὐ φαίη εἰδέναι ὅτι αὐτῷ ἐτύγχανε θυγάτηρ ἐκεῖ παρ' ἀνδρὶ ἐκδεδομένη· αὐτὸς δ' ἔφη ἡγήσεσθαι δυνατὴν καὶ ὑποζυγίοις πορεύεσθαι
25 ὁδόν. Ἐρωτώμενος δ' εἰ εἴη τι ἐν αὐτῇ δυςπάριτον χωρίον ἔφη εἶναι ἄκρον, ὃ εἰ μή τις προκαταλήψοιτο, ἀδύνατον ἔσε-
26 σθαι παρελθεῖν. Ἐνταῦθα ἐδόκει συγκαλέσαντας λοχαγοὺς καὶ πελταστὰς καὶ τῶν ὁπλιτῶν λέγειν τε τὰ παρόντα καὶ ἐρωτᾶν εἴ τις αὐτῶν ἔστιν ὅςτις ἀνὴρ ἀγαθὸς ἐθέλει γενέσθαι
27 καὶ ὑποστὰς ἐθελοντὴς πορεύεσθαι. Ὑφίστανται τῶν μὲν ὁπλιτῶν Ἀριστώνυμος, Μεθυδριεὺς Ἀρκάς, καὶ Ἀγασίας, Στυμφάλιος Ἀρκάς. Ἀντιστασιάζων δὲ αὐτοῖς Καλλίμαχος, Παῤῥάσιος Ἀρκάς, καὶ οὗτος ἔφη ἐθέλειν πορεύεσθαι προςλαβὼν ἐθελοντὰς ἐκ παντὸς τοῦ στρατεύματος· ἐγὼ γάρ, ἔφη,
28 οἶδα ὅτι ἕψονται πολλοὶ τῶν νέων ἐμοῦ ἡγουμένου. Ἐκ τούτου ἐρωτῶσιν εἴ τις καὶ τῶν γυμνητῶν ταξιάρχων ἐθέλοι

---

§ 23. καὶ μάλα gar sehr. Gr. 69, 32 A. 18 vgl. 4, 6, 16. 5, 5, 17. — φόβων Schreckmittel. Gr. 44, 3 A. 4.

§ 24. εἰδέναι. zu 1, 3, 1. — ἐτύγχανε. zu 3, 1, 2. — αὐτός. Gr. 51, 1 A. 3. Subject ist es nicht zu ἔφη, sondern zu ἡγήσεσθαι. Gr. 55, 2 A. 1. — δυνατήν. zu 1, 2, 21.

§ 25. ὅ. Gr. 51, 9 A. 3. — τις, οἱ Ἕλληνες. zu 1, 4, 12.

§ 26. συγκαλέσαντας. zu 1, 2, 1. — πελταστάς ist attributiv mit λοχαγούς zu verbinden: sowohl Peltasten-Lochagen. Eben so γυμνῆτες ταξίαρχοι Gymneten-Taxiarchen § 28, ὀπισθοφύλακες ὁπλῖται § 6, ὀπισθοφύλακες λοχαγοί 4, 7, 8 vgl. § 3. Gr. 57, 1 A. 2. — γενέσθαι sich beweisen als. — ὑφίστασθαι, ὑποστῆναι sich unterziehen der Sache, wie § 27. 28. vgl. 4, 9, 19. 31.

§ 27. τῶν μὲν ὁπλιτῶν läßt § 28 erwarten τῶν δὲ γυμνήτων ταξιάρχων Ἀριστέας, wofür aber wegen des wiederholten ἐρωτῶσιν eine andere Wendung nöthig wurde. — καὶ οὗτος. zu 2, 6, 30.

§ 28. ἐκ τούτου. Gr. 43, 4 A. 7. — εἰ. Gr. 65, 1 A. 8. —

συμπορεύεσθαι. Ὑφίσταται Ἀριστέας Χῖος, ὅς πολλαχοῦ
πολλοῦ ἄξιος τῇ στρατιᾷ εἰς τὰ τοιαῦτα ἐγένετο.
β'. Καὶ ἦν μὲν δείλη ἤδη, οἱ δ' ἐκέλευον αὐτοὺς ἐμφα- 1
γόντας πορεύεσθαι. Καὶ τὸν ἡγεμόνα δήσαντες παραδιδόασιν
αὐτοῖς, καὶ συντίθενται τὴν μὲν νύκτα, ἢν λάβωσι τὸ ἄκρον,
τὸ χωρίον φυλάττειν, ἅμα δὲ τῇ ἡμέρα τῇ σάλπιγγι σημαί-
νειν· καὶ τοὺς μὲν ἄνω ὄντας ἰέναι ἐπὶ τοὺς κατέχοντας
τὴν φανερὰν ἔκβασιν, αὐτοὶ δὲ συμβοηθήσειν ἐκβαίνοντες
ὡς ἂν δύνωνται τάχιστα. Ταῦτα συνθέμενοι οἱ μὲν ἐπο- 2
ρεύοντο, πλῆθος ὡς δισχίλιοι· καὶ ὕδωρ πολὺ ἦν ἐξ οὐ-
ρανοῦ· Ξενοφῶν δὲ ἔχων τοὺς ὀπισθοφύλακας ἡγεῖτο πρὸς
τὴν φανερὰν ἔκβασιν, ὅπως ταύτῃ τῇ ὁδῷ οἱ πολέμιοι προς-
έχοιεν τὸν νοῦν καὶ ὡς μάλιστα λάθοιεν οἱ περιιόντες. Ἐπεὶ 3
δὲ ἦσαν ἐπὶ χαράδρᾳ οἱ ὀπισθοφύλακες, ἣν ἔδει διαβάντας
πρὸς τὸ ὄρθιον ἐκβαίνειν, τηνικαῦτα ἐκυλίνδουν οἱ βάρβαροι
ὁλοιτρόχους ἁμαξιαίους καὶ μείζους καὶ ἐλάττους λίθους, οἳ
φερόμενοι πρὸς τὰς πέτρας παιόντες διεσφενδονῶντο· καὶ
παντάπασιν οὐδὲ πελάσαι οἷόν τ' ἦν τῇ εἰςόδῳ. Ἔνιοι δὲ 4
τῶν λοχαγῶν, εἰ μὴ ταύτῃ δύναιντο, ἄλλῃ ἐπειρῶντο· καὶ
ταῦτα ἐποίουν μέχρι σκότος ἐγένετο· ἐπεὶ δὲ ᾤοντο ἀφανεῖς
εἶναι ἀπιόντες, τότε ἀπῆλθον ἐπὶ τὸ δεῖπνον· ἐτύγχανον δὲ

θέλοι. Gr. 54, 6 A. 1. — πολλαχοῦ πολλοῦ. zu 1, 9, 2; über den Ge. Gr. 47, 26 A. 7. — εἰς. Gr. 68, 21 A. 7.

C. 2. § 1. οἱ δέ, Xenophon und Cheirisophos. — φυλάττειν, σημαίνειν und ἰέναι hängen von συντίθενται verabreden ab vgl. 4, 6, 20, in sofern dies eine Aufforderung, συμβοηθήσειν in sofern es ein Versprechen enthält. Gr. 55, 3 A. 13 u. 4. A. 1. — αὐτοί. Gr. 55, 2 A. 1.

§. 2. πλῆθος ohne Artikel. Gr. 50, 2 A. 16. Mem. 1, 4, 8: πλῆθος ἄπειρα. — ὡς. zu 1, 2, 3. — ὕδωρ. Gr. 61, 4 A. 4. — ὁδῷ. Gr. 48, 11 A. 7.

§. 3. ἣν ἔδει διαβάντας über den sie gegangen sein mußten, um. Gr. 56, 10 A. 5 vgl. 6, 4, 4. 7, 2, 10. — ὁλοίτροχος steht zwar substantivisch (Buttmann Lex. 102); allein dennoch ist λίθους nicht mit einigen (an Auslassungen überreichen) Handschriften zu tilgen, weil die Worte καὶ μείζους καὶ ἐλάττους dann appositiv stehen müßten, da doch ἁμαξιαίους und ἐλάττους einander widersprechen. — φερόμενοι. Gr. 52, 6 A. 1.

§ 4. ἐπειρῶντο erg. πελάσαι. Gr. 55, 4 A. 11. — οὐδ' ἀνεπαύσαντο schliefen nicht einmal, wie Hell. 7 4, 32. Denn ἀναπαύεσθαι so wie παύεσθαι mit dem Particip zu verbinden verbietet der Sprachgebrauch. Gut ist an sich die Lesart οὐδὲν ἐπαύσαντο. Mem. 4, 4, 10: ἃ δοκεῖ μοι δίκαια εἶναι οὐδὲν παύομαι ἀποδεικνύμενος. Allein da diese Redensart bedeutet: zu keiner Zeit aufhören, so würde δι' ὅλης τῆς νυκτός dazu nicht passen. Man müßte dann mit den meisten Hand-

καὶ ἀνάριστοι ὄντες αὐτῶν οἱ ὀπισθοφυλακήσαντες. Οἱ μέν-
τοι πολέμιοι οὐδ' ἀνεπαύσαντο, δι' ὅλης τῆς νυκτὸς κυλιν-
δοῦντες τοὺς λίθους· τεκμήρασθαι δ' ἦν τῷ ψόφῳ.
5 Οἱ δὲ ἔχοντες τὸν ἡγεμόνα κύκλῳ περιιόντες κατα-
λαμβάνουσι τοὺς φύλακας ἀμφὶ πῦρ καθημένους· καὶ
τοὺς μὲν ἀποκτείναντες, τοὺς δὲ καταδιώξαντες αὐτοὶ ἐν-
6 ταῦθ' ἔμενον ὡς κατέχοντες τὸ ἄκρον. Οἱ δ' οὐ κατεῖχον,
ἀλλὰ μαστὸς ἦν ὑπὲρ αὐτῶν, παρ' ὃν ἦν ἡ στενὴ αὕτη ὁδὸς
ἐφ' ᾗ ἐκάθηντο οἱ φύλακες. Ἔφοδος μέντοι αὐτόθεν ἐπὶ τοὺς
7 πολεμίους ἦν οἳ ἐπὶ τῇ φανερᾷ ὁδῷ ἐκάθηντο. Καὶ τὴν μὲν
νύκτα ἐνταῦθα διήγαγον· ἐπεὶ δ' ἡμέρα ὑπέφαινεν ἐπορεύοντο
σιγῇ συντεταγμένοι ἐπὶ τοὺς πολεμίους· καὶ γὰρ ὁμί-
χλη ἐγένετο, ὥςτε ἔλαθον ἐγγὺς προςελθόντες. Ἐπεὶ δὲ εἶ-
δον ἀλλήλους, ἥ τε σάλπιγξ ἐπεφθέγξατο καὶ ἀλαλάξαντες οἱ
8 Ἕλληνες ἵεντο εἰς τοὺς ἀνθρώπους· οἱ δὲ οὐκ ἐδέξαντο, ἀλλὰ
λιπόντες τὴν ὁδὸν φεύγοντες ὀλίγοι ἀπέθνησκον· εὔζωνοι γὰρ
ἦσαν. Οἱ δὲ ἀμφὶ Χειρίσοφον ἀκούσαντες τῆς σάλπιγγος εὐ-
θὺς ἵεντο ἄνω κατὰ τὴν φανερὰν ὁδόν· ἄλλοι δὲ τῶν στρα-
τηγῶν κατὰ ἀτριβεῖς ὁδοὺς ἐπορεύοντο ᾗ ἔτυχον ἕκαστοι ὄντες,
καὶ ἀναβάντες, ὡς ἐδύναντο, ἀνίμων ἀλλήλους τοῖς δόρασι.
Καὶ οὗτοι πρῶτοι συνέμιξαν τοῖς προκαταλαβοῦσι τὸ χωρίον.
9 Ξενοφῶν δὲ ἔχων τῶν ὀπισθοφυλάκων τοὺς ἡμίσεις ἐπο-
ρεύετο ᾗπερ οἱ τὸν ἡγεμόνα ἔχοντες· εὐοδωτάτη γὰρ ἦν τοῖς
ὑποζυγίοις· τοὺς δὲ ἡμίσεις ὄπισθεν τῶν ὑποζυγίων ἔταξε.
10 Πορευόμενοι δ' ἐντυγχάνουσι λόφῳ ὑπὲρ τῆς ὁδοῦ κατειλημ-
μένῳ ὑπὸ τῶν πολεμίων, οὓς ἢ ἀποκόψαι ἦν ἀνάγκη ἢ διε-
ζεῦχθαι ἀπὸ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων. Καὶ αὐτοὶ μὲν ἂν ἐπορεύ-

---

schriften das δι' tilgen und τῆς νυκτός mit οὐδὲν παύεται verbinden. Ar. We. 1478: ὀρχούμενος τῆς νυκτὸς οὐδὲν παύεται. — ψόφῳ. 48, 15 A. 4.

§ 6. οἱ δέ weist auf das vorhergehende Subject zurück, wie bei Herodot häufig (z. B. 1, 66), sehr selten bei den Attikern. Gr. 50, 1 A. 4. Thuk. 1, 87: ἐπεψήφιζεν αὐτὸς ἔφορος ὤν· ὁ δὲ οὐκ ἔφη διαγιγνώσκειν τὴν βοήν. — αὕτη. Gr. 50. 11 A. 20.

§ 7. ὑπέφαινεν. Gr. 52, 2 A. 12 — προςελθόντες. Gr. 56, 4 A. 1. — ἐπεφθέγξατο zum Angriff ertönte. — τοὺς ἀνθρώπους. zu 3, 1, 23. — ὀλίγοι. zu ἔνιοι 2, 4, 1.

§ 8. σάλπιγγος. Gr. 47, 10 A. 12. — ἄνω. zu 1, 2, 1. — ὄντες ist wohl zu tilgen. Gr. 56, 4 A. 2.

§ 9. τῶν ὀπισθοφυλάκων. Gr. 47, 28 A. 9. — εὐοδωτάτη. Gr. 43, 3 A. 3. — ὑποζυγίων. Gr. 47, 29 A. 2.

§ 10. ἂν ἐπορεύθησαν. zu 3, 2, 24. — ἐκβῆναι. ἐκβῆσαι wäre unattisch und ist nicht nöthig.

θῆσαν ᾗπερ οἱ ἄλλοι, τὰ δὲ ὑποζύγια οὐκ ἦν ἄλλῃ ἢ ταύτῃ
ἐκβῆναι. Ἔνθα δὴ παρακελευσάμενοι ἀλλήλοις προςβάλλουσι 11
πρὸς τὸν λόφον ὀρθίοις τοῖς λόχοις, οὐ κύκλῳ, ἀλλὰ καταλι-
πόντες ἄφοδον τοῖς πολεμίοις, εἰ βούλοιντο φεύγειν. Καὶ τέως 12
μὲν αὐτοὺς ἀναβαίνοντας ὅπῃ ἐδύναντο ἕκαστος οἱ βάρβα-
ροι ἐτόξευον καὶ ἔβαλλον, ἐγγὺς δ' οὐ προςίεντο, ἀλλὰ φυγῇ
λείπουσι τὸ χωρίον. Καὶ τοῦτόν τε παρεληλύθεσαν οἱ Ἕλλη- 13
νες καὶ ἕτερον ὁρῶντες ἔμπροσθεν λόφον κατεχόμενον ἐπὶ
τοῦτον αὖθις ἐδόκει πορεύεσθαι. Ἐννοήσας δ' ὁ Ξενοφῶν
μή, εἰ ἔρημον καταλίποι τὸν ἡλωκότα λόφον, καὶ πάλιν λα-
βόντες οἱ πολέμιοι ἐπίθοιντο τοῖς ὑποζυγίοις παριοῦσιν, ἐπὶ
πολὺ δ' ἦν τὰ ὑποζύγια, ἅτε διὰ στενῆς τῆς ὁδοῦ πορευόμενα,
καταλείπει ἐπὶ τοῦ λόφου λοχαγοὺς Κηφισόδωρον Κηφισοφῶν-
τος, Ἀθηναῖον, καὶ Ἀμφικράτην Ἀμφιδήμου, Ἀθηναῖον, καὶ
Ἀρχαγόραν Ἀργεῖον, φυγάδα, αὐτὸς δὲ σὺν τοῖς λοιποῖς
ἐπορεύετο ἐπὶ τὸν δεύτερον λόφον, καὶ τῷ αὐτῷ τρόπῳ καὶ
τοῦτον αἱροῦσιν.

Ἔτι δ' αὐτοῖς τρίτος μαστὸς λοιπὸς ἦν πολὺ ὀρθιώτατος 14
ὁ ὑπὲρ τῆς ἐπὶ τῷ πυρὶ καταληφθείσης φυλακῆς τῆς νυκτὸς
ὑπὸ τῶν ἐθελοντῶν. Ἐπεὶ δ' ἐγγὺς ἐγένοντο οἱ Ἕλληνες, 15
λείπουσιν οἱ βάρβαροι ἀμαχητὶ τὸν μαστόν, ὥστε θαυμαστὸν
γενέσθαι πᾶσι, καὶ ὑπώπτευον δείσαντας αὐτοὺς μὴ κυκλω-
θέντες πολιορκοῖντο ἀπολιπεῖν. Οἱ δ' ἄρα, ἀπὸ τοῦ ἄκρου
καθορῶντες τὰ ὄπισθεν γιγνόμενα, πάντες ἐπὶ τοὺς ὀπισθο-
φύλακας ἐχώρουν. Καὶ Ξενοφῶν μὲν σὺν τοῖς νεωτάτοις 16

---

§ 11. ἀλλήλοις. Gr. 48, 7 A. 15. — προςβάλλουσιν. Gr. 52, 2 A. 7. — ὀρθίοις mit gereiheten, also hundert Mann hinter einander vgl. 4, 8, 10 — 15. 5, 4, 22. — τοῖς. Gr. 50, 11 A. 5.

§ 12. τέως μέν eine Zeit lang, eig. bis dahin, bis zu dem Puncte den der Gegensatz bestimmt. — ἐδύναντο ἕκαστος. Gr. 63, 1 A. 3. — προςίεντο ließen sie zu sich herankommen. — φυγῇ. Gr. 48, 15 A. 16. — ὁρῶντες für ὁρῶσιν, eine bei δοκεῖν öfter vorkommende Anakoluthie, da ἐδόκει so viel ist als ἐψηφίσαντο. Gr. 54, 2 A. 2 vgl. So. Phil. 547. 551. — αὖθις demnächst. Thuk. 8, 19: Λέβεδον ἀπέστησαν καὶ αὖθις Ἐράς.

§ 13. μή. zu 3, 5, 3. — καί vor πάλιν ist wohl mit Schneider zu tilgen. — λαβόντες. καταλαβόντες? — τοῖς. Gr. 50, 11 A. 2. — ἐπὶ πολὺ ἦν weithin dehnte sich aus. Gr. 43, 4 A. 3 u. 68, 42 A. 1 vgl. 4, 6, 11. — ἅτε. Gr, 56, 12 A. 2.

§ 15. ἐγένοντο. zu 1, 7, 17. — ὑπώπτευον. Uebergang zur unhängigen Rede, wie 4, 7, 17 vgl. Poppo z. Thuk. 5, 14. — ἄρα wie sich ergab. Gr. 69, 8 A. 1 vgl. 7, 4, 13.

§ 16. ὑπάγειν. zu 3, 4, 48. — προσμίξειαν. Gr. 52, 2 A. 10 — θέσθαι εἶπε. zu θαῤῥεῖν 1, 3, 8 u. ἑλέσθαι 14.

ἀνέβαινεν ἐπὶ τὸ ἄκρον, τοὺς δὲ ἄλλους ἐκέλευσεν ὑπάγειν,
ὅπως οἱ τελευταῖοι λόχοι προςμίξειαν, καὶ προελθόντας κατὰ
τὴν ὁδὸν ἐν τῷ ὁμαλῷ θέσθαι τὰ ὅπλα εἶπε.
17 Καὶ ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ ἦλθεν Ἀρχαγόρας ὁ Ἀργεῖος
πεφευγὼς καὶ λέγει ὡς ἀπεκόπησαν ἀπὸ τοῦ πρώτου λόφου
καὶ ὅτι τεθνᾶσι Κηφισόδωρος καὶ Ἀμφικράτης καὶ ἄλλοι
ὅσοι μὴ ἁλόμενοι κατὰ τῆς πέτρας πρὸς τοὺς ὀπισθοφύλακας
18 ἀφίκοντο. Ταῦτα δὲ διαπραξάμενοι οἱ βάρβαροι ἧκον ἐπ' ἀν-
τίπορον λόφον τῷ μαστῷ· καὶ Ξενοφῶν διελέγετο αὐτοῖς
19 δι' ἑρμηνέως περὶ σπονδῶν καὶ τοὺς νεκροὺς ἀπῄτει. Οἱ
δὲ ἔφασαν ἀποδώσειν ἐφ' ᾧ μὴ καίειν τὰς κώμας. Συνωμο-
λόγει ταῦτα ὁ Ξενοφῶν. Ἐν ᾧ δὲ τὸ μὲν ἄλλο στράτευμα
παρῄει, οἱ δὲ ταῦτα διελέγοντο, πάντες οἱ ἐκ τούτου τοῦ τό-
20 που συνεῤῥύησαν. Ἐνταῦθα ἵσταντο οἱ πολέμιοι· καὶ ἐπεὶ
ἤρξαντο καταβαίνειν ἀπὸ τοῦ μαστοῦ πρὸς τοὺς ἄλλους, ἔνθα
τὰ ὅπλα ἔκειντο, ἵεντο δὴ οἱ πολέμιοι πολλῷ πλήθει καὶ
θορύβῳ· καὶ ἐπεὶ ἐγένοντο ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ μαστοῦ
ἀφ' οὗ Ξενοφῶν κατέβαινεν, ἐκυλίνδουν πέτρας· καὶ ἑνὸς μὲν
κατέαξαν τὸ σκέλος, Ξενοφῶντα δὲ ὁ ὑπασπιστὴς ἔχων τὴν
21 ἀσπίδα ἀπέλιπεν· Εὐρύλοχος δὲ Λουσιεὺς Ἀρκὰς προςέ-
δραμεν αὐτῷ ὁπλίτης, καὶ πρὸ ἀμφοῖν προβεβλημένος ἀπε-
χώρει, καὶ οἱ ἄλλοι πρὸς τοὺς συντεταγμένους ἀπῆλθον.
22 Ἐκ δὲ τούτου πᾶν ὁμοῦ ἐγένετο τὸ Ἑλληνικόν, καὶ ἐσκή-
νησαν αὐτοῦ ἐκ πολλαῖς καὶ καλαῖς οἰκίαις καὶ ἐπιτηδείοις
δαψιλέσι· καὶ γὰρ οἶνος πολὺς ἦν, ὃν ἐν λάκκοις κονιατοῖς
23 εἶχον. Ξενοφῶν δὲ καὶ Χειρίσοφος διεπράξαντο ὥςτε λαβόν-
τες τοὺς νεκροὺς ἀποδοῦναι τὸν ἡγεμόνα· καὶ πάντα ἐποίησαν
τοῖς ἀποθανοῦσιν ἐκ τῶν δυνατῶν, ὥςπερ νομίζεται ἀνδράσιν

---

§ 18. ἀντίπορος gegenüberliegend, wie Arr. An. 1, 27, 6 und jetzt auch 4, 27, 3. — τῷ μαστῷ. Gr. 50, 10 A. 2 vgl. 4, 3, 23. 6, 4, 22.

§ 19. ἐφ' ᾧ. Gr. 55, 3 A. 6 vgl. 4, 4, 6. 6, 4, 22. — συνωμολόγει. zu 3, 4, 42. — ἐν ᾧ. Gr. 43, 4 A. 7. — οἱ ἐκ. zu 1, 2, 3.

§ 20. ἤρξαντο, οἱ Ἕλληνες vgl. zu 1, 4, 5. — ἔνθα. Gr. 66, 3 A. 1. — ἔκειντο. Gr. 37, 5 A. 3. — δή. Gr. 65, 9.

§ 21. προβεβλημένος, τὴν ἀσπίδα. Gr. 60, 7 A. 3. — καί und auch. zu 1, 2, 2.

§ 22. αὐτοῦ ἐν. zu 2, 2, 1. — ἐν ἐπ. δ. zu 3, 2, 25.

§. 23. ὥστε würde üblicher fehlen. Gr. 55, 3 A. 11 vgl. zu 1, 6, 2. Eben so Hell. 4, 4, 7 u. Kyr. 7, 4, 9: διεπράξαντο ὥστε βαρβάρους μὴ δέχεσθαι. — ἐκ τῶν δυνατῶν nach Möglichkeit. Gr. 68, 17 A. 10. — νομίζεται erg. ποιεῖν. Gr. 55, 4 A. 11 vgl. 3 A. 11.

ἀγαθοῖς. Τῇ δὲ ὑστεραίᾳ ἄνευ ἡγεμόνος ἐπορεύοντο· μαχό- 24
μενοι δ᾽ οἱ πολέμιοι καὶ ὅπῃ εἴη στενὸν χωρίον προκαταλαμ-
βάνοντες ἐκώλυον τὰς παρόδους. Ὁπότε μὲν οὖν τοὺς πρώ- 25
τους κωλύοιεν, Ξενοφῶν ὄπισθεν ἐκβαίνων πρὸς τὰ ὄρη ἔλυε
τὴν ἀπόφραξιν τῆς παρόδου τοῖς πρώτοις, ἀνωτέρω πειρώμε-
νος γίγνεσθαι τῶν κωλυόντων· ὁπότε δὲ τοῖς ὄπισθεν 26
ἐπίθοιντο, Χειρίσοφος, ἐκβαίνων καὶ πειρώμενος ἀνωτέρω
γίγνεσθαι τῶν κωλυόντων, ἔλυε τὴν ἀπόφραξιν τῆς παρόδου
τοῖς ὄπισθεν· καὶ ἀεὶ οὕτως ἐβοήθουν ἀλλήλοις καὶ ἰσχυ-
ρῶς ἀλλήλων ἐπεμελοῦντο. Ἦν δὲ ὁπότε καὶ αὐτοῖς τοῖς 27
ἀναβᾶσι πολλὰ πράγματα παρεῖχον οἱ βάρβαροι πάλιν
καταβαίνουσιν· ἐλαφροὶ γὰρ ἦσαν, ὥστε καὶ ἐγγύθεν
φεύγοντες ἀποφεύγειν· οὐδὲν γὰρ εἶχον ἄλλο ἢ τόξα καὶ
σφενδόνας. Ἄριστοι δὲ τοξόται ἦσαν· εἶχον δὲ τόξα ἐγγὺς 28
τριπήχη, τὰ δὲ τοξεύματα πλέον ἢ διπήχη· εἷλκον δὲ τὰς νευ-
ρὰς ὁπότε τοξεύοιεν πρὸς τὸ κάτω τοῦ τόξου τῷ ἀριστερῷ
ποδὶ προςβαίνοντες. Τὰ δὲ τοξεύματα ἐχώρει διὰ τῶν ἀσπί-
δων καὶ διὰ τῶν θωράκων. Ἐχρῶντο δὲ αὐτοῖς οἱ Ἕλλη-
νες, ἐπεὶ λάβοιεν, ἀκοντίοις, ἐναγκυλῶντες. Ἐν τούτοις τοῖς
χωρίοις οἱ Κρῆτες χρησιμώτατοι ἐγένοντο. Ἦρχε δὲ αὐτῶν
Στρατοκλῆς Κρής.

γ΄. Ταύτην δ᾽ αὖ τὴν ἡμέραν ηὐλίσθησαν ἐν ταῖς κώ- 1
μαις ταῖς ὑπὲρ τοῦ πεδίου τοῦ παρὰ τὸν Κεντρίτην ποταμόν,
εὖρος ὡς δίπλεθρον, ὃς ὁρίζει τὴν Ἀρμενίαν καὶ τὴν τῶν
Καρδούχων χώραν. Καὶ οἱ Ἕλληνες ἐνταῦθα ἀνεπαύσαντο,
ἄσμενοι ἰδόντες πεδίον· ἀπεῖχε δὲ τῶν ὀρέων ὁ ποταμὸς ὡς
ἓξ ἢ ἑπτὰ στάδια τῶν Καρδούχων. Τότε μὲν οὖν ηὐλί- 2
σθησαν μάλα ἡδέως καὶ πολλὰ τῶν παρεληλυθότων πόνων

---

§ 25. *τῶν κωλυόντων.* zu 1, 9, 16.

§ 27. *ἦν ὁπότε* manchmal. Gr. 61, 5 A. 5. — *ἐγγύθεν, ἐξ ὀλίγου* bei geringer Entfernung vgl. zu 1, 10, 11. — *ἀποφεύγειν.* zu 2, 5, 7.

§. 28. *τόξα* nach dem Folgenden eine Art von Armbrust. — *ἐγγύς* beinahe, wie 5, 7, 9. 7, 8, 18, Thuk. 6, 2. — *τριπήχη.* Gr. 18, 8 A. 1. — *τοξεύοιεν.* zu *βούλοιτο* 1, 5, 7. — *λάβοιεν.* zu *διώκοι* 1, 5, 2. — *ἀκοντίοις* ist Prädicat, wie *ξύλοις* 2, 1, 6. — *αὐτῶν.* Gr. 47, 20.

C. 3. § 1. *ἄσμενοι.* Gr. 57, 5 A. 2. — *ἀπεῖχε.* Gr. 52, 2 A. 4. — *ὀρέων.* Gr. 47, 13 A. 1. — *Καρδούχων. Καρδουχίων* Schäfer.

§ 2. *ἡδέως καὶ ἔχοντες.* Gr. 59, 2 A. 3. — *πολλά.* Gr. 47, 11 A. 4. Her. 6, 136: *τῆς μάχης πολλὰ ἐπιμεμνημένοι.* Dem. 5, 4: *μικρὰ τῶν πρότερόν ποτε ῥηθέντων ὑπ᾽ ἐμοῦ μνημονεύσατε.* — *μνημονεύοντες.*

μνημονεύοντες. Ἑπτὰ γὰρ ἡμέρας, ὅσαςπερ ἐπορεύθησαν διὰ
τῶν Καρδούχων, πάσας μαχόμενοι διετέλεσαν, καὶ ἔπαθον
κακὰ ὅσα οὐδὲ τὰ σύμπαντα ὑπὸ βασιλέως καὶ Τισσαφέρ-
νους. Ὡς οὖν ἀπηλλαγμένοι τούτων ἡδέως ἐκοιμήθησαν.
3 Ἅμα δὲ τῇ ἡμέρᾳ ὁρῶσιν ἱππέας πέραν τοῦ ποταμοῦ
ἐξωπλισμένους ὡς κωλύσοντας διαβαίνειν, πεζοὺς δ' ἐπὶ ταῖς
ὄχθαις παρατεταγμένους ἄνω τῶν ἱππέων ὡς κωλύσοντας εἰς
4 τὴν Ἀρμενίαν ἐκβαίνειν. Ἦσαν δ' οὗτοι Ὀρόντου καὶ Ἀρτού-
χου, Ἀρμένιοι καὶ Μαρδόνιοι καὶ Χαλδαῖοι μισθοφόροι.
Ἐλέγοντο δὲ οἱ Χαλδαῖοι ἐλεύθεροί τε καὶ ἄλκιμοι εἶναι·
5 ὅπλα δ' εἶχον γέῤῥα μακρὰ καὶ λόγχας. Αἱ δὲ ὄχθαι αὗται
ἐφ' ὧν παρατεταγμένοι οὗτοι ἦσαν τρία ἢ τέτταρα πλέθρα
ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ ἀπεῖχον· ὁδὸς δὲ μία ἡ ὁρωμένη ἦν ἄγουσα
ἄνω ὥςπερ χειροποίητος· ταύτῃ ἐπειρῶντο διαβαίνειν οἱ Ἕλ-
6 ληνες. Ἐπεὶ δὲ πειρωμένοις τό, τε ὕδωρ ὑπὲρ τῶν μαστῶν
ἐφαίνετο καὶ τραχὺς ἦν ὁ ποταμὸς μεγάλοις λίθοις καὶ ὀλι-
σθηροῖς, καὶ οὔτ' ἐν τῷ ὕδατι τὰ ὅπλα ἦν ἔχειν, εἰ δὲ μή,
ἥρπαζεν ὁ ποταμός, ἐπί τε τῆς κεφαλῆς τὰ ὅπλα εἴ τις φέ-
ροι, γυμνοὶ ἐγίγνοντο πρὸς τὰ τοξεύματα καὶ τὰ ἄλλα βέλη,
ἀνεχώρησαν οὖν καὶ αὐτοῦ ἐστρατοπεδεύσαντο παρὰ τὸν πο-
ταμόν.
7 Ἔνθα δὲ αὐτοὶ τὴν πρόσθεν νύκτα ἦσαν, ἐπὶ τοῦ ὄρους
ἑώρων τοὺς Καρδούχους πολλοὺς συνειλεγμένους ἐν τοῖς
ὅπλοις. Ἐνταῦθα δὴ πολλὴ ἀθυμία ἦν τοῖς Ἕλλησιν, ὁρῶσι

Eu. Andromeda 15: ἀλλ' ἡδύ τοι σωθέντα μεμνῆσθαι πόνων. — μαχόμενοι διετέλεσαν. zu 3, 4, 17. — οὐδὲ τὰ σύμπαντα für οὐδὲ τὰ σ. ἦν erg. ἔπαθον. Gr. 50, 11 A. 13 u. 62, 4 A. 1. — τούτων Gr. 47, 13 A. 1

§ 4. Ὀρόντου. Gr. 47, 6 A. 4. — γέῤῥα. zu 1, 8, 9.

§ 6. πειρωμένοις· zu 3, 5, 7. — οὔτε. Dem entspricht τέ nach ἐπί vgl. zu 2, 2, 8. — εἰ δὲ μή für εἰ δέ, wie 7, 1, 8. Gr. 65, 5 A. 12. Der Sinn: wenn man sie aber im Strome zu halten versuchte. — εἰ. Gr. 54, 17 A. 7. — γυμνοί unbewehrt, besonders rücksichtlich des Schildes, wie τὰ γυμνά Thuk. 3, 23. 5, 10. 71. vgl. zu ψιλός 1, 8, 5. — ἐγίγνοντο, weil τὶς collectiv ist vgl. zu 1, 4, 8. — οὖν mit einer kleinen Anakoluthie im Nachsatze, als ob nicht ἐπεί sondern ein selbstständiger Satz vorangegangen. Lyk. g. Leokr. 141: ἐπεὶ οὐ νόμιμον οὐδ' εἰθισμένον ἐστίν, ἀλλ' ἀναγκαῖον ὑμᾶς περὶ ἐκείνων δικάζειν, τιμωρησάμενοι οὖν Λεωκράτη κ. τ. ἕ — αὐτοῦ παρά. zu 2, 2, 1.

§ 7. ἔνθα wo. Gr. 25, 10 A. 10. — ἦσαν gewesen waren. zu 1, 1, 6. — πολλούς. zu 1, 10, 2. — ὁρῶσι μέν. zu 1, 2, 16 A. vgl. 5, 6, 15. — τοῖς δ. Gr. 48, 11 A. 5 vgl. 5, 2, 5.

μὲν τοῦ ποταμοῦ τὴν δυςπορίαν, ὁρῶσι δὲ τοὺς διαβαίνειν
κωλύσοντας, ὁρῶσι δὲ τοῖς διαβαίνουσιν ἐπικεισομένους τοὺς
Καρδούχους ὄπισθεν. Ταύτην μὲν οὖν τὴν ἡμέραν καὶ τὴν 8
νύκτα ἔμειναν ἐν πολλῇ ἀπορίᾳ ὄντες. Ξενοφῶν δὲ ὄναρ
εἶδεν· ἔδοξεν ἐν πέδαις δεδέσθαι, αὗται δὲ αὐτῷ αὐτόμαται
περιῤῥυῆναι, ὥςτε λυθῆναι καὶ διαβαίνειν ὁπόσον ἐβούλετο.
Ἐπεὶ δὲ ὄρθρος ἦν ἔρχεται πρὸς τὸν Χειρίσοφον καὶ λέγει
ὅτι ἐλπίδας ἔχει καλῶς ἔσεσθαι· καὶ διηγεῖται αὐτῷ τὸ ὄναρ.
Ὁ δὲ ἥδετό τε καὶ ὡς τάχιστα ἕως ὑπέφαινεν ἐθύοντο πάντες 9
παρόντες οἱ στρατηγοί· καὶ τὰ ἱερὰ καλὰ ἦν εὐθὺς ἐπὶ τοῦ
πρώτου. Καὶ ἀπιόντες ἀπὸ τῶν ἱερῶν οἱ στρατηγοὶ καὶ λο-
χαγοὶ παρήγγελλον τῇ στρατιᾷ ἀριστοποιεῖσθαι.
Καὶ ἀριστῶντι τῷ Ξενοφῶντι προςτρέχετον δύο νεανίσκω· 10
ᾔδεσαν γὰρ πάντες ὅτι ἐξείη αὐτῷ καὶ ἀριστῶντι καὶ δει-
πνοῦντι προςελθεῖν καὶ εἰ καθεύδοι, ἐπεγείραντα εἰπεῖν, εἴ
τίς τι ἔχοι τῶν πρὸς τὸν πόλεμον. Καὶ τότε ἔλεγον ὅτι τυγ- 11
χάνοιεν φρύγανα συλλέγοντες ὡς ἐπὶ πῦρ κἄπειτα κατίδοιεν
ἐν τῷ πέραν ἐν ταῖς πέτραις ταῖς καθηκούσαις ἐπ' αὐ-
τὸν τὸν ποταμὸν γέροντά τε καὶ παιδίσκας ὥςπερ μαρσί- 12
πους ἱματίων κατατιθεμένους ἐν πέτρᾳ ἀντρώδει. Ἰδοῦσι δέ
σφισι δόξαι ἀσφαλὲς εἶναι διαβῆναι· οὐδὲ γὰρ τοῖς πολεμί-
οις ἱππεῦσι προςβατὸν εἶναι κατὰ τοῦτο. Ἐκδύντες δ' ἔφα-

---

§ 8. *εἶδεν· ἔδοξεν.* zu 3, 1, 11. — *ἐν πέδαις δῆσαι* ist gewöhnlich. Lobeck Paralipp. p. 524. — *αὐτόμαται.* Gr. 22, 5 A. 5. — *περιῤῥυῆναι.* Thuk 4, 12: *ἡ ἀσπὶς περιεῤῥύη ἐς τὴν θάλασσαν.* — *διαβαίνειν* ausschreiten. — *ὁπόσον.* zu 3, 3, 9. — *καλῶς ἔσεσθαι.* Gr. 62, 2 A. 3 vgl. 4, 3, 24. 7, 3, 43.

§ 9. *ὡς τάχιστα.* zu 3, 1, 9. — *ἐθύοντο.* Gr. 52, 10 A. 5. — *ἐπί* für *ἀπό* Schneider. Letzteres, aus dem folgenden *ἀπό* entstanden, wäre hier nur in der Bedeutung von — an statthaft, wenn an ein Schlachten mehrerer Opferthiere zu denken wäre. — *πρώτου* erg. *ἱερείου* vgl. 6. 3, 2. 8. — *στρατιᾷ.* Gr. 48, 7 A. 10.

§ 10. *αὐτῷ.* Gr. 48, 11 A. 7. — *καὶ ἀριστῶντι* selbst wenn er frühstückte. — *ἐπεγείραντα.* zu *λαβόντα* 1, 2, 1. — *ἔχοι* erg. *εἰπεῖν.* zu 2, 1, 9. — *τὰ πρός.* Gr. 43, 4 A. 21.

§ 11. *καὶ τότε* und so auch damals. Gr. 69, 32 A. 8. Aehnlich *καὶ νῦν* 5, 6, 28. — *τυγχάνοιεν* für unser Plusquamperfect. Hell. 6, 5, 34: *ἔλεγον ὅσ' ἀγαθὰ εἴη ὅτε κοινῇ ἀμφότεροι ἔπραττον.* — *ὡς ἐπί.* Gr. 68, 63 A. 4 vgl. 6, 2, 24. 7, 1, 37. — *αὐτόν.* zu 3, 4, 41. — *ἱματίων* mit Kleidern. Gr. 47, 8 vgl. 7, 2, 23. 3, 24.

§ 12. *οὐδὲ γάρ* denn auch nicht. Gr. 69, 32 A. 21. vgl. 4, 5, 16. 7, 7, 11. — *τοῦτο.* Gr. 43, 4 A. 2. — *διαβαίνειν.* Gr. 53, 2 A. 9. — *προςβατόν.* zu 3, 4, 20. Falsch betont man hier *πρόςβατον*, richtig 4, 8, 9 u. Apol. 23 vgl. Gr. 22, 5 A. 7 u. Lobeck Pa-

σαν ἔχοντες τὰ ἐγχειρίδια γυμνοί, ὡς νευσούμενοι, διαβαίνειν,
πορευόμενοι δὲ πρόσθεν διαβαίνειν πρὶν βρέξαι τὰ αἰδοῖα·
13 καὶ διαβάντες καὶ λαβόντες τὰ ἱμάτια πάλιν ἥκειν. Εὐθὺς
οὖν ὁ Ξενοφῶν αὐτός τε ἔσπενδε καὶ τοῖς νεανίσκοις ἐγχεῖν
ἐκέλευσε καὶ εὔχεσθαι τοῖς φήνασι θεοῖς τά τε ὀνείρατα καὶ
τὸν πόρον καὶ τὰ λοιπὰ ἀγαθὰ ἐπιτελέσαι. Σπείσας δ' εὐ-
θὺς ἦγε τοὺς νεανίσκους παρὰ τὸν Χειρίσοφον· καὶ διηγοῦν-
14 ται ταὐτά. Ἀκούσας δὲ καὶ ὁ Χειρίσοφος σπονδὰς ἐποίει.
Σπείσαντες δὲ τοῖς μὲν ἄλλοις παρήγγελλον συσκευάζεσθαι,
αὐτοὶ δὲ συγκαλέσαντες τοὺς στρατηγοὺς ἐβουλεύοντο ὅπως ἂν
κάλλιστα διαβαῖεν καὶ τούς τε ἔμπροσθεν νικῷεν καὶ ὑπὸ
15 τῶν ὄπισθεν μηδὲν πάσχοιεν κακόν. Καὶ ἔδοξεν αὐτοῖς Χει-
ρίσοφον μὲν ἡγεῖσθαι καὶ διαβαίνειν ἔχοντα τὸ ἥμισυ τοῦ
στρατεύματος, τὸ δ' ἥμισυ ἔτι ὑπομένειν σὺν Ξενοφῶντι,
τὰ δὲ ὑποζύγια καὶ τὸν ὄχλον ἐν μέσῳ τούτων διαβαίνειν.
16 Ἐπεὶ δὲ καλῶς ταῦτα εἶχεν ἐπορεύοντο, ἡγοῦντο δ' οἱ νεανί-
σκοι, ἐν ἀριστερᾷ ἔχοντες τὸν ποταμόν· ὁδὸς δὲ ἦν ἐπὶ τὴν
17 διάβασιν ὡς τέτταρες στάδιοι. Πορευομένων δ' αὐτῶν ἀντι-
παρῄεσαν αἱ τάξεις τῶν ἱππέων. Ἐπειδὴ δὲ ἦσαν κατὰ τὴν
διάβασιν καὶ τὰς ὄχθας τοῦ ποταμοῦ, ἔθεντο τὰ ὅπλα· καὶ
αὐτὸς πρῶτος Χειρίσοφος στεφανωσάμενος καὶ ἀποδὺς ἐλάμ-
βανε τὰ ὅπλα καὶ τοῖς ἄλλοις πᾶσι παρήγγελλε· καὶ τοὺς
λοχαγοὺς ἐκέλευεν ἄγειν τοὺς λόχους ὀρθίους, τοὺς μὲν ἐν
18 ἀριστερᾷ, τοὺς δ' ἐν δεξιᾷ ἑαυτοῦ. Καὶ οἱ μὲν μάν-
τεις ἐσφαγιάζοντο εἰς τὸν ποταμόν· οἱ δὲ πολέμιοι ἐτόξευόν

---

ralipp. p. 483 ff. — *ὡς νευσούμενοι* wie um zu schwimmen, Gr. 69, 63 A. 3.

§ 13. *ἐγχεῖν, οἶνον.* Gr. 60, 7 A. 3. — *φαίνειν* eine vorbedeutende Erscheinung geben, wie Arr. An. 2, 3, 8: *τοῖς φήνασι θεοῖς τὰ σημεῖα;* oder durch eine Vorbedeutung anzeigen, wie Xen. Hell. 3, 3, 4. 6, 4, 7. Ueber den Da. Gr. 48, 7 A. 14. — *σπονδάς* Libationen, wie 5, 9, 5.

§ 14. *ὅπως ἄν.* zu 3, 1, 7.

§ 16. *ἔχοντες* gehört wohl zu *ἐπορεύοντο.* — *στάδιοι.* zu 1, 7, 14.

§ 17. *στεφανωσάμενος,* nach lakonischer Sitte. St. der Lak. 13, 8. — *ἔθεντο.* zu 1, 6, 4. — *ἐλάμβανε.* Vielleicht *ἀνελάμβανε.* — *παρήγγελλε* erg. *ἀποδύντας λαμβάνειν τὰ ὅπλα.* Vgl. zu 3, 1, 44. — *ἑαυτοῦ.* zu 1, 1, 11.

§ 18. *εἰς.* zu 2, 2, 9. — *ἐξικνοῦντο.* zu 3, 3, 15.

τε καὶ ἐσφενδόνων· ἀλλ᾽ οὔπω ἐξικνοῦντο· ἐπεὶ δὲ καλὰ ἦν 19
τὰ σφάγια, ἐπαιάνιζον πάντες οἱ στρατιῶται καὶ ἀνηλάλαζον·
συνωλόλυζον δὲ καὶ αἱ γυναῖκες ἅπασαι· πολλαὶ γὰρ ἦσαν
ἑταῖραι ἐν τῷ στρατεύματι.

Καὶ Χειρίσοφος μὲν ἐνέβαινε καὶ οἱ σὺν ἐκείνῳ· ὁ δὲ 20
Ξενοφῶν τῶν ὀπισθοφυλάκων λαβὼν τοὺς εὐζωνοτάτους ἔθει
ἀνὰ κράτος πάλιν ἐπὶ τὸν πόρον τὸν κατὰ τὴν ἔκβασιν τὴν εἰς
τὰ τῶν Ἀρμενίων ὄρη, προςποιούμενος ταύτῃ διαβὰς ἀπο-
κλείσειν τοὺς παρὰ τὸν ποταμὸν ἱππεῖς. Οἱ δὲ πολέμιοι, 21
ὁρῶντες μὲν τοὺς ἀμφὶ Χειρίσοφον εὐπετῶς τὸ ὕδωρ διαπε-
ρῶντας, ὁρῶντες δὲ τοὺς ἀμφὶ Ξενοφῶντα θέοντας εἰς τοὔμ-
παλιν, δείσαντες μὴ ἀποκλεισθείησαν, φεύγουσιν ἀνὰ κράτος
ὡς πρὸς τὴν ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ ἔκβασιν ἄνω. Ἐπεὶ δὲ κατὰ
τὴν ὁδὸν ἐγένοντο, ἔτεινον ἄνω πρὸς τὸ ὄρος. Λύκιος δέ, 22
ὁ τὴν τάξιν ἔχων τῶν ἱππέων, καὶ Αἰσχίνης, ὁ τὴν
τάξιν ἔχων τῶν πελταστῶν τῶν ἀμφὶ Χειρίσοφον, ἐπεὶ
ἑώρων ἀνὰ κράτος φεύγοντας, εἵποντο· οἱ δὲ στρατιῶται
ἐβόων μὴ ἀπολείπεσθαι, ἀλλὰ συνεκβαίνειν ἐπὶ τὸ ὄρος. Χει- 23
ρίσοφος δ᾽ αὖ ἐπεὶ διέβη, τοὺς μὲν ἱππέας οὐκ ἐδίωκεν, εὐ-
θὺς δὲ κατὰ τὰς προςηκούσας ὄχθας ἐπὶ τὸν ποταμὸν ἐξέ-
βαινεν ἐπὶ τοὺς ἄνω πολεμίους. Οἱ δὲ [ἄνω], ὁρῶντες μὲν
τοὺς ἑαυτῶν ἱππέας φεύγοντας, ὁρῶντες δ᾽ ὁπλίτας σφίσιν
ἐπιόντας, ἐκλείπουσι τὰ ὑπὲρ τοῦ ποταμοῦ ἄκρα.

Ξενοφῶν δέ, ἐπεὶ τὰ πέραν ἑώρα καλῶς γιγνόμενα, ἀπε- 24
χώρει τὴν ταχίστην πρὸς τὸ διαβαῖνον στράτευμα· καὶ γὰρ
οἱ Καρδοῦχοι φανεροὶ ἤδη ἦσαν εἰς τὸ πεδίον καταβαίνοντες

---

§ 19. ὀλολύζειν wird meist nur von Weibern gebraucht, gew. bei heitern Vorgängen. Elmsley zu Eu. Her. 782.

§ 20. ἐκείνῳ. zu 2, 6, 19. — ἀνά. zu 1, 8, 1. — τὸν πόρον. §. 12.

§ 21. ἀποκλεισθείησαν. zu 3, 4, 29. — ἀνά. zu 1, 8, 1. — ὡς. Gr. 69, 63 A. 4. — ἔτεινον contendebant. Plut. Geschw. 33: εἰς ἄστυ συνέτεινε δρόμῳ.

§ 22. Λύκιος 3, 3, 20. — Αἰσχίνης 4, 8, 18. — ἐβόων. zu 1, 8, 12. — μὴ ἀπολείπεσθαι nicht zurückzubleiben, nachzufolgen. vgl. 4, 5, 16. 6, 1, 26; über den Infinitiv zu 1, 8, 12.

§ 23. ἐπὶ τὸν ποταμόν, gestellt wie μαστῷ 4, 2, 18. — σφίσιν. Gr. 51, 2 A 3; über den Da. 48, 11 A. 5.

§ 24. τὴν ταχίστην. zu 1, 3, 14. — καταβαίνοντες. zu 1, 6, 8.

25 ὡς ἐπιθησόμενοι τοῖς τελευταίοις. Καὶ Χειρίσοφος μὲν τὰ
ἄνω κατεῖχε, Λύκιος δὲ σὺν ὀλίγοις ἐπιχειρήσας ἐπιδιῶξαι
ἔλαβε τῶν σκευοφόρων τὰ ὑπολειπόμενα καὶ μετὰ τούτων
26 ἐσθῆτά τε καλὴν καὶ ἐκπώματα. Καὶ τὰ μὲν σκευοφόρα τῶν
Ἑλλήνων καὶ ὁ ὄχλος ἀκμὴν διέβαινε, Ξενοφῶν δὲ στρέψας
πρὸς τοὺς Καρδούχους ἀντία τὰ ὅπλα ἔθετο, καὶ παρήγγειλε
τοῖς λοχαγοῖς κατ᾽ ἐνωμοτίας ποιήσασθαι ἕκαστον τὸν ἑαυτοῦ λόχον, παρ᾽ ἀσπίδα[ς] παραγαγόντας [τὴν ἐνωμοτίαν] ἐπὶ φάλαγγος· καὶ τοὺς μὲν λοχαγοὺς καὶ τοὺς ἐνωμοτάρχας πρὸς τῶν Καρδούχων ἰέναι, οὐραγοὺς δὲ καταστήσασθαι πρὸς τοῦ ποταμοῦ.
27 Οἱ δὲ Καρδοῦχοι ὡς ἑώρων τοὺς ὀπισθοφύλακας τοῦ
ὄχλου ψιλουμένους καὶ ὀλίγους ἤδη φαινομένους, θᾶττον δὴ
ἐπῄεσαν, ᾠδάς τινας ᾄδοντες. Ὁ δὲ Χειρίσοφος, ἐπεὶ τὰ
παρ᾽ αὐτῷ ἀσφαλῶς εἶχε, πέμπει παρὰ Ξενοφῶντα τοὺς πελταστὰς καὶ σφενδονήτας καὶ τοξότας καὶ κελεύει ποιεῖν ὅ,τι
28 ἂν παραγγέλλῃ. Ἰδὼν δὲ αὐτοὺς διαβαίνοντας ὁ Ξενοφῶν
πέμψας ἄγγελον κελεύει αὐτοῦ μεῖναι ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ μὴ
διαβάντας· ὅταν δ᾽ ἄρξωνται αὐτοὶ διαβαίνειν, ἐναντίους

---

§ 25. *σκευοφόρα.* Gr. 43, 4 A. 16. — *ἐσθῆτα.* zu 3, 1, 19.

§ 26. *ἀκμήν* eben. Gr. 41, 12 A. 11. — *Ξενοφῶν — ποταμοῦ* Xenophon ließ gegen die Karducher Front machen; darauf befahl er den Lochagen daß jeder seinen Lochos in Enomotien setzen solle, indem er jede (der drei hintern Enomotien neben die vorderste) links aufmarschiren (in die Zwischenräume zwischen den einzelnen vorher gereiheten (*ὀρθίοις*) Lochen einrücken) lasse, so daß eine Phalanx (von 25 Mann Tiefe) entstände; und daß die Lochagen und Enomotarchen die den Karduchen entgegengesetzte vorderste Linie ausmachen (die *πρωτοστάται* sein), die Uragen aber die letzte dem Flusse zugekehrte Linie bilden sollten. — *στρέψας.* zu 1, 4, 5 vgl 4, 3, 29. 32. — *παραγαγόντας.* zu 3, 4, 14. — *ἐπὶ φάλαγγος.* vgl. 4, 6, 6. So *ἐπὶ φάλαγγος τεταγμένοι* 6, 3, 7, *καθίστασθαι* Kyr. 6, 3, 21. — *πρός.* zu 2, 2, 4. — *οὐραγούς.* Der Artikel kann aus dem Vorhergehenden ergänzt werden, wie vielleicht 4, 6, 12; oder es ist wie *στρατηγοί* 3, 5, 7 zu erklären.

§ 27. *τοῦ ὄχλου* hängt von *ὀπισθοφύλακας* ab vgl. § 30. — *ψιλουμένους.* zu 1, 10, 13. — *ἀσφαλῶς εἶχε.* Gr. 66, 1 A. 7.

§ 28. *αὐτοῦ ἐπί.* zu 2, 2, 1. — *αὐτοί* er selbst mit seinen Truppen. Gr. 58, 4 A. 3 vgl. 4, 5, 30. 33, ipse, Cäsar b. G. 1, 43. — *ἔνθεν καὶ ἔνθεν* zu beiden Seiten. Gr. 25, 10 A. 10

ἔνθεν καὶ ἔνθεν σφῶν ἐμβαίνειν ὡς διαβησομένους, διηγκυ-
λωμένους τοὺς ἀκοντιστὰς καὶ ἐπιβεβλημένους τοὺς τοξότας·
μὴ πρόσω δὲ τοῦ ποταμοῦ προβαίνειν. Τοῖς δὲ παρ' ἑαυτῷ 29
παρήγγειλεν, ἐπειδὰν σφενδόνη ἐξικνῆται καὶ ἀσπὶς ψοφῇ,
παιανίσαντας θεῖν [ἀεὶ] εἰς τοὺς πολεμίους· ἐπειδὰν δὲ
ἀναστρέψωσιν οἱ πολέμιοι καὶ ἐκ τοῦ ποταμοῦ ὁ σαλπιγκτὴς
σημήνῃ τὸ πολεμικόν, ἀναστρέψαντας ἐπὶ δόρυ ἡγεῖσθαι μὲν
τοὺς οὐραγούς, θεῖν δὲ πάντας καὶ εἰςβαίνειν ὅτι τάχιστα ᾗ
ἕκαστος τὴν τάξιν εἶχεν, ὡς μὴ ἐμποδίζειν ἀλλήλους· ὅτι
οὗτος ἄριστος ἔσοιτο ὃς ἂν πρῶτος ἐν τῷ πέραν γένηται.
Οἱ δὲ Καρδοῦχοι, ὁρῶντες ὀλίγους ἤδη τοὺς λοιπούς, 30
πολλοὶ γὰρ καὶ τῶν μένειν τεταγμένων ᾤχοντο ἐπιμελησόμενοι
οἱ μὲν ὑποζυγίων, οἱ δὲ σκευοφόρων, οἱ δὲ ἑταιρῶν, ἐνταῦθα δὴ
ἐπέκειντο θρασέως καὶ ἤρξαντο σφενδονᾶν καὶ τοξεύειν. Οἱ 31
δὲ Ἕλληνες παιανίσαντες ὥρμησαν δρόμῳ ἐπ' αὐτούς· οἱ δὲ
οὐκ ἐδέξαντο· καὶ γὰρ ἦσαν ὡπλισμένοι ὡς μὲν ἐν τοῖς ὄρε-
σιν ἱκανῶς πρὸς τὸ ἐπιδραμεῖν καὶ φεύγειν, πρὸς δὲ τὸ εἰς
χεῖρας δέχεσθαι οὐχ ἱκανῶς. Ἐν τούτῳ σημαίνει ὁ σαλ- 32
πιγκτής· καὶ οἱ μὲν πολέμιοι ἔφευγον πολὺ ἔτι θᾶττον, οἱ
δ' Ἕλληνες τὰ ἐναντία στρέψαντες ἔφευγον διὰ τοῦ ποταμοῦ
ὅτι τάχιστα. Τῶν δὲ πολεμίων οἱ μέν τινες αἰσθόμενοι πάλιν 33
ἔδραμον ἐπὶ τὸν ποταμὸν καὶ τοξεύοντες ὀλίγους ἔτρωσαν, οἱ δὲ
πολλοὶ καὶ πέραν ὄντων τῶν Ἑλλήνων ἔτι φανεροὶ ἦσαν φεύ-

---

vgl. 4, 6, 12. 8, 13. — *σφῶν.* Gr. 47, 29 A. 2. — *τοὺς ἀκοντιστάς.* Gr. 56, 9 A. 1. — *ἐπιβεβλημένους* erg. *τὰ τοξεύματα ἐπὶ ταῖς νευραῖς* Gr. 60, 7 A. 3 vgl. 5, 2, 12. — *δέ.* Gr. 69, 16 A. 1. — *ποταμοῦ.* Gr. 47, 10 A. 4.

§ 29. *ἐπειδάν.* Gr. 51, 17 A. 4. — *ψοφῇ*, von den Geschossen getroffen. — *πολεμικόν* Angriffssignal, wie Pol. 3, 96. 5, 84. 10, 14, Diod. 17, 11. 25. 27, Luc. Bacch. 4. — *εἰς.* zu 3, 2, 16. — *ἀναστρέψαντας ἐπὶ δόρυ* rechts kehrt. — *ὡς μὴ ἐμποδίζειν.* zu 1, 5, 10; *ἐμποδίζοιεν* ist wenigstens nicht nothwendig. — *ὅτι* als ob vorherginge *καὶ ἔφη δέ*, was die Lebhaftigkeit der Darstellung nicht vermissen läßt.

§ 30. *τοὺς λοιπούς, τῶν ὀπισθοφυλάκων* § 27. — *ἐνταῦθα δή* nach einem Particip, wie Thuk 1, 91. 2, 58. Gr. 56, 10 A. 3.

§ 31. *ὡς ἐν τοῖς ὄ. ἱ.* für ein gebürgige Gegend hinlänglich. Gr. 68, 63 A. 6. — *πρὸς τό.* Gr. 68, 39 A. 7. — *εἰς χεῖρας* zum Handgemenge, feste Redensart vgl. 4, 7, 15.

§ 32. *τὰ ἐναντία.* Gr. 46, 5 A. 4. So *τοὔμπαλιν ὑποστρέφειν* 6, 4, 38. Hell. 3, 4, 12: *τἀναντία ἀποστρέψας ἐπορεύετο.*

34 γοντες. Οἱ δὲ ὑπαντήσαντες ἀνδριζόμενοι καὶ προσωτέρω
τοῦ καιροῦ προϊόντες ὕστερον τῶν μετὰ Ξενοφῶντος διέβησαν
πάλιν· καὶ ἐτρώθησάν τινες καὶ τούτων.
1 δ'. Ἐπεὶ δὲ διέβησαν, συνταξάμενοι ἀμφὶ μέσον ἡμέρας
ἐπορεύθησαν διὰ τῆς Ἀρμενίας πεδίον ἅπαν καὶ λείους γηλό-
φους οὐ μεῖον ἢ πέντε παρασάγγας· οὐ γὰρ ἦσαν ἐγγὺς τοῦ
ποταμοῦ κῶμαι διὰ τοὺς πολέμους τοὺς πρὸς τοὺς Καρδού-
2 χους. Εἰς δὲ ἣν ἀφίκοντο κώμην, μεγάλη τε ἦν καὶ βασίλειόν
[τε] εἶχε τῷ σατράπῃ καὶ ἐπὶ ταῖς πλείσταις οἰκίαις τύρσεις
3 ἐπῆσαν· ἐπιτήδεια δ' ἦν δαψιλῆ. Ἐντεῦθεν δ' ἐπορεύθησαν
σταθμοὺς δύο, παρασάγγας δέκα, μέχρι ὑπερῆλθον τὰς
πηγὰς τοῦ Τίγρητος ποταμοῦ. Ἐντεῦθεν δ' ἐπορεύθησαν
σταθμοὺς τρεῖς, παρασάγγας πεντεκαίδεκα, ἐπὶ τὸν Τηλεβόαν
ποταμόν. Οὗτος δ' ἦν μέγας μὲν οὔ, καλὸς δέ· κῶμαι δὲ
4 πολλαὶ περὶ τὸν ποταμὸν ἦσαν. Ὁ δὲ τόπος οὗτος Ἀρμενία
ἐκαλεῖτο ἡ πρὸς ἑσπέραν. Ὕπαρχος δ' ἦν αὐτῆς Τηρίβαζος
ὁ καὶ βασιλεῖ φίλος γενόμενος· καὶ ὁπότε παρείη, οὐδεὶς ἄλ-
5 λος βασιλέα ἐπὶ τὸν ἵππον ἀνέβαλλεν. Οὗτος προςήλασεν
ἱππέας ἔχων, καὶ προπέμψας ἑρμηνέα εἶπεν ὅτι βούλοιτο δια-
λεχθῆναι τοῖς ἄρχουσι. Τοῖς δὲ στρατηγοῖς ἔδοξεν ἀκοῦσαι·
6 καὶ προςελθόντες εἰς ἐπήκοον ἠρώτων τί θέλοι. Ὁ δὲ εἶπεν
ὅτι σπείσασθαι βούλοιτο ἐφ' ᾧ μήτε αὐτὸς τοὺς Ἕλληνας ἀδι-
κεῖν μήτ' ἐκείνους καίειν τὰς οἰκίας, λαμβάνειν τε τὰ ἐπιτή-
δεια ὅσων δέοιντο. Ἔδοξε ταῦτα τοῖς στρατηγοῖς καὶ ἐσπεί-
σαντο ἐπὶ τούτοις.

---

§ 34. ὑπαντήσαντες. zu 1, 8, 15. — τοῦ καιροῦ als angemessen war. Gr. 47, 27 A. 2. Hell 7, 5, 13: ἐδίωξαν οἱ ἔνδοθεν πόῤῥωτέρω τοῦ καιροῦ.

C. 4 § 1. μέσον. Gr. 50, 2 A. 12. — πεδίον durch eine Ebene. Gr. 46, 6 A. 2. — ἅπαν völlig. Thuk. 4, 43: ἦν τὸ χωρίον πρόσαντες πᾶν. Platon Krit. 118. a: τὸ περὶ τὴν πόλιν (ἐλέγετο) πᾶν πεδίον. — ποταμοῦ. Gr. 47, 29 A. 1.

§ 2. τῷ στατράπῃ. Gr. 48, 4 A. 1.

§ 3. πηγάς. Gr. 46, 6 A. 8. — οὗ. Gr. 67, 10 A. 1 vgl. 4, 8, 2. 6, 2, 20.

§ 4. ἀνέβαλλεν synonym mit ἀνεβίβαζεν Xen. π. ἱππ. 6, 12; das Nomen ἀναβολεύς App. Pun. 106.

§ 5. εἶπεν. zu 2, 3, 17. — ἄρχουσι. Gr. 48, 9. — ἀκοῦσαι. zu 1, 2, 1. — ἐπήκοον. zu 2, 5, 38.

§ 6. αὐτός ist unser betontes er. Gr. 51, 1 A. 3.

Ἐντεῦθεν ἐπορεύθησαν σταθμοὺς τρεῖς διὰ πεδίου, παρασάγγας πεντεκαίδεκα· καὶ Τηρίβαζος παρηκολούθει ἔχων τὴν ἑαυτοῦ δύναμιν, ἀπέχων ὡς δέκα σταδίους· καὶ ἀφίκοντο εἰς βασίλεια καὶ κώμας πέριξ πολλάς, πολλῶν τῶν ἐπιτηδείων 7
μεστάς. Στρατοπεδευομένων δ' αὐτῶν γίγνεται τῆς νυκτὸς 8
χιὼν πολλή· καὶ ἕωθεν ἔδοξε διασκηνῆσαι τὰς τάξεις καὶ τοὺς στρατηγοὺς κατὰ τὰς κώμας· οὐ γὰρ ἑώρων πολέμιον οὐδένα καὶ ἀσφαλὲς ἐδόκει εἶναι διὰ τὸ πλῆθος τῆς χιόνος. Ἐνταῦθα 9
εἶχον πάντα [τὰ ἐπιτήδεια] ὅσα ἐστὶν ἀγαθά, ἱερεῖα, σῖτον, οἴνους παλαιοὺς εὐώδεις, ἀσταφίδας, ὄσπρια παντοδαπά.
Τῶν δὲ ἀποσκεδαννυμένων τινὲς ἀπὸ τοῦ στρατοπέδου ἔλεγον ὅτι κατίδοιεν στράτευμα καὶ νύκτωρ πολλὰ πυρὰ φαίνοιτο. Ἐδόκει δὴ τοῖς στρατηγοῖς οὐκ ἀσφαλὲς εἶναι διασκη- 10
νοῦν, ἀλλὰ συναγαγεῖν τὸ στράτευμα πάλιν. Ἐντεῦθεν συνῆλθον· καὶ γὰρ ἐδόκει διαιθριάζειν. Νυκτερευόντων δ' αὐ- 11
τῶν ἐνταῦθα ἐπιπίπτει χιὼν ἄπλετος, ὥςτε ἀπέκρυψε καὶ τὰ ὅπλα καὶ τοὺς ἀνθρώπους κατακειμένους· καὶ τὰ ὑποζύγια συνεπέδησεν ἡ χιών· καὶ πολὺς ὄκνος ἦν ἀνίστασθαι· κατακειμένων γὰρ ἀλεεινὸν ἦν ἡ χιὼν ἐπιπεπτωκυῖα, ὅτῳ μὴ παραῤῥυείη. Ἐπεὶ δὲ Ξενοφῶν ἐτόλμησε γυμνὸς ἀναστὰς σχί- 12
ζειν ξύλα, τάχα ἀναστάς τις καὶ ἄλλος ἐκείνου ἀφελόμενος ἔσχιζεν. Ἐκ δὲ τούτου καὶ οἱ ἄλλοι ἀναστάντες πῦρ ἔκαιον καὶ ἐχρίοντο· πολὺ γὰρ ἐνταῦθα εὕρισκον τὸ χρῖσμα, ᾧ 13
ἐχρῶντο ἀντ' ἐλαίου, σύειον καὶ σησάμινον καὶ ἀμυγδάλινον

---

§ 7. τῶν. Gr. 51, 11 A. 1.

§ 8. γίγνεται. Gr. 61, 4 A. 4. — ἕωθεν bei Tagesanbruch vgl 6, 1, 23.

§ 9. ἀγαθά. zu 3, 5, 1. Ueber das Asyndeton zu 2, 4, 28. vgl. 4, 5, 31. — ἀποσκεδαννυμένων. Gr. 53, 2 A. 9 vgl 4, 4, 15.

§ 10. διαιθριάζειν disserenascere; δια — mit Bezug auf das sich vertheilende Gewölk. Gr. 68, 46 A. 11.

§ 11. ἄπλετος sehr viel, poetisch, hat auch Xen. sonst nicht. — ἀνίστασθαι. Gr. 50, 6 A. 6 vgl. zu 1, 3, 17. — ἀλεεινόν. zu 3, 2, 22. — ἡ χιών. vielleicht ἡ χιὼν ᾖ. — παραῤῥυείη. Gr. 65, 6 A. 5.

§ 12. ἐκείνου. Gr. 47, 13 A. 11. — ἀφελόμενος erg. τὴν ἀξίνην. Gr. 60, 7 A 3.

§ 13. χρῖσμα Alles was man einreibt, Salböl, um den Gliedern Gelenkigkeit zu geben; μύρον wohlriechendes Oel, Duft-

ἐκ τῶν πικρῶν καὶ τερεβίνθινον. Ἐκ δὲ τῶν αὐτῶν τούτων
καὶ μύρον εὑρίσκετο.
14 Μετὰ ταῦτα ἐδόκει πάλιν διασκηνητέον εἶναι [εἰς τὰς
κώμας] εἰς στέγας. Ἔνθα δὴ οἱ στρατιῶται σὺν πολλῇ κραυ-
γῇ καὶ ἡδονῇ ᾖεσαν ἐπὶ τὰς στέγας καὶ τὰ ἐπιτήδεια· ὅσοι
δέ, ὅτε τὸ πρότερον ἀπῄεσαν, τὰς οἰκίας ἐνέπρησαν, ὑπὸ τῆς
15 αἰθρίας δίκην ἐδίδοσαν, κακῶς σκηνοῦντες. Ἐντεῦθεν ἔπεμ-
ψαν τῆς νυκτὸς Ἑρμοκράτην Τεμενίτην, ἄνδρας δόντες, ἐπὶ
τὰ ὄρη, ἔνθα ἔφασαν οἱ ἀποσκεδαννύμενοι καθορᾶν τὰ πυρά·
οὗτος γὰρ ἐδόκει καὶ πρότερον πολλὰ ἤδη ἀληθεῦσαι τοιαῦτα,
16 τὰ ὄντα τε ὡς ὄντα καὶ τὰ μὴ ὄντα ὡς οὐκ ὄντα. Πορευθεὶς δὲ τὰ
μὲν πυρὰ οὐκ ἔφη ἰδεῖν, ἄνδρα δὲ συλλαβὼν ἧκεν ἄγων ἔχοντα
τόξον Περσικὸν καὶ φαρέτραν καὶ σάγαριν οἵανπερ καὶ αἱ
17 Ἀμαζόνες ἔχουσιν. Ἐρωτώμενος δὲ [τὸ] ποδαπὸς εἴη, Πέρ-
σης μὲν ἔφη εἶναι, πορεύεσθαι δ' ἀπὸ τοῦ Τηριβάζου στρα-
τεύματος, ὅπως ἐπιτήδεια λάβοι. Οἱ δ' ἠρώτων αὐτὸν τὸ
18 στράτευμα ὁπόσον τε εἴη καὶ ἐπὶ τίνι συνειλεγμένον. Ὁ δὲ
εἶπεν ὅτι Τηρίβαζος εἴη, ἔχων τήν τε ἑαυτοῦ δύναμιν καὶ
μισθοφόρους Χάλυβας καὶ Ταόχους· παρεσκευάσθαι δὲ αὐ-
τὸν ἔφη ὡς ἐπὶ τῇ ὑπερβολῇ τοῦ ὄρους ἐν τοῖς στενοῖς, ᾗπερ
μοναχῇ εἴη πορεία, ἐνταῦθα ἐπιθησόμενον τοῖς Ἕλλησιν.
19 Ἀκούσασι τοῖς στρατηγοῖς ταῦτα ἔδοξε τὸ στράτευμα

öl. — πικρῶν erg. ἀμυγδαλῶν. Gr. 43, 3 A. 12. vgl. Pflugk zu Eu. Herk. 157.

§ 14. τὸ πρότερον. Gr. 46, 3 A. 2. — ὑπὸ τῆς α. δ. ἐ. wurden durch den freien Himmel (das Lagern unter demselben) bestraft. Gr. 52, 3 A. 3 u zu 2, 6, 21.

§ 15 οἱ ἀποσκεδαννύμενοι § 9. — πολλά. Gr. 46, 6 A. 5. — τοιαῦτα. Eu. Hipp. καλ. 15: χρόνος διέρπων πάντ' ἀληθεύειν φιλεῖ. vgl. 5, 6, 18. — τὰ ὄντα das Wirkliche. Gr. 43, 4 A. 23. Thuk. 6, 60: τὰ ὄντα μηνῦσαι. — μή, οὐκ. Gr. 67, 8.

§ 16. πορευθεὶς nach vollendetem Zuge, meint Mehlhorn, wie doch sonst diese Form schwerlich vorkommt; also wohl: er erzählte später zurückgekehrt daß er nach sein.m Abgange ꝛc.

§ 17. τό die bekannte, gew. Frage an einen Unbekannten. Gr. 50, 2 A. 2; über den Ac 46, 15 u. 52, 4 A. 6. — τὸ στράτευμα ist Ac. zu 3, 5, 14. — ἐπὶ τίνι. zu ἐπὶ τούτῳ 1, 3, 1.

§ 18. ἐνταῦθα steht wie οὗτος 2, 2, 20.

συναγαγεῖν· καὶ εὐθύς, φύλακας καταλιπόντες καὶ στρατηγὸν
ἐπὶ τοῖς μένουσι Σοφαίνετον Στυμφάλιον, ἐπορεύοντο, ἔχον-
τες ἡγεμόνα τὸν ἁλόντα ἄνθρωπον. Ἐπειδὴ δὲ ὑπερέβαλον 20
τὰ ὄρη, οἱ πελτασταὶ προϊόντες καὶ κατιδόντες τὸ στρατόπε-
δον οὐκ ἔμειναν τοὺς ὁπλίτας, ἀλλ' ἀνακραγόντες ἔθεον ἐπὶ
τὸ στρατόπεδον. Οἱ δὲ βάρβαροι ἀκούσαντες τὸν θόρυβον 21
οὐχ ὑπέμειναν, ἀλλ' ἔφευγον· ὅμως δὲ [καὶ] ἀπέθανόν τινες
τῶν βαρβάρων καὶ ἵπποι ἥλωσαν εἰς εἴκοσι καὶ ἡ σκηνὴ ἡ
Τηριβάζου ἑάλω καὶ ἐν αὐτῇ κλῖναι ἀργυρόποδες καὶ ἐκπώ-
ματα καὶ οἱ ἀρτοκόποι καὶ [οἱ] οἰνοχόοι φάσκοντες εἶναι.
Ἐπεὶ δὲ ἐπύθοντο ταῦτα οἱ τῶν ὁπλιτῶν στρατηγοί, δοκεῖ 22
αὐτοῖς ἀπιέναι τὴν ταχίστην ἐπὶ τὸ στρατόπεδον, μή τις ἐπί-
θεσις γένοιτο τοῖς καταλελειμμένοις. Καὶ εὐθὺς ἀνακαλεσά-
μενοι τῇ σάλπιγγι ἀπῄεσαν καὶ ἀφίκοντο αὐθημερὸν ἐπὶ τὸ
στρατόπεδον.

ε'. Τῇ δ' ὑστεραίᾳ ἐδόκει πορευτέον εἶναι ὅπῃ δύναιντο 1
τάχιστα, πρὶν συλλεγῆναι τὸ στράτευμα πάλιν καὶ καταλαβεῖν
τὰ στενά. Συσκευασάμενοι δ' εὐθὺς ἐπορεύοντο διὰ χιόνος
πολλῆς ἡγεμόνας ἔχοντες πολλούς· καὶ αὐθημερὸν ὑπερβα-
λόντες τὸ ἄκρον, ἐφ' ᾧ ἔμελλεν ἐπιτίθεσθαι Τηρίβαζος κατε-
στρατοπεδεύσαντο. Ἐντεῦθεν ἐπορεύθησαν σταθμοὺς ἐρήμους 2
τρεῖς, παρασάγγας πεντεκαίδεκα, ἐπὶ τὸν Εὐφράτην ποταμόν·
καὶ διέβαινον αὐτὸν βρεχόμενοι πρὸς τὸν ὀμφαλόν. Ἐλέγοντο
δὲ αὐτοῦ αἱ πηγαὶ οὐ πρόσω εἶναι. Ἐντεῦθεν ἐπορεύοντο 3
διὰ χιόνος πολλῆς καὶ πεδίου σταθμοὺς τρεῖς, παρασάγγας
[πεντεκαί]δεκα. Ὁ δὲ τρίτος ἐγένετο χαλεπὸς καὶ ἄνεμος
βορρᾶς ἐναντίος ἔπνει παντάπασιν ἀποκαίων πάντα καὶ πη-
γνὺς τοὺς ἀνθρώπους. Ἔνθα δὴ τῶν μάντεών τις εἶπε σφα- 4
γιάσασθαι τῷ ἀνέμῳ· καὶ σφαγιάζεται· καὶ πᾶσι δὴ περι-

---

§ 19. ἐπί. Thuk. 6, 29: πέμπειν αὐτὸν (als Anführer) ἐπὶ τοσούτῳ στρατεύματι. vgl. zu 1, 4, 2 4, 1, 12.

§ 20. ὑπερβάλλειν ὄρος über einen Berg gehen, wie 4, 5, 1. 6, 8 vgl. zu 4, 1, 7. — τὸ στρατόπεδον, τῶν πολεμίων zu 4, 5, 1.

§ 21. οἱ vor ἀρτοκόποι gehört zu φάσκοντες. Gr. 50, 12.

§ 22. ἐπίθεσις τοῖς κ. Gr. 48, 12 A. 4.

C. 5 § 3. ἀποκαίω, wie uro von starr machender Kälte vgl. 7, 4, 3 u. öfter.

§ 4. σφαγιάσασθαι. zu θαρρεῖν 1, 3, 8. — πᾶσι δή. Gr. 68, 17 A. 2. — τὸ χαλεπόν. Gr. 43, 4 A. 27.

φανῶς ἔδοξε λῆξαι τὸ χαλεπὸν τοῦ πνεύματος. Ἦν δὲ τῆς
χιόνος τὸ βάθος ὀργυιά· ὥςτε καὶ τῶν ὑποζυγίων καὶ τῶν
ἀνδραπόδων πολλὰ ἀπώλετο καὶ τῶν στρατιωτῶν ὡς τριά-
5 κοντα. Διεγένοντο δὲ τὴν νύκτα πῦρ καίοντες· ξύλα δ' ἦν
ἐν τῷ σταθμῷ πολλά· οἱ δὲ ὀψὲ προςιόντες ξύλα οὐκ
εἶχον. Οἱ οὖν πάλαι ἥκοντες καὶ πῦρ καίοντες οὐ προςίεσαν
6 πρὸς τὸ πῦρ τοὺς ὀψίζοντας, εἰ μὴ μεταδοῖεν αὐτοῖς πυροὺς
ἢ ἄλλο εἴ τι ἔχοιεν βρωτόν. Ἔνθα δὴ μετεδίδοσαν ἀλλήλοις
ὧν εἶχον ἕκαστοι. Ἔνθα δὲ τὸ πῦρ ἐκαίετο διατηκομένης τῆς
χιόνος βόθροι ἐγίγνοντο μεγάλοι ἔςτε ἐπὶ τὸ δάπεδον· οὗ
δὴ παρῆν μετρεῖν τὸ βάθος τῆς χιόνος.
7 Ἐντεῦθεν δὲ τὴν ἐπιοῦσαν ἡμέραν ὅλην ἐπορεύοντο διὰ
χιόνος· καὶ πολλοὶ τῶν ἀνθρώπων ἐβουλιμίασαν. Ξενοφῶν
δ' ὀπισθοφυλακῶν καὶ καταλαμβάνων τοὺς πίπτοντας τῶν
8 ἀνθρώπων ἠγνόει ὅ,τι τὸ πάθος εἴη. Ἐπειδὴ δὲ εἶπέ τις
αὐτῷ τῶν ἐμπείρων ὅτι σαφῶς βουλιμιῶσι κἄν τι φάγωσιν
ἀναστήσονται, παριὼν ἐπὶ τὰ ὑποζύγια, εἴ πού τι ὁρῴη βρω-
τόν, διεδίδου καὶ διέπεμπε διδόντας τοὺς δυναμένους παρα-
τρέχειν τοῖς βουλιμιῶσιν. Ἐπειδὴ δέ τι ἐμφάγοιεν, ἀνί-
9 σταντο καὶ ἐπορεύοντο. Πορευομένων δὲ Χειρίσοφος μὲν ἀμφὶ
κνέφας πρὸς κώμην ἀφικνεῖται καὶ ὑδροφορούσας ἐκ τῆς κώ-
μης γυναῖκας καὶ κόρας πρὸς τῇ κρήνῃ καταλαμβάνει ἔμπρο-
10 σθεν τοῦ ἐρύματος. Αὗται ἠρώτων αὐτούς, τίνες εἶεν. Ὁ

---

§ 5. διεγένοντο καίοντες. zu 1, 5, 6. — πυρούς. πυρῶν wäre üblicher. Gr. 47, 15. Es wird aber gedacht μεταδιδόντες ἐδίδοσαν. Plat. Alk. 1 p. 134: δύναιτο ἄν τις μεταδιδόναι ὃ μὴ ἔχει; — ἄλλο εἴ τι. Gr. 51, 10 A. 10. Kyr. 6, 2, 13: προεῖπε τοῖς ὑπηρέταις καὶ ἄλλος εἴ τις βούλοιτο προςίστασθαι. — ἔνθα wo. Gr. 25, 10 A. 10.

§ 6 ἔστε ἐπί. vgl. 4, 8. 8, ἄχρι εἰς 5, 5, 4, μέχρι ἐπὶ 5, 1, 1. 6, 2, 26. Sonst findet sich Aehnliches bei Attikern nicht leicht, oft bei Spätern.

§ 7. ἐβουλιμίασαν bekamen den Heißhunger. Gr. 53, 5 A. 1.

§ 8. παριών längs dem Zuge gehend vgl. § 20 u. 6, 3, 23. — ὁρῴη. Gr. 54, 12 A. 5. — διεδίδου, τοῖς δυναμένοις παρατρέχειν. Gr. 60, 7 A. 1. — διδόντας für δώσοντας, als Gebende. Thuk. 6, 88: διενοοῦντο πρέσβεις πέμπειν κωλύοντας. — ἐμφάγοιεν. zu 1, 5, 2.

§ 9. τῇ κρήνῃ dem Brunnen des Dorfes. Gr. 50, 2 A. 1.

δ' ἑρμηνεὺς εἶπε Περσιστὶ, ὅτι παρὰ βασιλέως πορεύονται
πρὸς τὸν σατράπην. Αἱ δὲ ἀπεκρίναντο ὅτι οὐκ ἐνταῦθα εἴη,
ἀλλ' ἀπέχει ὅσον παρασάγγην. Οἱ δ', ἐπεὶ ὀψὲ ἦν, προς
τὸν κωμάρχην συνειςέρχονται εἰς τὸ ἔρυμα σὺν ταῖς ὑδροφό-
ροις. Χειρίσοφος μὲν οὖν καὶ ὅσοι ἐδυνήθησαν τοῦ στρατεύ- 11
ματος ἐνταῦθα ἐστρατοπεδεύσαντο, τῶν δ' ἄλλων στρατιωτῶν
οἱ μὴ δυνάμενοι [διατελέσαι] ἐν τῇ ὁδῷ ἐνυκτέρευσαν ἄσιτοι
καὶ ἄνευ πυρός· καὶ ἐνταῦθά τινες ἀπώλοντο τῶν στρατιωτῶν.
Ἐφείποντο δὲ τῶν πολεμίων συνειλεγμένοι τινὲς καὶ τὰ 12
μὴ δυνάμενα τῶν ὑποζυγίων ἥρπαζον καὶ ἀλλήλοις ἐμάχοντο
περὶ αὐτῶν. Ἐλείποντο δὲ καὶ τῶν στρατιωτῶν οἵ τε διε-
φθαρμένοι ὑπὸ τῆς χιόνος τοὺς ὀφθαλμοὺς οἵ τε ὑπὸ τοῦ ψύ-
χους τοὺς δακτύλους τῶν ποδῶν ἀποσεσηπότες. Ἦν δὲ τοῖς 13
μὲν ὀφθαλμοῖς ἐπικούρημα τῆς χιόνος εἴ τις μέλαν τι ἔχων
πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν πορεύοιτο, τῶν δὲ ποδῶν εἴ τις κινοῖτο
καὶ μηδέποτε ἡσυχίαν ἔχοι καὶ εἰς τὴν νύκτα ὑπολύοιτο· ὅσοι
δὲ ὑποδεδεμένοι ἐκοιμῶντο, εἰςεδύοντο εἰς τοὺς πόδας οἱ
ἱμᾶντες καὶ τὰ ὑποδήματα περιεπήγνυντο· καὶ γὰρ ἦσαν, 14
ἐπειδὴ ἀπέλιπε τὰ ἀρχαῖα ὑποδήματα, καρβάτιναι αὐτοῖς πε-
ποιημέναι ἐκ τῶν νεοδάρτων βοῶν. Διὰ τὰς τοιαύτας οὖν 15
ἀνάγκας ὑπελείποντό τινες τῶν στρατιωτῶν· καὶ ἰδόντες μέ-
λαν τι χωρίον διὰ τὸ ἐκλελοιπέναι αὐτόθεν τὴν χιόνα εἴκα-
ζον τετηκέναι· καὶ ἐτετήκει διὰ κρήνην τινά, ἣ πλησίον ἦν

---

§ 10. εἴη — ἀπέχει. zu 2, 2, 15.

§ 11. ἐδυνήθησαν fort konnten vgl. § 12.

§ 12. ὀφθαλμούς. zu 2, 6, 1. Aesch. 1, 102: πρεσβύτης διεφθαρμένος τοὺς ὀφθαλμούς. — δακτύλους. Gr. 52, 4 A. 3.

§ 13. τῆς χιόνος gegen den Schnee. Gr. 47, 7 A. 6. Stob. 1, 84: οἰκία ἀνέμων ἐπικούρημα. Xen. Hell. 6, 5, 40: ἔχουσιν ἐπικουρίαν τῶν προπεπονημένων. Eu. Andr. 28: ἀλκήν τιν' εὑρεῖν κἀπικούρησιν κακῶν. So auch bei ἐπίκουρος Eu. Or. 211, Iph. A. 1027, Xen. Mem. 4, 3, 7. — κινοῖτο. Gr. 52, 6 A. 1 vgl. 6, 1, 8.

§ 14. ὅσοι bezieht sich auf ein bei πόδας vorschwebendes τούτων. Gr. 51, 13 A. 4. — περιεπήγνυντο. zu 1, 2, 23. — ἀπέλιπε. Od. η, 117: τάων οὔποτε καρπὸς ἀπόλλυται οὐδ' ἀπολείπει. Andere lesen ἐπέλιπε. Gr. 52, 2 A. 11. — καρβάτιναι, ἀγροικικὸν ὑπόδημα μονόδερμον. Hesych.

§ 15. ἐκλελοιπέναι. Gr. 52, 1 A. 3. — πορεύεσθαι. zu 1, 3, 7.

ἀτμίζουσα ἐν νάπῃ. Ἐνταῦθ' ἐκτραπόμενοι ἐκάθηντο καὶ οὐκ
16 ἔφασαν πορεύεσθαι. Ὁ δὲ Ξενοφῶν, ἔχων (τοὺς) ὀπισθοφύλακας, ὡς ᾔσθετο, ἐδεῖτο αὐτῶν πάσῃ τέχνῃ καὶ μηχανῇ μὴ ἀπολείπεσθαι, λέγων ὅτι ἕπονται πολλοὶ πολέμιοι συνειλεγμένοι· καὶ τελευτῶν ἐχαλέπαινεν. Οἱ δὲ σφάττειν ἐκέλευον· οὐδὲ
17 γὰρ ἂν δύνασθαι πορευθῆναι. Ἐνταῦθα ἔδοξε κράτιστον εἶναι τοὺς ἑπομένους πολεμίους φοβῆσαι, εἴ τις δύναιτο, μὴ ἐπιπέσοιεν τοῖς κάμνουσι. Καὶ ἦν μὲν σκότος ἤδη, οἱ δὲ προςῄεσαν πολλῷ θορύβῳ, ἀμφὶ ὧν εἶχον διαφερόμενοι.
18 Ἔνθα δὴ οἱ μὲν ὀπισθοφύλακες, ἅτε ὑγιαίνοντες, ἐξαναστάντες ἔδραμον εἰς τοὺς πολεμίους· οἱ δὲ κάμνοντες, ἀνακραγόντες ὅσον ἐδύναντο μέγιστον, τὰς ἀσπίδας πρὸς τὰ δόρατα ἔκρουσαν. Οἱ δὲ πολέμιοι δείσαντες ἧκαν ἑαυτοὺς κατὰ τῆς χιόνος εἰς τὴν νάπην, καὶ οὐδεὶς ἔτι οὐδαμοῦ ἐφθέγξατο.
19 Καὶ Ξενοφῶν μὲν καὶ οἱ σὺν αὐτῷ, εἰπόντες τοῖς ἀσθενοῦσιν ὅτι τῇ ὑστεραίᾳ ἥξουσί τινες ἐπ' αὐτούς, πορευόμενοι, πρὶν τέτταρα στάδια διελθεῖν, ἐντυγχάνουσιν ἐν τῇ ὁδῷ ἀναπαυομένοις ἐπὶ τῆς χιόνος τοῖς στρατιώταις ἐγκεκαλυμμένοις καὶ οὐδὲ φυλακὴ οὐδεμία καθειστήκει· καὶ ἀνίστασαν αὐτούς.
20 Οἱ δ' ἔλεγον ὅτι οἱ ἔμπροσθεν οὐχ ὑποχωροῖεν. Ὁ δέ, παριὼν καὶ παραπέμπων τῶν πελταστῶν τοὺς ἰσχυροτάτους, ἐκέλευε σκέψασθαι τί εἴη τὸ κωλῦον. Οἱ δὲ ἀπήγγελλον ὅτι
21 ὅλον οὕτως ἀναπαύοιτο τὸ στράτευμα. Ἐνταῦθα καὶ οἱ περὶ Ξενοφῶντα ηὐλίσθησαν αὐτοῦ ἄνευ πυρὸς καὶ ἄδειπνοι, φυλακὰς οἵας ἐδύναντο καταστησάμενοι. Ἐπειδὴ δὲ πρὸς ἡμέραν ἦν, ὁ μὲν Ξενοφῶν, πέμψας πρὸς τοὺς ἀσθενοῦντας τοὺς νεωτάτους, ἀναστήσαντας ἐκέλευεν ἀναγκάζειν προϊέναι.
22 Ἐν τούτῳ Χειρίσοφος πέμπει τῶν ἐκ τῆς κώμης σκεψο-

---

§ 16. *τούς* fehlt in den Handschriften. — *πάσῃ τέχνῃ καὶ μηχανῇ* ist häufig nachdrucksvoller Ausdruck für *κατὰ πάντα τρόπον.* vgl. 7, 2, 8 mit 6, 4, 30. — *τελευτῶν* zuletzt. Gr. 56, 8 A. 5 vgl. 6, 1, 8. — *οὐδὲ γάρ.* Gr. 69, 32 A. 21. — *δύνασθαι.* Gr. 65, 11 A. 6. — *πορευθῆναι* aufbrechen. Gr. 52, 5 A. 1.

§ 17. *ἀμφί* Gr. 68, 30 A. 1. — *ὧν.* Gr. 51, 10 A. 1. — *διαφερόμενοι* sich streitend. Gr. 52, 6 A. 1.

§ 18. *εἰς.* zu 3, 2, 16. — *ὅσον.* Gr. 46, 5 A. 6 u. 49, 10 A. 3. — *ἧκαν.* Gr. 36, 8 A. 1. — *κατά.* Gr. 68, 24 A. 1.

§ 19. *ἀνίστασαν.* zu 1, 3, 1.

§ 21. *ἦν.* Gr. 61, 5 A. 6. — *ἀναστήσαντας* nachdem sie dieselben aufzustehen genöthigt.

μένους πῶς ἔχοιεν οἱ τελευταῖοι. Οἱ δὲ ἄσμενοι ἰδόντες τοὺς
μὲν ἀσθενοῦντας τούτοις παρέδοσαν κομίζειν ἐπὶ τὸ στρατό-
πεδον, αὐτοὶ δὲ ἐπορεύοντο· καὶ πρὶν εἴκοσι στάδια διεληλυ-
λυθέναι ἦσαν πρὸς τῇ κώμῃ ἔνθα Χειρίσοφος ηὐλίζετο. Ἐπεὶ 23
δὲ συνεγένοντο ἀλλήλοις, ἔδοξε κατὰ τὰς κώμας ἀσφαλὲς εἶναι
τὰς τάξεις σκηνοῦν. Καὶ Χειρίσοφος μὲν αὐτοῦ ὑπέμεινεν,
οἱ δὲ ἄλλοι, διαλαχόντες ἃς ἑώρων κώμας, ἐπορεύοντο ἕκα-
στοι τοὺς ἑαυτῶν ἔχοντες.
Ἔνθα δὴ Πολυκράτης Ἀθηναῖος, λοχαγός, ἐκέλευσεν 24
ἀφιέναι ἑαυτόν· καὶ λαβὼν τοὺς εὐζώνους θέων ἐπὶ τὴν
κώμην ἣν εἰλήχει Ξενοφῶν καταλαμβάνει πάντας ἔνθον τοὺς
κωμήτας καὶ τὸν κωμάρχην· [εὗρον δὲ] καὶ πώλους [εἰς]
δασμὸν βασιλεῖ τρεφομένους [ἑπτακαίδεκα] καὶ τὴν θυγατέρα
τοῦ κωμάρχου ἐνάτην ἡμέραν γεγαμημένην· ὁ δ' ἀνὴρ αὐτῆς
λαγῶς ᾤχετο θηράσων καὶ οὐχ ἥλω ἐν ταῖς κώμαις. Αἱ 25
δ' οἰκίαι ἦσαν κατάγειοι, τὸ μὲν στόμα ὥςπερ φρέατος, κάτω
δ' εὐρεῖαι· αἱ δὲ εἴςοδοι τοῖς μὲν ὑποζυγίοις ὀρυκταί, οἱ δὲ
ἄνθρωποι κατέβαινον κατὰ κλίμακος. Ἐν δὲ ταῖς οἰκίαις
ἦσαν αἶγες, οἶες, βόες, ὄρνιθες καὶ τὰ ἔκγονα τούτων·
τὰ δὲ κτήνη πάντα χιλῷ ἔνδον ἐτρέφοντο. Ἦσαν δὲ καὶ
πυροὶ καὶ κριθαὶ καὶ ὄσπρια καὶ οἶνος κρίθινος ἐν 26
κρατῆρσιν. Ἐνῆσαν δὲ καὶ αὐταὶ αἱ κριθαὶ ἰσοχειλεῖς· καὶ
κάλαμοι ἐνέκειντο, οἱ μὲν μείζους, οἱ δὲ ἐλάττους, γόνατα
οὐκ ἔχοντες· τούτους δ' ἔδει, ὁπότε τις διψῴη, λαβόντα εἰς 27

---

§ 22. τῶι ἐκ. zu 1, 2, 3; über den Ge. zu στρατοῦ 1, 5, 7. — κομίζειν. Gr. 55, 3 A. 20. — ἔνθα. Gr. 66, 3 A. 1.

§ 24. εἰς ist wohl mit Porson zu tilgen vgl. § 34. Thuk. 1, 138: δόντος βασιλέως αὐτῷ Μαγνησίαν ἄρτον. Gr. 57, 3. — ἑπτακαίδεκα. verfälschte Zahl. — ἐνάτην ἡ. vor acht Tagen. Gr. 46, 3 A. 1. — ταῖς κώμαις. vielmehr τοῖς κωμήταις.

§ 25. φρέατος. Da man sagen kann: τὸ στόμα ἦν ὥσπερ φρέατος (Gr. 47, 6 A. 1), so kann auch beim Ac. der Ge. nicht auffallen. Thuk. 7, 59: ἔκλησε τὸν λιμένα, ἔχοντα τὸ στόμα ὀκτὼ σταδίων μάλιστα. — κατά. Gr. 68, 24 A. 1. — κλίμακος. zu γνώμην 1, 7, 8.

§ 26. κρίθινος, ἐκ κριθέων πεποιημένος Her. 2, 77, entgegengesetzt οἶνος ἀμπέλινος 2, 37. 60. 77. — ἰσοχειλεῖς auf der Oberfläche schwimmend.

§ 27. ἄκρατος stark berauschend, erg. ὁ οἶνος. — συμμαθόντι für einen der sich daran gewöhnt hatte.

τὸ στόμα μύζειν. Καὶ πάνυ ἄκρατος ἦν, εἰ μή τις ὕδωρ ἐπι-
χέοι· καὶ μάλα ἡδὺ πόμα συμμαθόντι ἦν.
28 Ὁ δὲ Ξενοφῶν τὸν μὲν ἄρχοντα τῆς κώμης σύνδειπνον
ἐποιήσατο καὶ θαῤῥεῖν αὐτὸν ἐκέλευε, λέγων ὅτι οὔτε τῶν
τέκνων στερήσοιτο, τήν τε οἰκίαν αὐτοῦ ἀντεμπλήσαντες τῶν
ἐπιτηδείων ἀπίασιν, ἢν ἀγαθόν τι τῷ στρατεύματι ἐξηγησό-
29 μενος φαίνηται ἔςτ' ἂν ἐν ἄλλῳ ἔθνει γένωνται. Ὁ δὲ ταῦτα
ὑπισχνεῖτο, καὶ φιλοφρονούμενος οἶνον ἔφρασεν ἔνθα ἦν κα-
τορωρυγμένος. Ταύτην μὲν οὖν τὴν νύκτα διασκηνήσαντες
οὕτως ἐκοιμήθησαν ἐν πᾶσιν ἀφθόνοις πάντες οἱ στρατιῶται,
ἐν φυλακῇ ἔχοντες τὸν κωμάρχην καὶ τὰ τέκνα αὐτοῦ ὁμοῦ
30 ἐν ὀφθαλμοῖς. Τῇ δ' ἐπιούσῃ ἡμέρᾳ Ξενοφῶν λαβὼν τὸν
κωμάρχην πρὸς τὸν Χειρίσοφον ἐπορεύετο· ὅπου δὲ παρίοι
κώμην, ἐτρέπετο πρὸς τοὺς ἐν ταῖς κώμαις καὶ κατελάμβανε
πανταχοῦ εὐωχουμένους καὶ εὐθυμουμένους, καὶ οὐδαμόθεν
31 ἀφίεσαν πρὶν παραθεῖεν αὐτοῖς ἄριστον· οὐκ ἦν δ' ὅπου οὐ
παρετίθεσαν ἐπὶ τὴν αὐτὴν τράπεζαν κρέα ἄρνεια, ἐρίφεια,
χοίρεια, μόσχεια, ὀρνίθεια σὺν πολλοῖς ἄρτοις τοῖς μὲν πυρίνοις,
32 τοῖς δὲ κριθίνοις. Ὁπότε δέ τις φιλοφρονούμενός τῳ βούλοιτο προ-
πιεῖν, εἷλκεν ἐπὶ τὸν κρατῆρα, ἔνθεν ἐπικύψαντα ἔδει ῥοφοῦντα
πίνειν ὥςπερ βοῦν. Καὶ τῷ κωμάρχῃ ἐδίδοσαν λαμβάνειν
ὅ,τι βούλοιτο. Ὁ δὲ ἄλλο μὲν οὐδὲν ἐδέχετο, ὅπου δέ τινα
τῶν συγγενῶν ἴδοι, πρὸς ἑαυτὸν ἀεὶ ἐλάμβανεν.
33 Ἐπεὶ δ' ἦλθον πρὸς Χειρίσοφον, κατελάμβανον καὶ ἐκεί-
νους σκηνοῦντας ἐστεφανωμένους τοῦ ξηροῦ χιλοῦ στεφάνοις
καὶ διακονοῦντας Ἀρμενίους παῖδας σὺν ταῖς βαρβαρικαῖς
34 στολαῖς· τοῖς δὲ παισὶν ἐδείκνυσαν, ὥςπερ ἐνεοῖς, ὅ,τι δέοι
ποιεῖν. Ἐπεὶ δ' ἀλλήλους ἐφιλοφρονήσαντο Χειρίσοφος καὶ
Ξενοφῶν κοινῇ δὴ ἀνηρώτων τὸν κωμάρχην διὰ τοῦ περσί-

---

§ 28. ἀντεμπιπλάναι zur Belohnung anfüllen. — ἐπιτηδείων. Gr. 47, 16. — ἀγαθόν τι τῷ σ. ἐξ. φ. kurz für ἐξηγούμενος τῷ στρατεύματι ἀγαθόν τι ποιήσων αὐτὸ φαίνηται.

§ 29. φιλοφρονούμενος. zu 2, 5, 27. — οἶνον erg. κρίθινον; über die Anticipation, 1, 6, 5 vgl. 4, 5, 34. — ἐν πᾶσιν ἀ. zu 3, 2, 25.

§ 31. οὐκ ἦν ὅπου οὐ nusquam non. zu 2, 4, 3.

§ 33. ἐκείνους. zu 4, 3, 28. — σκηνεῖν, εὐωχεῖσθαι § 30, wie 5, 3, 9. 7, 3, 15. — ἐστεφανωμένους. Bekränzung bei Symposien war herrschende Sitte. — χιλοῦ. Gr. 47, 8. — ταῖς. Gr. 50, 2 A. 1. 3.

ζοντος ἑρμηνέως τίς εἴη ἡ χώρα. Ὁ δ' ἔλεγεν ὅτι Ἀρμενία. Καὶ πάλιν ἠρώτων τίνι οἱ ἵπποι τρέφοιντο. Ὁ δ' ἔλεγεν ὅτι βασιλεῖ δασμός· τὴν δὲ πλησίον χώραν ἔφη εἶναι Χάλυβας, καὶ τὴν ὁδὸν ἔφραζεν ᾗ εἴη. Καὶ αὐτὸν τότε μὲν ᾤχετο 35
ἄγων ὁ Ξενοφῶν πρὸς τοὺς ἑαυτοῦ οἰκέτας, καὶ ἵππον, ὃν εἰλήφει παλαιότερον, δίδωσι τῷ κωμάρχῃ ἀναθρέψαντι καταθῦσαι, ὅτι ἤκουσεν αὐτὸν ἱερὸν εἶναι τοῦ Ἡλίου, δεδιὼς μὴ ἀποθάνῃ· ἐκεκάκωτο γὰρ ὑπὸ τῆς πορείας· αὐτὸς δὲ τῶν πώλων λαμβάνει καὶ τῶν ἄλλων στρατηγῶν καὶ λοχαγῶν ἔδωκεν ἑκάστῳ πῶλον. Ἦσαν δ' οἱ ταύτῃ ἵπποι μείονες μὲν 36
τῶν Περσικῶν, θυμοειδέστεροι δὲ πολύ. Ἐνταῦθα δὴ καὶ διδάσκει ὁ κωμάρχης περὶ τοὺς πόδας τῶν ἵππων καὶ τῶν ὑποζυγίων σακκία περιειλεῖν ὅταν διὰ τῆς χιόνος ἄγωσι· ἄνευ γὰρ τῶν σακκίων κατεδύοντο μέχρι τῆς γαστρός.

ς'. Ἐπεὶ δὲ ἡμέρα ἦν ὀγδόη, τὸν μὲν ἡγεμόνα παρα- 1
δίδωσι Χειρισόφῳ, τοὺς δ' οἰκέτας καταλείπει τῷ κωμάρχῃ, πλὴν τοῦ υἱοῦ ἄρτι ἡβάσκοντος· τοῦτον δ' Ἐπισθένει Ἀμφιπολίτῃ παραδίδωσι φυλάττειν, ὅπως, εἰ καλῶς ἡγήσαιτο, ἔχων καὶ τοῦτον ἀπίοι. Καὶ εἰς τὴν οἰκίαν αὐτοῦ εἰςεφόρησαν ὡς ἐδύναντο πλεῖστα, καὶ ἀναζεύξαντες ἐπορεύοντο. Ἡγεῖτο δ' αὐτοῖς 2
ὁ κωμάρχης λελυμένος διὰ χιόνος· καὶ ἤδη τε ἦν ἐν τῷ τρίτῳ σταθμῷ καὶ ὁ Χειρίσοφος αὐτῷ ἐχαλεπάνθη ὅτι οὐκ εἰς κώμας ἦγεν. Ὁ δ' ἔλεγεν ὅτι οὐκ εἶεν ἐν τῷ τόπῳ τούτῳ. Ὁ δὲ Χειρίσοφος αὐτὸν ἔπαισε μέν, ἔδησε δ' οὔ. Ἐκ δὲ τούτου ἐκεῖ- 3
νος τῆς νυκτὸς ἀποδρὰς ᾤχετο καταλιπὼν τὸν υἱόν. Τοῦτό γε δὴ Χειρισόφῳ καὶ Ξενοφῶντι μόνον διάφορον ἐν τῇ πο-

---

§ 34. Χάλυβας für den Namen des Landes, wie 7, 2, 32.

§ 35. εἰλήφει. wohl als er die übrigen den Reitern gab 3, 3, 19. — ἱερόν. Vielmehr ἱερέα. — πώλων. zu 1, 5, 7 vgl. 4, 6, 15.

§ 36. ὅταν ἄγωσιν für ὅτε ἄγοιεν, eine Art Uebergang zur directen Rede vgl. zu 1, 4, 13.

C. 6 §. 1. ὀγδόη ohne Artikel, wie ὑστεραίᾳ 6, 2, 9. — φυλάττειν. Gr. 55, 3 A. 20. — ὡς. Gr. 49, 10 A. 3.

§ 2. ἦν es war, von der Zeit. zu 1, 8, 1 u. 2, 1, 7. — σταθμός als Zeitbestimmung vgl. 2, 2, 11. — ἐχαλεπάνθη. Gr. 40 unter χαλεπαίνω. — οὐκ keine sagen wir vgl. 5, 8, 12. 7, 3, 20. — οὔ. Gr. 67, 10 A. 2.

§ 3. ἀποδρὰς ᾤχετο. zu 2, 4, 24. — διάφορον Grund zur Mißhelligkeit, wie Mem. 2, 3, 5, Thuk. 1, 67. 68. — ἢ — ἀμέ-

ρείᾳ ἐγένετο, ἡ τοῦ ἡγεμόνος κάκωσις καὶ ἀμέλεια. Ἐπισθένης δὲ ἠράσθη τε τοῦ παιδὸς καὶ οἴκαδε κομίσας πιστοτάτῳ ἐχρῆτο.

4 Μετὰ τοῦτο σταθμοὺς ἑπτὰ ἐπορεύθησαν, ἀνὰ πέντε παπαρασάγγας τῆς ἡμέρας, παρὰ τὸν Φᾶσιν ποταμόν, εὖρος
5 πλεθριαῖον. Ἐντεῦθεν ἐπορεύθησαν σταθμοὺς δύο, παρασάγγας δέκα· ἐπὶ δὲ τῇ εἰς τὸ πεδίον ὑπερβολῇ ἀπήντησαν
6 αὐτοῖς Χάλυβες καὶ Ταόχοι καὶ Φασιανοί. Χειρίσοφος δ᾽ ἐπεὶ κατεῖδε τοὺς πολεμίους ἐπὶ τῇ ὑπερβολῇ, ἐπαύσατο πορευόμενος, ἀπέχων ὡς τριάκοντα σταδίους, ἵνα μὴ κατὰ κέρας ἄγων πλησιάσῃ τοῖς πολεμίοις· παρήγγειλε δὲ [καὶ] τοῖς ἄλλοις παράγειν τοὺς λόχους, ὅπως ἐπὶ φάλαγγος γένοιτο
7 τὸ στράτευμα. Ἐπεὶ δὲ ἦλθον οἱ ὀπισθοφύλακες, συνεκάλεσε τοὺς στρατηγοὺς καὶ λοχαγοὺς καὶ ἔλεξεν ὧδε. Οἱ μὲν πολέμιοι, ὡς ὁρᾶτε, κατέχουσι τὰς ὑπερβολὰς τοῦ ὄρους· ὥρα δὲ βουλεύεσθαι ὅπως ὡς κάλλιστα ἀγω-
8 νιούμεθα. Ἐμοὶ μὲν οὖν δοκεῖ παραγγεῖλαι μὲν ἀριστοποιεῖσθαι τοῖς στρατιώταις, ἡμᾶς δὲ βουλεύεσθαι εἴτε τήμερον
9 εἴτε αὔριον δ[οκ]εῖ ὑπερβάλλειν τὸ ὄρος. Ἐμοὶ δέ γε, ἔφη ὁ Κλεάνωρ, δοκεῖ, ἐπὰν τάχιστα ἀριστήσωμεν, ἐξοπλισαμένους ὡς τάχιστα ἰέναι ἐπὶ τοὺς ἄνδρας. Εἰ γὰρ διατρίψομεν τὴν τήμερον ἡμέραν, οἵ τε νῦν ἡμᾶς ὁρῶντες πολέμιοι θαῤῥαλεώτεροι ἔσονται καὶ ἄλλους εἰκὸς τούτων θαῤῥούντων πλείους προσγενέσθαι.

10 Μετὰ τοῦτον Ξενοφῶν εἶπεν· Ἐγὼ δ᾽ οὕτω γιγνώσκω. Εἰ μὲν ἀνάγκη ἐστὶ μάχεσθαι, τοῦτο δεῖ παρασκευάσασθαι ὅπως ὡς κράτιστα μαχούμεθα· εἰ δὲ βουλόμεθα ὡς ῥᾷστα ὑπερ-

---

λεια. Apposition zu τοῦτο. Gr 57, 10 A. 3. — ἠράσθη. Gr. 53, 5 A. 1. Ar. Frö. 229: ἐμὲ ἔστερξαν Μοῦσαι. — πιστοτάτῳ. zu πολεμίᾳ 2, 5, 11.

§ 4. 5. ἀνά. Gr. 68, 20 A. 1, — ὑπερβολῇ. zu 1, 2, 25.

§ 6. κατὰ κέρας in langem Zuge, so daß nur wenige neben einander marschiren. Hell. 7, 4, 23: κατὰ κέρας, ἅτε καθ᾽ ὁδὸν πορευόμενος. — παράγειν. zu 4, 3 26. — ἐπί. zu 4, 3, 26. — γένοιτο. zu 1, 7, 17.

§ 9. ἐπὰν τάχιστα. zu 3, 1, 9. — τοὺς ἄνδρας. zu 3, 1, 23. — προσγενέσθαι. zu παύσασθαι 1, 2, 2.

§ 10. δέ wie ἀλλά 1, 7, 6. Gr. 69, 16 A. 5 vgl. 6, 4, 12. 7, 6, 40. — εἰ μέν ohne γάρ vgl. 5, 6, 32 u. zu 2, 2, 2. — ἂν ὡς ist Conjectur. λάβωμεν — ἀποβάλωμεν Andere.

βάλλειν, τοῦτό μοι δοκεῖ σκεπτέον εἶναι ὅπως (ἂν ὡς) ἐλά-
χιστα μὲν τραύματα λάβοιμεν, ὡς ἐλάχιστα δὲ σώματα ἀν-
δρῶν ἀποβάλοιμεν. Τὸ μὲν οὖν ὄρος ἐστὶ τὸ ὁρώμενον πλέον 11
ἢ ἐφ' ἑξήκοντα στάδια, ἄνδρες δ' οὐδαμοῦ φυλάττοντες ἡμᾶς
φανεροί εἰσιν ἀλλ' ἢ κατ' αὐτὴν τὴν ὁδόν· πολὺ οὖν κρεῖττον
τοῦ ἐρήμου ὄρους καὶ κλέψαι τι πειρᾶσθαι λαθόντας καὶ
ἁρπάσαι φθάσαντας, ἢν δυνώμεθα, μᾶλλον ἢ πρὸς ἰσχυρὰ
χωρία καὶ ἄνδρας παρεσκευασμένους μάχεσθαι. Πολὺ γὰρ 12
ῥᾷον ὄρθιον ἀμαχεὶ ἰέναι ἢ ὁμαλὲς ἔνθεν καὶ ἔνθεν πολε-
μίων ὄντων, καὶ νύκτωρ ἀμαχεὶ μᾶλλον ἂν τὰ πρὸ ποδῶν
ὁρῴη τις ἢ μεθ' ἡμέραν μαχόμενος, καὶ ἡ τραχεῖα τοῖς πο-
σὶν ἀμαχεὶ ἰοῦσιν εὐμενεστέρα ἢ [ἡ] ὁμαλὴ τὰς κεφαλὰς βαλ-
λομένοις. Κλέψαι δὲ οὐκ ἀδύνατόν μοι δοκεῖ εἶναι, ἐξὸν 13
μὲν νυκτὸς ἰέναι, ὡς μὴ [δύνασθαι] ὁρᾶσθαι, ἐξὸν δὲ ἀπελ-
θεῖν τοσοῦτον ὡς μὴ αἴσθησιν παρέχειν. Δοκοῦμεν δ' ἂν
μοι ταύτῃ προςποιούμενοι προςβαλεῖν ἐρημοτέρῳ ἂν τῷ
ἄλλῳ ὄρει χρῆσθαι· μένοιεν γὰρ αὐτοῦ μᾶλλον ἀθρόοι
οἱ πολέμιοι. Ἀτὰρ τί ἐγὼ περὶ κλοπῆς συμβάλλομαι; ὑμᾶς 14
γὰρ ἔγωγε, ὦ Χειρίσοφε, ἀκούω τοὺς Λακεδαιμονίους ὅσοι
ἐστὲ τῶν ὁμοίων εὐθὺς ἐκ παίδων κλέπτειν μελετᾶν, καὶ οὐκ

---

§ 11. ἐφ' ἑ. σ. Gr. 68, 42 A. 1. vgl. 5, 10, 2. 6, 2, 5. — ἀλλ' ἤ. Gr. 69, 4 A. 6 vgl. 6, 2, 2. 7, 7, 53. — κλέψαι heimlich besetzen vgl. § 13 u. 5, 6, 9. Aehnlich κλέψαι τὴν διάβασιν Arr. An. 5, 10, 3. — μᾶλλον. Gr. 49, 7 A. 5 vgl. 7, 4, 12.

§ 12. ὄρθιον ἰέναι ἢ ὁμαλές. π. ἱππ. 8, 1: τρέχειν δεήσει τὸν ἵππον καὶ πρανῆ καὶ ὄρεια. vgl. zu 4, 4, 1. — μεθ' ἡμέραν bei Tage. Gr. 68, 27 A. 2 vgl. 7, 3, 37.

§ 13. τοσοῦτον eine so große Strecke. zu 3, 3, 10. — αἴσθησιν παρέχειν bemerkbar machen, wie Plat Charm. 159, a u. Thuk. 3, 22: τὰ ὅπλα κρουόμενα πρὸς ἄλληλα αἴσθησιν παρέχει. So αἴσθησιν ποιεῖν Ant. 5, 44. — ἄν, auch das erste, gehört zu χρῆσθαι vgl. zu 3, 1, 6 und Gr. 64, 2 A 2. — μένοιειν. Gr. 54, 6 A. 4. Aus dem Vorhergehenden schwebt noch ἄν vor, wie Kyr. 5, 1, 21: αἰσχυνοίμην ἂν εἰπεῖν· νομίζοιμι γὰρ κ. τ. ἑ. Vgl. Plat. Rep. 439, b, Lys. 208, b u. zu 1, 6, 2.

§ 14. συμβάλλομαι trage von mir etwas bei, bringe vor. Gr. 52, 8 A 5. Plat. Symp. 185: ταῦτά σοι περὶ Ἔρωτος συμβάλλομαι. — ὑμᾶς τούς. zu 1, 7, 7. — τῶν ὁμοίων. zu 1, 2, 3; ὅμοιοι hießen im oligarschen und aristokratischen Staaten die Bevorrechteten, die zu allen Ehrenstellen gelangen konnten. — ἐκ παίδων. Gr. 68, 17 A. 7. — ὅσα erg. κλέπτειν. Gr. 55, 4 A. 11.

αἰσχρὸν εἶναι, ἀλλ' ἀναγκαῖον κλέπτειν ὅσα μὴ κωλύει νό-
15 μος. Ὅπως δὲ ὡς κράτιστα κλέπτητε καὶ πειρᾶσθε λανθά-
νειν, νόμιμον ἄρα ὑμῖν ἐστιν, ἐὰν ληφθῆτε κλέπτοντες, μα-
στιγοῦσθαι. Νῦν οὖν μάλα σοι καιρός ἐστιν ἐπιδείξασθαι
τὴν παιδείαν, καὶ φυλάξασθαι μέντοι μὴ ληφθῶμεν κλέπτον-
τες τοῦ ὄρους, ὡς μὴ πολλὰς πληγὰς λάβωμεν.
16 Ἀλλὰ μέντοι, ἔφη ὁ Χειρίσοφος, καὶ ἐγὼ ὑμᾶς ἀκούω
τοὺς Ἀθηναίους δεινοὺς εἶναι κλέπτειν τὰ δημόσια καὶ μάλα
ὄντος δεινοῦ τοῦ κινδύνου τῷ κλέπτοντι, καὶ τοὺς κρατίστους
μέντοι μάλιστα, εἴπερ ὑμῖν οἱ κράτιστοι ἄρχειν ἀξιοῦνται·
17 ὥςτε ὥρα καὶ σοὶ ἐπιδείκνυσθαι τὴν παιδείαν. Ἐγὼ μὲν
τοίνυν, ἔφη ὁ Ξενοφῶν ἕτοιμός εἰμι τοὺς ὀπισθοφύλακας
ἔχων, ἐπειδὰν δειπνήσωμεν, ἰέναι καταληψόμενος τὸ ὄρος.
Ἔχω δὲ καὶ ἡγεμόνας· οἱ γὰρ γυμνῆτες τῶν ἐφεπομένων
ἡμῖν κλωπῶν ἔλαβόν τινας ἐνεδρεύσαντες· καὶ τούτων πυν-
θάνομαι ὅτι οὐκ ἄβατον ἐστι τὸ ὄρος, ἀλλὰ νέμεται καὶ αἰξὶ
καὶ βουσίν· ὥςτε, ἐάνπερ ἅπαξ λάβωμέν τι τοῦ ὄρους, βατὰ καὶ
18 τοῖς ὑποζυγίοις ἔσται. Ἐλπίζω μέντοι οὐδὲ τοὺς πολεμίους
μενεῖν ἔτι, ἐπειδὰν ἴδωσιν ἡμᾶς ἐν τῷ ὁμοίῳ ἐπὶ τῶν ἄ-
κρων· οὐδὲ γὰρ νῦν ἐθέλουσι καταβαίνειν εἰς τὸ ἴσον ἡμῖν.
19 Ὁ δὲ Χειρίσοφος εἶπε· Καὶ τί δεῖ σὲ ἰέναι καὶ λιπεῖν τὴν
ὀπισθοφυλακίαν; ἀλλ' ἄλλους πέμψον, ἐὰν μή τινες ἐθε-
20 λούσιοι φαίνωνται. Ἐκ τούτου Ἀριστώνυμος Μεθυδριεὺς

---

§ 15. ἄρα sichtlich, hier ironisch. — κλέπτοντες. Gr. 56, 7 A. 2. — ἐπιδείξασθαι. Gr. 52, 8 A. 5. — καὶ-μέντοι. zu 1, 8, 20. — τοῦ ὄρους. zu 1, 5, 7.

§ 16. κλέπτειν ist auch für Unterschlagung von Staatsgeldern der eig. Ausdruck. — καὶ μάλα. zu 1, 5, 8 vgl. Gr. 56, 13 A 2. — δεινοῦ. Aesch. 1, 113: οἱ νόμοι κελεύουσι τῶν κλεπτῶν τοὺς μὲν ὁμολογοῦντας θανάτῳ ζημιοῦσθαι, τοὺς δ' ἀρνουμένους κρίνεσθαι. — ὑμῖν. Gr. 48, 15 A. 3.

§ 17. τούτων. Gr. 47, 10 A. 10 vgl. 6, 1, 23. 4, 8, 5. — ἅπαξ. zu 1, 9, 10. — βατά. zu 3, 4, 49.

§ 18. ὅμοιον, ἴσον ähnlicher, gleicher Standpunkt, rücksichtlich der Höhe. Gr. 43, 4 A. 2.

§ 19. ἀλλά vielmehr. Gr. 69, 4 A. 1 vgl. 5, 1, 7. 7, 31. — τινές. zu 3, 3, 18.

ἔρχεται ὁπλίτας ἔχων καὶ Ἀριστέας Χῖος γυμνήτας καὶ Νι-
κόμαχος Οἰταῖος γυμνήτας· καὶ σύνθημα ἐποιήσαντο, ὁπότε
ἔχοιεν τὰ ἄκρα, πυρὰ καίειν πολλά. Ταῦτα συνθέμενοι 21
ἠρίστων· ἐκ δὲ τοῦ ἀρίστου προήγαγεν ὁ Χειρίσοφος τὸ
στράτευμα πᾶν ὡς δέκα σταδίους πρὸς τοὺς πολεμίους, ὅπως
ὡς μάλιστα δοκοίη ταύτῃ προσάξειν.
Ἐπειδὴ δὲ ἐδείπνησαν καὶ νὺξ ἐγένετο, οἱ μὲν ταχθέν- 22
τες ᾤχοντο καὶ καταλαμβάνουσι τὸ ὄρος· οἱ δὲ ἄλλοι αὐτοῦ
ἀνεπαύοντο. Οἱ δὲ πολέμιοι ὡς ᾔσθοντο ἐχόμενον τὸ ὄρος,
ἐγρηγόρεσαν καὶ ἔκαιον πυρὰ πολλὰ διὰ νυκτός. Ἐπειδὴ δὲ 23
ἡμέρα ἐγένετο, Χειρίσοφος μὲν θυσάμενος ἦγε κατὰ τὴν
ὁδόν, οἱ δὲ τὸ ὄρος καταλαβόντες κατὰ τὰ ἄκρα ἐπῄεσαν.
Τῶν δ' αὖ πολεμίων τὸ μὲν πολὺ ἔμενεν ἐπὶ τῇ ὑπερβολῇ 24
τοῦ ὄρους, μέρος δ' αὐτῶν ἀπήντα τοῖς κατὰ τὰ ἄκρα.
Πρὶν δὲ ὁμοῦ εἶναι τοὺς πολλοὺς ἀλλήλοις, συμμιγνύουσιν οἱ κα-
τὰ τὰ ἄκρα καὶ νικῶσιν οἱ Ἕλληνες καὶ διώκουσιν. Ἐν τούτῳ δὲ 25
καὶ οἱ ἐκ τοῦ πεδίου οἱ μὲν πελτασταὶ τῶν Ἑλλήνων δρόμῳ
ἔθεον πρὸς τοὺς παρατεταγμένους. Χειρίσοφος δὲ βάδην ταχὺ
ἐφείπετο σὺν τοῖς ὁπλίταις. Οἱ δὲ πολέμιοι οἱ ἐπὶ τῇ ὁδῷ 26
ἐπειδὴ τὸ ἄνω ἑώρων ἡττώμενον, φεύγουσι· καὶ ἀπέθανον
μὲν οὐ πολλοὶ αὐτῶν, γέῤῥα δὲ πάμπολλα ἐλήφθη, ἃ οἱ
Ἕλληνες ταῖς μαχαίραις κόπτοντες ἀχρεῖα ἐποίουν. Ὡς 27
δ' ἀνέβησαν, θύσαντες καὶ τρόπαιον στησάμενοι κατέβησαν εἰς
τὸ πεδίον καὶ εἰς κώμας πολλῶν καὶ ἀγαθῶν γεμούσας ἦλ-
θον.

---

§ 20. *καίειν.* zu 4, 2, 1. vgl. zu 3, 3, 5.

§ 21. *ἐκ τοῦ ἀ.* Gr. 68, 17 A. 7.

§ 22. *οἱ ταχθέντες* die dazu bestimmten § 20. — *διὰ νυκτός* die Nacht hindurch, wie Thuk. 2, 4 und oft auch *δι' ἡμέρας.* Gr. 68, 22 A. 1. Thuk. 7, 82: *δι' ἡμέρας βάλλοντες.* vgl. Weff. z. Her. 2, 173 u. Bergler zu Ar. Frö. 260.

§ 24. *τὸ πολύ.* zu 1, 4, 13. — *ἀλλήλοις.* Gr. 48, 14. — *τοὺς πολλούς* die Hauptheere beider Theile. — *συμμιγνύουσιν.* Gr. 54, 2 A. 10: und über die Form Gr. 36, 9 A. 2.

§ 25. *οἱ ἐκ.* zu 1, 2, 3. — *οἱ μέν.* Gr. 47, 28 A. 3. — *δρόμῳ.* zu 1 8, 18. — *βάδην ταχύ* schrittweise aber schnell, also im Sturmschritt.

§ 27. *στησάμενοι.* Gr. 52, 10 A. 6. — *πολλῶν καί.* Gr. 69, 32 A. 2.

1 ζ'. Ἐκ δὲ τούτων ἐπορεύθησαν εἰς Ταόχους σταθμοὺς
πέντε, παρασάγγας τριάκοντα· καὶ τὰ ἐπιτήδεια ἐπέλιπε·
χωρία γὰρ ᾤκουν ἰσχυρὰ οἱ Ταόχοι, ἐν οἷς καὶ τὰ ἐπιτήδεια
2 πάντα εἶχον ἀνακεκομισμένοι. Ἐπεὶ δ' ἀφίκοντο εἰς χωρίον
ὃ πόλιν μὲν οὐκ εἶχεν οὐδ' οἰκίας, συνεληλυθότες δ' ἦσαν
αὐτόσε καὶ ἄνδρες καὶ γυναῖκες καὶ κτήνη πολλά, Χειρίσοφος
μὲν πρὸς τοῦτο προςέβαλλεν εὐθὺς ἥκων· ἐπειδὴ δὲ ἡ πρώ-
τη τάξις ἀπέκαμνεν, ἄλλη προςῄει καὶ αὖθις ἄλλη· οὐ γὰρ
3 ἦν ἀθρόοις περιστῆναι, ἀλλὰ ποταμὸς ἦν κύκλῳ. Ἐπειδὴ
δὲ Ξενοφῶν ἦλθε σὺν τοῖς ὀπισθοφύλαξι καὶ πελτασταῖς
καὶ ὁπλίταις, ἐνταῦθα δὴ λέγει Χειρίσοφος· Εἰς καλὸν
ἥκεις· τὸ γὰρ χωρίον αἱρετέον· τῇ γὰρ στρατιᾷ οὐκ ἔστι τὰ
4 ἐπιτήδεια, εἰ μὴ ληψόμεθα τὸ χωρίον. Ἐνταῦθα δὴ κοινῇ
ἐβουλεύοντο· καὶ τοῦ Ξενοφῶντος ἐρωτῶντος τί τὸ κωλῦον
εἴη εἰςελθεῖν εἶπεν ὁ Χειρίσοφος· Ἀλλὰ μία αὕτη ἐστὶ πά-
ροδος ἣν ὁρᾷς· ὅταν δέ τις ταύτῃ πειρᾶται παριέναι, κυλιν-
δοῦσι λίθους ὑπὲρ ταύτης τῆς ὑπερεχούσης πέτρας· ὃς δ' ἂν
καταληφθῇ, οὕτω διατίθεται. Ἅμα δ' ἔδειξεν αὐτῷ συντε-
5 τριμμένους ἀνθρώπους καὶ σκέλη καὶ πλευράς. Ἢν δὲ τοὺς
λίθους ἀναλώσωσιν, ἔφη ὁ Ξενοφῶν, ἄλλο τι ἢ οὐδὲν κω-
λύει παριέναι; Οὐ γὰρ δὴ ἐκ τοῦ ἐναντίου ὁρῶμεν εἰ μὴ
ὀλίγους τούτους ἀνθρώπους, καὶ τούτων δύο ἢ τρεῖς ὡπλι-
6 σμένους. Τὸ δὲ χωρίον, ὡς καὶ σὺ ὁρᾷς, σχεδὸν τρία ἡμί-

C. 7 § 1. *ἐκ τούτων* aus dem Gebiete dieser Völkerschaften. Gr. 68, 17 A. 2. — *εἶχον ἀνακ.* zu 1, 3, 14.

§ 2. *εἰς* für *πρός*. Gr. 68, 21 A. 3 vgl. 5, 2, 2. 9, 15 u. zu 4, 8, 22. — *αὐτόσε*. Gr. 60, 6 A. 2. — *εὐθύς*. zu 1, 9, 4. — *κύκλῳ*. zu 1, 5, 4.

§ 3. *ὀπισθοφύλαξιν ὁπλίταις*. zu 4, 1, 26. — *εἰς καλόν* gelegen. Gr. 43, 4 A. 5. — *ληψόμεθα*. Gr. 54, 12 A. 2 vgl. 4, 8, 11. 5, 7, 12. 26. 7, 2, 14.

§ 4. *αὕτη*. zu 4, 1, 20. — *καταληφθῇ*. zu 1, 8, 20. — *διατίθεται* wird zugerichtet. — *καὶ σκέλη καὶ πλευράς*. Diese Ac. hängen nicht von *ἔδειξεν* ab. Gr. 52, 4 A. 2.

§ 5. *ἄλλο τι ἤ*. zu 2, 5, 10. — *ἐκ τοῦ ἐναντίου*. zu 1, 8, 24 — *εἰ μή*. zu 1, 4, 18. — *ἀνθρώπους* ohne Artikel, weil *ὀλίγους ἀνθρώπους* zu verbinden ist: *οὗτοί εἰσιν ὀλίγοι ἄνθρωποι*. Gr. 61, 7 A. 1.

πλεθρά ἐστιν, ἃ δεῖ βαλλομένους διελθεῖν. Τούτου δὲ ὅσον
πλέθρον δασὺ πίτυσι διαλειπούσαις μεγάλαις, ἀνθ' ὧν ἑστη-
κότες ἄνδρες τί ἂν πάσχοιεν ἢ ὑπὸ τῶν φερομένων λίθων
ἢ ὑπὸ τῶν κυλινδουμένων; Τὸ λοιπὸν οὖν ἤδη γίγνεται ὡς
ἡμίπλεθρον, ὃ δεῖ ὅταν λωφήσωσιν οἱ λίθοι παραδραμεῖν.
Ἀλλὰ εὐθύς, ἔφη ὁ Χειρίσοφος, ἐπειδὰν ἀρξώμεθα εἰς τὸ 7
δασὺ προσιέναι, φέρονται οἱ λίθοι πολλοί. Αὐτὸ ἄν, ἔφη,
τὸ δέον εἴη· θᾶττον γὰρ ἀναλώσουσι τοὺς λίθους. Ἀλλὰ
πορευώμεθα ἔνθεν ἡμῖν μικρόν τι παραδραμεῖν ἔσται, ἢν
δυνώμεθα, καὶ ἀπελθεῖν ῥᾴδιον, ἢν βουλώμεθα.

Ἐντεῦθεν ἐπορεύοντο Χειρίσοφος καὶ Ξενοφῶν καὶ Καλ- 8
λίμαχος Παῤῥάσιος, λοχαγός· τούτου γὰρ [ἡ] ἡγεμονία ἦν
τῶν ὀπισθοφυλάκων λοχαγῶν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ· οἱ δὲ ἄλλοι
λοχαγοὶ ἔμενον ἐν τῷ ἀσφαλεῖ. Μετὰ τοῦτο οὖν ἀπῆλθον
ὑπὸ τὰ δένδρα ἄνθρωποι εἰς τοὺς ἑβδομήκοντα, οὐκ
ἀθρόοι, ἀλλὰ καθ' ἕνα, ἕκαστος φυλαττόμενος ὡς ἐδύ- 9
νατο. Ἀγασίας δὲ ὁ Στυμφάλιος καὶ Ἀριστώνυμος Μεθυ-
δριεύς, καὶ οὗτοι τῶν ὀπισθοφυλάκων λοχαγοὶ ὄντες, καὶ
ἄλλοι δὲ ἐφέστασαν ἔξω τῶν δένδρων· οὐ γὰρ ἦν ἀσφαλῶς
ἐν τοῖς δένδροις ἑστάναι πλεῖον ἢ τὸν ἕνα λόχον. Ἔνθα δὴ 10
Καλλίμαχος μηχανᾶταί τι· προέτρεχεν ἀπὸ τοῦ δένδρου ὑφ' ᾧ
ἦν αὐτὸς δύο καὶ τρία βήματα· ἐπεὶ δὲ οἱ λίθοι φέροιντο,
ἀνεχάζετο εὐπετῶς· ἐφ' ἑκάστης δὲ προδρομῆς πλέον ἢ δέκα

---

§ 6. *ἡμίπλεθρα.* Gr. 60, 2 A. 2. — *βαλλομένους.* Gr. 55, 2 A. 6. — *διαλειπούσαις.* zu 1, 7, 15. — *ἀντί* hinter. Gr. 68, 14.

§ 7. *πολλοί.* zu 1, 10, 2. — *αὐτό* gerade dies. Gr. 51, 5 A. 5. — *ἔνθεν.* zu 2, 3 6. — *μικρόν τι, τὸ λοιπὸν ἡμίπλεθρον* § 6. — *ἢν δυνώμεθα* erg. *παραδραμεῖν.* Gr. 55, 4 A. 11.

§ 8. *ἡγεμονία* die, täglich wechselnde, erste Stelle im Zuge. Der Artikel, nach Schäfer hinzugefügt, ist vielleicht nicht nöthig. Thuk. 4, 91, 2: *ἡγεμονίας οὔσης αὐτοῦ.* Her. 6, 110: *ὡς ἑκάστου αὐτέων ἐγίνετο πρυτανηίη τῆς ἡμέρας.* — *καθ' ἕνα.* zu 1, 2, 16.

§ 9. *καὶ οὗτοι.* zu 1, 1, 11. *καὶ-δέ.* zu 1, 1, 2. — *ἦν* es war möglich daß. zu 1, 4, 5.

§ 10. *τι· προέτρεχεν.* zu 3, 1, 11. — *καὶ τρία* bis drei. Gr. 69, 32 A. 4. — *φέροιντο.* zu 1, 5, 2. — *ἀνεχάζετο.* zu 4, 1, 16. — *πέτρων.* Gr. 47, 8 A. 4.

11 ἅμαξαι πέτρων ἀνηλίσκοντο. Ὁ δὲ Ἀγασίας ὡς ὁρᾷ τὸν Καλ-
λίμαχον ἃ ἐποίει καὶ τὸ στράτευμα πᾶν θεώμενον, δείσας
μὴ οὐ πρῶτος παραδράμοι εἰς τὸ χωρίον, οὔτε τὸν Ἀριστώ-
νυμον πλησίον ὄντα παρακαλέσας οὔτε Εὐρύλοχον τὸν Λου-
σιέα, ἑταίρους ὄντας, οὐδ' ἄλλον οὐδένα, χωρεῖ αὐτὸς καὶ
12 παρέρχεται πάντας. Ὁ δὲ Καλλίμαχος ὡς ἑώρα αὐτὸν πα-
ριόντα, ἐπιλαμβάνεται αὐτοῦ τῆς ἴτυος· ἐν δὲ τούτῳ παρέθει
αὐτοὺς Ἀριστώνυμος Μεθυδριεύς, καὶ μετὰ τοῦτον Εὐρύ-
λοχος Λουσιεύς· πάντες γὰρ οὗτοι ἀντεποιοῦντο ἀρετῆς καὶ
διηγωνίζοντο ἀλλήλοις· καὶ οὕτως ἐρίζοντες αἱροῦσι τὸ χω-
ρίον. Ὡς γὰρ ἅπαξ εἰςέδραμον, οὐδεὶς ἔτι πέτρος ἄνωθεν
13 ἠνέχθη. Ἐνταῦθα δὴ δεινὸν ἦν θέαμα. Αἱ γὰρ γυναῖκες
ῥιπτοῦσαι τὰ παιδία εἶτα καὶ ἑαυτὰς ἐπικατεῤῥίπτουν, καὶ
οἱ ἄνδρες ὡςαύτως. Ἔνθα δὴ καὶ Αἰνείας ὁ Στυμφάλιος,
λοχαγός, ἰδών τινα θέοντα ὡς ῥίψοντα ἑαυτόν, στολὴν ἔχοντα
14 καλήν, ἐπιλαμβάνεται ὡς [αὐτὸν] κωλύσων· ὁ δὲ αὐτὸν
ἐπισπᾶται καὶ ἀμφότεροι ᾤχοντο κατὰ τῶν πετρῶν φερόμενοι
καὶ ἀπέθανον. Ἐντεῦθεν ἄνθρωποι μὲν ὀλίγοι πάνυ ἐλή-
φθησαν, βόες δὲ καὶ ὄνοι πολλοὶ καὶ πρόβατα.
15 Ἐντεῦθεν ἐπορεύθησαν διὰ Χαλύβων σταθμοὺς ἑπτά,
παρασάγγας πεντήκοντα. Οὗτοι ἦσαν ὧν διῆλθον ἀλκιμώ-
16 τατοι καὶ εἰς χεῖρας ᾔεσαν. Εἶχον δὲ θώρακας λινοῦς μέ-
χρι τοῦ ἤτρου, ἀντὶ δὲ τῶν πτερύγων σπάρτα πυκνὰ ἐστραμ-
μένα· εἶχον δὲ καὶ κνημῖδας καὶ κράνη καὶ παρὰ τὴν
ζώνην μαχαίριον ὅσον ξυήλην Λακωνικήν, ᾧ ἔσφαττον ὧν
κρατεῖν δύναιντο· καὶ ἀποτέμνοντες ἂν τὰς κεφαλὰς ἔχοντες

---

§ 11. *τὸν Κ. ἅ.* Gr. 61, 6 A. 2. — *μὴ οὐ.* Gr. 54, 8 A. 9. — *αὐτός* allein. Gr. 51, 6 A. 7. — *πάντας.* Gr. 46, 6 A. 8.

§ 12. *ἴτυος.* Gr. 47, 12. — *ἀρετῆς.* zu 2, 1, 11.

§ 13. *εἶτα.* zu 1, 2, 25. — *δὴ καί* als ob folgen sollte *ἀποθνήσκει.* — *ὡς.* zu 1, 1, 2.

§ 14. *πάνυ.* zu 2, 4, 7. — *πολλοί.* Gr. 58, 3 A. 2. vgl. 6, 1, 22.

§ 15. *πτέρυγες* Panzerflügel, die äußersten Theile des Panzers unten und oben vgl. *π. ἱππ.* 12, 4. 6.

§ 16. *ζώνην μαχαίριον.* zu 1, 7, 8. — *ὅσον* ungefähr so groß wie vgl. zu 1, 8, 6. — *ἀποτέμνοντες ἄν* so viel als *ἀπέτεμνον ἂν καί* (zu 1, 1, 7.) mit iterativer Bedeutung des *ἄν* vgl. Gr. 53, 10 A. 3.

ἐπορεύοντο· καὶ ᾖδον καὶ ἐχόρευον ὁπότε οἱ πολέμιοι ὄψεσθαι αὐτοὺς ἔμελλον. Εἶχον δὲ καὶ δόρυ ὡς πεντεκαίδεκα πήχεων μίαν λόγχην ἔχον. Οὗτοι ἐνέμενον ἐν τοῖς πολίσμα- 17
σιν· ἐπεὶ δὲ παρέλθοιεν οἱ Ἕλληνες, εἵποντο ἀεὶ μαχόμενοι. Ὤικουν δὲ ἐν τοῖς ὀχυροῖς καὶ τὰ ἐπιτήδεια ἐν τούτοις ἀνακεκομισμένοι ἦσαν, ὥςτε μηδὲν λαμβάνειν αὐτόθεν τοὺς Ἕλληνας, ἀλλὰ διετράφησαν τοῖς κτήνεσιν ἃ ἐκ τῶν Ταόχων ἔλαβον.
Ἐκ τούτου οἱ Ἕλληνες ἀφίκοντο ἐπὶ τὸν Ἅρπασον ποτα- 18
μόν, εὖρος τεττάρων πλέθρων. Ἐντεῦθεν ἐπορεύθησαν διὰ Σκυθινῶν σταθμοὺς τέτταρας, παρασάγγας εἴκοσι, διὰ πεδίου εἰς κώμας· ἐν αἷς ἔμειναν ἡμέρας τρεῖς καὶ ἐπεσιτίσαντο.
Ἐντεῦθεν [δὲ] ἦλθον σταθμοὺς τέτταρας, παρασάγγας εἴκοσι 19
πρὸς πόλιν μεγάλην καὶ εὐδαίμονα καὶ οἰκουμένην· ἐκαλεῖτο δὲ Γυμνίας. Ἐκ ταύτης ὁ ἄρχων τῆς χώρας τοῖς Ἕλλησιν ἡγεμόνα πέμπει, ὅπως διὰ τῆς ἑαυτῶν πολεμίας χώρας ἄγοι αὐτούς. Ἐλθὼν δ' ἐκεῖνος λέγει ὅτι πέντε ἡμερῶν ἄξει αὐ- 20
τοὺς εἰς χωρίον ὅθεν ὄψονται θάλατταν· εἰ δὲ μή, τεθνάναι ἐπηγγείλατο. Καὶ ἡγούμενος ἐπεὶ ἐνέβαλεν εἰς τὴν ἑαυτοῖς πολεμίαν, παρεκελεύετο αἴθειν καὶ φθείρειν τὴν χώραν· ᾧ καὶ δῆλον ἐγένετο ὅτι τούτου ἕνεκα ἔλθοι, οὐ τῆς τῶν Ἑλλήνων εὐνοίας. Καὶ ἀφικνοῦνται ἐπὶ τὸ ἱερὸν ὄρος τῇ πέμπτῃ 21
ἡμέρᾳ· ὄνομα δ' ἦν τῷ ὄρει Θήχης. Ἐπειδὴ δὲ οἱ πρῶτοι ἐγένοντο ἐπὶ τοῦ ὄρους καὶ κατεῖδον τὴν θάλατταν, κραυγὴ 22
πολλὴ ἐγένετο. Ἀκούσας δὲ ὁ Ξενοφῶν καὶ οἱ ὀπισθοφύλακες

So auch Dem. 9, 48 u. Ar. Frie. 640: *ἔσειον τοὺς παχεῖς καὶ πλουσίους αἰτίας ἂν προςτιθέντες.* — *ὄψεσθαι.* zu 1, 9, 28. — *μίαν.* Denn eine *λόγχη* war auch der *σαυρωτήρ* oder *στύραξ* (*στυράκιον*), eine Spitze am hintern Ende, um die Lanze in die Erde zu stecken, zugleich auch damit zu kämpfen, wenn die vordere *λόγχη* etwa abgebrochen war.

§ 17. *ἐν τούτοις.* Gr. 68, 12 A. 2. — *διετράφησαν.* zu 4, 2, 15.

§ 18. *πλέθρων.* zu 1, 2, 23. — *διά.* Gr. 68, 22 A. 1.

§ 19. *ἑαυτῶν.* zu 3, 4, 41; über den Ge. zu 3, 2, 5.

§ 20. *πέντε ἡμερῶν* haben die Handschriften nach *ὅθεν* (Lion). vgl. zu 1, 7, 18. — *ὄψονται* zu *ἔσται* 1, 3, 17. — *ἐνέβαλεν* in diesem Sinne transitiv ist mir nicht erinnerlich. Schrieb Xen. vielleicht *ἐνέβαλον εἰς τὴν πολεμίαν*? vgl. jedoch Her. 1, 17. — *εὐνοίας* hängt von *ἕνεκα* ab. Gr. 68, 9.

§ 21. *τό*, weil es den Umwohnern unter dieser Bezeichnung bekannt war. Gr. 50, 2 A. 2.

φήθησαν καὶ ἔμπροσθεν ἄλλους ἐπιτίθεσθαι πολεμίους· εἵποντο γὰρ καὶ ὄπισθεν οἱ ἐκ τῆς καιομένης χώρας· καὶ αὐτῶν οἱ ὀπισθοφύλακες ἀπέκτεινάν τέ τινας καὶ ἐζώγρησαν, ἐνέδραν ποιησάμενοι· καὶ γέῤῥα ἔλαβον δασειῶν βοῶν ὠμοβόεια ἀμφὶ τὰ εἴκοσιν.

23 Ἐπειδὴ δὲ (ἡ) βοὴ πλείων τε ἐγίγνετο καὶ ἐγγύτερον
καὶ οἱ ἀεὶ ἐπιόντες ἔθεον δρόμῳ ἐπὶ τοὺς ἀεὶ βοῶντας καὶ
πολλῷ μείζων ἐγίγνετο ἡ βοὴ ὅσῳ δὴ πλείους ἐγίγνοντο,
24 ἐδόκει δὴ μεῖζόν τι εἶναι τῷ Ξενοφῶντι· καὶ ἀναβὰς ἐφ' ἵπ-
πον καὶ Λύκιον καὶ τοὺς ἱππέας ἀναλαβὼν παρεβοήθει·
καὶ τάχα δὴ ἀκούουσι βοώντων τῶν στρατιωτῶν, Θάλαττα,
θάλαττα, καὶ παρεγγυώντων. Ἔνθα δὴ ἔθεον ἅπαντες καὶ
οἱ ὀπισθοφύλακες, καὶ τὰ ὑποζύγια ἠλαύνετο καὶ οἱ ἵπποι.
25 Ἐπεὶ δὲ ἀφίκοντο πάντες ἐπὶ τὸ ἄκρον, ἐνταῦθα δὴ περιέ-
βαλλον ἀλλήλους καὶ στρατηγοὺς καὶ λοχαγοὺς δακρύοντες.
Καὶ ἐξαπίνης ὅτου δὴ παρεγγυήσαντος οἱ στρατιῶται φέρουσι
26 λίθους καὶ ποιοῦσι κολωνὸν μέγαν. Ἐνταῦθα ἀνετίθεσαν δερμά-
των πλῆθος ὠμοβοείων καὶ βακτηρίας καὶ τὰ αἰχμάλωτα γέῤῥα,
καὶ ὁ ἡγεμὼν αὐτός τε κατέτεμνε τὰ γέῤῥα καὶ τοῖς ἄλλοις διεκε-
27 λεύετο. Μετὰ ταῦτα τὸν ἡγεμόνα ἀποπέμπουσιν οἱ Ἕλληνες
δῶρα δόντες ἀπὸ κοινοῦ ἵππον καὶ φιάλην ἀργυρᾶν καὶ
σκευὴν Περσικὴν καὶ δαρεικοὺς δέκα· ᾔτει δὲ μάλιστα τοὺς
δακτυλίους καὶ ἔλαβε πολλοὺς παρὰ τῶν στρατιωτῶν. Κώ-

---

§ 22. *βοῶν* ist hinzugefügt, weil dieser Begriff in *ὠμοβόεια* durch den Gebrauch ziemlich verwischt war: eine häufige Art von Pleonasmen. Gr. 46, 6 A. 7 vgl. 4, 8, 8. 5, 1, 13; über den Ge. Gr. 47, 8.

§ 23. *ἡ* vor dem ersten *βοή* fehlt in allen Handschriften, wenn man es nicht vielleicht mit Unrecht zum folgenden *βοή* gezogen hat. Entbehrlich wäre es nur wenn für *ἐγγύτερον* ein Adjectiv folgte. Denn *πλείων* läßt sich hier nicht als Prädicat fassen: ein Geschrei wurde größer und (kam) näher. — *ἀεί*. Gr. 50, 8 A. 9. — *ὅσῳ*. Gr. 48, 15 A. 10.

§ 25. *περιέβαλλον* umarmten. — *στρατηγούς*. zu 3, 5, 7. — *ὅτου δὴ παρεγγυήσαντος* nachdem wer eben (ich weiß nicht wer) dazu aufgefordert hatte. Gr. 51, 15 A. 1 vgl. 5, 2, 24, Thuk. 4, 20. 5, 41,

§ 26. *διεκελεύετο* erg. *κατατέμνειν*. Gr. 55, 4 A. 11.

§ 27. *ἀπὸ κοινοῦ* auf gemeinschaftliche Kosten vgl. 5, 1, 12 u. Gr. 43, 3 A. 5. — *δαρεικούς*. zu 1, 1, 9. — *τούς* die sie trugen,

μην δὲ δείξας αὐτοῖς οὗ σκηνήσουσι καὶ τὴν ὁδὸν ἣν πορεύσονται εἰς Μάκρωνας, ἐπεὶ ἑσπέρα ἐγένετο, ᾤχετο τῆς νυκτὸς ἀπιών.

η'. Ἐντεῦθεν ἐπορεύθησαν οἱ Ἕλληνες διὰ Μακρώνων 1
σταθμοὺς τρεῖς, παρασάγγας δέκα. Τῇ πρώτῃ δὲ ἡμέρᾳ ἀφίκοντο ἐπὶ τὸν ποταμὸν ὃς ὥριζε τήν τε τῶν Μακρώνων [χώραν] καὶ τὴν τῶν Σκυθινῶν. Εἶχον δ' ὑπὲρ δεξιῶν χω- 2
ρίον οἷον χαλεπώτατον καὶ ἐξ ἀριστερᾶς ἄλλον ποταμόν, εἰς ὃν ἐνέβαλλεν ὁ ὁρίζων, δι' οὗ ἔδει διαβῆναι. Ἦν δὲ οὗτος δασὺς δένδρεσι παχέσι μὲν οὔ, πυκνοῖς δέ. Ταῦτα ἐπεὶ προσῆλθον οἱ Ἕλληνες ἔκοπτον, σπεύδοντες ὡς τάχιστα ἐκ τοῦ χωρίου ἐξελθεῖν. Οἱ δὲ Μάκρωνες ἔχοντες γέῤῥα καὶ 3
λόγχας καὶ τριχίνους χιτῶνας καταντιπέρας τῆς διαβάσεως παρατεταγμένοι ἦσαν καὶ ἀλλήλοις διεκελεύοντο καὶ λίθους εἰς τὸν ποταμὸν ἐῤῥίπτουν· ἐξικνοῦντο δὲ οὐδὲ οὕτως οὐδ' ἔβλαπτον οὐδένα.

Ἔνθα δὴ προσέρχεται τῷ Ξενοφῶντι τῶν πελταστῶν τις 4
ἀνὴρ Ἀθήνησι φάσκων δεδουλευκέναι, λέγων ὅτι γιγνώσκοι τὴν φωνὴν τῶν ἀνθρώπων. Καὶ οἶμαι, ἔφη, ἐμὴν ταύτην πατρίδα εἶναι· καὶ εἰ μή τι κωλύει, ἐθέλω αὐτοῖς διαλεχθῆναι. Ἀλλ' οὐδὲν κωλύει, ἔφη, ἀλλὰ διαλέγου καὶ μάθε 5
πρῶτον αὐτῶν τίνες εἰσίν. Οἱ δ' εἶπον ἐρωτήσαντος ὅτι Μάκρωνες. Ἐρώτα τοίνυν, ἔφη, αὐτοὺς τί ἀντιτετάχαται καὶ

---

zu tragen pflegten. Gr. 50, 2 A. 3 vgl. 7, 1, 17. 5, 9, 5. — σκηνήσουσι. zu ἔσται 1, 3, 17.

C. 8 § 1. δέ. Gr. 68, 5 A. 4. — ὥριζε. zu 1, 4, 9.

§ 2. οἷον. Gr. 49, 10 A. 4. — ἐνέβαλλεν. zu 1, 2, 8. — δι' οὗ bezieht sich auf ἄλλον ποταμόν. — οὔ. Gr. 67, 10 A. 2.

§ 3. διαβάσεως. Gr. 47, 29 A 2. — ἐῤῥίπτουν, um sich darauf zu stellen und so desto eher mit ihren Geschossen die Feinde zu erreichen. οὐδὲ οὕτως findet sich neben οὐδ' ὥς (zu 1, 8, 21), wie Kyr. 3, 2, 16, Lys. 1, 14, Thuk. 2, 76.

§ 4. ταύτην ist Subjects-, πατρίδα Prädicatsac., mithin der Artikel hier unzulässig. Gr. 60, 7 A. 2.

§ 5. αὐτῶν. zu 4, 6, 17. — ἐρωτήσαντος erg. αὐτοῦ. Gr. 47, 4 A. 3. — ἀντιτετάχαται. Gr. 30, 2 A. 7.

6 χρήζουσιν ἡμῖν πολέμιοι εἶναι. Οἱ δ' ἀπεκρίναντο· Ὅτι καὶ ὑμεῖς ἐπὶ τὴν ἡμετέραν ἔρχεσθε. Λέγειν ἐκέλευον οἱ στρατηγοὶ ὅτι οὐ κακῶς γε ποιήσοντες, ἀλλὰ βασιλεῖ πολεμήσαντες ἀπερχόμεθα εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ ἐπὶ θάλατταν βουλόμεθα
7 ἀφικέσθαι. Ἠρώτων ἐκεῖνοι εἰ δοῖεν ἂν τούτων τὰ πιστά. Οἱ δ' ἔφασαν καὶ δοῦναι καὶ λαβεῖν ἐθέλειν. Ἐντεῦθεν διδόασιν οἱ Μάκρωνες βαρβαρικὴν λόγχην τοῖς Ἕλλησιν, οἱ δὲ Ἕλληνες ἐκείνοις Ἑλληνικήν· ταῦτα γὰρ ἔφασαν πιστὰ εἶναι· θεοὺς δὲ ἐπεμαρτύραντο ἀμφότεροι.

8 Μετὰ δὲ τὰ πιστὰ εὐθὺς οἱ Μάκρωνες τὰ δένδρα συνεξέκοπτον τήν τε ὁδὸν ὡδοποίουν ὡς διαβιβάσοντες, ἐν μέσοις ἀναμεμιγμένοι τοῖς Ἕλλησι· καὶ ἀγορὰν οἵην ἐδύναντο παρεῖχον, καὶ διήγαγον ἐν τρισὶν ἡμέραις, ἕως [ἔστε] ἐπὶ τά
9 Κόλχων ὅρια κατέστησαν τοὺς Ἕλληνας. Ἐνταῦθα ἦν ὄρος μέγα, προσβατὸν δέ· καὶ ἐπὶ τούτου οἱ Κόλχοι παρατεταγμένοι ἦσαν. Καὶ τὸ μὲν πρῶτον οἱ Ἕλληνες ἀντιπαρετάξαντο κατὰ φάλαγγα, ὡς οὕτως ἄξοντες πρὸς τὸ ὄρος· ἔπειτα δὲ ἔδοξε τοῖς στρατηγοῖς συλλεγεῖσι βουλεύσασθαι ὅπως ὡς κάλ-
10 λιστα ἀγωνιοῦνται. Ἔλεξεν οὖν Ξενοφῶν ὅτι δοκεῖ παύσαντας τὴν φάλαγγα λόχους ὀρθίους ποιῆσαι· ἡ μὲν γὰρ φάλαγξ διασπασθήσεται εὐθύς· τῇ μὲν γὰρ ἄνοδον, τῇ δὲ εὔοδον εὑρήσομεν τὸ ὄρος· καὶ εὐθὺς τοῦτο ἀθυμίαν ποιήσει, ὅταν
11 τεταγμένοι εἰς φάλαγγα ταύτην διεσπασμένην ὁρῶσιν. Ἔπειτα ἢν μὲν ἐπὶ πολλοὺς τεταγμένοι προσάγωμεν, περιττεύσουσιν ἡμῶν οἱ πολέμιοι καὶ τοῖς περιττοῖς χρήσονται ὅ,τι ἂν βού-

---

§ 6. ἡμετέραν erg. χώραν vgl. 7, 2, 37 u. zu 2, 2, 10. — λέγειν. zu 3, 4, 42. — ποιήσοντες erg. ἔρχονται ἐπὶ τὴν χώραν αὐτῶν. vgl. zu 1, 6, 8.

§ 7. εἰ δοῖεν ἄν Gr. 54, 6 A. 6. — πιστά. zu 1, 6, 7.

§ 8. διαβιβάσοντες. Gr. 40 unter βιβάζω. — μέσοις τοῖς. zu 1, 2, 7. — ἐν. Gr. 48, 2 vgl A. 4. — ἔστε. zu 4, 5, 6. — κατέστησαν brachten. Thuk. 4, 78: οἱ Περαιβοὶ αὐτὸν κατέστησαν ἐς Δῖον.

§ 9. μέγα. μέγα μέν Schneider; doch vgl. 3, 4, 7.

§ 10. παύσαντας erg. ἡμᾶς. Gr. 55, 2 A. 6 vgl. 4, 8, 12. 6, 1, 17 mit 3, 2, 21; über den Ac. zu 1, 2, 1 E. — τῇ μέν. Gr. 50, 1 A. 16. — εὐθύς. zu 2, 4, 10.

§ 11. ἐπὶ πολλούς. Gr. 68, 40 A. 6. Kyr. 5, 4, 46: ἐπὶ λεπτὸν τετάχθαι. — περιττεύσουσιν ἡμῶν werden uns überflügeln.

λωνται· ἐὰν δὲ ἐπ' ὀλίγων τεταγμένοι ἴωμεν, οὐδὲν ἂν εἴη
θαυμαστὸν εἰ διακοπείη ἡμῶν ἡ φάλαγξ ὑπὸ ἀθρόων πῃ καὶ
βελῶν καὶ ἀνθρώπων πολλῶν ἐμπεσόντων· εἰ δέ πῃ τοῦτο
ἔσται, τῇ ὅλῃ φάλαγγι κακὸν ἔσται. Ἀλλά μοι δοκεῖ ὀρ- 12
θίους τοὺς λόχους ποιησαμένους τοσοῦτον χωρίον κατασχεῖν
διαλιπόντας τοῖς λόχοις ὅσον ἔξω τοὺς ἐσχάτους λόχους γε-
νέσθαι τῶν πολεμίων κεράτων· καὶ οὕτως ἐσόμεθα τῆς τε
τῶν πολεμίων φάλαγγος ἔξω οἱ ἔσχατοι λόχοι, καὶ ὀρθίους
ἄγοντες οἱ κράτιστοι ἡμῶν πρῶτοι προσίασιν, ᾗ τε ἂν εὔοδον
ᾖ, ταύτῃ ἕκαστος ἄξει [ὁ λόχος]. Καὶ εἴς τε τὸ διαλεῖπον 13
οὐ ῥάδιον ἔσται τοῖς πολεμίοις εἰσελθεῖν ἔνθεν καὶ ἔνθεν
λόχων ὄντων, διακόψαι τε οὐ ῥάδιον ἔσται λόχον ὄρθιον
προσιόντα· ἐάν τέ τις πιέζηται, τῶν λόχων, ὁ πλησίον
βοηθήσει· ἤν τε εἷς πῃ δυνηθῇ τῶν λόχων ἐπὶ τὸ ἄκρον
ἀναβῆναι, οὐδεὶς μηκέτι μείνῃ τῶν πολεμίων. Ταῦτα 14
ἔδοξε, καὶ ἐποίουν ὀρθίους τοὺς λόχους. Ξενοφῶν δὲ ἀπιὼν
ἐπὶ τὸ εὐώνυμον ἀπὸ τοῦ δεξιοῦ ἔλεγε τοῖς στρατιώταις·
Ἄνδρες, οὗτοί εἰσιν οὓς ὁρᾶτε μόνοι ἔτι ἡμῖν ἐμποδὼν τὸ
μὴ ἤδη εἶναι ἔνθα πάλαι σπεύδομεν· τούτους, ἤν πως δυνώ-
μεθα, καὶ ὠμοὺς δεῖ καταφαγεῖν.

Ἐπεὶ δ' ἐν ταῖς χώραις ἕκαστοι ἐγένοντο καὶ τοὺς λό- 15
χους ὀρθίους ἐποιήσαντο, ἐγένοντο μὲν λόχοι τῶν ὁπλιτῶν

Gr. 47, 18. — ὅ,τι wie. Gr. 46, 5 A. 9. vgl. 55, 4 A. 11. — τῇ ὅλῃ. Gr. 50, 11 A. 7.

§ 12. ὅσον γενέσθαι. zu 4, 1, 5. — οἱ. Gr. 50, 8 A. 3. — οἱ κράτιστοι, οἱ λοχαγοί. — εὔοδον. zu 3, 4, 20. — λόχοι. λοχαγοί? denn ἄγειν heißt schwerlich von den Soldaten gebraucht marschiren; 4, 2, 15 steht jetzt ἐγένοντο.

§ 13. τὸ διαλεῖπον der leere Zwischenraum. Gr 43, 4 A. 2 vgl. zu 1, 7, 15. — ἔνθεν καὶ ἔνθεν. zu 4, 3, 28. — ὄρθιον gehört als Prädicat zu προσιόντα: der gereiht anrückt. Gr. 57, 5 A. 3. — οὐδεὶς μηκέτι μείνῃ. zu 2, 2, 12.

§ 14. τὸ εἶναι ist Ac.: in Bezug auf das Sein vgl. Gr. 46, 4. — μή. Gr. 67, 12 A. 4. — σπεύδομεν drückt mehr als ἐσπεύδομεν das gerade jetzt auch rege Streben aus. So. Phi. 589: σκοπᾶ κἀγὼ πάλαι. 806: ἀλγῶ πάλαι δὴ τἀπὶ σοὶ στένων κακά. — ὠμοὺς καταφαγεῖν, ἐσθίειν ist eine sprichwörtliche Hyperbel vgl. Hell. 3, 3, 6 u. Il. δ, 35.

§ 15. ταῖς χώραις ihren Plätzen. — ἐγένοντο. zu 1, 7, 17. über das zweite 1, 2, 8 — ἀμφὶ τούς. zu 1, 7, 10. — δεξιοῦ hängt von ἔξω ab.

ἀμφὶ τοὺς ὀγδοήκοντα, ὁ δὲ λόχος ἕκαστος σχεδὸν εἰς τοὺς
ἑκατόν· τοὺς δὲ πελταστὰς καὶ τοὺς τοξότας τριχῇ ἐποιήσαντο,
τοὺς μὲν τοῦ εὐωνύμου ἔξω, τοὺς δὲ τοῦ δεξιοῦ, τοὺς δὲ
16 κατὰ μέσον, σχεδὸν ἑξακοσίους ἑκάστους. Ἐκ τούτου παρηγ-
γύησαν οἱ στρατηγοὶ εὔχεσθαι· εὐξάμενοι δὲ καὶ παιανίσαντες
ἐπορεύοντο. Καὶ Χειρίσοφος μὲν καὶ Ξενοφῶν καὶ οἱ σὺν
αὐτοῖς πελτασταὶ τῆς τῶν πολεμίων φάλαγγος ἔξω γενόμε-
17 νοι ἐπορεύοντο· οἱ δὲ πολέμιοι ὡς εἶδον αὐτούς, ἀντιπαρα-
θέοντες οἱ μὲν ἐπὶ τὸ δεξιόν, οἱ δὲ ἐπὶ τὸ εὐώνυμον διε-
σπάσθησαν καὶ πολὺ τῆς ἑαυτῶν φάλαγγος ἐν τῷ μέσῳ
18 κενὸν ἐποίησαν. Ἰδόντες δὲ αὐτοὺς διαχάζοντας οἱ κατὰ τὸ
Ἀρκαδικὸν πελτασταί, ὧν ἦρχεν Αἰσχίνης ὁ Ἀκαρνάν, νομί-
σαντες φεύγειν ἀνακραγόντες ἔθεον· καὶ οὗτοι πρῶτοι ἐπὶ τὸ
ὄρος ἀναβαίνουσι· συνεφείπετο δὲ αὐτοῖς καὶ τὸ Ἀρκαδικὸν
19 ὁπλιτικόν, ὧν ἦρχε Κλεάνωρ ὁ Ὀρχομένιος. Οἱ δὲ πολέμιοι,
ὡς ἤρξαντο θεῖν, οὐκέτι ἔστησαν, ἀλλὰ φυγῇ ἄλλος ἄλλῃ
ἐτράπετο. Οἱ δὲ Ἕλληνες ἀναβάντες ἐστρατοπεδεύσαντο ἐν
20 πολλαῖς κώμαις καὶ τὰ ἐπιτήδεια δὲ πολλὰ ἐχούσαις. Καὶ
τὰ μὲν ἄλλα οὐδὲν ἦν ὅ,τι καὶ ἐθαύμασαν· τὰ δὲ σμήνη
πολλὰ ἦν αὐτόθι, καὶ τῶν κηρίων ὅσοι ἔφαγον τῶν στρατιωτῶν
πάντες ἄφρονές τε ἐγίγνοντο καὶ ἤμουν καὶ κάτω διεχώρει αὐτοῖς
καὶ ὀρθὸς οὐδεὶς ἐδύνατο ἵστασθαι· ἀλλ' οἱ μὲν ὀλίγον ἐδηδοκότες
σφόδρα μεθύουσιν ἐῴκεσαν, οἱ δὲ πολύ, μαινομένοις, οἱ δὲ
21 καὶ ἀποθνήσκουσιν. Ἔκειντο δὲ οὕτω πολλοὶ ὥσπερ τροπῆς
γεγενημένης, καὶ πολλὴ ἦν ἡ ἀθυμία. Τῇ δ' ὑστεραίᾳ ἀπέ-
θανε μὲν οὐδείς, ἀμφὶ δὲ τὴν αὐτήν που ὥραν ἀνεφρόνουν·
τρίτῃ δὲ καὶ τετάρτῃ ἀνίσταντο ὥσπερ ἐκ φαρμακοποσίας.

---

§ 17. *ἀντιπαραθέοντες* den Hellenen gegenüber (*ἀντί*) längs ihrer Fronte hin (*παρά*) laufend.

§ 18. *διαχάζοντες.* zu 4, 1, 16. — *ὧν.* zu 4, 1, 20.

§ 19. *ἤρξαντο, οἱ πελτασταί.*

§ 20. *τὰ ἄλλα.* Gr. 46, 4 A. 4 — *ὅ,τι καί* was eben. zu 3, 5, 18. — *τά.* Gr. 50, 11 A. 1. — *κηρίων.* Gr. 47, 15 — *κάτω διεχώρει.* Der eig. Ausdruck vom Durchfalle. Gr. 61, 5 A. 6. — *πολύ* erg. *ἐδηδοκότες.* — *οἱ δὲ καί.* zu 1, 3, 13.

§ 21. *ἀνεφρόνουν* wurden nach und nach vernünftig.

Ἐντεῦθεν ἐπορεύθησαν δύο σταθμούς, παρασάγγας ἑπτά, 22
καὶ ἦλθον ἐπὶ θάλατταν εἰς Τραπεζοῦντα, πόλιν Ἑλληνίδα,
οἰκουμένην ἐν τῷ Εὐξείνῳ Πόντῳ, Σινωπέων ἀποικίαν, ἐν
τῇ Κόλχων χώρᾳ. Ἐνταῦθα ἔμειναν ἡμέρας ἀμφὶ τὰς τριάκοντα
ἐν ταῖς τῶν Κόλχων κώμαις. Καὶ ἐντεῦθεν ὁρμώμενοι ἐληΐ- 23
ζοντο τὴν Κολχίδα. Ἀγορὰν δὲ παρεῖχον ἐν τῷ στρατοπέδῳ
Τραπεζούντιοι, καὶ ἐδέξαντό τε τοὺς Ἕλληνας καὶ ξένια ἔδο- 24
σαν βοῦς καὶ ἄλφιτα καὶ οἶνον. Συνδιεπράττοντο δὲ καὶ
ὑπὲρ τῶν πλησίον Κόλχων τῶν ἐν τῷ πεδίῳ μάλιστα οἰκούν-
των, καὶ ξένια καὶ παρ' ἐκείνων ἦλθον βόες. Μετὰ δὲ τοῦτο 25
τὴν θυσίαν ἣν εὔξαντο παρεσκευάζοντο· ἦλθον δ' αὐτοῖς ἱκανοὶ βόες
ἀποθῦσαι τῷ Διὶ τῷ Σωτῆρι καὶ τῷ Ἡρακλεῖ ἡγεμόσυνα καὶ τοῖς
ἄλλοις δὲ θεοῖς ἃ εὔξαντο. Ἐποίησαν δὲ καὶ ἀγῶνα γυμνικὸν ἐν
ὄρει ἔνθαπερ ἐσκήνουν. Εἵλοντο δὲ Δρακόντιον Σπαρτιάτην,
ὃς ἔφυγε παῖς ὢν οἴκοθεν παῖδα ἄκων κατακ[τ]ανὼν ξυήλῃ
πατάξας, δρόμου τ' ἐπιμεληθῆναι καὶ τοῦ ἀγῶνος προστατῆσαι.
Ἐπειδὴ δὲ ἡ θυσία ἐγένετο, τὰ δέρματα παρέδοσαν τῷ 26
Δρακοντίῳ καὶ ἡγεῖσθαι ἐκέλευον ὅπου τὸν δρόμον πεποιη-
κὼς εἴη. Ὁ δὲ δείξας οὗπερ ἑστηκότες ἐτύγχανον, Οὗτος ὁ
λόφος, ἔφη, κάλλιστος τρέχειν ὅποι ἂν τις βούληται. Πῶς
οὖν, ἔφασαν, δυνήσονται παλαίειν ἐν σκληρῷ καὶ δασεῖ οὕ-
τως; Ὁ δ' εἶπε· Μᾶλλόν τι ἀνιάσεται ὁ καταπεσών. Ἠγωνί- 27
ζοντο δὲ παῖδες μὲν στάδιον τῶν αἰχμαλώτων οἱ πλεῖστοι,

---

§ 22. *ἐν τῷ* am. Gr. 68, 12 A. 1 vgl. 5, 2, 2. 6, 15. 19.

§ 23. *ὁρμώμενοι.* zu 1, 1, 9. — *ἐδέξαντο.* vgl. 5, 5, 20. Thuk. 6, 44: *οὐκ ἐδέχοντο αὐτοὺς ἀγορᾷ οὐδὲ ἄστει, ὕδατι δὲ καὶ ὁρμῷ.* — *ξένια* als Gastgeschenke, Prädicat wie § 24 vgl. Gr, 57, 3; wie oft, von eß- und trinkbaren Dingen vgl. 5, 9, 15. 10, 3 und Martials Xenien.

§. 24. *συνδιεπράττοντο* halfen (*σύν*) den Kolchern einen Vertrag schließen. — *μάλιστα* gehört zu *συνδιεπράττοντο.*

§ 25 *ἦλθον* von Sachen, wie *ἐπιτήδεια* Hell. 7, 2, 23, *χρήματα,* Thuk. 6, 71; ähnlich *ἥκει,* wie *ξένια* unten 5, 5, 2, *χρήματα* Din. 2, 23, *φόρος* Ar. Ach. 506, *φοιτᾷ χρήματα* Thuk. 8, 18. — *Σωτῆρι. σωτήρια* ist wohl ausgefallen vgl. 3, 2, 9.

§ 25. *τῷ.* zu 3, 2, 9. — *ἀποθῦσαι.* zu 3, 2, 12. — *ἐπιμεληθῆναι* von den Vorbereitungen; über den Inf. Gr. 55, 3 A. 20. — *ἀγῶνος.* Gr. 47, 20 A. 4.

§ 26. *τὰ δέρματα,* als Kampfpreise vgl. Her. 2, 91. — *τά,* weil die Sache den Hellenen bekannt war. — *ὅπου.* zu 2, 1, 6. — *τρέχειν.* Gr. 55, 3 A. 7. — *ὅποι* für *ὅπου* ist Conjectur. — *οὕτως.* zu 2, 4, 7.

§ 27. *στάδιον.* Gr. 46, 6. — *δόλιχος* Raum von 20 – 24 Sta-

δόλιχον δὲ Κρῆτες πλείους ἢ ἑξήκοντα ἔθεον, πάλην δὲ καὶ πυγμὴν καὶ παγκράτιον ἕτεροι. Καὶ καλὴ θέα ἐγένετο· πολλοὶ γὰρ κατέβησαν, καί, ἅτε θεωμένων τῶν ἑταίρων, πολλὴ φι-
28 *λονεικία ἐγίγνετο. Ἔθεον δὲ καὶ ἵπποι καὶ ἔδει αὐτοὺς κατὰ τοῦ πρανοῦς ἐλάσαντας ἐν τῇ θαλάττῃ ἀναστρέψαντας πάλιν ἄνω πρὸς τὸν βωμὸν ἄγειν. Καὶ κάτω μὲν οἱ πολλοὶ ἐκυλινδοῦντο· ἄνω δὲ πρὸς τὸ ἰσχυρῶς ὄρθιον μόλις βάδην ἐπορεύοντο οἱ ἵπποι· ἔνθα πολλὴ κραυγὴ καὶ γέλως καὶ παρακέλευσις ἐγίγνετο αὐτῶν.*

---

dien, die der Dolichodromos sieben Mal zurücklegte.— *καταβαίνειν*, eig. Ausdruck von Kämpfern die in die Schranken treten, weil der Kampfplatz niedriger war als die Umgebungen vgl. Isokr Br. 4, 11. — *ἕτεροι* erg. *ἠγωνίζοντο* als Hauptbegriff. — *ἅτε*. Gr. 56, 12 A. 2.

§ 28. *ἄγειν, τὸν ἱππέα;* sonst stand hier *ἥκειν*. — *ἐγίγνετο*. zu 1, 2, 17.

ΛΟΓΟΣ ΠΕΜΠΤΟΣ.

α΄. Ὅσα μὲν δὴ ἐν τῇ ἀναβάσει τῇ μετὰ Κύρου ἔπραξαν 1
οἱ Ἕλληνες, καὶ ὅσα ἐν τῇ πορείᾳ τῇ μέχρι ἐπὶ θάλατταν τὴν ἐν τῷ Εὐξείνῳ Πόντῳ, καὶ ὡς ἐπὶ Τραπεζοῦντα, πόλιν Ἑλληνίδα, ἀφίκοντο, καὶ ὡς ἀπέθυσαν ἃ εὔξαντο σωτήρια θύσειν ἔνθα πρῶτον εἰς φιλίαν γῆν ἀφίκοιντο, ἐν τῷ πρόσθεν λόγῳ δεδήλωται. Ἐκ δὲ τούτου συνελθόντες ἐβουλεύ- 2
οντο περὶ τῆς λοιπῆς πορείας· ἀνέστη δὲ πρῶτος Ἀντιλέων Θούριος καὶ ἔλεξεν ὧδε. Ἐγὼ μὲν τοίνυν, ἔφη, ὦ ἄνδρες, ἀπείρηκα ἤδη συσκευαζόμενος καὶ βαδίζων καὶ τρέχων καὶ τὰ ὅπλα φέρων καὶ ἐν τάξει ἰὼν καὶ φυλακὰς φυλάττων καὶ μαχόμενος, ἐπιθυμῶ δὲ ἤδη παυσάμενος τούτων τῶν πόνων ἐπεὶ θάλατταν ἔχομεν, πλεῖν τὸ λοιπὸν καὶ ἐκταθείς, ὥσπερ Ὀδυσσεύς, καθεύδων ἀφικέσθαι εἰς τὴν Ἑλλάδα. Ταῦτα 3
ἀκούσαντες οἱ στρατιῶται ἀνεθορύβησαν ὡς εὖ λέγοι· καὶ ἄλλος ταὐτὰ ἔλεγε καὶ πάντες οἱ παρόντες. Ἔπειτα [δὲ] Χειρίσοφος ἀνέστη καὶ εἶπεν ὧδε. Φίλος μοί ἐστιν, ὦ ἄν- 4
δρες, Ἀναξίβιος, ναυαρχῶν δὲ [καὶ] τυγχάνει. Ἦν οὖν πέμ-

C. 1 § 1. μέχρι ἐπί. zu 4, 5, 6. — εὔξαντο. zu 3, 2, 9.

§ 2. τοίνυν gewiß nun. Gr. 69, 62. — ἀπείρηκα. zu 2, 2, 16. — συσκευαζόμενος. Gr. 56, 6, A. 1. — πόνων. Gr. 47, 13 A. 7. — τὸ λοιπόν. Gr. 46, 3 A. 2. — ὥσπερ Ὀδυσσεύς Od. ν, 75 ff. — καθεύδων. Gr. 56, 15 A. 4.

§ 3. ναυαρχῶν δὲ καί. vielmehr καὶ ναυαρχῶν δέ vgl. zu 1,

ψητέ με, οἴομαι ἂν ἐλθεῖν καὶ τριήρεις ἔχων καὶ πλοῖα τὰ
ἡμᾶς ἄξοντα· ὑμεῖς δὲ ἐπείπερ πλεῖν βούλεσθε, περιμένετε
ἔστ' ἂν ἐγὼ ἔλθω· ἥξω δὲ ταχέως. Ἀκούσαντες ταῦτα οἱ
στρατιῶται ἥσθησάν τε καὶ ἐψηφίσαντο πλεῖν αὐτὸν ὡς
τάχιστα.
5 Μετὰ τοῦτον Ξενοφῶν ἀνέστη καὶ ἔλεξεν ὧδε. Χειρί-
σοφος μὲν δὴ ἐπὶ πλοῖα στέλλεται, ἡμεῖς δὲ ἀναμενοῦμεν.
Ὅσα οὖν μοι δοκεῖ καιρὸς εἶναι ποιεῖν ἐν τῇ μονῇ, ταῦτα
6 ἐρῶ. Πρῶτον μὲν τὰ ἐπιτήδεια δεῖ πορίζεσθαι ἐκ τῆς πο-
λεμίας· οὔτε γὰρ ἀγορά ἐστιν ἱκανὴ οὔτε ὅτου ὠνησόμεθα
πάρεστιν, εἰ μὴ ὀλίγοις τισίν· ἡ δὲ χώρα πολεμία· κίνδυνος
οὖν πολλοὺς ἀπόλλυσθαι, ἢν ἀμελῶς τε καὶ ἀφυλάκτως πο-
7 ρεύησθε ἐπὶ τὰ ἐπιτήδεια. Ἀλλά μοι δοκεῖ σὺν προνομαῖς
λαμβάνειν τὰ ἐπιτήδεια, ἄλλως δὲ μὴ πλανᾶσθαι, ὡς σώ-
8 ζησθε, ἡμᾶς δὲ τούτων ἐπιμελεῖσθαι. Ἔδοξε ταῦτα. Ἔτι
τοίνυν ἀκούσατε καὶ τάδε. Ἐπὶ λείαν γὰρ ὑμῶν ἐκπορεύ-
σονταί τινες· οἴομαι οὖν βέλτιον εἶναι ἡμῖν εἰπεῖν τὸν μέλ-
λοντα ἐξιέναι, φράζειν δὲ καὶ ὅποι, ἵνα καὶ τὸ πλῆθος εἰ-
δῶμεν τῶν ἐξιόντων καὶ τῶν μενόντων, καὶ συμπαρασκευ-
άζωμεν ἐάν τι δέῃ, καὶ βοηθῆσαί τισιν ἂν καιρὸς ᾖ, εἰδῶ-
μεν ὅποι δεήσει βοηθεῖν, καὶ ἐάν τις τῶν ἀπειροτέρων ἐγ-
χειρῇ ποι, συμβουλεύωμεν, πειρώμενοι εἰδέναι τὴν δύναμιν
ἐφ' οὓς ἂν ἴωσιν. Ἔδοξε καὶ ταῦτα.

1, 2. — ἐλθεῖν. zu 2, 1, 1. — ἥξω. zu 2, 1, 9. — πλεῖν αὐτόν daß er schiffen solle. Gr. 55, 3 A. 12.

§ 5. ποιεῖν. Gr. 50, 6 A. 4.

§ 6. ἀγορά. zu 2, 3, 24. — ὅτου wofür. Gr. 47, 17. — ὠνησόμεθα. zu ἔσται 1, 3, 17. — εἰ μή. zu 1, 4, 18. — τισίν. Gr. 51, 16 A. 4. — ἀπόλλυσθαι. zu 5, 9, 21.

§ 7. ἀλλά. Gr. 69, 4 A. 1 vgl. 4, 6, 19. 5, 7, 31. — προνομαί, den Plünderungen Einzelner entgegengesetzt, Fouragirungen ganzer Heertheile. — ἄλλως temere. — ἡμᾶς, die Strategen vgl. § 8. 5, 7, 20. 31. — τούτων. Gr. 47, 11.

§ 8. γάρ. zu 3, 2, 29. — ὅποι, μέλλει ἐξιέναι. Gr. 62, 4 A. 1. — ποι, was für τι ποιεῖν gute Handschriften bieten oder darauf führen wird vertheidigt durch Diod. 40, 80: ἐπεχείρησεν εἰς τὰς ἄνω σατραπείας, wo Etienne στρατεύειν ergänzte. — ἐφ' οὓς für τούτων ἐφ' οὓς vgl. zu 3, 1, 21.

Ἐννοεῖτε δὲ καὶ τόδε, ἔφη. Σχολὴ τοῖς πολεμίοις λῃί- 9
ζεσθαι· καὶ δικαίως ἡμῖν ἐπιβουλεύουσιν· ἔχομεν γὰρ τὰ ἐκεί-
νων· ὑπερκάθηνται δ᾽ ἡμῶν. Φυλακὰς δή μοι δοκεῖ δεῖν
περὶ τὸ στρατόπεδον εἶναι· ἐὰν οὖν κατὰ μέρος φυλάττωμεν
καὶ σκοπῶμεν, ἧττον δύναιντ᾽ ἂν ἡμᾶς θηρᾶν οἱ πολέμιοι.
Ἔτι τοίνυν τάδε ὁρᾶτε. Εἰ μὲν ἠπιστάμεθα σαφῶς ὅτι ἥξει 10
πλοῖα Χειρίσοφος ἄγων ἱκανά, οὐδὲν ἂν ἔδει ὧν μέλλω
λέγειν· νῦν δ᾽ ἐπεὶ τοῦτο ἄδηλον, δοκεῖ μοι πειρᾶσθαι πλοῖα
συμπαρασκευάζειν καὶ αὐτόθεν. Ἢν μὲν γὰρ ἔλθῃ, ὑπαρ-
χόντων ἐνθάδε ἐν ἀφθονωτέροις πλευσούμεθα· ἐὰν δὲ μὴ
ἄγῃ, τοῖς ἐνθάδε χρησόμεθα. Ὁρῶ δὲ ἐγὼ πλοῖα πολλάκις 11
παραπλέοντα· εἰ οὖν αἰτησάμενοι παρὰ Τραπεζουντίων μακρὰ
πλοῖα κατάγοιμεν καὶ φυλάττοιμεν αὐτά, τὰ πηδάλια παρα-
λυόμενοι, ἕως ἂν ἱκανὰ τὰ ἄξοντα γένηται, ἴσως ἂν οὐκ ἀπο-
ρήσαιμεν κομιδῆς οἵας δεόμεθα. Ἔδοξε καὶ ταῦτα. Ἐν- 12
νοήσατε δ᾽, ἔφη, εἰ εἰκὸς καὶ τρέφειν ἀπὸ κοινοῦ οὓς ἂν κα-
ταγάγωμεν ὅσον ἂν χρόνον ἡμῶν ἕνεκα μένωσι, καὶ ναῦλον
συνθέσθαι, ὅπως ὠφελοῦντες καὶ ὠφελῶνται. Ἔδοξε καὶ
ταῦτα. Δοκεῖ τοίνυν μοι, ἔφη, ἢν ἄρα καὶ ταῦτα ἡμῖν μὴ 13
ἐκπεραίνηται ὥστε ἀρκεῖν πλοῖα, τὰς ὁδούς, ἃς δυσπόρους
ἀκούομεν εἶναι, ταῖς παρὰ θάλατταν οἰκουμέναις πόλεσιν ἐν-
τείλασθαι ὁδοποιεῖν· πείσονται γὰρ καὶ διὰ τὸ φοβεῖσθαι
καὶ διὰ τὸ βούλεσθαι ἡμῶν ἀπαλλαγῆναι.

---

§ 9. τὰ ἐκείνων. Gr. 47, 5 A. 9. — ἡμῶν. Gr. 47, 23. — ἐὰν σκοπῶμεν, δύναιντ᾽ ἄν. Gr. 54, 12 A. 1. — ἡμᾶς. Gr. 46, 8.

§ 10. ἔτι. zu 3, 1, 23. — τοίνυν aber. Gr. 69, 62 A. — εἰ ἠπιστάμεθα. Gr. 54, 10 A. 2. — ἔλθῃ erg. πλοῖα ἄγων ἱκανά. — ὑπαρχόντων erg. πλοίων.

§ 11. παραπλεῖν längs der Küste schiffen. Gr. 68, 46 A. 15. — αἰτησάμενοι. Gr. 52, 10 A. 5. — κατάγειν aufbringen, der eig. Ausdruck von gekaperten Schiffen vgl. § 12. 16, Dem. 5, 25. 8, 9. 28. — τὰ ἄξοντα. Gr. 53, 7 A. 9. — κομιδή Transportmittel. Her. 7, 170: συναραχθέντων τῶν πλοίων οὐδεμίαν σφι ἔτι κομιδὴν ἐς Κρήτην φαίνεσθαι.

§ 12, εἰ ob nicht. zu 3, 2, 22. — ἀπὸ κοινοῦ. zu 4, 7, 27.

§ 13. ἄρα. Gr. 69, 8 A. — ταῦτα. ταύτῃ? doch ähnlich τοῦτο ὥστε 5, 7, 7. — ἀρκεῖν, ἀρκοῦντα εἶναι. — οἰκουμέναις. zu 1, 4, 1. — ἐντείλασθαι. Gr. 52, 8 A. 5. — ὁδοποιεῖν ὁδούς. zu 4, 7, 22. — διὰ τό. Gr. 50, 6 A. 2. — ἡμῶν. Gr. 47, 13 A. 1.

14 Ἐνταῦθα δὴ ἀνέκραγον ὡς οὐ δέοι ὁδοιπορεῖν. Ὁ δὲ ὡς ἔγνω τὴν ἀφροσύνην αὐτῶν ἐπεψήφισε μὲν οὐδέν, τὰς δὲ πόλεις ἑκούσας ἔπεισε ποιεῖν τὰς ὁδούς, λέγων ὅτι θᾶττον
15 ἀπαλλάξονται, ἢν εὔποροι γένωνται αἱ ὁδοί. Ἔλαβον δὲ καὶ πεντηκόντορον παρὰ τῶν Τραπεζουντίων, ᾗ ἐπέστησαν Δέξιππον, Λακωνικὸν περίοικον. Οὗτος ἀμελήσας τοῦ συλλαβεῖν πλοῖα ἀποδρὰς ᾤχετο ἔξω τοῦ Πόντου ἔχων τὴν ναῦν. Οὗτος μὲν οὖν δίκαια ἔπαθεν ὕστερον· ἐν Θρᾴκῃ γὰρ παρὰ Σεύθῃ πολυπραγμονῶν τι ἀπέθανεν ὑπὸ Νικάνδρου τοῦ Λά-
16 κωνος. Ἔλαβον δὲ καὶ τριακόντορον, ᾗ ἐπεστάθη Πολυκράτης Ἀθηναῖος, ὃς ὁπόσα λαμβάνοι πλοῖα κατῆγεν ἐπὶ τὸ στρατόπεδον. Καὶ τὰ μὲν ἀγώγιμα, εἴ τι ἦγον, ἐξαιρούμενοι φύλακας καθίστασαν, ὅπως σῶα εἴη, τοῖς δὲ πλοίοις χρήσαιντο
17 εἰς παραγωγήν. Ἐν ᾧ δὲ ταῦτα ἦν ἐπὶ λείαν ἐξῄεσαν οἱ Ἕλληνες· καὶ οἱ μὲν ἐνετύγχανον, οἱ δὲ καὶ οὔ. Κλεαίνετος δ' ἐξαγαγὼν καὶ τὸν ἑαυτοῦ καὶ ἄλλον λόχον πρὸς χωρίον χαλεπὸν αὐτός τε ἀπέθανε καὶ ἄλλοι τῶν σὺν αὐτῷ.

---

§ 13 *οὐδέν, τάς. οὔ, ἐνίας* Valckenär, weil Xen. nur über diese eine Sache nicht habe abstimmen lassen. Allein bei der einen Sache handelte es sich doch um mehrere Puncte, wie die Marschroute, die Versorgung mit Lebensmitteln ꝛc.; mithin konnte hier ohne Anstoß *οὐδέν* gesagt werden. Mit dem Ac. der Sache steht *ἐπιψηφίζειν* auch Dem. 22, 9: *ὁ ταυτὶ ἐπιψηφίζων ἐπιστάτης.* — *ἀπαλλάξονται* fortziehen würden. Gr. 40 unter *ἀλλάσσω.*

§ 15. *ᾗ.* G. 48, 11 A. 5. — *ἀμελήσας τοῦ* unbekümmert um das, weit entfernt zu. Kyr. 7, 2, 17: *ἀμελήσας ἐρωτᾶν τὸν θεόν, εἴ τι ἐδεόμην.* — *τοῦ.* Gr. 47, 11. — *συλλαβεῖν* kapern, wie Dem. 4, 34; *ξυλλέγειν* zwei Hsn. vgl. 6, 4, 22. — *πολυπραγμονῶν τι* Händel, etwas Unerlaubtes betreibend. Plat. Ges. 952: *τεθνάτω, ἐάν γ' ἐν δικαστηρίῳ ἁλῷ πολυπραγμονῶν τι περὶ τὴν παιδείαν καὶ τοὺς νόμους.* — *ὑπό.* Gr. 52, 3 A. 1.

§ 16. *λαμβάνοι.* iterativ. Gr. 65, 6 A. 5. — *ἀγώγιμα, φορτία ἐμπορικά.* Plat. Prot. 313: *κάπηλος τῶν ἀγωγίμων.* Dem. 56, 24: *τῶν ἀγωγίμων ἦν κύριος.* — *χρήσαιντο,* wofür mehrere Handschriften *ἐχρήσαντο* haben, gibt ein leicht erklärliches Anakoluth; über den Ao. zu 1, 9, 17. — *παραγωγή* das Schiffen an der Küste, um Räuberei zu treiben.

§ 17. *οἱ δὲ καί.* zu 1, 3, 13. — *οὔ.* Gr. 67, 10 A. 2.

β'. Ἐπεὶ δὲ τὰ ἐπιτήδεια οὐκέτι ἦν λαμβάνειν ὥςτε 1
ἀπαυθημερίζειν ἐπὶ τὸ στρατόπεδον, ἐκ τούτου λαβὼν ὁ Ξε-
νοφῶν ἡγεμόνας τῶν Τραπεζουντίων ἐξάγει εἰς Δρίλας τὸ
ἥμισυ τοῦ στρατεύματος, τὸ δὲ ἥμισυ φυλάττειν κατέλιπε τὸ
στρατόπεδον· οἱ γὰρ Κόλχοι, ἅτε ἐκπεπτωκότες [ἐκ] τῶν
οἰκιῶν, πολλοὶ ἦσαν ἀθρόοι καὶ ὑπερεκάθηντο ἐπὶ τῶν ἄκρων.
Οἱ δὲ Τραπεζούντιοι ὁπόθεν μὲν τὰ ἐπιτήδεια ῥᾴδιον ἦν λα- 2
βεῖν οὐκ ἦγον· φίλοι γὰρ αὐτοῖς ἦσαν· εἰς τοὺς Δρίλας δὲ
προθύμως ἦγον, ὑφ' ὧν κακῶς ἔπασχον, εἰς χωρία τε ὀρει-
νὰ καὶ δύςβατα καὶ ἀνθρώπους πολεμικωτάτους τῶν ἐν τῷ
Πόντῳ.

Ἐπεὶ δὲ ἦσαν ἐν τῇ ἄνω χώρᾳ οἱ Ἕλληνες, ὁποῖα τῶν 3
χωρίων τοῖς Δρίλαις ἁλώσιμα ἐδόκει εἶναι ἐμπιπράντες ἀπή-
εσαν· καὶ οὐδὲν ἦν λαμβάνειν, εἰ μὴ ὗς καὶ βοῦς ἢ ἄλλο τι
κτῆνος τὸ πῦρ διαπεφευγός. Ἓν δ' ἦν χωρίον [ὃ] μητρόπο-
λις αὐτῶν [ἐκαλεῖτο]· εἰς τοῦτο πάντες συνεῤῥυήκεσαν·
περὶ δὲ τοῦτο ἦν χαράδρα ἰσχυρῶς βαθεῖα καὶ πρόςο-
δοι χαλεπαὶ πρὸς τὸ χωρίον. Οἱ δὲ πελτασταί, προ- 4
δραμόντες στάδια πέντε ἢ ἓξ τῶν ὁπλιτῶν διαβάντες τὴν χα-
ράδραν, ὁρῶντες πρόβατα πολλὰ καὶ ἄλλα χρήματα, προςέ-
βαλλον πρὸς τὸ χωρίον· συνείποντο δὲ καὶ δορυφόροι πολλοὶ
οἱ ἐπὶ τὰ ἐπιτήδεια ἐξωρμημένοι· ὥςτε ἐγένοντο οἱ διαβάντες
πλείους ἢ εἰς διςχιλίους ἀνθρώπους. Ἐπεὶ δὲ μαχόμενοι οὐκ ἐδύ- 5
ναντο λαβεῖν τὸ χωρίον, καὶ γὰρ τάφρος ἦν περὶ αὐτὸ εὐρεῖα ἀνα-

---

C. 2 §. 1. ἦν. zu 1, 4, 4. — ἐκ τούτου. Gr. 65, 9 A. 1. — ἡγεμόνας τῶν Wegweiser aus der Zahl der. Gr. 47, 9. — εἰς. zu 1, 1, 11. — φυλάττειν. Gr. 55, 3 A. 20 vgl. 5, 2, 12. 3, 4. — ἅτε. Gr. 56, 12 A. 2. — πολλοί. zu 1, 10, 2. — ἀθρόοι versammelt, zusammen vgl. 7, 3, 9.

§ 2. ὁπόθεν. zu ὅθεν 1, 3, 17. — αὐτοῖς in sofern ὁπόθεν den Begriff der bezüglichen Gebiete und ihrer Bewohner enthält. Gr. 58, 4 A. 2. Uebrigens könnte man auch φίλοι auf die Barbaren, αὐτοῖς auf die Trapezuntier beziehen. — εἰς χωρία. Gr. 68, 7.

§ 3. ὗς, βοῦς sind Acc. Gr. 18, 8 A. 5. 6.

§ 4. ἢ bis. Gr. 69, 29 A. 1. — δορυφόροι sind hier wohl, wenn die Lesart richtig ist, Menschen die Stangen (δοράτια) trugen, um damit Lebensmittel fortzuschaffen. — ἐγένοντο. zu 1, 2, 9.

§ 5. ἀναβάλλειν wie aufwerfen, der gew. Ausdruck vgl. Thuk.

βέβλημένη καὶ σκόλοπες ἐπὶ τῆς ἀναβολῆς καὶ τύρσεις πυ-
κναὶ ξύλιναι πεποιημέναι, ἀπιέναι δὴ ἐπεχείρουν· οἱ δὲ ἐπέ-
6 κειντο αὐτοῖς. Ὡς δὲ οὐκ ἐδύναντο ἀποτρέχειν, ἦν γὰρ ἐφ᾽ ἑ-
νὸς ἡ κατάβασις ἐκ τοῦ χωρίου εἰς τὴν χαράδραν, πέμπουσι
7 πρὸς Ξενοφῶντα, ὃς ἡγεῖτο τοῖς ὁπλίταις. Ὁ δ᾽ ἐλθὼν λέγει
ὅτι ἔστι χωρίον χρημάτων πολλῶν μεστόν· τοῦτο οὔτε λαβεῖν
δυνάμεθα· ἰσχυρὸν γάρ ἐστιν· οὔτε ἀπελθεῖν ῥᾴδιον· μά-
χονται γὰρ ἐπεξεληλυθότες καὶ ἡ ἄφοδος χαλεπή.
8 Ἀκούσας ταῦτα ὁ Ξενοφῶν προσαγαγὼν πρὸς τὴν χαρά-
δραν τοὺς μὲν ὁπλίτας θέσθαι ἐκέλευσε τὰ ὅπλα, αὐτὸς δὲ
διαβὰς σὺν τοῖς λοχαγοῖς ἐσκοπεῖτο πότερον εἴη κρεῖττον
ἀπάγειν καὶ τοὺς διαβεβηκότας ἢ καὶ τοὺς ὁπλίτας διαβιβά-
9 ζειν ὡς ἁλόντος ἂν τοῦ χωρίου. Καὶ ἐδόκει τὸ μὲν ἀπάγειν
οὐκ εἶναι ἄνευ πολλῶν νεκρῶν, ἑλεῖν δ᾽ ἂν ᾤοντο καὶ οἱ λο-
10 χαγοὶ τὸ χωρίον. Καὶ ὁ Ξενοφῶν συνεχώρησε, τοῖς ἱεροῖς
πιστεύσας· οἱ γὰρ μάντεις ἀποδεδειγμένοι ἦσαν ὅτι μάχη
μὲν ἔσται, τὸ δὲ τέλος καλὸν τῆς ἐξόδου. Καὶ τοὺς μὲν λο-
χαγοὺς πέμπει διαβιβάσοντας τοὺς ὁπλίτας, αὐτὸς δ᾽ ἔμενεν,
ἀναχωρίσας ἅπαντας τοὺς πελταστάς, καὶ οὐδένα εἴα ἀκρο-
11 βολίζεσθαι. Ἐπεὶ δ᾽ ἧκον οἱ ὁπλῖται, ἐκέλευσε τὸν λόχον
ἕκαστον ποιῆσαι τῶν λοχαγῶν ὡς ἂν κράτιστα οἴηται ἀγω-
νιεῖσθαι· ἦσαν γὰρ οἱ λοχαγοὶ πλησίον ἀλλήλων οἱ πάντα
12 τὸν χρόνον ἀλλήλοις περὶ ἀνδραγαθίας ἀντεποιοῦντο. Καὶ
οἱ μὲν ταῦτα ἐποίουν· ὁ δὲ τοῖς πελτασταῖς πᾶσι παρήγγειλε
διηγκυλωμένους ἰέναι, ὡς, ὁπόταν σημήνῃ, ἀκοντίζειν δέῆσον,

4, 90. — πυκναὶ ξύλιναι. Gr. 57, 2 A. 3. — δή. Gr. 65, 9. — οἱ δέ die Feinde. zu 3, 4, 4. — ἐπέκειντο. zu 4, 1, 16. — αὐτοῖς. zu 4, 3, 7.

§ 6. ἐφ᾽ ἑνός so daß nur Einer hinter dem Andern gehen konnte vgl. zu 1, 2, 15. — τοῖς ὁ. zu 2, 2, 8.

§ 8. θέσθαι τὰ ὅπλα. zu 1, 5, 14. — καὶ τούς. Gr. 69, 32 A. 13. — ὡς ἁλόντος ἄν als ob (in der Hoffnung daß) erobert werden könne. zu 1, 1, 10.

§ 10. διαβιβάσοντας. zu 4, 8, 8.

§ 11. ποιῆσαι aufstellen vgl. 4, 8, 14. — ἀλλήλοις. Gr. 48, 9.

§ 12. διηγκυλωμένους. zu 1, 2, 1. — ὡς δέῆσον. Gr. 57, 9

καὶ τοὺς τοξότας ἐπιβεβλῆσθαι ἐπὶ ταῖς νευραῖς, ὡς, ὁπό-
ταν σημήνῃ, τοξεύειν δεῆσον, καὶ τοὺς γυμνῆτας λίθων ἔχειν
μεστὰς τὰς διφθέρας· καὶ τοὺς ἐπιτηδείους ἔπεμψε τούτων
ἐπιμεληθῆναι.
Ἐπεὶ δὲ πάντα παρεσκεύαστο καὶ οἱ λοχαγοὶ καὶ οἱ ὑπο- 13
λοχαγοὶ καὶ οἱ ἀξιοῦντες τούτων μὴ χείρους εἶναι πάντες πα-
ρατεταγμένοι ἦσαν καὶ ἀλλήλους [μὲν δὴ] συνεώρων, μηνοει-
δὴς γὰρ ἦν ἡ παράταξις διὰ τὸ χωρίον, ἐπεὶ δ' ἐπαιάνισαν 14
καὶ ἡ σάλπιγξ ἐφθέγξατο, ἅμα τε τῷ Ἐνυαλίῳ ἠλάλαξαν καὶ
ἔθεον δρόμῳ οἱ ὁπλῖται, καὶ τὰ βέλη ὁμοῦ ἐφέρετο, λόγχαι,
τοξεύματα, σφενδόναι καὶ πλεῖστοι δ' ἐκ τῶν χειρῶν λίθοι·
ἦσαν δὲ οἳ καὶ πῦρ προσέφερον. Ὑπὸ δὲ τοῦ πλήθους τῶν 15
βελῶν ἔλιπον οἱ πολέμιοι τά τε σταυρώματα καὶ τὰς τύρ-
σεις· ὥςτε Ἀγασίας Στυμφάλιος καὶ Φιλόξενος Πελληνεύς,
καταθέμενοι τὰ ὅπλα, ἐν χιτῶνι μόνον ἀνέβησαν, καὶ ἄλλος
ἄλλον εἷλκε καὶ ἄλλος ἀναβεβήκει καὶ ἡλώκει τὸ χωρίον,
ὡς ἐδόκει. Καὶ οἱ μὲν πελτασταὶ καὶ οἱ ψιλοὶ εἰςδραμόν- 16
τες ἥρπαζον ὅ,τι ἕκαστος ἐδύνατο· ὁ δὲ Ξενοφῶν στὰς κα-
τὰ τὰς πύλας ὁπόσους ἐδύνατο κατεκώλυ[σ]ε τῶν ὁπλιτῶν
ἔξω· πολέμιοι γὰρ ἄλλοι ἐφαίνοντο ἐπ' ἄκροις τισὶν ἰσχυροῖς.
Οὐ πολλοῦ δὲ χρόνου μεταξὺ γενομένου κραυγή τε ἐγίγνετο 17
ἔνδον καὶ ἔφευγον οἱ μὲν καὶ ἔχοντες ἃ ἔλαβον, τάχα δέ τις
καὶ τετρωμένος· καὶ πολὺς ἦν ὠθισμὸς ἀμφὶ τὰ θύρετρα.
Καὶ ἐρωτώμενοι οἱ ἐκπίπτοντες ἔλεγον ὅτι ἄκρα τίς ἐστιν
ἔνδον καὶ οἱ πολέμιοι πολλοί, οἳ παίουσιν ἐκδεδραμηκότες
τοὺς ἔνδον ἀνθρώπους.

A. 5. — *ἐπιβεβλῆσθαι.* zu 4, 3, 28. — *σημήνῃ.* zu 1, 2, 17. — *τοὺς ἐπιτηδείους* die dazu Geeigneten. — *τούτων* für die Ausführung dieser Anordnungen.

§ 13. [*μὲν δή* Bornemann zur Kyr. 3, 3, 48.]

§ 14. *ἐπεὶ δ'.* Vielmehr *ἐπειδή.* Der Nachsatz fängt mit *ἅμα τε* an und *ἐπεὶ-ἐπειδή* stehen wie sonst zwei Participia: *πάντων παρεσκευασμένων — παιανίσαντες*; ähnlich Hell. 1, 3, 18. — *ἐκ τῶν χειρῶν* aus freier Hand (sonst *ἐκ χειρός*, auch von Mehreren vgl. Gr. 44, 1 A. 7) warfen die *λιθοβόλοι.* Thuk. 6, 69: *λίθων βολὴ ἐκ χειρός τε καὶ σφενδόναι.* Plat. Ges. 834, a.

§ 15. *ὑπό.* zu 1, 5, 5. — *ἀναβεβήκει*, ohne Hülfe.

§ 16. *κατεκώλυε* will Etienne wohl mit Recht. — *ἔξω.* Gr. 66, 1 A. 10.

§ 17. *καὶ ἔχοντες.* zu 1, 9, 31.

18 Ἐνταῦθα ἀνειπεῖν ἐκέλευσε Τολμίδην τὸν κήρυκα ἰέναι
εἴσω τὸν βουλόμενόν τι λαμβάνειν. Καὶ ἵεντο πολλοὶ εἴσω,
καὶ νικῶσι τοὺς ἐκπίπτοντας οἱ εἴσω, ὠθούμενοι, καὶ κατα-
19 κλείουσι τοὺς πολεμίους πάλιν εἰς τὴν ἄκραν. Καὶ τὰ μὲν
ἔξω τῆς ἄκρας πάντα διηρπάσθη καὶ ἐξεκομίσαντο οἱ Ἕλλη-
νες· οἱ δὲ ὁπλῖται ἔθεντο τὰ ὅπλα οἱ μὲν περὶ τὰ σταυρώ-
20 ματα, οἱ δὲ κατὰ τὴν ὁδὸν τὴν ἐπὶ τὴν ἄκραν φέρουσαν. Ὁ
δὲ Ξενοφῶν καὶ οἱ λοχαγοὶ ἐσκόπουν εἰ οἷόν τε εἴη τὴν
ἄκραν λαβεῖν· ἦν γὰρ οὕτω σωτηρία ἀσφαλής, ἄλλως δὲ παγ-
χάλεπον ἐδόκει εἶναι ἀπελθεῖν· σκοπουμένοις δὲ αὐτοῖς ἔδοξε
21 παντάπασιν ἀνάλωτον εἶναι τὸ χωρίον. Ἐνταῦθα παρεσκευ-
άζοντο τὴν ἄφοδον, καὶ τοὺς μὲν σταυροὺς ἕκαστοι τοὺς κα-
θ᾽αὑτοὺς διῄρουν, καὶ τοὺς ἀχρείους καὶ φορτία ἔχοντας ἐξε-
πέμποντο καὶ τῶν ὁπλιτῶν τὸ πλῆθος, καταλιπόντες οἱ λο-
χαγοὶ οἷς ἕκαστος ἐπίστευεν.
22 Ἐπεὶ δὲ ἤρξαντο ἀποχωρεῖν, ἐπεξέθεον ἔνδοθεν πολλοὶ
γέῤῥα καὶ λόγχας ἔχοντες καὶ κνημῖδας καὶ κράνη Παφλα-
γονικά· καὶ ἄλλοι ἐπὶ τὰς οἰκίας ἀνέβαινον τὰς ἔνθεν καὶ ἔνθεν
23 τῆς εἰς τὴν ἄκραν φερούσης ὁδοῦ· ὥςτε οὐδὲ διώκειν ἀσφαλὲς
ἦν [αὐτοὺς] κατὰ τὰς πύλας τὰς εἰς τὴν ἄκραν φερούσας· καὶ
γὰρ ξύλα μεγάλα ἐπεῤῥίπτουν ἄνωθεν, ὥςτε χαλεπὸν ἦν καὶ
24 μένειν καὶ ἀπιέναι· καὶ ἡ νὺξ φοβερὰ ἦν ἐπιοῦσα. Μαχο-
μένων δὲ αὐτῶν καὶ ἀπορουμένων θεῶν τις αὐτοῖς μηχανὴν

---

§ 18. τὸν βουλόμενον. zu 1, 3, 9. — τοὺς ἐκπίπτοντας die den Ausfall machenden Barbaren, οἱ εἴσω die drinnen befindlichen Hellenen, ὠθούμενοι fortgedrängt von den Hinzukommenden.

§ 19. ἐξεκομίσαντο. Gr. 52, 10 A. 1.

§ 20. ἦν es fand statt. Gr. 62, 2 A. 2. Lys. 19, 7: δεινὴ συμφορὰ γεγένηται. — σκοπουμένοις. Gr. 52, 8 A. 4.

§ 21. τοὺς μέν als ob folgen sollte ἐξεπέμποντο δέ. — ἀχρείους, ἀχρήστους nannte man die zum Gefecht Untauglichen. — ἐξεπέμποντο. zu 1, 1, 5. — οἱ λοχαγοί. Gr. 56, 9 A. 1.

§ 22. Παφλαγονικά, σκύτινα 5, 4, 13. — πεπλεγμένα. Her. 7, 72. 79; also wohl aus Leder geflochten. — ἔνθεν καὶ ἔνθεν. zu 4, 3, 28.

§ 24. μαχομένων. zu 1, 4, 13. — ὅτου δή. zu 4, 7, 25. — οἱ ἀπό. zu οἱ ἐκ 1, 2, 3 vgl. 5, 2, 25.

σωτηρίας δίδωσιν. Ἐξαπίνης γὰρ ἀνέλαμψεν οἰκία τῶν ἐν
δεξιᾷ ὅτου δὴ ἐνάψαντος. Ὡς δ' αὕτη συνέπιπτεν, ἔφευγον
οἱ ἀπὸ τῶν ἐν δεξιᾷ οἰκιῶν. Ὡς δ' ἔμαθεν ὁ Ξενοφῶν
τοῦτο παρὰ τῆς τύχης, ἐνάπτειν ἐκέλευε καὶ τὰς ἐν ἀριστερᾷ
οἰκίας· αἱ δὲ ξύλιναι ἦσαν, ὥςτε καὶ ταχὺ ἐκαίοντο. Ἔφευ- 25
γον οὖν καὶ οἱ ἀπὸ τούτων τῶν οἰκιῶν. Οἱ δὲ κατὰ τὸ
στόμα δὴ ἔτι μόνοι ἐλύπουν καὶ δῆλοι ἦσαν ὅτι ἐπικείσονται
ἐπὶ τῇ ἐξόδῳ τε καὶ καταβάσει. Ἐνταῦθα παραγγέλλει φο-
ρεῖν ξύλα ὅσοι ἐτύγχανον ἔξω ὄντες τῶν βελῶν εἰς τὸ μέσον
ἑαυτῶν καὶ τῶν πολεμίων. Ἐπεὶ δὲ ἱκανὰ ἤδη ἦν, ἐνῆψαν· 26
ἐνῆπτον δὲ καὶ τὰς παρ' αὐτὸ τὸ χαράκωμα οἰκίας, ὅπως οἱ
πολέμιοι ἀμφὶ ταῦτα ἔχοιεν. Οὕτω μόλις ἀπῆλθον ἀπὸ τοῦ
χωρίου, πῦρ ἐν μέσῳ ἑαυτῶν καὶ τῶν πολεμίων ποιησάμε-
νοι. Καὶ κατεκαύθη πᾶσα ἡ πόλις καὶ οἱ οἰκίαι καὶ αἱ τύρ- 27
σεις καὶ τὰ σταυρώματα καὶ τἆλλα πάντα πλὴν τῆς ἄκρας.

Τῇ δὲ ὑστεραίᾳ ἀπῄεσαν οἱ Ἕλληνες, ἔχοντες τὰ ἐπιτή- 28
δεια. Ἐπεὶ δὲ τὴν κατάβασιν ἐφοβοῦντο τὴν εἰς Τραπεζοῦν-
τα, πρανὴς γὰρ ἦν καὶ στενή, ψευδενέδραν ἐποιήσαντο· καὶ 29
ἀνὴρ Μυσὸς τὸ γένος καὶ τοὔνομα τοῦτο ἔχων τῶν Κρητῶν
λαβὼν τέτταρας ἢ πέντε ἔμενεν ἐν λασίῳ χωρίῳ καὶ προςεποι-
εῖτο τοὺς πολεμίους πειρᾶσθαι λανθάνειν· αἱ δὲ πέλται αὐ-
τῶν ἄλλῃ καὶ ἄλλῃ διεφαίνοντο, χαλκαῖ οὖσαι. Οἱ μὲν οὖν 30
πολέμιοι ταῦτα διορῶντες ἐφοβοῦντο ὡς ἐνέδραν οὖσαν·
ἡ δὲ στρατιὰ ἐν τούτῳ κατέβαινεν. Ἐπεὶ δὲ ἐδόκει
ἱκανὸν ἤδη ὑπεληλυθέναι τῷ Μυσῷ, ἐσήμηνε φεύγειν
ἀνὰ κράτος· καὶ ὃς ἐξαναστὰς φεύγει καὶ οἱ σὺν αὐ-

---

§ 25. *καὶ ταχύ.* Gr. 68, 32 A. 18.

§ 26. *δῆλοι ἦσαν ὅτι.* Gr. 57, 4 A. 8. — *φορεῖν, τούτους, πάντας.* Gr. 51, 13 A. 2 vgl. 7, 7, 20. — *τῶν* vor *βελῶν* verdächtigt Poppo, da Xen. sonst nur *ἔξω βελῶν* sage. — *ἑαυτῶν.* zu 2, 2, 3. — *ἀμφί.* Gr. 68, 30 A. 3 vgl. 6, 4, 1. 7, 2, 16.

§ 29. *καί* vor *ἀνήρ* würde wohl besser fehlen. — *γένος καί.* Gr. 59, 2 A. 3. — *αὐτῶν* des Mysers und seiner Genossen.

§ 30. *διορῶντες, διαφαινόμενα ὁρῶντες.* — *ἱκανόν.* Gr. 43, 4 A. 2. — *τῷ Μυσῷ* zu *ἐσήμηνε* gezogen erhielte eine zu starke Betonung. Auch würde Xen. für diese Verbindung *τοῖς περὶ τὸν Μυσόν* gesagt haben. — *ἐσήμηνε, ὁ Μυσός.* — *ἀνά.* zu 1, 8, 1. — *καὶ ὅς.* Gr. 50 1 A. 5.

31 τῷ. Καὶ οἱ μὲν ἄλλοι Κρῆτες, ἁλίσκεσθαι γὰρ ἔφασαν τῷ δρόμῳ, ἐκπεσόντες ἐκ τῆς ὁδοῦ εἰς ὕλην κατὰ τὰς νάπας κυλινδούμενοι ἐσώθησαν· ὁ Μυσὸς δὲ κατὰ τὴν ὁδὸν φεύγων ἐβόα βοηθεῖν· καὶ ἐβοήθησαν αὐτῷ καὶ ἀνέλαβον τετρωμένον. Καὶ αὐτοὶ ἐπὶ πόδα ἀνεχώρουν βαλλόμενοι οἱ βοηθήσαντες καὶ ἀντιτοξεύοντές τινες τῶν Κρητῶν. Οὕτως ἀφικνοῦνται ἐπὶ τὸ στρατόπεδον πάντες σῶοι ὄντες.

1 γ'. Ἐπεὶ δὲ οὔτε ὁ Χειρίσοφος ἧκεν οὔτε πλοῖα ἱκανὰ ἦν οὔτε τὰ ἐπιτήδεια ἦν λαμβάνειν ἔτι, ἐδόκει ἀπιτέον εἶναι. Καὶ εἰς μὲν τὰ πλοῖα τούς τε ἀσθενοῦντας ἐνεβίβασαν καὶ τοὺς ὑπὲρ τετταράκοντα ἔτη καὶ παῖδας καὶ γυναῖκας καὶ τῶν σκευῶν ὅσα μὴ ἀνάγκη ἦν ἔχειν, καὶ Φιλήσιον καὶ Σοφαίνετον τοὺς πρεσβυτάτους τῶν στρατηγῶν εἰςβιβάσαντες τούτων ἐκέλευον ἐπιμελεῖσθαι· οἱ δὲ ἄλλοι ἐπορεύοντο· ἡ δὲ
2 ὁδὸς ὡδοπεποιημένη ἦν. Καὶ ἀφικνοῦνται πορευόμενοι εἰς Κερασοῦντα τριταῖοι, πόλιν Ἑλληνίδα ἐπὶ θαλάττῃ, Σινωπέ-
3 ων ἄποικον, ἐν τῇ Κολχίδι χώρᾳ. Ἐνταῦθα ἔμειναν ἡμέρας δέκα· καὶ ἐξέτασις ἐν τοῖς ὅπλοις γίγνεται καὶ ἀριθμός· καὶ ἐγένοντο ὀκτακιςχίλιοι καὶ ἑξακόσιοι. Οὗτοι ἐσώθησαν ἐκ

---

§ 31. *οἱ ἄλλοι.* zu 1, 5, 5. — *ἁλίσκεσθαι* eingeholt werden, wie *π. ἱππ.* 8, 10 u. Hell. 5, 4, 54: *ταχὺ πρὸς ἄναντες εὐήλατον ἁλίσκονται πεζοὶ ὑπὸ ἱππέων.* vgl. *αἱρεῖν* 1, 4, 8. Erwarten aber würde man: *ἁλῶναι γὰρ ἄν* daß sie würden eingeholt worden sein, *ἑάλωσαν γὰρ ἄν.* Gr. 54, 6 A. 6. Allein *ἁλίσκομαι* hat zuweilen Perfectbedeutung. vgl. 4, 1, 3 und Thuk. 1, 23: *εἰσὶν αἳ οἰκήτορας μετέβαλον ἁλισκόμεναι.* Daher kann der Inf. auch für das Pqpf. oder den Ao. eintreten. Gr. 53, 2 A. 9 vgl. A. 5. Anwendbar wäre auch Gr. 54, 10 A. 3 Das *ἄν* aber kann fehlen wie beim Indicativ nach Gr. 53, 10 A. 5. vgl. 69, 7 A. 1, 4. — *ἔφασαν* sie erzählten, zum Heere gelangt. Denn meinen (ohne Aeußerung) kann *φάναι* im att. und gew. (prosaischen) Dialekt nicht heißen — *δρόμῳ.* erg. *εἰ μὴ ἐξέπεσον.* Gr. 54, 12 A. 9 vgl. 7, 6, 33. — *ἐσώθησαν.* Gr. 52, 6 A. 1. — *βοηθεῖν.* zu 1, 8, 12. — *ἐπὶ πόδα* das Gesicht dem Feinde zugekehrt.

C. 3 § 1. *μέν.* Dem entspricht *οἱ δὲ ἄλλοι ἐπορεύοντο,* nämlich *κατὰ γῆν.* — *καὶ Φιλήσιον* und auch den Ph. zu 1, 2, 2. — *ὡδοπεποιημένη.* Gr. 28, 15 A. 3.

§ 2. *τριταῖοι.* Gr. 57, 5 A. 4.

§ 3. *ἐν τοῖς ὅπλοις.* Denn sonst erschienen sie zu Musterungen auch unbewaffnet. — *ἐκ.* Gr. 68, 17 A. 9. — *τῶν.* Gr. 50, 5 A. 5.

τῶν ἀμφὶ τοὺς μυρίους· οἱ δὲ ἄλλοι ἀπώλοντο ὑπό τε τῶν
πολεμίων καὶ τῆς χιόνος καὶ εἴ τις νόσῳ.
Ἐνταῦθα καὶ διαλαμβάνουσι τὸ ἀπὸ τῶν αἰχμαλώτων 4
ἀργύριον γενόμενον. Καὶ τὴν δεκάτην, ἣν τῷ Ἀπόλλωνι
ἐξεῖλον καὶ τῇ Ἐφεσίᾳ Ἀρτέμιδι, διέλαβον οἱ στρατηγοὶ τὸ
μέρος ἕκαστος φυλάττειν τοῖς θεοῖς· ἀντὶ δὲ Χειρισόφου
Νέων ὁ Ἀσιναῖος ἔλαβε. Ξενοφῶν οὖν τὸ μὲν τοῦ Ἀπόλ- 5
λωνος ἀνάθημα ποιησάμενος ἀνατίθησιν εἰς τὸν ἐν Δελφοῖς
τῶν Ἀθηναίων θησαυρὸν καὶ ἐπέγραψε τό, τε αὑτοῦ ὄνομα
καὶ τὸ Προξένου, ὃς σὺν Κλεάρχῳ ἀπέθανε· ξένος γὰρ ἦν
αὐτοῦ. Τὸ δὲ τῆς Ἀρτέμιδος τῆς Ἐφεσίας, ὅτε ἀπῄει σὺν 6
Ἀγησιλάῳ ἐκ τῆς Ἀσίας τὴν εἰς Βοιωτοὺς ὁδόν, καταλείπει
παρὰ Μεγαβύζῳ τῷ τῆς Ἀρτέμιδος νεωκόρῳ, ὅτι αὐτὸς κιν-
δυνεύσων ἐδόκει ἰέναι [μετὰ Ἀγησιλάου ἐν Κορωνείᾳ]· καὶ
ἐπέστειλεν, ἢν μὲν αὐτὸς σωθῇ, ἑαυτῷ ἀποδοῦναι· εἰ δέ τι
πάθοι, ἀναθεῖναι ποιησάμενον τῇ Ἀρτέμιδι ὅ,τι οἴοιτο χα-
ριεῖσθαι τῇ θεῷ.
Ἐπεὶ δ' ἔφευγεν ὁ Ξενοφῶν, κατοικοῦντος ἤδη αὐτοῦ ἐν 7
Σκιλλοῦντι, ὑπὸ τῶν Λακεδαιμονίων οἰκισθέντι παρὰ τὴν
Ὀλυμπίαν, ἀφικνεῖται Μεγάβυζος εἰς Ὀλυμπίαν θε-
ωρήσων καὶ ἀποδίδωσι τὴν παρακαταθήκην αὐτῷ. Ξε-
νοφῶν δὲ λαβὼν χωρίον ὠνεῖται τῇ θεῷ ὅπου ἀνεῖ-
λεν ὁ θεός. Ἔτυχε δὲ διὰ μέσου ῥέων τοῦ χωρίου ποταμὸς 8

— ἀμφὶ τούς. zu 1, 7, 10. — μυρίους 1, 2, 9. 7, 10. — νόσῳ erg. ἀπώλετο. Hell. 4, 2, 21: οὐκ ἀπέθανον αὐτῶν, πλὴν εἴ τις ἐν τῇ ξυμβολῇ ὑπὸ Τεγεατῶν.

§ 4. ἀπό. Gr. 68, 16 A. 9. — γενόμενον eingenommen vgl. vgl. 7, 6, 41; über die Stellung Gr. 50, 10 A. 3. vgl. 5, 6, 20. — δεκάτην. Gr. 43, 3 A. 3. — τό. Gr. 50, 2 A. 4. — φυλάττειν. zu 5, 2, 12. — Νέων. 5, 6, 36. — ἔλαβε, τὸ μέρος.

§ 5. τὸ τοῦ Ἀ. erg. μέρος. — ποιησάμενος. Gr. 52, 11.

§ 6. Μεγάβυζος war der stehende Amtsname. Hemsterhuys zu Luc. Tim. 22. — ἢν σωθῇ. Gr. 54, 12 A. 4. — εἴ τι πάθοι si quid sibi accidisset, nämlich der Tod: ein häufiger Euphemismos, um einen Ausdruck von übler Vorbedeutung zu vermeiden. — Κορωνείᾳ. Schlacht 394 v. Ch.

§ 7. ἔφυγεν verbannt war. Gr. 53, 1 A. 3. vgl. 3, 1, 5. 7, 7, 57. — παρά. zu 1, 2, 13. — ὅπου erg. ὠνεῖσθαι. Gr. 55, 4 A. 11. — ὁ θεός vorzugsweise Apollon, wenn von Orakeln die Rede ist.

Σελινοῦς. Καὶ ἐν Ἐφέσῳ δὲ παρὰ τὸν τῆς Ἐφεσίας Ἀρτέ-
μιδος νεὼν Σελινοῦς ποταμὸς παραῤῥεῖ, καὶ ἰχθύες δὲ ἐν
ἀμφοτέροις ἔνεισι καὶ κόγχαι· ἐν δὲ τῷ ἐν Σκιλλοῦντι χωρίῳ
9 καὶ θῆραι πάντων ὁπόσα ἐστὶν ἀγρευόμενα θηρία. Ἐποίησε
δὲ καὶ βωμὸν καὶ ναὸν ἀπὸ τοῦ ἱεροῦ ἀργυρίου, καὶ τὸ λοι-
πὸν ἀεὶ δεκατεύων τὰ ἐκ τοῦ ἀγροῦ ὡραῖα θυσίαν ἐποίει τῇ
θεῷ, καὶ πάντες οἱ πολῖται καὶ οἱ πρόςχωροι, ὁμοῦ ἄνδρες
καὶ γυναῖκες, μετεῖχον τῆς ἑορτῆς. Παρέχει δὲ ἡ θεὸς τοῖς
σκηνοῦσιν ἄλφιτα, ἄρτους, οἶνον, τραγήματα καὶ τῶν θυομέ-
νων ἀπὸ τῆς ἱερᾶς νομῆς λάχος καὶ τῶν θηρευομένων δέ.
10 Καὶ γὰρ θήραν ἐποιοῦντο εἰς τὴν ἑορτὴν οἵ τε Ξενοφῶντος
παῖδες καὶ οἱ τῶν ἄλλων πολιτῶν, οἱ δὲ βουλόμενοι καὶ ἄν-
δρες συνεθήρων· καὶ ἡλίσκετο τὰ μὲν ἐξ αὐτοῦ τοῦ ἱεροῦ
χώρου, τὰ δὲ καὶ ἐκ τῆς Φολόης, σύες καὶ δορκάδες καὶ ἔλα-
11 φοι. Ἔστι δὲ ὁ τόπος ᾗ ἐκ Λακεδαίμονος εἰς Ὀλυμπίαν
πορεύονται ὡς εἴκοσι στάδιοι ἀπὸ τοῦ ἐν Ὀλυμπίᾳ Διὸς ἱε-
ροῦ. Ἔνι δ' ἐν τῷ ἱερῷ χώρῳ καὶ λειμὼν καὶ ἄλση καὶ
ὄρη δένδρων μεστά, ἱκανὰ καὶ σῦς καὶ οἶς καὶ βοῦς τρέφειν
καὶ ἵππους, ὥςτε καὶ τὰ τῶν εἰς τὴν ἑορτὴν ἰόντων ὑποζύ-
12 για εὐωχεῖσθαι. Περὶ δὲ αὐτὸν τὸν ναὸν ἄλσος ἡμέρων
δένδρων ἐφυτεύθη ὅσα ἐστὶ τρωκτὰ ὡραῖα. Ὁ δὲ ναὸς ὡς
μικρὸς μεγάλῳ τῷ ἐν Ἐφέσῳ εἴκασται, καὶ τὸ ξόανον ἔοικεν
13 ὡς κυπαρίττινον χρυσῷ ὄντι τῷ ἐν Ἐφέσῳ. Καὶ στήλη
ἕστηκε παρὰ τὸν ναὸν γράμματα ἔχουσα· Ἱερὸς ὁ χῶρος
τῆς Ἀρτέμιδος. Τὸν δὲ ἔχοντα καὶ καρπούμενον

---

§ 8. *μέσου τοῦ.* zu 1, 2, 7. — *ποταμός.* Gr. 50, 7 A. 1. — *ἐν Σ.* Gr. 68, 12 A. 1; über *ἐν-ἐν* eb. 68, 9 A 3. — *ἐστίν.* Gr. 56, 3 A. 1.

§ 9. *ὁμοῦ* stände üblicher nach *ἄνδρες.* Eben so Dem. 22, 68: *ὁμοῦ μετοίκους, Ἀθηναίους.* Eu. Herakl. 455: *ὁμοῦ γέροντες καὶ νέοι καὶ μήτερες.* — *ἑορτῆς.* Gr. 47, 15. — *σκηνοῦσιν.* zu 4, 5, 33. — *λάχος* auch 6, 1, 2, ein poetisches Wort.

§ 11. *στάδιοι.* zu 1, 7, 14 vgl. 4, 3, 16. — *εὐωχεῖσθαι.* Hipparch. 8, 4: *οἱ εὐωχούμενοι ἵπποι.* vgl. zu 1, 6, 3.

§ 12. *δένδρων.* zu 2, 4, 14. Strabo 14, 1 p. 639: *διαπρεπὲς ἄλσος παντοίης ὕλης.* — *ὅσα* für *τούτων* oder *πάντων* (dies von *δένδρων* regiert) vgl. zu 5, 1, 8 und über *δένδρα τούτων* Gr. 47, 8. — *τρωκτὰ ὡραῖα* zum Nachtisch gebrauchte Früchte.

§ 13. *τῆς Ἀ.* Gr. 48, 13 A. 5. — *καταθύειν.* Gr. 55, 1 A. 4. — *ἑκάστου ἔτους.* Gr. 47, 2 A. 4.

τὴν μὲν δεκάτην καταθύειν ἑκάστου ἔτους. Ἐκ δὲ τοῦ περιττοῦ τὸν ναὸν ἐπισκευάζειν. Ἐὰν δέ τις μὴ ποιῇ ταῦτα τῇ θεῷ μελήσει.

δ΄. Ἐκ Κερασοῦντος δὲ κατὰ θάλατταν μὲν ἐκομίζοντο 1
οἵπερ καὶ πρόσθεν, οἱ δ' ἄλλοι κατὰ γῆν ἐπορεύοντο. Ἐπεὶ 2
δὲ ἦσαν ἐπὶ τοῖς Μοσσυνοίκων ὁρίοις, πέμπουσιν εἰς αὐτοὺς Τιμησίθεον τὸν Τραπεζούντιον, πρόξενον ὄντα τῶν Μοσσυνοίκων, ἐρωτῶντες πότερον ὡς διὰ φιλίας ἢ ὡς διὰ πολεμίας πορεύσονται τῆς χώρας. Οἱ δὲ εἶπον ὅτι οὐ διήσοιεν· ἐπίστευον γὰρ τοῖς χωρίοις. Ἐντεῦθεν λέγει ὁ Τιμησίθεος 3
ὅτι πολέμιοί εἰσιν αὐτοῖς οἱ ἐκ τοῦ ἐπ' ἐκεῖνα. Καὶ ἐδόκει καλέσαι ἐκείνους, εἰ βούλοιντο συμμαχίαν ποιήσασθαι· καὶ πεμφθεὶς ὁ Τιμησίθεος ἧκεν ἄγων τοὺς ἄρχοντας. Ἐπεὶ δὲ 4
ἀφίκοντο, συνῆλθον οἵ τε τῶν Μοσσυνοίκων ἄρχοντες καὶ οἱ στρατηγοὶ τῶν Ἑλλήνων· καὶ ἔλεγε μὲν Ξενοφῶν, ἡρμήνευε δὲ Τιμησίθεος.

Ὦ ἄνδρες Μοσσύνοικοι, ἡμεῖς διασωθῆναι βουλόμεθα 5
πρὸς τὴν Ἑλλάδα πεζῇ· πλοῖα γὰρ οὐκ ἔχομεν· κωλύουσι δὲ οὗτοι ἡμᾶς οὓς ἀκούομεν ὑμῖν πολεμίους εἶναι. Εἰ οὖν 6
βούλεσθε, ἔξεστιν ὑμῖν ἡμᾶς λαβεῖν συμμάχους καὶ τιμωρήσασθαι, εἴ τι πώποτε ὑμᾶς οὗτοι ἠδίκησαν, καὶ τὸ λοιπὸν

C. 4 § 1. ἐκομίζοντο. Gr. 52, 6 A. 1.

§ 2. ὡς διά. zu 1, 3, 14. — ἐρωτῶντες fragen lassend, wie 6, 4, 4 vgl. zu 1, 3, 8. — πορεύσονται. Gr. 53, 7 A. 3. — διήσοιεν. zu 4, 1, 8 vgl. zu 3, 2, 23.

§ 3. ἐκ, wie πρός 2, 2, 4. Gr. 68, 17 A. 3. Plat. Prot. 314, e: περιεπάτουν ἐκ μὲν τοῦ ἐπὶ θάτερα Καλλίας, ἐκ δὲ τοῦ ἐπὶ θάτερα Ξάνθιππος vgl. Thuk. 7, 37. 8, 33. — τὸ ἐπ' ἐκεῖνα die entgegengesetzte Seite. Gr. 43, 4 A. 3. — εἰ. zu 4, 1, 8.

§ 5. πρός. So. Phi. 383: πλέω πρὸς οἴκους.

§ 6. πώποτε steht häufig auch in affirmativen Sätzen, besonders in hypothetischen. Ar. Frö. 147: εἴ που ξένον τις ἠδίκησε πώποτε. vgl. Ach. 405, Frie. 302, And. 1, 128, Lys. 1, 43, Dem. 52, 2. Zuweilen auch nach Relativen, wie nach ὅστις Plat. Phädr. 258, e, ὅσοι Apol. 19, c, Dem. 8, 24, ὅσα 2, 5. 4, 50. Bei Participien. Isokr. 16, 33: τοὺς πώποτε νικήσαντας ὑπερεβάλετο. vgl. 10, 38. 19, 48, Dem 29, 21, Din. 1, 61, Plat. Phädr. 279, a. Aehnlich οἱ πώποτε Lyk. g. Leokr. 134, Xen. Hell. 3, 5, 14. — εἶναι. ἔχειν erwartet man; allein der Schriftsteller dachte statt ἔξεστιν etwa διαπράξεσθε. Mit ähnlicher Härte Thuk.

7 ὑμῶν ὑπηκόους εἶναι τούτους. Εἰ δὲ ἡμᾶς ἀφήσετε, σκέψα-
σθε πόθεν αὖθις ἂν τοσαύτην δύναμιν λάβοιτε σύμμαχον.
8 Πρὸς ταῦτα ἀπεκρίνατο ὁ ἄρχων τῶν Μοσσυνοίκων ὅτι καὶ
9 βούλοιντο ταῦτα καὶ δέχοιντο τὴν συμμαχίαν. Ἄγετε δή,
ἔφη ὁ Ξενοφῶν, τί ἡμῶν δεήσεσθε χρήσασθαι, ἂν σύμμαχοι
ὑμῶν γενώμεθα, καὶ ὑμεῖς τί οἷοί τε ἔσεσθε ἡμῖν συμπρᾶ-
10 ξαι περὶ τῆς διόδου; Οἱ δὲ εἶπον ὅτι ἱκανοί ἐσμεν εἰς τὴν
χώραν εἰςβάλλειν ἐκ τοῦ ἐπὶ θάτερα τὴν τῶν ὑμῖν τε καὶ
ἡμῖν πολεμίων καὶ δεῦρο ὑμῖν πέμψαι ναῦς τε καὶ ἄνδρας
οἵτινες ὑμῖν συμμαχοῦνταί τε καὶ τὴν ὁδὸν ἡγήσονται.
11 Ἐπὶ τούτοις πιστὰ δόντες καὶ λαβόντες ᾤχοντο. Καὶ
ἧκον τῇ ὑστεραίᾳ ἄγοντες τριακόσια πλοῖα μονόξυλα καὶ ἐν
ἑκάστῳ τρεῖς ἄνδρας, ὧν οἱ μὲν δύο ἐκβάντες εἰς τάξιν ἔθεντο
12 τὰ ὅπλα, ὁ δὲ εἷς ἔμενε. Καὶ οἱ μὲν λαβόντες τὰ πλοῖα
ἀπέπλευσαν, οἱ δὲ μένοντες ἐξετάξαντο ὧδε. Ἔστησαν ἀνὰ
ἑκατὸν μάλιστα, ὥσπερ οἱ χοροί, ἀντιστοιχοῦντες ἀλλήλοις,
ἔχοντες γέῤῥα πάντες λευκῶν βοῶν εἰκασμένα κιττοῦ πετάλῳ,
ἐν δὲ τῇ δεξιᾷ παλτὸν ὡς ἑξάπηχυ, ἔμπροσθεν μὲν λόγχην

3, 86: πρόπειραν ἐποιοῦντο εἴ σφισι δυνατὰ εἴη τὰ ἐν τῇ Σικελίᾳ πράγματα ὑποχείρια γενέσθαι.

§ 7. ἀφήσετε fortlassen werdet, ohne unsere Hülfe zu benutzen. Dem. 1, 8: παραπεπτωκότα καιρὸν ἀφεῖναι. — αὖθις künftig, wie § 20. 7, 5, 3. 7, 30. Eu. Or. 910: κἂν μὴ παραυτίκ' αὖθις εἰσι χρήσιμοι.

§ 8. ὁ ἄρχων derjenige unter den Häuptlingen der statt der übrigen (§ 3. 4) antwortete, der vornehmste.

§ 9. δή. zu 2, 2, 10. – ἡμῶν δεήσεσθε χρήσασθαι. Gr. 61, 6 A. 8 vgl. Lobeck zu So. Aj. 2.

§ 10. ὅτι. zu 1, 6, 8. — συμμαχοῦνται. zu ἔσται 1, 3, 17. — ὁδόν. Gr. 46, 6 A. 2 vgl. 6, 3, 10.

§ 11. ἐπὶ τούτοις. zu 3, 2, 4. — οἱ δύο. Gr. 50, 2 A. 8. — εἰς τάξιν. zu 2, 2, 8.

§ 12. οἱ μέν. zu 1, 10, 4. – ἀνά je. vgl zu 3, 4, 21. — μάλιστα ungefähr. zu Clintons Fast. Hell. p. 253 (239) u. ik. — ὥσπερ οἱ χ. verbinde man mit ἀντιστοιχοῦντες vgl. zu 1, 6, 7. — βοῶν Gr. 47, 8. — παλτόν. Gr. 44, 1 A. 7. — ὡς. zu 1, 2, 3. — ξύλου scheint als Ge. des Stoffes von σφαιροειδές abzuhängen: eine kugelförmige Rundung aus dem Holze selbst, also ohne στύραξ vgl. 4, 7, 16.

ἔχον, ὄπισθεν δὲ αὐτοῦ τοῦ ξύλου σφαιροειδές. Χιτωνί- 13
σκους δὲ ἐνεδεδύκεσαν ὑπὲρ γονάτων, πάχος ὡς λινοῦ στρω-
ματοδέσμου, ἐπὶ τῇ κεφαλῇ δὲ κράνη σκύτινα, οἷάπερ τὰ
Παφλαγονικά, κρωβύλον ἔχοντα κατὰ μέσον, ἐγγύτατα τια-
ροειδῆ· εἶχον δὲ καὶ σαγάρεις σιδηρᾶς. Ἐντεῦθεν ἐξῆρχε 14
μὲν αὐτῶν εἷς, οἱ δὲ ἄλλοι πάντες ἐπορεύοντο ᾄδοντες ἐν
ῥυθμῷ, καὶ διελθόντες διὰ τῶν τάξεων καὶ διὰ τῶν ὅπλων
τῶν Ἑλλήνων ἐπορεύοντο εὐθὺς πρὸς τοὺς πολεμίους ἐπὶ χω-
ρίον ὃ ἐδόκει ἐπιμαχώτατον εἶναι. Ὠικεῖτο δὲ τοῦτο πρὸ 15
τῆς πόλεως τῆς μητροπόλεως καλουμένης αὐτοῖς καὶ ἐχούσης
τὸ ἀκρότατον τῶν Μοσσυνοίκων. Καὶ περὶ τούτου ὁ πόλεμος
ἦν· οἱ γὰρ ἀεὶ τοῦτ' ἔχοντες ἐδόκουν ἐγκρατεῖς εἶναι καὶ πάν-
των Μοσσυνοίκων, καὶ ἔφασαν τούτους οὐ δικαίως ἔχειν
τοῦτο, ἀλλὰ κοινὸν ὂν καταλαβόντας πλεονεκτεῖν. Εἵποντο 16
δ' αὐτοῖς καὶ τῶν Ἑλλήνων τινές, οὐ ταχθέντες ὑπὸ τῶν στρα-
τηγῶν, ἀλλὰ ἁρπαγῆς ἕνεκεν. Οἱ δὲ πολέμιοι προσιόντων
τέως μὲν ἡσύχαζον· ἐπεὶ δ' ἐγγὺς ἐγένοντο τοῦ χωρίου, ἐκ-
δραμόντες τρέπονται αὐτούς· καὶ ἀπέκτειναν συχνοὺς τῶν
βαρβάρων καὶ τῶν συναναβάντων Ἑλλήνων τινάς, καὶ ἐδίω-
κον μέχρι οὗ εἶδον τοὺς Ἕλληνας βοηθοῦντας· εἶτα δὲ ἀπο- 17
τραπόμενοι ᾤχοντο· καὶ ἀποτεμόντες τὰς κεφαλὰς τῶν νεκρῶν
ἐπεδείκνυσαν τοῖς τε Ἕλλησι καὶ τοῖς ἑαυτῶν πολεμίοις, καὶ
ἅμα ἐχόρευον νόμῳ τινὶ ᾄδοντες.

Οἱ δὲ Ἕλληνες μάλα ἤχθοντο, ὅτι τούς τε πολεμίους 18
ἐπεποιήκεσαν θρασυτέρους καὶ ὅτι οἱ ἐξελθόντες Ἕλληνες
σὺν αὐτοῖς ἐπεφεύγεσαν μάλα ὄντες συχνοί· ὃ οὔπω πρό-
σθεν ἐπεποιήκεσαν ἐν τῇ στρατείᾳ. Ξενοφῶν δὲ συγκαλέσας 19
τοὺς Ἕλληνας εἶπεν· Ἄνδρες στρατιῶται, μηδὲν ἀθυμήσητε

---

§ 13. ὑπὲρ γονάτων die nicht bis ans Knie hinabreichten. — λινοῦ hängt von χιτωνίσκους ab vgl zu 1, 2, 23. — δέ. Gr. 68, 5 A. 4. — κράνη erg. ἐφόρουν aus ἐνεδεδύκεσαν; ein Zeugma. — κρωβύλος Haarwulst. Die Erkl. zu Thuk. 1, 6. — ἐγγύτατα fast völlig. — τιαροειδῆ gehört zu κράνη.

§ 15. περὶ τούτου um diesen Platz. — ἀεί. zu 4, 1, 7. — καὶ πάντων. zu 1, 8, 2; über den Ge. Gr. 47, 26 A. 8.

§ 16. προσιόντων erg. αὐτῶν. zu 1, 2, 17. — τέως μέν. zu 4, 2, 12. — ἐγένοντο. zu 1, 7, 17. — χωρίου. Gr. 47, 29 A. 1.

§ 19. μηδὲν ἀθυμήσητε. Gr. 54, 2 A. 2. — ἀγαθόν. Dieselbe

ἕνεκα τῶν γεγενημένων· ἔστι γὰρ ὅ,τι καὶ ἀγαθὸν οὐ μεῖον
20 τοῦ κακοῦ γεγένηται. Πρῶτον μὲν γὰρ ἐπίστασθε ὅτι οἱ μέλ-
λοντες ἡμῖν ἡγεῖσθαι τῷ ὄντι πολέμιοί εἰσιν οἵςπερ καὶ ἡμᾶς
ἀνάγκη· ἔπειτα δὲ καὶ τῶν Ἑλλήνων οἱ ἀφροντιστήσαντες
τῆς σὺν ἡμῖν τάξεως καὶ ἱκανοὶ ἡγησάμενοι εἶναι σὺν τοῖς
βαρβάροις ταὐτὰ πράττειν ἅπερ σὺν ἡμῖν δίκην δεδώκασιν·
21 ὥςτε αὖθις ἧττον τῆς ἡμετέρας τάξεως ἀπολείψονται. Ἀλλ' ὑ-
μᾶς δεῖ παρασκευάζεσθαι ὅπως καὶ τοῖς φίλοις οὖσι τῶν
βαρβάρων δόξετε κρείττους αὐτῶν εἶναι καὶ τοῖς πολεμίοις
δηλώσετε ὅτι οὐχ ὁμοίοις ἀνδράσι μαχοῦνται νῦν τε καὶ ὅτε
τοῖς ἀτάκτοις ἐμάχοντο.
22 Ταύτην μὲν οὖν τὴν ἡμέραν οὕτω διέμειναν· τῇ δ' ὑστεραίᾳ
θύσαντες, ἐπεὶ ἐκαλλιερήσαντο, ἀριστήσαντες ὀρθίους τοὺς
λόχους ποιησάμενοι καὶ τοὺς βαρβάρους ἐπὶ τὸ εὐώνυμον
κατὰ ταὐτὰ ταξάμενοι ἐπορεύοντο, τοὺς τοξότας μεταξὺ τῶν
λόχων ὀρθίων ὄντων ἔχοντες, ὑπολειπομένους δὲ μικρὸν τοῦ
23 στόματος τῶν ὁπλιτῶν. Ἦσαν γὰρ τῶν πολεμίων οἱ εὔζω-
νοι κατατρέχοντες τοῖς λίθοις ἔβαλλον. Τούτους οὖν ἀνέ-
στελλον οἱ τοξόται καὶ οἱ πελτασταί. Οἱ δ' ἄλλοι βάδην
ἐπορεύοντο πρῶτον μὲν ἐπὶ τὸ χωρίον ἀφ' οὗ τῇ προτεραίᾳ
οἱ βάρβαροι ἐτράπησαν καὶ οἱ σὺν αὐτοῖς· ἐνταῦθα γὰρ οἱ
24 πολέμιοι ἦσαν ἀντιτεταγμένοι. Τοὺς μὲν οὖν πελταστὰς
ἐδέξαντο οἱ βάρβαροι καὶ ἐμάχοντο· ἐπειδὴ δὲ ἐγγὺς ἦσαν

Stellung Dem. 19, 184: *οὐδὲν ἐσθ' ὅ,τι μεῖζον ἂν ὑμᾶς ἀδικήσειέ τις.* Thuk. 1, 40: *φανεῖται καὶ ἃ τῶν ὑμετέρων οὐκ ἐλάσσω ὑμῖν πρόςεισιν.*

§ 20. *ὅτι.* Gr. 56, 7 A. 12. — *ἡμῖν.* zu 3, 2, 20. — *τῷ ὄντι.* Gr. 48, 15 A. 17. — *ἀνάγκη* erg. *πολεμίους εἶναι.* zu 1, 2, 15. — *ἅπερ* erg. *ἔπραξαν.* Gr. 62, 4 A. 1. — *δεδώκασιν.* zu 2, 6, 21. — *τάξεως.* Gr. 47, 13 A. 1. — *ἀπολείψονται* werden sich entfernen.

§ 22. *θύσαντες,* weil das *θύσασθαι* in *καλλιερήσαντο* liegt. Gr. 52, 10 A. 5. — *ἀριστήσαντες ποιησάμενοι.* Gr. 56, 15 A. 5. — *ὑπολειπομένου* Muret vgl. Gr. 56, 14 A. 2. Doch liefen sie § 23 vielleicht erst hervor vgl. 4, 8, 18.

§ 23. *ἦσαν οἵ.* Gr. 61, 5 A 1. — *τοῖς* hinzeigend: die sie eben hatten. Gr. 50, 2 A. 1 vgl, 5, 7, 19. 7, 7, 54. — *ἀναστέλλειν* zurücktreiben, der eig. Ausdruck in dieser Sache; das Imperfect vom Versuche nach § 24 vgl. zu 1, 3, 1.

§ 24. *ἐγγύς.* Gr. 62, 2 A. 4. — *ἄνω.* zu 1, 2, 1.

οἱ ὁπλῖται, ἐτράποντο. Καὶ οἱ μὲν πελτασταὶ εὐθὺς εἵποντο
διώκοντες ἄνω πρὸς τὴν μητρόπολιν, οἱ δὲ ὁπλῖται ἐν τάξει εἵ-
ποντο. Ἐπεὶ δὲ ἄνω ἦσαν πρὸς ταῖς τῆς μητροπόλεως οἰκίαις, ἐν- 25
ταῦθα δὴ οἱ πολέμιοι ὁμοῦ δὴ πάντες γενόμενοι ἐμάχοντο
καὶ ἐξηκόντιζον τοῖς παλτοῖς· καὶ ἄλλα δόρατα ἔχοντες πα-
χέα, μακρά, ὅσα ἀνὴρ ἂν φέροι μόλις, τούτοις ἐπειρῶντο
ἀμύνεσθαι ἐκ χειρός. Ἐπεὶ δὲ οὐχ ὑφίεντο οἱ Ἕλληνες, 26
ἀλλ' ὁμόσε ἐχώρουν, ἔφυγον οἱ βάρβαροι καὶ ἐντεῦθεν, ἅπαν-
τες λιπόντες τὸ χωρίον. Ὁ δὲ βασιλεὺς αὐτῶν ὁ ἐν τῷ μόσ-
συνι τῷ ἐπ' ἄκρου ᾠκοδομημένῳ, ὃν τρέφουσι πάντες κοινῇ
αὐτοῦ μένοντα καὶ φυλάττοντα, οὐκ ἤθελεν ἐξελθεῖν, οὐδὲ
οἱ ἐν τῷ προτέρῳ αἱρεθέντι χωρίῳ, ἀλλ' αὐτοῦ σὺν τοῖς μοσ-
σύνοις κατεκαύθησαν. Οἱ δὲ Ἕλληνες διαρπάζοντες τὰ χω- 27
ρία εὕρισκον θησαυροὺς ἐν ταῖς οἰκίαις ἄρτων νενημένων πα-
τρίους [περυσινῶν], ὡς ἔφασαν οἱ Μοσσύνοικοι, τὸν δὲ νέον
σῖτον σὺν τῇ καλάμῃ ἀποκείμενον· ἦσαν δὲ ζειαὶ αἱ πλεῖσται.
Καὶ δελφίνων τεμάχη ἐν ἀμφορεῦσιν εὑρίσκετο τεταριχευμένα 28
καὶ στέαρ ἐν τεύχεσι τῶν δελφίνων, ᾧ ἐχρῶντο οἱ Μοσσύ-
νοικοι καθάπερ οἱ Ἕλληνες τῷ ἐλαίῳ· κάρυα δὲ ἐπὶ τῶν ἀνω-
γαίων ἦν πολλὰ τὰ πλατέα, οὐκ ἔχοντα διαφυὴν οὐδεμίαν. Τού- 29
τῳ καὶ πλείστῳ σίτῳ ἐχρῶντο ἕψοντες καὶ ἄρτους ὀπτῶντες.
Οἶνος δὲ εὑρίσκετο ὃς ἄκρατος μὲν ὀξὺς ἐφαίνετο εἶναι ὑπὸ
τῆς αὐστηρότητος, κερασθεὶς δὲ εὐώδης τε καὶ ἡδύς.

Οἱ μὲν δὴ Ἕλληνες ἀριστήσαντες ἐνταῦθα ἐπορεύοντο 30
τοῦ πρόσω, παραδόντες τὸ χωρίον τοῖς συμμαχήσασι τῶν

---

§ 25. ἄνω. Gr. 62, 2 A 4. — ἐνταῦθα δή. Gr. 65, 9 A. 1. — ὁμοῦ δή. zu 1, 10, 8. — ἄλλα. ἄλλοι Schäfer; doch s. zu 1, 5, 5. — παχέα, μακρά. Gr. 57, 2 A. 4.

§ 26. ὑφίεσθαι zu 3, 1, 17. — καὶ ἐντεῦθεν auch von hier, wie § 23. — φυλάττοντα den Ort bewachend. — προτέρῳ. zu 1, 4, 12. — μοσσύνοις. Gr. 20 unter μόσσυν.

§ 27. αἱ πλεῖσται. Gr. 61, 7 A. 7. Aehnlich τούτῳ § 29. Eben so Plin. Br. 1, 20, 20: optimus modus est.

§ 28. κάρυα τὰ πλατέα Kastanien.

§ 29. τούτῳ auf κάρυα bezogen, aber dem σίτῳ assimilirt. Gr. 61, 7 A 1. — καί. Gr. 69, 32 A. 18. — πλείστῳ in Menge. zu 1, 10, 2 vgl. Gr. 61, 7 A. 7. — σίτῳ als Speise. zu 2, 1, 6. — ὑπό. zu 1, 5, 5.

§ 30. τοῦ πρόσω. zu 1, 3, 1.

*Μοσσυνοίκων. Ὁπόσα δὲ καὶ ἄλλα παρῆσαν χωρία τῶν
σὺν τοῖς πολεμίοις ὄντων, τὰ εὐπροσοδώτατα οἱ μὲν ἔλιπον,*
31 *οἱ δὲ ἑκόντες προσεχώρουν. Τὰ δὲ πλεῖστα τοιάδε ἦν τῶν
χωρίων. Ἀπεῖχον αἱ πόλεις ἀπ' ἀλλήλων στάδια ὀγδοήκον-
τα, αἱ δὲ πλεῖον, αἱ δὲ μεῖον· ἀναβοώντων δὲ ἀλλήλων συν-
ήκουον εἰς τὴν ἑτέραν ἐκ τῆς ἑτέρας πόλεως· οὕτως ὑψηλή*
32 *τε καὶ κοιλὴ ἡ χώρα ἦν. Ἐπεὶ δὲ πορευόμενοι ἐν τοῖς φί-
λοις ἦσαν, ἐπεδείκνυσαν αὐτοῖς παῖδας τῶν εὐδαιμόνων σι-
τευτούς, τεθραμμένους καρύοις ἑφθοῖς, ἁπαλοὺς καὶ λευκοὺς
σφόδρα καὶ οὐ πολλοῦ δέοντας ἴσους τὸ πλάτος καὶ τὸ μῆ-
κος εἶναι, ποικίλους δὲ τὰ νῶτα καὶ τὰ ἔμπροσθεν πάντα*
33 *ἐστιγμένους ἀνθέμια. Ἐζήτουν δὲ καὶ ταῖς ἑταίραις αἷς
ἦγον οἱ Ἕλληνες ἐμφανῶς συγγίγνεσθαι· νόμος γὰρ ἦν
[σφίσιν] οὗτος. Λευκοὶ δὲ πάντες οἱ ἄνδρες καὶ αἱ γυναῖ-*
34 *κες. Τούτους ἔλεγον οἱ στρατευσάμενοι βαρβαρωτάτους διελ-
θεῖν καὶ πλεῖστον τῶν Ἑλληνικῶν νόμων κεχωρισμένους.
Ἔν τε γὰρ ὄχλῳ ὄντες ἐποίουν ἅπερ ἂν ἄνθρωποι ἐν ἐρημίᾳ
ποιήσειαν, ἄλλως δὲ οὐκ ἂν τολμῷεν, μόνοι τε ὄντες ὅμοια
ἔπραττον ἅπερ ἂν μετ' ἄλλων ὄντες· διελέγοντό τε ἑαυτοῖς
καὶ ἐγέλων ἐφ' ἑαυτῶν, καὶ ὠρχοῦντο ἐφιστάμενοι ὅπου τύ-
χοιεν, ὥςπερ ἄλλοις ἐπιδεικνύμενοι.*
1 *ε'. Διὰ ταύτης τῆς χώρας οἱ Ἕλληνες, διά τε τῆς πο-*

---

§ 31. *αἱ δέ.* Gr. 50, 1 A 12. — *ἀλλήλων συνήκουον* hörten ihren gegenseitigen Zuruf. vgl. zu 4, 1, 11. — *πόλεως* statt *πόλιν* zu *ἑτέραν*, wie öfter. Lobeck zu So. Aj. p. 201.

§ 32. *ἐν τοῖς* im Lande der. Gr. 68, 12 A. 3. — *οὐ πολλοῦ δέοντας.* zu 1, 5, 14. — *ἐστιγμένους ἀνθέμια* blumenartig tättowirt; über den Ac. Gr. 52, 5 A. 4. Strabo 15, 1 p. 712: *βάπτεσθαι ἀνθινά.*

§ 33. *αἷς.* Gr. 51, 10. — *σφίσιν.* Gr. 51, 2 A. 3.

§ 34. *ἔλεγον.* zu *ἔφασαν* 1, 9, 23. — *βαρβαρωτάτους.* Gr. 57, 3 A. 3. — *πλεῖστον.* Gr 48, 15 A. 14. — *ὅμοια ἅπερ.* Gr. 51, 13 A. 16. — *ἄν* erg. *πράττοιεν.* Gr. 69, 7 A. 2. — *τέ* entspricht dem folg. *καί*; *γάρ* ist nicht zu vermissen Gr. 59, 2 A. 5. — *ἐφ' ἑαυτῶν* für sich. Gr. 68, 40 A. 6. Die Handschriften haben *ἐφ' ἑαυτοῖς* über sich. Gr. 68, 41 A. 6. — *ὅπου τύχοιεν.* zu 3, 1, 3.

C. 5 § 1. *διὰ τῆς.* Gr. 68, 7. — *ἀπό.* Gr. 68, 16 A. 9.

λεμίας καὶ τῆς φιλίας, ἐπορεύθησαν ὀκτὼ σταθμούς, καὶ
ἀφικνοῦνται εἰς Χάλυβας. Οὗτοι ὀλίγοι ἦσαν καὶ ὑπήκοοι
τῶν Μοσσυνοίκων, καὶ ὁ βίος ἦν τοῖς πλείστοις αὐτῶν ἀπὸ
σιδηρείας. Ἐντεῦθεν ἀφικνοῦνται εἰς Τιβαρηνούς. Ἡ δὲ 2
τῶν Τιβαρηνῶν χώρα πολὺ ἦν πεδινωτέρα καὶ χωρία εἶχεν
ἐπὶ θαλάττῃ ἧττον ἐρυμνά. Καὶ οἱ στρατηγοὶ ἔχρῃζον πρὸς
τὰ χωρία προςβάλλειν καὶ τὴν στρατιὰν ὀνηθῆναί τι· καὶ τὰ
ξένια ἃ ἧκε παρὰ Τιβαρηνῶν οὐκ ἐδέχοντο, ἀλλ᾽ ἐπιμεῖναι κελεύ-
σαντες ἔστε βουλεύσαιντο ἐθύοντο. Καὶ πολλὰ καταθυσάντων τέ- 3
λος ἀπεδείξαντο οἱ μάντεις πάντες γνώμην ὅτι οὐδαμῇ προςίοιντο
οἱ θεοὶ τὸν πόλεμον. Ἐντεῦθεν δὴ τὰ ξένια ἐδέξαντο· καὶ ὡς
διὰ φιλίας πορευόμενοι δύο ἡμέρας ἀφίκοντο εἰς Κοτύωρα,
πόλιν Ἑλληνίδα, Σινωπέων ἀποίκους, οἰκοῦντας ἐν τῇ Τιβα-
ρηνῶν χώρᾳ. [Μέχρι ἐνταῦθα ἐπέζευσεν ἡ στρατιά. Πλῆ- 4
θος τῆς καταβάσεως τῆς ὁδοῦ ἀπὸ τῆς ἐν Βαβυλῶνι μάχης
ἄχρι εἰς Κοτύωρα σταθμοὶ ἑκατὸν εἴκοσι δύο, παρασάγγαι
ἑξακόσιοι καὶ εἴκοσι, στάδιοι μύριοι καὶ ὀκτακιςχίλιοι καὶ
ἑξακόσιοι, χρόνου πλῆθος ὀκτὼ μῆνες.] Ἐνταῦθα ἔμειναν 5
ἡμέρας τετταράκοντα καὶ πέντε. Ἐν δὲ ταύταις πρῶτον μὲν
τοῖς θεοῖς ἔθυσαν καὶ πομπὰς ἐποίησαν κατὰ ἔθνος ἕκαστοι
τῶν Ἑλλήνων καὶ ἀγῶνας γυμνικούς. Τὰ δ᾽ ἐπιτήδεια ἐλάμ- 6
βανον τὰ μὲν ἐκ τῆς Παφλαγονίας, τὰ δ᾽ ἐκ τῶν χωρίων
τῶν Κοτυωριτῶν· οὐ γὰρ παρεῖχον ἀγοράν, οὐδ εἰς τὸ τεῖχος
τοὺς ἀσθενοῦντας ἐδέχοντο.

Ἐν τούτῳ ἔρχονται ἐκ Σινώπης πρέσβεις, φοβούμενοί 7
περὶ τῶν Κοτυωριτῶν τῆς τε πόλεως, ἦν γὰρ ἐκείνων καὶ
φόρους ἐκείνοις ἔφερον, καὶ περὶ τῆς χώρας, ὅτι ἤκουον δῃ-

---

§ 2. πολύ. Gr. 47, 15 A. 11. — ἧκε. zu 4, 8, 24.

§ 3. γνώμην. zu 1, 6, 9. — προςίοιντο. Gr. 36, 9 A. 3. — πόλιν, ἀποίκους. Gr. 58, 4 A. 1. Thuk. 3, 79: ἐπὶ τὴν πόλιν οὐδὲν μᾶλλον ἐπέπλεον, καίπερ ἐν πολλῇ ταραχῇ ὄντας. vgl. zu 5, 2, 2.

§ 4. μέχρι. Gr. 66, 1 A. 4. — ἄχρι εἰς. zu 4, 5, 6.

§ 5. κατὰ ἔθνος. zu 1, 8, 9.

§ 6. τὰ μέν. Gr. 47, 28 A. 3.

§ 7. ἐν τούτῳ. Gr. 43, 4 A. 7. — περί. Gr. 68, 32 A. — ἐκείνων. Gr. 47, 6 A. 5. — φόρους ἔφερον. Gr. 46, 5 A. 1.

ουμένην. Καὶ ἐλθόντες εἰς τὸ στρατόπεδον ἔλεγον· προηγό-
8 ρει δὲ Ἑκατώνυμος, δεινὸς νομιζόμενος εἶναι λέγειν. Ἔπεμ-
ψεν ἡμᾶς, ὦ ἄνδρες στρατιῶται, ἡ τῶν Σινωπέων πόλις ἐ-
παινέσοντάς τε ὑμᾶς, ὅτι ἐνικᾶτε Ἕλληνες ὄντες βαρβάρους,
ἔπειτα δὲ καὶ συνησθησομένους ὅτι διὰ πολλῶν τε καὶ δει-
νῶν, ὡς ἡμεῖς ἀκούομεν, πραγμάτων σεσωσμένοι πάρεστε.
9 Ἀξιοῦμεν δὲ Ἕλληνες ὄντες καὶ αὐτοὶ ὑφ᾽ ὑμῶν ὄντων Ἑλ-
λήνων ἀγαθὸν μέν τι πάσχειν, κακὸν δὲ μηδέν· οὐδὲ γὰρ
10 ἡμεῖς ὑμᾶς οὐδὲν πώποτε ὑπήρξαμεν κακῶς ποιοῦντες. Κο-
τυωρῖται δὲ οὗτοι εἰσὶ μὲν ἡμέτεροι ἄποικοι καὶ τὴν χώραν
ἡμεῖς αὐτοῖς ταύτην παραδεδώκαμεν βαρβάρους ἀφελόμενοι·
διὸ καὶ δασμὸν ἡμῖν φέρουσιν οὗτοι τεταγμένον καὶ Κερα-
σούντιοι καὶ Τραπεζούντιοι ὡςαύτως· ὥςτε ὅ,τι ἂν τούτους
11 κακὸν ποιήσητε ἡ Σινωπέων πόλις νομίζει πάσχειν. Νῦν δὲ
ἀκούομεν ὑμᾶς εἴς τε τὴν πόλιν βίᾳ παρεληλυθότας ἐνίους
σκηνοῦν ἐν ταῖς οἰκίαις καὶ ἐκ τῶν χωρίων λαμβάνειν ὧν
12 ἂν δέησθε οὐ πείθοντας. Ταῦτ᾽ οὖν οὐκ ἀξιοῦμεν· εἰ δὲ
ταῦτα ποιήσετε, ἀνάγκη ἡμῖν καὶ Κορύλαν καὶ Παφλαγόνας
καὶ ἄλλον ὅντινα ἂν δυνώμεθα φίλον ποιεῖσθαι.
13 Πρὸς ταῦτα ἀναστὰς Ξενοφῶν ὑπὲρ τῶν στρατιωτῶν εἶπεν·
Ἡμεῖς δέ, ὦ ἄνδρες Σινωπεῖς, ἥκομεν ἀγαπῶντες ὅτι τὰ σώ-
ματα διεσωσάμεθα καὶ τὰ ὅπλα· οὐ γὰρ ἦν δυνατὸν ἅμα

---

§ 8. *ἔπεμψεν.* zu 1, 9, 25. — *ἐπαινέσοντας.* zu 1, 4, 16. — *συνήδομαι* wünsche Glück erreichter Dinge halber. — *τε-δέ.* Gr. 69, 16 A. 6. Anb. 3, 10: *πολλοί τε ἀπέθανον, οἱ δὲ φεύγοντες ᾤχοντο.* — *τε καί.* zu 3, 2, 23. — *ἡμεῖς.* Gr. 51, 1 A. 2. — *ἀκούομεν.* zu 1, 3, 20.

§. 9. *πάσχειν.* Gr. 55, 3 A. 16. — *οὐδὲ γάρ.* Gr. 69, 32 A. 21. — *ὑμᾶς.* Gr. 46, 7. — *ποιοῦντες* Gr. 56, 5 A. 1.

§ 10. *οὗτοι.* Gr. 50, 11 A. 22. — *μέν.* Das *δέ* § 11 kann diesem *μέν* nicht füglich entsprechen; vielmehr wird fortgefahren als ginge *μέν* gar nicht vorher. vgl. zu 3, 2, 13. — *βαρβάρους.* zu 1, 3, 4. — *ποιήσητε.* Gr. 53, 6 A. 5.

§ 11. *ἐνίους.* zu 2, 4, 1. — *πείθοντας.* zu 3, 1, 26.

§ 12. *οὐκ ἀξιοῦμεν* halten wir für ungebührlich. Dem. 20, 12: *ἐξὸν τὰ δίκαια ποιῆσαι ψεύδεσθαι μᾶλλον αἱρήσεσθε, ἐγὼ μὲν οὐκ ἀξιῶ.* vgl. Gr. 67, 1 A. 2. — *Κορύλαν* 5, 9, 2. 7, 8, 25. — *ἄλλον ὅντινα.* zu 1, 10, 3.

§ 13. *πρὸς ταῦτα.* zu 1, 6, 9. — *δέ.* zu 4, 6, 10. — *διασωσάμενοι.* Gr. 52, 10 A. 2. — *πολεμίοις.* Gr. 48, 9.

τε χρήματα ἄγειν καὶ φέρειν καὶ τοῖς πολεμίοις μάχεσθαι.
Καὶ νῦν ἐπεὶ εἰς τὰς Ἑλληνίδας πόλεις ἤλθομεν, ἐν Τρα- 14
πεζοῦντι μέν, παρεῖχον γὰρ ἡμῖν ἀγοράν, ὠνούμενοι εἴχο-
μεν τὰ ἐπιτήδεια, καὶ ἀνθ' ὧν ἐτίμησαν ἡμᾶς καὶ ξένια ἔδω-
καν τῇ στρατιᾷ, ἀντετιμῶμεν αὐτούς· καὶ [μὴν] εἴ τις αὐ-
τοῖς φίλος ἦν τῶν βαρβάρων, τούτων ἀπειχόμεθα· τοὺς δὲ
πολεμίους αὐτῶν ἐφ' οὓς αὐτοὶ ἡγοῖντο κακῶς ἐποιοῦμεν
ὅσον ἐδυνάμεθα. Ἐρωτᾶτε δὲ αὐτοὺς ὁποίων τινῶν ἡμῶν 15
ἔτυχον· πάρεισι γὰρ ἐνθάδε οὓς ἡμῖν ἡγεμόνας διὰ φιλίαν
ἡ πόλις συνέπεμψεν. Ὅποι δ' ἂν ἐλθόντες ἀγορὰν μὴ ἔχω- 16
μεν, ἄν τε εἰς βάρβαρον γῆν ἄν τε εἰς Ἑλληνίδα, οὐχ
ὕβρει, ἀλλ' ἀνάγκῃ λαμβάνομεν τὰ ἐπιτήδεια. Καὶ Καρ- 17
δούχους καὶ Ταόχους καὶ Χαλδαίους, καίπερ βασιλέως
οὐχ ὑπηκόους ὄντας, ὅμως, καὶ μάλα φοβεροὺς ὄντας,
πολεμίους ἐκτησάμεθα διὰ τὸ ἀνάγκην εἶναι λαμβάνειν
τὰ ἐπιτήδεια, ἐπεὶ ἀγορὰν οὐ παρεῖχον. Μάκρωνας δέ 18
γε, καίπερ βαρβάρους ὄντας, ἐπεὶ ἀγορὰν οἵαν ἐδύναντο πα-
ρεῖχον, φίλους τε ἐνομίζομεν εἶναι καὶ βίᾳ οὐδὲν ἐλαμβάνο-
μεν τῶν ἐκείνων.

Κοτυωρίτας δέ, οὓς ὑμετέρους φατὲ εἶναι, εἴ τι αὐτῶν 19
εἰλήφαμεν, αὐτοὶ αἴτιοί εἰσιν· οὐ γὰρ ὡς φίλιοι προςεφέ-
ροντο ἡμῖν, ἀλλὰ κλείσαντες τὰς πύλας οὔτε εἴσω ἐδέχοντο
οὔτε ἔξω ἀγορὰν ἔπεμπον· ᾐτιῶντο δὲ τὸν παρ' ὑμῶν ἁρ-
μοστὴν τούτων αἴτιον εἶναι. Ὃ δὲ λέγεις, βίᾳ παρελθόντας 20

---

§ 14. *μέν.* Dem entspricht *Κοτυωρίτας δέ* § 19. — *ὧν* für *τούτων ἅ*, indem man *τιμᾶν τινά τι* sagt vgl. zu 1, 3, 3. — *τούτων* bezieht sich auf *τὶς.* zu 1, 4, 8. — *ἡγοῖντο.* Gr. 65, 6 A. 4.

§ 15. *ὁποίων* ist Prädicats-Ge.: als was für Leute sie uns befunden haben. Gr. 57, 3 A. 5.

§ 16. *ὕβρει.* Gr. 48, 15 A. 5.

§ 17. *ὅμως.* Gr. 56, 13 A. 3. — *καὶ μάλα.* zu 1, 5, 8.

§ 18. *δέ γε* dagegen. Gr. 69, 15 A. 3 vgl. vgl. 3, 3, 17. 4, 6, 9; über die Sache 4, 8, 8. — *ἐκείνων* hängt von *τῶν* ab. No. *τὰ ἐκείνων.* Gr. 47, 9 A, 8. Hell. 2, 2, 9: *τῶν αὐτῶν ἐστέροντο.*

§ 19. *Κοτυωρίτας* als ob folgen sollte *εἴ τι ἀφῃρήμεθα.* Gr. 51, 10 A. 9. — *ὑμετέρους.* Gr. 51, 4 A. 8. — *προςεφέροντο* benahmen sich. Gr. 52, 6 A. 1. — *ἡμῖν, πρὸς ἡμᾶς.* Gr. 48, 9. —

§ 20. *ὅ* quod, wenn, wo *εἴ* wie si unstatthaft. Gr. 51, 13 A. 13 vgl. 5, 5, 22. 9, 29. — *ἡμεῖς.* Wir würden erwarten *εὖ ἴσθι ὅτι ἡμεῖς.* Gr. 65, 5 A. 14. — *ἐπὶ τῷ.* zu 1, 1, 4.

σκηνοῦν, ἡμεῖς ἠξιοῦμεν τοὺς κάμνοντας εἰς τὰς στέγας δέξα-
σθαι· ἐπεὶ δὲ οὐκ ἀνέῳγον τὰς πύλας, ᾗ ἡμᾶς ἐδέχετο αὐτὸ
τὸ χωρίον, ταύτῃ εἰςελθόντες ἄλλο μὲν οὐδὲν βίαιον ἐποιή-
σαμεν, σκηνοῦσι δ' ἐν ταῖς στέγαις οἱ κάμνοντες τὰ ἑαυτῶν
δαπανῶντες· καὶ τὰς πύλας φρουροῦμεν, ὅπως μὴ ἐπὶ τῷ
ὑμετέρῳ ἁρμοστῇ ὦσιν οἱ κάμνοντες ἡμῶν, ἀλλ' ἐφ' ἡμῖν ᾖ
21 κομίσασθαι ὅταν βουλώμεθα. Οἱ δὲ ἄλλοι, ὡς ὁρᾶτε, σκη-
νοῦμεν ὑπαίθριοι ἐν τῇ τάξει, παρεσκευασμένοι, ἂν μέν τις
22 εὖ ποιῇ, ἀντευποιεῖν, ἂν δὲ κακῶς, ἀλέξασθαι. Ἃ δὲ ἠπεί-
λησας, ὡς ἢν ὑμῖν δοκῇ, Κορύλαν καὶ Παφλαγόνας συμμά-
χους ποιήσεσθε ἐφ' ἡμᾶς, ἡμεῖς δέ, ἢν μὲν ἀνάγκη ᾖ, πο-
λεμήσομεν καὶ ἀμφοτέροις· ἤδη γὰρ καὶ ἄλλοις πολλαπλα-
σίοις ὑμῶν ἐπολεμήσαμεν· ἂν δὲ δοκῇ ἡμῖν, καὶ φίλον ποι-
23 ούμεθα τὸν Παφλαγόνα. Ἀκούομεν δὲ αὐτὸν καὶ ἐπιθυμεῖν
τῆς ὑμετέρας πόλεως καὶ χωρίων τῶν ἐπιθαλαττίων. Πει-
ρασόμεθα οὖν συμπράττοντες αὐτῷ ὧν ἐπιθυμεῖ φίλοι γί-
γνεσθαι.
24 Ἐκ τούτου μάλα μὲν δῆλοι ἦσαν οἱ συμπρέσβεις τῷ Ἑκα-
τωνύμῳ χαλεπαίνοντες τοῖς εἰρημένοις· παρελθὼν δ' αὐτῶν
ἄλλος εἶπεν ὅτι οὐ πόλεμον ποιησόμενοι ἥκοιεν, ἀλλὰ ἐπι-
δείξοντες ὅτι φίλοι εἰσί. Καὶ ξενίοις, ἢν μὲν ἔλθητε πρὸς
τὴν Σινωπέων πόλιν, ἐκεῖ δεξόμεθα, νῦν δὲ τοὺς ἐνθάδε κε-
λεύσομεν διδόναι ἃ δύνανται· ὁρῶμεν γὰρ πάντα ἀληθῆ ὄν-
25 τα ἃ λέγετε. Ἐκ τούτου ξένιά τε ἔπεμπον οἱ Κοτυωρῖται,
καὶ οἱ στρατηγοὶ τῶν Ἑλλήνων ἐξένιζον τοὺς τῶν Σινωπέων
πρέσβεις, καὶ πρὸς ἀλλήλους πολλά τε καὶ ἐπιτήδεια διελέ-

---

§ 21. *οἱ ἄλλοι.* zu 2, 5, 25. — *ἀντευποιεῖν.* Gr. 42, 5 A. 2.

§ 22. *καί.* Gr. 69, 32 A. 2. — *ἡμεῖς δέ* als ob vorherginge *σὺ μὲν ἠπείλησας.* vgl. zu 2, 4, 24 und Buttmann zu Dem. Mid. p. 150 ff. — *καὶ ἀμφοτέροις* auch gegen diese und euch da u. — *ὑμῶν.* Gr. 47, 27 A. 9. — *ποιούμεθα* etwas hart für *ποιησόμεθα* vgl. Gr. 53, 1 A. 6. — *τὸν Π.* den Fürsten der P. Gr. 44, 1 A. 5.

§ 24. *χαλεπαίνοντες* zu 1, 2, 11. — *τοῖς εἰρημένοις.* zu 1, 3, 3. — *παρελθών.* zu 1, 3, 13. — *ἥκοιεν, εἰσί.* zu 3, 5, 13. — *ξενίοις.* zu 4, 8, 23. — *ἃ δύνανται.* Gr. 65, 6 A. 9. — *ὄντα.* Gr. 56, 7 A. 1.

§ 25. *τέ* nach *ξένια* bezieht sich auf das *καί* vor *πρός.* — *καὶ οἱ* wie auch die. — *ἐπιτήδεια* ihren Verhältnissen Angemessenes. Kyr. 4, 1, 12: *ἔλεγον οἷα ἐπιτήδεια ἐδόκουν εἶναι ὑπὲρ ὧν ἐδέοντο.* — *καί*

γοντο τά τε ἄλλα καὶ περὶ τῆς λοιπῆς πορείας ἐπυνθάνοντο καὶ ὧν ἑκάτεροι ἐδέοντο.

ϛʹ. Ταύτῃ μὲν τῇ ἡμέρᾳ τοῦτο τὸ τέλος ἐγένετο. Τῇ 1
δὲ ὑστεραίᾳ συνέλεξαν οἱ στρατηγοὶ τοὺς στρατιώτας· καὶ ἐδόκει αὐτοῖς περὶ τῆς λοιπῆς πορείας παρακαλέσαντας τοὺς Σινωπέας βουλεύεσθαι. Εἴτε γὰρ πεζῇ δέοι πορεύεσθαι, χρήσιμοι ἂν ἐδόκουν εἶναι οἱ Σινωπεῖς ἡγούμενοι· ἔμπειροι γὰρ ἦσαν τῆς Παφλαγονίας· εἴτε κατὰ θάλατταν, προςδεῖν ἐδόκει Σινωπέων· μόνοι γὰρ ἐδόκουν ἱκανοὶ εἶναι πλοῖα παρασχεῖν ἀρκοῦντα τῇ στρατιᾷ. Καλέσαντες οὖν τοὺς πρέσβεις 2
συνεβουλεύοντο καὶ ἠξίουν Ἕλληνας ὄντας Ἕλλησι τούτῳ πρῶτον καλῶς δέχεσθαι τῷ εὔνους τε εἶναι καὶ τὰ κάλλιστα συμβουλεύειν.

Ἀναστὰς δὲ Ἑκατώνυμος πρῶτον μὲν ἀπελογήσατο περὶ 3
οὗ εἶπεν ὡς τὸν Παφλαγόνα φίλον ποιήσοιντο, ὅτι οὐχ ὡς τοῖς Ἕλλησι πολεμησόντων σφῶν εἴποι, ἀλλ' ὅτι ἐξὸν τοῖς βαρβάροις φίλους εἶναι τοὺς Ἕλληνας αἱρήσονται. Ἐπεὶ δὲ συμβουλεύειν ἐκέλευον, ἐπευξάμενος ὧδε εἶπεν. Εἰ μὲν συμβουλεύοιμι ἃ βέλτιστά μοι δοκεῖ εἶναι, πολλά μοι ἀγαθὰ γένοιτο· εἰ δὲ μή, τἀναντία. Αὕτη γὰρ ἡ ἱερὰ συμβουλὴ λεγομένη εἶναι δοκεῖ μοι παρεῖναι· νῦν γὰρ δή, ἂν μὲν εὖ συμβουλεύσας φανῶ, πολλοὶ ἔσονται οἱ ἐπαινοῦντές με, ἂν δὲ

---

vor ὧν dürfte nur dann weggelassen werden, wenn ἑκάτεροι fehlte und also bloß οἱ Ἕλληνες zu ἐδέοντο gedacht werden könnte.

C. 6. § 1. μέν. zu 1, 10, 18. — θάλατταν erg. δέοι πορεύεσθαι.

§ 2. Ἕλλησι hängt von εὔνους ab und steht hier um eine Paronomasie (zu 1, 9, 2) zu geben. Aehnliche Hyperbata bei Engelhardt zu Plat. Euthyphr. 12. — τούτῳ, τῷ εἶναι. Gr. 57, 10 A. 2. Dem. 18, 123: ἐγὼ λοιδορίαν κατηγορίας τούτῳ διαφέρειν ἡγοῦμαι, τῷ τὴν μὲν κατηγορίαν ἀδικήματ' ἔχειν, τὴν δὲ λοιδορίαν βλασφημίας.

§ 4. γένοιτο. Hier ist wohl ἄν ausgefallen. Gr. 54, 3 A. 1. 6. — αὕτη dies. Gr. 61, 7. — ἡ, weil auf das notorische Sprüchwort ἱερὸν ἡ συμβουλή angespielt wird. Gr. 50, 12 A. 1. — λεγομένη. Gr. 50, 12 A. 3. Der Sinn: hier hat jene durch das bekannte Sprüchwort eingeschärfte Heiligkeit des Rathes ihre Stelle, dies ist ein Fall bei dem Gewissenhaftigkeit in Ertheilung von Rathschlägen sich zeigen kann. — γάρ nach νῦν bezieht sich gleichfalls auf den Satz εἰ μὲν-τἀναντία. So bezieht sich auch § 6 das zweite γάρ auf denselben Satz wie das erste. Gr. 69, 14 A. 2. — συμβουλεύσας. Gr. 56, 4 A. 5. — οἱ. Gr. 50, 6 A. 1.

5 κακῶς, πολλοὶ ἔσεσθε οἱ καταρώμενοι. Πράγματα μὲν οὖν
οἶδ' ὅτι πολὺ πλείω ἕξομεν, ἐὰν κατὰ θάλατταν κομίζησθε·
ἡμᾶς γὰρ δεήσει τὰ πλοῖα πορίζειν· ἢν δὲ κατὰ γῆν στέλλη-
6 σθε, ὑμᾶς δεήσει τοὺς μαχομένους εἶναι. Ὅμως δὲ λεκτέα
ἃ γιγνώσκω· ἔμπειρος γάρ εἰμι καὶ τῆς χώρας τῶν Παφλα-
γόνων καὶ τῆς δυνάμεως. Ἔχει γὰρ ἡ χώρα ἀμφότερα, καὶ
7 πεδία κάλλιστα καὶ ὄρη ὑψηλότατα. Καὶ πρῶτον μὲν οἶδα
εὐθὺς ᾗ τὴν εἰςβολὴν ἀνάγκη ποιεῖσθαι· οὐ γάρ ἐστιν ἄλλῃ
ἢ ᾗ τὰ κέρατα τοῦ ὄρους τῆς ὁδοῦ καθ' ἑκάτερά ἐστιν ὑψη-
λά, ἃ κρατεῖν κατέχοντες καὶ πάνυ ὀλίγοι δύναιντ' ἄν· τού-
των δὲ κατεχομένων οὐδ' ἂν οἱ πάντες ἄνθρωποι δύναιν-
τ' ἂν διελθεῖν. Ταῦτα δὲ καὶ δείξαιμι ἄν, εἴ μοί τινα βού-
8 λεσθε συμπέμψαι. Ἔπειτα δὲ οἶδα καὶ πεδία ὄντα καὶ ἱπ-
πείαν ἣν αὐτοὶ οἱ βάρβαροι νομίζουσι κρείττω εἶναι ἁπάσης
τῆς βασιλέως ἱππείας. Καὶ νῦν οὗτοι οὐ παρεγένοντο βασι-
9 λεῖ καλοῦντι, ἀλλὰ καὶ μεῖζον φρονεῖ ὁ ἄρχων αὐτῶν. Ἢν
δὲ καὶ δυνηθῆτε τά τε ὄρη κλέψαι ἢ φθάσαι λαβόντες καὶ
ἐν τῷ πεδίῳ κρατῆσαι μαχόμενοι τούς τε ἱππεῖς τούτων καὶ
πεζῶν μυριάδας πλεῖον ἢ δώδεκα, ἥξετε ἐπὶ τοὺς ποταμούς,
πρῶτον μὲν τὸν Θερμώδοντα, εὖρος τριῶν πλέθρων, ὃν χα-
λεπὸν οἶμαι διαβαίνειν, ἄλλως τε καὶ πολεμίων μὲν ἔμπρο-
σθεν ὄντων, πολλῶν δὲ ὄπισθεν ἑπομένων· δεύτερον δ' Ἶριν,

---

§ 5. *πράγματα ἔχειν* zu schaffen haben. Dek. 11, 9: *πολλὰ χρήματα ἔχων πολλὰ ἔχεις πράγματα τούτων ἐπιμελόμενος.* — *τά* die erforderlichen. Gr. 50, 2 A. 4. — *γῆν* für *γῆς*, das dem folgenden *σ* seine Entstehung verdankt, hat nur eine Handschrift. Zu Lande kann nur *κατὰ γῆν* heißen. Thuk. 7, 28 ist berichtigt und Diod. 2, 50 heißt *κατὰ τῆς γῆς ἀκροβατεῖ* er schwebt auf der Erde hin.

§ 6. *ἔχει γάρ* es hat nämlich, die angekündigte Auseinandersetzung einleitend. Gr. 69, 14 A. 1 vgl. 2, 5, 11. 7, 7, 5.

§ 7. *εὐθύς.* zu 2, 4, 10. — *ἔστιν ᾗ εἰςβολή* hier in der Bedeutung der Zugang gedacht, wobei *ἄλλῃ* in *ἄλλη* zu ändern nicht nöthig ist. Andere betonen *ἔστιν*, wobei denn *εἰςβολὴν ποιεῖσθαι* zu ergänzen wäre. Doch ist bei *ἔστιν* eine solche Ergänzung wo Undeutlichkeit eintreten würde nicht statthaft. — *ὁδοῦ* hängt von *ἑκάτερα* ab. Gr. 47, 10. — *ἅ* hängt von *κατέχοντες* ab. Gr. 47, 19 A. 3 vgl. zu 1, 7, 2. — *καὶ πάνυ.* Gr. 69, 32 A. 18. — *οἱ πάντες.* Gr. 50, 11 A. 12. — *βούλεσθε. βούλοισθε* zwei Handschriften; doch s. Gr. 54, 12 A. 7.

§. 8. *μεῖζον φρονεῖ* ist zu stolz als daß er hätte kommen sollen. Gr. 46, 5 A. 6. 49, 6. — *ἄρχων.* zu 2, 1, 3.

§ 9. *κλέψαι.* zu 4, 6, 11. — *τούς*, von denen ihr ja gehört habt. Gr. 50, 2 A. 1 vgl. 5, 10, 1. 6, 4, 23. — *πλέθρων.* zu 1, 2, 23 — *ἄλλως.* Gr. 69, 5 vgl. 7, 7, 40. — *οὐ μείω* der nicht kleiner, nicht weniger

τρίπλεθρον ὡςαύτως· τρίτον δ᾽ Ἅλυν, οὐ μείω δυοῖν σταδίοιν, ὃν οὐκ ἂν δύναισθε ἄνευ πλοίων διαβῆναι· πλοῖα δὲ τίς ἔσται ὁ παρέχων; Ὡς δ᾽ αὔτως καὶ ὁ Παρθένιος ἄβατος· ἐφ᾽ ὃν ἔλθοιτε ἄν, εἰ τὸν Ἅλυν διαβαίητε. Ἐγὼ μὲν οὖν 10
οὐ χαλεπὴν ὑμῖν εἶναι νομίζω τὴν πορείαν, ἀλλὰ παντάπασιν ἀδύνατον. Ἂν δὲ πλέητε, ἔστιν ἐθένδε μὲν εἰς Σινώπην παραπλεῦσαι, ἐκ Σινώπης δὲ εἰς Ἡράκλειαν· ἐξ Ἡρακλείας δὲ οὔτε πεζῇ οὔτε κατὰ θάλατταν ἀπορία· πολλὰ γὰρ καὶ πλοῖά ἐστιν ἐν Ἡρακλείᾳ.

Ἐπεὶ δὲ ταῦτα ἔλεξεν, οἱ μὲν ὑπώπτευον φιλίας ἕνεκα 11
τῆς Κορύλα λέγειν, καὶ γὰρ ἦν πρόξενος αὐτῷ, οἱ δὲ καὶ ὡς δῶρα ληψόμενον διὰ τὴν συμβουλὴν ταύτην· οἱ δὲ ὑπώπτευον καὶ τούτου ἕνεκα λέγειν, ὡς μὴ πεζῇ ἰόντες τὴν Σινωπέων χώραν κακόν τι ἐργάζοιντο. Οἱ δ᾽ οὖν Ἕλληνες ἐψηφίσαντο κατὰ θάλατταν τὴν πορείαν ποιεῖσθαι. Μετὰ ταῦτα 12
Ξενοφῶν εἶπεν. Ὦ Σινωπεῖς, οἱ μὲν ἄνδρες ᾕρηνται πορείαν ἣν ὑμεῖς συμβουλεύετε· οὕτω δὲ ἔχει· εἰ μὲν πλοῖα ἔσεσθαι μέλλει ἱκανὰ ἀριθμῷ ὡς ἕνα μὴ καταλείπεσθαι ἐνθάδε, ἡμεῖς δὲ πλέοιμεν ἄν· εἰ δὲ μέλλοιμεν οἱ μὲν καταλείψεσθαι, οἱ δὲ πλεύσεσθαι, οὐκ ἂν ἐμβαίημεν εἰς τὰ πλοῖα. Γιγνώ- 13
σκομεν γὰρ ὅτι, ὅπου μὲν ἂν κρατῶμεν, δυναίμεθ᾽ ἂν καὶ σώζεσθαι καὶ τὰ ἐπιτήδεια ἔχειν· εἰ δέ που ἥττους τῶν πολεμίων ληφθησόμεθα, εὔδηλον δὴ ὅτι ἐν ἀνδραπόδων χώρᾳ ἐσόμεθα. Ἀκούσαντες ταῦτα οἱ πρέσβεις πέμπειν ἐκέλευον 14

---

breit ist. — *ὡς δ᾽ αὔτως*. Gr. 69, 63 A. 1. — *ἄβατος* undurchwatbar, wie Pol. 4, 70.

§ 10. *οὐ*. Gr. 67, 10 A. 6. — *ἀπορία* erg. *πορεύεσθαι*. — *καὶ πλοῖά ἐστιν* auch um zur See zu reisen sind Schiffe da.

§ 11. *τῆς K.* für den K. Gr. 47, 7 A. 2. — *Κορύλᾱ*. Gr. 15, 4 A. 1 (wo lang *α* zu lesen ist). — *οἱ δὲ καί*. zu 1, 3, 13. — *τούτου ἕνεκα, ὡς*. zu 2, 3, 13. — *χώραν*. Gr. 46, 12. — *δ᾽ οὖν*. zu 1, 3, 5.

§ 12. *ἥν* erg. *αἱρεῖσθαι*. Gr. 55, 4 A. 11. Von *συμβουλεύετε* hängt der Ac. ab nach Schäfer zu Plut. Cato 47. — *οὕτω δὲ ἔχει* d. h. unter folgender Bedingung. — *ἕνα μή* nachdrucksvoller als *μηδένα*. Gr. 24, 2 A. 2. — *ἡμεῖς δέ*. Mit eben dem Recht wie *δέ* würde man auch *ἡμεῖς* tilgen, was allein schon zeigt daß der Schriftsteller sich den Nachsatz als Gegensatz dachte. Hell. 4, 1, 33: *εἰ ἐγὼ μὴ γιγνώσκω μήτε τὰ ὅσια μήτε τὰ δίκαια, ὑμεῖς δὲ διδάξατέ με*. π. πόρων 4, 40: *εἰ νομίζετε μηδ᾽ ὁπιοῦν δύνασθαι εἰςενεγκεῖν, ὑμεῖς δὲ διοικεῖτε τὴν πόλιν.*

§ 13. *ἥττους*. Gr. 56, 7 A. 4. — *χώρᾳ* loco. vgl. 5, 7, 28.

πρέσβεις. Καὶ πέμπουσι Καλλίμαχον Ἀρκάδα καὶ Ἀρίστω-
να Ἀθηναῖον καὶ Σαμόλαν Ἀχαιόν. Καὶ οἱ μὲν ᾤχοντο.
15 Ἐν δὲ τούτῳ τῷ χρόνῳ Ξενοφῶντι, ὁρῶντι μὲν πολλοὺς
ὁπλίτας τῶν Ἑλλήνων, ὁρῶντι δὲ πολλοὺς πελταστάς, πολ-
λοὺς δὲ καὶ τοξότας καὶ σφενδονήτας καὶ ἱππέας δέ, καὶ μάλα
ἤδη διὰ τὴν τριβὴν ἱκανούς, ὄντας δ' ἐν τῷ Πόντῳ, ἔνθα οὐκ
ἂν ἀπ' ὀλίγων χρημάτων τοσαύτη δύναμις παρεσκευάσθη, κα-
λὸν αὐτῷ ἐδόκει εἶναι καὶ χώραν καὶ δύναμιν τῇ Ἑλλάδι
16 προςκτήσασθαι πόλιν κατοικίσαντας. Καὶ γενέσθαι ἂν αὐτῷ
ἐδόκει μεγάλη, καταλογιζομένῳ τό, τε αὐτῶν πλῆθος καὶ
τοὺς περιοικοῦντας τὸν Πόντον. Καὶ ἐπὶ τούτοις ἐθύετο, πρίν
τινι εἰπεῖν τῶν στρατιωτῶν, Σιλανὸν παρακαλέσας, τὸν Κύ-
17 ρου μάντιν γενόμενον, τὸν Ἀμβρακιώτην. Ὁ δὲ Σιλανός, δε-
διὼς μὴ γένηται ταῦτα καὶ καταμείνῃ που ἡ στρατιά, ἐκ-
φέρει εἰς τὸ στράτευμα λόγον ὅτι Ξενοφῶν βουλεύεται κατα-
μεῖναι τὴν στρατιὰν καὶ πόλιν οἰκίσαι καὶ ἑαυτῷ ὄνομα καὶ δύ-
18 ναμιν περιποιήσασθαι. Αὐτὸς δ' ὁ Σιλανὸς ἐβούλετο ὅτι
τάχιστα εἰς τὴν Ἑλλάδα ἀφικέσθαι· οὓς γὰρ παρὰ Κύρου
ἔλαβε τριςχιλίους δαρεικούς, ὅτε τὰς δέκα ἡμέρας ἠλήθευσε
19 θυόμενος Κύρῳ, διεσεσώκει. Τῶν δὲ στρατιωτῶν, ἐπεὶ ἤκου-
σαν, τοῖς μὲν ἐδόκει βέλτιστον εἶναι καταμεῖναι, τοῖς δὲ πολ-
λοῖς οὔ.

Τιμασίων δὲ ὁ Δαρδανεὺς καὶ Θώραξ ὁ Βοιώτιος πρὸς ἐμπόρους τινὰς παρόντας τῶν Ἡρακλεωτῶν καὶ Σινωπέων λέγουσιν ὅτι, εἰ μὴ ἐκποριοῦσι τῇ στρατιᾷ μισθόν, ὥςτε ἔχειν τὰ ἐπιτήδεια ἐκπλέοντας, ὅτι κινδυνεύσει μεῖναι τοσαύτη δύναμις ἐν τῷ Πόντῳ· βουλεύεται γὰρ Ξενοφῶν καὶ ἡμᾶς πα-

---

§ 15. *καὶ μάλα.* zu 1, 5, 8. — *ἔνθα-παρεσκευάσθη* wo nicht ohne große Kosten eine so bedeutende Macht hätte zusammengebracht werden können, wenn Jemand dort eine Colonie zu gründen unternommen hätte. Gr. 64, 3; über *ἀπό* zu 1, 1, 9. — *αὐτῷ.* zu 2, 4, 7.

§ 16. *αὐτῶν.* zu 3, 4, 41. — *ἐπί.* zu 3, 5, 18. — *πρὶν εἰπεῖν.* Gr. 54, 17 A. 6. — *Σιλανόν.* 1, 7, 18.

§ 17. *βουλεύεται.* zu 3, 2, 8. — *ἑαυτῷ.* zu 1, 8, 29. Ant. 5, 13: *αὐτὸς σαυτῷ νόμον θέμενος*

§ 18. *τάς* die 1, 7, 18 erwähnten. Gr. 50, 2 A. 6.

§ 19. *οὔ.* Gr. 67, 13. — *ὅτι-ὅτι.* Gr. 65, 1 A. 5 vgl. zu 3, 2 25. — *βουλεύεται*; über den Uebergang zur directen Rede zu 1, 3, 14.

ρακαλεῖ, ἐπειδὰν ἔλθῃ τὰ πλοῖα, τότε εἰπεῖν ἐξαίφνης τῇ
στρατιᾷ· Ἄνδρες, νῦν μὲν ὁρῶμεν ἡμᾶς ἀπόρους ὄντας καὶ 20
ἐν τῷ ἀπόπλῳ ἔχειν τὰ ἐπιτήδεια καὶ οἴκαδε ἀπελθόντας
ὀνῆσαί τι τοὺς οἴκοι· εἰ δὲ βούλεσθε τῆς κύκλῳ χώρας περὶ
τὸν Πόντον οἰκουμένης ἐκλεξάμενοι ὅπῃ ἂν βούλησθε κατα-
σχεῖν καὶ τὸν μὲν ἐθέλοντα ἀπιέναι οἴκαδε, τὸν δὲ ἐθέλοντα
μένειν αὐτοῦ, πλοῖα δ' ὑμῖν πάρεστιν, ὥςτε ὅπῃ ἂν βούλησθε
ἐξαίφνης ἂν ἐπιπέσοιτε. Ἀκούσαντες ταῦτα οἱ ἔμποροι ἀπήγ- 21
γελλον ταῖς πόλεσι· συνέπεμψε δ' αὐτοῖς Τιμασίων ὁ Δαρ-
δανεὺς Εὐρύμαχόν τε τὸν Δαρδανέα καὶ Θώρακα τὸν Βοιώ-
τιον τὰ αὐτὰ ταῦτα ἐροῦντας· Σινωπεῖς δὲ καὶ Ἡρακλεῶται
ταῦτα ἀκούσαντες πέμπουσι πρὸς τὸν Τιμασίωνα καὶ κελεύουσι
προστατεῦσαι λαβόντα χρήματα ὅπως ἐκπλεύσῃ ἡ στρατιά. Ὁ 22
δὲ ἄσμενος ἀκούσας ἐν συλλόγῳ τῶν στρατιωτῶν ὄντων λέ-
γει τάδε.

Οὐ δεῖ προςέχειν μονῇ, ὦ ἄνδρες, οὐδὲ τῆς Ἑλλάδος
οὐδὲν περὶ πλείονος ποιεῖσθαι. Ἀκούω δέ τινας θύεσθαι
ἐπὶ τούτῳ οὐδ' ὑμῖν λέγοντας. Ὑπισχνοῦμαι δὲ ὑμῖν, ἐὰν 23
ἐκπλέητε, ἀπὸ νουμηνίας μισθοφορὰν παρέξειν Κυζικηνὸν
ἑκάστῳ τοῦ μηνός· καὶ ἄξω ὑμᾶς εἰς τὴν Τρῳάδα, ἔνθεν
καὶ εἰμί, φυγάς, καὶ ὑπάρξει ὑμῖν ἡ ἐμὴ πόλις· ἑκόντες γάρ
με δέξονται. Ἡγήσομαι δὲ αὐτὸς ἐγὼ ἔνθεν πολλὰ χρήματα 24
λήψεσθε. Ἔμπειρος δέ εἰμι τῆς Αἰολίδος καὶ τῆς Φρυγίας
καὶ τῆς Τρῳάδος καὶ τῆς Φαρναβάζου ἀρχῆς πάσης, τὰ μὲν

---

§ 20. ἐν τῷ ἀπόπλῳ auf der Fahrt von hier. — ἡμᾶς ἀπόρους ὄντας statt ἄποροι ὄντες (Gr. 56, 7 A. 5), weil das Subject als sich selbst gegenständlich betrachtend vorgestellt wird. Vgl. Gr. 55, 2 A. 3. — ἔχειν hängt von ἀπόρους ab. Def. 8, 11: ἀπορεῖν χρῆσθαι. — χώρας. zu 5, 3, 4. — ἐκλεξάμενοι. Gr. 52, 10 A. 1. — κατασχεῖν, ἀπιέναι, μένειν hängen von βούλεσθαι ab; zu denken sind sie aber auch zu βούλησθε, τὸν μὲν ἐθέλοντα, τὸν δὲ ἐθέλοντα. — δέ nach πλοῖα tritt anakoluthisch ein, als ob nicht ein hypothetischer sondern ein selbstständiger Satz vorangegangen. Gr. 69, 16 A. 4.

§ 22. προςέχειν μονῇ auf Bleiben, Ansiedelung, bedacht sein. Gr. 48, 11 A. 7. — οὐδέ vor ὑμῖν gehört nicht zu diesem, sondern zu ὑμῖν λέγοντας verbunden vgl 7, 7, 10.

§ 23 ἀπό. Gr. 68, 16 A. 2. — Κυζικηνός war dem Dareikos an Werth gleich vgl. zu 1, 1, 9. — τοῦ μηνός. zu 1, 3, 21. — ὑπάρξει wird zu Diensten sein vgl. zu 1, 1, 4. — δέξονται. Gr. 58, 4 A. 2.

§ 24. ἔνθεν. zu 2, 3, 6. — τὰ μέν-τὰ δέ theils-theils. Gr. 50, 1 A. 15. — συνεστρατεῦσθαι v. Ch. 411.

διὰ τὸ ἐκεῖθεν εἶναι, τὰ δὲ διὰ τὸ συνεστρατεῦσθαι ἐν αὐτῇ
25 σὺν Κλεάρχῳ τε καὶ Δερκυλλίδᾳ. Ἀναστὰς αὖθις Θώραξ
ὁ Βοιώτιος, ὃς ἀεὶ περὶ στρατηγίας Ξενοφῶντι διεμάχετο,
ἔφη, εἰ ἐξέλθοιεν ἐκ τοῦ Πόντου, ἔσεσθαι αὐτοῖς Χεῤῥόνη-
σον, χώραν καλὴν καὶ εὐδαίμονα, ὥςτε τῷ βουλομένῳ ἐνοι-
κεῖν, τῷ δὲ μὴ βουλομένῳ ἀπιέναι οἴκαδε. Γελοῖον δ' εἶναι
ἐν τῇ Ἑλλάδι οὔσης χώρας πολλῆς καὶ ἀφθόνου ἐν τῇ βαρ-
26 βάρων μαστεύειν. Ἔςτε δ' ἄν, ἔφη, ἐκεῖ γένησθε, κἀγώ,
καθάπερ Τιμασίων, ὑπισχνοῦμαι ὑμῖν τὴν μισθοφοράν.
Ταῦτα δὲ ἔλεγεν εἰδὼς ἃ Τιμασίωνι οἱ Ἡρακλεῶται καὶ
27 οἱ Σινωπεῖς ἐπαγγέλλοιντο ὥςτε ἐκπλεῖν. Ὁ δὲ Ξενοφῶν ἐν
τούτῳ ἐσίγα. Ἀναστὰς δὲ Φιλήσιος καὶ Λύκων οἱ Ἀχαιοὶ
ἔλεγον ὡς δεινὸν εἴη ἰδίᾳ μὲν Ξενοφῶντα πείθειν τε κατα-
μένειν καὶ θύεσθαι ὑπὲρ τῆς μονῆς [μὴ κοινούμενον τῇ στρα-
τιᾷ]· εἰς δὲ τὸ κοινὸν μηδὲν ἀγορεύειν περὶ τούτων. Ὥςτε
ἠναγκάσθη ὁ Ξενοφῶν ἀναστῆναι καὶ εἰπεῖν τάδε.
28 Ἐγώ, ὦ ἄνδρες, θύομαι μέν, ὡς ὁρᾶτε, ὁπόσα
δύναμαι καὶ ὑπὲρ ὑμῶν καὶ ὑπὲρ ἐμαυτοῦ, ὅπως ταῦτα
τυγχάνω καὶ λέγων καὶ νοῶν καὶ πράττων ὁποῖα μέλλει ὑμῖν
τε κάλλιστα καὶ ἄριστα ἔσεσθαι καὶ ἐμοί. Καὶ νῦν ἐθυό-
μην περὶ αὐτοῦ τούτου εἰ ἄμεινον εἴη ἄρχεσθαι λέγειν εἰς
ὑμᾶς καὶ πράττειν περὶ τούτων ἢ παντάπασι μηδὲ ἅπτεσθαι
29 τοῦ πράγματος. Σιλανὸς δέ μοι ὁ μάντις ἀπεκρίνατο, τὸ
μὲν μέγιστον, τὰ ἱερὰ καλὰ εἶναι· ᾔδει γὰρ καὶ ἐμὲ οὐκ ἄ-

---

§ 25. *δέ* nach *ἀναστάς* ist mit einigen Handschriften weggelassen. Gr. 59, 1 A. 11. — *ἀεὶ διεμάχετο*, wie *ἀεὶ διαφυλάττειν* Hell. 1, 1, 36, *ἀεὶ διαχρῆσθαι* Her. 1, 171. — *τῷ βουλομένῳ*, als ob *ὥστε* nicht da stände, noch von *ἔσεσθαι* abhängig.

§ 26. *τήν* der gebührenden. Gr. 50, 2 A. 4. — *ἐπαγγέλλοιντο* sich (erboten hatten und noch) erböten. Gr. 53, 1 A. 2; über das Medium 52, 8 A. 5. Die Variante *ὑπισχνοῦντο* kann veranlassen *ἐπηγγέλλοντο* zu vermuthen. — *ὥστε* unter der Bedingung daß. Gr. 65, 3 A. 1.

§ 27. *καταμένειν*. Gr. 55, 3 A. 12. — *μὴ κ. τῇ σ.* sind ein Glossem zu *ἰδίᾳ*. Krüger de auth. p. 38. — *εἰς*. wie § 28. 37. Gr. 68, 21 A. 6. — *κοινόν* gemeinheitliche Leitungsbehörde vgl. 5, 7, 17.

§ 28. *ἔσεσθαι*. Gr. 53, 8 A. 3. — *καὶ νῦν*. zu 4, 3, 11.

§ 29. *τὸ μέγιστον*. zu 1, 3, 10. — *ἄπειρον*, nämlich *τῶν ἱερῶν*. — *ἄρα*. Gr. 69, 8. — *ἐπεβούλευε* sann feindseelig darauf. Symp. 4, 52: *αἰσθάνομαί τινας ἐπιβουλεύοντας διαφθεῖραι αὐτόν*.

πειρον ὄντα διὰ τὸ ἀεὶ παρεῖναι τοῖς ἱεροῖς· ἔλεξε δὲ ὅτι
ἐν τοῖς ἱεροῖς φαίνοιτό τις δόλος καὶ ἐπιβουλὴ ἐμοί, ὡς ἄρα
γιγνώσκων ὅτι αὐτὸς ἐπεβούλευε διαβάλλειν με πρὸς ὑμᾶς.
Ἐξήνεγκε γὰρ τὸν λόγον ὡς ἐγὼ πράττειν ταῦτα διανοοίμην
ἤδη, οὐ πείσας ὑμᾶς. Ἐγὼ δὲ εἰ μὲν ἀποροῦντας ὑμᾶς ἑώ- 30
ρων, τοῦτ᾽ ἂν ἐσκόπουν ἀφ᾽ οὗ ἂν γένοιτο ὥςτε λαβόντας
ὑμᾶς πόλιν τὸν μὲν βουλόμενον ἀποπλεῖν ἤδη, τὸν δὲ
μὴ βουλόμενον, ἐπεὶ κτήσαιτο ἱκανὰ ὥστε καὶ τοὺς ἑαυ-
τοῦ οἰκείους ὠφελῆσαι τι. Ἐπεὶ δὲ ὁρῶ ὑμῖν καὶ τα 31
πλοῖα πέμποντας Ἡρακλεώτας καὶ Σινωπεῖς [ὥςτε ἐκπλεῖν]
καὶ μισθὸν ὑπισχνουμένους ὑμῖν ἄνδρας ἀπὸ νουμηνίας,
καλόν μοι δοκεῖ εἶναι σωζομένους ἔνθα βουλόμεθα
μισθὸν τῆς σωτηρίας λαμβάνειν· καὶ αὐτός τε ἀναπαύ-
ομαι ἐκείνης τῆς διανοίας καὶ ὁπόσοι πρὸς ἐμὲ προςήεσαν,
λέγοντες ὡς χρὴ ταῦτα πράττειν, ἀναπαύεσθαί φημι χρῆναι.
Οὕτω γὰρ γιγνώσκω· ὁμοῦ μὲν ὄντες πολλοί, ὥςπερ νυνί, 32
δοκεῖτε ἄν μοι καὶ ἔντιμοι εἶναι καὶ ἔχειν τὰ ἐπιτήδεια· ἐν γὰρ
τῷ κρατεῖν ἐστι καὶ τὸ λαμβάνειν τὰ τῶν ἡττόνων· διασπα-
σθέντες δ᾽ ἂν καὶ κατὰ μικρὰ γενομένης τῆς δυνάμεως οὔτ᾽ ἂν
τροφὴν δύναισθε λαμβάνειν οὔτε χαίροντες ἂν ἀπαλλάξετε.
Δοκεῖ οὖν μοι ἅπερ ὑμῖν, ἐκπορεύεσθαι εἰς τὴν Ἑλλάδα, καὶ 33
ἐάν τις μείνῃ ἢ ἀπολιπὼν ληφθῇ πρὶν ἐν ἀσφαλεῖ εἶναι πᾶν
τὸ στράτευμα, κρίνεσθαι αὐτὸν ὡς ἀδικοῦντα. Καὶ ὅτῳ
δοκεῖ, ἔφη, ταῦτα, ἀράτω τὴν χεῖρα. Ἀνέτειναν ἅπαντες.
Ὁ δὲ Σιλανὸς ἐβόα καὶ ἐπεχείρει λέγειν ὡς δίκαιον εἴη 34
ἀπιέναι τὸν βουλόμενον. Οἱ δὲ στρατιῶται οὐκ ἠνείχοντο,

---

§ 30. ὥστε. Gr. 65. 3 A. 1 E. — ὑμᾶς τὸν μὲν β. Gr. 57, 8 A. vgl. 47, 28 A. 3. — τὸν δὲ μὴ β. erg. ἀποπλεῖν ἤδη, ἀποπλεῖν. — τοὺς ἑαυτοῦ. zu 1, 1, 11.

§ 31. πέμποντας schicken wollen. Gr. 53, 1 A. 6. — ἄνδρας man vgl. § 23. 26. — ἔνθα βουλόμεθα. Gr. 62, 3 A. 2 vgl. 5, 7, 6. — μισθὸν τῆς σωτηρίας, skoptisch: Besoldung dafür daß ihr euch glücklich zurückbringen lasset. vgl. 7, 6, 30 und Luc. π. των ἐπὶ μισθῷ συν. 20: προςλήψῃ μισθὸν τῆς τοιαύτης εὐδαιμονίας. — διανοίας. Gr. 47, 13 A. 7.

§ 32. ὁμοῦ μέν ohne γάρ. zu 4, 6, 10. — ἄν. Gr. 69, 7 A. 5. vgl. 64, 2 A. 2. — ἐν γάρ. Derselbe Gedanke 3, 2, 28. — διασπασθέντες καὶ γενομένης. zu 1, 10, 6. — οὔτε χαίροντες. Gr. 56, 8 A. 2. — ἂν ἀπαλλάξετε. zu 2, 3, 18; über das Activ Gr. 52, 2 A. 11.

§ 33. ἀπολιπών. Gr. 56, 7 A. 2. — ἀσφαλεῖ Gr. 43, 4 A. 22.

ἀλλ' ἠπείλουν αὐτῷ, εἰ λήψονται ἀποδιδράσκοντα, ὅτι τὴν δί-
35 κην ἐπιθήσοιεν. Ἐντεῦθεν, ἐπεὶ ἔγνωσαν οἱ Ἡρακλεῶται ὅτι
ἐκπλεῖν δεδογμένον εἴη καὶ Ξενοφῶν αὐτὸς ἐπεψηφικὼς εἴη,
τὰ μὲν πλοῖα πέμπουσι, τὰ δὲ χρήματα ἃ ὑπέσχοντο Τιμα-
36 σίωνι καὶ Θώρακι ἐψευσμένοι ἦσαν [τῆς μισθοφορᾶς]. Ἐν-
ταῦθα ἐκπεπληγμένοι ἦσαν καὶ ἐδεδίεσαν τὴν στρατιὰν οἱ τὴν
μισθοφορὰν ὑπεσχημένοι. Καὶ παραλαβόντες οὗτοι καὶ τοὺς ἄλ-
λους στρατηγοὺς οἷς ἀνεκεκοίνωντο ἃ πρόσθεν ἔπραττον, ἅπαντες
δ' ἦσαν πλὴν Νέωνος τοῦ Ἀσιναίου, ὃς Χειρισόφῳ ὑπεστρατή-
γει, Χειρίσοφος δὲ οὔπω παρῆν, ἔρχονται πρὸς Ξενοφῶντα
καὶ λέγουσιν ὅτι μεταμέλει αὐτοῖς καὶ δοκοίη κράτιστον εἶναι
πλεῖν εἰς Φᾶσιν, ἐπεὶ πλοῖα ἐκεῖ ἐστι, καὶ κατασχεῖν τὴν
37 Φασιανῶν χώραν. Αἰήτου δὲ ὑϊδοῦς ἐτύγχανε βασιλεύων
αὐτῶν. Ξενοφῶν δὲ ἀπεκρίνατο ὅτι οὐδὲν ἂν τούτων εἴποι
εἰς τὴν στρατιάν· ὑμεῖς δὲ συλλέξαντες, ἔφη, εἰ βούλεσθε,
λέγετε. Ἐνταῦθα ἀποδείκνυται Τιμασίων ὁ Δαρδανεὺς γνώ-
μην μὴ ἐκκλησιάζειν, ἀλλὰ τοὺς ἑαυτοῦ ἕκαστον λοχαγοὺς
πρῶτον πειρᾶσθαι πείθειν. Καὶ ἀπελθόντες ταῦτ' ἐποίουν.
1 ζ'. Οἱ δὲ στρατιῶται ἀνεπύθοντο ταῦτα πραττόμενα.
Καὶ ὁ Νέων λέγει ὡς Ξενοφῶν ἀναπεπεικὼς τοὺς ἄλλους
στρατηγοὺς διανοεῖται ἄγειν τοὺς στρατιώτας ἐξαπατήσας πά-
2 λιν εἰς Φᾶσιν. Ἀκούσαντες δ' οἱ στρατιῶται χαλεπῶς ἔφε-
ρον· καὶ σύλλογοι ἐγίγνοντο καὶ κύκλοι συνίσταντο καὶ μάλα
φοβεροὶ ἦσαν μὴ ποιήσειαν οἷα καὶ τοὺς τῶν Κόλχων κήρυ-
κας ἐποίησαν καὶ τοὺς ἀγορανόμους· ὅσοι γὰρ μὴ εἰς τὴν

---

§ 35. ἐψευσμένοι ἦσαν hatten fälschlich erwähnt, versprochen, wie ὁπλίτας ψεύδεσθαι Thuk. 6, 17.

§ 36. ἐδεδίεσαν. Gr. 40 unter δει-. — ἀνεκεκοίνωντο. zu 3, 1, 5. — ἐκεῖ, zu Kotyora; ähnlich ἐκεῖσε 6, 4, 36.

§ 37. ὑϊδοῦς ist geschrieben nach Elmsley zu So. OK. p. 83. vgl. Gr. 4, 2 A. — αὐτῶν. Gr. 47, 20. — ἀποδείκνυται γνώμην. zu 1, 6, 9. — μή. Gr. 67, 7 A. 1. — ἐκκλησιάζειν. Gr. 55, 3 A. 13.

C. 7. § 2. σύλλογοι Zusammenrottungen. Dem. 19, 122: σύλλογοι καὶ λόγοι παντοδαποὶ κατὰ τὴν ἀγορὰν ἐγίγνοντο τότε. — ἐγίγνοντο. zu 1, 2, 17. — κύκλοι kreisförmige Versammlungen. Hell. 4, 4, 3: ἔπαιον συνεστηκότα ἐν κύκλῳ. — φοβεροὶ ἦσαν es war von ihnen zu fürchten. Hiero 6, 15: φοβερὸς μὴ ἀνήκεστόν τι ποιήσῃ. — τούς, weil diese Vorfälle, erst § 13 ff. und 20 ff. erwähnt, den Theilnehmern des Zuges bekannt waren; eben so τόν 5, 8, 6.

θάλατταν κατέφυγον κατελεύσθησαν. Ἐπεὶ δὲ ᾐσθάνετο 3
ὁ Ξενοφῶν, ἔδοξεν αὐτῷ ὡς τάχιστα συναγαγεῖν αὐτῶν
ἀγορὰν καὶ μὴ ἐᾶσαι συλλεγῆναι αὐτομάτους, καὶ ἐκέ-
λευσε τὸν κήρυκα συλλέξαι ἀγοράν. Οἱ δ᾽ ἐπεὶ τοῦ κήρυκος 4
ἤκουσαν, συνέδραμον καὶ μάλα ἑτοίμως. Ἐνταῦθα Ξενοφῶν
τῶν μὲν στρατηγῶν οὐ κατηγόρει ὅτι ἦλθον πρὸς αὐτόν, λέ-
γει δὲ ὧδε.

Ἀκούω τινὰ διαβάλλειν, ὦ ἄνδρες, ἐμὲ ὡς ἐγὼ ἄρα 5
ἐξαπατήσας ὑμᾶς μέλλω ἄγειν εἰς Φᾶσιν. Ἀκούσατε οὖν
μου πρὸς θεῶν· καὶ ἐὰν μὲν ἐγὼ φαίνωμαι ἀδικῶν, οὐ χρή
με ἐνθένδε ἀπελθεῖν πρὶν ἂν δῶ τὴν δίκην· ἂν δ᾽ ὑμῖν φαί-
νωνται ἀδικοῦντες οἱ ἐμὲ διαβάλλοντες, οὕτως αὐτοῖς χρῆσθε
ὥςπερ ἄξιον. Ὑμεῖς δ᾽, ἔφη, ἴστε δήπου ὁπόθεν ὁ ἥλιος ἀ- 6
νίσχει καὶ ὅποι δύεται· καὶ ὅτι ἐὰν μέν τις εἰς τὴν Ἑλλάδα
μέλλῃ ἰέναι, πρὸς ἑσπέραν δεῖ πορεύεσθαι· ἢν δέ τις βού-
ληται εἰς τοὺς βαρβάρους, τοὔμπαλιν πρὸς ἕω. Ἔστιν οὖν
ὅςτις τοῦτο δύναιτ᾽ ἂν ὑμᾶς ἐξαπατῆσαι ὡς ὁ ἥλιος ἔνθεν
μὲν ἀνίσχει, δύεται δ᾽ ἐνταῦθα, ἔνθα δὲ δύεται, ἀνίσχει
δ᾽ ἐντεῦθεν; Ἀλλὰ μὴν καὶ τοῦτό γε ἐπίστασθε ὅτι βορέας μὲν 7
ἔξω τοῦ Πόντου εἰς τὴν Ἑλλάδα φέρει, νότος δὲ εἴσω εἰς
Φᾶσιν· καὶ λέγετε, ὅταν ὁ βοῤῥᾶς πνέῃ, ὡς καλοὶ πλοῖ εἰσὶν
εἰς τὴν Ἑλλάδα. Τοῦτο οὖν ἔστιν ὅπως τις ἂν ὑμᾶς ἐξαπα-
τήσαι ὥςτε ἐμβαίνειν ὁπόταν νότος πνέῃ; Ἀλλὰ γὰρ ὁπόταν 8
γαλήνη ᾖ ἐμβιβῶ. Οὐκουν ἐγὼ μὲν ἐν ἑνὶ πλοίῳ πλευσοῦμαι,
ὑμεῖς δὲ τοὐλάχιστον ἐν ἑκατόν. Πῶς ἂν οὖν ὑμᾶς ἐγὼ ἢ

---

§ 3. *ἀγορά* für *ἐκκλησία* ist bei den Attikern sehr selten; *ἀγοράν ποιῆσαι τῶν φυλῶν* Aesch. 3, 27.

§ 5. *ὡς ἄρα*. Gr. 69, 8 A. — *χρῆσθε* behandelt.

§ 6. *τοὔμπαλιν*. zu 4, 3, 32. — *ἔστιν ὅστις* Gr. 61, 5 A. 1. — *τοῦτο*. Gr. 46, 5 A. 4 vgl. 5, 7, 7. 11. 7, 6, 23. (Selten sind Fälle wie *Ἡρακλῆς τὸ δεῖπνον ἐξαπατώμενος* Ar. We. 60.) — *ἔνθεν* für *ἔνθα* und *ἔνθα* für *ἔνθεν* Schäfer; über *μέν-δέ* (üblicher *μέν*) — und *δέ-δέ* zu 3, 1, 43 vgl. zu 5, 6, 12 u. Her. 2, 39.

§ 7. *εἴσω* erg. *τοῦ Πόντου*. — *πλοῖ*. Gr. 44, 3 A. 5.

§ 8. *ἀλλὰ γάρ*. zu 3, 2, 25. — *τοὐλάχιστον* wenigstens. Gr. 46, 3 A. 3. — *ἑκατόν*. Passender als die Frage scheint hier ironische Affirmation: ich also werde wohl nicht (nur) in Einem Schiffe segeln, während ihr wenigstens in hundert. Gr. 69, 51 A. 2.

βιασαίμην σὺν ἐμοὶ πλεῖν μὴ βουλομένους ἢ ἐξαπατήσας ἄγοι-
9 μι; Ποιῶ δ' ὑμᾶς ἐξαπατηθέντας καὶ καταγοητευθέντας ὑπ' ἐ-
μοῦ ἥκειν εἰς Φᾶσιν· καὶ δὴ καὶ ἀποβαίνομεν εἰς τὴν χώραν·
γνώσεσθε δήπου ὅτι οὐκ ἐν τῇ Ἑλλάδι ἐστέ· καὶ ἐγὼ μὲν
ἔσομαι ὁ ἐξηπατηκὼς εἰς ὑμᾶς, ὑμεῖς δὲ οἱ ἐξηπατημένοι ἐγ-
γὺς μυρίων ἔχοντες ὅπλα. Πῶς ἂν οὖν εἷς ἀνὴρ μᾶλλον
δοίη δίκην ἢ οὕτω περὶ αὑτοῦ τε καὶ ὑμῶν βουλευόμενος.
10 Ἀλλ' οὗτοί εἰσιν οἱ λόγοι ἀνδρῶν ἠλιθίων καὶ ἐμοὶ
φθονούντων, ὅτι ἐγὼ ὑφ' ὑμῶν τιμῶμαι. Καίτοι οὐ δικαίως
γ' ἄν μοι φθονοῖεν· τίνα γὰρ αὐτῶν ἐγὼ κωλύω ἢ λέγειν,
εἴ τίς τι δύναται ἀγαθόν, ἐν ὑμῖν, ἢ μάχεσθαι, εἴ τις ἐθέ-
λει, ὑπὲρ ὑμῶν τε καὶ ἑαυτοῦ, ἢ ἐγρηγορέναι περὶ τῆς ὑμε-
τέρας ἀσφαλείας ἐπιμελόμενον; Τί γάρ; ἄρχοντας αἱρουμέ-
νων [ὑμῶν] ἐγὼ τίνι ἐμποδών εἰμι; Παρίημι, ἀρχέτω· μό-
11 νον ἀγαθόν τι ποιῶν ὑμᾶς φαινέσθω. Ἀλλὰ γὰρ ἐμοὶ μὲν
μὲν ἀρκεῖ περὶ τούτων τὰ εἰρημένα· εἰ δέ τις ὑμῶν ἢ αὐτὸς
ἂν ἐξαπατηθῆναι οἴεται ταῦτα ἢ ἄλλον ἐξαπατῆσαι [ταῦτα]
12 λέγων διδασκέτω. Ὅταν δὲ τούτων ἅλις ἔχητε, μὴ ἀπέλθητε
πρὶν ἂν ἀκούσητε οἷον ὁρῶ ἐν τῇ στρατιᾷ ἀρχόμενον πρᾶ-
γμα· ὃ εἰ ἔπεισι καὶ ἔσται οἷον ὑποδείκνυσιν, ὥρα ἡμῖν βου-
λεύεσθαι ὑπὲρ ἡμῶν αὐτῶν, μὴ κάκιστοί τε καὶ αἴσχιστοι
ἄνδρες ἀποφαινώμεθα καὶ πρὸς θεῶν καὶ πρὸς ἀνθρώπων
καὶ φιλίων καὶ πολεμίων, καὶ καταφρονηθῶμεν.
13 Ἀκούσαντες ταῦτα οἱ στρατιῶται ἐθαύμασάν τε ὅ,τι εἴη
καὶ λέγειν ἐκέλευον. Ἐκ τούτου ἄρχεται πάλιν. Ἐπίστασθέ

---

§. 9. ποιῶ ich setze den Fall. — καὶ δὴ καὶ ἀποβαίνομεν und in der That (angenommen) wir landen sogar. Gr. 54, 1 A. 1. — ἐγγύς. zu 4, 2, 28. — εἷς ἀνήρ ein Einzelner, der also keine Vertheidiger hat. — βουλευόμενος. zu 2, 3, 23.

§ 10. ἀνδρῶν. Gr. 47, 6 A. 1. — ἐγώ τινι Bothe. — παρίημι ich gewähre es ihm, erg. ἄρχειν. Her. 7, 161: οὐδενὶ παρήσομεν ναυαρχέειν. Ueber das Asyndeton Gr. 59, 1 A. 8. — μόνον. Gr. 51, 4 A. 4.

§ 11. ἀλλὰ γάρ. zu 3, 2, 26. — ἄλλον ist Object. — ἐξαπατῆσαι erg. ἄν. zu 1, 6, 2.

§ 12. ὅταν τ. ἅ. ἔχητε wenn ihr genug davon, es abgethan habet. — εἰ ἔπεισι wenn es eindringen sollte. Gr. 54, 12 A. 2. — οἷον erg. ἔσεσθαι. Gr. 62, 4 A. 1. — ὑποδείκνυσιν unmerklich, leise zeigt. Gr. 68, 46 A. 18. Pol. 31, 19: πολλὰς ὑποδεικνύουσιν ἀφορμὰς οἱ ἐνεστῶτες καιροί. — βουλεύεσθαι. Gr. 50, 6 A. 4. — πρός. zu 1, 6, 6. — καταφρονηθῶμεν. Gr. 52, 4 A. 1.

§ 13. ὅ,τι. zu 1, 8, 16. — ὅτι. Gr. 56, 7 A. 12. — ὅθεν. Gr. 66, 3 A. 1.

που ὅτι χωρία ἦν ἐν τοῖς ὄρεσι βαρβαρικά, φίλια Κερασουν-
τίοις, ὅθεν κατιόντες τινὲς καὶ ἱερεῖα ἐπώλουν ἡμῖν καὶ ἄλλα
ὧν εἶχον, δοκοῦσι δέ μοι καὶ ὑμῶν τινες εἰς τὸ ἐγγυτάτω χωρίον
τούτων ἐλθόντες ἀγοράσαντές τι πάλιν ἀπελθεῖν. Τοῦτο καταμα- 14
θὼν Κλεάρετος ὁ λοχαγὸς ὅτι καὶ μικρὸν εἴη καὶ ἀφύλακτον
διὰ τὸ φίλιον νομίζειν εἶναι, ἔρχεται ἐπ' αὐτοὺς νυκτὸς ὡς
πορθήσων, οὐδενὶ ἡμῶν εἰπών. Διενενόητο δέ, εἰ λάβοι τὸ 15
χωρίον, εἰς μὲν τὸ στράτευμα μηκέτι ἐλθεῖν, ἐμβὰς δ' εἰς
πλοῖον ἐν ᾧ ἐτύγχανον οἱ σύσκηνοι αὐτοῦ παραπλέοντες καὶ
ἐνθέμενος εἴ τι λάβοι ἀποπλέων οἴχεσθαι ἔξω τοῦ Πόντου.
Καὶ ταῦτα συνωμολόγησαν αὐτῷ οἱ ἐκ τοῦ πλοίου σύσκηνοι,
ὡς ἐγὼ νῦν αἰσθάνομαι. Παρακαλέσας οὖν ὁπόσους ἔπειθεν
ἦγεν ἐπὶ τὸ χωρίον. Πορευόμενον δ' αὐτὸν φθάνει ἡμέρα 16
γενομένη, καὶ συστάντες οἱ ἄνθρωποι ἀπὸ ἰσχυρῶν τόπων
βάλλοντες καὶ παίοντες τόν τε Κλεάρετον ἀποκτείνουσι καὶ
τῶν ἄλλων συχνούς· οἱ δέ τινες καὶ εἰς Κερασοῦντα αὐτῶν
ἀποχωροῦσι. Ταῦτα δ' ἦν ἐν τῇ ἡμέρᾳ ᾗ ἡμεῖς δεῦρο ἐξωρ- 17
μῶμεν πεζῇ· τῶν δὲ πλεόντων ἔτι τινὲς ἦσαν ἐν Κερασοῦντι,
οὔπω ἀνηγμένοι.

Μετὰ τοῦτο, ὡς οἱ Κερασούντιοι λέγουσιν, ἀφικνοῦνται
τῶν ἐκ τοῦ χωρίου τρεῖς ἄνδρες τῶν γεραιτέρων πρὸς τὸ
κοινὸν τὸ ἡμέτερον χρῄζοντες ἐλθεῖν. Ἐπεὶ δ' ἡμᾶς οὐ κατέ- 18
λαβον, πρὸς τοὺς Κερασουντίους ἔλεγον ὅτι θαυμάζοιεν τί
ἡμῖν δόξειεν ἐλθεῖν ἐπ' αὐτούς. Ἐπεὶ μέντοι σφεῖς λέγειν,

---

§ 14. αὐτούς, τοὺς ἐν τῷ χωρίῳ. vgl. zu 5, 2, 2.

§ 15. διενενόητο. Gr. 53, 4 A. 3. — ἐνθέμενος. zu 1, 4, 7. — εἴ τι. zu 1, 5, 1. — ἐκ, weil als Standpunkt der Betrachtung hier das Land gedacht wird. Gr. 50, 8 A. 17 vgl. zu 5, 4, 3.

§ 16. γενομένη. Gr. 56, 5 A. 5. — τινές. zu 2, 3, 15.

§ 17. ἐν τῇ. Gr. 48, 2 A. 3. — τῶν πλεόντων 5, 4, 1 vgl. 3, 1. — τῶν ἐκ. zu 1, 2, 3. — κοινόν. zu 5, 6, 27.

§ 18. ἐπεὶ — ἔφασαν als jedoch sie, die Kerasuntier, sagten sie, erklärt hätten. Daß ἔφασαν ὅτι nicht zu verbinden sei zeigt der Sinn und Gr. 65, 1 A. 4; daß eben so wenig ἥδεσθαι sich an ἔφασαν anschließe beweist die Stellung. Nicht nöthig ist vielleicht das Komma nach λέγειν. Gr. 55, 4 A 6. Ueber σφεῖς, wofür sonst σφᾶς stand, Gr. 55, 2 A. 1. Thuk. 5, 61: ἐν καιρῷ γὰρ παρεῖναι σφεῖς. — ἀπὸ κοινοῦ nach gemeinsamem Beschlusse. — ἥδεσθαι hätten sie sich gefreut. Gr. 65, 11 A 6. — καὶ κελεύειν schließt sich an μέλλειν an. — αὐτούς, τοὺς τρεῖς ἄνδρας § 17. — τοὺς τούτου δεομένους, die Freunde oder Verwandten der Gebliebenen unter denen die noch nicht abgesegelt waren § 17.

ἔφασαν, ὅτι οὐκ ἀπὸ κοινοῦ γένοιτο τὸ πρᾶγμα, ἥδεσθαί τε
αὐτοὺς καὶ μέλλειν ἐνθάδε πλεῖν, ὡς ἡμῖν λέξειαν τὰ γενό-
μενα, καὶ τοὺς νεκροὺς κελεύειν αὐτοὺς θάπτειν λαβόντας
19 τοὺς τούτου δεομένους. Τῶν δ' ἀποφυγόντων τινὰς Ἑλλή-
νων τυχεῖν ἔτι ὄντας ἐν Κερασοῦντι· αἰσθόμενοι δὲ τοὺς βαρ-
βάρους ὅποι ἴοιεν, αὐτοί τε ἐτόλμησαν βάλλειν τοῖς λίθοις
καὶ τοῖς ἄλλοις παρεκελεύοντο. Καὶ οἱ ἄνδρες ἀποθνήσκουσι
τρεῖς ὄντες οἱ πρέσβεις καταλευσθέντες.
20 Ἐπεὶ δὲ τοῦτο ἐγένετο, ἔρχονται πρὸς ἡμᾶς οἱ Κερασούν-
τιοι καὶ λέγουσι τὸ πρᾶγμα· καὶ ἡμεῖς οἱ στρατηγοὶ ἀκού-
σαντες ἠχθόμεθά τε τοῖς γεγενημένοις καὶ ἐβουλευόμεθα σὺν
τοῖς Κερασουντίοις ὅπως ἂν ταφείησαν οἱ τῶν Ἑλλήνων νε-
21 κροί. Συγκαθήμενοι δ' ἔξωθεν τῶν ὅπλων ἐξαίφνης ἀκού-
ομεν θορύβου πολλοῦ, Παῖε, παῖε, βάλλε, βάλλε. Καὶ τά-
χα δὴ ὁρῶμεν πολλοὺς προσθέοντας, λίθους δ' ἔχοντας ἐν
22 ταῖς χερσί, τοὺς δὲ καὶ ἀναιρουμένους. Καὶ οἱ μὲν Κερα-
σούντιοι, ὡς ἂν καὶ ἑωρακότες τὸ παρ' ἑαυτοῖς πρᾶγμα, δεί-
σαντες ἀποχωροῦσι πρὸς τὰ πλοῖα. Ἦσαν δὲ νὴ Δία καὶ
23 ἡμῶν οἳ ἔδεισαν. Ἔγωγε μὴν ἦλθον πρὸς αὐτοὺς καὶ ἠρώ-
των ὅ,τι ἐστὶ τὸ πρᾶγμα. Τῶν δὲ ἦσαν μὲν οἳ οὐδὲν ᾔδε-
σαν, ὅμως δὲ λίθους εἶχον ἐν ταῖς χερσίν. Ἐπεὶ δὲ καὶ εἰ-
δότι τινὶ ἐνέτυχον, λέγει μοι ὅτι οἱ ἀγορανόμοι δεινότατα
24 ποιοῦσι τὸ στράτευμα. Καὶ ἐν τούτῳ τις ὁρᾷ τὸν ἀγορανό-
μον Ζήλαρχον πρὸς τὴν θάλατταν ἀποχωροῦντα, καὶ ἀνέκρα-
γεν· οἱ δὲ ὡς ἤκουσαν, ὥςπερ ἢ συὸς ἀγρίου ἢ ἐλάφου φα-

---

§ 19. *τινάς.* zu 3, 3, 4. — *αἰσθόμενοι* Uebergang zur directen Rede, hier des Schriftstellers vgl. zu 1, 3, 14. — *τοῖς* hinzeigend, wie es in dieser Formel gew. hinzugefügt wird. Gr. 50, 2 A. 1 vgl. 4, 2, 4. 7, 7, 54. — *τοῖς ἄλλοις.* Gr. 48, 7 A. 15. — *παρεκελεύοντο.* zu 3, 1, 44.

§ 20. *ἡμεῖς οἱ.* zu 1, 7, 7. — *τοῖς γεγενημένοις.* Gr. 48, 15 A. 6. — *ταφείησαν.* Gr. 30, 9 A. 2.

§ 21. *λίθους δ'.* Aehnlich steht *δέ* 7, 1, 27. 2, 5. — *ἀναιρουμένους.* Erwarten würde man *ἀναιρομένους.* Doch vgl. So. OK. 424: *ἐπαναιροῦνται δόρυ.*

§ 22. *ὡς ἂν* erg. *ἀποχωροῖεν.* Gr. 69, 7 A. 2. Mem 3, 6, 4: *διεσιώπησεν ὡς ἂν τότε σκοπῶν ὁπόθεν ἄρχοιτο.* — *ἦσαν οἵ.* Gr. 61, 5 A. 1. — *ἡμῶν.* Gr. 47, 28 A. 2.

νέντος ἵενται ἐπ' αὐτόν. Οἱ δ' αὖ Κερασούντιοι ὡς εἶδον 25
ὁρμῶντας καθ' ἑαυτούς, σαφῶς νομίζοντες ἐπὶ σφᾶς ἵεσθαι,
φεύγουσι δρόμῳ καὶ ἐμπίπτουσιν εἰς τὴν θάλατταν. Συνεις-
έπεσον δὲ καὶ ἡμῶν αὐτῶν τινές, καὶ ἐπνίγετο ὅςτις μὴ ἐτύγ-
χανεν ἐπιστάμενος νεῖν. Καὶ τούτους τί δοκεῖτε; Ἠδίκουν 26
μὲν οὐδέν, ἔδεισαν δὲ μὴ λύττα τις ὥςπερ κυσὶν ἡμῖν ἐμπε-
πτώκοι.

Εἰ οὖν ταῦτα τοιαῦτα ἔσται, θεάσασθε οἵα ἡ κατάστα-
σις ἡμῖν ἔσται τῆς στρατιᾶς. Ὑμεῖς μὲν οἱ πάντες οὐκ ἔσε- 27
σθε κύριοι οὔτε ἀνελέσθαι πόλεμον ᾧ ἂν βούλησθε
οὔτε καταλῦσαι, ἰδίᾳ δὲ ὁ βουλόμενος ἄξει στράτευμα
ἐφ' ὅ,τι ἂν ἐθέλῃ. Κἄν τινες πρὸς ὑμᾶς ἴωσι πρέ-
σβεις ἢ εἰρήνης δεόμενοι ἢ ἄλλου τινός, κατακαίνοντες
τούτους οἱ βουλόμενοι ποιήσουσιν ὑμᾶς τῶν λόγων μὴ ἀκοῦ-
σαι τῶν πρὸς ὑμᾶς ἰόντων. Ἔπειτα δὲ οὓς μὲν ἂν ὑμεῖς 28
ἅπαντες ἕλησθε ἄρχοντας ἐν οὐδεμιᾷ χώρᾳ ἔσονται, ὅςτις
δ' ἂν ἑαυτὸν ἕληται στρατηγὸν καὶ ἐθέλῃ λέγειν, Βάλλε, βάλλε,
οὗτος ἔσται ἱκανὸς καὶ ἄρχοντα κατακανεῖν καὶ ἰδιώτην ὑμῶν
ὃν ἂν ἐθέλῃ ἄκριτον, ἢν ὦσιν οἱ πεισόμενοι αὐτῷ, ὥςπερ
καὶ νῦν ἐγένετο. Οἷα δὲ ὑμῖν καὶ διαπεπράχασιν οἱ αὐθαί- 29
ρετοι οὗτοι στρατηγοὶ σκέψασθε. Ζήλαρχος μὲν γὰρ ὁ ἀγο-
ρανόμος εἰ μὲν ἀδικεῖ ὑμᾶς, οἴχεται ἀποπλέων οὐ δοὺς ὑμῖν
δίκην· εἰ δὲ μὴ ἀδικεῖ, φεύγει ἐκ τοῦ στρατεύματος δείσας
μὴ ἀδίκως ἄκριτος ἀποθάνῃ. Οἱ δὲ καταλεύσαντες τοὺς πρέ- 30
σβεις διεπράξαντο ὑμῖν μόνοις μὲν τῶν Ἑλλήνων εἰς Κερα-

---

§ 25. ὁρμῶντας. zu 3, 4, 33. — κατά auf — zu. Gr. 68, 25 A. 1. — ἵεσθαι erg. αὐτούς. Gr. 60, 7 A. 1.

§ 26. τούτους τί δοκεῖτε was glaubt ihr von diesen. Gr. 62, 3 A. 5. Mem. 4, 2, 21: τί σοι δοκεῖ ὁ τοιοῦτος.

§ 27. οἱ. Gr. 50, 8 A. 2 u. 11 A. 12. — ἐφ' ὅ,τι. zu 1, 2, 2. — ἀκοῦσαι. zu 1, 6, 2. — τῶν ἰόντων wird von λόγων regiert.

§ 28. οὕς. Gr. 51, 13 A. 1. — ὑμῶν hängt von ὅς ab. zu 1, 7, 13. — οἱ. zu 2, 3, 5.

§ 29. καί nicht bloß begangen, sondern auch. — ἀδικεῖ. Gr. 53, 1 A. 3. — οἴχεται. Gr. 53, 1 A. 4.

§ 30. ἀσφαλὲς εἶναι erg. ἀφικνεῖσθαι aus ἀφικνῆσθε. Mem. 2, 3, 7: ἵππος τῷ ἀνεπιστήμονι μέν, ἐγχειροῦντι δὲ χρῆσθαι ζημία ἐστίν. Bei der Lesart ἀφικνεῖσθαι ist ἀφικνῆσθε zu ἐὰν μή zu ergänzen. And. 1, 89: μηδ' ἐπ' ἀνδρὶ νόμον τιθέναι, ἐάν μὴ τὸν αὐτὸν ἐπὶ πᾶσιν Ἀθηναίοις. Gr. 62, 4 A. 1. — κῆρυξ. Gr. 57, 3.

σοῦντα μὴ ἀσφαλὲς εἶναι, ἐὰν μὴ σὺν ἰσχύι ἀφικνῆσθε· τοὺς
δὲ νεκροὺς οὓς πρόσθεν αὐτοὶ οἱ κατακανόντες ἐκέλευον
θάπτειν, τούτους διεπράξαντο μηδὲ σὺν κηρυκίῳ ἔτι ἀσφα-
λὲς εἶναι ἀνελέσθαι. Τίς γὰρ ἐθελήσει κῆρυξ ἰέναι κήρυκας
31 ἀπεκτονώς; Ἀλλ' ἡμεῖς Κερασουντίων θάψαι αὐτοὺς ἐδεή-
θημεν. Εἰ μὲν οὖν καλῶς ἔχει ταῦτα, δοξάτω ὑμῖν, ἵνα ὡς
τοιούτων ἐσομένων καὶ φυλακὴν ἰδίᾳ ποιήσῃ τις καὶ τὰ
32 [ἐρυμνὰ] ὑπερδέξια πειρᾶται ἔχων σκηνοῦν. Εἰ μέντοι δοκεῖ
ὑμῖν θηρίων, ἀλλὰ μὴ ἀνθρώπων εἶναι τὰ τοιαῦτα ἔργα,
σκοπεῖτε παῦλάν τινα αὐτῶν· εἰ δὲ μή, πρὸς Διὸς πῶς ἢ
θεοῖς θύσομεν ἡδέως, ποιοῦντες ἔργα ἀσεβῆ, ἢ τοῖς πολε-
33 μίοις πῶς μαχούμεθα, ἢν ἀλλήλους κατακαίνωμεν; Πόλις
δὲ φιλία τίς ἡμᾶς δέξεται, ἥτις ἂν ὁρᾷ τοσαύτην ἀνομίαν ἐν
ἡμῖν; Ἀγορὰν δὲ τίς ἄξει θαῤῥῶν, ἢν περὶ τὰ μέγιστα το-
σαῦτα ἐξαμαρτάνοντες φαινώμεθα; Οὗ δὲ δὴ πάντων οἰό-
μεθα τεύξεσθαι ἐπαίνου, τίς ἂν ἡμᾶς τοιούτους ὄντας ἐπαι-
νέσειεν; Ἡμεῖς μὲν γὰρ οἶδ' ὅτι πονηροὺς ἂν φαίημεν εἶναι
τοὺς τὰ τοιαῦτα ποιοῦντας.
31 Ἐκ τούτου ἀνιστάμενοι πάντες ἔλεγον τοὺς μὲν τούτων
ἄρξαντας δοῦναι δίκην, τοῦ δὲ λοιποῦ μηκέτι ἐξεῖναι ἀνομίας
ἄρξαι· ἐὰν δέ τις ἄρξῃ, ἄγεσθαι αὐτοὺς ἐπὶ θανάτῳ· τοὺς
δὲ στρατηγοὺς εἰς δίκας πάντας καταστῆσαι· εἶναι δὲ δίκας
καὶ εἴ τι ἄλλο τις ἠδίκητο ἐξ οὗ Κῦρος ἀπέθανε· δικαστὰς
δὲ τοὺς λοχαγοὺς ἐποιήσαντο. Παραινοῦντος δὲ Ξενοφῶντος
καὶ τῶν μάντεων συμβουλευόντων ἔδοξε καὶ καθῆραι τὸ
στράτευμα. Καὶ ἐγένετο καθαρμός.
1 η'. Ἔδοξε δὲ καὶ τοὺς στρατηγοὺς δίκην ὑποσχεῖν τοῦ
παρεληλυθότος χρόνου. Καὶ διδόντων Φιλήσιος μὲν ὦφλε
καὶ Ξανθικλῆς τῶν γαυλικῶν χρημάτων τὸ μείωμα εἴκοσι

---

§ 31. ἀλλά. zu 5, 1, 7. — δοξάτω ὑμῖν beschließet es förmlich. — ὡς τοιούτων ἐσομένων in der Voraussetzung daß Solches statt finden werde. Gr. 69, 63 A 3.

§ 33. περί. zu 3, 2, 20. — τὰ μέγιστα, göttliches und menschliches Recht. — οὗ-ἐπαινέσειεν. Man construire τίς ἂν ἡμᾶς ἐπαινέσειε τὸν ἔπαινον οὗ πάντων οἰόμεθα τεύξεσθαι. Gr. 51, 12 und über τυγχάνειν τί τινος zu 1, 4, 15. — ἡμεῖς μέν. zu 1, 3, 17.

§ 34. δοῦναι. zu 1, 3, 8. — τοῦ λοιποῦ. Gr. 46, 3 A. 2 vgl. 6, 2, 11. — ἄρξαι. zu 1, 4, 15. — αὐτούς. zu 1, 4, 8. — ἐξ οὗ. Gr. 43, 4 A. 7.

C. 8. § 1. δίκην τοῦ. Gr. 47, 25 A. 1. — φυλακῆς. zu 1,

μνᾶς, Σοφαίνετος δέ, ὅτι ἄρχων αἱρεθεὶς κατημέλει, δέκα
μνᾶς. Ξενοφῶντος δὲ κατηγόρησάν τινες φάσκοντες παίε-
σθαι ὑπ᾽ αὐτοῦ καὶ ὡς ὑβρίζοντος τὴν κατηγορίαν ἐποιοῦντο.
Καὶ ὁ Ξενοφῶν ἀναστὰς ἐκέλευσεν εἰπεῖν πρῶτον τὸν πρῶ- 2
τον λέξαντα ποῦ καὶ ἐπλήγη. Ὁ δὲ ἀποκρίνεται· Ὅπου καὶ
τῷ ῥίγει ἀπωλλύμεθα καὶ χιὼν πλείστη ἦν. Ὁ δὲ εἶπεν· 3
Ἀλλὰ μὴν καὶ χειμῶνός γε ὄντος οἵου λέγεις, σίτου δὲ ἐπι-
λελοιπότος, οἴνου δὲ μηδ᾽ ὀσφραίνεσθαι παρόντος, ὑπὸ δὲ
πόνων πολλῶν ἀπαγορευόντων, πολεμίων δὲ ἑπομένων, εἰ
ἐν τοιούτῳ καιρῷ ὕβριζον, ὁμολογῶ καὶ τῶν ὄνων ὑβριστό-
τερος εἶναι, οἷς φασιν ὑπὸ τῆς ὕβρεως κόπον οὐκ ἐγγίγνε-
σθαι. Ὅμως δὲ καὶ λέξον, ἔφη, ἐκ τίνος ἐπλήγης. Πότερον 4
ᾔτουν τί σε καὶ ἐπεί μοι οὐκ ἐδίδους ἔπαιον; ἀλλ᾽ ἀπῄτουν;
ἀλλὰ περὶ παιδικῶν μαχόμενος; ἀλλὰ μεθύων ἐπαρῴνησα;
Ἐπεὶ δὲ τούτων οὐδὲν ἔφησεν, ἐπήρετο αὐτὸν εἰ ὁπλιτεύοι. 5
Οὐκ ἔφη. Πάλιν εἰ πελτάζοι. Οὐδὲ τοῦτ᾽ ἔφη, ἀλλ᾽ ἡμίο-
νον ἐλαύνειν ταχθεὶς ὑπὸ τῶν συσκήνων, ἐλεύθερος ὤν.
Ἐνταῦθα δὴ ἀναγιγνώσκει τε αὐτὸν καὶ ἤρετο· Ἦ σὺ εἶ ὁ 6
τὸν κάμνοντα ἀπάγων; Ναὶ μὰ Δί᾽, ἔφη· σὺ γὰρ ἠνάγκαζες·

6, 7; über den Ge. 47, 22. — *τῶν* der 5, 1, 16 erwähnten. Der Ge. gehört dem Sinne nach auch zu *τὸ μείωμα*, was wohl am besten als Apposition zu *εἴκοσι μνᾶς* gefaßt wird (Gr. 60, 2 A. 2): er schuldete 20 Minen (wurde zu einer Strafe von 20 M. verurtheilt) als (Betrag oder Ersatz der) Verringerung der Schiffsgüter. — *κατημέλει*, in der 5, 3, 1 erwähnten Befehlshaberschaft. — *παίεσθαι* zu 1, 4, 12.

§ 2. *πρῶτον τόν* für *τὸν πρῶτον* ist Conjectur. — *λέξαντα* erg. *παίεσθαι*. — *ποῦ καί*. zu 1, 8, 16. — *ὅπου ἦν* 4, 5, 3. — *ἀπωλλύμεθα* waren nahe daran umzukommen. Gr. 53, 1 A. 6.

§ 3. *οἵου*. Gr. 51, 10. — *ἐπιλελοιπότος*. Gr. 52, 1 A. 3 u. 2 A. 11. — *παρόν* wird ähnlich wie *ἐξόν* (zu 2, 5, 22) gebraucht mit dem Nebenbegriffe des in den Verhältnissen sich wie von selbst Darbietenden vgl. Lys. 19, 14, Dem. 23, 152, Her. 1, 129: *Ἅρπαγος παρεὸν βασιλέα γενέσθαι ἄλλῳ τὸ κράτος περιέθηκε.* Da dies aber hier nicht recht paßt, so dürfte wohl *παρόντος* die richtige Lesart sein; oder *περιόντος*? — *ὄνων*, denen die Trägheit als störrige Frechheit gedeutet wurde.

§ 4. *ἐκ τίνος*, *διὰ τί* § 12, *τίνος ἕνεκεν* 2, 3, 20. Gr. 68, 17 A. 10. — *ἐδίδους* war mit Bornemann aus zwei Handschriften aufzunehmen. Gr. 36, 9 A. 1. — Nach den folgenden Fragen muß jedes Mal eine Pause für die erwartete Antwort gedacht werden. — *μαχόμενος* erg. *ἔπαιόν σε*.

§ 6. *ἀπάγων*· *ἀγαγών* oder *ἄγων*?

7 τὰ δὲ τῶν ἐμῶν συσκήνων σκεύη διέῤῥιψας. Ἀλλ᾽ ἡ μὲν
διάῤῥιψις, ἔφη ὁ Ξενοφῶν, τοιαύτη τις ἐγένετο· διέδωκα
ἄλλοις ἄγειν καὶ ἐκέλευσα πρὸς ἐμὲ ἀπαγαγεῖν· καὶ ἀπολα-
βὼν ἅπαντα σῶα ἀπέδωκά σοι, ἐπεὶ καὶ σὺ ἐμοὶ ἀπέδειξας
τὸν ἄνδρα. Οἷον δὲ τὸ πρᾶγμα ἐγένετο ἀκούσατε, ἔφη· καὶ
γὰρ ἄξιον.
8 Ἀνὴρ κατελείπετο δια τὸ μηκέτι δύνασθαι πορεύεσθαι.
Καὶ ἐγὼ τὸν μὲν ἄνδρα τοσοῦτον ἐγίγνωσκον ὅτι εἷς ἡμῶν
εἴη· ἠνάγκασα δὲ σὲ τοῦτον ἄγειν, ὡς μὴ ἀπόλοιτο· καὶ
γάρ, ὡς ἐγὼ οἶμαι, πολέμιοι ἡμῖν ἐφείποντο. Συνέφη τοῦτο
9 ὁ ἄνθρωπος. Οὔκουν, ἔφη ὁ Ξενοφῶν, ἐπεὶ προὔπεμψά
σε, καταλαμβάνω αὖθις σὺν τοῖς ὀπισθοφύλαξι προσιὼν βό-
θρον ὀρύττοντα ὡς κατορύξοντα τὸν ἄνθρωπον, καὶ ἐπιστὰς
10 ἐπῄνουν σε; Ἐπεὶ δὲ παρεστηκότων ἡμῶν συνέκαμψε τὸ σκέ-
λος ὁ ἀνήρ, ἀνέκραγον οἱ παρόντες ὅτι ζῇ ὁ ἀνήρ· σὺ
δ᾽ εἶπας· Ὁπόσα γε βούλεται, ὡς ἔγωγε αὐτὸν οὐκ ἄξω.
Ἐνταῦθα ἔπαισά σε, ἀληθῆ λέγεις· ἔδοξας γάρ μοι εἰδότι
11 ἐοικέναι ὅτι ἔζη. Τί οὖν; ἔφη, ἧττόν τι ἀπέθανεν, ἐπεὶ
ἐγώ σοι ἀπέδειξα αὐτόν; Καὶ γὰρ ἡμεῖς, ἔφη ὁ Ξενοφῶν,
πάντες ἀποθανούμεθα· τούτου οὖν ἕνεκα ζῶντας ἡμᾶς δεῖ
12 κατορυχθῆναι; Τοῦτον μὲν ἀνέκραγον πάντες ὡς ὀλίγας παί-
σειεν· ἄλλους δ᾽ ἐκέλευε λέγειν διὰ τί ἕκαστος ἐπλήγη. Ἐπεὶ
δὲ οὐκ ἀνίσταντο, αὐτὸς ἔλεγεν.

---

§ 7. τις. zu 2, 2, 2. — διέδωκα. Gr. 68, 46 A. 11. — ἀπέδειξας, παρέδωκας, wie § 11 vgl. zu 1, 6, 3. — ἄξιον erg. ἀκοῦσαι. And. 1, 124: σκέψασθε πῶς γέγονε· καὶ γὰρ ἄξιον ἀκοῦσαι.

§ 8. τοσοῦτον. zu 3, 1, 45 u. 1, 3, 15. — ὅτι. Im Vorhergehenden liegt ὅσον ᾔδειν. — εἷς ἡμῶν. Gr. 47, 9 A. 4.

§ 10. ὁπόσα γε βούλεται so viel er will mag er leben; das kümmert mich nicht. Ar. Ek. 924: ᾆδ᾽ ὁπόσα βούλει. Thesm. 899: ὁπόσα τοι βούλει λέγε. — ὡς da, denn. Gr. 65, 8 vgl. 5, 9, 30. 32. — ἀληθῆ λέγεις, asyndetisch angefügt, wie ὁμολογῶ 6, 4, 17 u. öfter. Aesch. Pro. 266: ἑκών, ἑκὼν ἥμαρτον, οὐκ ἀρνήσομαι. vgl. Gr. 59, 1 A. 8.

§ 11. τι οὖν; leitet die folgende Frage ein, die daher keiner Fragepartikel bedarf. Mem. 2, 6, 8: τί οὖν; ἔφη, ὃν ἂν ἡμῖν δοκῇ καὶ οἱ θεοὶ μὴ ἐναντιῶνται, ἔχεις εἰπεῖν ὅπως οὗτος θηρατέος. — ἧττόν τι. Gr. 48, 15 A. 11. — γάρ. zu 3, 2, 29.

§ 12. ὀλίγας erg. πληγάς. Gr. 43, 3 A. 3; über die comparative Bedeutung: zu wenig Gr. 49, 1. — οὐκ. zu 4, 6, 2. — ἀνίσταντο, nämlich πληγῆναι λέγοντες.

Ἐγώ, ὦ ἄνδρες, ὁμολογῶ παῖσαι δὴ ἄνδρας πολλοὺς 13
ἕνεκεν ἀταξίας, ὅσοις σώζεσθαι μὲν ἤρκει δι᾽ ὑμᾶς, ἐν τά-
ξει τε ἰόντων καὶ μαχομένων ὅπου δέοι, αὐτοὶ δὲ λιπόντες
τὰς τάξεις προθέοντες ἁρπάζειν ἤθελον καὶ ὑμῶν πλεονε-
κτεῖν. Εἰ δὲ τοῦτο πάντες ἐποιοῦμεν, ἅπαντες ἂν ἀπωλό-
μεθα. Ἤδη δὲ καὶ μαλακιζόμενόν τινα καὶ οὐκ ἐθέλοντα 14
ἀνίστασθαι, ἀλλὰ προϊέμενον ἑαυτὸν τοῖς πολεμίοις καὶ ἔπαισα
καὶ ἐβιασάμην πορεύεσθαι. Ἐν γὰρ τῷ ἰσχυρῷ χειμῶνι καὶ αὐ-
τός ποτε ἀναμένων τινὰς συσκευαζομένους καθεζόμενος συχνὸν
χρόνον κατέμαθον ἀναστὰς μόλις καὶ τὰ σκέλη ἐκτείνας. Ἐν 15
ἐμαυτῷ οὖν πεῖραν λαβών, ἐκ τούτου καὶ ἄλλον, ὁπότε ἴδοιμι
καθήμενον καὶ βλακεύοντα, ἤλαυνον· τὸ γὰρ κινεῖσθαι καὶ
ἀνδρίζεσθαι παρεῖχε θερμασίαν τινὰ καὶ ὑγρότητα· τὸ δὲ
καθῆσθαι καὶ ἡσυχίαν ἔχειν ἑώρων ὑπουργὸν ὂν τῷ τε
ἀποπήγνυσθαι τὸ αἷμα καὶ τῷ ἀποσήπεσθαι τοὺς τῶν πο-
δῶν δακτύλους, ἅπερ πολλοὺς καὶ ὑμεῖς ἴστε παθόντας.
Ἄλλον δέ γε ἴσως ὑπολειπόμενόν που διὰ ῥᾳστώνην καὶ 16
κωλύοντα καὶ ὑμᾶς τοὺς πρόσθεν καὶ ἡμᾶς τοὺς ὄπισθεν
πορεύεσθαι ἔπαισα πύξ, ὅπως μὴ λόγχῃ ὑπὸ τῶν πολεμίων
παίοιτο. Καὶ γὰρ οὖν νῦν ἔξεστιν αὐτοῖς σωθεῖσιν, εἴ τι 17
ὑπ᾽ ἐμοῦ ἔπαθον παρὰ τὸ δίκαιον, δίκην λαβεῖν. Εἰ δ᾽ ἐπὶ
τοῖς πολεμίοις ἐγένοντο, τί μέγα ἂν οὕτως ἔπαθον ὅτου δί-
κην ἂν ἠξίουν λαμβάνειν;

Ἁπλοῦς μοι, ἔφη, ὁ λόγος. Ἐγὼ γὰρ εἰ μὲν ἐπ᾽ ἀγα- 18
θῷ ἐκόλασά τινα, ἀξιῶ ὑπέχειν δίκην οἵαν καὶ γονεῖς υἱοῖς

---

§ 13. ἤρκει es genügte ihnen, sie ließen es sich ganz wohl gefallen. — δι᾽ ὑμᾶς durch euer Verdienst. Dem. 18, 218: δι᾽ ἡμᾶς σεσῶσθαι. vgl Gr. 68, 23 A. — ἰόντων erg. ὑμῶν. Gr. 47, 4 A. 2. 3. — ἐποιοῦμεν gethan hätten. Gr. 54, 10 A. 3.

§ 14. προΐεσθαι sich Preis geben. Gr. 52, 9 A. — ἑαυτόν. Gr. 52, 10 A. 10. — τῷ dem euch erinnerlichen. Gr. 50, 2 A. 1. — ἀναστάς daß ich aufstand. Gr. 56, 7 A. 5.

§ 15. ἐκ τούτου. Gr. 56, 10 A. 3.

§ 16. τούς. zu 1, 7, 7.

§ 17. καὶ γὰρ οὖν. zu 1, 9, 8. — ἐπί. zu 1, 1, 4 — τί μέγα ἂν οὕτως ἔπαθον was so Großes würden sie erlitten haben, d. h. auch wenn sie das größte Unrecht erlitten hätten, so würden sie dafür nicht ꝛc. Her. 1, 199: οὐκ οὕτω μέγα οἱ δώσεις ὥς μιν λάμψεαι. Ueber die Stellung des οὕτως zu 2, 4, 7.

§ 18. ἁπλοῦς. Eur. Phö. 469: ἁπλοῦς ὁ μῦθος τῆς ἀληθείας ἔφυ κοὐ ποικίλων δεῖ τἄνδιχ᾽ ἑρμηνευμάτων. — ἐπ᾽ ἀγαθῷ zu seinem

καὶ διδάσκαλοι παισί. Καὶ γὰρ οἱ ἰατροὶ τέμνουσι καὶ καί-
19 ουσιν ἐπ' ἀγαθῷ. Εἰ δὲ ὕβρει νομίζετέ με ταῦτα πράττειν,
ἐνθυμήθητε ὅτι νῦν ἐγὼ θαῤῥῶ σὺν τοῖς θεοῖς μᾶλλον ἢ
τότε καὶ θρασύτερός εἰμι νῦν ἢ τότε καὶ οἶνον πλείω πίνω,
20 ἀλλ' ὅμως οὐδένα παίω· ἐν εὐδίᾳ γὰρ ὁρῶ ὑμᾶς. Ὅταν δὲ
χειμὼν ᾖ καὶ θάλαττα μεγάλη ἐπιφέρηται, οὐχ ὁρᾶτε ὅτι καὶ
νεύματος μόνου ἕνεκα χαλεπαίνει μὲν πρῳρεὺς τοῖς ἐν πρῴ-
ρᾳ, χαλεπαίνει δὲ κυβερνήτης τοῖς ἐν πρύμνῃ; Ἱκανὰ γὰρ ἐν
τῷ τοιούτῳ καὶ μικρὰ ἁμαρτηθέντα πάντα συνεπιτρῖψαι.
21 Ὅτι δὲ δικαίως ἔπαιον αὐτοὺς καὶ ὑμεῖς κατεδικάσατε τότε·
ἔχοντες ξίφη, οὐ ψήφους, παρέστητε, καὶ ἐξῆν ὑμῖν ἐπικου-
ρεῖν αὐτοῖς, εἰ ἐβούλεσθε· ἀλλὰ μὰ Δία οὔτε τούτοις ἐπε-
22 κουρεῖτε οὔτε σὺν ἐμοὶ τὸν ἀτακτοῦντα ἐπαίετε. Τοιγαροῦν
ἐξουσίαν ἐποιήσατε τοῖς κακοῖς αὐτῶν, ὑβρίζειν ἐῶντες αὐ-
τούς. Οἶμαι γάρ, εἰ ἐθέλετε σκοπεῖν, τοὺς αὐτοὺς εὑρήσετε
23 καὶ τότε κακίστους καὶ νῦν ὑβριστοτάτους. Βοΐσκος γοῦν ὁ
πύκτης ὁ Θετταλὸς τότε μὲν διεμάχετο ὡς κάμνων ἀσπίδα
μὴ φέρειν, νῦν δ', ὡς ἐγὼ ἀκούω, Κοτυωριτῶν πολλοὺς ἤδη
24 ἀποδέδυκεν. Ἢν οὖν σωφρονῆτε, τούτῳ τἀναντία ποιήσετε ἢ
τοὺς κύνας ποιοῦσι· τοὺς μὲν γὰρ κύνας τοὺς χαλεποὺς τὰς
μὲν ἡμέρας διδέασι, τὰς δὲ νύκτας ἀφιᾶσι, τοῦτον δέ, ἢν

Besten. Gr 68, 41 A. 7. — Vor καὶ γάρ schwebt der angeregte Gedanke vor: Ueberhaupt verletzen ja Viele, oft hart, zum Besten der Verletzten.

§ 19. πράττειν daß ich that. Gr. 53, 2 A. 9. — εὐδία eig. dem Sturme entgegengesetzt, hier Gefahrlosigkeit. — ὑμᾶς. Gr. 56, 7 A. 4.

§ 20. μεγάλη magnum, durch Stürme erregt. — τῷ. Gr. 50, 4 A. 6. — τοιοῦτον solche Lage. Gr. 43, 4 A. 22.

§ 21. ἔχοντες ohne γάρ. zu 3, 2, 19. — τόν. Gr. 50, 4 A. 3.

§ 22. τοιγαροῦν. zu 1, 9, 9. — αὐτῶν, τῶν ἀτακτούντων, weil τὸν ἀτακτοῦντα collectiv ist. Gr. 58, 4 A. 5 oder auch A. 4. — εὑρήσετε ohne ὅτι zu 2, 1, 16.

§ 23. διεμάχετο ist mit Hohn gewählt: er kämpfte sich durch, bis hieher. — μὴ φέρειν. Gr. 55, 3 A. 16. — ἐγώ. Gr. 51, 1 A. 2. vgl. Symp. 8, 3, Lys. 19, 5. 14. 46. — ἀποδέδυκεν. Gr. 40 unter δύω, wenn nicht ἀπέδυσεν zu lesen ist. Als Object denke man Kleidungsstücke. Gr. 60, 7 A. 3.

§ 24. τούτῳ. Gr. 46, 12 A. 3 vgl. 3, 2, 24. 4, 2, 23. — τοὺς κύνας. Gr. 21, 2 A. 1. — τοὺς χαλεπούς. Gr. 50, 8 A. 1. — διδέασι. Gr. 40 unter δίδημι. — μέν. Gr. 68, 5 A. 4.

σωφρονῆτε, τὴν νύκτα μὲν δήσετε, τὴν δὲ ἡμέραν ἀφήσετε.
Ἀλλὰ γάρ, ἔφη, θαυμάζω ὅτι, εἰ μέν τινι ἡμῶν ἀπηχθόμην, 25
μέμνησθε καὶ οὐ σιωπᾶτε, εἰ δέ τῳ ἢ χειμῶνα ἐπεκούρησα
ἢ πολέμιον ἀπήρυξα ἢ ἀσθενοῦντι ἢ ἀποροῦντι συνεξεπόρισά
τι, τούτων δ' οὐδεὶς μέμνηται· οὐδ' εἴ τινα καλῶς τι ποιοῦντα
ἐπήνεσα, οὐδ' εἴ τιν' ἄνδρα ὄντα ἀγαθὸν ἐτίμησα ὡς
ἐδυνάμην, οὐδὲ τούτων μέμνησθε. Ἀλλὰ μὴν καλόν γε καὶ 26
δίκαιον καὶ ὅσιον καὶ ἥδιον τῶν ἀγαθῶν μᾶλλον ἢ τῶν κακῶν
μεμνῆσθαι.

Ἐκ τούτου μὲν δὴ ἀνίσταντο καὶ ἀνεμίμνησκον. Καὶ περιεγένετο ὥστε καλῶς ἔχειν.

θ΄. Ἐκ τούτου δὲ ἐν τῇ διατριβῇ οἱ μὲν ἀπὸ τῆς ἀγορᾶς 1
ἔζων, οἱ δὲ [καὶ] ληιζόμενοι ἐκ τῆς Παφλαγονίας. Ἐκλώπευον
δὲ καὶ οἱ Παφλαγόνες εὖ μάλα τοὺς ἀποσκεδαννυμένους,
καὶ τῆς νυκτὸς δὲ τοὺς πρόσω σκηνοῦντας ἐπειρῶντο
κακουργεῖν· καὶ πολεμικώτατα πρὸς ἀλλήλους εἶχον ἐκ τούτων.
Ὁ δὲ Κορύλας, ὃς ἐτύγχανε τότε Παφλαγονίας ἄρχων, 2
πέμπει παρὰ τοὺς Ἕλληνας πρέσβεις ἔχοντας ἵππους καὶ
στολὰς καλάς, λέγοντας ὅτι Κορύλας ἕτοιμος εἴη τοὺς Ἕλληνας
μήτ' ἀδικεῖν μήτ' [αὐτὸς] ἀδικεῖσθαι. Οἱ δὲ στρατηγοὶ 3
ἀπεκρίναντο ὅτι περὶ μὲν τούτων σὺν τῇ στρατιᾷ βουλεύσοιντο,
ἐπὶ ξενίᾳ δὲ ἐδέχοντο αὐτούς· παρεκάλεσαν δὲ καὶ

---

§ 25. *ἀλλὰ γάρ.* Gr. 69, 14 A. 4. — *καὶ οὐ.* zu 1, 2, 25. — *χειμῶνα.* Gr. 46, 6. — *ἀπήρυξα.* Gr. V. 2, 39 unter *ἐρύκω.* — *τούτων δ'.* So konnte auch vorher stehen *τούτων μὲν μέμνησθε.* zu 3, 1, 43. — *οὐδ' εἰ* zu 1, 6, 8.

§. 26 *περιεγένετο* das Ergebniß war. Thuk. 2, 39: *περιγίγνεται ἡμῖν τοῖς μέλλουσιν ἀλγεινοῖς μὴ προκάμνειν.*

C. 9 § 1. *ἀγορά.* zu 2, 3, 24. — *ἐκλώπευον* fingen durch Hinterhalt auf, ein seltenes Wort. — *σκηνοῦντας.* Gr. 46, 7. — *εὖ μάλα*, seltener auch *μάλα εὖ.* Herbst zu Xen. Mem. 3, 11, 10. — *πολεμικώτατα εἶχον.* Gr. 66, 1 A. 7. — *ἐκ τούτων.* zu 1, 3, 11.

§ 2. *ἄρχων.* zu 2, 1, 3. — *τοὺς Ἕλληνας.* eig. nach *ἀδικεῖν* zu stellen, steht hier, um das Verhältniß zu den Hellenen gleich hervortreten zu lassen. — *αὐτός* fehlt in einigen Hsn.

§ 3. *ἐπὶ ξενίᾳ* zu gastfreundlicher Bewirthung Gr. 68, 41 A. 7 vgl. zu 7, 6, 3. — *ἀνδρῶν* von den Hellenen. — *οὓς ἐδόκουν δικαιοτάτους εἶναι* erg. *παρακαλεῖσθαι.* Wie man sagt *οὗτος δίκαιός ἐστι παρακαλεῖσθαι*, so auch *τοῦτον δίκαιον δοκῶ παρακαλεῖσθαι.* vgl. zu 2, 3, 11.

4 τῶν ἄλλων ἀνδρῶν οὓς ἐδόκουν δικαιοτάτους εἶναι. Θύσαν-
τες δὲ τῶν αἰχμαλώτων βοῦς καὶ ἄλλα ἱερεῖα εὐωχίαν μὲν
ἀρκοῦσαν παρεῖχον, κατακείμενοι δὲ ἐν στιβάσιν ἐδείπνουν
καὶ ἔπινον ἐκ κερατίνων ποτηρίων, οἷς ἐνετύγχανον ἐν τῇ
χώρᾳ.
5 Ἐπεὶ δὲ αἱ σπονδαί [τ'] ἐγένοντο καὶ ἐπαιάνισαν, ἀνέ-
στησαν πρῶτον μὲν Θρᾷκες καὶ πρὸς αὐλὸν ὠρχήσαντο σὺν
τοῖς ὅπλοις καὶ ἥλλοντο ὑψηλά τε καὶ κούφως καὶ ταῖς μα-
χαίραις ἐχρῶντο· τέλος δὲ ὁ ἕτερος τὸν ἕτερον παίει, ὡς
πᾶσι δοκεῖν πεπληγέναι τὸν ἄνδρα· ὁ δ' ἔπεσε τεχνικῶς πως.
6 Καὶ ἀνέκραγον οἱ Παφλαγόνες. Καὶ ὁ μὲν σκυλεύσας τὰ ὅπλα
τοῦ ἑτέρου ἐξῄει ᾄδων τὸν Σιτάλκαν· ἄλλοι δὲ τῶν Θρᾳκῶν
τὸν ἕτερον ἐξέφερον ὡς τεθνεῶτα· ἦν δὲ οὐδὲν πεπονθώς.
7 Μετὰ τοῦτο Αἰνιᾶνες καὶ Μάγνητες ἀνέστησαν, οἳ ὠρχοῦντο
8 τὴν καρπαίαν καλουμένην ἐν τοῖς ὅπλοις. Ὁ δὲ τρόπος τῆς
ὀρχήσεως ἦν [ὅδε]· ὁ μὲν παραθέμενος τὰ ὅπλα σπείρει καὶ
ζευγηλατεῖ, πυκνὰ μεταστρεφόμενος ὡς φοβούμενος· λῃστὴς
δὲ προσέρχεται· ὁ δ' ἐπειδὰν προΐδηται, ἀπαντᾷ ἁρπάσας
τὰ ὅπλα καὶ μάχεται πρὸ τοῦ ζεύγους· καὶ οὗτοι ταῦτ' ἐποί-
ουν ἐν ῥυθμῷ πρὸς τὸν αὐλόν· καὶ τέλος ὁ λῃστὴς δήσας
τὸν ἄνδρα καὶ τὸ ζεῦγος ἀπάγει· ἐνίοτε δὲ καὶ ὁ ζευγηλάτης
τὸν λῃστήν· εἶτα παρὰ τοὺς βοῦς ζεύξας ὀπίσω τὼ χεῖρε δε-
δεμένον ἐλαύνει.

---

§ 4. *αἰχμάλωτα* Beutevieh. Gr. 43, 4 A. 16 und über den Ge. 47, 9.

§ 5. *αἱ* die üblichen. Gr. 50, 2 A. 3. — *σπονδαί* Libationen. Kyr. 2, 3, 1: *τὰς τρίτας σπονδὰς ποιησάμενοι τὴν σκηνὴν εἰς κοίτην διέλυον.* — *πρῶτον μέν.* Es entspricht *μετὰ τοῦτο.* vgl. zu 3, 1, 13. — *ὑψηλά.* Gr. 46, 5 A. 4. Luc. *ὀρχ.* 8: *πηδᾶν ἔνθεόν τι καὶ πολεμικόν.* — *τέλος.* zu 1, 10, 13. — *πεπληγέναι.* Gr. 40 unter *πλήσσω.* Buttmann vermuthet *πεπλῆχθαι.*

§ 6. *τὸν Σιτάλκαν* vermuthlich ein Gesang zu Ehren eines alten thrakischen Fürsten dieses Namens. — *ἦν.* zu 2, 2, 13.

§ 8. *ὁ μέν.* Gr. 59, 1 A. 5. — *πυκνά.* Gr. 46, 3 A. 2. — *λῃστὴς δέ* lebhafter als *ὁ δὲ ὡς λῃστής.* — *πρό* vor und für. Gr. 68, 15 A. 1. — *καὶ οὗτοι* und auch diese. — *τὸν ἄνδρα* ist doppelt zu denken: *τὸν ἄνδρα αὐτόν τε.* — *τὸν λῃστήν* erg. *δήσας ἀπάγει* oder daraus *νικᾷ.*

Μετὰ τοῦτο Μυσὸς εἰςῆλθεν ἐν ἑκατέρᾳ τῇ χειρὶ ἔχων 9
πέλτην· καὶ τοτὲ μὲν ὡς δύο ἀντιταττομένων μιμούμενος
ὠρχεῖτο, τοτὲ δὲ ὡς πρὸς ἕνα ἐχρῆτο ταῖς πέλταις, τοτὲ
δ᾽ ἐδινεῖτο καὶ ἐξεκυβίστα ἔχων τὰς πέλτας, ὥςτε ὄψιν ἔχων
καλὴν φαίνεσθαι. Τέλος δὲ τὸ Περσικὸν ὠρχεῖτο, κρούων 10
τὰς πέλτας, καὶ ὤκλαζε καὶ ἐξανίστατο· καὶ ταῦτα πάντα ἐν
ῥυθμῷ ἐποίει πρὸς τὸν αὐλόν. Ἐπὶ δὲ τούτῳ ἐπιόντες οἱ 11
Μαντινεῖς καὶ ἄλλοι τινὲς τῶν Ἀρκάδων ἀναστάντες ἐξοπλι-
σάμενοι ὡς ἐδύναντο κάλλιστα ᾖεσάν τε ἐν ῥυθμῷ, [πρὸς]
τὸν ἐνόπλιον ῥυθμὸν αὐλούμενοι, καὶ ἐπαιάνισαν καὶ ὠρχή-
σαντο, ὥςπερ ἐν ταῖς πρὸς τοὺς θεοὺς προςόδοις. Ὁρῶντες
δὲ οἱ Παφλαγόνες δεινὰ ἐποιοῦντο πάσας τὰς ὀρχήσεις ἐν
ὅπλοις εἶναι. Ἐπὶ τούτοις ὁρῶν ὁ Μυσὸς ἐκπεπληγμένους 12
αὐτοὺς πείσας τῶν Ἀρκάδων τινὰ πεπαμένον ὀρχηστρίδα
εἰςάγει σκευάσας ὡς ἐδύνατο κάλλιστα καὶ ἀσπίδα δοὺς κού-
φην αὐτῇ. Ἡ δὲ ὠρχήσατο Πυῤῥίχην ἐλαφρῶς. Ἐνταῦθα 13
κρότος ἦν πολύς· καὶ οἱ Παφλαγόνες ἤροντο εἰ καὶ [αἱ]
γυναῖκες συνεμάχοντο αὐτοῖς. Οἱ δ᾽ ἔλεγον ὅτι αὗται καὶ
αἱ τρεψάμεναι εἶεν βασιλέα ἐκ τοῦ στρατοπέδου. Τῇ μὲν
νυκτὶ ταύτῃ τοῦτο τὸ τέλος ἐγένετο.

---

§ 9. ἐξεκυβίστα. Vielleicht ist vorher ἐκυβίστα τε καὶ ausgefallen: er stürzte sich kopflings (ἐκυβίστα), so daß er auf die Hände (die Schilde in denselben?) sich stützte und aus dieser Stellung wieder zurück (ἐξεκυβίστα). — ὄψιν ἔχων den Anblick in sich haben für Andere, d. h. gewähren. Luc. Hermot. 2: ἱδρῶτα οὐκ ὀλίγον ἔχει τοῖς ὁδοιπόροις ὁ ἐπ᾽ ἀρετὴν οἶμος. Fehlen könnte ἔχων, wenn τὴν ὄψιν da stände.

§ 10. τὸ Περσικόν, ein Tanz der wegen der damit verbundenen Kniebeugungen auch ὄκλασμα genannt wurde.

§ 11. ἐπί. zu 3, 2, 4. — αὐλούμενοι indem ihnen auf der Flöte gespielt wurde. Arr. An. 6, 28, 1: καταυλούμενος τὴν διὰ Καρμανίας ἦγεν. Gr. 52, 4 A. 1. — πρόςοδοι Processionen zu den Tempeln der Götter, meist um Opfer darzubringen, daher oft mit θυσίαι verbunden, wie Lys. 6, 33, Isokr 5, 32, Dem. 18, 86, Luc. Ζεὺς ἐλεγχ. 11. — ποιεῖσθαι ist in dieser Formel, die hier nur einen hohen Grad von Verwunderung ausdrückt, wie in περὶ πολλοῦ ποιεῖσθαι, synonym mit ἡγεῖσθαι.

§ 12. ἐπί. Gr. 68, 41 A. 6. — Πυῤῥίχη, ein von Gesang begleiteter Waffentanz, alle Arten von Bewegungen Kämpfender darstellend.

§ 13. τρεψάμεναι, Uebertreibung, gegründet auf 1, 10, 3.

14 Τῇ δ' ὑστεραίᾳ προςῆγον αὐτοὺς εἰς τὸ στράτευμα· καὶ ἔδοξε τοῖς στρατιώταις μήτε ἀδικεῖν Παφλαγόνας μήτε ἀδικεῖσθαι. Μετὰ τοῦτο οἱ μὲν πρέσβεις ᾤχοντο, οἱ δ' Ἕλληνες, ἐπειδὴ πλοῖα ἱκανὰ ἐδόκει παρεῖναι, ἀναβάντες ἔπλεον ἡμέραν καὶ νύκτα πνεύματι καλῷ, ἐν ἀριστερᾷ ἔχοντες τὴν
15 Παφλαγονίαν. Τῇ δ' ἄλλῃ ἀφικνοῦνται εἰς Σινώπην καὶ ὡρμίσαντο εἰς Ἁρμήνην τῆς Σινώπης. Σινωπεῖς δὲ οἰκοῦσι μὲν ἐν τῇ Παφλαγονικῇ, Μιλησίων δ' ἄποικοί εἰσιν. Οὗτοι ξένια πέμπουσι τοῖς Ἕλλησιν ἀλφίτων [μὲν] μεδίμνους
16 τρισχιλίους, οἴνου δὲ κεράμια χίλια καὶ πεντακόσια. Καὶ Χειρίσοφος ἐνταῦθα ἦλθε τριήρη ἔχων. Καὶ οἱ μὲν στρατιῶται προςεδόκων ἄγοντά τί σφισιν ἥκειν· ὁ δ' ἦγε μὲν οὐδέν, ἀπήγγελλε δὲ ὅτι ἐπαινοίη αὐτοὺς καὶ Ἀναξίβιος ὁ ναύαρχος καὶ οἱ ἄλλοι, καὶ ὅτι ὑπισχνεῖτο Ἀναξίβιος, εἰ ἀφίκοιντο ἔξω τοῦ Πόντου, μισθοφορὰν αὐτοῖς ἔσεσθαι.
17 Καὶ ἐν ταύτῃ τῇ Ἁρμήνῃ ἔμειναν οἱ στρατιῶται ἡμέρας πέντε. Ὡς δὲ τῆς Ἑλλάδος ἐδόκουν ἐγγὺς γίγνεσθαι, ἤδη μᾶλλον ἢ πρόσθεν εἰςῄει αὐτοὺς ὅπως ἂν καὶ ἔχοντές τι
18 οἴκαδε ἀφίκοιντο. Ἡγήσαντο οὖν, εἰ ἕνα ἕλοιντο ἄρχοντα, μᾶλλον ἂν ἢ πολυαρχίας οὔσης δύνασθαι τὸν ἕνα χρῆσθαι τῷ στρατεύματι καὶ νυκτὸς καὶ ἡμέρας· καὶ εἴ τι δέοι λανθάνειν, μᾶλλον ἂν [καὶ] κρύπτεσθαι· καὶ εἴ τι αὖ δέοι φθάνειν, ἧττον ἂν ὑστερίζειν· οὐ γὰρ ἂν λόγων δεῖν πρὸς ἀλλήλους, ἀλλὰ τὸ δόξαν τῷ ἑνὶ περαίνεσθαι ἄν· τὸν δ' ἔμπροσθεν χρόνον ἐκ τῆς νικώσης ἔπραττον πάντα οἱ στρατη-

---

§ 15. κεράμιον, ἀμφορεύς, κάδος, dem attischen μετρητὴς angepaßt, der nach Böckh Staatshaush. der Athener 1 S. 107 etwas über 33 Berliner Quart enthielt.

§ 16. ἐπαινοίη zu 2, 4, 16.

§ 17. εἰςῄει αὐτούς es fiel ihnen ein, wobei der folgende Satz das Subject umschreibt; über den Ac. Gr. 48, 11 A. 4 – ὅπως wie, d. h. wie sie es anzufangen hätten damit ꝛc. vgl. zu 1, 1, 4. — καὶ ἔχοντες. zu 1, 9, 31.

§ 18. καὶ κρύπτεσθαι nicht bloß würde er das Heer besser gebrauchen, sondern auch ꝛc. Doch vielleicht ist καί zu tilgen oder κατακρύπτεσθαι zu lesen. Synonym στέγεσθαι Thuk. 6, 72. – αὖ. zu 1, 1, 7. — ἐκ. Gr. 68, 17 A 10. — ἡ νικῶσα die durch Stimmenmehrheit siegende Meinung. Gr. 4, 3, 3 A. 3 vgl 5, 10, 12.

γοί. Ὡς δὲ ταῦτα διενοοῦντο, ἐτράποντο ἐπὶ τὸν Ξενοφῶντα· 19
καὶ οἱ λοχαγοὶ ἔλεγον προςιόντες αὐτῷ ὅτι ἡ στρατιὰ οὕτω
γιγνώσκει· καὶ εὔνοιαν ἐνδεικνύμενος ἕκαστός τις ἔπειθεν
αὐτὸν ὑποστῆναι τὴν ἀρχήν. Ὁ δὲ Ξενοφῶν τῇ μὲν ἐβούλετο 20
ταῦτα, νομίζων καὶ τὴν τιμὴν μείζω οὕτως ἑαυτῷ γίγνεσθαι
καὶ πρὸς τοὺς φίλους καὶ εἰς τὴν πόλιν τοὔνομα μεῖζον ἀ-
φίξεσθαι αὐτοῦ· τυχὸν δὲ καὶ ἀγαθοῦ τινος ἂν αἴτιος τῇ
στρατιᾷ γενέσθαι.

Τὰ μὲν δὴ τοιαῦτα ἐνθυμήματα ἐπῆρεν αὐτὸν ἐπιθυ- 21
μεῖν αὐτοκράτορα γενέσθαι ἄρχοντα. Ὁπότε δ' αὖ ἐνθυ-
μοῖτο ὅτι ἄδηλον μὲν παντὶ ἀνθρώπῳ ὅπῃ τὸ μέλλον ἕξει,
διὰ τοῦτο δὲ καὶ κίνδυνος εἴη μὴ καὶ τὴν προειργασμένην
δόξαν ἀποβάλοι, ἠπορεῖτο. Διαπορουμένῳ δὲ αὐτῷ διακρῖ- 22
ναι ἔδοξε κράτιστον εἶναι τοῖς θεοῖς ἀνακοινῶσαι· καὶ πα-
ραστησάμενος δύο ἱερεῖα ἐθύετο τῷ Διὶ τῷ βασιλεῖ, ὅςπερ
αὐτῷ μαντευτὸς ἦν ἐκ Δελφῶν· καὶ τὸ ὄναρ δὴ ἀπὸ τού-
του τοῦ θεοῦ ἐνόμιζεν ἑωρακέναι ὃ εἶδεν ὅτε ἤρχετο ἐπὶ
τὸ συνεπιμελεῖσθαι τῆς στρατιᾶς καθίστασθαι. Καὶ ὅτε ἐξ 23
Ἐφέσου δὲ ὡρμᾶτο Κύρῳ συσταθησόμενος, ἀετὸν ἀνεμι-
μνήσκετο ἑαυτῷ δεξιὸν φθεγγόμενον, καθήμενον μέντοι, ὥς-
περ ὁ μάντις προπέμπων αὐτὸν ἔλεγεν ὅτι μέγας μὲν οἰω-
νὸς εἴη καὶ οὐκ ἰδιωτικὸς καὶ ἔνδοξος, ἐπίπονος μέντοι· τὰ
γὰρ ὄρνεα μάλιστα ἐπιτίθεσθαι τῷ ἀετῷ καθημένῳ· οὐ
μέντοι χρηματιστικὸν εἶναι τὸν οἰωνόν· τὸν γὰρ ἀετὸν πε-

---

§ 19. *ἐνδεικνύμενος.* Gr. 52, 8 A. 5. — *ἀρχήν.* Gr. 46, 6 A. 8.

§ 20. *τῇ μέν* einestheils, worauf statt *τῇ δέ* § 21 *ὁπότε δέ* eintritt. vgl. zu 3, 1, 12. — *τυχόν* zufällig, vielleicht, absoluter Ac., wie *ἐξόν*, *δέον* u. a. Gr. 56, 9 A. 5. Isokr. 3, 47: *οἱ τύχῃ καὶ μὴ γνώμῃ σωφρονοῦντες τυχὸν ἂν μεταπεισθεῖεν.*

§ 21. *ἐπιθυμεῖν.* Gr. 55, 3 A. 12. — *ἠπορεῖτο.* Gr. 53, 8 A. 9.

§ 22. *διαπορουμένῳ.* In *δια-* liegt das Hinundherschwanken. — *ὅσπερ μαντευτὸς ἦν* für *ᾧπερ* (erg. *θύειν*) *μαντευτὸν ἦν* vgl. zu *ἀμήχανος* 1, 2, 21; über die Sache 3, 1, 6. — *τὸ ὄναρ* 3, 1, 11. — *καθίστασθαι* sich daran machen.

§ 23. *συσταθησόμενος* um sich vorstellen zu lassen vgl. zu 3, 1, 8. — *δεξιόν*, d. h. von Osten kommend, weil die Hellenen bei Beobachtuag des Vogelfluges das Gesicht gegen Norden kehrten. Plat. Ges 760: *τὸ ἐπὶ δεξιὰ γιγνέσθω τὸ πρὸς ἕω.* — *φθεγγόμενον.* Gr. 56, 7 A. 1. — *ὥσπερ* als ob folgen sollte: *ἔλεγεν, μέγαν μὲν οἰωνὸν* (*ὄντα*), wofür um eine Härte zu vermeiden eine Anakoluthie gewählt ist. Hutchinson vermuthet *ὅνπερ.* — *ἰδιωτικός* eines Privatmannes Glück bedeutend. — *χρηματιστικός* Gelderwerb bedeutend.

24 ῥιπτόμενον μᾶλλον λαμβάνειν τὰ ἐπιτήδεια. Οὕτω δὴ θυο-
μένῳ αὐτῷ διαφανῶς ὁ θεὸς σημαίνει μήτε προςδεῖσθαι
τῆς ἀρχῆς μήτε, εἰ αἱροῖντο, ἀποδέχεσθαι. Τοῦτο μὲν δὴ
25 οὕτως ἐγένετο. Ἡ δὲ στρατιὰ συνῆλθε, καὶ πάντες ἔλεγον
ἕνα αἱρεῖσθαι· καὶ ἐπεὶ τοῦτο ἔδοξε, προεβάλλοντο αὐτόν.
Ἐπειδὴ δὲ ἐδόκει δῆλον εἶναι ὅτι αἱρήσονται αὐτόν, εἴ τις
ἐπιψηφίζοι, ἀνέστη καὶ ἔλεξε τάδε.

26 Ἐγώ, ὦ ἄνδρες, ἥδομαι μὲν ὑπὸ ὑμῶν τιμώμενος,
ἐπείπερ ἄνθρωπός εἰμι, καὶ χάριν ἔχω καὶ εὔχομαι δοῦναί
μοι τοὺς θεοὺς αἴτιόν τινος ὑμῖν ἀγαθοῦ γενέσθαι· τὸ μέν-
τοι ἐμὲ προκριθῆναι ὑπὸ ὑμῶν ἄρχοντα Λακεδαιμονίου ἀνδρὸς
παρόντος οὔτε ὑμῖν μοι δοκεῖ συμφέρον εἶναι, ἀλλ' ἧττον ἂν
διὰ τοῦτο τυγχάνειν εἴ τι δέοισθε παρ' αὐτῶν· ἐμοὶ δ' αὖ
27 οὐ πάνυ τι νομίζω τοῦτο ἀσφαλὲς εἶναι. Ὁρῶ γὰρ ὅτι καὶ
τῇ πατρίδι μου οὐ πρόσθεν ἐπαύσαντο πολεμοῦντες πρὶν
ἐποίησαν πᾶσαν τὴν πόλιν ὁμολογεῖν Λακεδαιμονίους καὶ
28 αὐτῶν ἡγεμόνας εἶναι. Ἐπεὶ δὲ τοῦτο ὡμολόγησαν, εὐθὺς
ἐπαύσαντο πολεμοῦντες καὶ οὐκέτι πέρα ἐπολιόρκησαν τὴν
πόλιν. Εἰ οὖν ταῦτα ὁρῶν ἐγὼ δοκοίην ὅπου δυναίμην, ἐν-
ταῦθ' ἄκυρον ποιεῖν τὸ ἐκείνων ἀξίωμα, ἐκεῖνο ἐννοῶ μὴ
29 λίαν ἂν ταχὺ σωφρονισθείην. Ὃ δ' ὑμεῖς ἐννοεῖτε, ὅτι ἧττον
ἂν στάσις εἴη ἑνὸς ἄρχοντος ἢ πολλῶν, εὖ ἴστε ὅτι ἄλλον
μὲν ἑλόμενοι οὐχ εὑρήσετε ἐμὲ στασιάζοντα· νομίζω γὰρ ὅτι
ὅςτις ἐν πολέμῳ ὢν στασιάζει πρὸς ἄρχοντα, τοῦτον πρὸς
τὴν ἑαυτοῦ σωτηρίαν στασιάζειν· ἐὰν δὲ ἐμὲ ἕλησθε, οὐκ ἂν
θαυμάσαιμι, εἴ τινα εὕροιτε καὶ ὑμῖν καὶ ἐμοὶ ἀχθόμενον.

---

§ 25. αἱρεῖσθαι. Gr. 55, 3 A. 13. — προεβάλλοντο schlugen für sich vor, d. h. zu ihrem Befehlshaber, wie 5, 10, 6. Gr. 52, 10 A. 1.

§ 26. ἐπείπερ für εἴπερ ist Conjectur. — τυγχάνειν erg. δοκεῖτε aus δοκεῖ. Gr. 62, 4 A. 1. — δ' αὖ entspricht dem οὔτε, wie δέ 6, 1, 16 vgl. zu 5, 5, 8. — οὐ πάνυ. zu 1, 8, 14. — τι ist der Acc. in irgend etwas. Hell. 3, 1, 16: οὐ πάνυ τι καλῶς περιείποντο.

§ 27. ἡγεμόνας εἶναι die Hegemonie haben, die der Friede 401 v. Ch. den Lakedämoniern zuerkannte.

§ 28. πολεμοῦντες. Gr. 56, 5 A. 2. — μή. zu 3, 5, 3. — ἂν σωφρονισθείην als ob ἐννοῶ μή gar nicht vorherginge. Thuk. 2, 93: ἦν προσδοκία οὐδεμία μὴ ἂν ἐκπλεύσειαν.

§ 29. ὅ. zu 5, 5, 20. — ὅτι pleonastisch Gr. 55, 4 A 10.

Ἐπεὶ ταῦτα εἶπε, πολὺ μᾶλλον ἐξανίσταντο, λέγοντες 30
ὡς δέοι αὐτὸν ἄρχειν. Ἀγασίας δὲ ὁ Στυμφάλιος εἶπεν
ὅτι γελοῖον εἴη, εἰ οὕτως ἔχοι· ὡς ὀργιοῦνται Λακεδαιμόνιοι
καὶ ἐὰν σύνδειπνοι συνελθόντες μὴ Λακεδαιμόνιον συμπο-
σίαρχον αἱρῶνται. Ἐπεὶ εἰ οὕτω γε τοῦτο ἔχει, ἔφη, οὐδὲ
λοχαγεῖν ἡμῖν ἔξεστιν, ὡς ἔοικεν, ὅτι Ἀρκάδες ἐσμέν. Ἐν-
ταῦθα δὴ ὡς εὖ εἰπόντος τοῦ Ἀγασίου ἀνεθορύβησαν. Καὶ 31
ὁ Ξενοφῶν ἐπεὶ ἑώρα πλείονος ἐνδέον, παρελθὼν εἶπεν·
Ἀλλ', ὦ ἄνδρες, ἔφη, ὡς πάνυ εἰδῆτε, ὀμνύω ὑμῖν θεοὺς
πάντας καὶ πάσας, ἦ μὴν ἐγώ, ἐπεὶ τὴν ὑμετέραν γνώμην
ᾐσθανόμην, ἐθυόμην εἰ βέλτιον εἴη ὑμῖν τε ἐμοὶ ἐπιτρέψαι
ταύτην τὴν ἀρχὴν καὶ ἐμοὶ ὑποστῆναι· καί μοι οἱ θεοὶ οὕ-
τως ἐν τοῖς ἱεροῖς ἐσήμηναν ὥστε καὶ ἰδιώτην ἂν γνῶναι
ὅτι ταύτης τῆς μοναρχίας ἀπέχεσθαί με δεῖ. Οὕτω δὴ Χει- 32
ρίσοφον αἱροῦνται. Χειρίσοφος δ' ἐπεὶ ᾑρέθη, παρελθὼν
εἶπεν· Ἀλλ', ἔφη, ὦ ἄνδρες, τοῦτο μὲν ἴστε ὅτι οὐδ' ἂν
ἔγωγε ἐστασίαζον, εἰ ἄλλον εἵλεσθε· Ξενοφῶντα μέντοι,
ἔφη, ὠνήσατε οὐχὶ ἑλόμενοι· ὡς καὶ νῦν Δέξιππος ἤδη διέ-
βαλλεν αὐτὸν πρὸς Ἀναξίβιον ὅ,τι ἐδύνατο καὶ μάλα ἐμοῦ
αὐτὸν σιγάζοντος. Ὁ δ' ἔφη νομίζειν αὐτὸν Τιμασίωνι μᾶλ-
λον συνάρχειν ἐθελῆσαι Δαρδανεῖ ὄντι τοῦ Κλεάρχου στρα-
τεύματος ἢ ἑαυτῷ Λάκωνι ὄντι. Ἐπεὶ μέντοι ἐμὲ εἵλεσθε, 33
ἔφη, καὶ ἐγὼ πειράσομαι ὅ,τι ἂν δύνωμαι ὑμᾶς ἀγαθὸν
ποιεῖν. Καὶ ὑμεῖς οὕτω παρασκευάζεσθε ὡς αὔριον, ἐὰν
πλοῦς ᾖ, ἀναξόμενοι· ὁ δὲ πλοῦς ἔσται εἰς Ἡράκλειαν·
ἅπαντας οὖν δεῖ ἐκεῖσε πειρᾶσθαι κατασχεῖν· τὰ δ' ἄλλα,
ἐπειδὰν ἐκεῖσε ἔλθωμεν, βουλευσόμεθα.

---

§ 30. *μᾶλλον* dringender. — *ὡς.* vgl. zu 5, 8, 10.

§ 31. *πλείονος* bedeutenderer Gründe. — *ὀμνύω.* Gr. 36, 9 A. 2. — *εἰ* um zu ermitteln ob. Gr. 65, 1 A. 10. — *ἐσήμηναν* gaben Zeichen. Gr. 52, 1 A. 2. — *ἂν γνῶναι* aus *ἂν ἔγνω* erkannt haben würde. Gr. 65, 3 A. 2.

§ 32. *οὐδ' ἔγωγε* auch ich nicht, wie auch Xenophon es nicht zu thun versprochen § 29. — *ἑλόμενοι.* Gr. 56, 8 A. 1.

§ 33. *πλοῦς ἐστιν* es ist günstiger Wind zur Fahrt, wie *πλοῦς γίγνεται* Thuk. 1, 137, Ant. 5, 24; *καλοὶ πλοῖ* 5, 83 und oben 5, 7, 7. — *κατασχεῖν.* Gr. 52, 2 A. 3. — *τὰ ἄλλα.* Gr. 46, 5 A. 4.

1 ι΄. Ἐντεῦθεν τῇ ὑστεραίᾳ ἀναγόμενοι πνεύματι ἔπλεον
καλῷ ἡμέρας δύο παρὰ γῆν. Καὶ [παραπλέοντες ἐθεώρουν
τήν τε Ἰασονίαν ἀκτήν, ἔνθα ἡ Ἀργὼ λέγεται ὁρμίσασθαι,
καὶ τῶν ποταμῶν τὰ στόματα, πρῶτον μὲν τοῦ Θερμώδον-
τος, ἔπειτα δὲ τοῦ Ἴριος, ἔπειτα δὲ τοῦ Ἅλυος, μετὰ δὲ
τοῦτον τοῦ Παρθενίου· τοῦτον δὲ] παραπλεύσαντες ἀφίκοντο
εἰς Ἡράκλειαν, πόλιν Ἑλληνίδα, Μεγαρέων ἄποικον, οὖσαν
2 δ' ἐν τῇ Μαριανδυνῶν χώρᾳ. Καὶ ὡρμίσαντο παρὰ τῇ
Ἀχερουσιάδι Χεῤῥονήσῳ, ἔνθα λέγεται ὁ Ἡρακλῆς ἐπὶ τὸν
Κέρβερον κύνα καταβῆναι ᾗ νῦν τὰ σημεῖα δεικνύουσι τῆς
3 καταβάσεως, τὸ βάθος πλέον ἢ ἐπὶ δύο στάδια. Ἐνταῦθα
τοῖς Ἕλλησιν οἱ Ἡρακλεῶται ξένια πέμπουσιν ἀλφίτων με-
δίμνους τριςχιλίους καὶ οἴνου κεράμια διςχίλια καὶ βοῦς
εἴκοσι καὶ οἶς ἑκατόν. Ἐνταῦθα διὰ τοῦ πεδίου ῥεῖ ποτα-
μὸς Λύκος ὄνομα, εὖρος ὡς δύο πλέθρων.
4 Οἱ δὲ στρατιῶται συλλεγέντες ἐβουλεύοντο τὴν λοιπὴν
πορείαν πότερον κατὰ γῆν ἢ κατὰ θάλατταν χρὴ πορευθῆναι
ἐκ τοῦ Πόντου. Ἀναστὰς δὲ Λύκων Ἀχαιὸς εἶπε· Θαυ-
μάζω μέν, ὦ ἄνδρες, τῶν στρατηγῶν ὅτι οὐ πειρῶνται ἡμῖν
ἐκπορίζειν σιτηρέσιον· τὰ μὲν γὰρ ξένια οὐ μὴ γένηται τῇ
στρατιᾷ τριῶν ἡμερῶν σῖτα· ὁπόθεν δ' ἐπισιτισάμενοι πο-
5 ρευσόμεθα οὐκ ἔστιν, ἔφη. Ἐμοὶ οὖν δοκεῖ αἰτεῖν τοὺς
Ἡρακλεώτας μὴ ἔλαττον ἢ τριςχιλίους Κυζικηνούς· ἄλλος
δ' εἶπε, μηνὸς μισθόν, μὴ ἔλαττον ἢ μυρίους· καὶ ἑλομένους
πρέσβεις αὐτίκα μάλα ἡμῶν καθημένων πέμπειν πρὸς τὴν
πόλιν, καὶ εἰδέναι ὅ,τι ἂν ἀπαγγέλλωσι καὶ πρὸς ταῦτα βου-

C. 10. § 1. *τῶν.* Gr. 50, 2 A. 7.

§. 2. *τὸν Κέρβερον κύνα.* Gr. 50, 7. — *δεικνύουσι.* Gr. 61, 4 A. 7. — *ἐπί.* zu 3, 1, 42.

§ 3. *ξένια.* zu 4, 8, 23. — *ἀλφίτων, οἴνου.* Gr. 47, 8 A. 4. — *δύο.* Gr. 41, 2 A. 3. — *πλέθρων.* zu 1, 2, 23.

§ 4 *πορείαν.* Anticipation vgl zu 3, 5, 14; doch kann es auch zu *πορευθῆναι* gezogen werden vgl. Gr. 61, 6 A. 1. — *τῶν στρατηγῶν.* Gr. 47, 10 A 8. 9. — *οὐ μή.* zu 2, 2, 12. — *ὁπόθεν.* zu 2, 4, 5; über die Anschließung bloß an das Particip Gr. 51, 9 A. 4.

§ 5. *μισθόν* erg. *αἰτεῖν* er hieß (*εἶπε*) fordern. — *καθῆσθαι* ist das eig Wort von Ekklesien, weil man dabei gew. saß. vgl. 3, 1, 33. 7, 1, 33. — *εἰδέναι.* Gr. 38, 7 A. 5. — *πρός.* zu 1, 3, 19.

λεύεσθαι. Ἐντεῦθεν προὐβάλλοντο πρέσβεις πρῶτον μὲν 6
Χειρίσοφον, ὅτι ἄρχων ᾕρητο, ἔστι δ᾽ οἳ καὶ Ξενοφῶντα.
Οἱ δὲ ἰσχυρῶς ἀπεμάχοντο· ἀμφοῖν γὰρ ταὐτὰ ἐδόκει, μὴ
ἀναγκάζειν πόλιν Ἑλληνίδα καὶ φιλίαν ὅ,τι μὴ αὐτοὶ ἐθέλοντες
διδοῖεν. Ἐπεὶ δ᾽ οὖν οὗτοι ἐδόκουν ἀπρόθυμοι εἶναι, 7
πέμπουσι Λύκωνα Ἀχαιὸν καὶ Καλλίμαχον Παῤῥάσιον καὶ
Ἀγασίαν Στυμφάλιον. Οὗτοι ἐλθόντες ἔλεγον τὰ δεδογμένα·
τὸν δὲ Λύκωνα ἔφασαν καὶ ἐπαπειλεῖν, εἰ μὴ ποιήσοιεν
ταῦτα. Ἀκούσαντες δ᾽ οἱ Ἡρακλεῶται βουλεύεσθαι ἔφασαν· 8
καὶ εὐθὺς τά τε χρήματα ἐκ τῶν ἀγρῶν συνῆγον καὶ τὴν
ἀγορὰν εἴσω ἀνεσκεύασαν, καὶ αἱ πύλαι ἐκέκλειντο καὶ ἐπὶ
τῶν τειχῶν ὅπλα ἐφαίνετο.

Ἐκ τούτου οἱ ταράξαντες ταῦτα τοὺς στρατηγοὺς ᾐτιῶντο 9
διαφθείρειν τὴν πρᾶξιν· καὶ συνίσταντο οἱ Ἀρκάδες καὶ οἱ
Ἀχαιοί· προειστήκει δὲ μάλιστα αὐτῶν Καλλίμαχός τε ὁ
Παῤῥάσιος καὶ Λύκων ὁ Ἀχαιός. Οἱ δὲ λόγοι ἦσαν αὐτοῖς 10
ὡς αἰσχρὸν εἴη ἄρχειν ἕνα Ἀθηναῖον Πελοποννησίων καὶ
Λακεδαιμονίων, μηδεμίαν δύναμιν παρεχόμενον εἰς τὴν στρατιάν·
καὶ τοὺς μὲν πόνους σφᾶς ἔχειν, τὰ δὲ κέρδη ἄλλους,
καὶ ταῦτα τὴν σωτηρίαν σφῶν κατειργασμένων· εἶναι γὰρ
τοὺς κατειργασμένους Ἀρκάδας καὶ Ἀχαιούς, τὸ δ᾽ ἄλλο
στράτευμα οὐδὲν εἶναι. Καὶ ἦν δὲ τῇ ἀληθείᾳ ὑπὲρ ἥμισυ
τοῦ ἄλλου στρατεύματος Ἀρκάδες καὶ Ἀχαιοί. Εἰ οὖν 11
σωφρονοῖεν οὗτοι, συστάντες καὶ στρατηγοὺς ἑλόμενοι ἑαυτῶν

---

§ 6. ἔστι δ᾽ οἵ für εἰσὶ δ᾽ οἵ eine gute Handschrift vgl. zu 1, 5, 7. Doch Haase Lucubrr. Thucc. p. 71 ss. will diesen Gebrauch im No. bei guten Schriftstellern nicht anerkennen, Kyr. 2, 3, 18 das umfassende ἔστιν οἵ vertheidigend. Die Entscheidung ist bedenklich, da dieser Sprachgebrauch bei Thuk. u. Xen. nicht oft, bei andern Attikern selten, bei den meisten gar nicht vorkommt. Eben so wenig wird man das neben dem üblichen εἰσιν οἵ seltene εἰσὶν ὧν, οἷς, οὓς ꝛc. in Anspruch nehmen dürfen vgl. 2, 5, 18. — ταὐτά. Gr. 44, 4 A. 2. — ἀναγκάζειν. zu 1, 1, 7. — ὅ, τι, τοῦτο ὅ,τι, das τοῦτο dazu von ἀναγκάζειν regiert. Gr. 46, 11 A. 2. — ἐθέλοντες. Gr. 57, 5 A. 2.

§ 8. βουλεύεσθαι. zu 1, 7, 5; Andere βουλεύσεσθαι.

§ 10. καὶ Λ. Gr. 69, 32 A. 2. — Λακεδαιμόνιον? — παρεχόμενον. Gr. 52, 8 A. 2. — σφᾶς, σφῶν. Gr. 51, 2 A. 3. — ἦν zu 1, 4, 4 vgl. 7, 2, 32. — ἥμισυ. Gr. 50, 2 A. 16. — ἄλλου steht hier wie in μόνος τῶν ἄλλων. Gr. 47, 2b A. 10. Doch hat Eine Handschrift ὅλου.

§ 11. ἑαυτῶν aus ihrer Mitte. Gr. 47, 9. — καθ᾽ ἑαυτούς

καθ' ἑαυτούς τε ἂν τὴν πορείαν ποιοῖντο καὶ πειρῷντο ἀγα-
12 *θόν τι λαμβάνειν. Ταῦτ' ἔδοξε· καὶ ἀπολιπόντες Χειρίσο-*
φον εἴ τινες ἦσαν παρ' αὐτῷ Ἀρκάδες ἢ Ἀχαιοὶ καὶ Ξενο-
φῶντα συνέστησαν καὶ λοχαγοὺς αἱροῦνται ἑαυτῶν δέκα·
τούτους δὲ ἐψηφίσαντο ἐκ τῆς νικώσης ὅ,τι δοκοίη, τοῦτο
ποιεῖν. Ἡ μὲν οὖν τοῦ παντὸς ἀρχὴ Χειρισόφῳ ἐνταῦθα
κατελύθη ἡμέρᾳ ἕκτῃ ἢ ἑβδόμῃ ἀφ' ἧς ᾑρέθη.
13 *Ξενοφῶν μέντοι ἐβούλετο κοινῇ μετ' αὐτοῦ τὴν πορείαν*
ποιεῖσθαι, νομίζων οὕτως ἀσφαλεστέραν εἶναι ἢ ἰδίᾳ ἕκα-
στον στέλλεσθαι· ἀλλὰ Νέων ἔπειθεν αὐτὸν καθ' ἑαυτὸν
πορεύεσθαι, ἀκούσας τοῦ Χειρισόφου ὅτι Κλέανδρος ὁ ἐν
Βυζαντίῳ ἁρμοστὴς φαίη τριήρεις ἔχων ἥξειν εἰς Κάλπης λι-
14 *μένα· ὅπως οὖν μηδεὶς μετάσχοι, ἀλλ' αὐτοὶ καὶ οἱ αὐτῶν*
στρατιῶται ἐκπλεύσειαν ἐπὶ τῶν τριήρων, διὰ ταῦτα συνε-
βούλευε. Καὶ Χειρίσοφος, ἅμα μὲν ἀθυμῶν τοῖς γεγενημέ-
νοις, ἅμα δὲ μισῶν ἐκ τούτου τὸ στράτευμα, ἐπιτρέπει αὐτῷ
15 *ποιεῖν ὅ,τι βούλεται. Ξενοφῶν δὲ ἔτι μὲν ἐπεχείρησεν ἀπαλ-*
λαγεὶς τῆς στρατιᾶς ἐκπλεῦσαι· θυομένῳ δὲ αὐτῷ τῷ Ἡγε-
μόνι Ἡρακλεῖ καὶ κοινουμένῳ πότερα λῷον καὶ ἄμεινον εἴη
στρατεύεσθαι ἔχοντι τοὺς παραμείναντας τῶν στρατιωτῶν ἢ
ἀπαλλάττεσθαι, ἐσήμηνεν ὁ θεὸς τοῖς ἱεροῖς συστρατεύεσθαι.
16 *Οὕτω γίγνεται τὸ στράτευμα τριχῇ, Ἀρκάδες μὲν καὶ Ἀχαιοὶ*
πλείους ἢ τετρακισχίλιοι καὶ πεντακόσιοι, ὁπλῖται πάντες,
Χειρισόφῳ δ' ὁπλῖται μὲν εἰς τετρακοσίους καὶ χιλίους,

---

für sich. Gr. 68, 25 A. 4 vgl. 5, 10, 13. — *ποιοῖντο.* Gr. 54, 6 A. 4.

§ 12. *εἴ τινες* Gr. 65, 5 A. 8. — *λοχαγούς*, hier so v. a. *στρατηγοίς*, da nach der neuen Heerabtheilung die Schaar jedes Feldherren *λόχος* hieß vgl. 6, 1, 2. 4 ff. Diese Ausdrücke waren antik, vielleicht dialektisch und finden sich öfter bei den Tragikern. vgl. Isokr. 12, 169. — *ἀφ' ἧς* für *ἀπὸ ταύτης ᾗ* war feste Formel, vgl. Gr. 50, 10 A. 3. Hell. 4, 6, 6: *ἡμέρᾳ δεκάτῃ ἀφ' ἧς εἰσέβαλεν.*

§ 13. *αὐτοῦ* für *αὐτῶν* ist Conjectur.

§ 14. *αὐτοί*, Neon und Cheirisophos. — *αὐτῶν* ipsorum. Gr. 47, 9 A. 12. — *διὰ ταῦτα* wie *τούτου ἕνεκα* 2, 3, 13. — *ἅμα μέν.* zu 3, 4, 19.

§ 15. *ἔτι μέν* synonym mit *τέως μέν* 4, 2, 12. Plat. Prot. 310, e: *ἔτι μὲν ἐπεχείρησα εὐθὺς πρὸς σὲ ἰέναι· ἔπειτά μοι λίαν πόῤῥω ἔδοξε τῶν νυκτῶν εἶναι.* — *λῷον καὶ ἄμεινον.* zu 1, 7, 3.

πελτασταὶ δὲ εἰς ἑπτακοσίους, οἱ Κλεάρχου Θρᾷκες, Ξενοφῶντι δὲ ὁπλῖται μὲν εἰς ἑπτακοσίους καὶ χιλίους, πελτασταὶ δὲ εἰς τριακοσίους· ἱππικὸν δὲ μόνος οὗτος εἶχεν, ἀμφὶ τοὺς τετταράκοντα ἱππέας.

Καὶ οἱ μὲν Ἀρκάδες διαπραξάμενοι πλοῖα παρὰ τῶν 17
Ἡρακλεωτῶν πρῶτοι πλέουσιν, ὅπως ἐξαίφνης ἐπιπεσόντες τοῖς Βιθυνοῖς λάβοιεν ὅτι πλεῖστα· καὶ ἀποβαίνουσιν εἰς Κάλπης λιμένα [κατὰ μέσον πως τῆς Θρᾴκης]. Χειρίσοφος 18
δ᾽ εὐθὺς ἀπὸ τῆς πόλεως τῶν Ἡρακλεωτῶν ἀρξάμενος πεζῇ ἐπορεύετο διὰ τῆς χώρας· ἐπεὶ δὲ εἰς τὴν Θρᾴκην ἐνέβαλε, παρὰ τὴν θάλατταν ᾔει· καὶ γὰρ ἤδη ἠσθένει. Ξενοφῶν δὲ 19
πλοῖα λαβὼν ἀποβαίνει ἐπὶ τὰ ὅρια τῆς Θρᾴκης καὶ τῆς Ἡρακλεώτιδος καὶ διὰ μεσογαίας ἐπορεύετο.

ΛΟΓΟΣ ΕΚΤΟΣ.

1 α΄. Ὃν μὲν οὖν τρόπον ἥ τε Χειρισόφου ἀρχὴ τοῦ παν-
τὸς κατελύθη καὶ τῶν Ἑλλήνων τὸ στράτευμα ἐσχίσθη ἐν τοῖς
2 ἐπάνω εἴρηται. Ἔπραξαν δ' αὐτῶν ἕκαστοι τάδε. Οἱ μὲν
Ἀρκάδες ὡς ἀπέβησαν νυκτὸς εἰς Κάλπης λιμένα, πορεύον-
ται εἰς τὰς πρώτας κώμας, στάδια ἀπὸ θαλάττης ὡς πεντή-
κοντα. Ἐπεὶ δὲ φῶς ἐγένετο ἦγεν ἕκαστος ὁ στρατηγὸς τὸ
ἑαυτοῦ λόχος ἐπὶ κώμην· ὁποία δὲ μείζων κώμη ἐδόκει εἶ-
3 ναι, σύνδυο λόχους ἦγον οἱ στρατηγοί. Συνεβάλοντο δὲ καὶ
λόφον εἰς ὃν δέοι πάντας ἁλίζεσθαι· καὶ ἅτε ἐξαίφνης ἐπι-
πεσόντες ἀνδράποδά τε πολλὰ ἔλαβον καὶ πρόβατα πολλὰ
4 περιεβάλοντο. Οἱ δὲ Θρᾷκες ἠθροίζοντο οἱ διαφεύγοντες·
πολλοὶ δὲ διέφυγον πελτασταὶ ὄντες ὁπλίτας ἐξ αὐτῶν τῶν
χειρῶν. Ἐπεὶ δὲ συνελέγησαν, πρῶτον μὲν τῷ Σμίκρητος
λόχῳ ἑνὸς τῶν Ἀρκάδων στρατηγῶν ἀπιόντι ἤδη εἰς τὸ
5 συγκείμενον καὶ πολλὰ χρήματα ἄγοντι ἐπιτίθενται. Καὶ τέως
μὲν ἐμάχοντο ἅμα πορευόμενοι οἱ Ἕλληνες, ἐπὶ δὲ διαβάσει

C. 1. § 1. *τοῦ παντός.* Gr. 47, 9 A. 6. App. Vorr. 8: *τὴν Φιλίππου τῆς Ἑλλάδος ἡγεμονίαν.*

§ 2. *λόχον.* zu 5, 10, 12. — *σύνδυο.* erg. *εἰς ταύτην.*

§ 3. *συνεβάλοντο* verabredeten, kamen überein; ähnlich *συγκεῖσθαι* § 4, dies der Bed. nach Perf. Pass.; *ξυμβάλλεσθαί τινι, πρός τινα* einen Vertrag schließen Thuk. 5, 77. — *ἁλίζεσθαι.* zu 2, 4, 3. — *ἅτε.* Gr. 56, 12 A. 2. — *περιεβάλοντο* verschafften sich. Gr. 52, 10 A. 1.

§ 4. *οἱ Θ. οἱ διαφεύγοντες.* Gr. 47, 28 A. 3.

§ 5. *τέως μέν.* zu 4, 2, 12. — *τρέπονται, οἱ Θρᾷκες*; über das Medium Gr. 31, 13 A. 8.

χαράδρας τρέπονται αὐτούς, καὶ αὐτόν τε τὸν Σμίκρητα ἀ-
ποκτιννύασι καὶ τοὺς ἄλλους πάντας· ἄλλου δὲ λόχου τῶν
δέκα στρατηγῶν τοῦ Ἡγησάνδρου ὀκτὼ μόνους κατέλιπον·
καὶ αὐτὸς Ἡγήσανδρος ἐσώθη. Καὶ οἱ ἄλλοι δὲ λοχαγοὶ 6
συνῆλθον, οἱ μὲν σὺν πράγμασιν, οἱ δὲ ἄνευ πραγμάτων.

Οἱ δὲ Θρᾷκες εὐτυχήσαντες τοῦτο τὸ εὐτύχημα, συνε-
βόων τε ἀλλήλους καὶ συνελέγοντο ἐῤῥωμένως τῆς νυκτός.
Καὶ ἅμα [τῇ] ἡμέρᾳ κύκλῳ περὶ τὸν λόφον ἔνθα οἱ Ἕλλη-
νες ἐστρατοπεδεύοντο ἐτάττοντο καὶ ἱππεῖς πολλοὶ καὶ πελτα-
σταί, καὶ ἀεὶ πλείονες συνέῤῥεον· καὶ προσέβαλλον πρὸς 7
τοὺς ὁπλίτας ἀσφαλῶς· οἱ μὲν γὰρ Ἕλληνες οὔτε τοξότην
εἶχον οὔτε ἀκοντιστὴν οὔτε ἱππέα· οἱ δὲ προσθέοντες καὶ
προσελαύνοντες ἠκόντιζον· ὁπότε δὲ αὐτοῖς ἐπίοιεν, ῥᾳδίως
ἀπέφευγον· ἄλλοι δὲ ἄλλῃ ἐπετίθεντο. Καὶ τῶν μὲν πολλοὶ 8
ἐτιτρώσκοντο, τῶν δὲ οὐδείς· ὥστε κινηθῆναι οὐκ ἐδύναντο
ἐκ τοῦ χωρίου, ἀλλὰ τελευτῶντες καὶ ἀπὸ τοῦ ὕδατος εἶργον
αὐτοὺς οἱ Θρᾷκες. Ἐπεὶ δὲ ἀπορία πολλὴ ἦν, διελέγοντο 9
περὶ σπονδῶν· καὶ τὰ μὲν ἄλλα ὡμολόγητο αὐτοῖς, ὁμήρους
δὲ οὐκ ἐδίδοσαν οἱ Θρᾷκες αἰτούντων τῶν Ἑλλήνων, ἀλλ' ἐν
τούτῳ ἴσχετο. Τὰ μὲν δὴ τῶν Ἀρκάδων οὕτως εἶχε.

Χειρίσοφος δὲ ἀσφαλῶς πορευόμενος παρὰ θάλατταν 10
ἀφικνεῖται εἰς Κάλπης λιμένα. Ξενοφῶντι δὲ διὰ τῆς με-
σογαίας πορευομένῳ οἱ ἱππεῖς προκαταθέοντες ἐντυγχάνουσι
πρεσβύταις πορευομένοις ποι. Καὶ ἐπεὶ ἤχθησαν παρὰ Ξε-

---

§ 6. πράγματα Schwierigkeiten vgl. zu 2, 1, 16. 4, 1, 17. — εὐτύχημα. Gr. 46, 6. Dem. 32, 11: ἀτύχημα ουδὲν ἔλαττον ἠτύχησαν ἢ τὸ ἐξ ἀρχῆς πονηροῖς ἀνθρώποις συμμῖξαι. — συνεβόων ἀλλήλους καὶ ἠθροίζοντο auch Kyr. 3, 2, 6.

§ 7. προσέβαλλον. Gr. 52, 2 A. 7. — τοξότην. zu 3, 1, 2. — οἱ δέ, οἱ πολέμιοι. zu 3, 4, 5. — ἐπίοιεν. zu 1, 5, 7.

§ 8. κινηθῆναι. zu 3, 4, 28 u. 5, 4, 13. τελευτῶντες. zu 6, 1, 8. — ἀπό. Gr. 47, 13 A 3.

§ 9. ἐδίδοσαν. Gr. 53, 1 A. 7. — ἐν τούτῳ ἴσχετο daran stieß sich die Sache. Eur. Herakl. 498: ἐν τῷδε κἀχόμεσθαι σωθῆναι λόγῳ.

§ 10. πορευομένῳ als er marschirte. Gr. 48, 5 A 1. — στρατεύματος. Gr. 47, 10 A. 12. — ὄντος verbindet Sintenis zu Plut. Per. p. 261 mit πού, wogegen die Entfernung zu sprechen scheint. Bei der Apposition ist die erste Stelle keine betonte, weil man sie eig. ohne Pause anschloß. Thuk. 2, 2: ἐςῆλθον ἐς Πλάταιαν, οὖσαν Ἀθηναίων ξυμμαχίδα. App. Mithr. 53: ἐκέλευσεν αὐτόν, ὄντα Ῥωμαῖον, εἴσω δέχεσθαι.

νοφῶντα, ἐρωτᾷ αὐτοὺς εἴ που ᾔσθηνται ἄλλου στρατεύματος
11 [ὄντος] Ἑλληνικοῦ. Οἱ δὲ ἔλεγον πάντα τὰ γεγενημένα, καὶ
νῦν ὅτι πολιορκοῦνται ἐπὶ λόφου, οἱ δὲ Θρᾷκες πάντες πε-
ρικεκυκλωμένοι εἶεν αὐτούς. Ἐνταῦθα τοὺς μὲν ἀνθρώπους
τούτους ἐφύλαττον ἰσχυρῶς, ὅπως ἡγεμόνες εἶεν ὅποι δέοι·
σκοποὺς δὲ καταστήσας συνέλεξε τοὺς στρατιώτας καὶ ἔλεξεν.
12 Ἄνδρες στρατιῶται, τῶν Ἀρκάδων οἱ μὲν τεθνᾶσιν, οἱ δὲ
λοιποὶ ἐπὶ λόφου τινὸς πολιορκοῦνται. Νομίζω δ' ἔγωγε, εἰ
ἐκεῖνοι ἀπολοῦνται, οὐδ' ἡμῖν εἶναι οὐδεμίαν σωτηρίαν, οὕτω
13 μὲν πολλῶν ὄντων πολεμίων, οὕτω δὲ τεθαῤῥηκότων. Κρά-
τιστον οὖν ἡμῖν ὡς τάχιστα βοηθεῖν τοῖς ἀνδράσιν, ὅπως, εἰ
ἔτι εἰσὶ σῶοι, σὺν ἐκείνοις μαχώμεθα καὶ μὴ μόνοι λει-
14 φθέντες μόνοι καὶ κινδυνεύσωμεν. Νῦν μὲν οὖν στρατοπεδευ-
σώμεθα, προελθόντες ὅσον ἂν δοκῇ καιρὸς εἶναι εἰς τὸ δει-
πνοποιεῖσθαι· ἕως δ' ἂν πορευώμεθα, Τιμασίων ἔχων τοὺς
ἱππεῖς προελαυνέτω ἐφορῶν ἡμᾶς καὶ σποπείτω τὰ ἔμπρο-
15 σθεν, ὡς μηδὲν ἡμᾶς λάθῃ. Παρέπεμψε δὲ καὶ τῶν γυ-
μνητῶν ἀνθρώπους εὐζώνους εἰς τὰ πλάγια καὶ εἰς τὰ ἄκρα,
ὅπως εἴ πού τί ποθεν καθορῷεν, σημαίνοιεν· ἐκέλευε δὲ
16 καίειν ἅπαντα ὅτῳ ἐντυγχάνοιεν καυσίμῳ· ἡμεῖς γὰρ ἀπο-
δραίημεν ἂν οὐδαμοῦ ἐνθένδε· πολλὴ μὲν γάρ, ἔφη, εἰς
Ἡράκλειαν πάλιν ἀπιέναι, πολλὴ δὲ εἰς Χρυσόπολιν
διελθεῖν· οἱ δὲ πολέμιοι πλησίον· εἰς Κάλπης δὲ λιμέ-
να, ἔνθα Χειρίσοφον εἰκάζομεν εἶναι, εἰ σέσωσται, ἐλαχίστη

---

§ 11 νῦν steht, weil betont, voran. Gr. 54, 17 A. 7.

§ 12. ἄνδρες. zu 1, 3, 3. — εἰ ἀπολοῦνται. Gr. 54, 12 A. 2.

§ 14. ὅσον wie weit (zu 3, 3, 9), erg. προέρχεσθαι. Gr. 55, 4 A. 11 vgl. 7, 3, 37 u. Kyr. 5, 3, 56: σημαίνειν ὅ,τι καιρὸς δοκοίη εἶναι. — καιρός angemessen, d. h. nicht zu weit und den Feinden nicht zu nahe. — ἐφορῶν im Auge habend. Kyr. 5, 3, 56: πρὸ παντὸς τοῦ στρατεύματος πεζοὺς εὐζώνους οὐ πολλοὺς προὔπεμπεν ἐφορωμένους ὑπὸ Χρυσάντα καὶ ἐφορῶντας αὐτόν. — τὰ ἔμπροσθεν. Gr. 43, 4 A. 17. — ἡμᾶς λάθῃ. Gr. 46, 9.

§ 15. γυμνητῶν. Gr. 47, 9. — ἅπαντα ὅτῳ. zu 1, 1, 5.

§ 16. ἡμεῖς zu 1, 3, 14 E. — οὐδαμοῦ. Gr. 25, 10 A. 7 und zu 6, 1 23 vgl. Hell. 5, 2, 8. 4, 42. 6, 4, 27, Dem. 56, 11, So. Phil. 256. — πολλή. Gr. 43, 3 A. 3. — διελθεῖν. Gr. 55, 3 A. 20. — ἐκεῖ μέν. Als Gegensatz denke man: Heraklea aber, wo Schiffe sind, können wir der Entfernung wegen nicht erreichen. —

ὁδός. Ἄλλα δὴ ἐκεῖ μὲν οὔτε πλοῖα ἔστιν οἷς ἀποπλευσού-
μεθα· μένουσι δὲ αὐτοῦ οὐδὲ μιᾶς ἡμέρας ἔστι τὰ ἐπιτή-
δεια. Τῶν δὲ πολιορκουμένων ἀπολομένων σὺν τοῖς Χει- 17
ρισόφου μόνοις κάκιόν ἐστι διακινδυνεύειν ἢ σωθέντων
πάντας εἰς ταὐτὸν ἐλθόντας κοινῇ τῆς σωτηρίας ἔχεσθαι.
Ἀλλὰ χρὴ παρασκευασαμένους τὴν γνώμην πορεύεσθαι ὡς
νῦν ἢ εὐκλεῶς τελευτῆσαι ἔστιν ἢ κάλλιστον ἔργον ἐργάσα-
σθαι Ἕλληνας τοσούτους σώσαντας. Καὶ ὁ θεὸς ἴσως ἄγει 18
οὕτως, ὃς τοὺς μεγαληγορήσαντας ὡς πλεῖον φρονοῦντας τα-
πεινῶσαι βούλεται, ἡμᾶς δὲ τοὺς ἀπὸ τῶν θεῶν ἀρχομένους
ἐντιμοτέρους ἐκείνων καταστῆσαι. Ἀλλ' ἕπεσθαι χρὴ καὶ
προσέχειν τὸν νοῦν, ὡς ἂν τὸ παραγγελλόμενον δύνησθε
ποιεῖν.

Ταῦτ' εἰπὼν ἡγεῖτο. Οἱ δ' ἱππεῖς διασπειρόμενοι ἐφ' ὅ- 19
σον καλῶς εἶχεν ἔκαιον ᾗ ἐβάδιζον· καὶ οἱ πελτασταὶ ἐπι-
παριόντες κατὰ τὰ ἄκρα ἔκαιον πάντα ὅσα καύσιμα ἑώρων,
καὶ ἡ στρατιὰ δέ, εἴ τινι παραλειπομένῳ ἐντυγχάνοιεν· ὥστε
πᾶσα ἡ χώρα αἴθεσθαι ἐδόκει καὶ τὸ στράτευμα πολὺ εἶναι.
Ἐπεὶ δὲ ὥρα ἦν κατεστρατοπεδεύσαντο ἐπὶ λόφον ἐκβάντες, 20
καὶ τά τε τῶν πολεμίων πυρὰ ἑώρων, ἀπεῖχον δὲ ὡς τετταρ-
ράκοντα σταδίους, καὶ αὐτοὶ ὡς ἐδύναντο πλεῖστα πυρὰ
ἔκαιον. Ἐπεὶ δὲ ἐδείπνησαν τάχιστα, παρηγγέλθη τὰ πυρὰ 21
κατασβεννύναι πάντα. Καὶ τὴν μὲν νύκτα φυλακὰς ποιησά-
μενοι ἐκάθευδον· ἅμα δὲ τῇ ἡμέρᾳ προσευξάμενοι τοῖς θεοῖς
καὶ συνταξάμενοι ὡς εἰς μάχην ἐπορεύοντο ᾗ ἐδύναντο τά-

μένουσι erg. *ἡμῖν* zu 4, 1, 16. — *δέ* entspricht dem *οὔτε*. zu 5, 9, 26. — *ἀποπλευσούμεθα*. zu *ἔσται* 1, 3, 17. — *ἡμέρας*. Gr. 47, 8 A. 1 u. 2.

§ 17. *ταὐτόν*. zu 1, 8, 14. — *σωτηρίας*. Gr. 47, 12. — *ἔχεσθαι* eifrig an etwas arbeiten. Thuk. 1, 49: *ἔργου πᾶς εἴχετο ἤδη*. — *ἔστιν*, wie *πείσομαι* 1, 3, 15.

§ 18. *πλεῖον φρονεῖν* klüger sein. Gr. 46, 5 A. 6. Eur. Pel. 6: *ὅταν μὲν ᾖς παῖς, μὴ πλέον παιδὸς φρόνει*. Men. Stob. 104, 5: *εὔπιστον ἀτυχῶν ἐστιν ἄνθρωπος φύσει· τὸν πλησίον γὰρ οἴεται μᾶλλον φρονεῖν*. — *τούς*. Gr. 50, 8 A. 2. — *ἀπό*. Gr. 47, 13 A. 9.

§ 19. *ἐφ' ὅσον* so weit hin, erg. *στρατεύεσθαι*. zu § 14 und über *ἐπί*. Gr. 68, 42 A. 1. — *ἐπιπαριόντες*. zu 3, 4, 30. — *αἴθεσθαι* poetisch. Gr. V. 2, 39 unter *αἴθειν*.

§ 21. *ἐπεὶ τάχιστα*. zu 3, 1, 9. — *ὡς εἰς*. Gr. 69, 63 A. 4.

22 χιστα. Τιμασίων δὲ καὶ οἱ ἱππεῖς, ἔχοντες τοὺς ἡγεμόνας καὶ προελαύνοντες, ἔλαθον αὑτοὺς ἐπὶ τῷ λόφῳ γενόμενοι ἔνθα ἐπολιορκοῦντο οἱ Ἕλληνες. Καὶ οὐχ ὁρῶσιν οὔτε τὸ φίλιον στράτευμα οὔτε τὸ πολέμιον, καὶ ταῦτα ἀπαγγέλλουσι πρὸς τὸν Ξενοφῶντα καὶ τὸ στράτευμα, γράδια δὲ καὶ γε-
23 ρόντια καὶ πρόβατα ὀλίγα καὶ βοῦς καταλελειμμένους. Καὶ τὸ μὲν πρῶτον θαῦμα ἦν τί εἴη τὸ γεγενημένον, ἔπειτα δὲ τῶν καταλελειμμένων ἐπυνθάνοντο ὅτι οἱ μὲν Θρᾷκες εὐθὺς ἀφ' ἑσπέρας ᾤχοντο ἀπιόντες, ἕωθεν δὲ καὶ τοὺς Ἕλληνας ἔφασαν οἴχεσθαι· ὅπου δέ, οὐκ εἰδέναι.

24 Ταῦτα ἀκούσαντες οἱ ἀμφὶ Ξενοφῶντα, ἐπεὶ ἠρίστησαν, συσκευασάμενοι ἐπορεύοντο, βουλόμενοι ὡς τάχιστα συμμῖξαι τοῖς ἄλλοις εἰς Κάλπης λιμένα. Καὶ πορευόμενοι ἑώρων τὸν στίβον τῶν Ἀρκάδων καὶ Ἀχαιῶν κατὰ τὴν ἐπὶ Κάλπης ὁδόν. Ἐπεὶ δὲ ἀφίκοντο εἰς τὸ αὐτό, ἄσμενοί τε
25 εἶδον ἀλλήλους καὶ ἠσπάζοντο ὥςπερ ἀδελφούς. Καὶ ἐπυνθάνοντο οἱ Ἀρκάδες τῶν περὶ Ξενοφῶντα τί τὰ πυρὰ κατασβέσειαν· ἡμεῖς μὲν γάρ, ἔφασαν, ᾠόμεθα ὑμᾶς τὸ μὲν πρῶτον, ἐπειδὴ τὰ πυρὰ οὐχ ἑωρῶμεν, τῆς νυκτὸς ἥξειν ἐπὶ τοὺς πολεμίους· καὶ οἱ πολέμιοι δέ, ὥς γ' ἡμῖν ἐδόκουν, τοῦτο δείσαντες ἀπῆλθον· σχεδὸν γὰρ ἀμφὶ τοῦτον τὸν χρό-
26 νον ἀπήεσαν. Ἐπεὶ δ' οὐκ ἀφίκεσθε, ὁ δὲ χρόνος ἐξῆκεν, ᾠόμεθα ὑμᾶς πυθομένους τὰ παρ' ἡμῖν φοβηθέντας οἴχεσθαι ἀποδράντας ἐπὶ θάλατταν· καὶ ἐδόκει ἡμῖν μὴ ἀπολείπεσθαι ὑμῶν. Οὕτως οὖν καὶ ἡμεῖς δεῦρο ἐπορεύθημεν.

---

§ 22. ἔλαθον αὑτοὺς γενόμενοι waren ohne es selbst zu merken gekommen. Gr. 56, 4 A. 1. — ἔνθα. Gr 66, 3 A. 1. — ἐπολιορκοῦντο belagert worden waren. zu 1, 4, 2.

§ 23. τί. zu 1, 8, 16. — τῶν κ. Gr. 47, 10 A 10. — ὅτι. Gr. 56, 7 A. 12. — ἀφ' ἑσπέρας bezeichnet den Beginn der fortgesetzten Handlung, wie εἰς 1, 7, 1 das Ziel einer früher angefangenen. Thuk. 7, 29: ἀφ' ἑσπέρας διέπλευσε τὸν Εὔριπον. — ὅπου. zu § 16. — εἰδέναι. zu 1, 3, 1.

§ 24. ὡς. Gr. 49, 10. — συμμῖξαι. Gr. 52, 2 A. 10. — ἄλλ. ις. Gr. 48, 9 u. 11 A. 14. — εἰς, weil συμμῖξαι das Kommen mit umfaßt. — ἐπί. Gr. 68, 40 A. 3.

§ 25. ἡμεῖς μέν. Hiebei denke man: es scheint aber der Grund ein anderer gewesen zu sein. — ἐδόκουν. zu 1, 4, 7.

§ 26. ὁ die zu einem solchen Marsche erforderliche. Gr. 50, 2 A. 4. — ἐξῆκεν verflossen war. vgl. Hell. 7, 1, 28. Gr. 53, 1 A. 4. — τά. Gr. 43, 4 A. 22. — φοβηθέντας. Gr. 56, 15 A. 4. — ἀπολείπεσθαι. zu 4, 3, 22. — ὑμῶν. Gr. 47, 13.

β. Ταύτην μὲν οὖν τὴν ἡμέραν αὐτοῦ ηὐλίζοντο ἐπὶ 1
τοῦ αἰγιαλοῦ ἐν τῷ λιμένι. Τὸ δὲ χωρίον τοῦτο, ὃ καλεῖται
Κάλπης λιμήν, ἔστι μὲν ἐν τῇ Θρᾴκῃ τῇ ἐν τῇ Ἀσίᾳ· ἀρξα-
μένη δὲ ἡ Θρᾴκη αὕτη ἐστὶν ἀπὸ τοῦ στόματος τοῦ Πόντου
μέχρι Ἡρακλείας ἐπὶ δεξιὰ εἰς τὸν Πόντον εἰςπλέοντι. Καὶ 2
τριήρει μέν ἐστιν εἰς Ἡράκλειαν ἐκ Βυζαντίου κώπαις ἡμέ-
ρας μάλα μακρᾶς πλοῦς· ἐν δὲ τῷ μέσῳ ἄλλη μὲν πόλις
οὐδεμία οὔτε φιλία οὔτε Ἑλληνίς, ἀλλὰ Θρᾷκες οἱ Βιθυνοί·
καὶ οὓς ἂν λάβωσι τῶν Ἑλλήνων ἢ ἐκπίπτοντας ἢ ἄλλως
πως δεινὰ ὑβρίζειν λέγονται [τοὺς Ἕλληνας]. Ὁ δὲ Κάλπης 3
λιμὴν ἐν μέσῳ μὲν κεῖται ἑκατέρωθεν πλεόντων ἐξ Ἡρα-
κλείας καὶ Βυζαντίου, ἔστι δ᾽ ἐν τῇ θαλάττῃ προκείμενον
χωρίον, τὸ μὲν εἰς τὴν θάλατταν καθῆκον αὐτοῦ πέτρα ἀποῤ-
ῥώξ, ὕψος, ὅπῃ ἐλάχιστον, οὐ μεῖον εἴκοσιν ὀργυιῶν, ὁ δὲ
αὐχὴν ὁ εἰς [τὴν] γῆν ἀνήκων τοῦ χωρίου μάλιστα τεττάρων
πλέθρων τὸ εὖρος· τὸ δ᾽ ἐντὸς τοῦ αὐχένος χωρίον ἱκανὸν
μυρίοις ἀνθρώποις οἰκῆσαι· λιμὴν δ᾽ ὑπ᾽ αὐτῇ τῇ πέτρᾳ 4
τὸ πρὸς ἑσπέραν αἰγιαλὸν ἔχων· κρήνη δὲ ἡδέος ὕδατος καὶ
ἄφθονος ῥέουσα ἐπ᾽ αὐτῇ τῇ θαλάττῃ ὑπὸ τῇ ἐπικρατείᾳ τοῦ
χωρίου· ξύλα δὲ πολλὰ μὲν καὶ ἄλλα, πάνυ δὲ πολλὰ κα
καλὰ ναυπηγήσιμα ἐπ᾽ αὐτῇ τῇ θαλάττῃ. Τὸ δὲ ὄρος τὸ ἐν 5
τῷ λιμένι εἰς μεσόγαιαν μὲν ἀνήκει ὅσον ἐπὶ εἴκοσι στα-
δίους, καὶ τοῦτο γεῶδες καὶ ἄλιθον· τὸ δὲ παρὰ θάλατταν
πλέον ἢ ἐπὶ εἴκοσι σταδίους δασὺ πολλοῖς καὶ παντοδαποῖς

C. 2. § 1. *ἐν τῷ* bei dem, wie § 5. zu 4, 8, 22. — *τῇ*. Gr. 50, 8 A. 1. — *ἐστίν* erstreckt sich. zu 1, 7, 6. — *εἰσπλέοντι*. zu 3, 2, 22.

§ 2. *ἡμέρας*. Gr. 47, 8 A. 2. Die Entfernung betrug 750 Stadien. — *μέσῳ*. Gr. 43, 4 A. 2. — *ἀλλά*. Gr. 69, 4 A. 6. — *ἐκπίπτειν* durch Schiffbruch ans Land geworfen werden. vgl. 7, 5, 12. 13. — *δεινά*. Gr. 46, 5 A. 4.

§ 3. *πλεόντων* wenn man schifft. Gr. 47, 4 A. 3. — *καθῆκον*. Gr. 56, 9 A. 1. — *ὀργυιῶν*. zu 1, 2, 23.

§ 4. *αὐτῇ*. zu 3, 4, 41. — *τὸ πρὸς ἑ.* an der Westseite. Gr. 43, 4 A. 2; über den Ac. 46, 4, wiewohl es auch Prädicat sein kann nach 57, 3 A. 1; über *πρός* Gr. 68, 39 A. 1 vgl. zu 2, 2, 4. — *ὕδατος*. Gr. 47, 8 A. 4. — *ἄφθονος*. Gr. 57, 5 A. 1.

§ 5. *ὅσον*. zu 1, 8, 6.

6 καὶ μεγάλοις ξύλοις. Ἡ δὲ ἄλλη χώρα καλὴ καὶ πολλή, καὶ κῶμαι ἐν αὐτῇ εἰσι πολλαὶ καὶ οἰκούμεναι· φέρει γὰρ ἡ γῆ καὶ κριθὰς καὶ πυροὺς καὶ ὄσπρια πάντα καὶ μελίνας καὶ σήσαμα καὶ σῦκα ἀρκοῦντα καὶ ἀμπέλους πολλὰς καὶ ἡδυοίνους καὶ τἆλλα πάντα πλὴν ἐλαιῶν.

7 Ἡ μὲν χώρα ἦν τοιαύτη. Ἐσκήνουν δὲ ἐν τῷ αἰγιαλῷ πρὸς τῇ θαλάττῃ· εἰς δὲ τὸ πόλισμα ἂν γενόμενον οὐκ ἐβούλοντο στρατοπεδεύεσθαι, ἀλλὰ ἐδόκει καὶ τὸ ἐλθεῖν ἐνταῦθα ἐξ ἐπιβουλῆς εἶναι, βουλομένων τινῶν κατοικίσαι πόλιν.
8 Τῶν γὰρ στρατιωτῶν οἱ πλεῖστοι ἦσαν οὐ σπάνει βίου ἐκπεπλευκότες ἐπὶ ταύτην τὴν μισθοφοράν, ἀλλὰ τὴν Κύρου ἀρετὴν ἀκούοντες, οἱ μὲν καὶ ἄνδρας ἄγοντες, οἱ δὲ καὶ προσανηλωκότες χρήματα, καὶ τούτων ἕτεροι ἀποδεδρακότες πατέρας καὶ μητέρας, οἱ δὲ καὶ τέκνα καταλιπόντες ὡς χρήματ' αὐτοῖς κτησάμενοι ἥξοντες πάλιν, ἀκούοντες καὶ τοὺς ἄλλους τοὺς παρὰ Κύρῳ πολλὰ καὶ ἀγαθὰ πράττειν. Τοιοῦτοι οὖν ὄντες ἐπόθουν εἰς τὴν Ἑλλάδα σώζεσθαι.

9 Ἐπειδὴ δὲ ὑστεραία ἡμέρα ἐγένετο τῆς εἰς ταὐτὸν συνόδου, ἐπ' ἐξόδῳ ἐθύετο Ξενοφῶν· ἀνάγκη γὰρ ἦν ἐπὶ τὰ ἐπιτήδεια ἐξάγειν· ἐπενόει δὲ καὶ τοὺς νεκροὺς θάψαι. Ἐπεὶ δὲ τὰ ἱερὰ ἐγένετο, εἵποντο καὶ οἱ Ἀρκάδες, καὶ τοὺς νεκροὺς τοὺς μὲν πλείστους ἔνθαπερ ἔπεσον ἑκάστους ἔθαψαν· ἤδη γὰρ ἦσαν πεμπταῖοι καὶ οὐχ οἷόν τε ἀναιρεῖν ἔτι ἦν· ἐνίους δὲ τοὺς ἐκ τῶν ὁδῶν συνενεγκόντες ἔθαψαν ἐκ τῶν

---

§ 6. οἰκούμεναι. zu 1, 2, 6.

§ 7. μέν. zu 1, 2, 25. — τὸ πόλισμα ἂν γενόμενον, τὸ χωρίον ὃ πόλισμα ἂν ἐγένετο der Ort aus dem eine Stadt hätte werden können. Gr. 69, 7 A. 1, 4. — ἐνταῦθα. zu 1, 2, 1.

§ 8. γάρ bezieht sich auf οὖν am E. des § vgl. zu 3, 2, 29. — βίου Subsistenzmittel. — ἀκούοντες wird durch ἀλλά mit οὐ σπάνει verbunden. Gr. 59, 2 A. 3. — καὶ ἄνδρας. zu 1, 9, 31. — πολλὰ καί. Gr. 68, 32 A. 2. — ἀγαθὰ πράττειν Glück machen, Vermögen erwerben. Gr. 46, 5 A. 11 vgl. 7, 4, 21. 6, 31.

§ 9. ὑστεραία. zu 4, 6, 1. Dieselbe Umschreibung Kyr. 8, 3, 9: ἡνίκα ἡ ὑστεραία ἧκεν. — τῆς συνόδου nach der Zusammenkunft, der Ge. von dem comparativen ὑστεραία regiert. Plat. Menex. 240, c: τῇ ὑστεραίᾳ τῆς μάχης. Phäd. 58, a: τῇ προτεραίᾳ τῆς δίκης. — ἦσαν πεμπταῖοι lagen bis in den fünften Tag. Her. 2, 89: ἐπεὰν τριταῖαι ἢ τεταρταῖαι γένωνται, οὕτω παραδιδοῦσι τοῖς ταριχεύουσι. Ar. Vö. 474: προκεῖσθαι πεμπταῖον. — τοὺς ἐκ. zu 1, 2, 3. — ἐκ τῶν

ὑπαρχόντων ὡς ἐδύναντο κάλλιστα· οὓς δὲ μὴ εὕρισκον κε-
νοτάφιον αὐτοῖς ἐποίησαν μέγα [καὶ πυρὰν μεγάλην] καὶ
στεφάνους ἐπέθεσαν. Ταῦτα δὲ ποιήσαντες ἀνεχώρησαν ἐπὶ 10
τὸ στρατόπεδον. Καὶ τότε μὲν δειπνήσαντες ἐκοιμήθησαν.
Τῇ δὲ ὑστεραίᾳ συνῆλθον οἱ στρατιῶται πάντες· συνῆγε δὲ
μάλιστα Ἀγασίας Στυμφάλιος, λοχαγός, καὶ Ἱερώνυμος
Ἠλεῖος, λοχαγός, καὶ ἄλλοι οἱ πρεσβύτατοι τῶν Ἀρκάδων.
Καὶ δόγμα ἐποιήσαντο, ἐάν τις τοῦ λοιποῦ μνησθῇ δίχα τὸ 11
στράτευμα ποιεῖν, θανάτῳ αὐτὸν ζημιοῦσθαι, καὶ κατὰ χώ-
ραν ἀπιέναι ᾗπερ πρόσθεν εἶχε τὸ στράτευμα καὶ ἄρχειν τοὺς
πρόσθεν στρατηγούς. Καὶ Χειρίσοφος μὲν ἤδη τετελευτήκει
φάρμακον πιὼν πυρέττων· τὰ δ' ἐκείνου Νέων ὁ Ἀσιναῖος
παρέλαβε.

Μετὰ δὲ ταῦτα ὁ Ξενοφῶν ἐξαναστὰς εἶπεν· Ὦ ἄνδρες 12
στρατιῶται, τὴν μὲν πορείαν, ὡς ἔοικε, [δῆλον ὅτι] πεζῇ ποι-
ητέον· οὐ γάρ ἔστι πλοῖα· ἀνάγκη δὲ πορεύεσθαι ἤδη· οὐ
γάρ ἔστι μένουσι τὰ ἐπιτήδεια. Ἡμεῖς μὲν οὖν, ἔφη, θυ-
σόμεθα· ὑμᾶς δὲ δεῖ παρασκευάζεσθαι ὡς μαχουμένους εἴ
ποτε καὶ ἄλλοτε· οἱ γὰρ πολέμιοι ἀνατεθαῤῥήκασιν. Ἐκ 13
τούτου ἐθύοντο οἱ στρατηγοί, μάντις δὲ παρῆν Ἀρηξίων
Ἀρκάς· ὁ δὲ Σιλανὸς ὁ Ἀμβρακιώτης ἤδη ἀποδεδράκει
πλοῖον μισθωσάμενος ἐξ Ἡρακλείας. Θυομένοις δὲ ἐπὶ τῇ
ἀφόδῳ οὐκ ἐγίγνετο τὰ ἱερά. Ταύτην μὲν οὖν τὴν ἡμέραν
ἐπαύσαντο. Καί τινες ἐτόλμων λέγειν ὡς ὁ Ξενοφῶν βου- 14

ὑπαρχόντων den vorhandenen Miteln gemäß. Gr. 68, 17 A. 10. Thuk. 3, 109: ἔθαπτον ὥσπερ ὑπῆρχε. 6, 33: ὁρᾶτε ἀπὸ τῶν ὑπαρχόντων ὅτῳ τρόπῳ ὡς κάλλιστα ἀμυνεῖσθε αὐτούς. — αὐτοῖς. zu 1, 9, 29.

§ 10. ἐκοιμήθησαν. Gr. 52, 6 A. 1. — συνῆγε. zu 2, 4, 16.

§ 11. τοῦ λοιποῦ. Gr. 46, 3 A. 2. — ποιεῖν. Gr. 55, 3 A. 13 vgl. 56, 7 A. 10. — ζημιοῦσθαι. zu 3, 3, 5. — κατὰ χώραν an Ort und Stelle, in ihre früheren Abtheilungen. — ᾗπερ εἶχε. zu 2, 2, 21. — φάρμακον πιὼν πυρέττων da er fieberkrank Arznei eingenommen. — τὰ ἐκείνου seine Befehlshaberschaft. Gr 43, 4 A. 21 vgl. 6, 2, 23; über ἐκεῖνος Gr. 51, 7 A. 10. — Νέων 5, 6, 36.

§ 12. ὦ. Gr. 45, 3 A. 2. — ἄνδρες. Gr. 57, 1 A. 1. — ποιητέον. Gr. 56, 18 A. 4 vgl. 52, 8 A. 1. — ἤδη. zu 1, 3, 11. — καὶ ἄλλοτε. zu 1, 3, 15.

§ 13. ὁ Σ. ὁ. Gr. 50, 7 A. 9. — μισθωσάμενος. Gr. 52, 10 A. 1. — ἐπί. zu 3, 5, 18. — ἐγίγνετο. zu 2, 2, 3.

λόμενος τὸ χωρίον οἰκίσαι πέπεικε τὸν μάντιν λέγειν ὡς τὰ
15 *ἱερὰ οὐ γίγνεται ἐπὶ ἀφόδῳ. Ἐντεῦθεν κηρύξας Ξενοφῶν*
τῇ αὔριον παρεῖναι ἐπὶ τὴν θυσίαν τὸν βουλόμενον, καὶ μάν-
τις εἴ τις εἴη παραγγείλας παρεῖναι ὡς συνθεασόμενον τὰ
16 *ἱερά, ἔθυε· καὶ ἐνταῦθα παρῆσαν πολλοί. Θυομένων δὲ*
πάλιν εἰς τρὶς ἐπὶ τῇ ἀφόδῳ οὐκ ἐγίγνετο τὰ ἱερά. Ἐκ τού-
του χαλεπῶς εἶχον οἱ στρατιῶται· καὶ γὰρ τὰ ἐπιτήδεια ἐπέ-
λιπεν ἃ ἔχοντες ἦλθον καὶ ἀγορὰ οὐδεμία παρῆν.
17 *Ἐκ τούτου συνελθόντων εἶπε πάλιν Ξενοφῶν. Ὦ ἄνδρες,*
ἐπὶ μὲν τῇ πορείᾳ, ὡς ὁρᾶτε, τὰ ἱερὰ οὔπω γίγνεται· τῶν
δ' ἐπιτηδείων ὁρῶ ὑμᾶς δεομένους· ἀνάγκη οὖν μοι δοκεῖ
18 *εἶναι θύεσθαι περὶ αὐτοῦ τούτου. Ἀναστάς δέ τις εἶπε·*
Καὶ εἰκότως ἄρα ἡμῖν οὐ γίγνεται τὰ ἱερά· ὡς γὰρ ἐγὼ
ἀπὸ τοῦ αὐτομάτου χθὲς ἥκοντος πλοίου ἤκουσά τινος ὅτι
Κλέανδρος ὁ ἐκ Βυζαντίου ἁρμοστὴς μέλλει ἥξειν πλοῖα ἔχων
19 *καὶ τριήρεις. Ἐκ τούτου δὲ ἀναμένειν μὲν πᾶσιν ἐδόκει·*
ἐπὶ δὲ τὰ ἐπιτήδεια ἀνάγκη ἦν ἐξιέναι. Καὶ ἐπὶ τούτῳ πά-
λιν ἐθύετο εἰς τρίς, καὶ οὐκ ἐγίγνετο τὰ ἱερά. Καὶ ἤδη καὶ
ἐπὶ σκηνὴν ἰόντες τὴν Ξενοφῶντος ἔλεγον ὅτι οὐκ ἔχοιεν τὰ
ἐπιτήδεια. Ὁ δ' οὐκ ἂν ἔφη ἐξαγαγεῖν μὴ γιγνομένων τῶν
ἱερῶν.
20 *Καὶ πάλιν τῇ ὑστεραίᾳ ἐθύετο· καὶ σχεδόν τι πᾶσα ἡ*
στρατιὰ διὰ τὸ μέλειν ἅπασιν ἐκυκλοῦντο περὶ τὰ ἱερά· τὰ
δὲ θύματα ἐπελελοίπει. Οἱ δὲ στρατηγοὶ ἐξῆγον μὲν οὔ,
21 *συνεκάλεσαν δέ. Εἶπεν οὖν ὁ Ξενοφῶν· Ἴσως οἱ πολέμιοι*
συνειλεγμένοι εἰσὶ καὶ ἀνάγκη μάχεσθαι· εἰ οὖν καταλιπόν-
τες τὰ σκεύη ἐν τῷ ἐρυμνῷ χωρίῳ ὡς εἰς μάχην παρεσκευα-

---

§ 15. *τῇ αὔριον.* Gr. 43, 3 A. 3. — *παρεῖναι.* zu 4, 1 13 E. — *τὸν βουλόμενον.* Gr. 50, 4. — *συνθεασόμενον*, Apposition zu einem ergänzten *αὐτόν.* zu 4, 1, 17.

§ 16. *εἰς τρίς.* Gr. 66, 1 A. 4 vgl. 6, 2, 19; *ἐς δίς* Appian. Mithr. 78. — *ἐπέλιπεν.* Gr. 52, 1 A. 3. — *ἀγορά.* zu 2, 3, 24.

§ 18. *ἄρα.* zu 2, 2, 3. — *ὡς* oder *ὅτι* sollte fehlen. Gr. 55, 4 A. 7.

§ 19. *οὐκ ἔφη.* zu 1, 3, 1. — *ἂν ἐξαγαγεῖν.* Gr. 68, 7 A. 1, 4 vgl. 64, 3. — *μή.* Gr. 67, 8.

§ 20. *τι.* Gr. 51, 16 A. 5. — *πᾶσα ἡ.* Gr. 50, 11 A. 11. — *διὰ τό.* Gr. 50, 6 A. 2 — *οὔ.* Gr. 67, 10 A. 2.

§ 21. *ἐν τῷ ἐρυμνῷ χ.* § 3. 4. 7. — *ὡς εἰς.* Gr. 69, 63 A. 4. — *προχωροίη.* Thuk. 5, 54: *τὰ διαβατήρια θυομένοις οὐ προυχώρει.*

σμένοι ἴοιμεν, ἴσως ἂν τὰ ἱερὰ μᾶλλον προχωροίη ἡμῖν.
Ἀκούσαντες δ᾽ οἱ στρατιῶται ἀνέκραγον ὡς οὐδὲν δέον εἰς 22
τὸ χωρίον ἄγειν, ἀλλὰ θύεσθαι ὡς τάχιστα. Καὶ πρόβατα
μὲν οὐκέτι ἦν, βοῦς δὲ ὑπὸ ἁμάξης πριάμενοι ἐθύοντο· καὶ
Ξενοφῶν Κλεάνορος ἐδεήθη τοῦ Ἀρκάδος προθυμεῖσθαι, εἴ
τι ἐν τούτῳ εἴη. Ἀλλ᾽ οὐδ᾽ ὣς ἐγένετο.
Νέων δὲ ἦν μὲν στρατηγὸς κατὰ τὸ Χειρισόφου μέρος· 23
ἐπεὶ δὲ ἑώρα τοὺς ἀνθρώπους ὡς εἶχον δεινῶς τῇ ἐνδείᾳ,
βουλόμενος αὐτοῖς χαρίσασθαι, εὑρών τινα ἄνθρωπον Ἡρα-
κλεώτην, ὃς ἔφη κώμας ἐγγὺς εἰδέναι ὅθεν εἴη λαβεῖν τὰ
ἐπιτήδεια, ἐκήρυξε τὸν βουλόμενον ἰέναι ἐπὶ τὰ ἐπιτήδεια
ὡς ἡγεμόνος ἐσομένου. Ἐξέρχονται δὴ σὺν δορατίοις καὶ
ἀσκοῖς καὶ θυλάκοις καὶ ἄλλοις ἀγγείοις εἰς δισχιλίους ἀν-
θρώπους. Ἐπειδὴ δὲ ἦσαν ἐν ταῖς κώμαις καὶ διεσπείροντο 24
ὡς ἐπὶ τὸ λαμβάνειν, ἐπιπίπτουσιν αὐτοῖς οἱ Φαρναβάζου
ἱππεῖς πρῶτοι· βεβοηθηκότες γὰρ ἦσαν τοῖς Βιθυνοῖς, βου-
λόμενοι σὺν τοῖς Βιθυνοῖς, εἰ δύναιντο, ἀποκωλῦσαι τοὺς
Ἕλληνας μὴ ἐλθεῖν εἰς τὴν Φρυγίαν· οὗτοι οἱ ἱππεῖς ἀπο-
κτείνουσι τῶν ἀνδρῶν οὐ μεῖον [ἢ] πεντακοσίους· οἱ δὲ λοι-
ποὶ ἐπὶ τὸ ὄρος ἀνέφυγον. Ἐκ τούτου ἀπαγγέλλει τις ταῦτα 25
τῶν ἀποπεφευγότων εἰς τὸ στρατόπεδον. Καὶ ὁ Ξενοφῶν,
ἐπειδὴ οὐκ ἐγεγένητο τὰ ἱερὰ ταύτῃ τῇ ἡμέρᾳ, λαβὼν βοῦν
ὑπὸ ἁμάξης, οὐ γὰρ ἦν ἄλλα ἱερεῖα, σφαγιασάμενος ἐβοήθει,
καὶ οἱ ἄλλοι οἱ μέχρι πεντήκοντα ἐτῶν πάντες. Καὶ ἀναλα- 26
βόντες τοὺς λοιποὺς ἄνδρας εἰς τὸ στρατόπεδον ἀφικνοῦνται.
Καὶ ἤδη μὲν ἀμφὶ ἡλίου δυσμὰς ἦν καὶ οἱ Ἕλληνες μάλ᾽ ἀ-

---

§ 22. *ὡς δέον.* Gr. 56, 9 A. 5. — *οὐδέν.* Gr. 46, 4 A. 4. — *προθυμεῖσθαι.* vielleicht *προθύεσθαι.* — *εἰ.* zu 4, 1, 8. — *τι ἐν τούτῳ εἴη* daran etwas läge, ob wenn ein Anderer als Xen. opfere die Anzeichen günstiger sein würden. Plat. Prot. 310: *εἰ γὰρ ἐν τούτῳ εἴη.* — *οὐδ᾽ ὥς.* zu 1, 8, 21. — *ἐγένετο* erg. *τὰ ἱερά.*

§ 23. *ἀνθρώπους ὡς.* zu 1, 6, 5. — *εἴη.* zu 1, 4, 5. — *ὅθεν.* Gr. 66, 3 A. 1. — *ὡς ἡγεμόνος ἐσομένου* als ob, versprechend daß ein Führer da sein werde, der Lebensmittel nachweise. Gr. 69, 63 A. 3. — *εἰς δ. α* Gr. 60, 8 A. 1.

§ 24. *πρῶτοι,* im Gegensatze zu dem Anfalle der Bithyner § 26. Gr. 57, 5 A. 3. — *ἦσαν.* Gr. 56, 3 A. 1. — *μή.* Gr. 67, 12 A. 3. — *ἤ* fehlt in den meisten Hsn. Gr. 49, 2 A. 3.

§ 26. *μέν.* vielmehr *τε* vgl. zu 1, 8, 1. — *ἦν.* Gr. 61, 5 A. 6. — *καὶ οἱ* als die. zu 1, 8, 8. — *λάσια* buschige Parthieen. Gr.

θύμως ἔχοντες ἐδειπνοποιοῦντο· καὶ ἐξαπίνης διὰ τῶν λα-
σίων τῶν Βιθυνῶν τινες ἐπιγενόμενοι τοῖς προφύλαξι τοὺς
μὲν κατέκανον, τοὺς δὲ ἐδίωξαν μέχρι εἰς τὸ στρατόπεδον.
27 Καὶ κραυγῆς γενομένης εἰς τὰ ὅπλα πάντες ἔδραμον οἱ
Ἕλληνες· καὶ διώκειν μὲν καὶ κινεῖν τὸ στρατόπεδον νυκτὸς
οὐκ ἀσφαλὲς ἐδόκει εἶναι· δασέα γὰρ ἦν τὰ χωρία· ἐν δὲ
τοῖς ὅπλοις ἐνυκτέρευον, φυλαττόμενοι ἱκανοῖς φύλαξι.
1 γ΄. Τὴν μὲν νύκτα οὕτω διήγαγον· ἅμα δὲ τῇ ἡμέρᾳ
οἱ στρατηγοὶ εἰς τὸ ἐρυμνὸν χωρίον ἡγοῦντο· οἱ δὲ εἵποντο
ἀναλαβόντες τὰ ὅπλα καὶ τὰ σκεύη. Πρὶν δὲ ἀρίστου ὥραν
εἶναι ἀπετάφρευσαν ᾗ ἡ εἴσοδος ἦν εἰς τὸ χωρίον καὶ ἀπε-
σταύρωσαν ἅπαν, καταλιπόντες τρεῖς πύλας. Καὶ πλοῖον ἐξ
2 Ἡρακλείας ἧκεν ἄλφιτα ἄγον καὶ ἱερεῖα καὶ οἶνον. Πρωὶ
δ' ἀναστὰς Ξενοφῶν ἐθύετο ἐπεξόδια· καὶ γίγνεται τὰ ἱερὰ
ἐπὶ τοῦ πρώτου ἱερείου. Καὶ ἤδη τέλος ἐχόντων τῶν ἱερῶν
ὁρᾷ ἀετὸν αἴσιον ὁ μάντις Ἀρηξίων Παῤῥάσιος καὶ ἡγεῖ-
3 σθαι κελεύει τὸν Ξενοφῶντα. Καὶ διαβάντες τὴν τάφρον τὰ
ὅπλα τίθενται καὶ ἐκήρυξαν ἀριστήσαντας ἐξιέναι τοὺς στρα-
τιώτας σὺν τοῖς ὅπλοις, τὸν δὲ ὄχλον καὶ τὰ ἀνδράποδα αὐ-
4 τοῦ καταλιπεῖν. Οἱ μὲν δὴ ἄλλοι πάντες ἐξῄεσαν, Νέων δὲ
οὔ· ἐδόκει γὰρ κάλλιστον εἶναι τοῦτον φύλακα καταλιπεῖν
τῶν ἐπὶ στρατοπέδου. Ἐπειδὴ δ' οἱ λοχαγοὶ καὶ οἱ στρα-
τιῶται ἀπέλιπον αὐτόν, αἰσχυνόμενοι μὴ ἐφέπεσθαι τῶν
ἄλλων ἐξιόντων, κατέλιπον αὐτοῦ τοὺς ὑπὲρ πέντε καὶ τετ-
ταράκοντα ἔτη. Καὶ οὗτοι μὲν ἔμενον, οἱ δ' ἄλλοι ἐπορεύ-

43, 4 A. 9; *δασέα χωρία* § 27. — *ἐπιγίγνεσθαί τινι* über Jemand herfallen. Thuk. 7, 32: *ἀφυλάκτοις τε καὶ ἐξαίφνης ἐπιγενόμενοι.* — *μέχρι εἰς.* zu 4, 5, 6.

C. 3. § 2. *πρωί.* zu 2, 2. 1. — *ἐπεξόδια* Auszugsopfer gegen die Feinde, ein sonst wohl nicht vorkommendes Wort; ähnlich *διαβατήρια θύεσθαι* u. ä. vgl. die Erklärer z. Thuk. 5, 54. — *ἐπί.* zu 4, 3, 9.

§ 4. *τοῦτον* diesen mit seinen Soldaten. — *τῶν* ist wohl das Neutrum. — *στρατοπέδου* für *στρατοπέδῳ* einige Hsn. Plat. Ges. 674, a: *Καρχηδονίων νόμος μηδέποτε μηδένα ἐπὶ στρατοπέδου γεύεσθαι οἴνου.* Arr. Ind. 12, 3: *διακονοῦσιν ἐπὶ στρατοπέδου ἄλλοι.* Der Artikel ist nach einigen Hsn. getilgt. Gr. 50, 4 A. 15. — *ἐφέπεσθαι.* Gr. 55, 3 A. 18 u. 56, 6 A. 4. 5.

οντο. Πρὶν δὲ πεντεκαίδεκα στάδια διεληλυθέναι ἐνέτυχον 5
ἤδη νεκροῖς· καὶ τὴν οὐρὰν τοῦ κέρατος ποιησάμενοι κατὰ
τοὺς πρώτους φανέντας νεκροὺς ἔθαπτον πάντας ὁπόσους
ἐπελάμβανε τὸ κέρας. Ἐπειδὴ δὲ τοὺς πρώτους ἔθαψαν, 6
προαγαγόντες καὶ τὴν οὐρὰν αὖθις ποιησάμενοι κατὰ τοὺς
πρώτους τῶν ἀτάφων ἔθαπτον τὸν αὐτὸν τρόπον ὁπόσους
ἐπελάμβανεν ἡ στρατιά. Ἐπεὶ δὲ εἰς τὴν ὁδὸν ἧκον τὴν ἐκ
τῶν κωμῶν, ἔνθα ἔκειντο ἀθρόοι, συνενεγκόντες αὐτοὺς
ἔθαψαν.

Ἤδη δὲ πέρα μεσούσης τῆς ἡμέρας προαγαγόντες τὸ 7
στράτευμα ἔξω τῶν κωμῶν ἐλάμβανον τὰ ἐπιτήδεια ὅ,τι τις
ὁρῴη ἐντὸς τῆς φάλαγγος· καὶ ἐξαίφνης ὁρῶσι τοὺς πολε-
μίους ὑπερβάλλοντας κατὰ λόφους τινὰς ἐκ τοῦ ἐναντίου, τε-
ταγμένους ἐπὶ φάλαγγος, ἱππέας τε πολλοὺς καὶ πεζούς· καὶ
γὰρ Σπιθριδάτης καὶ Ῥαθίνης ἧκον παρὰ Φαρναβάζου ἔχον-
τες τὴν δύναμιν. Ἐπεὶ δὲ κατεῖδον τοὺς Ἕλληνας οἱ πολέ- 8
μιοι, ἔστησαν ἀπέχοντες αὐτῶν ὅσον πεντεκαίδεκα σταδίους.
Ἐκ τούτου εὐθὺς ὁ Ἀρηξίων ὁ μάντις τῶν Ἑλλήνων σφα-
γιάζεται· καὶ ἐγένετο ἐπὶ τοῦ πρώτου καλὰ τὰ σφάγια.
Ἔνθα δὴ ὁ Ξενοφῶν λέγει· Δοκεῖ μοι, ὦ ἄνδρες στρατηγοί, 9
ἐπιτάξασθαι τῇ φάλαγγι λόχους φύλακας, ἵνα, ἤν που δέῃ,
ὦσιν οἱ ἐπιβοηθήσοντες τῇ φάλαγγι καὶ οἱ πολέμιοι τετα-
ραγμένοι ἐμπίπτωσιν εἰς τεταγμένους καὶ ἀκεραίους. Συνε-
δόκει ταῦτα πᾶσιν. Ὑμεῖς μὲν τοίνυν, ἔφη, προηγεῖσθε τὴν 10
πρὸς τοὺς ἐναντίους, ὡς μὴ ἑστήκωμεν, ἐπεὶ ὤφθημεν καὶ
εἴδομεν τοὺς πολεμίους· ἐγὼ δὲ ἥξω τοὺς τελευταίους λό-
χους καταχωρίσας ᾗπερ ὑμῖν δοκεῖ.

---

§ 5. *κέρας* ist hier *στράτευμα κατὰ κέρας πορευόμενον* vgl. zu 4, 6, 6. Kyr. 8, 5, 15: *ἐκ κέρατος εἰς φάλαγγα καταστῆσαι.* — *ποιησάμενοι.* zu 1, 10, 9. — *ὁπόσους ἐπελάμβανε τὸ κέρας* alle die längs denen hin das Heer sich erstreckte.

§ 6. *τρόπον.* Gr. 46, 4 A. 1.

§ 7. *τῆς.* Gr. 50, 11 A. 3. — *ἡμέρας.* Gr. 47, 29 A. 2. — *ὅ, τι.* Gr. 58, 4 A. 5. — *ἐντός.* zu 1, 10, 3. — *ὑπερβάλλοντας.* zu 4, 1, 7. — *ἐκ τοῦ ἐναντίου.* zu 1, 8, 23. — *ἐπί.* zu 4, 3, 26. — *τήν.* zu 3, 4, 32. 4, 3, 29.

§ 8. *πρώτου.* zu 4, 3, 9.

§ 9. *λόχους φύλακας.* zu 4, 1, 26. — *οἱ.* zu 2, 3, 5.

§ 10. *τήν.* Gr. 43, 3 A. 5 u. zu 5, 4, 10. — *ἥξω.* zu 2, 1, 9.

11 Ἐκ τούτου οἱ μὲν ἥσυχοι προῆγον, ὁ δέ, τρεῖς ἀφελὼν
τὰς τελευταίας τάξεις ἀνὰ διακοσίους ἄνδρας, τὴν μὲν ἐπὶ
τὸ δεξιὸν ἐπέτρεψεν ἐφέπεσθαι, ἀπολιπόντας ὡς πλέθρον·
Σαμόλας Ἀχαιὸς ταύτης ἦρχε τῆς τάξεως· τὴν δ' ἐπὶ τῷ
μέσῳ ἐχώρισεν ἕπεσθαι· Πυῤῥίας Ἀρκὰς ταύτης ἦρχε· τὴν
δὲ μίαν ἐπὶ τῷ εὐωνύμῳ· Φρασίας Ἀθηναῖος ταύτῃ ἐφει-
12 στήκει. Προϊόντες δέ, ἐπεὶ ἐγένοντο οἱ ἡγούμενοι ἐπὶ νά-
πει μεγάλῳ καὶ δυσπόρῳ, ἔστησαν, ἀγνοοῦντες εἰ διαβατέον
εἴη τὸ νάπος. Καὶ παρεγγυῶσι στρατηγοὺς καὶ λοχαγοὺς
13 παριέναι ἐπὶ τὸ ἡγούμενον. Καὶ ὁ Ξενοφῶν θαυμάσας ὅ,τι
τὸ ἴσχον εἴη τὴν πορείαν καὶ ταχὺ ἀκούων τὴν παρεγγυὴν
ἐλαυνει ᾗ [ἐδύνατο] τάχιστα. Ἐπεὶ δὲ συνῆλθον, λέγει Σο-
φαίνετος, πρεσβύτατος ὢν τῶν στρατηγῶν, ὅτι οὐκ ἄξιον εἴη
διαβαίνειν τοιοῦτον ὂν τὸ νάπος.
14 Καὶ ὁ Ξενοφῶν σπουδῇ ὑπολαβὼν ἔλεξεν· Ἀλλ' ἴστε
μέν με, ὦ ἄνδρες οὐδένα πω κίνδυνον προξενήσαντα ὑμῖν
ἐθελούσιον· οὐ γὰρ δόξης ὁρῶ δεομένους ὑμᾶς εἰς ἀνδρειό-
15 τητα, ἀλλὰ σωτηρίας. Νῦν δὲ οὕτως ἔχει· ἀμαχεὶ μὲν ἐν-
θένδε οὐκ ἔστιν ἀπελθεῖν· ἢν γὰρ μὴ ἡμεῖς ἴωμεν ἐπὶ τοὺς
πολεμίους, οὗτοι ἡμῖν, ὅταν ἀπίωμεν, ἕψονται καὶ ἐπιπε-
16 σοῦνται. Ὁρᾶτε δὴ πότερον κρεῖττον ἰέναι ἐπὶ τοὺς ἄνδρας
προβαλλομένους τὰ ὅπλα ἢ μεταβαλλομένους ὄπισθεν ἡμῶν
17 ἐπιόντας τοὺς πολεμίους θεάσασθαι. Ἴστε γε μέντοι ὅτι τὸ
μὲν ἀπιέναι ἀπὸ πολεμίων οὐδενὶ καλῷ ἔοικε, τὸ δὲ ἐφέ-

---

§ 11. ἥσυχοι. ἡσυχῇ vermuthet Elmsley zu Eur. Her. 7 vgl. Ar. Wo. 323: ὁρῶ κατιούσας ἡσυχῇ αὐτάς. — ἀνά. zu 3, 4, 21. — ἐπέτρεψεν steht in dieser Weise ungewöhnlich; über die Inf. Gr. 55, 3 A. 20. — ἀπολιπόντας. Gr. 58, 4 A. 1. — Σαμόλας. zu 1, 8, 9.

§ 12. στρατηγούς. Gr. 55, 3 A. 13; über das Fehlen des Artikels zu 3, 5, 7. — ἡγούμενον. zu 2, 2, 4.

§ 13. ᾗ quam. Gr. 49, 10 u. A. 1. — ἄξιον εἴη sich verlohne. Hell. 6, 4, 22: ἐδίδασκεν ὡς καλοῦ ἔργου γεγενημένου οὐκ ἄξιον εἴη διακινδυνεῦσαι.

§ 14. προξενεῖν eig. vom Proxenos der Jemand einen Fremden zuführt um ihn zu empfehlen; uneigentlich auch von Sachen. Ael. v. G. 1, 30: κακοῦ μὲν οὐδέποτε οὐδενὶ γέγονας αἴτιος, πολλοῖς δὲ καὶ πολλὰ ἀγαθὰ προὐξένησας. — ἐθελούσιον gehört zu μέ. Gr. 57, 5 A. 2. — εἰς. Gr. 68, 21 A. 8.

§ 16. προβαλλομένους. zu 1, 2 17.

§ 17. οὐδενὶ καλῷ keiner ehrenwerthen Handlung. Gr. 43,

πεσθαι καὶ τοῖς κακίοσι θάῤῥος ἐμποιεῖ. Ἐγὼ γοῦν ἥδιον ἂν σὺν ἡμίσεσιν ἑποίμην ἢ σὺν διπλασίοις ἀποχωροίην. Καὶ τούτους οἶδ' ὅτι ἐπιόντων μὲν ἡμῶν οὐδ' ὑμεῖς ἐλπίζετε αὐτοὺς δέξασθαι ἡμᾶς, ἀπιόντων δὲ πάντες ἐπιστάμεθα ὅτι τολμήσουσιν ἐφέπεσθαι. Τὸ δὲ διαβάντας ὄπισθεν νάπος 18
χαλεπὸν ποιήσασθαι μέλλοντας μάχεσθαι ἆρ' οὐχὶ καὶ ἁρπάσαι ἄξιον; Τοῖς μὲν γὰρ πολεμίοις ἔγωγε βουλοίμην ἂν εὔπορα πάντα φαίνεσθαι ὥστε ἀποχωρεῖν· ἡμᾶς δὲ καὶ ὑπὸ τοῦ χωρίου δεῖ διδάσκεσθαι ὅτι οὐκ ἔστι μὴ νικῶσι σωτηρία. Θαυμάζω δ' ἔγωγε καὶ τὸ νάπος τοῦτο εἴ τις μᾶλλον 19
φοβερὸν νομίζει εἶναι τῶν ἄλλων ὧν διαπεπορεύμεθα χωρίων. Πῶς μὲν γὰρ διαβατὸν τὸ πεδίον, εἰ μὴ νικήσομεν τοὺς ἱππέας; πῶς δὲ ἃ διεληλύθαμεν ὄρη, ἢν πελτασταὶ τοσοίδε ἐφέπωνται; Ἢν δὲ δὴ καὶ σωθῶμεν ἐπὶ θάλατταν, 20
πόσον τι νάπος ὁ Πόντος; ἔνθα οὔτε πλοῖα ἔστι τὰ ἀπάξοντα οὔτε σῖτος ᾧ θρεψόμεθα μένοντες, δεήσει δέ, ἢν θᾶττον ἐκεῖ γενώμεθα, θᾶττον ἐξιέναι πάλιν ἐπὶ τὰ ἐπιτήδεια. Οὔκουν νῦν κρεῖττον ἠριστηκότας μάχεσθαι ἢ αὔριον ἀναρί- 21
στους; Ἄνδρες, τά τε ἱερὰ ἡμῖν καλὰ οἵ τε οἰωνοὶ αἴσιοι τά τε σφάγια κάλλιστα· ἴωμεν ἐπὶ τοὺς ἄνδρας. Οὐ δεῖ ἔτι τούτους, ἐπεὶ ἡμᾶς πάντας εἶδον, ἡδέως δειπνῆσαι οὐδ' ὅπου ἂν ἐθέλωσι σκηνῆσαι.

Ἐντεῦθεν οἱ λοχαγοὶ ἡγεῖσθαι ἐκέλευον καὶ οὐδεὶς ἀν- 22
τέλεγε. Καὶ ὃς ἡγεῖτο, παραγγείλας διαβαίνειν ᾗ ἕκαστος ἐτύγχανε τοῦ νάπους ὤν· θᾶττον γὰρ ἂν ἀθρόον ἐδόκει οὕτω πέραν γενέσθαι τὸ στράτευμα ἢ εἰ κατὰ τὴν γέφυραν ἣ ἐπὶ

---

4 A. 23. — ἐμποιεῖ. zu 2, 6, 8. — αὐτούς. zu 2, 4, 7. — δέξασθαι. zu 1, 2, 2. — ἀπιόντων. zu 1, 4, 12.

§ 19. διαβατόν erg. ἔσται. Gr. 62, 1 A. 3. — πῶς δέ erg. διαβατὰ ἔσται. — ἃ ὄρη für τὰ ὄρη ἅ. Gr. 51, 12.

§ 20. ἀπάξοντα. Gr. 53, 7 A. 9. — θρεψόμεθα. Gr. eb. A. 8. — ἢν θᾶττον wenn wir schneller als es geschehen kann wenn wir vorrücken.

§ 21. ἄνδρες, ἴωμεν. zu 3, 1, 24. — πάντας. Denn hätten sie nur einen Theil gesehen, so wäre der Rückzug minder auffallend. Andere πάντως.

§ 22. καὶ ὅς. zu 1, 8, 16. — ᾗ τοῦ νάπους. Gr. 47, 10 A. 4. — γέφυραν. Eine Brücke hatte man vermuthlich deshalb über die Thalschlucht erbaut, weil dieselbe während der Regenzeit mit Wasser an-

23 τῷ νάπει ἦν ἐξεμηρύοντο. Ἐπεὶ δὲ διέβησαν, παριὼν παρὰ
τὴν φάλαγγα ἔλεγεν· Ἄνδρες, ἀναμιμνήσκεσθε ὅσας δὴ μά-
χας σὺν τοῖς θεοῖς ὁμόσε ἰόντες νενικήκατε καὶ οἷα πάσχου-
σιν οἱ πολεμίους φεύγοντες, καὶ τοῦτο ἐννοήσατε ὅτι ἐπὶ ταῖς
24 θύραις τῆς Ἑλλάδος ἐσμέν. Ἀλλ' ἕπεσθε ἡγεμόνι τῷ Ἡρα-
κλεῖ καὶ ἀλλήλους παρακαλεῖτε ὀνομαστί. Ἡδύ τοι ἀνδρεῖόν
τι καὶ καλὸν νῦν εἰπόντα καὶ ποιήσαντα μνήμην ἐν οἷς ἐθέ-
λει παρέχειν ἑαυτοῦ.
25 Ταῦτα παρελαύνων ἔλεγε καὶ ἅμα ὑφηγεῖτο ἐπὶ φάλαγ-
γος καὶ τοὺς πελταστὰς ἑκατέρωθεν ποιησάμενοι ἐπορεύοντο
ἐπὶ τοὺς πολεμίους. Παρήγγελτο δὲ τὰ μὲν δόρατα ἐπὶ τὸν
δεξιὸν ὦμον ἔχειν, ἕως σημαίνοι τῇ σάλπιγγι· ἔπειτα δὲ εἰς
προςβολὴν καθέντας ἕπεσθαι βάδην καὶ μηδένα δρόμῳ διώ-
κειν. Ἐκ τούτου σύνθημα παρῄει Ζεὺς Σωτήρ, Ἡρα-
κλῆς Ἡγεμών. Οἱ δὲ πολέμιοι ὑπέμενον, νομίζοντες κα-
26 λὸν ἔχειν τὸ χωρίον. Ἐπεὶ δ' ἐπλησίαζον, ἀλαλάξαντες οἱ
Ἕλληνες πελτασταὶ ἔθεον ἐπὶ τοὺς πολεμίους πρίν τινα κε-
λεύειν· οἱ δὲ πολέμιοι ἀντίοι ὥρμησαν, οἵ θ' ἱππεῖς καὶ τὸ
27 στῖφος τῶν Βιθυνῶν· καὶ τρέπονται τοὺς πελταστάς. Ἀλλ' ἐ-
πεὶ ὑπηντίαζεν ἡ φάλαγξ τῶν ὁπλιτῶν ταχὺ πορευομένη καὶ
ἅμα ἡ σάλπιγξ ἐφθέγξατο καὶ ἐπαιάνιζον καὶ μετὰ ταῦτα
ἠλάλαζον καὶ ἅμα τὰ δόρατα καθίεσαν, ἐνταῦθα οὐκέτι ἐδέ-
28 ξαντο οἱ πολέμιοι, ἀλλὰ ἔφευγον. Καὶ Τιμασίων μὲν ἔχων
τοὺς ἱππέας ἐφείπετο, καὶ ἀπεκτίννυσαν ὅσουςπερ ἐδύναντο

---

gefüllt sein mochte. — *ἐξεμηρύοντο* hinüber defilirt wären. Gr. 54, 12 A. 11 vgl. 10 A 3.

§ 2'. *δή*. Gr. 69, 17 A. 2. — *σύν*. zu 3, 1, 23. — *θύραις* Schwelle. zu 3, 1, 2.

§ 24. *ἡγεμόνι τῷ Ἡ.* dem H. als Führer. Gr. 50, 11 A. 1. — *τοι*. Gr. 69, 61. — *ἐθέλει*. Gr. 61, 4 A 6. — *ἑαυτοῦ*. Gr. 47, 25 A. 1.

§ 25. *ἐπὶ τὸν ὦμον ἔχειν* für *ἐπὶ τὸν ὦμον λαβόντα ἐπὶ τῷ ὤμῳ ἔχειν*. — *σημαίνοι*. zu 1, 2, 17. — *προςβολήν*. Die Lesart *προβολήν* gibt eine Tautologie, da *καθιέναι* an sich das eig. Wort vom Fällen der Lanze ist. vgl. § 27 u Arr. Takt. p. 73. Anders *ἀποτεῖναι ἐς προβολήν* Arr. An. 1, 6, 3. — *διώκειν* eilen vgl. 7, 2, 20; über *δρόμῳ* zu 1, 8, 18. — *σύνθημα* ist, da es ohne Artikel steht, Prädicat. Gr. 57, 5 vgl. 7, 3, 39. — *τό*. Gr. 50, 11 A. 1.

§ 26. *οἱ Ἕ. πελτασταί*. zu 3, 4, 26.

ὡς ὀλίγοι ὄντες. Τῶν δὲ πολεμίων τὸ μὲν εὐώνυμον εὐθὺς
διεσπάρη, καθ' ὃ οἱ Ἕλληνες ἱππεῖς ἦσαν, τὸ δὲ δεξιόν,
ἅτε οὐ σφόδρα διωκόμενον, ἐπὶ λόφου συνέστη. Ἐπεὶ δὲ 29
εἶδον οἱ Ἕλληνες ὑπομένοντας αὐτούς, ἐδόκει ῥᾷστόν τε καὶ
ἀκινδυνότατον εἶναι ἰέναι ἤδη ἐπ' αὐτούς. Παιανίσαντες οὖν
εὐθὺς ἐπέκειντο· οἱ δ' οὐχ ὑπέμειναν. Καὶ ἐνταῦθα οἱ πελ-
τασταὶ ἐδίωκον μέχρι τὸ δεξιὸν αὖ διεσπάρη· ἀπέθανον δὲ
ὀλίγοι· τὸ γὰρ ἱππικὸν φόβον παρεῖχε τὸ τῶν πολεμίων
πολὺ ὄν. Ἐπεὶ δὲ εἶδον οἱ Ἕλληνες τό, τε Φαρναβάζου 30
ἱππικὸν ἔτι συνεστηκὸς καὶ τοὺς Βιθυνοὺς ἱππέας πρὸς τού-
τους συναθροιζομένους καὶ ἀπὸ λόφου τινὸς καταθεωμένους
τὰ γιγνόμενα, ἀπειρήκεσαν μέν, ὅμως δ' ἐδόκει καὶ ἐπὶ τού-
τους ἰτέον εἶναι οὕτως ὅπως δύναιντο, ὡς μὴ τεθαῤῥηκότες
ἀναπαύσαιντο. Συνταξάμενοι δὴ πορεύονται. Ἐντεῦθεν οἱ 31
πολέμιοι ἱππεῖς φεύγουσι κατὰ τοῦ πρανοῦς ὁμοίως ὥςπερ
ὑπὸ ἱππέων διωκόμενοι· νάπος γὰρ αὐτοὺς ὑπεδέχετο· ὃ
οὐκ ᾔδεσαν οἱ Ἕλληνες, ἀλλὰ προαπετράποντο διώκοντες·
ὀψὲ γὰρ ἦν. Ἐπανελθόντες δὲ ἔνθα ἡ πρώτη συμβολὴ ἐγέ- 32
νετο στησάμενοι τρόπαιον ἀπῄεσαν ἐπὶ θάλατταν περὶ ἡλίου
δυσμάς· στάδιοι δ' ἦσαν ὡς ἑξήκοντα ἐπὶ τὸ στρατόπεδον.

δ΄. Ἐντεῦθεν οἱ μὲν πολέμιοι εἶχον ἀμφὶ τὰ ἑαυτῶν 1
καὶ ἀπήγοντο καὶ τοὺς οἰκέτας καὶ τὰ χρήματα ὅπῃ ἐδύναντο
προσωτάτω· οἱ δὲ Ἕλληνες ἀνέμενον μὲν Κλέανδρον καὶ
τὰς τριήρεις καὶ τὰ πλοῖα ὡς ἥξοντα, ἐξιόντες δ' ἑκάστης
ἡμέρας σὺν τοῖς ὑποζυγίοις καὶ τοῖς ἀνδραπόδοις ἐφέροντο
ἀδεῶς ἤδη πυρούς, κριθάς, οἶνον, ὄσπρια, μελίνας, σῦκα·

---

§ 28. ὡς. Gr. 69, 63 A. 6. — διεσπάρη. Gr. 52, 6 A. 1. — καθ' ὅ. zu 1, 8, 21. — ἅτε. zu 4, 2, 13.

§ 30. ἀπειρήκεσαν μέν, ὅμως δέ für καίπερ ἀπειρηκότες ὅμως. Thuk. 6, 91: Σικελιῶται ἀπειρότεροι μέν εἰσιν, ὅμως δ' ἂν καὶ νῦν ἔτι περιγένοιντο. Isäos 8, 42: καὶ ταῦτα ὅτι μὲν ἀληθῆ λέγω, δεδίασι μὲν αὐτόν, ἴσως δ' ἄν μοι καὶ μαρτυρῆσαι ἐθελήσειαν.

§ 31. ὅ was, nicht auf νάπος bezogen.

§ 32. ἔνθα. zu 4, 1, 2. — στησάμενοι. Gr. 52, 10 A. 6. — δυσμάς. Gr. 44, 3 A. 6 u. 50, 2 A. 12.

C. 4. § 1. ἀμφί. zu 5, 2, 26. — ἡμέρας. Gr. 47, 2 A. 4. — πυρούς — σῦκα. zu 2, 4, 28. — ἀγαθά. zu 3, 1, 20.

2 πάντα γὰρ ἀγαθὰ εἶχεν ἡ χώρα πλὴν ἐλαίου. Καὶ ὁπότε
μὲν καταμένοι τὸ στράτευμα ἀναπαυόμενον, ἐξῆν ἐπὶ λείαν
ἰέναι, καὶ ἐλάμβανον οἱ ἐξιόντες· ὁπότε δὲ ἐξίοι πᾶν τὸ
στράτευμα, εἴ τις χωρὶς ἀπελθὼν λάβοι τι, δημόσιον ἔδοξεν
3 εἶναι. Ἤδη δὲ ἦν πολλὴ πάντων ἀφθονία· καὶ γὰρ ἀγοραὶ
πάντοθεν ἀφικνοῦντο ἐκ τῶν Ἑλληνίδων πόλεων καὶ οἱ πα-
ραπλέοντες ἄσμενοι κατεῖχον, ἀκούοντες ὡς οἰκίζοιτο πόλις
4 καὶ λιμὴν εἴη. Ἔπεμπον δὲ καὶ οἱ πολέμιοι ἤδη οἱ πλησίον
οἰκοῦντες πρὸς Ξενοφῶντα, ἀκούοντες ὅτι οὗτος πολίζει τὸ
χωρίον, ἐρωτῶντες ὅ,τι δέοι ποιοῦντας φίλους εἶναι. Ὁ
5 δ' ἐπεδείκνυεν αὐτοὺς τοῖς στρατιώταις. Κἂν τούτῳ Κλέαν-
δρος ἀφικνεῖται δύο τριήρεις ἔχων, πλοῖον δ' οὐδέν. Ἐτύγ-
χανε δὲ τὸ στράτευμα ἔξω ὂν ὅτε ἀφίκετο, [καὶ] ἐπὶ λείαν
τινὲς οἰχόμενοι, ἄλλοι εἰς τὸ ὄρος· καὶ εἰλήφεσαν πρόβατα
πολλά· ὀκνοῦντες δὲ μὴ ἀφαιρεθεῖεν τῷ Δεξίππῳ λέγουσιν,
ὃς ἀπέδρα τὴν πεντηκόντορον ἔχων ἐκ Τραπεζοῦντος, καὶ κε-
λεύουσι διασώσαντα τὰ πρόβατα τὰ μὲν αὐτὸν λαβεῖν, τὰ δὲ
σφίσιν αὐτοῖς ἀποδοῦναι.
6 Εὐθὺς δ' ἐκεῖνος ἀπελαύνει τοὺς περιεστῶτας τῶν στρα-
τιωτῶν καὶ λέγοντας ὅτι δημόσια [ταῦτ'] εἴη· καὶ τῷ Κλε-
άνδρῳ εὐθὺς ἐλθὼν λέγει ὅτι ἁρπάζειν ἐπιχειροῦσιν. Ὁ δὲ
7 κελεύει τὸν ἁρπάζοντα ἄγειν πρὸς αὐτόν. Καὶ ὁ μὲν λαβὼν
ἄγει τινά· περιτυχὼν δ' Ἀγασίας ἀφαιρεῖται· καὶ γὰρ ἦν
αὐτῷ ὁ ἀγόμενος λοχίτης. Οἱ δ' ἄλλοι οἱ παρόντες τῶν
στρατιωτῶν ἐπιχειροῦσι βάλλειν τὸν Δέξιππον, ἀνακαλοῦντες
τὸν προδότην. Ἔδεισαν δὲ καὶ τῶν τριηριτῶν πολλοὶ καὶ
8 ἔφευγον εἰς τὴν θάλατταν, καὶ Κλέανδρος δ' ἔφευγε. Ξενο-

---

§ 2. *ἐλάμβανον* behielten das Genommene.

§ 3. *πάντων.* Gr. 47, 25 A. 1. — *κατεῖχον.* zu 5, 9, 33.

§ 4. *πολίζειν* eig. dialektisch (Ho., Her.), auch bei Appian Span. 6, 60. — *ὅ, τι δέοι.* zu 4, 2, 3.

§ 5. *καί* vor *ἐπί* ist wohl nach *οἰχόμενοι* zu setzen. — *μή.* Gr. 54, 8 A. 9. — *αὐτοῖς* könnte fehlen; vgl. jedoch Krüger Dionys. p. 340.

§ 7. *αὐτῷ.* Gr. 48, 12 A. 1. — *ἀνακαλοῦντες. ἀποκαλοῦντες* Pflugk zu Eur. Her. 978 vgl. Plut. Ages. 39: *προδότης ἀπεκαλεῖτο.* — *τόν.* Gr. 50, 3 A. 1. Nach *προδότην* ist wohl *ὥστε ἔδεισεν* oder etwas Aehnliches ausgefallen vgl. 5, 7, 22.

φῶν δὲ καὶ οἱ ἄλλοι στρατηγοὶ κατεκώλυόν τε καὶ τῷ Κλε-
άνδρῳ ἔλεγον ὅτι οὐδὲν εἴη πρᾶγμα, ἀλλὰ τὸ δόγμα εἴη
αἴτιον τὸ τοῦ στρατεύματος ταῦτα γενέσθαι. Ὁ δὲ Κλέαν- 9
δρος ὑπὸ τοῦ Δεξίππου τε ἀνερεθιζόμενος καὶ αὐτὸς ἀχθε-
σθεὶς ὅτι ἐφοβήθη, ἀποπλευσεῖσθαι ἔφη καὶ κηρύξειν μηδε-
μίαν πόλιν δέχεσθαι αὐτούς, ὡς πολεμίους. Ἦρχον δὲ τότε
πάντων τῶν Ἑλλήνων οἱ Λακεδαιμόνιοι.

Ἐνταῦθα πονηρὸν ἐδόκει τὸ πρᾶγμα εἶναι τοῖς Ἕλλησι 10
καὶ ἐδέοντο μὴ ποιεῖν ταῦτα. Ὁ δ' οὐκ ἂν ἄλλως ἔφη γε-
νέσθαι, εἰ μή τις ἐκδώσει τὸν ἄρξαντα βάλλειν καὶ τὸν ἀφε-
λόμενον. Ἦν δὲ ὃν ἐξήτει Ἀγασίας, διὰ τέλους φίλος τῷ 11
Ξενοφῶντι· ἐξ οὗ καὶ διέβαλεν αὐτὸν ὁ Δέξιππος. Ἐντεῦ-
θεν ἐπειδὴ ἀπορία ἦν, συνήγαγον τὸ στράτευμα οἱ ἄρχοντες·
καὶ ἔνιοι μὲν αὐτῶν παρ' ὀλίγον ἐποιοῦντο τὸν Κλέανδρον,
τῷ δὲ Ξενοφῶντι οὐκ ἐδόκει φαῦλον εἶναι τὸ πρᾶγμα,
ἀλλ' ἀναστὰς ἔλεξεν.

Ὦ ἄνδρες στρατιῶται, ἐμοὶ δ' οὐ φαῦλον δοκεῖ εἶναι τὸ 12
πρᾶγμα, εἰ ἡμῖν οὕτως ἔχων τὴν γνώμην Κλέανδρος ἄπεισιν
ὥσπερ λέγει. Εἰσὶ μὲν γὰρ ἤδη ἐγγὺς αἱ Ἑλληνίδες πόλεις·
τῆς δὲ Ἑλλάδος Λακεδαιμόνιοι προεστήκασιν· ἱκανοὶ δέ εἰσι
καὶ εἷς ἕκαστος Λακεδαιμονίων ἐν ταῖς πόλεσιν ὅ,τι βούλον-
ται διαπράττεσθαι. Εἰ οὖν οὗτος πρῶτον μὲν ἡμᾶς Βυζαν- 13
τίου ἀποκλείσει, ἔπειτα δὲ τοῖς ἄλλοις ἁρμοσταῖς παραγγελεῖ
εἰς τὰς πόλεις μὴ δέχεσθαι, ὡς ἀπιστοῦντας Λακεδαιμονίοις
καὶ ἀνόμους ὄντας, ἔτι δὲ πρὸς Ἀναξίβιον τὸν ναύαρχον
οὗτος ὁ λόγος περὶ ἡμῶν ἥξει, χαλεπὸν ἔσται καὶ μένειν καὶ
ἀποπλεῖν· καὶ γὰρ ἐν τῇ γῇ ἄρχουσι Λακεδαιμόνιοι καὶ ἐν

---

§ 8. *οὐδὲν εἴη πρᾶγμα* es habe nichts zu bedeuten. vgl. Ar. Frö. 1215 u. Plat. Euthyphr. p. 3: *τὸ καταγελασθῆναι ἴσως οὐδὲν πρᾶγμα.* — *γενέσθαι* hängt von *αἴτιον* ab. Gr. 50, 6 A. 7.

§ 9. *αὐτός.* Gr. 51, 6 A. 8. — *δέχεσθαι.* zu 4, 1, 13.

§ 10. *γενέσθαι, τὸ μὴ ποιεῖν ταῦτα.*

§ 11. *ἐξήτει* für *ἐζήτει* Schäfer. — *διὰ τέλους* fortwährend. Gr. 68, 22 A. 1. — *παρ' ὀλίγον ἐποιοῦντο* schätzten gering. Gr. 68, 36 A. 4 vgl. zu 5, 9, 11.

§ 12. *ἐμοὶ δ'.* zu 5, 5, 13. — *τὴν γνώμην.* Gr. 47, 10 A. 7. — *εἰσι* — *ἕκαστος.* Gr. 57, 8 A. — *βούλονται.* Gr. 65, 6 A. 9.

§ 13. *Βυζαντίου.* Gr. 47, 13 A. 1. — *ἔτι δέ.* zu 3, 1, 23. — *καί* vor *γάρ* entspricht dem folgenden *καί.* Gr. 69, 32 A. 21.

14 τῇ θαλάττῃ τὸν νῦν χρόνον. Οὔκουν δεῖ οὔτε ἑνὸς ἀνδρὸς ἕνεκα οὔτε δυοῖν ἡμᾶς τοὺς ἄλλους τῆς Ἑλλάδος ἀποσχέσθαι, ἀλλὰ πειστέον ὅ,τι ἂν κελεύωσι· καὶ γὰρ αἱ πόλεις
15 ἡμῶν ὅθεν ἐσμὲν πείθονται αὐτοῖς. Ἐγὼ μὲν οὖν, καὶ γὰρ ἀκούω Δέξιππον λέγειν πρὸς Κλέανδρον ὡς οὐκ ἂν ἐποίησεν Ἀγασίας ταῦτα, εἰ μὴ ἐγὼ αὐτὸν ἐκέλευσα, ἐγὼ οὖν ἀπολύω καὶ ὑμᾶς τῆς αἰτίας καὶ Ἀγασίαν, ἂν αὐτὸς Ἀγασίας φήσῃ ἐμέ τι τούτων αἴτιον εἶναι, καὶ καταδικάζω ἐμαυτοῦ, εἰ ἐγὼ πετροβολίας ἢ ἄλλου τινὸς βιαίου ἐξάρχω, τῆς
16 ἐσχάτης δίκης ἄξιος εἶναι καὶ ὑφέξω τὴν δίκην. Φημὶ δὲ καὶ εἴ τινα ἄλλον αἰτιᾶται, ἑαυτὸν χρῆναι παρασχεῖν Κλεάνδρῳ κρῖναι· οὕτω γὰρ ἂν ὑμεῖς ἀπολελυμένοι τῆς αἰτίας εἴητε. Ὡς δὲ νῦν ἔχει, χαλεπόν, εἰ, οἰόμενοι ἐν τῇ Ἑλλάδι καὶ ἐπαίνου καὶ τιμῆς τεύξεσθαι, ἀντὶ δὲ τούτων μηδ' ὅμοιοι τοῖς ἄλλοις ἐσόμεθα, ἀλλ' εἰρξόμεθα ἐκ τῶν Ἑλληνίδων πόλεων.

17 Μετὰ ταῦτα ἀναστὰς Ἀγασίας εἶπεν· Ἐγώ, ὦ ἄνδρες, ὄμνυμι θεοὺς καὶ θεὰς ἦ μὴν μήτε ἐμὲ Ξενοφῶντα κελεῦσαι ἀφελέσθαι τὸν ἄνδρα μήτε ὑμῶν ἄλλον μηδένα· ἰδόντι δέ μοι ἄνδρα ἀγαθὸν ἀγόμενον τῶν ἐμῶν λοχιτῶν ὑπὸ Δεξίππου, ὃν ὑμεῖς ἐπίστασθε ἡμᾶς προδόντα, δεινὸν ἔδοξεν
18 εἶναι· καὶ ἀφειλόμην, ὁμολογῶ. Καὶ ὑμεῖς μὲν μὴ ἐκδῶτε· ἐγὼ δὲ ἐμαυτόν, ὥσπερ Ξενοφῶν λέγει, παρασχήσω κρίναντι Κλεάνδρῳ ὅ,τι ἂν βούληται ποιῆσαι· τούτου ἕνεκα μήτε πολεμεῖτε Λακεδαιμονίοις, σώζοισθέ τε ἀσφαλῶς ὅπῃ θέλει

---

§ 14. ἡμᾶς τούς. zu 1, 7, 7. — ἀποσχέσθαι uns entziehen lassen. Gr. 40 unter ἔχω; στέρεσθαι 7, 1, 30. — πειστέον. zu 2, 6, 8. — ὅ,τι erg. πείθεσθαι. Gr. 55, 4 A. 11; über den Ac. 52, 4 A. 8. — ἡμῶν. Gr. 47, 9 A. 12. — ὅθεν. Gr. 66, 3 A. 1.

§ 15. πρός. Gr. 48, 7 A. 13. — ἐγὼ οὖν ist des Zwischensatzes wegen wiederholt. Lys. 8, 3: πρῶτον μὲν οὖν — εἰπάτω οὖν τίς ὑμῶν ὑπ' ἐμοῦ κακῶς ἤκουεν. Aehnliches ist häufig. — αἰτίας. Gr. 47, 13. — τι. Gr. 47, 26 A. 13. — ἐμαυτοῦ. Gr. 52, 2 A. 14.

§ 16. κρῖναι. zu 2, 3, 22. — ἀντὶ δέ. zu 2, 4, 24. — εἰρξόμεθα. Gr. 40 unter εἴργω.

§ 17. θεάς. Gr. 21, 1 A. — ἦ μήν. Gr. 69, 28 A. 1. — προδόντα. Gr. 56, 7 A. 1. — ὁμολογῶ. zu 5, 8, 10.

§ 18. ἐκδῶτε. Gr. 54, 2 A. 2. — σώζοισθε ist wünschend. Gr. 54, 3 A. 1. Eur. Iph. T. 1480: ἴτωσαν ἐς σὴν σὺν θεᾶς ἀγάλματι

ἕκαστος. Συμπέμψατε μέντοι [μοι] ὑμῶν αὐτῶν ἑλόμενοι
πρὸς Κλέανδρον οἵτινες, ἐάν τι ἐγὼ παραλείπω, καὶ λέξου-
σιν ὑπὲρ ἐμοῦ καὶ πράξουσιν. Ἐκ τούτου ἔδωκεν ἡ στρατιὰ 19
οὕςτινας βούλοιτο προελόμενον ἰέναι. Ὁ δὲ προείλετο τοὺς
στρατηγούς. Μετὰ ταῦτα ἐπορεύοντο πρὸς Κλέανδρον Ἀγα-
σίας καὶ οἱ στρατηγοὶ καὶ ὁ ἀφαιρεθεὶς ἀνὴρ ὑπὸ Ἀγασίου.
Καὶ ἔλεγον οἱ στρατηγοί.

Ἔπεμψεν ἡμᾶς ἡ στρατιὰ πρὸς σέ, ὦ Κλέανδρε, καὶ 20
κελεύουσί σε, εἴτε πάντας αἰτιᾷ, κρίναντά σε αὐτὸν χρῆσθαι
ὅ,τι ἂν βούλῃ, εἴτε ἕνα τινὰ ἢ δύο ἢ καὶ πλείους αἰτιᾷ, τού-
τους ἀξιοῦσι παρασχεῖν σοι ἑαυτοὺς εἰς κρίσιν. Εἴ τι οὖν
ἡμῶν τινα αἰτιᾷ, πάρεσμέν σοι ἡμεῖς· εἴτε καὶ ἄλλον τινά,
φράσον· οὐδεὶς γάρ σοι ἀπέσται ὅςτις ἂν ἡμῖν ἐθελήσῃ πεί-
θεσθαι. Μετὰ ταῦτα παρελθὼν ὁ Ἀγασίας εἶπεν· Ἐγώ 21
εἰμι, ὦ Κλέανδρε, ὁ ἀφελόμενος Δεξίππου ἄγοντος τοῦτον
τὸν ἄνδρα καὶ παίειν κελεύσας Δέξιππον. Τοῦτον μὲν γὰρ 22
οἶδα ἄνδρα ἀγαθὸν ὄντα, Δέξιππον δὲ αἱρεθέντα οἶδα ὑπὸ
τῆς στρατιᾶς ἄρχειν τῆς πεντηκοντόρου ἧς ᾐτησάμεθα παρὰ
Τραπεζουντίων ἐφ' ᾧτε πλοῖα συλλέγειν, ὡς σωζοίμεθα, καὶ
ἀποδράντα Δέξιππον καὶ προδόντα τοὺς στρατιώτας μεθ' ὧν
ἐσώθη. Καὶ τούς τε Τραπεζουντίους ἀπεστερήκαμεν τὴν πεν- 23
τηκόντορον καὶ κακοὶ δοκοῦμεν εἶναι διὰ τοῦτον, αὐτοί τε τὸ
ἐπὶ τούτῳ ἀπολώλαμεν πάντες. Ἤκουε γάρ, ὥςπερ ἡμεῖς,

γαῖαν, καθιδρύσαιντό τ' εὐτυχῶς βρέτας. — ὑμῶν αὐτῶν hängt von οἵτινες ab: ἄνδρας ὑμῶν αὐτῶν οἵτινες. Gr. 47, 28 A. 2 und 51, 13 A. 2.

§ 19. ὑπὸ Ἀγασίου. Aehnliche Stellung 4, 2, 18.

§ 20. ἔπεμψεν — κελεύουσι. So Ao. u. Pr. 1, 9, 25 vgl. Gr. 59, 2 A. 7; über den Plu. 1, 7, 17. Falsch Andere ἐκέλευσε. — σε αὐτόν für σεαυτόν Fritzsche zu Luc. p. XXIII. Wiederholung des persönlichen Pronomens nach Zwischensätzen ist nicht selten. Dek. 40, 4: οὐκ ἂν ἔγωγέ σε δυναίμην, εἰ τοιοῦτος εἴης, ἀποσπάσασθαί σε ἐκ τῆς ψυχῆς. — χρῆσθαι behandeln. — ὅ, τι wie immer. Gr. 46, 5 A. 9. Thuk. 7, 85: ἑαυτῷ χρῆσθαι ἐκέλευεν ὅ,τι βούλονται. — σοι. zu οἱ 1, 1, 1. — εἴτε. Gr. 69, 25 A. 2.

§ 21. εἰμὶ ὁ. Gr. 56, 3 A. 4.

§ 22. αἱρεθέντα, obschon nur Nebenstimmung, wird durch καί vor ἀποδράντα dem Hauptgedanken coordinirt. vgl. zu 1, 9, 14. 3, 5, 16. — ἄρχειν. Gr. 55, 3 A. 20. — ἐφ' ᾧτε. zu 4, 2, 19.

§ 23. τὴν π. Gr. 47, 13 A. 10. — τὸ ἐπὶ τούτῳ so viel an diesem lag. Gr. 68, 41 A. 9. — ἀπολώλαμεν. Gr. 53, 10 A. 5. — τούς. zu 5, 6, 9. — σωθῆναι. Gr. 52, 6 A. 1.

ὡς ἄπορον εἴη πεζῇ ἀπιόντας τοὺς ποταμούς τε διαβῆναι καὶ
σωθῆναι εἰς τὴν Ἑλλάδα. Τοῦτον οὖν τοιοῦτον ὄντα ἀφει-
24 λόμην. Εἰ δὲ σὺ ἦγες ἢ ἄλλος τις τῶν παρὰ σοῦ καὶ μὴ
τῶν παρ' ἡμῶν ἀποδράντων, εὖ ἴσθι ὅτι οὐδὲν ἂν τούτων
ἐποίησα. Νόμιζε δ', ἐὰν ἐμὲ νῦν ἀποκτείνῃς, δι' ἄνδρα
δειλόν τε καὶ πονηρὸν ἄνδρα ἀγαθὸν ἀποκτείνων.
25 Ἀκούσας ταῦτα ὁ Κλέανδρος εἶπεν ὅτι Δέξιππον μὲν
οὐκ ἐπαινοίη, εἰ ταῦτα πεποιηκὼς εἴη· οὐ μέντοι ἔφη νομί-
ζειν οὐδ' εἰ παμπόνηρος ἦν Δέξιππος βίαν χρῆναι πάσχειν
αὐτόν, ἀλλὰ κριθέντα, ὥςπερ καὶ ὑμεῖς νῦν ἀξιοῦτε, τῆς δί-
26 κης λαχεῖν. Νῦν μὲν οὖν ἄπιτε καταλιπόντες τόνδε τὸν ἄν-
δρα· ὅταν δ' ἐγὼ κελεύσω, πάρεστε πρὸς τὴν κρίσιν. Αἰ-
τιῶμαι δὲ οὔτε τὴν στρατιὰν οὔτε ἄλλον οὐδένα ἔτι, ἐπεί γε
27 οὗτος αὐτὸς ὁμολογεῖ, ἀφελέσθαι τὸν ἄνδρα. Ὁ δὲ ἀφαι-
ρεθεὶς εἶπεν· Ἐγώ, ὦ Κλέανδρε, εἰ καὶ οἴει με ἀδικοῦντά
τι ἄγεσθαι, οὔτε ἔπαιον οὐδένα οὔτε ἔβαλλον, ἀλλ' εἶπον
ὅτι δημόσια εἴη τὰ πρόβατα· ἦν γὰρ τῶν στρατιωτῶν δόγμα,
εἴ τις, ὁπότε ἡ στρατιὰ ἐξίοι, ἰδίᾳ ληίζοιτο, δημόσια εἶναι τὰ
28 ληφθέντα. Ταῦτ' εἶπον· καὶ ἐκ τούτου με λαβὼν οὗτος
ἦγεν, ἵνα μὴ φθέγγοιτο μηδείς, ἀλλ' αὐτὸς λαβὼν τὸ μέρος
διασώσειε τοῖς λῃσταῖς παρὰ τὴν ῥήτραν τὰ χρήματα. Πρὸς
ταῦτα ὁ Κλέανδρος εἶπεν· Ἐπεὶ τοίνυν τοιοῦτος εἶ, κατά-
μενε, ἵνα καὶ περὶ σοῦ βουλευσώμεθα.
29 Ἐκ τούτου οἱ μὲν ἀμφὶ Κλέανδρον ἠρίστων· τὴν δὲ στρα-
τιὰν συνήγαγε Ξενοφῶν καὶ συνεβούλευε πέμψαι ἄνδρας πρὸς
30 Κλέανδρον παραιτησομένους περὶ τῶν ἀνδρῶν. Ἐκ τούτου

---

§ 24. ἦγες geführt hättest. Gr. 54, 10 A. 3. — ἀφειλόμην erg. τὸν ἄνδρα. — τῶν παρὰ σοῦ für τῶν παρὰ σοὶ ὄντων παρὰ σοῦ ἥκων. Kyr. 6, 2, 1: ἐπέσταλται τοῖς παρ' ἐμοῦ ποιεῖν ὅ, τι ἂν κελεύῃς. — νόμιζε mit dem Particip ist selten; neben dem Inf. Thuk. 7, 68. Gr. 56, 7 A. 1.

§ 25. οὐδ' εἰ. zu 1, 6, 8. — χρῆναι ohne ἄν, weil es auch im Ind. bloß ἐχρῆν heißen würde. Gr. 53, 2 A 7. — ἀξιοῦτε erg. κριθέντες τῆς δίκης λαχεῖν. Gr. 55, 4 A. 11. — λαχεῖν für τυχεῖν die besten Handschriften.

§ 26. ἐπεί γε. zu 1, 3, 9.

§ 27. εἰ καί. Gr. 65, 5 A. 16. — ἄγεσθαι. zu 5, 8, 19. Hierauf ergänze man: so wisse. Gr. 65, 5 A. 10. — εἶναι. zu 3, 3, 5.

§ 28. τό seinen vgl. 7, 8, 11 u. zu 3, 4, 23.

§ 30. πέμψαντας. zu 1, 2, 1. — τρόπον. zu 4, 5, 16.

ἔδοξεν αὐτοῖς πέμψαντας στρατηγοὺς καὶ λοχαγοὺς καὶ Δρα-
κόντιον τὸν Σπαρτιάτην καὶ τῶν ἄλλων οἳ ἐδόκουν ἐπιτήδειοι
εἶναι δεῖσθαι Κλεάνδρου κατὰ πάντα τρόπον ἀφεῖναι τὼ
ἄνδρε. Ἐλθὼν οὖν ὁ Ξενοφῶν λέγει· Ἔχεις μέν, ὦ Κλέ- 31
ανδρε, τοὺς ἄνδρας καὶ ἡ στρατιά σοι ἐφεῖτο ὅ,τι ἐβούλου
ποιῆσαι καὶ περὶ τούτων καὶ περὶ ἑαυτῶν ἁπάντων· νῦν δέ
σε αἰτοῦνται καὶ δέονται δοῦναί σφισι τὼ ἄνδρε καὶ μὴ κα-
τακαίνειν· πολλὰ γὰρ ἐν τῷ ἔμπροσθεν χρόνῳ περὶ τὴν
στρατιὰν ἐμοχθησάτην. Ταῦτα δέ σου τυχόντες ὑπισχνοῦνταί 32
σοι ἀντὶ τούτων, ἐὰν βούλῃ ἡγεῖσθαι αὐτῶν καὶ ἐὰν οἱ θεοὶ
ἵλεῳ ὦσιν, ἐπιδείξειν σοι καὶ ὡς κόσμιοί εἰσι καὶ ὡς ἱκα-
νοὶ τῷ ἄρχοντι πειθόμενοι τοὺς πολεμίους σὺν τοῖς θεοῖς
μὴ φοβεῖσθαι. Δέονται δέ σου καὶ τοῦτο, παραγενόμενον καὶ 33
ἄρξαντα ἑαυτῶν πεῖραν λαβεῖν καὶ Δεξίππου καὶ σφῶν τῶν
ἄλλων οἷος ἕκαστός ἐστι καὶ τὴν ἀξίαν ἑκάστοις νεῖμαι.
Ἀκούσας ταῦτα ὁ Κλέανδρος, Ἀλλὰ ναὶ μὰ τὼ σιώ, ἔφη, 34
ταχύ τοι ὑμῖν ἀποκρινοῦμαι. Καὶ τώ τε ἄνδρε ὑμῖν δίδωμι
καὶ αὐτὸς παρέσομαι· καὶ ἐὰν οἱ θεοὶ παραδιδῶσί τι, ἐξη-
γήσομαι εἰς τὴν Ἑλλάδα. Καὶ πολὺ οἱ λόγοι οὗτοι ἀντίοι
εἰσὶν ἢ οὓς ἐγὼ περὶ ὑμῶν ἐνίων ἤκουον ὡς τὸ στράτευμα
ἀφίστατε ἀπὸ Λακεδαιμονίων.

Ἐκ τούτου οἱ μὲν ἐπαινοῦντες ἀπῆλθον ἔχοντες τὼ ἄν- 35
δρε· Κλέανδρος δὲ ἐθύετο ἐπὶ τῇ πορείᾳ καὶ συνῆν Ξενο-
φῶντι φιλικῶς καὶ ξενίαν συνεβάλοντο. Ἐπεὶ δὲ καὶ ἑώρα
αὐτοὺς τὸ παραγγελλόμενον εὐτάκτως ποιοῦντας, καὶ μᾶλλον

---

§ 31. *ἐλθών.* vielleicht *ἐλθόντων* vgl. zu 1, 2, 17. — *ἐφεῖτο* gestattete § 20. Eur. Bacch. 439: *γελῶν καὶ δεῖν κἀπάγειν ἐφίετο.* — *ἐβούλου.* Das Ipf. rückt die Handlung in dieselbe Vergangenheit die *ἐφεῖτο* bezeichnet.

§ 32. *μὴ φοβεῖσθαι.* Aehnlich *οὐ μὴ δείσῃς* 7, 3, 26.

§ 33. *τοῦτο.* Gr. 46, 5 A. 4 vgl. 47, 16 A. 7. — *ἄρξαντα* Befehlshaber geworden. Gr. 53, 5 A. 2. — *λαβεῖν.* Gr. 57, 10 A. 6. — *σφῶν τῶν.* Gr. 50, 8 A. 2.

§ 34. *ναὶ μά.* Gr. 69, 34 A. — *σιώ* für *θεώ*, die Dioskuren, lakonisch. — *τοι.* Gr. 69, 61 A. 1. — *παραδιδῶσί τι* etwas Glückliches gewähren, glückliche Vorbedeutungen geben vgl. § 35 f. — *ἤ.* Gr. 69, 30 A. 1. — *ἐνίων* steht appositiv zu *ὑμῶν* vgl. zu 2, 4, 1. Dem. 18, 12: *περὶ ὧν ἐνίων.*

§ 35. *καὶ μᾶλλον.* Gr. 69, 32 A. 18.

36 ἔτι ἐπεθύμει ἡγεμὼν γενέσθαι αὐτῶν. Ἐπεὶ μέντοι θυο-
μένῳ αὐτῷ ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας οὐκ ἐγίγνετο τὰ ἱερά, συγκα-
λέσας τοὺς στρατηγοὺς εἶπεν· Ἐμοὶ μὲν οὐκ ἐθέλει γενέσθαι
τὰ ἱερὰ ἐξάγειν· ὑμεῖς μέντοι μὴ ἀθυμεῖτε τούτου ἕνεκα·
ὑμῖν γάρ, ὡς ἔοικε, δέδοται ἐκκομίσαι τοὺς ἄνδρας· ἀλλὰ
πορεύεσθε. Ἡμεῖς δὲ ὑμᾶς, ἐπειδὰν ἐκεῖσε ἥκητε, δεξόμεθα
ὡς ἂν δυνώμεθα κάλλιστα.
37 Ἐκ τούτου ἔδοξε τοῖς στρατιώταις δοῦναι αὐτῷ τὰ δη-
μόσια πρόβατα· ὁ δέ, δεξάμενος πάλιν αὐτοῖς ἀπέδωκε.
Καὶ αὐτὸς μὲν ἀπέπλει. Οἱ δὲ στρατιῶται διαθέμενοι τὸν
σῖτον ὃν ἦσαν συγκεκομισμένοι καὶ τἆλλα ἃ εἰλήφεσαν ἐξε-
38 πορεύοντο διὰ τῶν Βιθυνῶν. Ἐπεὶ δὲ οὐδενὶ ἐνετύγχανον
πορευόμενοι τὴν ὀρθὴν ὁδόν, ὥστε ἔχοντές τι εἰς τὴν φιλίαν
διεξελθεῖν, ἔδοξεν αὐτοῖς τοὔμπαλιν ὑποστρέψαντας ἐλθεῖν
μίαν ἡμέραν καὶ νύκτα. Τοῦτο δὲ ποιήσαντες ἔλαβον πολλὰ
καὶ ἀνδράποδα καὶ πρόβατα· καὶ ἀφίκοντο ἑκταῖοι εἰς Χρυ-
σόπολιν τῆς Καλχηδονίας· καὶ ἐκεῖ ἔμειναν ἡμέρας ἑπτὰ λά-
φυροπωλοῦντες.

---

§ 36. *ἐπί.* Gr. 68, 42 A. 1. — *ἐξάγειν.* zu 2, 2, 3. — *δέδοται, ὑπὸ θεῶν.* — *ἐκεῖσε* nach Byzantion vgl. 7, 1, 7 u. zu 5, 6, 36.

§ 37. *θιατίθεσθαι, πωλεῖν,* wie 7, 3, 10. 4, 2 vgl. Gr. 52, 8 A. 6. — *ἦσαν.* Gr. 56, 3 A. 1. — *διὰ τῶν.* Gr. 68, 22 A. 1.

§ 38. *οὐδενί* auf keine Beute. — *ἔχοντες τι.* vgl. 5, 9, 17. — *τοὔμπαλιν.* zu 4, 3, 32. — *ἑκταῖοι.* Gr. 57, 5 A. 4. — *τῆς Κ.* Gr. 47, 5 A. 5.

ΛΟΓΟΣ ΕΒΔΟΜΟΣ.

α'. Ὅσα μὲν δὴ ἐν τῇ ἀναβάσει τῇ μετὰ Κύρου ἔπραξαν οἱ 1
Ἕλληνες μέχρι τῆς μάχης, καὶ ὅσα ἐπεὶ Κῦρος ἐτελεύτησεν ἐν τῇ
πορείᾳ μέχρι εἰς τὸν Πόντον ἀφίκοντο, καὶ ὅσα ἐκ τοῦ Πόν-
του πεζῇ ἐξιόντες καὶ ἐκπλέοντες ἐποίουν μέχρι ἔξω τοῦ
στόματος ἐγένοντο ἐν Χρυσοπόλει τῆς Ἀσίας, πάντα ἐν τῷ
πρόσθεν λόγῳ δεδήλωται. Ἐκ τούτου δὲ Φαρνάβαζος φο- 2
βούμενος τὸ στράτευμα μὴ ἐπὶ τὴν αὐτοῦ ἀρχὴν στρατεύηται,
πέμψας πρὸς Ἀναξίβιον τὸν ναύαρχον, ὁ δ' ἔτυχεν ἐν Βυ-
ζαντίῳ ὤν, ἐδεῖτο διαβιβάσαι τὸ στράτευμα ἐκ τῆς Ἀσίας
καὶ ὑπισχνεῖτο πάντα ποιήσειν αὐτῷ ὅσα δέοι. Καὶ Ἀναξί- 3
βιος μετεπέμψατο τοὺς στρατηγοὺς καὶ λοχαγοὺς [τῶν στρα-
τιωτῶν] εἰς Βυζάντιον καὶ ὑπισχνεῖτο, εἰ διαβαῖεν, μισθο-
φορὰν ἔσεσθαι τοῖς στρατιώταις. Οἱ μὲν δὴ ἄλλοι ἔφασαν 4
βουλευσάμενοι ἀπαγγέλλειν· Ξενοφῶν δὲ εἶπεν αὐτῷ ὅτι
ἀπαλλάξοιτο ἤδη ἀπὸ τῆς στρατιᾶς καὶ βούλοιτο ἀποπλεῖν.
Ὁ δὲ Ἀναξίβιος ἐκέλευσεν αὐτὸν συνδιαβάντα ἔπειτα οὕτως
ἀπαλλάττεσθαι. Ἔφη οὖν ταῦτα ποιήσειν.

C. 1. § 1. ἐγένοντο. zu 1, 7, 17. — τῆς Ἀ. Gr. 57, 5 A. 4.

§ 2. φοβούμενος τὸ στρ. zu 3, 5, 18. — τὴν αὑτοῦ. zu 1, 1, 11. — δέοι erg. ποιεῖν Φαρνάβαζον.

§ 3. τῶν στρατιωτῶν ist müßig. — διαβαῖεν. Gr. 53, 6 A. 5.

§ 4. ἀπαγγέλλειν. Andre ἀπαγγελεῖν. vgl. zu 5, 10, 8. — ἔπειτα zeigt bloß die Folge an, οὕτως die herbeigeführte Lage. Gr. 56, 10 A. 3. Thuk. 3, 96: τὴν γνώμην εἶχε τὰ ἄλλα καταστρεψάμενος οὕτως ἐπὶ Ὀφιονέας στρατεῦσαι ὕστερον.

5 Σεύθης δὲ ὁ Θρᾷξ πέμπει Μηδοσάδην καὶ κελεύει Ξε-
νοφῶντα συμπροθυμεῖσθαι ὅπως διαβῇ τὸ στράτευμα, καὶ
6 ἔφη αὐτῷ ταῦτα συμπροθυμηθέντι ὅτι οὐ μεταμελήσει. Ὁ
δ' εἶπεν· Ἀλλὰ τὸ μὲν στράτευμα διαβήσεται· τούτου ἕνεκα
μηδὲν τελείτω μήτε ἐμοὶ μήτε ἄλλῳ μηδενί· ἐπειδὰν δὲ δια-
βῇ, ἐγὼ μὲν ἀπαλλάξομαι, πρὸς δὲ τοὺς διαμένοντας καὶ
ἐπικαιρίους ὄντας προσφερέσθω ὡς ἂν αὐτῷ δοκῇ ἀσφαλές.
7 Ἐκ τούτου διαβαίνουσι πάντες εἰς τὸ Βυζάντιον οἱ στρα-
τιῶται. Καὶ μισθὸν μὲν οὐκ ἐδίδου ὁ Ἀναξίβιος, ἐκήρυξε
δὲ λαβόντας τὰ ὅπλα καὶ τὰ σκεύη τοὺς στρατιώτας ἐξιέναι,
ὡς ἀποπέμψων τε ἅμα καὶ ἀριθμὸν ποιήσων. Ἐνταῦθα οἱ
στρατιῶται ἤχθοντο, ὅτι οὐκ εἶχον ἀργύριον ἐπισιτίζεσθαι
8 εἰς τὴν πορείαν, καὶ ὀκνηρῶς συνεσκευάζοντο. Καὶ ὁ Ξενο-
φῶν, Κλεάνδρῳ τῷ ἁρμοστῇ ξένος γεγενημένος, προσελθὼν
ἠσπάζετο αὐτὸν ὡς ἀποπλευσούμενος ἤδη. Ὁ δὲ αὐτῷ λέγει·
Μὴ ποιήσῃς ταῦτα· εἰ δὲ μή, ἔφη, αἰτίαν ἕξεις, ἐπεὶ καὶ
νῦν τινες ἤδη σὲ αἰτιῶνται ὅτι οὐ ταχὺ ἐξέρπει τὸ στράτευμα.
9 Ὁ δ' εἶπεν· Ἀλλ' αἴτιος μὲν ἔγωγε οὐκ εἰμὶ τούτου, οἱ δὲ
στρατιῶται αὐτοί, ἐπισιτισμοῦ δεόμενοι καὶ οὐκ ἔχοντες, διὰ
10 τοῦτο ἀθυμοῦσι πρὸς τὴν ἔξοδον. Ἀλλ' ὅμως, ἔφη, ἐγώ
σοι συμβουλεύω ἐξελθεῖν μὲν ὡς πορευσόμενον, ἐπειδὰν
δ' ἔξω γένηται τὸ στράτευμα, τότε ἀπαλλάττεσθαι. Ταῦτα
τοίνυν, ἔφη ὁ Ξενοφῶν, ἐλθόντες πρὸς Ἀναξίβιον διαπρα-
11 ξόμεθα. Οὕτως ἐλθόντες ἔλεγον ταῦτα. Ὁ δὲ ἐκέλευσεν
οὕτω ποιεῖν καὶ ἐξιέναι τὴν ταχίστην συνεσκευασμένους, καὶ
προσανειπεῖν, ὃς ἂν μὴ παρῇ εἰς τὴν ἐξέτασιν καὶ τὸν ἀρι-

---

§ 6. τελείτω erg. Σεύθης. — ἐπικαίριοι Einflußreiche, Männer von Wichtigkeit, also die Befehlshaber. vgl. 7, 7, 15 und über die Entstehung der Bedeutung zu 2, 3, 11. — προσφερέσθω. zu 5, 5, 19.

§ 7. ἐξιέναι. zu 4, 1, 13. — ὡς. Gr. 69, 63 A. 3. — ἀριθμόν. zu 1, 2, 9. — ἐπισιτίζεσθαι. Gr. 55, 3 A. 20.

§ 8. εἰ δὲ μή. zu 4, 3, 6. — ἐξέρπει gleichsam herauskriecht.

§ 9. αὐτοί erg. αἴτιοί εἰσι, so jedoch daß dies Subject auch zu ἀθυμοῦσιν gehört: eine Art von öfter vorkommender Verkettung, wie Thuk. 1, 16: ἐπεγίγνετο ἄλλοις τε κωλύματα μὴ αὐξηθῆναι καὶ Ἴωσι — Κῦρος — ἐπεστράτευσε. vgl. zu § 27. — διὰ τοῦτο. zu 1, 7, 3.

§ 10. πορευσόμενον vgl. § 26. 40 u. zu 1, 2, 1.

§ 11. τὴν ταχίστην. zu 1, 3, 14. — ὅτι. Gr. 65, 1 A. 5. — αὑτὸν αἰτιάσεται es bereuen werde. Ar. Wo. 1433: σαυτόν ποτ' αἰτιάσει. Frö. 630: αὐτὸς σεαυτὸν αἰτιῶ.

θμόν, ὅτι αὐτὸς αὑτὸν αἰτιάσεται. Ἐντεῦθεν ἐξῄεσαν οἵ τε 12
στρατηγοὶ πρῶτοι καὶ οἱ ἄλλοι. Καὶ ἄρδην πάντες πλὴν
ὀλίγων ἔξω ἦσαν, καὶ Ἐτεόνικος εἱστήκει παρὰ τὰς πύλας
ὡς, ὁπόταν ἔξω γένωνται, πάντες ἀποκλείσων τὰς πύλας καὶ
τὸν μοχλὸν ἐμβαλῶν. Ὁ δὲ Ἀναξίβιος συγκαλέσας τοὺς 13
στρατηγοὺς καὶ τοὺς λοχαγοὺς ἔλεξε· Τὰ μὲν ἐπιτήδεια, ἔφη,
λαμβάνετε ἐκ τῶν Θρᾳκίων κωμῶν· εἰσὶ δὲ αὐτόθι πολλαὶ
κριθαὶ καὶ πυροὶ καὶ τἆλλα τὰ ἐπιτήδεια· λαβόντες δὲ πο-
ρεύεσθε εἰς τὴν Χεῤῥόνησον, ἐκεῖ δὲ Κυνίσκος ὑμῖν μισθο-
δοτήσει. Ἐπακούσαντες δέ τινες τῶν στρατιωτῶν ταῦτα ἢ 14
καὶ τῶν λοχαγῶν τις διαγγέλλει εἰς τὸ στράτευμα. Καὶ οἱ
μὲν στρατηγοὶ ἐπυνθάνοντο περὶ τοῦ Σεύθου πότερα πολέ-
μιος εἴη ἢ φίλος, καὶ πότερα διὰ τοῦ ἱεροῦ ὄρους δέοι πο-
ρεύεσθαι ἢ κύκλῳ διὰ μέσης τῆς Θρᾴκης. Ἐν ᾧ δὲ οὗτοι 15
ταῦτα διελέγοντο οἱ στρατιῶται ἀναρπάσαντες τὰ ὅπλα θέουσι
δρόμῳ πρὸς τὰς πύλας ὡς πάλιν εἰς τὸ τεῖχος εἰςιόντες. Ὁ
δὲ Ἐτεόνικος καὶ οἱ σὺν αὐτῷ ὡς εἶδον προςθέοντας τοὺς
ὁπλίτας, συγκλείουσι τὰς πύλας καὶ τὸν μοχλὸν ἐμβάλλουσιν.
Οἱ δὲ στρατιῶται ἔκοπτον τὰς πύλας καὶ ἔλεγον ὅτι ἀδικώ- 16
τατα πάσχοιεν ἐκβαλλόμενοι εἰς τοὺς πολεμίους· καὶ κατα-
σχίσειν τὰς πύλας ἔφασαν, εἰ μὴ ἑκόντες ἀνοίξουσιν. Ἄλλοι 17
δ' αὐτῶν ἔθεον ἐπὶ θάλατταν καὶ παρὰ τὴν χηλὴν τοῦ τείχους
ὑπερβαίνουσιν εἰς τὴν πόλιν, ἄλλοι δὲ οἳ ἐτύγχανον ἔνδον
ὄντες τῶν στρατιωτῶν ὡς ὁρῶσι τὰ ἐπὶ ταῖς πύλαις πρά-
γματα, διακόψαντες ταῖς ἀξίναις τὰ κλεῖθρα ἀναπεταννύουσι
τὰς πύλας· οἱ δ' εἰςπίπτουσιν.

Ὁ δὲ Ξενοφῶν ὡς εἶδε τὰ γιγνόμενα, δείσας μὴ ἐφ' ἁρ- 18
παγὴν τράποιτο τὸ στράτευμα καὶ ἀνήκεστα κακὰ γένοιτο τῇ
πόλει καὶ ἑαυτῷ καὶ τοῖς στρατιώταις, ἔθει καὶ συνειςπίπτει
εἴσω τῶν πυλῶν σὺν τῷ ὄχλῳ. Οἱ δὲ Βυζάντιοι ὡς εἶδον 19

---

§ 12. πρῶτοι und sie zuerst.

§ 13. τἆλλα τά. Gr. 50, 9 A. 2. — ὑμῖν. Sonst der Ac., wie Dem. 18, 115: μισθοδοτῆσαι τοὺς ὁπλίτας.

§ 14. διαγγέλλει. Lyk. 79: οἱ παῖδες καὶ τὸ γένος ἅπαν τὸ τοῦ ἐπιορκήσαντος μεγάλοις ἀτυχήμασι περιπίπτει. vgl. zu 2, 4, 16. — εἰς. Gr. 69, 21 A. 3.

§ 15. δρόμῳ. zu 1, 8, 18. — ὡς. zu 1, 1, 2.

τὸ στράτευμα βίᾳ εἰσπῖπτον, φεύγουσιν ἐκ τῆς ἀγορᾶς, οἱ
μὲν εἰς τὰ πλοῖα, οἱ δὲ οἴκαδε, ὅσοι δὲ ἔνδον ἐτύγχανον
ὄντες ἔξω, οἱ δὲ καθεῖλκον τὰς τριήρεις, ὡς ἐν ταῖς τριήρεσι
σώζοιντο, πάντες δὲ ᾤοντο ἀπολωλέναι ὡς ἑαλωκυίας τῆς
20 πόλεως. Ὁ δὲ Ἐτεόνικος εἰς τὴν ἄκραν ἀποφεύγει. Ὁ δὲ
Ἀναξίβιος καταδραμὼν ἐπὶ θάλατταν ἐν ἁλιευτικῷ πλοίῳ
περιέπλει εἰς τὴν ἀκρόπολιν, καὶ εὐθὺς μεταπέμπεται ἐκ
Καλχηδόνος φρουρούς· οὐ γὰρ ἱκανοὶ ἐδόκουν εἶναι οἱ ἐν
21 τῇ ἀκροπόλει σχεῖν τοὺς ἄνδρας. Οἱ δὲ στρατιῶται ὡς εἶ-
δον τὸν Ξενοφῶντα, προσπίπτουσιν αὐτῷ πολλοὶ καὶ λέγουσι·
Νῦν σοι ἔξεστιν, ὦ Ξενοφῶν, ἀνδρὶ γενέσθαι. Ἔχεις πόλιν,
ἔχεις τριήρεις, ἔχεις χρήματα, ἔχεις ἄνδρας τοσούτους. Νῦν
ἄν, εἰ βούλοιο, σύ τε ἡμᾶς ὀνήσαις καὶ ἡμεῖς σὲ μέγαν ποιή-
22 σαιμεν. Ὁ δ' ἀπεκρίνατο· Ἀλλ' εὖ τε λέγετε καὶ ποιήσω
ταῦτα· εἰ δὲ τούτων ἐπιθυμεῖτε, θέσθε τὰ ὅπλα ἐν τάξει
ὡς τάχιστα· βουλόμενος αὐτοὺς κατηρεμίσαι· καὶ αὐτός τε
παρηγγύα ταῦτα καὶ τοὺς ἄλλους ἐκέλευσε παρεγγυᾶν [καὶ
23 τίθεσθαι τὰ ὅπλα]. Οἱ δὲ αὐτοὶ ὑφ' ἑαυτῶν ταττόμενοι οἵ
τε ὁπλῖται ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ εἰς ὀκτὼ ἐγένοντο καὶ οἱ πελτα-
24 σταὶ ἐπὶ τὸ κέρας ἑκάτερον παραδεδραμήκεσαν. Τὸ δὲ χω-
ρίον οἷον κάλλιστον ἐκτάξασθαί ἐστι τὸ Θρᾴκιον καλούμε-
νον, ἔρημον οἰκιῶν καὶ πεδινόν. Ἐπεὶ δὲ ἔκειτο τὰ ὅπλα
καὶ κατηρεμίσθησαν, συγκαλεῖ Ξενοφῶν τὴν στρατιὰν καὶ
λέγει τάδε.

---

§ 19. *ἔνδον* intus, in ihren Wohnungen vgl. 7, 2, 23. 4, 16. — *ἔξω* erg. *φεύγουσιν*. Eine Handschrift fügt *ἔθεον* hinzu.

§ 21. *οἱ*. Gr. 50, 11 A. 1. — *νῦν* mit Bezug auf den früheren Wunsch 5, 6, 15. — *ἀνήρ* ein angesehener Mann, wie Dem. 19, 265, Ar. Ri. 179. 333. 392, Wo. 823. — *ἔχεις* — *ἔχεις*. zu 3, 1, 37. Dem 21, 35: *ἦν ὁ τῆς βλάβης ὑμῖν νόμος πάλαι, ἦν ὁ τῆς αἰκίας, ἦν ὁ τῆς ὕβρεως*.

§ 22. *τε καί*. zu 1, 8, 17. — *θέσθε*. zu 1, 6, 4 u. 2, 2, 8. — *βουλόμενος* schließt sich an *ἀπεκρίνατο* an.

§ 23. *αὐτοί*. Gr. 51, 2 A. 12. — *εἰς ὀκτώ* acht Mann hoch. Gr. 68, 21 A. 9. Hell. 3, 2, 16: *εἶπε παρατάττεσθαι τὴν ταχίστην ἐς ὀκτώ, τοὺς δὲ πελταστὰς ἐπὶ τὰ κράσπεδα ἑκατέρωθεν τάττεσθαι*. — *τό*. Gr. 50, 11 A. 19.

§ 24. *οἷον*. Gr. 49, 10 A. 4. — *ἐκτάξασθαι*. Gr. 55, 3 A. 7. — *τὸ Θ. καλούμενον*. Gr. 50, 12 A. 3. — *οἰκιῶν*. Gr. 47, 26 A. 4. — *ἔκειτο*. passives Plusquamperfect zu *τίθεσθαι*. Gr. 38, 5 A. 3 vgl. 52, 10 A. 11. — *συγκαλεῖ*, daß sie einen Kreis um ihn bildeten.

Ὅτι μὲν ὀργίζεσθε, ὦ ἄνδρες στρατιῶται, καὶ νομίζετε 25
δεινὰ πάσχειν ἐξαπατώμενοι οὐ θαυμάζω. Ἐὰν δὲ τῷ θυμῷ
χαριζώμεθα καὶ Λακεδαιμονίους τε τοὺς παρόντας τῆς ἐξα-
πάτης τιμωρησώμεθα καὶ τὴν πόλιν τὴν οὐδὲν αἰτίαν διαρ-
πάσωμεν, ἐνθυμήθητε ἃ ἔσται ἐντεῦθεν. Πολέμιοι μὲν ἐσό- 26
μεθα ἀποδεδειγμένοι Λακεδαιμονίοις τε καὶ τοῖς συμμάχοις.
Οἷος δ' ὁ πόλεμος ἂν γένοιτο εἰκάζειν δὴ πάρεστιν, ἑωρα-
κότας καὶ ἀναμνησθέντας τὰ νῦν δὴ γεγενημένα. Ἡμεῖς γὰρ 27
οἱ Ἀθηναῖοι εἰςήλθομεν εἰς τὸν πόλεμον τὸν πρὸς τοὺς Λα-
κεδαιμονίους καὶ τοὺς συμμάχους ἔχοντες τριήρεις τὰς μὲν
ἐν θαλάττῃ, τὰς δ' ἐν τοῖς νεωρίοις οὐκ ἐλάττους τριακο-
σίων, ὑπαρχόντων δὲ πολλῶν χρημάτων ἐν τῇ πόλει καὶ
προσόδου οὔσης κατ' ἐνιαυτὸν ἀπό τε τῶν ἐνδήμων καὶ ἐκ
τῆς ὑπερορίας οὐ μεῖον χιλίων ταλάντων, ἄρχοντες δὲ τῶν
νήσων ἁπασῶν καὶ ἔν τε τῇ Ἀσίᾳ πολλὰς ἔχοντες πόλεις
καὶ ἐν τῇ Εὐρώπῃ ἄλλας τε πολλὰς καὶ αὐτὸ τοῦτο τὸ Βυ-
ζάντιον ὅπου νῦν ἐσμὲν ἔχοντες, κατεπολεμήθημεν οὕτως ὡς
πάντες ὑμεῖς ἐπίστασθε. Νῦν δὲ δὴ τί ἂν οἰόμεθα παθεῖν, 28
Λακεδαιμονίοις μὲν καὶ τῶν ἀρχαίων συμμάχων ὑπαρχόντων,
Ἀθηναίων δὲ καὶ ὅσοι ἐκείνοις τότε ἦσαν σύμμαχοι πάντων
προςγεγενημένων, Τισσαφέρνους δὲ καὶ τῶν ἐπὶ θαλάττῃ
ἄλλων βαρβάρων πάντων πολεμίων ἡμῖν ὄντων, πολεμιωτά-

---

§ 25. *ἐξαπατώμενοι.* Gr. 56, 8 A. 1. — *ἐξαπάτης.* Gr. 47, 21. — *οὐδέν.* zu 6, 4, 8. — *ἔσται* entstehen wird.

§ 26. *μέν* ohne *γάρ.* Gr. 59, 1 A. 5. — *ἑωρακότας.* Gr. 55, 2 A. 7. — *νῦν δή* kurz vorher, im peloponnesischen Kriege. Gr. 69, 17 A. 1.

§ 27. *ὑπαρχόντων δέ.* Gr. 56, 14 A. 2. — *πόλει* Burg. Thuk. 2, 15: *καλεῖται διὰ τὴν παλαιὰν ταύτῃ κατοίκησιν καὶ ἡ ἀκρόπολις μέχρι τοῦδε ἔτι ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων πόλις.* Isokr. 5, 146: *ἡ πόλις ἡμῶν πλῆθος χρημάτων εἰςπράξασα τοὺς συμμάχους εἰς τὴν ἀκρόπολιν ἀνήνεγκεν.* — *πρόσοδος* Einkommen, wie oft. — *κατά.* Gr. 68, 25 A. 4. — *ἔχοντες.* Die Participia gehören sowohl zu *εἰςήλθομεν* als zu *κατεπολεμήθημεν* vgl. zu § 9. Her. 2, 135: *ἐπεθύμησε Ῥοδῶπις μνημήιον ἑωυτῆς ἐν τῇ Ἑλλάδι καταλιπέσθαι, ποίημα ποιησαμένη τοῦτο τὸ μὴ τυγχάνει ἄλλῳ ἐξευρημένον καὶ ἀνακείμενον ἐν ἱρῷ, τοῦτο ἀναθεῖναι ἐς Δελφοὺς μνημόσυνον ἑωυτῆς.*

§ 28. *ἄν.* Gr. 69, 7 A. 1, 4 vgl. 64, 2 A. 2. — *Λακεδαιμονίοις μέν καὶ τῶν ἀρχαίων* für *Λακεδαιμονίων μὲν καὶ τῶν Ἀχαιῶν*

του δὲ αὐτοῦ τοῦ ἄνω βασιλέως, ὃν ἤλθομεν ἀφαιρησόμενοί
τε τὴν ἀρχὴν καὶ ἀποκτενοῦντες, εἰ δυναίμεθα. Τούτων δη
πάντων ὁμοῦ ὄντων ἔστι τις οὕτως ἄφρων ὅςτις οἴεται ἂν
29 ἡμᾶς περιγενέσθαι; Μὴ πρὸς θεῶν μαινώμεθα μηδ' αἰ-
σχρῶς ἀπολώμεθα πολέμιοι ὄντες καὶ ταῖς πατρίσι καὶ τοῖς
ἡμετέροις αὐτῶν φίλοις τε καὶ οἰκείοις. Ἐν γὰρ ταῖς πόλε-
σίν εἰσι πάντες ταῖς ἐφ' ἡμᾶς στρατευσομέναις· καὶ δικαίως·
εἰ βάρβαρον μὲν πόλιν οὐδεμίαν ἠθελήσαμεν κατασχεῖν, καὶ
ταῦτα κρατοῦντες, Ἑλληνίδα δὲ εἰς ἣν πρώτην ἤλθομεν πόλιν,
30 ταύτην ἐξαλαπάξομεν. Ἐγὼ μὲν τοίνυν εὔχομαι πρὶν ταῦτα
ἐπιδεῖν ὑφ' ὑμῶν γενόμενα μυρίας ἐμέ γε κατὰ γῆς ὀργυιὰς
γενέσθαι. Καὶ ὑμῖν δὲ συμβουλεύω Ἕλληνας ὄντας τοῖς
τῶν Ἑλλήνων προεστηκόσι πειθομένους πειρᾶσθαι τῶν δι-
καίων τυγχάνειν. Ἐὰν δὲ μὴ δύνησθε ταῦτα, ἡμᾶς δεῖ ἀδι-
31 κουμένους τῆς γοῦν Ἑλλάδος μὴ στέρεσθαι. Καὶ νῦν μοι
δοκεῖ πέμψαντας Ἀναξιβίῳ εἰπεῖν ὅτι ἡμεῖς οὐδὲν βίαιον
ποιήσοντες παρεληλύθαμεν εἰς τὴν πόλιν, ἀλλ' ἢν μὲν δυνώ-
μεθα παρ' ὑμῶν ἀγαθόν τι εὑρίσκεσθαι· εἰ δὲ μή, ἀλλὰ
δηλώσοντες ὑμῖν ὅτι οὐκ ἐξαπατώμενοι, ἀλλὰ πειθόμενοι
ἐξερχόμεθα.
32 Ταῦτα ἔδοξε· καὶ πέμπουσιν Ἱερώνυμόν τε Ἠλεῖον
ἐροῦντα ταῦτα καὶ Εὐρύλοχον Ἀρκάδα καὶ Φιλήσιον Ἀχαιόν.
Οἱ μὲν ταῦτα ᾤχοντο ἐροῦντες.

Pflugk. — ἄνω. zu 1, 2, 1. — ὅν. zu 1, 7, 2. — τούτων ὁμοῦ ὄντων da diese verbunden sind. Gr. 62, 2 A. 4. — ὅστις. zu 2, 5, 12.

§ 29. πρός. zu 2, 1, 17. — μαινώμεθα. Gr. 54, 2 A. 2. — ταῖς. Gr. 50, 2 A. 3. — αὐτῶν. Gr. 51, 2 A. 10. — καὶ δικαίως verbinden Einige mit στρατευσομέναις; richtiger wird man ἀπολοίμεθ' ἄν aus ἀπολώμεθα denken. Gr. 62, 4 A. 1. — καὶ ταῦτα. zu 1, 4, 12. — πρώτην. Gr. 57, 5 A. 3. — ταύτην. zu 2, 2, 20. — ἐξαλαπάζω ist ein poetisches Wort.

§ 30. ἐπιδεῖν. zu 3, 1, 13; über den Inf. Gr. 54, 17 A. 6. — ὑπό. Gr. 52, 3 A. 1. — ἐμέ. Gr. 51, 2 A. 2. — κατά. Gr. 68, 24 A. 1.

§ 31. εὑρίσκεσθαι. Daraus denke man zu ἀλλ' ein εὑρησόμενοι. vgl. zu 7, 7, 15. — εἰ δὲ μή. Gr. 65, 5 A. 12. — ἐξερχόμεθα. Gr. 53, 1 A. 8.

§ 32. οἱ μέν. zu 2, 1, 6.

Ἔτι δὲ καθημένων τῶν στρατιωτῶν προςέρχεται Κοιρα- 33
τάδης Θηβαῖος, ὃς οὐ φεύγων τὴν Ἑλλάδα περιῄει, ἀλλὰ
στρατηγιῶν καὶ ἐπαγγελλόμενος, εἴ τις ἢ πόλις ἢ ἔθνος στρα-
τηγοῦ δέοιτο· καὶ τότε προςελθὼν ἔλεγεν ὅτι ἕτοιμος εἴη
ἡγεῖσθαι αὐτοῖς εἰς τὸ Δέλτα καλούμενον τῆς Θρᾴκης, ἔνθα
πολλὰ καὶ ἀγαθὰ λήψοιντο· ἔςτε δ' ἂν μόλωσιν, εἰς ἀφθο-
νίαν παρέξειν ἔφη καὶ σιτία καὶ ποτά. Ἀκούουσι ταῦτα τοῖς 34
στρατιώταις καὶ τὰ παρὰ Ἀναξιβίου ἅμα ἀπαγγελλόμενα·
ἀπεκρίνατο γὰρ ὅτι πειθομένοις αὐτοῖς οὐ μεταμελήσει, ἀλλὰ
τοῖς τε οἴκοι τέλεσι ταῦτα ἀπαγγελεῖ καὶ αὐτὸς βουλεύσοιτο
περὶ αὐτῶν ὅ,τι δύναιτο ἀγαθόν· ἐκ τούτου οἱ στρατιῶται
τόν τε Κοιρατάδην δέχονται στρατηγὸν καὶ ἔξω τοῦ τείχους
ἀπῆλθον. Ὁ δὲ Κοιρατάδης συντίθεται αὐτοῖς εἰς τὴν ὑστε- 35
ραίαν παρέσεσθαι ἐπὶ τὸ στράτευμα ἔχων καὶ ἱερεῖα καὶ
μάντιν καὶ σιτία καὶ ποτὰ τῇ στρατιᾷ. Ἐπεὶ δὲ ἐξῆλθον, 36
ὁ Ἀναξίβιος ἔκλεισέ τε τὰς πύλας καὶ ἐκήρυξεν, ὃς ἂν ἁλῷ
ἔνδον ὢν τῶν στρατιωτῶν, ὅτι πεπράσεται.

Τῇ δ' ὑστεραίᾳ ὁ Κοιρατάδης μὲν ἔχων τὰ ἱερεῖα καὶ 37
τὸν μάντιν ἧκε, καὶ ἄλφιτα φέροντες εἵποντο αὐτῷ εἴκοσιν
ἄνδρες καὶ οἶνον ἄλλοι εἴκοσιν ἄνδρες καὶ ἐλαιῶν τρεῖς καὶ
σκορόδων εἷς ἀνὴρ ὅσον ἐδύνατο μέγιστον φορτίον καὶ ἄλλος
κρομμύων· ταῦτα δὲ καταθέμενος ὡς ἐπὶ δάσμευσιν ἐθύετο.
Ξενοφῶν δὲ μεταπεμψάμενος Κλέανδρον ἐκέλευέν οἱ δια- 38
πρᾶξαι ὅπως εἰς τὸ τεῖχός [τε] εἰςέλθοι καὶ ἀποπλεῦσαι ἐκ

---

§ 33. *καθημένων*. zu 5, 10, 5. — *Ἑλλάδα*. Gr. 46, 6 A. 8. — *ἐπαγγελλόμενος* sich dazu anbietend. Gr. 52, 8 A. 5. — *καὶ τότε*. zu 4, 3, 11. — *τῆς Θρᾴκης*. Gr. 47, 5 A. 7. — *καί*. Gr. 69, 32 A. 3. — *μόλωσιν*, ein poetisches Wort, Ao. von *βλώσκω* vgl. Gr. V. 2, 39 u. d. W.; über den Conj. Gr. 54, 17 A. 4. — *εἰς ἀφθονίαν*, *ἀφθόνως*. zu 4, 7, 3.

§ 34. *ἀκούουσι*, als ob § 35 folgen sollte *ἔδοξε* (*τοῖς στρατιώταις*) *δέχεσθαι* — *ἀπελθεῖν*, ein durch die Parenthese veranlaßtes Anakoluth. Der Lesart *οἱ στρατιῶται* widerspricht die Stellung. — *τέλεσι*. zu 2, 6, 4. — *ἀπαγγελεῖ καὶ βουλεύσοιτο*. zu 2, 2, 15.

§ 35. *εἰς*. zu 1, 7, 1. — *παρέσεσθαι*. zu 4, 2, 1.

§ 36. *ὤν*. Gr. 56, 7 A. 2. — *ὅτι*. zu 1, 6, 2.

§ 37. *ἐλαιῶν*. Gr. 47, 8. — *ὅσον*. Gr. 49, 10 A. 4. — *καταθέμενος*. Gr. 52, 11 A. 1. — *ὡς ἐπί*. Gr. 69, 63 A. 4.

§ 38. *οἱ* sibi. Gr. 51, 2 A. 3.

39 *Βυζαντίου.* Ἐλθὼν δ' ὁ Κλέανδρος, Μάλα μόλις, ἔφη,
διαπραξάμενος ἥκω· λέγειν γὰρ Ἀναξίβιον ὅτι οὐκ ἐπιτή-
δειον εἴη τοὺς μὲν στρατιώτας πλησίον εἶναι τοῦ τείχους,
Ξενοφῶντα δὲ ἔνδον· τοὺς Βυζαντίους δὲ στασιάζειν καὶ
πονηροὺς εἶναι πρὸς ἀλλήλους· ὅμως δὲ εἰςιέναι, ἔφη, ἐκέ-
40 λευεν, εἰ μέλλοις σὺν ἑαυτῷ ἐκπλεῖν. Ὁ μὲν δὴ Ξενοφῶν
ἀσπασάμενος τοὺς στρατιώτας εἴσω τοῦ τείχους ἀπῄει σὺν
Κλεάνδρῳ. Ὁ δὲ Κοιρατάδης τῇ μὲν πρώτῃ ἡμέρᾳ οὐκ
ἐκαλλιέρει οὐδὲ διεμέτρησεν οὐδὲν τοῖς στρατιώταις· τῇ
δ' ὑστεραίᾳ τὰ μὲν ἱερεῖα εἱστήκει παρὰ τὸν βωμὸν καὶ Κοι-
ρατάδης ἐστεφανωμένος ὡς θύσων· προςελθὼν δὲ Τιμασίων
ὁ Δαρδανεὺς καὶ Νέων ὁ Ἀσιναῖος καὶ Κλεάνωρ ὁ Ὀρχο-
μένιος ἔλεγον Κοιρατάδῃ μὴ θύειν, ὡς οὐχ ἡγησόμενον τῇ
41 στρατιᾷ, εἰ μὴ δώσει τὰ ἐπιτήδεια. Ὁ δὲ κελεύει διαμε-
τρεῖσθαι. Ἐπεὶ δὲ πολλῶν ἐνέδει αὐτῷ ὥςτε ἡμέρας σῖτον
ἑκάστῳ γενέσθαι τῶν στραιιωιῶν, ἀναλαβὼν τὰ ἱερεῖα ἀπῄει
καὶ τὴν στρατηγίαν ἀπειπών.
1 β'. Νέων δὲ ὁ Ἀσιναῖος καὶ Φρυνίσκος ὁ Ἀχαιὸς καὶ
Φιλήσιος ὁ Ἀχαιὸς καὶ Ξανθικλῆς ὁ Ἀχαιὸς καὶ Τιμασίων
ὁ Δαρδανεὺς ἐπέμενον ἐπὶ τῇ στρατιᾷ, καὶ εἰς κώμας τῶν
Θρᾳκῶν προελθόντες τὰς κατὰ Βυζάντιον ἐστρατοπεδεύοντο.
2 Καὶ οἱ στρατηγοὶ ἐστασίαζον, Κλεάνωρ μὲν καὶ Φρυνίσκος
πρὸς Σεύθην βουλόμενοι ἄγειν, ἔπειθε γὰρ αὐτοὺς καὶ
ἔδωκε τῷ μὲν ἵππον, τῷ δὲ γυναῖκα, Νέων δὲ εἰς Χεῤῥόνη-
σον, οἰόμενος, εἰ ὑπὸ Λακεδαιμονίοις γένοιντο, παντὸς ἂν
προεστάναι τοῦ στρατεύματος· Τιμασίων δὲ προὐθυμεῖτο
πέραν εἰς τὴν Ἀσίαν πάλιν διαβῆναι, οἰόμενος ἂν οἴκαδε
3 κατελθεῖν. Καὶ οἱ στρατιῶται ταῦτα ἐβουλεύοντο. Διατρι-
βομένου δὲ τοῦ χρόνου πολλοὶ τῶν στρατιωτῶν οἱ μὲν τὰ
ὅπλα ἀποδιδόμενοι κατα τοὺς χώρους ἀπέπλεον ὡς ἐδύναντο,

---

§ 39. *λέγειν.* Gr. 56, 11 A. 8. — *τείχους.* Gr. 47, 29 A. 1. — *μέλλοις* für *μέλλοι* ist Conjectur.

§ 40. *παρά.* zu 1, 2, 13. — *θύειν.* Gr. 55, 3 A. 13.

§ 41. *ὥςτε* fehlt sonst gew. in solchen Verbindungen. Gr. 55, 3 A. 4.

C. 2. § 2. *Κλεάνωρ.* Gr. 56, 9 A. 1.

§ 3. *ἐβουλεύοντο* für *ἐβούλοντο* ist Conjectur vgl. 5, 9, 33. 10, 4. 7, 3, 4. — *ἀποδιδόμενοι.* Gr. 52, 8 A. 6.

οἱ δὲ καὶ [διδόντες τὰ ὅπλα κατὰ τοὺς χώρους] εἰς τὰς πόλεις κατεμιγνύοντο. Ἀναξίβιος δ' ἔχαιρεν ἀκούων διαφθει- 4
ρόμενον τὸ στράτευμα· τούτων γὰρ γιγνομένων ᾤετο μάλιστα χαρίζεσθαι Φαρναβάζῳ.

Ἀποπλέοντι δὲ Ἀναξιβίῳ ἐκ Βυζαντίου συναντᾷ Ἀρί- 5
σταρχος ἐν Κυζίκῳ διάδοχος Κλεάνδρῳ, Βυζαντίου δὲ ἁρμοστής· ἐλέγετο δὲ ὅτι καὶ ναύαρχος διάδοχος Πῶλος ὅσον οὐ παρείη ἤδη εἰς Ἑλλήσποντον. Καὶ ὁ Ἀναξίβιος τῷ μὲν 6
Ἀριστάρχῳ ἐπιστέλλει ὁπόσους ἂν εὕροι ἐν Βυζαντίῳ τῶν Κύρου στρατιωτῶν ὑπολελειμμένους ἀποδόσθαι· ὁ δὲ Κλέανδρος οὐδένα ἐπεπράκει, ἀλλὰ καὶ τοὺς κάμνοντας ἐθεράπευεν, οἰκτείρων καὶ ἀναγκάζων οἰκίᾳ δέχεσθαι· Ἀρίσταρχος δ' ἐπεὶ ἦλθε τάχιστα, οὐκ ἐλάττους τετρακοσίων ἀπέδοτο. Ἀναξίβιος δὲ παραπλεύσας εἰς Πάριον πέμπει παρὰ Φαρνάβαζον κατὰ τὰ συγκείμενα. Ὁ δ' ἐπεὶ ᾔσθετο Ἀρίσταρχόν 7
τε ἥκοντα εἰς Βυζάντιον ἁρμοστὴν καὶ Ἀναξίβιον οὐκέτι ναυαρχοῦντα, Ἀναξιβίου μὲν ἠμέλησε, πρὸς Ἀρίσταρχον δὲ διεπράττετο τὰ αὐτὰ περὶ τοῦ Κυρείου στρατεύματος ἅπερ καὶ πρὸς Ἀναξίβιον.

Ἐκ τούτου ὁ Ἀναξίβιος καλέσας Ξενοφῶντα κελεύει 8
πάσῃ τέχνῃ καὶ μηχανῇ πλεῦσαι ἐπὶ τὸ στράτευμα ὡς τάχιστα, καὶ συνέχειν τε τὸ στράτευμα καὶ συναθροίζειν τῶν διεσπαρμένων ὡς ἂν πλείστους δύνηται, καὶ παραγαγόντα εἰς τὴν Πέρινθον διαβιβάζειν εἰς τὴν Ἀσίαν ὅτι τάχιστα· καὶ δίδωσιν αὐτῷ τριακόντορον καὶ ἐπιστολὴν καὶ ἄνδρα συμπέμπει κελεύσοντα τοὺς Περινθίους ὡς τάχιστα Ξενοφῶντα προπέμψαι τοῖς ἵπποις ἐπὶ τὸ στράτευμα. Καὶ ὁ μὲν 9
Ξενοφῶν διαπλεύσας ἀφικνεῖται ἐπὶ τὸ στράτευμα· οἱ δὲ

---

§ 4. μάλιστα. vielmehr μάλιστ' ἄν.

§ 5. Β. δέ. vgl. zu 1, 7, 9. — ὅσον οὐ beinahe. Gr. 67, 14 A. 4. — εἰς. zu 1, 2, 2.

§ 6. ἄν. zu 1, 5, 9. — οἰκίᾳ. Gr. 48, 15 A. 16 E.; über den Singular zu 1, 7, 8. — ἐπεὶ τάχιστα. zu 3, 1, 9.

§ 7. κατὰ τὰ συγκείμενα der Uebereinkunft 7, 1, 2 gemäß, wahrscheinlich um versprochenes Geld zu erhalten. — ἅπερ καί. zu 3, 1, 34.

§ 8. τέχνῃ. zu 4, 5, 16. — ὡς ἂν π. δ. zu 1, 6, 3. — τοῖς mit den erforderlichen. Gr. 50, 2 A. 4; über den Da. 48, 15 A. 18.

§ 9. τὸ στράτευμα, das bei Selybria war § 28.

στρατιῶται ἐδέξαντο ἡδέως καὶ εὐθὺς εἵποντο ἄσμενοι ὡς
διαβησόμενοι ἐκ τῆς Θρᾴκης εἰς τὴν Ἀσίαν.
10 Ὁ δὲ Σεύθης ἀκούσας ἥκοντα πάλιν Ξενοφῶντα πέμ-
ψας πρὸς αὐτὸν [κατὰ θάλατταν] Μηδοσάδην ἐδεῖτο τὴν
στρατιὰν ἄγειν πρὸς ἑαυτόν, ὑπισχνούμενος αὐτῷ ὅ,τι ᾤετο
λέγων πείσειν. Ὁ δ' ἀπεκρίνατο αὐτῷ ὅτι οὐδὲν οἷόν τε
11 εἴη τούτων γενέσθαι. Καὶ ὁ μὲν ταῦτα ἀκούσας ᾤχετο. Οἱ
δὲ Ἕλληνες ἐπεὶ ἀφίκοντο εἰς Πέρινθον, Νέων μὲν ἀποσπά-
σας ἐστρατοπεδεύσατο χωρὶς ἔχων ὡς ὀκτακοσίους ἀνθρώ-
πους· τὸ δ' ἄλλο στράτευμα πᾶν ἐν τῷ αὐτῷ παρὰ τὸ τεῖχος
τὸ Περινθίων ἦν.
12 Μετὰ ταῦτα Ξενοφῶν μὲν ἔπραττε περὶ πλοίων, ὅπως
ὅτι τάχιστα διαβαῖεν [εἰς τὴν Ἀσιαν]. Ἐν δὲ τούτῳ ἀφι-
κόμενος Ἀρίσταρχος ὁ ἐκ Βυζαντίου ἁρμοστής, ἔχων δύο
τριήρεις, πεπεισμένος ὑπὸ Φαρναβάζου τοῖς τε ναυκλήροις
ἀπεῖπε μὴ διάγειν, ἐλθών τε ἐπὶ τὸ στράτευμα εἶπε τοῖς
13 στρατιώταις μὴ περαιοῦσθαι εἰς τὴν Ἀσίαν. Ὁ δὲ Ξενο-
φῶν ἔλεγεν ὅτι Ἀναξίβιος ἐκέλευσε καὶ ἐμὲ πρὸς τοῦτο
ἔπεμψεν ἐνθάδε. Πάλιν δ' Ἀρίσταρχος ἔλεξεν· Ἀναξίβιος
μὲν τοίνυν οὐκέτι ναύαρχος, ἐγὼ δὲ τῇδε ἁρμοστής· εἰ δέ
τινα ὑμῶν λήψομαι ἐν τῇ θαλάττῃ, καταδύσω. Ταῦτ' εἰπὼν
14 ᾤχετο εἰς τὸ τεῖχος. Τῇ δ' ὑστεραίᾳ μεταπέμπεται τοὺς
στρατηγοὺς καὶ λοχαγοὺς τοῦ στρατεύματος. Ἤδη δὲ ὄντων
πρὸς τῷ τείχει ἐξαγγέλλει τις τῷ Ξενοφῶντι ὅτι, εἰ εἴσεισι,
συλληφθήσεται καὶ ἢ αὐτοῦ τι πείσεται ἢ καὶ Φαρναβάζῳ
παραδοθήσεται. Ὁ δὲ ἀκούσας ταῦτα τοὺς μὲν προπέμπε-
15 ται, αὐτὸς δὲ εἶπεν ὅτι θῦσαί τι βούλοιτο. Καὶ ἀπελθὼν
ἐθύετο εἰ προεῖεν αὐτῷ οἱ θεοὶ πειρᾶσθαι πρὸς Σεύθην
ἄγειν τὸ στράτευμα. Ἑώρα γὰρ οὔτε διαβαίνειν ἀσφαλὲς

---

§ 10. ἥκοντα. Gr. 56, 7 A. 1. — ὅ, τι. zu 4, 2, 3.

§ 11. ἀποσπάσας erg. τοὺς ἑαυτοῦ aus ὀκτακοσίους.

§ 12. ὁ ἐκ. zu 1, 2, 3. — ἀπεῖπε μή. Gr. 67, 12 A. 3.

§ 13. μὲν τοίνυν. μέντοι νῦν? — τῇδε, also wohl auch zu Perinthos vgl. 7, 6, 24.

§ 14. εἰ εἴσεισι. Gr. 54, 12 A. 2. — προπέμπεται schickt sie von sich fort, nach Perinthos. Gr. 52, 10 A. 8. Kyr. 5, 3, 53: τὸν προσιόντα προὐπέμπετο. — αὐτός gehört zu βούλοιτο.

§ 15. εἰ προεῖεν ob sie überließen, gestatteten. Thuk. 8,

ὃν τριήρεις ἔχοντος τοῦ κωλύσοντος, οὔτ' εἰς Χεῤῥόνησον
ἐλθὼν κατακλεισθῆναι ἐβούλετο καὶ τὸ στράτευμα ἐν πολλῇ
σπάνει πάντων γενέσθαι· ἔνθα δὴ πείθεσθαι μὲν ἀνάγκη τῷ
ἐκεῖ ἁρμοστῇ, τῶν δὲ ἐπιτηδείων οὐδὲν ἔμελλεν ἕξειν τὸ
στράτευμα.
Καὶ ὁ μὲν ἀμφὶ ταῦτ' εἶχεν· οἱ δὲ στρατηγοὶ καὶ [οἱ] 16
λοχαγοὶ ἥκοντες παρὰ τοῦ Ἀριστάρχου ἀπήγγελλον ὅτι νῦν
μὲν ἀπιέναι σφᾶς κελεύει, τῆς δείλης δὲ ἥκειν· ἔνθα καὶ
δήλη μᾶλλον ἐδόκει [εἶναι] ἡ ἐπιβουλή. Ὁ οὖν Ξενοφῶν, 17
ἐπεὶ ἐδόκει τὰ ἱερὰ γενέσθαι καὶ ἑαυτῷ καὶ τῷ στρατεύματι
ἀσφαλῶς πρὸς Σεύθην ἰέναι, παραλαβὼν Πολυκράτην τὸν
Ἀθηναῖον, λοχαγόν, καὶ παρὰ τῶν στρατηγῶν ἑκάστου ἄν-
δρα, πλὴν παρὰ Νέωνος, ᾧ ἕκαστος ἐπίστευεν, ᾤχετο τῆς
νυκτὸς ἐπὶ τὸ Σεύθου στράτευμα ἑξήκοντα στάδια. Ἐπεὶ 18
δ' ἐγγὺς ἦσαν αὐτοῦ, ἐπιτυγχάνει πυροῖς ἐρήμοις. Καὶ τὸ
μὲν πρῶτον ᾤετο μετακεχωρηκέναι ποι τὸν Σεύθην· ἐπειδὴ
δὲ θορύβου τε ᾔσθετο καὶ σημαινόντων ἀλλήλοις τῶν περὶ
Σεύθην, κατέμαθεν ὅτι τούτου ἕνεκα τὰ πυρὰ προκεκαυμένα
εἴη τῷ Σεύθῃ πρὸ τῶν νυκτοφυλάκων, ὅπως οἱ μὲν φύλακες
μὴ ὁρῷντο, ἐν τῷ σκότει ὄντες, μήτε ὅπου εἰσὶν μήθ' ὅποι
ἴοιεν, οἱ δὲ προσιόντες μὴ λανθάνοιεν, ἀλλὰ διὰ τὸ φῶς
καταφανεῖς εἶεν· ἐπεὶ δὲ ᾔσθετο, προπέμπει τὸν ἑρμηνέα ὃν 19
ἐτύγχανεν ἔχων, καὶ εἰπεῖν κελεύει Σεύθῃ ὅτι Ξενοφῶν πα-
ρεστι βουλόμενος συγγενέσθαι αὐτῷ. Οἱ δὲ ἤροντο εἰ ὁ
Ἀθηναῖος ὁ ἀπὸ τοῦ στρατεύματος. Ἐπειδὴ δὲ ἔφη [οὗτος 20
εἶναι], ἀναπηδήσαντες ἐδίωκον· καὶ ὀλίγον ὕστερον παρῆσαν
πελτασταὶ ὅσον διακόσιοι, καὶ παραλαβόντες Ξενοφῶντα καὶ

32: τὰς ναῦς οὐκ ἔφη αὐτῷ προήσειν. — τοῦ. Gr. 50, 4; gemeint ist Aristarchos. — ἔνθα δή. vielmehr ἐνταῦθα δέ dort aber, bei Perinthos. — ἀνάγκη erg. ἦν. zu 1, 2, 18.

§ 16. ἀμφί. zu 5, 2, 26. — δείλης δέ. Gr. 68, 5 A. 4.

§ 17. γενέσθαι. zu 2, 2, 3. — ἰέναι. zu 2, 2, 3.

§ 18. ἐρήμοις ohne Menschen dabei. — ἴοιεν ist Conjectur. Ages. 6, 6: ἄδηλος γιγνόμενος ὅπου τε εἴη καὶ ὅποι ἴοι.

§ 19. ὁ ἀπό. Gr. 50, 8 A. 16. — εἰ ob, erg. πάρεστι.

§ 20. ἀναπηδήσαντες erg. ἐπὶ τοὺς ἵππους, wie eben so bei diesem Worte Hell. 7, 1, 21, π. ἱππ. 7, 1, 3. 8, 5 vgl. Gr. 60, 7 A. 3. — ἐδίωκον. zu 6, 3, 25. — ὅσον. zu 1, 8, 6.

21 τοὺς σὺν αὐτῷ ἦγον πρὸς Σεύθην. Ὁ δ' ἦν ἐν τύρσει, μάλα
φυλαττόμενος, καὶ ἵπποι περὶ αὐτὴν κύκλῳ ἐγκεχαλινωμένοι·
διὰ γὰρ τὸν φόβον τὰς μὲν ἡμέρας ἐχίλου τοὺς ἵππους, τὰς
22 δὲ νύκτας ἐγκεχαλινωμένοις ἐφυλάττετο. Ἐλέγετο γὰρ καὶ
πρόσθεν Τήρης ὁ τούτου πρόγονος ἐν ταύτῃ τῇ χώρᾳ πολὺ
ἔχων στράτευμα ὑπὸ τούτων τῶν ἀνδρῶν πολλοὺς ἀπολέσαι
καὶ τὰ σκευοφόρα ἀφαιρεθῆναι· ἦσαν δ' οὗτοι Θυνοί, πάν-
των λεγόμενοι εἶναι μάλιστα νυκτὸς πολεμικώτατοι.
23 Ἐπεὶ δ' ἐγγὺς ἦσαν, ἐκέλευσεν εἰςελθεῖν Ξενοφῶντα
ἔχοντα δύο οὓς βούλοιτο. Ἐπειδὴ δὲ ἔνδον ἦσαν, ἠσπάζοντο
24 μὲν πρῶτον ἀλλήλους καὶ κατὰ τὸν Θρᾴκιον νόμον κέρατα
οἴνου προὔπινον· παρῆν δὲ καὶ Μηδοσάδης τῷ Σεύθῃ, ὅςπερ
ἐπρέσβευεν αὐτῷ πάντοσε. Ἔπειτα δὲ Ξενοφῶν ἤρχετο λέ-
γειν· Ἔπεμψας πρὸς ἐμέ, ὦ Σεύθη, εἰς Καλχηδόνα πρῶτον
Μηδοσάδην τουτονί, δεόμενός μου συμπροθυμηθῆναι διαβῆ-
ναι τὸ στράτευμα ἐκ τῆς Ἀσίας, καὶ ὑπισχνούμενος, εἰ ταῦτα
25 πράξαιμι, εὖ ποιήσειν, ὡς ἔφη Μηδοσάδης οὑτοσί. Ταῦτα
εἰπὼν ἐπήρετο τὸν Μηδοσάδην εἰ ἀληθῆ ταῦτ' εἶπεν. Ὁ
δ' ἔφη. Αὖθις ἦλθε Μηδοσάδης οὗτος, ἐπεὶ ἐγὼ διέβην
πάλιν ἐπὶ τὸ στράτευμα ἐκ Παρίου, ὑπισχνούμενος, εἰ ἄγοιμι
τὸ στράτευμα πρὸς σέ, τἆλλα τέ σοι φίλῳ χρήσασθαι καὶ
ἀδελφῷ καὶ τὰ ἐπὶ θαλάττῃ μοι χωρία ὧν σὺ κρατεῖς ἔσε-
26 σθαι παρὰ σοῦ. Ἐπὶ τούτοις πάλιν ἐπήρετο τὸν Μηδοσά-
δην εἰ ἔλεγε ταῦτα. Ὁ δὲ συνέφη καὶ ταῦτα. Ἴθι νυν, ἔφη,

---

§ 21. *τόν* hinzeigend: die aus den Umständen hervorgehende. — *ἐγκεχαλινωμένοις* mit gezäumten (Pferden) vgl. 7, 7, 6.

§ 22. *καί* deutet an daß Aehnliches auch jetzt geschehen könne. — *ὑπό*. Gr. 52, 3 A. 1. — *τούτων* den in dieser Gegend wohnenden. — *μάλιστα* bezieht den Superlativ auf *νυκτός*: am meisten Nachts in hohem Grade kriegerisch. Aehnlich Thuk. 7, 42: *τῇ πρώτῃ ἡμέρᾳ μάλιστα δεινότατος ἔσται τοῖς ἐναντίοις.*

§ 23. *μὲν πρῶτον.* zu 1, 9, 5. — *οἴνου.* Gr. 47, 8.

§ 24. *διαβῆναι.* Gr. 55, 3 A. 16. — *ποιήσειν* erg. *ἐμέ*. — *οὑτοσί* ohne Artikel, wie *οὗτος* § 29 u. *ὅδε* 7, 3, 3. Gr. 50, 11 A. 22.

§ 25. *ἀληθῆ.* Gr. 57, 3 A. 3. — *εἶπεν.* Subject ist Xenophon. — *αὖθις* § 10. — *ἀδελφῷ.* Häufige Bezeichnung eines innigen Freundes. vgl. § 38 u. Cäsar b. G. 1, 33. — *φίλῳ.* zu 2, 5, 11. — *χρήσασθαι.* zu 1, 2, 2 u. zu 1, 9, 17. — *ἔσεσθαι.* zu 1, 7, 8.

§ 26. *νυν.* Gr. 69, 44. — *ἴτε νυν* Hell. 5, 1, 39, *μέμνησό νυν* 4, 1, 39.

ἀφήγησαι τούτῳ τί σοι ἀπεκρινάμην ἐν Καλχηδόνι πρῶτον.
Ἀπεκρίνω ὅτι τὸ στράτευμα διαβήσοιτο εἰς Βυζάντιον καὶ 27
οὐδὲν τούτου ἕνεκα δέοι τελεῖν οὔτε σοὶ οὔτε ἄλλῳ· αὐτὸς δὲ
ἐπεὶ διαβαίης, ἀπιέναι ἔφησθα· καὶ ἐγένετο οὕτως ὥςπερ
σὺ ἔλεγες. Τί γὰρ ἔλεγον, ἔφη, ὅτε κατὰ Σηλυβρίαν ἀφί- 28
κου; Οὐκ ἔφησθα οἷόν τε εἶναι, ἀλλ' εἰς Πέρινθον ἐλθόντας
διαβαίνειν εἰς τὴν Ἀσίαν. Νῦν τοίνυν, ἔφη ὁ Ξενοφῶν, 29
πάρειμι καὶ ἐγὼ καὶ οὗτος Φρυνίσκος, εἷς τῶν στρατηγῶν,
καὶ Πολυκράτης οὗτος, εἷς τῶν λοχαγῶν· καὶ ἔξω εἰσὶν ἀπὸ
τῶν στρατηγῶν ὁ πιστότατος ἑκάστῳ πλὴν Νέωνος τοῦ Λα-
κωνικοῦ. Εἰ οὖν βούλει πιστοτέραν εἶναι τὴν πρᾶξιν, καὶ 30
ἐκείνους κάλεσαι. Τὰ δὲ ὅπλα σὺ ἐλθὼν εἰπέ, ὦ Πολύκρα-
τες, ὅτι ἐγὼ κελεύω καταλιπεῖν· καὶ αὐτὸς ἐκεῖ καταλιπὼν
τὴν μάχαιραν εἴςιθι.
Ἀκούσας ταῦτα ὁ Σεύθης εἶπεν ὅτι οὐδενὶ ἂν ἀπιστή- 31
σειεν Ἀθηναίων· καὶ γὰρ ὅτι συγγενεῖς εἶεν εἰδέναι καὶ φί-
λους εὔνους ἔφη νομίζειν. Μετὰ ταῦτα δ' ἐπεὶ εἰςῆλθον
οὓς ἔδει, πρῶτον Ξενοφῶν ἐπήρετο Σεύθην ὅ,τι δέοιτο χρῆ-
σθαι τῇ στρατιᾷ. Ὁ δὲ εἶπεν ὧδε. Μαισάδης ἦν μοι πα- 32
τήρ· ἐκείνου δ' ἦν ἀρχὴ Μελανδέπται καὶ Θυνοὶ καὶ Τρα-
νίψαι. Ἐκ ταύτης οὖν τῆς χώρας, ἐπεὶ τὰ Ὀδρυσῶν πρά-
γματα ἐνόσησεν, ἐκπεσὼν ὁ πατὴρ αὐτὸς μὲν ἀποθνήσκει
νόσῳ, ἐγὼ δ' ἐξετράφην ὀρφανὸς παρὰ Μηδόκῳ τῷ νῦν βα-
σιλεῖ. Ἐπεὶ δὲ νεανίσκος ἐγενόμην, οὐκ ἐδυνάμην ζῆν εἰς 33

---

§ 28. *τί γάρ.* Da der folgende Punct mit dem vorhergehenden in keiner caussalen Verbindung steht, so ist wohl *τί δέ* oder *τί γάρ*; *τί* zu lesen. Denn *τί γάρ* findet sich oft bei solchen Uebergängen, wie Mem. 2, 6, 2 — *κατά* in die Gegend von. — *διαβαίνειν* erg. *χρῆναι* aus *οὐχ οἷόν τε*, wie öfter bei adversativen Partikeln ein dem vorigen entgegengesetzter Begriff zu ergänzen ist. Thuk. 1, 142: *οὐκ ἐνδέχεται ἐκ παρέργου τοῦτο μελετᾶσθαι, ἀλλὰ μᾶλλον μηδὲν ἐκείνῳ πάρεργον γίγνεσθαι.*

§ 29. *εἷς τῶν.* Gr. 47, 9 A. 4. — *πλήν* für *πλὴν παρά.*

§ 30. *κάλεσαι* laß zu dir rufen. Gr. 52, 11 A. 1.

§ 31. *ὅ,τι* ist wohl mit *δέοιτο* nicht mit *χρῆσθαι*, zu verbinden vgl. § 34 7, 3, 5 und zu 1, 3, 4; über den Inf. zu 5, 4, 9.

§ 32. *ἦν ἀρχή.* zu 5, 10, 10. — *Μελανδέπται* das Land der M. vgl. zu 4, 5, 34. — *νοσεῖν* zerrüttet sein, wie häufig von Staaten. — *ἐκπεσών* verbannt, Passiv zu *ἐκβαλών.* — *βασιλεῖ, τῶν Ὀδρυσῶν.*

ἀλλοτρίαν τράπεζαν ἀποβλέπων· καὶ ἐκαθεζόμην ἐνδίφριος αὐτῷ ἱκέτης δοῦναί μοι ὁπόσους δυνατὸς εἴη ἄνδρας, ὅπως καὶ τοὺς ἐκβαλόντας ἡμᾶς εἴ τι δυναίμην κακὸν ποιοίην καὶ ζῴην μὴ εἰς τὴν ἐκείνου τράπεζαν ἀποβλέπων ὥςπερ κύων.
34 Ἐκ τούτου μοι δίδωσι τοὺς ἄνδρας καὶ τοὺς ἵππους οὓς ὑμεῖς ὄψεσθε, ἐπειδὰν ἡμέρα γένηται. Καὶ νῦν ἐγὼ ζῶ τούτους ἔχων, ληιζόμενος τὴν ἐμαυτοῦ πατρῴαν χώραν. Εἰ δέ μοι ὑμεῖς παραγένοισθε, οἶμαι ἂν σὺν τοῖς θεοῖς ῥᾳδίως ἀπολαβεῖν τὴν ἀρχήν. Ταῦτ' ἐστὶν ἃ ἐγὼ ὑμῶν δέομαι.
35 Τί οὖν ἄν, ἔφη ὁ Ξενοφῶν, σὺ δύναιο, εἰ ἔλθοιμεν, τῇ τε στρατιᾷ διδόναι καὶ τοῖς λοχαγοῖς καὶ τοῖς στρατηγοῖς
36 λέξον, ἵνα οὗτοι ἀπαγγείλωσιν. Ὁ δ' ὑπέσχετο τῷ μὲν στρατιώτῃ Κυζικηνόν, τῷ δὲ λοχαγῷ διμοιρίαν, τῷ δὲ στρατηγῷ τετραμοιρίαν καὶ γῆν ὁπόσην ἂν βούλωνται καὶ ζεύγη καὶ
37 χωρίον ἐπὶ θαλάττῃ τετειχισμένον. Ἐὰν δέ, ἔφη ὁ Ξενοφῶν, ταῦτα πειρώμενοι μὴ διαπράξωμεν, ἀλλά τις φόβος ἀπὸ Λακεδαιμονίων ᾖ, δέξῃ εἰς τὴν σαυτοῦ, ἐάν τις ἀπιέναι
38 βούληται παρὰ σέ; Ὁ δ' εἶπε· Καὶ ἀδελφούς γε ποιήσομαι καὶ ἐνδιφρίους καὶ κοινωνοὺς ἁπάντων ὧν ἂν δυνώμεθα κτήσασθαι. Σοὶ δέ, ὦ Ξενοφῶν, καὶ θυγατέρα δώσω καὶ εἴ τις σοὶ ἔστι θυγατήρ, ὠνήσομαι Θρᾳκίῳ νόμῳ· καὶ Βισάνθην οἴκησιν δώσω, ὅπερ ἐμοὶ κάλλιστον χωρίον ἐστὶ τῶν ἐπὶ θαλάττῃ.

1 γ'. Ἀκούσαντες ταῦτα καὶ δεξιὰς δόντες καὶ λαβόντες ἀπήλαυνον· καὶ πρὸ ἡμέρας ἐγένοντο ἐπὶ τῷ στρατοπέδῳ καὶ
2 ἀπήγγειλαν ἕκαστοι τοῖς πέμψασιν. Ἐπεὶ δὲ ἡμέρα ἐγένετο, ὁ μὲν Ἀρίσταρχος πάλιν ἐκάλει τοὺς στρατηγοὺς καὶ λοχαγούς· τοῖς δ' ἔδοξε τὴν μὲν πρὸς Ἀρίσταρχον ὁδὸν ἐᾶσαι, τὸ δὲ στράτευμα συγκαλέσαι. Καὶ συνῆλθον πάντες πλὴν οἱ
3 Νέωνος· οὗτοι δὲ ἀπεῖχον ὡς δέκα στάδια. Ἐπεὶ δὲ συνῆλθον, ἀναστὰς Ξενοφῶν εἶπε τάδε. Ἄνδρες, διαπλεῖν μὲν

---

§ 33. ἐκαθεζόμην — ἱκέτης setzte mich an seinen Tisch als Flehender. Diese Art zu flehen mochte bei den Thrakern für besonders bedeutsam gelten. — δοῦναι daß er geben möchte. Gr 50, 6 A. 6.

§ 37. ταῦτα, die Ueberredung und Herbeiführung der Soldaten. — πειρώμενοι erg. διαπράττειν. Gr. 55, 4 A. 11. — ἀπό für ὑπό Schäfer. Kyr. 3, 3, 53: ὁ ἀπὸ τῶν πολεμίων φόβος. zu 1, 2, 18.

ἔνθα βουλόμεθα Ἀρίσταρχος ὅδε, τριήρεις ἔχων κωλύει,
ὥςτε εἰς πλοῖα οὐκ ἀσφαλὲς ἐμβαίνειν· οὗτος δὲ ὁ αὐτὸς εἰς
Χεῤῥόνησον κελεύει βίᾳ διὰ τοῦ ἱεροῦ ὄρους πορεύεσθαι·
ἢν δὲ κρατήσαντες τούτου ἐκεῖσε ἔλθωμεν, οὔτε πωλήσειν ἔτι
φησὶν ὑμᾶς, ὥςπερ ἐν Βυζαντίῳ, οὔτε ἐξαπατήσεσθαι ἔτι
ὑμᾶς, ἀλλὰ λήψεσθαι μισθὸν μᾶλλον, οὔτε περιόψεσθαι ἔτι,
ὥςπερ νυνί, δεομένους τῶν ἐπιτηδείων. Οὗτος μὲν ταῦτα 4
λέγει· Σεύθης δέ φησιν, ἂν πρὸς ἐκεῖνον ἴητε, εὖ ποιήσειν
ὑμᾶς. Νῦν οὖν σκέψασθε πότερον ἐνθάδε μένοντες τοῦτο
βουλεύσεσθε ἢ εἰς τὰ ἐπιτήδεια ἐπανελθόντες. Ἐμοὶ μὲν 5
οὖν δοκεῖ, ἐπεὶ ἐνθάδε οὔτε ἀργύριον ἔχομεν ὥςτε ἀγοράζειν
οὔτε ἄνευ ἀργυρίου ἐῶσι λαμβάνειν τὰ ἐπιτήδεια, ἐπανελ-
θόντας εἰς τὰς κώμας ὅθεν οἱ ἥττους ἐῶσι λαμβάνειν, ἐκεῖ
ἔχοντας τὰ ἐπιτήδεια ἀκούοντας ὅ,τι τις ὑμῶν δεῖται αἱρεῖ-
σθαι ὅ,τι ἂν ὑμῖν δοκῇ κράτιστον εἶναι. Καὶ ὅτῳ, ἔφη, 6
ταῦτα δοκεῖ, ἀράτω τὴν χεῖρα. Ἀνέτειναν ἅπαντες. Ἀπιόν-
τες τοίνυν, ἔφη, συσκευάζεσθε, καὶ ἐπειδὰν παραγγείλῃ τις,
ἕπεσθε τῷ ἡγουμένῳ.

Μετὰ τοῦτο Ξενοφῶν μὲν ἡγεῖτο, οἱ δ' εἵποντο. Νέων 7
δὲ καὶ παρ' Ἀριστάρχου ἄλλοι ἔπειθον ἀποτρέπεσθαι· οἱ
δ' οὐχ ὑπήκουον. Ἐπεὶ δ' ὅσον πεντήκοντα σταδίους προε-
ληλύθεσαν, ἀπαντᾷ Σεύθης. Καὶ ὁ Ξενοφῶν ἰδὼν αὐτὸν
προςελάσαι ἐκέλευσεν, ὅπως ὅτι πλείστων ἀκουόντων εἴποι
αὐτῷ ἃ ἐδόκει συμφέρειν. Ἐπεὶ δὲ προςῆλθεν, εἶπεν ὁ Ξε-
νοφῶν· Ἡμεῖς πορευόμεθα ὅπου μέλλει ἕξειν τὸ στράτευμα 8
τροφήν· ἐκεῖ δ' ἀκούοντες καὶ σοῦ καὶ τῶν τοῦ Λακωνικοῦ

C. 3. § 3. ἔνθα. zu 4, 1, 2. — ἐξαπατήσεσθαι passiv, wie Plat. Phädr. 262, a. Gr. 39, 11 A. — δεομένους. Gr. 56, 6 A. 2.

§ 4. ἐκεῖνον. Gr. 51, 7 A. 10. — τοῦτο darüber ob ihr dem Aristarchos gehorchen oder zum Seuthes gehen sollet. — ἐπανελθόντες in die 7, 2, 1 erwähnten Gegenden.

§ 5. ἐῶσι, die Lakedämonier. — ὅθεν. Gr. 66, 3 A. 1. — οἱ ἥττους die uns nicht gewachsenen Bewohner der Dörfer. — ἔχοντας. Gr. 57, 15 A. 5. — τις, Seuthes und Aristarchos. vgl. § 3 f. — ἀνέτειναν. zu 3, 2, 33.

§ 6. τῷ ἡγουμένῳ. zu 2, 2, 4.

§ 7. αὐτῷ dem Xenophon. — ἐδόκει. zu 3, 1, 1.

§ 8. ὅπου. zu 2, 1, 6. — τῶν ist Neutrum vgl. zu 2, 3, 7. Wenn es Masculinum sein sollte, so würde wohl τῶν παρὰ τοῦ stehen.

αἱρησόμεθα ἃ ἂν κράτιστα δοκῇ εἶναι. Ἢν οὖν ἡμῖν ἡγήσῃ
ὅπου πλεῖστά ἐστιν ἐπιτήδεια, ὑπὸ σοῦ νομιοῦμεν ξενίζεσθαι.
9 Καὶ ὁ Σεύθης εἶπεν· Ἀλλὰ οἶδα κώμας πολλὰς ἀθρόας καὶ
πάντα ἐχούσας τὰ ἐπιτήδεια, ἀπεχούσας ἡμῶν ὅσον διελθόν-
τες ἂν ἡδέως ἀριστῴητε. Ἡγοῦ τοίνυν, ἔφη ὁ Ξενοφῶν.
10 Ἐπεὶ δ' ἀφίκοντο εἰς αὐτὰς τῆς δείλης, συνῆλθον οἱ στρα-
τιῶται καὶ εἶπε Σεύθης τοιάδε. Ἐγώ, ὦ ἄνδρες, δέομαι
ὑμῶν στρατεύεσθαι σὺν ἐμοί, καὶ ὑπισχνοῦμαι ὑμῖν τοῦ μη-
νὸς δώσειν Κυζικηνόν, λοχαγοῖς δὲ καὶ στρατηγοῖς τὰ νομι-
ζόμενα· ἔξω δὲ τούτων τὸν ἄξιον τιμήσω. Σῖτα δὲ καὶ ποτά,
ὥςπερ καὶ νῦν, ἐκ τῆς χώρας λαμβάνοντες ἕξετε· ὁπόσα δ' ἂν
ἁλίσκηται ἀξιώσω αὐτὸς ἔχειν, ἵνα ταῦτα διατιθέμενος ὑμῖν
11 τὸν μισθὸν πορίζω. Καὶ τὰ μὲν φεύγοντα καὶ ἀποδιδρά-
σκοντα ἡμεῖς ἱκανοὶ ἐσόμεθα διώκειν καὶ μαστεύειν· ἢν δέ
12 τις ἀνθιστῆται, σὺν ὑμῖν πειρασόμεθα χειροῦσθαι. Ἐπήρετο
ὁ Ξενοφῶν· Πόσον δὲ ἀπὸ θαλάττης ἀξιώσεις συνέπεσθαί
σοι τὸ στράτευμα; Ὁ δ' ἀπεκρίνατο· Οὐδαμῇ πλεῖον ἑπτὰ
ἡμερῶν, μεῖον δὲ πολλαχῇ.
13 Μετὰ ταῦτα ἐδίδοτο λέγειν τῷ βουλομένῳ· καὶ ἔλεγον
πολλοὶ κατὰ ταὐτά, ὅτι παντὸς ἄξια λέγει Σεύθης· χειμὼν
γὰρ εἴη καὶ οὔτε οἴκαδε ἀποπλεῖν τῷ τοῦτο βουλομένῳ δυ-
νατὸν εἴη, διαγενέσθαι τε ἐν φιλίᾳ οὐχ οἷόν τ' εἴη, εἰ δέοι
ὠνουμένους ζῆν· ἐν δὲ τῇ πολεμίᾳ διατρίβειν καὶ τρέφεσθαι
ἀσφαλέστερον μετὰ Σεύθου ἢ μόνους ὄντων ἀγαθῶν τοσού-
14 των· εἰ δὲ μισθὸν προσλήψοιντο, εὕρημα ἐδόκει εἶναι. Ἐπὶ
τούτοις εἶπε Ξενοφῶν· Εἴ τις ἀντιλέγει, λεγέτω· εἰ δὲ μή,
ἐπιψηφίζεσθε ταῦτα. Ἐπεὶ δὲ οὐδεὶς ἀντέλεγεν, ἐπεψήφισε·

---

§ 9. ἀθρόας. zu 5, 2, 1. — ὅσον. zu 3, 3, 9; über den Ac. Gr. 46, 6 A. 8; über die Anschließung an das Particip 51, 9 A. 2.

§ 10. τοῦ. zu 1, 3, 21. — Κυζικηνόν. zu 5, 6, 23. — τὰ νομιζόμενα das Uebliche, den Lochagen das Doppelte, den Strategen das Vierfache. — διατιθέμενος. zu 6, 4, 37.

§ 13. ἐδίδοτο. Liv. 32, 20: per praeconem, sicut Graecis mos est, suadendi, si quis vellet, potestas a magistratibus facta est. In freien Staaten werden die Civilverhältnisse auf das Militärwesen übertragen, in despotischen umgekehrt. — παντὸς ἄξια. Mem. 2, 2, 3: ἃ οἱ θεοὶ παρέχουσι τοῖς ἀνθρώποις οὕτως ἡμῖν δοκεῖ παντὸς ἄξια εἶναι, ὥστε πάντες τὸ καταλιπεῖν αὐτὰ πάντων μάλιστα φεύγομεν. — εἴη. zu 4, 6, 13. — ἀγαθῶν. vielmehr ἐχθρῶν.

§ 14. ἀντιλέγει, von dem Gedanken, für ἀντιλέγειν ἔχει.

καὶ ἔδοξε ταῦτα. Εὐθὺς δὲ Σεύθῃ εἶπε [ταῦτα] ὅτι συστρατεύσοιντο αὐτῷ·

Μετὰ τοῦτο οἱ μὲν ἄλλοι κατὰ τάξεις ἐσκήνησαν, στρα- 15
τηγοὺς δὲ καὶ λοχαγοὺς ἐπὶ δεῖπνον Σεύθης ἐκάλεσε, πλησίον
κώμην ἔχων. Ἐπεὶ δ' ἐπὶ θύραις ἦσαν ὡς ἐπὶ δεῖπνον 16
παριόντες, ἦν τις Ἡρακλείδης Μαρωνείτης· οὗτος προσιὼν
ἑνὶ ἑκάστῳ οὕςτινας ᾤετο ἔξειν τι δοῦναι Σεύθῃ, πρῶτον
μὲν πρὸς Παριανούς τινας, οἳ παρῆσαν φιλίαν διαπραξόμε-
νοι πρὸς Μήδοκον τὸν Ὀδρυσῶν βασιλέα καὶ δῶρα ἄγοντες
αὐτῷ τε καὶ τῇ γυναικί, ἔλεγεν ὅτι Μήδοκος μὲν ἄνω εἴη
δώδεκα ἡμερῶν ἀπὸ θαλάττης ὁδόν, Σεύθης δ' ἐπειδὴ τὸ
στράτευμα τοῦτο εἴληφεν, ἄρχων ἔσοιτο ἐπὶ θαλάττῃ. Γεί- 17
των οὖν ὢν ἱκανώτατος ἔσται ὑμᾶς καὶ εὖ καὶ κακῶς ποιεῖν.
Ἢν οὖν σωφρονῆτε, τούτῳ δώσετε ὅ,τι ἄγετε· καὶ ἄμεινον
ὑμῖν διακείσεται ἢ ἐὰν Μηδόκῳ τῷ πρόσω οἰκοῦντι δῶτε.
Τούτους μὲν οὕτως ἔπειθεν. Αὖθις δὲ Τιμασίωνι τῷ Δαρ- 18
δανεῖ προσελθών, ἐπεὶ ἤκουεν αὐτῷ εἶναι καὶ ἐκπώματα καὶ
τάπιδας βαρβαρικάς, ἔλεγεν ὅτι νομίζοιτο, ὁπότε ἐπὶ δεῖπνον
καλέσαι Σεύθης, δωρεῖσθαι αὐτῷ τοὺς κληθέντας. Οὗτος
δ' ἢν μέγας ἐνθάδε γένηται, ἱκανὸς ἔσται σε καὶ οἴκαδε κα-
ταγαγεῖν καὶ ἐνθάδε πλούσιον ποιῆσαι. Τοιαῦτα προὐμνᾶτο
ἑκάστῳ προσιών. Προσελθὼν δὲ καὶ Ξενοφῶντι ἔλεγε· Σὺ 19
καὶ πόλεως μεγίστης εἶ καὶ παρὰ Σεύθῃ τὸ σὸν ὄνομα μέγι-
στόν ἐστι, καὶ ἐν τῇδε τῇ χώρᾳ ἴσως ἀξιώσεις καὶ τείχη
λαμβάνειν, ὥςπερ καὶ ἄλλοι τῶν ὑμετέρων ἔλαβον, καὶ χώ-
ραν· ἄξιον οὖν σοι καὶ μεγαλοπρεπέστατα τιμῆσαι Σεύθην.
Εὔνους δέ σοι ὢν παραινῶ· εὖ οἶδα γὰρ ὅτι ὅσῳ ἂν μείζω 20
τούτων δωρήσῃ, τοσούτῳ μείζω ὑπὸ τούτου ἀγαθὰ πείσῃ.

---

§ 16. ἦν τις. zu 3, 1, 26 — οὕςτινας. Gr. 58, 4 A. 5. — πρῶτον μέν. dem entspricht αὖθις δέ § 18. — ἡμερῶν. Gr. 47, 8 A. 1.

§ 17. διακείσεται, ἕξει τὰ πράγματα. Thuk. 4, 92: παράδειγμα ἔχομεν τοὺς Εὐβοέας ὡς αὐτοῖς διάκειται.

§ 18. δωρεῖσθαι Geschenke machen. Gr. 52, 1 A. 2. — καταγαγεῖν ins Vaterland zurückführen. Gr. 68, 46 A. 10; über die Sache 5, 6, 23. — τοσαῦτα, weil hier in προυμνᾶτο warb, suchte zu verschaffen der Begriff des Redens enthalten ist. vgl. zu 2, 1, 18.

§ 19. πόλεως. Gr. 47, 6 A. 5. Plat. Apol. 29, e: Ἀθηναῖος ὤν, πόλεως τῆς μεγίστης.

§ 20. τούτων als die eben Erwähnten, hinzeigend. — οὐ, οὐδέν.

Ἀκούων ταῦτα ὁ Ξενοφῶν ἠπόρει· οὐ γὰρ δὴ διαβεβήκει ἔχων ἐκ Παρίου εἰ μὴ παῖδα καὶ ὅσον ἐφόδιον.

21 *Ἐπεὶ δὲ εἰςῆλθον ἐπὶ τὸ δεῖπνον τῶν τε Θρακῶν οἱ κράτιστοι τῶν τότε παρόντων καὶ οἱ στρατηγοὶ καὶ λοχαγοὶ τῶν Ἑλλήνων καὶ εἴ τις πρεσβεία παρῆν ἀπὸ πόλεως, τὸ δεῖπνον μὲν ἦν καθημένοις κύκλῳ· ἔπειτα δὲ τρίποδες εἰςηνέχθησαν πᾶσιν, οὗτοι δ' ὅσον εἴκοσι, κρεῶν μεστοὶ νενεμημένων· καὶ ἄρτοι ζυμῖται μεγάλοι προςπεπερονημένοι ἦσαν*
22 *πρὸς τοῖς κρέασι. Μάλιστα δ' αἱ τράπεζαι κατὰ τοὺς ξένους ἀεὶ ἐτίθεντο· νόμος γὰρ ἦν. ** Καὶ πρῶτος τοῦτο ἐποίει Σεύθης· ἀνελόμενος τοὺς παρακειμένους αὐτῷ ἄρτους διέκλα κατὰ μικρὸν καὶ διεῤῥίπτει οἷς αὐτῷ ἐδόκει, καὶ τὰ κρέα ὡςαύτως, ὅσον μόνον γεύσασθαι ἑαυτῷ καταλιπών.*
23 *Καὶ οἱ ἄλλοι δὲ κατὰ ταὐτὰ ἐποίουν καθ' οὓς καὶ αἱ τράπεζαι ἔκειντο. Ἀρκὰς δέ τις, Ἀρύστας ὄνομα, φαγεῖν δεινός, τὸ μὲν διαῤῥιπτεῖν εἴα χαίρειν, λαβὼν δὲ εἰς τὴν χεῖρα ὅσον τριχοίνικον ἄρτον καὶ κρέα θέμενος ἐπὶ τὰ γόνατα*
24 *ἐδείπνει. Κέρατα δὲ οἴνου περιέφερον, καὶ πάντες ἐδέχοντο· ὁ δ' Ἀρύστας, ἐπεὶ παρ' αὐτὸν φέρων τὸ κέρας ὁ οἰνοχόος ἧκεν, εἶπεν ἰδὼν τὸν Ξενοφῶντα οὐκέτι δειπνοῦντα, Ἐκείνῳ,*
25 *ἔφη, δός· σχολάζει γὰρ ἤδη, ἐγὼ δὲ οὐδέπω. Ἀκούσας ὁ Σεύθης τὴν φωνὴν ἠρώτα τὸν οἰνοχόον τί λέγοι. Ὁ δὲ οἰνοχόος εἶπεν· ἑλληνίζειν γὰρ ἠπίστατο. Ἐνταῦθα μὲν δὴ γέλως ἐγένετο.*

---

zu 4, 6, 2. — *ὅσον* so viel als, hinreichend vgl. 7, 8, 19; daher eben auch die Bedeutung ungefähr bei Zahl- und Maßangaben.

§ 21. *κράτιστοι* zu 1, 5, 8. — *καθημένοις* erg. *αὐτοῖς* fand statt, indem sie saßen. — *πᾶσι*, nicht Jedem Einer, sondern mehrere für Alle.

§ 22. *τοῦτο* hier auf das Folgende zu beziehen ist schon wegen der Stellung auffallend. Auch möchten sich von diesem Sprachgebrauche in einer solchen Verbindung beim Xenophon nicht leicht sichere Beispiele finden Vielleicht ist nach *γὰρ ἦν* etwa *τούτους διανέμειν* ausgefallen. — *π. αὐτῷ.* zu 4, 2, 18. — *ὅσον.* zu 4, 1, 5.

§ 23. *καθ' οὓς καί* vor denen eben vgl. zu 3, 5, 18. — *φαγεῖν.* Gr. 55, 3 A. 3. — *εἴα χαίρειν* ließ es gut sein, d. h. unterließ es. Her. 9, 41: *τὰ σφάγια ἐᾶν χαίρειν.*

§ 24. *κέρατα.* Schroffer Uebergang. Vor schwebte eigentlich: Gegessen wurde auf diese Weise; Hörner Wein aber trug man herum. — *περιέφερον*, die Diener. Gr. 61, 4 A. 3.

Ἐπειδὴ δὲ προὐχώρει ὁ πότος, εἰςῆλθεν ἀνὴρ Θρᾷξ ἵπ- 26
πον ἔχων λευκόν· καὶ λαβὼν κέρας μεστόν εἶπε· Προπίνω
σοι, ὦ Σεύθη, καὶ τὸν ἵππον τοῦτον δωροῦμαι, ἐφ' οὗ καὶ
διώκων ὃν ἂν ἐθέλῃς αἱρήσεις καὶ ἀποχωρῶν οὐ μὴ δείσῃς
τὸν πολέμιον. Ἄλλος παῖδα εἰςαγαγὼν οὕτως ἐδωρήσατο 27
προπίνων, καὶ ἄλλος ἱμάτια τῇ γυναικί. Καὶ Τιμασίων
προπίνων ἐδωρήσατο φιάλην τε ἀργυρᾶν καὶ τάπιδα ἀξίαν
δέκα μνῶν. Γνήσιππος δέ τις Ἀθηναῖος ἀναστὰς εἶπεν ὅτι 28
ἀρχαῖος εἴη νόμος κάλλιστος τοὺς μὲν ἔχοντας διδόναι τῷ
βασιλεῖ τιμῆς ἕνεκα, τοῖς δὲ μὴ ἔχουσι διδόναι τὸν βασιλέα,
ἵνα κἀγώ, ἔφη, σοὶ ἔχω δωρεῖσθαι καὶ τιμᾶν. Ὁ δὲ Ξε- 29
νοφῶν ἠπορεῖτο ὅ,τι ποιήσει· καὶ γὰρ ἐτύγχανεν ὡς τιμώ-
μενος ἐν τῷ πλησιαιτάτῳ δίφρῳ Σεύθῃ καθήμενος. Ὁ δὲ
Ἡρακλείδης ἐκέλευσεν αὐτῷ τὸ κέρας ὀρέξαι τὸν οἰνοχόον.
Ὁ δὲ Ξενοφῶν, ἤδη γὰρ ὑποπεπωκὼς ἐτύγχανεν, ἀνέστη
θαῤῥαλέως δεξάμενος τὸ κέρας καὶ εἶπεν· Ἐγὼ δὲ σοί, ὦ 30
Σεύθη, δίδωμι ἐμαυτὸν καὶ τοὺς ἐμοὺς τούτους ἑταίρους
φίλους εἶναι πιστούς, καὶ οὐδένα ἄκοντα, ἀλλὰ πάντας μᾶλ-
λον ἔτι ἐμοῦ σοι βουλομένους φίλους εἶναι. Καὶ νῦν πά- 31
ρεισιν οὐδέν σε προσαιτοῦντες, ἀλλὰ καὶ προϊέμενοι καὶ πο-
νεῖν ὑπὲρ σοῦ καὶ προκινδυνεύειν [ἐθέλοντες]· μεθ' ὧν, ἐὰν
οἱ θεοὶ θέλωσι, πολλὴν χώραν τὴν μὲν ἀπολήψῃ, πατρῴαν
οὖσαν, τὴν δὲ κτήσῃ, πολλοὺς δὲ ἵππους, πολλοὺς δὲ ἄνδρας
καὶ γυναῖκας καλὰς κτήσῃ, οὓς οὐ λῄζεσθαι δεήσει, ἀλλ' αὐ-

---

§ 26. *αἱρεῖν* einholen, wie 1, 4, 8. — *οὐ μή.* zu 2, 2, 12. — *δείσῃς.* zu 6, 4, 32. — *τόν.* Gr. 50, 4 A. 2.

§ 27. *τάπιδα. ταπίδα* Passow. Gr. 17, 6 A. b.

§ 28. *ἔχοντας.* Gr. 52, 1 A. 2. — *διδόναι.* Gr. 50, 6 A. 4. — *κἀγώ* auch ich, wie Andere. — *τιμᾶν* erg. *σε.* Gr. 60, 5 A. 1.

§ 29. *ἠπορεῖτο.* zu 5, 9, 21. — *ποιήσει.* Gr. 53, 7 A. 2 vgl. 54, 7 A. 1. Unstatthaft wäre hier wohl *ποιήσοι*; richtig auch *ποιήσειε.* Hell. 1, 4, 21: *οὐδὲν ἔχοντες ὅ,τι ποιήσειεν παρέδοσαν σφᾶς αὐτούς.* — *πλησιαιτάτῳ.* Gr. 23, 7 A. 5. — *Σεύθῃ.* zu 4, 2, 18. — *ὑποπεπωκώς* angetrunken. Gr. 68, 46 A. 18.

§ 30. *ἐγὼ δέ* — der Eine schenkt dir Dieses, der Andere Jenes, ich aber. vgl. zu 6, 4, 12. — *τούτους* hinzeigend, wie 1, 5, 8; über die Stellung Gr. 50, 11 A. 20.

§ 31. *ἀλλὰ καί* sondern sogar. — *προϊέμενοι* sich hingebend. Gr. 52, 9 A. vgl. 1, 9, 12. 5, 8, 14. — *τὴν μέν.* Gr. 50, 1 A. 6.

32 τοὶ φέροντες παρέσονται πρὸς σὲ δῶρα. Ἀναστὰς ὁ Σεύθης συνεξέπιε καὶ κατεσκεδάσατο τῶν μετ' αὐτοῦ τὸ κέρας. Μετὰ ταῦτα εἰςῆλθον κέρασί τε οἵοις σημαίνουσιν αὐλοῦντες καὶ σάλπιγξιν ὠμοβοΐναις ῥυθμούς τε καὶ οἷον μαγάδι σαλ-
33 πίζοντες. Καὶ αὐτὸς Σεύθης ἀναστὰς ἀνέκραγέ τε πολεμικὸν καὶ ἐξήλατο ὥςπερ βέλος φυλαττόμενος μάλα ἐλαφρῶς. Εἰςῄεσαν δὲ καὶ γελωτοποιοί.
34 Ὡς δ' ἦν ἥλιος ἐπὶ δυσμαῖς, ἀνέστησαν οἱ Ἕλληνες καὶ εἶπον ὅτι ὥρα [εἴη] νυκτοφύλακας καθιστάναι καὶ σύνθημα παραδιδόναι. Καὶ Σεύθην ἐκέλευον παραγγεῖλαι ὅπως εἰς τὰ Ἑλληνικὰ στρατόπεδα μηδεὶς τῶν Θρᾳκῶν εἴςεισι νυκτός·
35 οἵ τε γὰρ πολέμιοι Θρᾷκες ἡμῖν καὶ ὑμεῖς οἱ φίλοι. Ὡς δ' ἐξῄεσαν, συνανέστη ὁ Σεύθης οὐδέν τι μεθύοντι ἐοικώς. Ἐξελθὼν δ' εἶπεν αὐτοὺς τοὺς στρατηγοὺς ἀποκαλέσας· Ὦ ἄνδρες, οἱ πολέμιοι ἡμῶν οὐκ ἴσασί πω τὴν ἡμετέραν συμμαχίαν· ἢν οὖν ἔλθωμεν ἐπ' αὐτοὺς πρὶν φυλάξασθαι ὥςτε μὴ ληφθῆναι ἢ παρασκευάσασθαι ὥστε ἀμύνασθαι, μάλιστα ἂν λάβοιμεν καὶ ἀνθρώπους καὶ χρήματα.
36 Συνεπῄνουν ταῦτα οἱ στρατηγοὶ καὶ ἡγεῖσθαι ἐκέλευον. Ὁ δ' εἶπε· Παρασκευασάμενοι ἀναμενεῖτε· ἐγὼ δέ, ὁπόταν καιρὸς ᾖ, ἥξω παρ' ὑμᾶς καὶ τοὺς πελταστὰς καὶ

---

§ 32. *ἀναστάς.* Asyndeton, wie 7, 6, 40. 7, 54. — *κατεσκεδάσατο τῶν μετ' αὐτοῦ* goß über seine Genossen aus; über das Med. Gr. 52, 8 A. 6; über den Ge. 47, 24; über *οἱ μετ' αὐτοῦ* zu 1, 3, 9. — *εἰςῆλθον, ἄνθρωποι,* wenn nicht vielmehr die Participia Subject sind. — *σημαίνειν* Signale geben. Gr. 52, 1 A. 2 vgl. 3, 4, 4. 4, 3, 29. — *ῥυθμοὺς σαλπίζειν.* Halbkart glaubt daß, wie sonst die Magadis, so auch hier die Schlauchtrompeten nur nach bestimmten Intervallen einfielen, ungefähr wie bei der Janitscharenmusik die Becken, und daß Xen. dies *ῥυθμοὺς σαλπίζειν* nenne. Vielleicht bezeichnet der Ausdruck bloß die tactmäßige, den Tanz leitende Musik. Gr. 46, 6.

§ 33. *πολεμικόν.* Gr. 46, 5 A. 6.

§ 34. *δυσμαῖς.* Gr. 44, 3 A. 6 u. 50, 2 A. 12. — *καθιστάναι,* Gr. 50, 6 A. 4. — *σύνθημα.* zu 1, 8, 16. — *ὅπως* findet sich zuweilen nach Verben des Befehlens u. a. auf die sonst der Inf. folgt. Plat. Rep. 415, b: *τοῖς ἄρχουσι παραγγέλλει ὁ θεὸς ὅπως μηδενὸς οὕτω φύλακες ἀγαθοὶ ἔσονται μηδ' οὕτω σφόδρα φυλάξουσι μηδὲν ὡς τοὺς ἐκγόνους.* — *εἴςεισι.* Gr. 38, 3 A. 3. — *ἡμῖν* für uns. — *οἱ.* zu 1, 7, 7.

§ 35. *οὐδέν τι* ganz und gar nicht. vgl. 7, 6, 26. — *αὐτοὺς τούς.* Gr. 51, 6 A. 7. — *ἡμῶν.* Gr. 47, 9 A. 12.

§ 36. *ἀναμενεῖτε.* Gemildeter Imperativ. Gr. 53, 7 A. 4.

ὑμᾶς ἀναλαβὼν ἡγήσομαι σὺν τοῖς θεοῖς. Καὶ ὁ Ξενοφῶν 37
εἶπε· Σκέψαι τοίνυν, εἴπερ νυκτὸς πορευσόμεθα, εἰ ὁ Ἑλλη-
νικὸς νόμος κάλλιον ἔχει· μεθ' ἡμέραν μὲν γὰρ ἐν ταῖς πο-
ρείαις ἡγεῖται τοῦ στρατεύματος ὁποῖον ἂν ἀεὶ πρὸς τὴν χώ-
ραν συμφέρῃ, ἐάν τε ὁπλιτικὸν ἐάν τε πελταστικὸν ἐάν τε
ἱππικόν· νύκτωρ δὲ νόμος τοῖς Ἕλλησίν ἐστιν ἡγεῖσθαι τὸ 38
βραδύτατον· οὕτω γὰρ ἥκιστα διασπᾶται τὰ στρατεύματα καὶ
ἥκιστα λανθάνουσιν ἀποδιδράσκοντες ἀλλήλους· οἱ δὲ διασπα-
σθέντες πολλάκις καὶ περιπίπτουσιν ἀλλήλοις καὶ ἀγνοοῦντες
κακῶς ποιοῦσι καὶ πάσχουσιν. Εἶπεν οὖν Σεύθης· Ὀρθῶς 39
τε λέγετε καὶ ἐγὼ τῷ νόμῳ τῷ ὑμετέρῳ πείσομαι. Καὶ
ὑμῖν μὲν ἡγεμόνας δώσω τῶν πρεσβυτάτων τοὺς ἐμπειροτά-
τους τῆς χώρας, αὐτὸς δ' ἐφέψομαι τελευταῖος τοὺς ἵππους
ἔχων· ταχὺ γὰρ πρῶτος, ἂν δέῃ, παρέσομαι. Σύνθημα δ' εἶ-
πον Ἀθηναίαν κατὰ τὴν συγγένειαν. Ταῦτ' εἰπόντες ἀνε-
παύοντο.

Ἡνίκα δ' ἦν ἀμφὶ μέσας νύκτας, παρῆν Σεύθης ἔχων 40
τοὺς ἱππέας τεθωρακισμένους καὶ τοὺς πελταστὰς σὺν τοῖς
ὅπλοις. Καὶ ἐπεὶ παρέδωκε τοὺς ἡγεμόνας, οἱ μὲν ὁπλῖται
ἡγοῦντο, οἱ δὲ πελτασταὶ εἵποντο, οἱ δ' ἱππεῖς ὠπισθοφυ-
λάκουν. Ἐπεὶ δ' ἡμέρα ἦν, ὁ Σεύθης παρήλαυνεν εἰς τὸ 41
πρόσθεν καὶ ἐπῄνεσε τὸν Ἑλληνικὸν νόμον· πολλάκις γὰρ
ἔφη νύκτωρ αὐτὸς καὶ σὺν ὀλίγοις πορευόμενος, ἀποσπα-
σθῆναι σὺν τοῖς ἵπποις ἀπὸ τῶν πεζῶν· νῦν δ', ὥςπερ δεῖ,
ἀθρόοι πάντες ἅμα τῇ ἡμέρᾳ φαινόμεθα. Ἀλλὰ ὑμεῖς μὲν
περιμένετε αὐτοῦ καὶ ἀναπαύεσθε, ἐγὼ δὲ σκεψάμενός τι
ἥξω. Ταῦτ' εἰπὼν ἤλαυνε δι' ὄρους ὁδόν τινα λαβών. Ἐπεὶ 42

---

§ 37. *εἴπερ — εἰ.* zu 3, 2, 31; über *εἰ* ob nicht zu 3, 2, 22. — *μεθ' ἡμέραν.* zu 4, 6, 12. — *ὁποῖον.* Gr. 43, 4 A. 17; erg. *ἡγεῖσθαι.* Gr. 55, 4 A. 11. — *ἀεί.* zu 3, 2, 38.

§ 38. *ἀποδιδράσκοντες.* Gr. 56, 4 A. 1. — *ἀλλήλους.* Gr. 46, 9.

§ 39. *οὖν.* vielleicht *ὁ.* vgl. zu 3, 4, 42. — *τε.* zu 1, 8, 17. — *σύνθημα.* zu 6, 3, 25. — *εἶπον* bestimmten, die Feldherren und Seuthes vgl. zu 1, 8, 16. — *Ἀθηναίαν.* Diese Form gebrauchten zuweilen auch die Attiker, wie namentlich in Documenten vor Ol. 94, 2. — *συγγένειαν,* der Athener u. Thraker. De auth. p. 33.

§ 40. *νύκτας.* Gr. 44, 3 A. 6 u. 50, 2 A. 12. — *ὅπλοις.* zu 2, 2, 4.

§ 41. *ἦν.* Gr. 61, 5 A. 6. — *καὶ σύν* selbst wenn er mit.

δ' ἀφίκετο εἰς χιόνα πολλήν, ἐσκέψατο ἐν τῇ ὁδῷ εἰ εἴη ἴχνη ἀνθρώπων ἢ προηγούμενα ἢ ἐναντία. Ἐπεὶ δὲ ἀτριβῆ ἑώρα
43 τὴν ὁδόν, ἧκε ταχὺ πάλιν καὶ ἔλεγεν· Ἄνδρες, καλῶς ἔσται, ἢν θεὸς θέλῃ· τοὺς γὰρ ἀνθρώπους λήσομεν ἐπιπεσόντες. Ἀλλ' ἐγὼ μὲν ἡγήσομαι τοῖς ἵπποις, ὅπως, ἄν τινα ἴδωμεν, μὴ διαφυγὼν σημήνῃ τοῖς πολεμίοις· ὑμεῖς δ' ἕπεσθε· κἂν λειφθῆτε, τῷ στίβῳ τῶν ἵππων ἕπεσθε. Ὑπερβάντες δὲ τὰ ὄρη ἥξομεν εἰς [τὰς] κώμας πολλάς τε καὶ εὐδαίμονας.
44 Ἡνίκα δ' ἦν μέσον ἡμέρας, ἤδη τε ἦν ἐπὶ τοῖς ἄκροις καὶ κατιδὼν τὰς κώμας ἧκεν ἐλαύνων πρὸς τοὺς ὁπλίτας καὶ ἔλεγεν· Ἀφήσω ἤδη καταθεῖν τοὺς μὲν ἱππέας εἰς τὸ πεδίον, τοὺς δὲ πελταστὰς ἐπὶ τὰς κώμας. Ἀλλ' ἕπεσθε ὡς ἂν δύ-
45 νησθε τάχιστα, ὅπως, ἐάν τις ὑφιστῆται, ἀλέξησθε. Ἀκούσας ταῦτα ὁ Ξενοφῶν κατέβη ἀπὸ τοῦ ἵππου. Καὶ ὃς ἤρετο· Τί καταβαίνεις, ἐπεὶ σπεύδειν δεῖ; Οἶδα, ἔφη, ὅτι οὐκ ἐμοῦ μόνου δέῃ· οἱ δ' ὁπλῖται θᾶττον δραμοῦνται καὶ ἥδιον, ἐὰν
46 καὶ ἐγὼ πεζὸς ἡγῶμαι. Μετὰ ταῦτα ᾤχετο καὶ Τιμασίων μετ' αὐτοῦ ἔχων ἱππέας ὡς τετταράκοντα τῶν Ἑλλήνων. Ξενοφῶν δὲ παρηγγύησε τοὺς εἰς τριάκοντα ἔτη παριέναι ἀπὸ τῶν λόχων εὐζώνους. Καὶ αὐτὸς μὲν ἐτρόχαζε τούτους ἔχων,
47 Κλεάνωρ δ' ἡγεῖτο τῶν ἄλλων Ἑλλήνων. Ἐπεὶ δ' ἐν ταῖς κώμαις ἦσαν, Σεύθης ἔχων ὅσον πεντήκοντα ἱππέας προσελάσας εἶπε· Τάδε δή, ὦ Ξενοφῶν, ἃ σὺ ἔλεγες· ἔχονται οἱ ἄνθρωποι· ἀλλὰ γὰρ οἱ ἱππεῖς ἔρημοι οἴχονταί μοι ἄλλος ἀλλαχῇ διώκων, καὶ δέδοικα μὴ συστάντες ἀθρόοι πού κακόν τι ἐργάσωνται οἱ πολέμιοι. Δεῖ δὲ καὶ ἐν ταῖς κώμαις καταμένειν τινὰς ἡμῶν· μεσταὶ γάρ εἰσιν ἀνθρώπων.
48 Ἀλλ' ἐγὼ μέν, ἔφη ὁ Ξενοφῶν, σὺν οἷς ἔχω τὰ ἄκρα καταλήψομαι· σὺ δὲ Κλεάνορα κέλευε διὰ τοῦ πεδίου παρατεῖναι τὴν φάλαγγα παρὰ τὰς κώμας. Ἐπεὶ δὲ ταῦτα ἐποίησαν,

---

§ 42. προηγούμενα Spuren von Menschen die vorwärts gegangen. Einige Hsn. haben die Erklärung πρόσω ἡγούμενα.

§ 43. καλῶς. Gr. 62, 2 A. 3. — τοῖς ἵπποις mit den Reitern. zu 1, 7, 14 vgl. 7, 6, 29.

§ 44. καταθεῖν. Gr. 55, 3 A. 20.

§ 47. τάδε δή erg ἐστίν oder γίγνεται. Berücksichtigt wird eine vorher nicht erzählte Aeußerung Xenophons, wie 5, 7, 2. — ἀλλά gehört dem Sinne nach zu δέδοικα.

συνηλίσθησαν ἀνδράποδα μὲν ὡς χίλια, βόες δὲ δισχίλιοι
καὶ ἄλλα πρόβατα μυρία. Καὶ τότε μὲν δὴ αὐτοῦ ηὐλί-
σθησαν.

δ΄. Τῇ δ᾽ ὑστεραίᾳ κατακαύσας ὁ Σεύθης τὰς κώμας 1
παντελῶς καὶ οὐδεμίαν οἰκίαν λιπών, ὅπως φόβον ἐνθείη
καὶ τοῖς ἄλλοις οἷα πείσονται, ἂν μὴ πείθωνται, ἀπῄει πά-
λιν. Καὶ τὴν μὲν λείαν ἀπέπεμψε διατίθεσθαι Ἡρακλείδην 2
εἰς Πέρινθον, ὅπως ἂν μισθὸς γένηται τοῖς στρατιώταις·
αὐτὸς δὲ καὶ οἱ Ἕλληνες ἐστρατοπεδεύοντο ἀνὰ τὸ Θυνῶν
πεδίον. Οἱ δ᾽ ἐκλιπόντες ἔφευγον εἰς τὰ ὄρη. Ἦν δὲ χιὼν 3
πολλὴ καὶ ψῦχος οὕτως ὥστε τὸ ὕδωρ ὃ ἐφέροντο ἐπὶ δεῖ-
πνον ἐπήγνυτο καὶ ὁ οἶνος ἐν τοῖς ἀγγείοις, καὶ τῶν Ἑλλή-
νων πολλῶν καὶ ῥῖνες ἀπεκαίοντο καὶ ὦτα. Καὶ τότε δῆλον 4
ἐγένετο οὗ ἕνεκα οἱ Θρᾷκες τὰς ἀλωπεκίδας ἐπὶ ταῖς κεφα-
λαῖς φοροῦσι καὶ τοῖς ὠσί, καὶ χιτῶνας οὐ μόνον περὶ τοῖς
στέρνοις, ἀλλὰ καὶ περὶ τοῖς μηροῖς, καὶ ζειρὰς μέχρι τῶν
ποδῶν ἐπὶ τῶν ἵππων ἔχουσιν, ἀλλ᾽ οὐ χλαμύδας. Ἀφιεὶς 5
δὲ τῶν αἰχμαλώτων ὁ Σεύθης εἰς τὰ ὄρη ἔλεγεν ὅτι, εἰ μὴ
καταβήσονται οἰκήσοντες καὶ πείσονται, ὅτι κατακαύσει καὶ
τούτων τὰς κώμας καὶ τὸν σῖτον καὶ ἀπολοῦνται τῷ λιμῷ.
Ἐκ τούτου κατέβαινον καὶ γυναῖκες καὶ παῖδες καὶ οἱ πρε-
σβύτεροι· οἱ δὲ νεώτεροι ἐν ταῖς ὑπὸ τὸ ὄρος κώμαις ηὐλί-
ζοντο. Καὶ ὁ Σεύθης καταμαθὼν ἐκέλευσε τὸν Ξενοφῶντα 6
τῶν ὁπλιτῶν τοὺς νεωτάτους λαβόντα συνεπισπέσθαι. Καὶ
ἀναστάντες τῆς νυκτὸς ἅμα τῇ ἡμέρᾳ παρῆσαν εἰς τὰς κώ-
μας. Καὶ οἱ μὲν πλεῖστοι ἐξέφυγον· πλησίον γὰρ ἦν τὸ
ὄρος· ὅσους δὲ ἔλαβε κατηκόντισεν ἅπαντας ἀφειδῶς ὁ
Σεύθης.

C. 4. § 1. οἷα. zu 1, 7, 4.

§ 2. διατίθεσθαι. Gr. 55, 3 A. 20. — ὅπως ἄν. zu 2, 5, 16. — ἐκλιπόντες, ihre Wohnsitze. Gr. 52, 1 A. 3.

§ 3. οὕτως in dem Grade. Thuk. 2, 47: τοσοῦτος γε λοιμὸς οὐδὲ φθορὰ οὕτως ἀνθρώπων οὐδαμοῦ ἐμνημονεύετο γενέσθαι.

§ 5. τῶν αἰχμαλώτων. zu 1, 5, 7. — ὅτι. zu 5, 6, 19. — ἔλεγεν. zu 1, 3, 8. — τῷ λιμῷ. zu 1, 5, 5. — ὑπό unter — hin, wie § 11 u. 7, 8, 21.

§ 6. εἰς. zu 1, 2, 2. — ἦν. Gr. 62, 2 A. 4.

7 Ἐπισθένης δ' ἦν τις Ὀλύνθιος, παιδεραστής, ὃς ἰδὼν
καλὸν παῖδα ἡβάσκοντα ἄρτι, πέλτην ἔχοντα, μέλλοντα ἀπο-
θνήσκειν, προςδραμὼν Ξενοφῶντα ἱκέτευσε βοηθῆσαι παιδὶ
8 καλῷ. Καὶ ὃς προςελθὼν τῷ Σεύθῃ δέεται μὴ ἀποκτεῖναι
τὸν παῖδα, καὶ τοῦ Ἐπισθένους διηγεῖται τὸν τρόπον, καὶ
ὅτι λόχον ποτὲ συνελέξατο σκοπῶν οὐδὲν ἄλλο ἢ εἴ τινες
9 εἶεν καλοί, καὶ μετὰ τούτων ἦν ἀνὴρ ἀγαθός. Ὁ δὲ Σεύθης
ἤρετο· Ἦ καὶ ἐθέλοις ἄν, ὦ Ἐπίσθενες, ὑπὲρ τούτου ἀπο-
θανεῖν; Ὁ δ' ἐπανατείνας τὸν τράχηλον, Παῖε, εἶπεν, εἰ κε-
10 λεύει ὁ παῖς καὶ μέλλει χάριν εἰδέναι. Ἐπήρετο ὁ Σεύθης
τὸν παῖδα εἰ παίσειεν αὐτὸν ἀντ' ἐκείνου. Οὐκ εἴα ὁ παῖς,
ἀλλ' ἱκέτευε μηδὲ ἕτερον κατακαίνειν. Ἐνταῦθα δὴ ὁ Ἐπι-
σθένης περιλαβὼν τὸν παῖδα εἶπεν· Ὥρα σοι, ὦ Σεύθη, περὶ
11 τοῦδέ μοι διαμάχεσθαι· οὐ γὰρ μεθήσω τὸν παῖδα. Ὁ δὲ
Σεύθης γελῶν ταῦτα μὲν εἴα· ἔδοξε δ' αὐτῷ αὐτοῦ αὐλι-
σθῆναι, ἵνα μηδ' ἐκ τούτων τῶν κωμῶν οἱ ἐπὶ τοῦ ὄρους
τρέφοιντο. Καὶ αὐτὸς μὲν ἐν τῷ πεδίῳ ὑποκαταβὰς ἐσκήνου·
Ξενοφῶν δέ, ἔχων τοὺς ἐπιλέκτους, ἐν τῇ ὑπὸ τὸ ὄρος ἀνω-
τάτω κώμῃ, καὶ οἱ ἄλλοι Ἕλληνες ἐν τοῖς ὀρεινοῖς καλου-
μένοις Θρᾳξὶ πλησίον κατεσκήνησαν.

12 Ἐκ τούτου ἡμέραι οὐ πολλαὶ διετρίβοντο καὶ οἱ ἐκ τοῦ
ὄρους Θρᾷκες καταβαίνοντες πρὸς τὸν Σεύθην περὶ σπονδῶν
καὶ ὁμήρων διεπράττοντο. Καὶ ὁ Ξενοφῶν ἐλθὼν ἔλεγε τῷ
Σεύθῃ ὅτι ἐν πονηροῖς τόποις σκηνῷεν καὶ πλησίον εἶεν οἱ
πολέμιοι· ἥδιον δ' ἂν ἔξω αὐλίζεσθαι ἔφη ἐν ἐχυροῖς ἂν
13 χωρίοις μᾶλλον ἢ ἐν τοῖς στεγνοῖς ὥςτε ἀπολέσθαι. Ὁ δὲ

---

§ 8. καὶ ὅς. zu 1, 8, 16. — Σεύθῃ. Gr. 48, 11 A. 7. — δέεται, wie δέεσθαι 7, 7, 31 u. oft. Gr. 32, 3 A. 1. — συνελέξατο. Gr. 52, 10 A. 1. — τινες. zu 3, 3, 18.

§ 10. εἰ παίσειεν. zu 1, 10, 5. — οὐκ εἴα. Gr. 67, 1 A. 2. — μηδὲ ἕτερον stärker als μηδέτερον. Din. 1, 82: οὐκ ἂν ἔφασκεν ἐξελθεῖν οὐδὲ τὸν ἕτερον πόδα.

§ 11. μηδ' ἐκ τούτων auch aus diesen nicht, so wenig wie aus den § 1 erwähnten — ἐν τῇ ὑπὸ τὸ ὄ. ἀ. κ. in dem Dorfe das unter dem Berge sich hin erstreckend höher lag als alle übrigen. Gr. 50, 9 A. 6. — ἐν τοῖς ὀ. κ. Θ. im Gebiet der sogenannten Bergthraker. Gr. 50, 12 A. 3.

§ 12. διετρίβοντο καί. zu 1, 8, 8. — μᾶλλον. zu 4, 6, 11. — τοῖς, weil notorische Wohnungen gemeint sind, eben die in denen sie jetzt sich befanden. — ὥστε ἀπολέσθαι ist (ähnlich dem Bedingungssatze 3,

θαῤῥεῖν ἐκέλευε καὶ ἔδειξεν ὁμήρους παρόντας αὐτῶν. Ἐδέοντο δὲ καὶ τοῦ Ξενοφῶντος καταβαίνοντές τινες τῶν ἐκ τοῦ ὄρους συμπρᾶξαί σφισι τὰς σπονδάς. Ὁ δ' ὡμολόγει καὶ θαῤῥεῖν ἐκέλευε καὶ ἠγγυᾶτο μηδὲν αὐτοὺς κακὸν πείσεσθαι πειθομένους Σεύθῃ. Οἱ δ' ἄρα ταῦτ' ἔλεγον κατασκοπῆς ἕνεκα.

Ταῦτα μὲν τῆς ἡμέρας ἐγένετο· εἰς δὲ τὴν ἐπιοῦσαν νύκτα 14
ἐπιτίθενται ἐλθόντες ἐκ τοῦ ὄρους οἱ Θυνοί. Καὶ ἡγεμὼν μὲν ἦν ὁ δεσπότης ἑκάστης [τῆς] οἰκίας· χαλεπὸν γὰρ ἦν ἄλλως τὰς οἰκίας σκότους ὄντος ἀνευρίσκειν ἐν ταῖς κώμαις· καὶ γὰρ αἱ οἰκίαι κύκλῳ περιεσταύρωντο μεγάλοις σταυροῖς τῶν προβάτων ἕνεκα. Ἐπεὶ δ' ἐγένοντο κατὰ τὰς θύρας ἑκά- 15
στου [τοῦ] οἰκήματος, οἱ μὲν εἰςηκόντιζον, οἱ δὲ τοῖς σκυτάλοις ἔβαλλον, ἃ ἔχειν ἔφασαν ὡς ἀποκόψοντες τῶν δοράτων τὰς λόγχας, οἱ δ' ἐνεπίμπρασαν, καὶ Ξενοφῶντα ὀνομαστὶ καλοῦντες ἐξιόντα ἐκέλευον ἀποθνήσκειν, ἢ αὐτοῦ ἔφασαν κατακαυθήσεσθαι αὐτόν. Καὶ ἤδη τε διὰ τοῦ ὀρόφου ἐφαί- 16
νετο πῦρ καὶ ἐντεθωρακισμένοι οἱ περὶ Ξενοφῶντα ἔνδον ἦσαν, ἀσπίδας καὶ μαχαίρας καὶ κράνη ἔχοντες, καὶ Σιλανὸς Μακέστιος, ἐτῶν ὡς ὀκτωκαίδεκα ὤν, σημαίνει τῇ σάλπιγγι· καὶ εὐθὺς ἐκπηδῶσιν ἐσπασμένοι τὰ ξίφη καὶ οἱ ἐκ τῶν ἄλλων σκηνωμάτων. Οἱ δὲ Θρᾷκες φεύγουσιν, ὥςπερ δὴ τρό- 17
πος αὐτοῖς, ὄπισθεν περιβαλλόμενοι τὰς πέλτας· καὶ αὐτῶν ὑπεραλλομένων τοὺς σταυροὺς ἐλήφθησάν τινες κρεμασθέντες ἐνισχομένων τῶν πελτῶν [ἐν] τοῖς σταυροῖς· οἱ δὲ καὶ ἀπέθανον διαμαρτόντες τῶν ἐξόδων· οἱ δὲ Ἕλληνες ἐδίωκον ἔξω τῆς κώμης. Τῶν δὲ Θυνῶν ὑποστραφέντες τινὲς ἐν τῷ 18
σκότει τοὺς παρατρέχοντας παρ' οἰκίαν καιομένην ἠκόντιζον εἰς τὸ φῶς ἐκ τοῦ σκότους· καὶ ἔτρωσαν Ἱερώνυμόν τε καὶ

4, 35) aufs engste mit *ἐν τοῖς στεγνοῖς* zu verbinden: in die Wohnungen um darin umzukommen, d. h. die Verderben bringen könnten.

§ 13. *τῶν ἐκ.* zu 1, 2, 3. — *ἄρα.* zu 4, 2, 15.

§ 14. *εἰς.* zu 1, 7, 1.

§ 15. *δ' ἐγένοντο.* vielleicht *δὲ γένοιντο* vgl. zu 1, 5, 2. — *ἔφασαν, οἱ Θυνοί,* indem sie damit drohten.

§ 17. *περιβαλόμενοι,* nicht bloß *μεταβαλόμενοι* (zu 1, 2, 17), indem sie die Schilde wahrscheinlich mit Riemen umgebunden hatten, weshalb eben Viele *κρεμασθέντες ἐλήφθησαν.*

§ 18. *τοὺς παρατρέχοντας — σκότους.* Verbindung zweier Rede-

Ἐνοδίαν τὸν λοχαγὸν καὶ Θεαγένην δὲ Λοκρόν, τὸν λοχαγόν· ἀπέθανε δὲ οὐδείς· κατεκαύθη μέντοι καὶ ἐσθής τινων καὶ
19 σκεύη. Σεύθης δὲ ἧκε βοηθήσων σὺν ἑπτὰ ἱππεῦσι τοῖς πρώτοις καὶ τὸν σαλπιγκτὴν ἔχων τὸν Θρᾴκιον. Καὶ ἐπείπερ ᾔσθετο, ὅσονπερ χρόνον ἐβοήθει, τοσοῦτον καὶ τὸ κέρας ἐφθέγγετο αὐτῷ· ὥςτε καὶ τοῦτο φόβον συμπαρεῖχε τοῖς πολεμίοις. Ἐπεὶ δ' ἦλθον, ἐδεξιοῦτό τε καὶ ἔλεγεν ὅτι οἴοιτο τεθνεῶτας πολλοὺς εὑρήσειν.
20 Ἐκ τούτου ὁ Ξενοφῶν δεῖται τοὺς ὁμήρους τε αὐτῷ παραδοῦναι καὶ ἐπὶ τὸ ὄρος, εἰ βούλεται, συστρατεύεσθαι·
21 εἰ δὲ μή, αὐτὸν ἐᾶσαι. Τῇ οὖν ὑστεραίᾳ παραδίδωσιν ὁ Σεύθης τοὺς ὁμήρους, πρεσβυτέρους ἄνδρας, τοὺς κρατίστους, ὡς ἔφασαν, τῶν ὀρεινῶν, καὶ αὐτὸς ἔρχεται σὺν τῇ δυνάμει. Ἤδη δὲ εἶχε καὶ τριπλασίαν δύναμιν ὁ Σεύθης· ἐκ γὰρ τῶν Ὀδρυσῶν ἀκούοντες ἃ πράττοι ὁ Σεύθης πολλοὶ κατέβαινον
22 συστρατευσόμενοι. Οἱ δὲ Θυνοὶ ἐπεὶ εἶδον ἀπὸ τοῦ ὄρους πολλοὺς μὲν ὁπλίτας, πολλοὺς δὲ πελταστάς, πολλοὺς δὲ ἱππεῖς, καταβάντες ἱκέτευον σπείσασθαι, καὶ πάντα ὡμολόγουν
23 ποιήσειν καὶ τὰ πιστὰ λαμβάνειν ἐκέλευον. Ὁ δὲ Σεύθης καλέσας τὸν Ξενοφῶντα ἐπεδείκνυεν ἃ λέγοιεν, καὶ οὐκ ἂν ἔφη σπείσεσθαι, εἰ Ξενοφῶν βούλοιτο τιμωρήσασθαι αὐτοὺς
24 τῆς ἐπιθέσεως. Ὁ δ' εἶπεν· Ἀλλ' ἔγωγε ἱκανὴν νομίζω καὶ νῦν δίκην ἔχειν, εἰ οὗτοι δοῦλοι ἔσονται ἀντ' ἐλευθέρων. Συμβουλεύειν μέντοι ἔφη αὐτῷ τὸ λοιπὸν ὁμήρους λαμβάνειν τοὺς δυνατωτάτους κακόν τι ποιεῖν, τοὺς δὲ γέροντας οἴκοι ἐᾶν. Οἱ μὲν οὖν ταύτῃ πάντες δὴ προσωμολόγουν.

---

weisen: ἠκόντιζον τοὺς παρατρέχοντας und ἠκόντιζον εἰς τὸ φῶς ἐκ τοῦ σκότους. — ἐσθής. zu 3, 1, 19.

§ 19. τοῖς πρώτοις den vordersten, zunächst ihm folgenden vgl. 2, 2, 17. — ᾔσθετο, den Ueberfall, wahrscheinlich aus dem Lärm und dem Feuer.

§ 20. εἰ βούλεται zu 1, 3, 14. — ἐᾶσαι erg. στρατεύεσθαι, wie 1, 4, 7 zu καὶ οὐ aus ἀπιόντας bloß ἰόντας.

§ 21. τῇδ. zu 6, 3, 7. — τριπλασίαν drei Mal so groß als vor Ankunft der Hellenen. — ἃ πράττοι. zu 6, 2, 8.

§ 23. ἄν. zu 2, 3, 18. — τῆς ἐ. zu 2, 4, 1 vgl. 7, 1, 25.

§ 24. δίκην Genugthuung. Her. 1, 45: ἔχων παρὰ σεῦ πᾶσαν τὴν δίκην. Sollte es hier, wie 2, 5, 38. 41, Strafe heißen, so würde τούτους hinzugefügt sein oder οὗτοι fehlen. — οἱ ταύτῃ die in dieser Gegend Befindlichen. Thuk. 2, 9: οἱ Γέται καὶ οἱ ταύτῃ. Gr. 51, 7 A. 2.

ε'. Ὑπερβάλλουσι δὲ πρὸς τοὺς ὑπὲρ Βυζαντίου Θρᾷ- 1
κας εἰς τὸ Δέλτα καλούμενον, αὕτη δ' ἦν οὐκέτι ἀρχὴ Μαι-
σάδου, ἀλλὰ Τήρους τοῦ Ὀδρύσου, [ἀρχαίου τινός,] καὶ ὁ
Ἡρακλείδης ἐνταῦθα ἔχων τὴν τιμὴν τῆς λείας παρῆν. Καὶ 2
Σεύθης ἐξαγαγὼν ζεύγη ἡμιονικὰ τρία, οὐ γὰρ ἦν πλείω, τὰ
δὲ ἄλλα βοεικά, καλέσας Ξενοφῶντα ἐκέλευσε λαβεῖν, τὰ δὲ
ἄλλα διανεῖμαι τοῖς στρατηγοῖς καὶ λοχαγοῖς. Ξενοφῶν δὲ 3
τάδ' εἶπεν· Ἐμοὶ μὲν τοίνυν ἀρκεῖ καὶ αὖθις λαβεῖν· τούτοις
δὲ τοῖς στρατηγοῖς δωροῦ οἳ σὺν ἐμοὶ ἠκολούθησαν καὶ λο-
χαγοῖς· Καὶ τῶν (μὲν ἡμιονικῶν) ζευγῶν λαμβάνει ἓν μὲν 4
Τιμασίων ὁ Δαρδανεύς, ἓν δὲ Κλεάνωρ ὁ Ὀρχομένιος, ἓν
δὲ Φρυνίσκος ὁ Ἀχαιός· τὰ δὲ βοεικὰ ζεύγη τοῖς λοχαγοῖς
κατεμερίσθη. Τὸν δὲ μισθὸν ἀποδίδωσιν ἐξεληλυθότος ἤδη
τοῦ μηνὸς εἴκοσι μόνον ἡμερῶν· ὁ γὰρ Ἡρακλείδης ἔλεγεν
ὅτι οὐ πλεῖον ἐμπολῆσαι. Ὁ οὖν Ξενοφῶν ἀχθεσθεὶς εἶπεν 5
[ἐπομόσας]· Δοκεῖς μοι, ὦ Ἡρακλείδη, οὐχ ὡς δεῖ κήδεσθαι
Σεύθου· εἰ γὰρ ἐκήδου, ἧκες ἂν φέρων πλήρη τὸν μισθὸν
καὶ προςδανεισάμενος, εἰ μὴ ἄλλως ἐδύνω, καὶ ἀποδόμενος
τὰ ἑαυτοῦ ἱμάτια.

Ἐντεῦθεν ὁ Ἡρακλείδης ἠχθέσθη τε καὶ ἔδεισε μὴ ἐκ 6
τῆς Σεύθου φιλίας ἐκβληθείη, καὶ ὅ,τι ἐδύνατο ἀπὸ ταύτης
τῆς ἡμέρας Ξενοφῶντα διέβαλλε πρὸς Σεύθην. Οἱ μὲν δὴ 7
στρατιῶται Ξενοφῶντι ἐνεκάλουν ὅτι οὐκ εἶχον τὸν μισθόν·
Σεύθης δὲ ἤχθετο αὐτῷ ὅτι ἐντόνως τοῖς στρατιώταις ἀπῄτει
τὸν μισθόν. Καὶ τέως μὲν ἀεὶ ἐμέμνητο ὡς, ἐπειδὰν ἐπὶ 8
θάλατταν ἀπέλθῃ, παραδώσειν αὐτῷ Βισάνθην καὶ Γάνον
καὶ Νέον τεῖχος· ἀπὸ δὲ τούτου τοῦ χρόνου οὐδενὸς ἔτι τού-
των ἐμέμνητο. Ὁ [μὲν] γὰρ Ἡρακλείδης καὶ τοῦτο διαβε-

C. 5. § 1. ὑπερβάλλουσι ist der Da., an παρῆν angefügt.
§ 2. λαβεῖν ohne τὰ μὲν αὐτόν. zu 5, 4, 31.
§ 3. καὶ αὖθις auch künftig, jetzt nichts. — τοῖς στρατηγοῖς steht zu τούτοις appositiv Gr. 50, 11 A. 21 vgl. 7, 6, 38.
§ 4. μὲν ἡμιονικῶν ist als Conjectur eingeschoben. — οὐ μεῖον nicht mehr von der Beute. — ἡμερῶν. Gr. 47, 8 A. 3.
§ 5. ἧκες ἄν. Gr. 54, 10 A. 2 vgl. 53, 1 A. 4. — καί πρ. Gr. 56, 13 A. 2. — ἑαυτοῦ. Gr. 51, 2 A. 15. Andre σαυτοῦ.
§ 8. ὡς παραδώσειν. zu 5, 9, 29. — μέν fehlt in Einer Handschrift. Wenn es echt ist, so muß man als Gegensatz denken: Seuthes aber stimmt ihm bei. — τοῦτο. Gr. 46, 11 A. 2 vgl. 7, 5, 6.

βλήκει ὡς οὐκ ἀσφαλὲς εἴη τείχη παραδιδόναι ἀνδρὶ δύνα-
μιν ἔχοντι.
9 Ἐκ τούτου ὁ μὲν Ξενοφῶν ἐβουλεύετο τί χρὴ ποιεῖν περὶ
τοῦ ἔτι ἄνω στρατεύεσθαι· ὁ δ' Ἡρακλείδης εἰςαγαγὼν τοὺς
ἄλλους στρατηγοὺς πρὸς Σεύθην λέγειν τε ἐκέλευεν αὐτοὺς
ὅτι οὐδὲν ἂν ἧττον σφεῖς ἀγάγοιεν τὴν στρατιὰν ἢ Ξενοφῶν,
τόν τε μισθὸν ὑπισχνεῖται αὐτοῖς ἐντὸς ὀλίγων ἡμερῶν ἔκ-
πλεων παρέσεσθαι δυοῖν μηνοῖν, συστρατεύεσθαί τε ἐκέλευε.
10 Καὶ ὁ Τιμασίων εἶπεν· Ἐγὼ μὲν τοίνυν οὐδ' ἂν πέντε μη-
νῶν μισθὸς μέλλῃ εἶναι στρατευσαίμην ἂν ἄνευ Ξενοφῶντος.
Καὶ ὁ Φρυνίσκος καὶ ὁ Κλεάνωρ συνωμολόγουν τῷ Τιμα-
11 σίωνι. Ἐντεῦθεν ὁ Σεύθης ἐλοιδόρει τὸν Ἡρακλείδην ὅτι
οὐ παρακαλεῖ καὶ Ξενοφῶντα. Ἐκ δὲ τούτου παρακαλοῦσιν
αὐτὸν μόνον. Ὁ δέ, γνοὺς τοῦ Ἡρακλείδου τὴν πανουργίαν,
ὅτι βούλοιτο αὐτὸν διαβάλλειν πρὸς τοὺς ἄλλους στρατηγούς,
παρέρχεται λαβὼν τούς τε στρατηγοὺς πάντας καὶ τοὺς λο-
12 χαγούς. Καὶ ἐπεὶ πάντες ἐπείσθησαν, συνεστρατεύοντο καὶ
ἀφικνοῦνται ἐν δεξιᾷ ἔχοντες τὸν Πόντον διὰ τῶν Μελινο-
φάγων καλουμένων Θρᾳκῶν εἰς τὸν Σαλμυδησσόν. Ἔνθα
τῶν εἰς τὸν Πόντον πλεουσῶν νεῶν πολλαὶ ὀκέλλουσι καὶ
ἐκπίπτουσι· τέναγος γάρ ἐστιν ἐπὶ πάμπολυ τῆς θαλάττης.
13 Καὶ οἱ Θρᾷκες οἱ κατὰ ταῦτα οἰκοῦντες στήλας ὁρισάμενοι
τὰ καθ' αὑτοὺς ἕκαστοι ἐκπίπτοντα ληίζονται· τέως δ' ἔλε-
γοντο [πρὶν ὁρίσασθαι] ἁρπάζοντες πολλοὶ ὑπ' ἀλλήλων
14 ἀποθνήσκειν. Ἐνταῦθα εὑρίσκοντο πολλαὶ μὲν κλῖναι, πολλὰ
δὲ κιβώτια, πολλαὶ δὲ βίβλοι γεγραμμέναι, καὶ τἆλλα πολλὰ
ὅσα ἐν ξυλίνοις τεύχεσι ναύκληροι ἄγουσιν. Ἐντεῦθεν ταῦτα
15 καταστρεψάμενοι ἀπῄεσαν πάλιν. Ἔνθα δὴ Σεύθης εἶχε
στράτευμα ἤδη πλέον τοῦ Ἑλληνικοῦ· ἔκ τε γὰρ Ὀδρυσῶν
πολὺ ἔτι πλείους καταβεβήκεσαν καὶ οἱ ἀεὶ πειθόμενοι συν-
εστρατεύοντο. Κατηυλίσθησαν δ' ἐν τῷ πεδίῳ ὑπὲρ Σηλυ-
βρίας ὅσον πεντήκοντα σταδίους ἀπέχοντες τῆς θαλάττης.

---

§ 9. ἄνω. Weiske vermuthet ἀνωτέρω, vielleicht unnöthig, wenn man ἔτι noch ferner erklären darf. — σφεῖς. Gr. 51, 2 A. 3.
§ 12. ἐκπίπτειν. zu 6, 2, 2. — ἐπί. Gr. 68, 42 A 1.
§ 13. ὁρίζεσθαι sich als Marken setzen. Gr. 52, 10 A. 1.
§ 14. τἆλλα πολλά. zu 1. 10, 2. — ταῦτα diese Gegenden.
§ 15. ἀεί. zu 4, 1, 7. — ὅσον. zu 1, 8, 6.

Καὶ μισθὸς μὲν οὐδείς πω ἐφαίνετο· πρὸς δὲ τὸν Ξενο- 16
φῶντα οἵ τε στρατιῶται παγχαλέπως εἶχον ὅ,τε Σεύθης οὐ-
κέτι οἰκείως διέκειτο, ἀλλ' ὁπότε συγγενέσθαι αὐτῷ βουλό-
μενος ἔλθοι, πολλαὶ ἤδη ἀσχολίαι ἐφαίνοντο.

ϛ'. Ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ σχεδὸν ἤδη δύο μηνῶν ὄντων 1
ἀφικνοῦνται Χαρμῖνός τε ὁ Λάκων καὶ Πολύνικος παρὰ
Θίβρωνος, καὶ λέγουσιν ὅτι Λακεδαιμονίοις δοκεῖ στρατεύε-
σθαι [ὡς] ἐπὶ Τισσαφέρνην καὶ Θίβρων ἐκπέπλευκεν ὡς
πολεμήσων καὶ δεῖται ταύτης τῆς στρατιᾶς, καὶ λέγει ὅτι
Δαρεικὸς ἑκάστῳ ἔσται μισθὸς τοῦ μηνὸς καὶ τοῖς λοχαγοῖς
διμοιρία, τοῖς δὲ στρατηγοῖς τετραμοιρία. Ἐπεὶ δ' ἦλθον 2
οἱ Λακεδαιμόνιοι, εὐθὺς ὁ Ἡρακλείδης, πυθόμενος ὅτι ἐπὶ
τὸ στράτευμα ἥκουσι, λέγει τῷ Σεύθῃ ὅτι κάλλιστον γεγένη-
ται· οἱ μὲν γὰρ Λακεδαιμόνιοι δέονται τοῦ στρατεύματος,
σὺ δὲ οὐκέτι δέῃ· ἀποδιδοὺς δὲ τὸ στράτευμα χαριεῖ αὐτοῖς,
σὲ δὲ οὐκέτι ἀπαιτήσουσι τὸν μισθόν, ἀλλ' ἀπαλλάξονται ἐκ
τῆς χώρας. Ἀκούσας ταῦτα ὁ Σεύθης κελεύει παράγειν· καὶ 3
ἐπεὶ εἶπον ὅτι ἐπὶ τὸ στράτευμα ἥκουσι, λέγει ὅτι τὸ στρά-
τευμα ἀποδίδωσι φίλος τε καὶ σύμμαχος βούλεται εἶναι·
καλεῖ τε αὐτοὺς ἐπὶ ξένια καὶ ἐξένιζε μεγαλοπρεπῶς. Ξε-
νοφῶντα δὲ οὐκ ἐκάλει οὐδὲ τῶν ἄλλων στρατηγῶν οὐδένα.
Ἐρωτώντων δὲ τῶν Λακεδαιμονίων τίς ἀνὴρ εἴη Ξενοφῶν 4
ἀπεκρίνατο ὅτι τὰ μὲν ἄλλα εἴη οὐ κακός, φιλοστρατιώτης
δέ, καὶ διὰ τοῦτο χεῖρόν ἐστιν αὐτῷ. Καὶ οἳ εἶπον· Ἀλλ' ἦ
δημαγωγεῖ ὁ ἀνὴρ τοὺς ἄνδρας; Καὶ ὁ Ἡρακλείδης, Πάνυ
μὲν οὖν, ἔφη. Ἆρ' οὖν, ἔφασαν, μὴ καὶ ἡμῖν ἐναντιώσεται 5
τῆς ἀπαγωγῆς; Ἀλλ' ἢν ὑμεῖς, ἔφη ὁ Ἡρακλείδης, συλλέ-
ξαντες αὐτοὺς ὑπόσχησθε τὸν μισθόν, ὀλίγον ἐκείνῳ προς-

C. 6. § 2. ἐπί nach, um zu holen, wie § 3. zu 4, 5, 19.

§ 3. τε schließt den Satz an das Vorhergehende an. Thuk. 2, 4: ὀλολυγῇ χρωμένων, λίθοις τε καὶ κεράμῳ βαλλόντων. — ξένια. So καλεῖν ἐπὶ ξένια Inschriften in Böckhs Corpus inscrr. I p. 123. 126. Aesch. 2, 162: ἐκλήθην ἐπὶ τὰ ξένια. Vgl. zu 5, 9, 3.

§ 4. χεῖρόν ἐστιν αὐτῷ es steht für ihn schlechter als es sonst der Fall sein würde. vgl. § 39. u. Gr. 49, 6. — καὶ οἵ. Gr. 50, 1 A. 5. — ἀλλ' ἦ wird in der gegensätzlichen Frage häufig verbunden. Pflugk zu Eur. Herakl. 426. — ἄνδρας. Gr. 46, 6 A. 6. Dem. 8, 34: δημαγωγοῦσιν ὑμᾶς. — πάνυ μὲν οὖν. Gr. 64, 5 A. 4.

§ 5. ἆρα μή doch nicht. Gr. 69, 9 A. — περί vor τῆς ist ge-

6 σχόντες ἀποδραμοῦνται σὺν ὑμῖν. Πῶς ἂν οὖν, ἔφασαν,
ἡμῖν συλλεγεῖεν; Αὔριον ὑμᾶς, ἔφη ὁ Ἡρακλείδης, πρωὶ
ἄξομεν πρὸς αὐτούς· καὶ οἶδα, ἔφη, ὅτι ἐπειδὰν ὑμᾶς ἴδω-
σιν, ἄσμενοι συνδραμοῦνται. Αὕτη μὲν ἡ ἡμέρα οὕτως
ἔληξε.

7 Τῇ δ' ὑστεραίᾳ ἄγουσιν ἐπὶ τὸ στράτευμα τοὺς Λάκω-
νας Σεύθης τε καὶ Ἡρακλείδης, καὶ συλλέγεται ἡ στρατιά.
Τὼ δὲ Λάκωνε ἐλεγέτην ὅτι Λακεδαιμονίοις δοκεῖ πολεμεῖν
Τισσαφέρνει τῷ ὑμᾶς ἀδικήσαντι· ἢν οὖν ἴητε σὺν ἡμῖν, τόν
τε ἐχθρὸν τιμωρήσεσθε καὶ Δαρεικὸν ἕκαστος οἴσει τοῦ μη-
νὸς ὑμῶν, λοχαγὸς δὲ τὸ διπλοῦν, στρατηγὸς δὲ τὸ τετρα-
8 πλοῦν. Καὶ οἱ στρατιῶται ἄσμενοί τε ἤκουσαν καὶ εὐθὺς
ἀνίσταταί τις τῶν Ἀρκάδων τοῦ Ξενοφῶντος κατηγορήσων.
Παρῆν δὲ καὶ Σεύθης, βουλόμενος εἰδέναι τί πραχθήσεται,
καὶ ἐν ἐπηκόῳ εἱστήκει ἔχων τὸν ἑρμηνέα· συνίει δὲ καὶ αὐ-
9 τὸς Ἑλληνιστὶ τὰ πλεῖστα. Ἔνθα δὴ λέγει ὁ Ἀρκάς·
Ἀλλ' ἡμεῖς μέν, ὦ Λακεδαιμόνιοι, καὶ πάλαι ἂν ἦμεν
παρ' ὑμῖν, εἰ μὴ Ξενοφῶν ἡμᾶς δεῦρο πείσας ἀπήγαγεν,
ἔνθα δὴ ἡμεῖς μὲν τὸν δεινὸν χειμῶνα στρατευόμενοι καὶ
νύκτα καὶ ἡμέραν οὐδὲν πεπάμεθα· ὁ δὲ τοὺς ἡμετέρους πό-
νους ἔχει· καὶ Σεύθης ἰδίᾳ μὲν ἐκεῖνον πεπλούτικεν, ἡμᾶς
10 δὲ ἀποστερεῖ τὸν μισθόν· ὥστε ὅ γε πρῶτος λέγων ἐγὼ μέν,
ἔφη, εἰ τοῦτον ἴδοιμι καταλευσθέντα καὶ δόντα δίκην ὧν
ἡμᾶς περιεῖλκε, καὶ τὸν μισθὸν ἂν μοι δοκῶ ἔχειν καὶ οὐ-
δὲν ἂν ἔτι τοῖς πεπονημένοις ἄχθεσθαι. Μετὰ τοῦτον ἄλλος

---

strichen. Gr. 47, 21. Thuk. 1, 136: *χρείας τινὸς ἐναντιωθῆναι* — *προσέχειν τινί* sich an Jemand kehren. vgl. zu 5, 6, 22.

§ 6. *μέν.* zu 2, 1, 6.

§ 8. *ἐπηκόῳ.* zu 2, 5, 38. — *τόν* den er gew. hatte vgl. § 43.

§ 9. *ἡμεῖς μέν.* Der Gegensatz liegt in *εἰ μὴ Ξενοφῶν.* — *καὶ πάλαι* schon längst. Gr. 69, 32 A. 18. — *ἂν ἦμεν.* zu 2, 1, 4. — *πεπάμεθα.* Eig. ein poetisches Wort, das jedoch Xen. öfter hat. Andre *πεπαύμεθα* vgl. zu 4, 2, 4, dessen Unzulässigkeit auch die Stellung der folgenden Worte zeigt. vgl. § 41, wo mit Beziehung auf diesen Vorwurf gesprochen wird. — *τοὺς ἡμετέρους πόνους* das durch unsre Anstrengungen Erworbene vgl. § 41.

§ 10. *ὅ γε πρ. λ. ἐ.* wenigstens ich der zuerst sprechende. — *ὧν.* zu 1, 3, 10; über den Ac. *ἅ* (in *ὧν*) Gr. 46, 5 A. 9. — *περιέλκειν* umher schleppen. — *τοῖς π.* Gr. 48, 15 A. 6.

ἀνέστη ὁμοίως καὶ ἄλλος. Ἐκ δὲ τούτου Ξενοφῶν ἔλεξεν
ὧδε.

Ἀλλὰ πάντα μὲν ἄρα ἄνθρωπον ὄντα προςδοκᾶν δεῖ, 11
ὁπότε γε καὶ ἐγὼ νυνὶ ὑφ' ὑμῶν αἰτίας ἔχω ἐν ᾧ πλείστην
προθυμίαν ἐμαυτῷ γε δή μοι δοκῶ συνειδέναι περὶ ὑμᾶς
παρεσχημένος. Ἀπετραπόμην μέν γε ἤδη οἴκαδε ὡρμημένος,
οὐ μὰ τὸν Δία οὔ τι πυνθανόμενος ὑμᾶς εὖ πράττειν, ἀλλὰ
μᾶλλον ἀκούων ἐν ἀπόροις εἶναι, ὡς ὠφελήσων, εἴ τι δυ-
ναίμην. Ἐπεὶ δὲ ἦλθον, Σεύθου τουτουὶ πολλοὺς ἀγγέλους 12
πρὸς ἐμὲ πέμποντος καὶ πολλὰ ὑπισχνουμένου ἐμοί, εἰ πεί-
σαιμι ὑμᾶς πρὸς αὐτὸν ἐλθεῖν, τοῦτο μὲν οὐκ ἐπεχείρησα
ποιεῖν, ὡς αὐτοὶ ὑμεῖς ἐπίστασθε, ἦγον δὲ ὅθεν ᾤόμην τά-
χιστ' ἂν ὑμᾶς εἰς τὴν Ἀσίαν διαβῆναι. Ταῦτα γὰρ καὶ βέλ-
τιστα ἐνόμιζον ὑμῖν εἶναι καὶ ὑμᾶς ᾔδειν βουλομένους. Ἐπεὶ 13
δ' Ἀρίσταρχος ἐλθὼν σὺν τριήρεσιν ἐκώλυε διαπλεῖν ἡμᾶς,
ἐκ τούτου, ὅπερ εἰκὸς δήπου ἦν, συνέλεξα ὑμᾶς, ὅπως βου-
λευσαίμεθα ὅ,τι χρὴ ποιεῖν. Οὔκουν ὑμεῖς ἀκούοντες μὲν 14
Ἀριστάρχου ἐπιτάττοντος ὑμῖν εἰς Χεῤῥόνησον πορεύεσθαι,
ἀκούοντες δὲ Σεύθου πείθοντος ἑαυτῷ συστρατεύεσθαι, πάν-
τες μὲν ἐλέγετε σὺν Σεύθῃ ἰέναι, πάντες δ' ἐψηφίσασθε
ταῦτα; Εἴ τι οὖν ἐγὼ ἐνταῦθα ἠδίκησα, ἀγαγὼν ὑμᾶς ἔνθα
πᾶσιν ἐδόκει, εἴπατε.

Ἐπεί γε μὴν ψεύδεσθαι ἤρξατο Σεύθης περὶ τοῦ μι- 15
σθοῦ, εἰ μὲν ἐπαινῶ αὐτόν, δικαίως ἄν με καὶ αἰτιῷσθε καὶ
μισοῖτε· εἰ δὲ πρόσθεν αὐτῷ πάντων μάλιστα φίλος ὢν νῦν
πάντων διαφορώτατός εἰμι, πῶς ἂν ἔτι δικαίως, ὑμᾶς αἱ-
ρούμενος ἀντὶ Σεύθου, ὑφ' ὑμῶν αἰτίαν ἔχοιμι περὶ ὧν
πρὸς τοῦτον διαφέρομαι; Ἀλλ' εἴποιτε ἂν ὅτι ἔξεστι καὶ τὰ 16

---

§ 11. πάντα jede Art von Schicksal. Lys. 6, 3: ἐλπίσαι χρὴ πάντα ἄνθρωπον ὄντα καὶ ἑαυτῷ καὶ ἑτέρῳ ἔσεσθαι. -- μέν. zu 1, 7, 6. — μοι δοκῶ. zu 1, 7, 4. — παρεσχημένος. Gr. 56, 7 A. 6. — οὐ. Gr. 67, 11 A. 3.

§ 12. ὅθεν. zu 1, 3, 17; über die Sache 7, 2, 10 ff.

§ 13. ὅπερ — ἦν gehört zum Folgenden. zu 1, 6, 7.

§ 15. εἰ ἐπαινῶ. Gr. 65, 5 A. 6. — ὑφ' ὑμῶν. Gr. 52, 3 A. 3. — περὶ ὧν für τούτων περὶ ὧν. Gr. 51, 13 A. 7 vgl. Mem. 1, 2, 27: πῶς ἂν δικαίως τῆς οὐκ ἐνούσης αὐτῷ κακίας αἰτίαν ἔχοι. — πρός. Gr. 68, 39 A. 4.

ὑμέτερα ἔχοντα παρὰ Σεύθου τεχνάζειν. Οὔκουν δῆλον τοῦτό
γε ὅτι, εἴπερ ἐμοὶ ἐτέλει τι Σεύθης, οὐχ οὕτως ἐτέλει δή-
που ὡς ὧν τε ἐμοὶ δοίη στέροιτο καὶ ἄλλα ὑμῖν ἀποτίσειεν;
Ἀλλ' οἶμαι, εἰ ἐδίδου, ἐπὶ τούτῳ ἂν ἐδίδου ὅπως ἐμοὶ δοὺς
17 μεῖον μὴ ἀποδοίη ὑμῖν τὸ πλεῖον. Εἰ τοίνυν οὕτως ἔχειν
οἴεσθε, ἔξεστιν ὑμῖν αὐτίκα μάλα ματαίαν ταύτην τὴν πρᾶ-
ξιν ἀμφοτέροις ἡμῖν ποιῆσαι, ἐὰν πράττητε αὐτὸν τὰ χρή-
ματα. Δῆλον γὰρ ὅτι Σεύθης, εἰ ἔχω τι παρ' αὐτοῦ, ἀπαι-
τήσει με, καὶ ἀπαιτήσει μέντοι δικαίως, ἐὰν μὴ βεβαιῶ τὴν
18 πρᾶξιν αὐτῷ ἐφ' ᾗ ἐδωροδόκουν. Ἀλλὰ πολλοῦ μοι δοκῶ
δεῖν τὰ ὑμέτερα ἔχειν· ὀμνύω γὰρ ὑμῖν θεοὺς ἅπαντας καὶ
πάσας μηδ' ἃ ἐμοὶ ἰδίᾳ ὑπέσχετο Σεύθης ἔχειν· πάρεστι δὲ
19 καὶ αὐτὸς καὶ ἀκούων σύνοιδέ μοι εἰ ἐπιορκῶ. Ἵνα δὲ μᾶλ-
λον θαυμάσητε, συνεπόμνυμι μηδὲ ἃ οἱ ἄλλοι στρατηγοὶ
ἔλαβον εἰληφέναι, μὴ τοίνυν μηδὲ ὅσα τῶν λοχαγῶν ἔνιοι.
20 Καὶ τί δὴ ταῦτ' ἐποίουν; Ὤιμην, ὦ ἄνδρες, ὅσῳ μᾶλλον
συμφέροιμι τούτῳ τὴν τότε πενίαν, τοσούτῳ μᾶλλον αὐτὸν
φίλον μοι ἔσεσθαι ὁπότε δυνασθείη. Ἐγὼ δὲ ἅμα τε ὁρῶ
αὐτὸν εὖ πράττοντα καὶ γιγνώσκω δὴ αὐτοῦ τὴν γνώμην.
21 Εἴποι δή τις ἄν, οὔκουν αἰσχύνῃ οὕτω μωρῶς ἐξαπα-
τώμενος; Ναὶ μὰ Δία ᾐσχυνόμην μέντοι, εἰ ὑπὸ πολεμίου
γε ὄντος ἐξηπατήθην· φίλῳ δὲ ὄντι ἐξαπατᾶν αἴσχιόν μοι
22 δοκεῖ εἶναι ἢ ἐξαπατᾶσθαι. Ἐπεί, εἴ γε πρὸς φίλους ἐστὶ
φυλακή, πᾶσαν οἶδα ὑμᾶς διαφυλαξαμένους ὡς μὴ παρα-
σχεῖν τούτῳ πρόφασιν δικαίαν μὴ ἀποδιδόναι ὑμῖν ἃ ὑπέ-

---

§ 16. *ἔχοντα* erg. *ἐμέ*. zu 2, 1, 12. — *ἐπί*. Gr. 68, 41 A. 7. — *ἂν* würde man nicht vermissen; doch vgl. Gr. 54, 10 A. 1. — *τὸ πλεῖον*. Gr. 50, 2 A. 8.

§ 17. *πράττητε*. Gr. 52, 10 A. 6. — *αὐτόν*. Gr. 46, 15. — *καὶ — μέντοι* zu 1, 8, 20 — *βεβαιῶ*, *ἐμπεδῶ*, gewähre. Kyr. 8, 8, 2: *πρότερον βασιλεὺς καὶ οἱ ὑπ' αὐτῷ καὶ τοῖς τὰ ἔσχατα πεποιηκόσιν εἴτε ὅρκους ὀμόσαιεν ἠμπέδουν, εἴτε δεξιὰς δοῖεν ἐβεβαίουν.*

§ 18. *πολλοῦ δέω*. zu 1, 5, 14. — *μηδέ*. Gr. 67, 7 A. 4.

§ 19. *μὴ τοίνυν μηδέ* ja nicht einmal; doch sind diese Partikeln so verbunden sonst schwerlich nachweislich.

§ 20. *δυνασθείη* fähig geworden wäre. Gr. 53, 5 A. 2.

§ 21. *ἐξαπατώμενος*. Gr. 56, 6 A. 4. u. 5. — *ᾐσχυνόμην* würde mich schämen. Gr. 53, 2 A. 7 vgl. 7, 7, 40. — *μέντοι* freilich. Gr. 64, 5 A. 4

§ 22. *εἴγε — φυλακή* wenigstens wenn es gegen Freunde

σχετο· οὔτε γὰρ ἠδικήσαμεν τοῦτον οὐδὲν οὔτε κατεβλακεύ-
σαμεν τὰ τούτου οὔτε μὴν κατεδειλιάσαμεν οὐδὲν ἐφ' ὅ,τι
ἡμᾶς οὗτος παρεκάλεσεν. Ἀλλά, φαίητε ἄν, ἔδει τὰ ἐνέχυρα 23
τότε λαβεῖν, ὡς μηδ' εἰ ἐβούλετο ἐδύνατο ἂν ταῦτα ἐξαπα-
τᾶν. Πρὸς ταῦτα δὲ ἀκούσατε ἃ ἐγὼ οὐκ ἄν ποτε εἶπον
τούτου ἐναντίον, εἰ μή μοι παντάπασιν ἀγνώμονες ἐδοκεῖτε
εἶναι ἢ λίαν εἰς ἐμὲ ἀχάριστοι. Ἀναμνήσθητε γὰρ ἐν ποίοις 24
τισὶν ὄντες πράγμασιν ἐτυγχάνετε, ἐξ ὧν ὑμᾶς ἐγὼ ἀνήγα-
γον πρὸς Σεύθην. Οὐκ εἰς μὲν Πέρινθον, εἰ προςίητε τῇ
πόλει, Ἀρίσταρχος ὑμᾶς ὁ Λακεδαιμόνιος οὐκ εἴα εἰςιέναι
ἀποκλείσας τὰς πύλας; ὑπαίθριοι δ' ἔξω ἐστρατοπεδεύετε;
μέσος δὲ χειμὼν ἦν; ἀγορᾷ δὲ ἐχρῆσθε, σπάνια μὲν ὁρῶντες
τὰ ὤνια, σπάνια δ' ἔχοντες ὅτων ὠνήσεσθε; Ἀνάγκη δὲ ἦν 25
μένειν ἐπὶ Θρᾴκης· τριήρεις γὰρ ἐφορμοῦσαι ἐκώλυον δια-
πλεῖν· εἰ δὲ μένοι τις, ἐν πολεμίᾳ εἶναι· ἔνθα πολλοὶ μὲν
ἱππεῖς ἦσαν ἐναντίοι, πολλοὶ δὲ πελτασταί. Ἡμῖν δὲ ὁπλι- 26
τικὸν μὲν ἦν ᾧ ἀθρόοι μὲν ἰόντες ἐπὶ τὰς κώμας ἴσως ἂν
ἐδυνάμεθα σῖτον λαμβάνειν οὐδέν τι ἄφθονον, ὅτῳ δὲ διώ-
κοντες ἂν ἢ ἀνδράποδα ἢ πρόβατα κατελαμβάνομεν οὐκ ἦν
ἡμῖν· οὔτε γὰρ ἱππικὸν οὔτε πελταστικὸν ἔτι ἐγὼ συνεστηκὸς
κατέλαβον παρ' ὑμῖν.

Εἰ οὖν ἐν τοιαύτῃ ἀνάγκῃ ὄντων ὑμῶν μηδ' ὁντιναοῦν 27
μισθὸν προςαιτήσας Σεύθην σύμμαχον ὑμῖν προςέλαβον,
ἔχοντα καὶ ἱππέας καὶ πελταστάς, ὧν ὑμεῖς προςεδεῖσθε, ἦ

---

ein Schutzmittel gibt. — οὔτε μήν neque vero. Symp. 1, 15: οὔτε ἔγωγε σπουδάσαι ἂν δυναίμην οὔτε μὴν ὡς ἀντικληθησόμενος καλεῖ μέ τις.

§ 23. τὰ ἐνέχυρα die zu dem angegebenen Zwecke erforderlichen Sicherheitspfänder. Gr. 50, 2 A. 4. — ὡς. Gr. 65, 3 A. 4. — μηδ' εἰ. zu 1, 6, 8. — ταῦτα. zu 5, 7, 5. — πρός. zu 1, 6, 9. — τούτου. Gr. 48, 13 A. 4. — ἀγνώμονες unbillig, wie § 38 vgl. zu 2, 5, 6.

§ 24. πράγμασιν. zu 2, 1, 16. — οὐκ. zu 3, 1, 29. — προςίητε. Andere προςίοιτε; doch vgl. zu 3, 1, 36. Erwähnt ist die Sache früher nicht. — ὑπαίθριοι. Gr. 57, 5 A. 4. — ὅτων ὠνήσεσθε. zu 3, 1, 20.

§ 25. ἐπί an der Grenze von. Gr 68, 40 A. 2.

§ 26. ὅτῳ bezieht sich auf ein in οὐκ ἦν enthaltenes τὶ (zu 5, 8, 12): wir hatten keine Truppen mit denen wir zc. Gr. 43, 4 A. 17. — συνεστηκός bestehend, der Auflösung entgegengesetzt. Dem. 8, 46: τὸ συνεστηκὸς τοῦτο συμμενεῖ στράτευμα.

§ 27. μηδ' ὁντιναοῦν. Gr. 51, 15 A. 3. — ἦ. Gr. 69, 28 A. 2.

28 κακῶς ἂν ἐδόκουν ὑμῖν βεβουλεῦσθαι [πρὸ ὑμῶν]; Τούτων
γὰρ δήπου κοινωνήσαντες καὶ σῖτον ἀφθονώτερον ἐν ταῖς
κώμαις εὑρίσκετε διὰ τὸ ἀναγκάζεσθαι τοὺς Θρᾷκας κατὰ
σπουδὴν μᾶλλον φεύγειν καὶ προβάτων καὶ ἀνδραπόδων
29 μετέσχετε. Καὶ πολέμιον οὐκέτι οὐδένα ἑωρῶμεν ἐπειδὴ τὸ
ἱππικὸν ἡμῖν προςεγένετο· τέως δὲ θαῤῥαλέως ἡμῖν ἐφεί-
ποντο οἱ πολέμιοι καὶ ἱππικῷ καὶ πελταστικῷ, κωλύοντες
μηδαμῇ κατ' ὀλίγους ἀποσκεδαννυμένους τὰ ἐπιτήδεια ἀφθο-
30 νώτερα ἡμᾶς πορίζεσθαι. Εἰ δὲ δὴ ὁ συμπαρέχων ὑμῖν
ταύτην τὴν ἀσφάλειαν μὴ πάνυ πολὺν μισθὸν προςετέλει τῆς
ἀσφαλείας, τοῦτο δὴ τὸ πάθημα τὸ σχέτλιον καὶ διὰ τοῦτο
31 οὐδαμῇ οἴεσθε χρῆναι ζῶντα ἐμὲ ἀνεῖναι; Νῦν δὲ δὴ πῶς
ἀπέρχεσθε; οὐ διαχειμάσαντες μὲν ἐν ἀφθόνοις τοῖς ἐπιτη-
δείοις, περιττὸν δ' ἔχοντες [τοῦτο] εἴ τι ἐλάβετε παρὰ Σεύ-
θου; Τὰ γὰρ τῶν πολεμίων ἐδαπανᾶτε. Καὶ ταῦτα πράτ-
τοντες οὔτε ἄνδρας ἐπείδετε ὑμῶν αὐτῶν ἀποθανόντας οὔτε
32 ζῶντας ἀπεβάλετε. Εἰ δέ τι καλὸν προς τοὺς ἐν τῇ Ἀσίᾳ
βαρβάρους ἐπέπρακτο ὑμῖν, οὐ καὶ ἐκεῖνο σῶν ἔχετε καὶ
πρὸς ἐκείνοις νῦν ἄλλην εὔκλειαν προςειλήφατε καὶ τοὺς ἐν
τῇ Εὐρώπῃ Θρᾷκας ἐφ' οὓς ἐστρατεύσασθε κρατήσαντες;
Ἐγὼ μὲν ὑμᾶς φημὶ δικαίως ἂν ὧν ἐμοὶ χαλεπαίνετε, τού-
των τοῖς θεοῖς χάριν εἰδέναι ὡς ἀγαθῶν.
33 Καὶ τὰ μὲν δὴ ὑμέτερα τοιαῦτα. Ἄγετε δὲ πρὸς θεῶν
καὶ τὰ ἐμὰ σκέψασθε ὡς ἔχει. Ἐγὼ γὰρ ὅτε μὲν πρότερον

— πρὸ ὑμῶν ist wohl Erklärung zu ὑμῖν, was mit ἐδόκουν nicht verbunden werden kann, da die Soldaten wirklich dies Verdienst nicht anerkannten. vgl. Thuk. 1, 43: τὰ προςήκοντά τε δράσετε καὶ τὰ ἄριστα βουλεύσεσθε ὑμῖν αὐτοῖς.

§ 28. τούτων κοινωνήσαντες des von diesen Truppengattungen zu ziehenden Nutzens theilhaftig geworden. Gr. 47, 15. — διὰ τό. Gr. 50, 6 A. 2. — μᾶλλον mehr als ohne dies. Gr. 49, 6.

§ 29. μηδαμῇ. Gr. 67, 12 A. 3. — κατ' ὀ. zu 1, 8, 9.

§ 30. ἀσφαλείας. zu 5, 6, 31. — ἀνεῖναι frei lassen. Lys. 13, 93: οὔτε ὅσιον οὔτε νόμιμον ὑμῖν ἐστιν ἀνεῖναι Ἀγόρατον τουτονί. Eine Handschrift hat ἐᾶν εἶναι.

§ 31. οὐ erg. ἀπέρχεσθε. — ἐν. zu 3, 2, 25. — τοῖς. Gr. 50, 11 A. 2. — ταῦτα πράττοντες. zu 6, 2, 8.

§ 32. εἰ δέ τι — ὑμῖν bezeichnet den Ruhm. — ἐκείνοις wegen des collectiven εἴ τι. zu 1, 4, 8. — ὧν. Gr. 47, 7 A. 6.

§ 33. τὰ ὑμέτερα. zu 1, 3, 9. — ὅτε μέν. Dem entspricht νῦν δέ

ἀπῆρα οἴκαδε, ἔχων μὲν ἔπαινον πολὺν πρὸς ὑμῶν ἀπεπορευόμην, ἔχων δὲ δι' ὑμᾶς καὶ ὑπὸ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων εὔκλειαν. Ἐπιστευόμην δὲ ὑπὸ Λακεδαιμονίων· οὐ γὰρ ἂν με ἔπεμπον πάλιν πρὸς ὑμᾶς. Νῦν δὲ ἀπέρχομαι πρὸς μὲν 34
Λακεδαιμονίους ὑφ' ὑμῶν διαβεβλημένος, Σεύθῃ δὲ ἀπηχθημένος ὑπὲρ ὑμῶν, ὃν ἤλπισ' ἂν εὖ ποιήσας μεθ' ὑμῶν ἀποστροφὴν καὶ ἐμοὶ καλὴν καὶ παισίν, εἰ γένοιντο, καταθήσεσθαι. Ὑμεῖς δ', ὑπὲρ ὧν ἐγὼ ἀπήχθημαί τε πλεῖστα 35
καὶ ταῦτα πολὺ κρείττοσιν ἐμαυτοῦ, πραγματευόμενός τε οὐδὲ νῦν πω πέπαυμαι ὅ,τι δύναμαι ἀγαθὸν ὑμῖν, τοιαύτην ἔχετε γνώμην περὶ ἐμοῦ. Ἀλλ' ἔχετε μέν με οὔτε φεύγοντα λα- 36
βόντες οὔτε ἀποδιδράσκοντα· ἢν δὲ ποιήσητε ἃ λέγετε, ἴστε ὅτι ἄνδρα κατακανόντες ἔσεσθε πολλὰ μὲν δὴ πρὸ ὑμῶν ἀγρυπνήσαντα, πολλὰ δὲ σὺν ὑμῖν πονήσαντα καὶ κινδυνεύσαντα καὶ ἐν τῷ μέρει καὶ παρὰ τὸ μέρος, θεῶν δ' ἵλεων ὄντων καὶ τρόπαια βαρβάρων πολλὰ δὴ σὺν ὑμῖν στησάμενον, ὅπως δέ γε τῶν Ἑλλήνων μηδενὶ πολέμιοι γένοισθε, πᾶν ὅσον ἐγὼ ἐδυνάμην πρὸς ὑμᾶς διατεινάμενον. Καὶ γὰρ 37
οὖν νῦν ὑμῖν ἔξεστιν ἀνεπιλήπτως πορεύεσθαι ὅπῃ ἂν ἕλησθε καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλατταν. Ὑμεῖς δέ, ὅτι πολλὴ ὑμῖν

---

§ 34. — ἀπῆρα aufbrach, wie Dem. 33, 33 vgl. 32, 5. — ὑπό, Gr. 52, 3 A. 3. Her. 8, 94: τούτους τοιαύτη φάτις ἔχει ὑπὸ Ἀθηναίων. — γὰρ ἂν denn sonst. Gr. 54, 12 A. 9. Her. 1, 124: σὲ θεοὶ ἐπορέωσιν· οὐ γὰρ ἄν κοτε ἐς τοσοῦτον τύχης ἀπίκευ.

§ 34. ἂν gehört zu καταθήσεσθαι. zu 2, 3, 18. Anders Schäfer Dem. 4 p. 644. — ἀποστροφήν. zu 2, 4, 22.

§ 35. πλεῖστα. Gr. 46, 5 A. 4. — καὶ ταῦτα. Gr. 51, 7 A. 14.

§ 36. κατακανόντες ἔσεσθε. Gr. 53, 9 A. 1. — ἐν τῷ μέρει wenn an mir die Reihe, wenn es meine Pflicht war. vgl. zu 3, 4, 23. — βαρβάρων über die B., wegen Besiegung der B. Gr. 47, 7 A. 3. — δή. Gr. 69, 17 A. 2. — στησάμενον. Das Med. wäre anmaßend, wenn nicht σὺν ὑμῖν hinzugefügt wäre. Gr. 52, 10 A. 6. — ἐγὼ ἐδυνάμην für ἐδύνατο. vgl. zu 7, 7, 23 u. Lobeck zu So. Aj. p. 263. — πρὸς ὑμᾶς gegen Euch. Man s. z. B. 6, 4, 11 ff., 7, 1, 18 ff. — διατείνεσθαι sich anstrengen; über den Ac. πᾶν Gr. 46, 5 A. 9.

§ 37. καὶ γὰρ οὖν. zu 1, 9, 8. — ὑμεῖς, als ob folgen sollte: καιρὸν νομίζετε εἶναι. vgl. zu 3, 1, 17 u. zu 4, 2, 12. — ὅτι weil, sarkastisch, indem so die Sache noch empörender scheint als wenn ὅτε stände, das freilich zu νῦν δή mehr stimmen würde. Doch darf bei einer

εὐπορία φαίνεται καὶ πλέετε ἔνθα δὴ ἐπιθυμεῖτε πάλαι,
δέονται δὲ ὑμῶν οἱ τὸ μέγιστον δυνάμενοι, μισθὸς δὲ φαί-
νεται, ἡγεμόνες δὲ ἥκουσι Λακεδαιμόνιοι οἱ κράτιστοι νομι-
ζόμενοι εἶναι, νῦν δὴ καιρὸς δοκεῖ ὑμῖν εἶναι ὡς τάχιστα
38 ἐμὲ κατακανεῖν. Οὐ μὴν ὅτε γε ἐν τοῖς ἀπόροις ἦμεν, ὦ
πάντων μνημονικώτατοι· ἀλλὰ καὶ πατέρα ἐμὲ ἐκαλεῖτε καὶ
ἀεὶ ὡς εὐεργέτου μεμνῆσθαι ὑπισχνεῖσθε. Οὐ μέντοι ἀ-
γνώμονες οὐδὲ οὗτοί εἰσιν οἱ νῦν ἥκοντες ἐφ' ὑμᾶς· ὥςτε, ὡς
ἐγὼ οἶμαι, οὐδὲ τούτοις δοκεῖτε βελτίονες εἶναι τοιοῦτοι ὄν-
τες περὶ ἐμέ. Ταῦτ' εἰπὼν ἐπαύσατο.
39 Χαρμῖνος δὲ ὁ Λακεδαιμόνιος ἀναστὰς εἶπεν οὑτωσί.
Ἀλλ' ἐμοὶ μέντοι, ὦ ἄνδρες, οὐ δικαίως γε δοκεῖτε τῷ ἀν-
δρὶ τούτῳ χαλεπαίνειν· ἔχω γὰρ καὶ αὐτὸς αὐτῷ μαρτυρῆσαι.
Σεύθης γὰρ ἐρωτῶντος ἐμοῦ καὶ Πολυνίκου περὶ Ξενοφῶν-
τος τίς ἀνὴρ εἴη, ἄλλο μὲν οὐδὲν εἶχε μέμψασθαι, ἄγαν δὲ
φιλοστρατιώτην ἔφη αὐτὸν εἶναι· διὸ καὶ χεῖρον αὐτῷ εἶναι
40 πρός ἡμῶν τε τῶν Λακεδαιμονίων καὶ πρὸς αὐτοῦ. Ἀνα-
στὰς ἐπὶ τούτῳ Εὐρύλοχος Λουσιάτης Ἀρκὰς εἶπε· Δοκεῖ δέ
μοι, ὦ ἄνδρες Λακεδαιμόνιοι, τοῦτο ὑμᾶς πρῶτον ἡμῶν
στρατηγῆσαι, παρὰ Σεύθου ἡμῖν τὸν μισθὸν ἀναπρᾶξαι ἢ
41 ἑκόντος ἢ ἄκοντος, καὶ μὴ πρότερον ἡμᾶς ἀπαγαγεῖν. Πολυ-
κράτης δὲ Ἀθηναῖος εἶπεν ἀναστὰς ὑπὲρ Ξενοφῶντος· Ὁρῶ
γε μήν, ἔφη, ὦ ἄνδρες, καὶ Ἡρακλείδην ἐνταῦθα παρόντα,
ὃς παραλαβὼν τὰ χρήματα ἃ ἡμεῖς ἐπονήσαμεν, ταῦτα ἀπο-

Anakoluthie eine solche Uebereinstimmung nicht gesucht werden. — *πλέετε.* Gr. 32, 3 A. 1. — *ἐπιθυμεῖτε.* zu 4, 8, 14. — *τό* gibt dem Superlativ die Bedeutung des höchsten Grades; ohne Artikel heißt *μέγιστον δύνασθαι* nur sehr mächtig sein. — *οἱ.* Gr. 50, 12 A. 1.

§ 38. *οὐ μήν* erg. *οὕτως ἐδόκει ὑμῖν.* — *μεμνῆσθαι.* zu 1, 7, 5 vgl. 7, 7, 31. — *οὗτοι,* Charminos und Polynikos. — *οἱ.* Gr. 50, 11 A. 21 — *βελτίονες,* als wenn ihr Euch nicht so undankbar zeigtet. Gr. 49, 6.

§ 39, *οὑτωσί.* Gr. 51, 7 A. 3. — *μαρτυρῆσαι.* Gr. 55, 3 A. 3 — *χεῖρον.* zu § 4. — *πρός* von Seiten. Gr. 68, 37 A. 1.

§ 40. *ἀναστάς.* zu 5, 6, 25. — *δέ* als Gegensatz zu den Reden Anderer. vgl. zu 4, 6, 10. — *τοῦτο.* Gr. 46, 5 A. 9. Her. 9, 107: *τοιαῦτα στρατηγεῖν.* — *ἀναπρᾶξαι.* Gr. 57, 10 A. 8.

§ 41. *ὑπὲρ Ξ.* ist wohl mit *ἀναστάς* zu verbinden: er stand für X. auf, was er dadurch bewies daß er von diesem die Schuld auf den Herakleides wälzte. — *χρήματα* Güter, Beute. — *ἐπονήσαμεν* durch

δόμενος οὔτε Σεύθῃ ἀπέδωκεν οὔτε ἡμῖν τὰ γενόμενα,
ἀλλ' αὐτὸς κλέψας πέπαται. Ἢν οὖν σωφρονῶμεν, ἑξόμεθα
αὐτοῦ· οὐ γὰρ δὴ οὗτός γε, ἔφη, Θρᾷξ ἐστιν, ἀλλ' Ἕλλην
ὢν Ἕλληνας ἀδικεῖ.

Ταῦτα ἀκούσας ὁ Ἡρακλείδης μᾶλλον ἐξεπλάγη· καὶ 42
προσελθὼν τῷ Σεύθῃ λέγει· Ἡμεῖς ἢν σωφρονῶμεν ἄπιμεν
ἐντεῦθεν ἐκ τῆς τούτων ἐπικρατείας. Καὶ ἀναβάντες ἐπὶ τοὺς
ἵππους ᾤχοντο ἀπελαύνοντες εἰς τὸ ἑαυτῶν στρατόπεδον. Καὶ 43
ἐντεῦθεν Σεύθης πέμπει Ἀβροζέλμην τὸν ἑαυτοῦ ἑρμηνέα
πρὸς Ξενοφῶντα καὶ κελεύει αὐτὸν καταμεῖναι παρ' ἑαυτῷ
ἔχοντα χιλίους ὁπλίτας· καὶ ὑπισχνεῖται αὐτῷ ἀποδώσειν τά
τε χωρία τὰ ἐπὶ θαλάττῃ καὶ τὰ ἄλλα ἃ ὑπέσχετο. Καὶ ἐν
ἀποῤῥήτῳ ποιησάμενος λέγει ὅτι ἀκήκοε Πολυνίκου ὡς, εἰ
ὑποχείριος ἔσται Λακεδαιμονίοις, σαφῶς ἀποθανοῖτο ὑπὸ
Θίβρωνος. Ἐπέστελλον δὲ ταῦτα καὶ ἄλλοι πολλοὶ [ξένοι] 44
τῷ Ξενοφῶντι ὡς διαβεβλημένος εἴη καὶ φυλάττεσθαι δέοι.
Ὁ δὲ ἀκούων ταῦτα δύο ἱερεῖα λαβὼν ἐθύετο τῷ Διὶ τῷ
βασιλεῖ πότερά οἱ λῷον καὶ ἄμεινον εἴη μένειν παρὰ Σεύθῃ
ἐφ' οἷς Σεύθης λέγει ἢ ἀπιέναι σὺν τῷ στρατεύματι. Ἀναι-
ρεῖ δὲ αὐτῷ ἀπιέναι.

ζ΄. Ἐντεῦθεν Σεύθης μὲν ἀπεστρατοπεδεύσατο προσω- 1
τέρω· οἱ δὲ Ἕλληνες ἐσκήνησαν εἰς κώμας ὅθεν ἔμελλον πλεῖ-
στα ἐπισιτισάμενοι ἐπὶ θάλατταν ἥξειν. Αἱ δὲ κῶμαι αὗ-
ται ἦσαν δεδομέναι ὑπὸ Σεύθου Μηδοσάδῃ. Ὁρῶν οὖν ὁ 2
Μηδοσάδης δαπανώμενα τὰ ἑαυτοῦ ἐν ταῖς κώμαις ὑπὸ τῶν
Ἑλλήνων χαλεπῶς ἔφερε· καὶ λαβὼν ἄνδρα Ὀδρύσην δυνα-
τώτατον τῶν ἄνωθεν καταβεβηκότων καὶ ἱππέας ὅσον πεντή-
κοντα ἔρχεται καὶ προκαλεῖται Ξενοφῶντα ἐκ τοῦ Ἑλληνικοῦ
στρατεύματος. Καὶ ὃς λαβών τινας τῶν λοχαγῶν καὶ ἄλλους
τινὰς τῶν ἐπιτηδείων προσέρχεται. Ἔνθα δὴ λέγει ὁ Μηδο- 3
σάδης· Ἀδικεῖτε, ὦ Ξενοφῶν, τὰς ἡμετέρας κώμας πορθοῦν-

Anstrengung verschafften. — *τὰ γενόμενα* den Ertrag. zu 5, 3, 4. — *ἑξόμεθα αὐτοῦ* werden wir uns an ihn halten.

§ 43. *ἐν ἀποῤῥήτῳ ποιεῖσθαι* geheim zu halten heißen, wie *ἀπόῤῥητα ποιεῖσθαι* Her. 9, 45. 94. — *ὑπό.* Gr. 52, 3 A. 1.

§ 44. *τῷ Διί.* Gr. 50, 7 A. 10. — *ἐφ' οἷς* unter den Bedingungen, Vorschlägen die. Gr. 68, 41 A. 8. — *λέγει.* zu 1, 2, 21. — *ἀναιρεῖν* steht sonst vor Orakelsprüchen. — *ἀπιέναι.* zu 3, 1, 6.

τες. Προλέγομεν οὖν ὑμῖν, ἐγώ τε ὑπὲρ Σεύθου καὶ ὅδε ὁ
ἀνὴρ παρὰ Μηδόκου ἥκων τοῦ ἄνω βασιλέως, ἀπιέναι ἐκ
τῆς χώρας· εἰ δὲ μή, οὐκ ἐπιτρέψομεν ὑμῖν, ἀλλ' ἐὰν
ποιῆτε κακῶς τὴν ἡμετέραν χώραν, ὡς πολεμίους ἀλεξόμεθα.
4 Ὁ δὲ Ξενοφῶν ἀκούσας ταῦτα εἶπεν· Ἀλλὰ σοὶ μὲν
τοιαῦτα λέγοντι καὶ ἀποκρίνασθαι χαλεπόν· τοῦδε δ' ἕνεκα
τοῦ νεανίσκου λέξω, ἵν' εἰδῇ οἷοί τε ὑμεῖς ἐστε καὶ οἷοι
5 ἡμεῖς. Ἡμεῖς μὲν γάρ, ἔφη, πρὶν φίλοι γενέσθαι ὑμῖν,
ἐπορευόμεθα διὰ ταύτης τῆς χώρας ὅποι ἐβουλόμεθα, ἣν μὲν
ἐθέλοιμεν πορθοῦντες, ἣν δ' ἐθέλοιμεν [κατα]καίοντες· καὶ
6 σὺ ὁπότε πρὸς ἡμᾶς ἦλθες πρεσβεύων, ηὐλίζου παρ' ἡμῖν
οὐδένα φοβούμενος τῶν πολεμίων· ὑμεῖς δὲ οὐκ ᾖτε εἰς
τήνδε τὴν χώραν, ἤ, εἴ ποτε ἔλθοιτε, ὡς ἐν κρειττόνων χώρᾳ
7 ηὐλίζεσθε ἐγκεχαλινωμένοις τοῖς ἵπποις. Ἐπεὶ δὲ ἡμῖν φί-
λοι ἐγένεσθε καὶ δι' ἡμᾶς σὺν θεοῖς ἔχετε τήνδε τὴν χώραν,
νῦν δὴ ἐξελαύνετε ἡμᾶς ἐκ τῆς χώρας ἣν παρ' ἡμῶν ἑκόντων
κατὰ κράτος παρελάβετε· ὡς γὰρ αὐτὸς οἶσθα, οἱ πολέμιοι
8 οὐκ ἦσαν ἱκανοὶ ἡμᾶς ἐξελαύνειν. Καὶ οὐχ ὅπως δῶρα δοὺς
καὶ εὖ ποιήσας ἀνθ' ὧν εὖ ἔπαθες ἀξιοῖς ἡμᾶς ἀποπέμψα-
σθαι, ἀλλ' ἀποπορευομένους ἡμᾶς οὐδ' ἐναυλισθῆναι, ὅσον
9 δύνασαι, ἐπιτρέπεις. Καὶ ταῦτα λέγων οὔτε θεοὺς αἰσχύνῃ
οὔτε τόνδε τὸν ἄνδρα, ὃς νῦν μέν σε ὁρᾷ πλουτοῦντα, πρὶν
δὲ ἡμῖν φίλον γενέσθαι ἀπὸ λῃστείας τὸν βίον ἔχοντα, ὡς
10 αὐτὸς ἔφησθα. Ἀτὰρ τί καὶ πρὸς ἐμὲ λέγεις ταῦτα; ἔφη·
οὐ γὰρ ἐγὼ ἔτι ἄρχω, ἀλλὰ Λακεδαιμόνιοι, οἷς ὑμεῖς πα-
ρεδώκατε τὸ στράτευμα ἀπαγαγεῖν, οὐδὲ ἐμὲ παρακαλέσαν-

C. 7. § 3. ἀπιέναι. Gr. 55, 3 A. 13. — ἀλεξόμεθα. Gr. § 40.

§ 4. καί auch nur. Gr. 69, 32 A. 18. — χαλεπόν widerwärtig.

§ 6. ἐγκεχαλινωμένοις 7, 2, 21. — τοῖς. Gr. 50, 11 A. 3.

§ 7. δή für δέ ist Conjectur vgl. 7, 6, 37. — ἐξελαύνετε. Gr. 53, 1 A. 6. — ἑκόντων. Gr. 57, 5 A. 2. Eine Handschrift ἐχόντων. Wahrscheinlich ist κατὰ κράτος nach ἡμᾶς zu stellen.

§ 8. οὐχ ὅπως nicht nur nicht. Gr. 67, 14 A. 3. — ἀνθ' ὧν. zu 1, 3, 4. — ἀποπέμψασθαι. zu 1, 1, 5 vgl. 7, 7, 23. — ὅσον so weit. Gr. 46, 5 A. 6 vgl. 7, 7, 46.

§ 9. ἔχοντα erg. ἑώρα aus ὁρᾷ. vgl. § 13 u. zu 3, 1, 34.

§ 10. τί καί. zu 1, 8, 16. — ἀπαγαγεῖν. Gr. 55, 3 A. 20. —

τες, ὦ θαυμαστότατοι, ὅπως, ὥςπερ ἀπηχθανόμην αὐτοῖς,
ὅτε πρὸς ὑμᾶς ἦγον, οὕτω καὶ χαρισαίμην νῦν ἀποδιδούς.
Ἐπεὶ ταῦτα ἤκουσεν ὁ Ὀδρύσης, εἶπεν· Ἐγὼ μέν, ὦ Μη- 11
δόσαδες, κατὰ τῆς γῆς καταδύομαι ὑπὸ τῆς αἰσχύνης ἀκούων
ταῦτα. Καὶ εἰ μὲν πρόσθεν ἠπιστάμην, οὐδ' ἂν συνηκολού-
θησά σοι· καὶ νῦν ἄπειμι. Οὐδὲ γὰρ ἂν Μήδοκός με ὁ
βασιλεὺς ἐπαινοίη, εἰ ἐξελαύνοιμι τοὺς εὐεργέτας. Ταῦτ' εἰ- 12
πὼν ἀναβὰς ἐπὶ τὸν ἵππον ἀπήλαυνε καὶ σὺν αὐτῷ οἱ ἄλλοι
ἱππεῖς πλὴν τεττάρων ἢ πέντε. Ὁ δὲ Μηδοσάδης, ἐλύπει
γὰρ αὐτὸν ἡ χώρα πορθουμένη, ἐκέλευε τὸν Ξενοφῶντα κα-
λέσαι τὼ Λακεδαιμονίω. Καὶ ὃς λαβὼν τοὺς ἐπιτηδειοτά- 13
τους προςῆλθε τῷ Χαρμίνῳ καὶ τῷ Πολυνίκῳ καὶ ἔλεξεν
ὅτι καλεῖ αὐτοὺς Μηδοσάδης, προερῶν ἅπερ αὐτῷ, ἀπιέναι
ἐκ τῆς χώρας. Οἶμαι ἂν οὖν, ἔφη, ὑμᾶς ἀπολαβεῖν τῇ στρα- 14
τιᾷ τὸν ὀφειλόμενον μισθόν, εἰ εἴποιτε ὅτι δεδέηται ὑμῶν ἡ
στρατιὰ συναναπρᾶξαι τὸν μισθὸν ἢ παρ' ἑκόντος ἢ παρ' ἄ-
κοντος Σεύθου· καὶ ὅτι τούτων τυχόντες προθύμως ἂν συν-
έπεσθαι ὑμῖν φασί· καὶ ὅτι δίκαια ὑμῖν δοκοῦσι λέγειν· καὶ
ὅτι ὑπέσχεσθε αὐτοῖς τότε ἀπιέναι ὅταν τὰ δίκαια ἔχωσιν οἱ
στρατιῶται.
Ἀκούσαντες οἱ Λάκωνες, ταῦτα ἔφασαν ἐρεῖν καὶ ἄλλα 15
ὁποῖα ἂν δύνωνται κράτιστα· καὶ εὐθὺς ἐπορεύοντο ἔχοντες
πάντας τοὺς ἐπικαιρίους. Ἐλθὼν δὲ ἔλεξε Χαρμῖνος· Εἰ
μέν τι σὺ ἔχεις, ὦ Μηδόσαδες, πρὸς ἡμᾶς λέγειν· εἰ δὲ μή,
ἡμεῖς πρὸς σὲ ἔχομεν. Ὁ δὲ Μηδοσάδης μάλα δὴ ὑφειμέ- 16
νως· Ἀλλ' ἐγὼ μέν, ἔφη, λέγω καὶ Σεύθης τὰ αὐτά, ὅτι
ἀξιοῦμεν τοὺς φίλους ἡμῖν γεγενημένους μὴ κακῶς πάσχειν
ὑφ' ὑμῶν. Ὅ,τι γὰρ ἂν τούτους κακῶς ποιῆτε ἡμᾶς ἤδη

οἰδέ. zu 5, 6, 22. — *θαυμασιότατε. θαυμασιώτατε* Lion vgl. 3, 1, 27. — *ὅπως* ist enge an *παρακαλέσαντας* anzuschließen.

§ 11. *κατά.* zu 7, 1, 30. — *τῆς αἰ.* Gr. 50, 2 A. 4.

§ 12. *ἡ χ. πορθουμένη* die Verheerung des L. Gr. 50, 11 A. 3.

§ 13. *αὐτῷ* ipsi. — *ἀπιέναι.* zu *ἀποστῆναι* 1, 1, 7.

§ 14. *δεδέηται* haben auch Isä. 8, 22 u. Dem. 19, 239. — *τὰ δίκαια* was sie zu fordern berechtigt seien vgl. § 17, wo jedoch zugleich eiue Anspielung auf *δίκην λαμβάνειν*.

§ 15. *λέγε,* erg. *λέγε δή.* zu 2, 1, 14. 7, 1, 31. — *ἔχομεν* erg. *λέγειν.* zu 2, 1, 9.

17 ποιεῖτε· ἡμέτεροι γάρ εἰσιν. Ἡμεῖς τοίνυν, ἔφασαν οἱ Λα-
κωνες, ἀπίοιμεν ἂν ὁπότε τὸν μισθὸν ἔχοιεν οἱ ταῦτα ὑμῖν
καταπράξαντες· εἰ δὲ μή, ἐρχόμεθα μὲν καὶ νῦν βοηθήσοντες
τούτοις καὶ τιμωρησόμενοι ἄνδρας οἳ τούτους παρὰ τοὺς
ὅρκους ἠδίκησαν. Ἢν δὲ δὴ καὶ ὑμεῖς τοιοῦτοι ἦτε, ἐνθένδε
18 ἀρξόμεθα τὰ δίκαια λαμβάνειν. Ὁ δὲ Ξενοφῶν εἶπεν·
Ἐθέλοιτε δ' ἄν, ὦ Μηδόσαδες, τούτοις ἐπιτρέψαι, ἐπειδή
φατε φίλους εἶναι ὑμῖν, ἐν ὧν τῇ χώρᾳ ἐσμέν, ὁπότερα ἂν
ψηφίσωνται, εἴθ' ὑμᾶς προςῆκεν ἐκ τῆς χώρας ἀπιέναι εἴτε
19 ἡμᾶς; Ὁ δὲ ταῦτα μὲν οὐκ ἔφη· ἐκέλευε δὲ μάλιστα μὲν
αὐτὼ ἐλθεῖν τὼ Λάκωνε παρὰ Σεύθην περὶ τοῦ μισθοῦ,
καὶ οἴεσθαι ἂν Σεύθην πεῖσαι· εἰ δὲ μή, Ξενοφῶντα σὺν
αὐτῷ πέμπειν, καὶ συμπράξειν ὑπισχνεῖτο. Ἐδεῖτο δὲ τὰς
20 κώμας μὴ καίειν. Ἐντεῦθεν πέμπουσι τὸν Ξενοφῶντα καὶ
σὺν αὐτῷ οἳ ἐδόκουν ἐπιτηδειότατοι εἶναι. Ὁ δὲ ἐλθὼν λέ-
γει πρὸς τὸν Σεύθην.
21 Οὐδὲν ἀπαιτήσων, ὦ Σεύθη, πάρειμί σε, ἀλλὰ διδάξων,
ἢν δύνωμαι, ὡς οὐ δικαίως μοι ἠχθέσθης ὅτι ὑπὲρ τῶν
στρατιωτῶν ἀπῄτουν σε ἃ ὑπέσχου αὐτοῖς προθύμως· σοὶ
γὰρ ἔγωγε οὐχ ἧττον ἐνόμιζον εἶναι συμφέρον ἀποδοῦναι ἢ
22 ἐκείνοις ἀπολαβεῖν. Πρῶτον μὲν γὰρ οἶδα μετὰ τοὺς θεοὺς
εἰς τὸ φανερόν σε τούτους καταστήσαντας, ἐπεί γε βασιλέα
σε ἐποίησαν πολλῆς χώρας καὶ πολλῶν ἀνθρώπων· ὥςτε
οὐχ οἷόν τ' ἐστὶ λανθάνειν οὔτε ἥν τι καλὸν οὔτε ἥν τι αἰ-
23 σχρὸν ποιήσῃς. Τοιούτῳ δὲ ὄντι ἀνδρὶ μέγα μέν μοι δοκεῖ

---

§ 17. *καὶ νῦν* auch nach dieser Erklärung. — *ἐνθένδε* von dieser Seite her. vgl. zu 2, 5, 26 u. Gr. 47, 13 A. 9.

§ 18. *ἐν ὧν τῇ.* Gr. 47, 9 A. 19. — *ὁπότερα — εἴτε — εἴτε.* Gr. 65, 1 A. 11. — *προςῆκεν*, weil der Gedanke zum Grunde liegt: wenn sie darüber zu verfügen hätten, so müßtet vielmehr ihr weichen. Gr. 53, 2 A. 7. Vielleicht aber ist *προςήκειν* zu lesen, regiert von *ψηφίσωνται*.

§ 19. *οὐκ ἔφη* lehnte ab. — *μάλιστα μέν* wo möglich. Gr. 65, 5 A. 12. — *οἴεσθαι* hängt von dem *ἔφη* ab das in *ἐκέλευσεν* enthalten ist, *πέμπειν* von *ἐκέλευσε* selbst.

§ 21. *εἶναι συμφέρον.* Gr. 56, 3 A. 2.

§ 22. *πρῶτον μέν.* Der zweite Grund § 28 ff. — *εἰς τὸ φανερόν* auf eine der Beachtung und Betrachtung ausgesetzte Stufe, *ἐπιφάνειαν* Diod. 14, 1. Her. 6, 122: *ἐφανερώθη ἐς τοὺς Ἕλληνας.*

§ 23. *ἄνδρας.* Gr. 57, 1 A. 1. — *ὑπό.* Gr. 52, 3 A. 1. —

εἶναι μὴ δοκεῖν ἀχαρίστως ἀποπέμψασθαι ἄνδρας εὐεργέτας,
μέγα δὲ εὖ ἀκούειν ὑπὸ ἑξακισχιλίων ἀνθρώπων, τὸ δὲ μέ-
γιστον μηδαμῶς ἄπιστον σαυτὸν καταστῆσαι ὅ,τι λέγεις.
Ὁρῶ γὰρ τῶν μὲν ἀπίστων ματαίους καὶ ἀδυνάτους καὶ 24
ἀτίμους τοὺς λόγους πλανωμένους· οἳ δ' ἂν φανεροὶ ὦσιν
ἀλήθειαν ἀσκοῦντες τούτων οἱ λόγοι, ἤν τι δέωνται, οὐδὲν
μεῖον δύνανται ἀνύσασθαι ἢ ἄλλων ἡ βία· ἤν τέ τινα σω-
φρονίζειν βούλωνται, γιγνώσκω τὰς τούτων ἀπειλὰς οὐχ
ἧττον σωφρονιζούσας ἢ ἄλλων τὰς ἤδη κολάσεις· ἤν τέ τῳ
τι ὑπισχνῶνται οἱ τοιοῦτοι ἄνδρες, οὐδὲν μεῖον διαπράττον-
ται ἢ οἱ ἄλλοι παραχρῆμα διδόντες. Ἀναμνήσθητι δὲ καὶ 25
σὺ τί προτελέσας ἡμῖν συμμάχους ἡμᾶς ἔλαβες. Οἶσθ' ὅτι
οὐδέν· ἀλλὰ πιστευθεὶς ἀληθεύσειν ἃ ἔλεγες ἐπῆρας τοσού-
τους ἀνθρώπους συστρατεύεσθαί τε καὶ συγκατεργάσασθαί
σοι ἀρχὴν οὐ τριάκοντα μόνον ἀξίαν ταλάντων, ὅσα οἴονται
δεῖν οὗτοι νῦν ἀπολαβεῖν, ἀλλὰ πολλαπλασίων. Οὐκοῦν 26
τοῦτο μὲν πρῶτον τὸ πιστεύεσθαί σε, τὸ καὶ τὴν βασιλείαν
σοι κατειργασμένον, τούτων τῶν χρημάτων ὑπὸ σοῦ πιπρά-
σκεται.

Ἴθι δὴ ἀναμνήσθητι πῶς μέγα ἡγοῦ τότε καταπράξα- 27
σθαι ἃ νῦν καταστρεψάμενος ἔχεις. Ἐγὼ μὲν εὖ οἶδ' ὅτι
εὔξω ἂν τὰ νῦν πεπραγμένα μᾶλλόν σοι καταπραχθῆναι ἢ
πολλαπλάσια τούτων τῶν χρημάτων γενέσθαι. Ἐμοὶ τοίνυν 28
μεῖζον βλάβος καὶ αἴσχιον δοκεῖ εἶναι τὸ ταῦτα νῦν μὴ κα-
τασχεῖν ἢ τότε μὴ λαβεῖν, ὅσῳπερ χαλεπώτερον ἐκ πλουσίου
πένητα γενέσθαι ἢ ἀρχὴν μὴ πλουτῆσαι, καὶ ὅσῳ λυπηρότε-
ρον ἐκ βασιλέως ἰδιώτην φανῆναι ἢ ἀρχὴν μὴ βασιλεῦσαι.

σαυτῷ. ἑαυτῷ würde man erwarten; doch vgl. zu 7, 6 36. — καταστῆσαι. So. Ant. 657: ψευδῆ γ' ἐμαυτὸν οὐ καστήσω πόλει.

§ 24. πλανωμένους gleichsam des Weges verfehlen, ihr Ziel nicht erreichen. — σωφρονιζούσας zur Raison, zur Ordnung bringen. vgl. zu § 29. — τὰς ἤδη κ. Gr. 50, 8 A. 8.

§ 25. ἅ. zu 4, 4, 15. συστρατεύεσθαι. Gr. 55, 3 A. 12.

§ 26. τοῦτο, τό. Gr. 50, 11 A. 21. — πιστεύεσθαι. Gr. 52, 4 A. 1. — χρημάτων. Gr. 47, 17.

§ 27. πῶς μέγα ἡγοῦ nicht: wie bedeutend (ὡς μέγα) erachtetest Du, sondern: wie hieltest Du es für bedeutend. Mem. 4, 2, 23: νῦν πῶς οἴει με ἀθύμως ἔχειν. Dem. 1, 24: πῶς ἂν αὐτὸν οἴεσθε ἑτοίμως ἐφ' ἡμᾶς ἐλθεῖν. — χρημάτων. zu 3, 2, 14.

§ 28. ὅσῳπερ. Gr. 48, 15 A. 10. — φανῆναι. Mem. 1, 2, 27:

29 Οὔκουν ἐπίστασαι μὲν ὅτι οἱ νῦν σοι ὑπήκοοι γενόμενοι οὐ
φιλίᾳ τῇ σῇ ἐπείσθησαν ὑπὸ σοῦ ἄρχεσθαι, ἀλλ' ἀνάγκῃ, καὶ
ὅτι ἐπιχειροῖεν ἂν πάλιν ἐλεύθεροι γίγνεσθαι, εἰ μή τις αὐ-
30 τοὺς φόβος κατέχοι; Ποτέρως οὖν οἴει μᾶλλον ἂν φοβεῖ-
σθαί τε αὐτοὺς καὶ σωφρονεῖν τὰ πρὸς σέ, εἰ ὁρῷέν σοι
τοὺς στρατιώτας οὕτω διακειμένους ὡς νῦν τε μένοντας ἄν,
εἰ σὺ κελεύοις, αὖθίς τ' ἂν ταχὺ ἐλθόντας, εἰ δέοι, ἄλλους
τε τούτων περὶ σοῦ ἀκούοντας πολλὰ ἀγαθὰ ταχὺ ἄν σοι,
ὁπότε βούλοιο, παραγενέσθαι ἢ εἰ καταδοξάσειαν μήτ' ἂν
ἄλλους σοι ἐλθεῖν δι' ἀπιστίαν ἐκ τῶν νῦν γεγενημένων τού-
31 τους τε αὐτοῖς εὐνουστέρους εἶναι ἢ σοί; Ἀλλὰ μὴν οὐδὲν
πλήθει γε ἡμῶν λειφθέντες ὑπεῖξάν σοι, ἀλλὰ προστατῶν
ἀπορίᾳ. Οὔκουν νῦν καὶ τοῦτο κίνδυνος μὴ λάβωσι προ-
στάτας αὐτῶν τινας τούτων οἳ νομίζουσιν ὑπὸ σοῦ ἀδι-
κεῖσθαι ἢ καὶ τούτων κρείττονας τοὺς Λακεδαιμονίους,
ἐὰν οἱ μὲν στρατιῶται ὑπισχνῶνται προθυμότερον αὐτοῖς
συστρατεύεσθαι, ἐὰν τὰ παρὰ σοῦ νῦν ἀναπράξωσιν, οἱ δὲ
Λακεδαιμόνιοι διὰ τὸ δέεσθαι τῆς στρατιᾶς συναινέσωσιν
32 αὐτοῖς ταῦτα; Ὅτι γε μὴν οἱ νῦν ὑπό σοι Θρᾷκες γενόμενοι
πολὺ ἂν προθυμότερον ἴοιεν ἐπί σε ἢ σύν σοι οὐκ ἄδηλον·
σοῦ μὲν γὰρ κρατοῦντος δουλεία ὑπάρχει αὐτοῖς, κρατουμέ-
νου δέ σου ἐλευθερία.

τίς διδάσκαλος ἱκανοὺς ποιήσας τοὺς μαθητάς, ἐὰν πρὸς ἐλθόντες χείρους φανῶσιν, αἰτίαν ἔχει τούτου; — ἀρχήν überhaupt. Gr. 46, 3 A. 2.

§ 29. ἐπίστασαι μέν als ob folgen sollte ἐπίστασαι δὲ ὅτι ἐπιχειροῖεν ἄν. Aehnlich So. Phi. 1056: πάρεστι μὲν Τεῦκρος — ἐγώ τε. — τῇ σῇ gegen dich. Gr. 47, 7 A. 8. — ἄρχεσθαι Gr. 52, 4 A. 1.

§ 30. σωφρονεῖν. vom Gehorsam, wie Kyr. 3, 2, 4: σωφρονεῖν ἀνάγκη ἂν εἴη πρὸς ἡμᾶς ἀμφοτέρους. — τὰ πρός im Verhältnisse zu. Gr. 46, 5 A. 4. — μένοντας ἄν. Gr. 69, 7 A. 1, 4. — ἄλλους τε παραγενέσθαι hängt von einem in ὁρῷεν enthaltenen νομίζοιεν ab. — τούτους die Hellenen; αὐτοῖς deinen Untergebenen.

§ 31. ἡμῶν. Gr. 47, 19. — τοῦτο ist Subject und wird wie 3, 2, 17 durch den folgenden Satz erklärt. Gr. 61, 7 A. 5. Dem. 1, 3: ἔστι μάλιστα τοῦτο δέος μὴ παρασπάσηταί τι τῶν ὅλων πραγμάτων. — λάβωσι, die Unterjochten. — ἀδικεῖσθαι, durch Nichtzahlung des Soldes. Gr. 53, 1 A. 3. — συστρατεύεσθαι. zu 1, 2, 2. — τὰ παρὰ σοῦ ihre Forderungen an Dich. — ἀναπράξωσιν, οἱ Λακεδαίμονιοι.

§ 32. ὑπό σοι. Gr. 69, 44 A. — γενόμενοι. Ueber die Stellung zu 5, 6, 20. — ἐπί σε. zu 2, 5, 9.

Εἰ δὲ καὶ τῆς χώρας προνοεῖσθαι ἤδη τι δεῖ ὡς σῆς 33
οὔσης, ποτέρως ἂν οἴει ἀπαθῆ κακῶν αὐτὴν εἶναι μᾶλλον,
εἰ οὗτοι οἱ στρατιῶται ἀπολαβόντες ἃ ἐγκαλοῦσιν εἰρήνην
καταλιπόντες οἴχοιντο, ἢ εἰ οὗτοί τε μένοιεν ὡς ἐν πολεμίᾳ
σύ τε ἄλλους πειρῷο πλείονας τούτων ἔχων ἀντιστρατοπε-
δεύεσθαι δεομένους τῶν ἐπιτηδείων; Ἀργύριον δὲ ποτέρως 34
ἂν πλεῖον ἀναλωθείη, εἰ τούτοις τὸ ὀφειλόμενον ἀποδοθείη,
ἢ εἰ ταῦτά τε ὀφείλοιτο ἄλλους τε κρείττονας τούτων δέοι σε
μισθοῦσθαι; Ἀλλὰ γὰρ Ἡρακλείδῃ, ὡς πρὸς ἐμὲ ἐδήλου, 35
πάμπολυ τοῦτο δοκεῖ τὸ ἀργύριον εἶναι. Ἦ μὴν πολύ γέ
ἐστιν ἔλαττον νῦν σοι καὶ λαβεῖν τοῦτο καὶ ἀποδοῦναι ἢ πρὶν
ἡμᾶς ἐλθεῖν πρὸς σὲ τὸ δέκατον τούτου μέρος. Οὐ γὰρ 36
ἀριθμός ἐστιν ὁ ὁρίζων τὸ πολὺ καὶ τὸ ὀλίγον, ἀλλ' ἡ δύ-
ναμις τοῦ τε ἀποδιδόντος καὶ τοῦ λαμβάνοντος. Σοὶ δὲ νῦν
ἡ κατ' ἐνιαυτὸν πρόσοδος πλείων ἔσται ἢ ἔμπροσθεν τὰ πα-
ρόντα πάντα ἃ ἐκέκτησο.

Ἐγὼ μέν, ὦ Σεύθη, ταῦτα ὡς φίλου ὄντος σου προε- 37
νοούμην, ὅπως σύ τε ἄξιος δοκοίης εἶναι ὧν οἱ θεοί σοι
ἔδωκαν ἀγαθῶν ἐγώ τε μὴ διαφθαρείην ἐν τῇ στρατιᾷ. Εὖ 38
γὰρ ἴσθι ὅτι νῦν ἐγὼ οὔτ' ἂν ἐχθρὸν βουλόμενος κακῶς
ποιῆσαι δυνηθείην σὺν ταύτῃ τῇ στρατιᾷ, οὔτ' ἄν, εἴ σοι
πάλιν βουλοίμην βοηθῆσαι, ἱκανὸς ἂν γενοίμην. Οὕτω γὰρ
πρὸς ἐμὲ ἡ στρατιὰ διάκειται. Καίτοι αὐτόν σε μάρτυρα 39
σὺν τοῖς θεοῖς εἰδόσι ποιοῦμαι ὅτι οὔτε ἔχω παρὰ σοῦ ἐπὶ
τοῖς στρατιώταις οὐδὲν οὔτε ᾔτησα πώποτε εἰς τὸ ἴδιον τὰ
ἐκείνων οὔτε ἃ ὑπέσχου μοι ἀπῄτησα· ὄμνυμι δέ σοι μηδὲ 40
ἀποδιδόντος δέξασθαι ἄν, εἰ μὴ καὶ οἱ στρατιῶται ἔμελλον

---

§ 33. *χώρας.* Gr. 47, 11. — *κακῶν.* Gr. 47, 26 A. 10.

§ 35. *ἀλλὰ γάρ,* doch dagegen läßt sich dies sagen. Dem Herakleides nämlich ꝛc. Gr. 69, 14 A. 4.

§ 36. *ἀριθμός* Hier. 4, 8: *οὐ τῷ ἀριθμῷ οὔτε τὰ πολλὰ κρίνεται οὔτε τὰ ἱκανά, ἀλλὰ πρὸς τὰς χρήσεις.* — *ὁ ὁρίζων.* Gr 50, 4 A. 4.

§ 37. *ταῦτα.* Gr. 47, 11 A. 4. — *διαφθαρείην* mein Ansehn zu Grunde ginge.

§ 39. *αὐτόν σε.* Gr 51, 2 A. 8. — *ἐπὶ τοῖς στρατιώταις* entweder: um Dir die Dienste der Soldaten zu verschaffen, oder: um zum Nachtheile der Soldaten zu wirken. Dem. 1, 112: *ἐπὶ τῷ δήμῳ δῶρα λαμβάνειν.* — *εἰς τὸ ἴδιον.* zu 1, 3, 3.

§ 40. *μηδ' ἀποδιδόντος, μηδ' εἰ ἀπεδίδους;* über *μηδέ* Gr. 56,

τὰ ἑαυτῶν συναπολαμβάνειν. Αἰσχρὸν γὰρ ἦν τὰ μὲν ἐμὰ
διαπεπρᾶχθαι, τὰ δ' ἐκείνων περιιδεῖν ἐμὲ κακῶς ἔχοντα,
41 ἄλλως τε καὶ τιμώμενον ὑπ' ἐκείνων. Καίτοι Ἡρακλείδῃ γε
λῆρος πάντα δοκεῖ εἶναι πρὸς τὸ ἀργύριον ἔχειν ἐκ παντὸς
τρόπου· ἐγὼ δέ, ὦ Σεύθη, οὐδὲν νομίζω ἀνδρὶ ἄλλως τε
καὶ ἄρχοντι κάλλιον εἶναι κτῆμα οὐδὲ λαμπρότερον ἀρετῆς
42 καὶ δικαιοσύνης καὶ γενναιότητος. Ὁ γὰρ ταῦτα ἔχων πλου-
τεῖ μὲν ὄντων φίλων πολλῶν, πλουτεῖ δὲ [καὶ] ἄλλων βου-
λομένων γενέσθαι, καὶ εὖ μὲν πράττων ἔχει τοὺς συνησθη-
σομένους, ἐὰν δέ τι σφαλῇ, οὐ σπανίζει τῶν βοηθησόντων.
43 Ἀλλὰ γὰρ εἰ μήτε ἐκ τῶν ἐμῶν ἔργων κατέμαθες ὅτι
σοι ἐκ τῆς ψυχῆς φίλος ἦν, μήτε ἐκ τῶν ἐμῶν λόγων δύνα-
σαι τοῦτο γνῶναι, ἀλλὰ τοὺς τῶν στρατιωτῶν λόγους πάντως
κατανόησον· παρῆσθα γὰρ καὶ ἤκουες ἃ ἔλεγον οἱ ψέγειν
44 ἐμὲ βουλόμενοι. Κατηγόρουν μὲν γάρ μου πρὸς Λακεδαι-
μονίους ὡς σὲ περὶ πλείονος ποιοίμην ἢ Λακεδαιμονίους,
αὐτοὶ δ' ἐνεκάλουν ἐμοὶ ὡς μᾶλλον μέλοι μοι ὅπως τὰ σὰ
καλῶς ἔχοι ἢ ὅπως τὰ ἑαυτῶν· ἔφασαν δέ με καὶ δῶρα
45 ἔχειν παρὰ σοῦ. Καίτοι τὰ δῶρα ταῦτα πότερον οἴει αὐτοὺς
κακόνοιάν τινα ἐνιδόντας μοι πρὸς σὲ αἰτιᾶσθαί με ἔχειν
46 παρὰ σοῦ ἢ προθυμίαν πολλὴν περὶ σὲ κατανοήσαντας; Ἐγὼ
μὲν οἶμαι πάντας ἀνθρώπους νομίζειν εὔνοιαν δεῖν ἀποκεῖ-
σθαι τούτῳ παρ' οὗ ἂν δῶρά τις λαμβάνῃ. Σὺ δὲ πρὶν
μὲν ὑπηρετῆσαί τί σοι ἐμὲ ἐδέξω ἡδέως καὶ ὄμμασι καὶ
φωνῇ καὶ ξενίοις, καὶ ὅσα ἔσοιτο ὑπισχνούμενος οὐκ ἐνεπίμ-
πλασο· ἐπεὶ δὲ κατέπραξας ἃ ἐβούλου καὶ γεγένησαι, ὅσον

---

13 A. 2; über ἀποδιδόναι zu 6, 1, 9. — δέξασθαι ἂν aus ἐδεξάμην ἄν. Gr. 69, 7 A. 1, 4. — αἰσχρὸν ἦν. zu 7, 6, 21. — ἄλλως τε καί zumal. Gr. 69, 5.

§ 41. πρός in Vergleich zu. Gr. 68, 39 A. 5. — ἐκ. Gr. 68, 17 A. 1.

§ 42. τούς, τῶν. Gr. 50, 4 A. 3.

§ 43. ἀλλὰ γάρ. zu 3, 2, 26. — ἀλλά. Gr. 69, 4 A. 5. — πάντως für πάντας Schäfer.

§ 44. περί. zu 1, 9, 7. — αὐτοί sie ihrerseits, rücksichtlich ihrer eignen Interessen. — ἐμοί. Gr. 48, 7 A. 1. — ἔχοι. zu 1, 8, 13.

§ 46. ἀποκεῖσθαι aufgehoben, bewahrt werden. Philostr. Leben des Apoll. 4, 46 p. 187: ὧν ἐνενοήθης ἀποκείσεται ἔπαινος. — ὑπισχνούμενος οὐκ ἐνεπίμπλασο wurdest nicht satt zu versprechen,

ἐγὼ ἐδυνάμην, μέγιστος, νῦν οὕτω με ἄτιμον ὄντα ἐν τοῖς
στρατιώταις τολμᾷς περιορᾶν. Ἀλλὰ μὴν ὅτι σοι δόξει 47
ἀποδοῦναι πιστεύω καὶ τὸν χρόνον διδάξειν σε καὶ αὐτόν γέ
σε οὐχὶ ἀνέξεσθαι τοὺς σοὶ προεμένους εὐεργεσίαν ὁρῶντά
σοι ἐγκαλοῦντας. Δέομαι οὖν σου, ὅταν ἀποδιδῷς, προθυ-
μεῖσθαι ἐμὲ παρὰ τοῖς στρατιώταις τοιοῦτον ποιῆσαι οἷόν
περ καὶ παρέλαβες.
Ἀκούσας ταῦτα ὁ Σεύθης κατηράσατο τῷ αἰτίῳ τοῦ μὴ 48
πάλαι ἀποδεδόσθαι τὸν μισθόν· καὶ πάντες τὸν Ἡρακλείδην
[τοῦτον] ὑπώπτευσαν εἶναι· ἐγὼ γάρ, ἔφη, οὔτε διενοήθην
πώποτε ἀποστερῆσαι ἀποδώσω τε. Ἐντεῦθεν πάλιν εἶπεν ὁ 49
Ξενοφῶν· Ἐπεὶ τοίνυν διανοῇ ἀποδιδόναι, νῦν ἐγώ σου δέο-
μαι δι' ἐμοῦ ἀποδιδόναι καὶ μὴ περιιδεῖν με διὰ σὲ ἀνο-
μοίως ἔχοντα ἐν τῇ στρατιᾷ νῦν τε καὶ ὅτε πρὸς σὲ ἀφικό-
μεθα. Ὁ δ' εἶπεν· Ἀλλ' οὔτ' ἐν τοῖς στρατιώταις ἔσῃ 50
δι' ἐμὲ ἀτιμότερος, ἄν τε μένῃς παρ' ἐμοὶ χιλίους μόνους
ὁπλίτας ἔχων, ἐγώ σοι τά τε χωρία ἀποδώσω καὶ τὰ ἄλλα
πάντα ἃ ὑπεσχόμην. Ὁ δὲ πάλιν εἶπε· Ταῦτα μὲν ἔχειν οὕ- 51
τως οὐχ οἷόν τε· ἀπόπεμπε δὲ ἡμᾶς. Καὶ μήν, ἔφη ὁ Σεύ-
θης, καὶ ἀσφαλέστερόν γέ σοι οἶδα ὂν παρ' ἐμοὶ μένειν ἢ
ἀπιέναι. Ὁ δὲ πάλιν εἶπεν· Ἀλλὰ τὴν μὲν σὴν πρόνοιαν 52
ἐπαινῶ· ἐμοὶ δὲ μένειν οὐχ οἷόν τε· ὅπου δ' ἂν ἐγὼ ἐντι-
μότερος ὦ, νόμιζε καὶ σοὶ τοῦτο ἀγαθὸν ἔσεσθαι. Ἐντεῦθεν 53

---

wußtest nicht was Du Alles versprechen solltest. Gr. 56, 6 A. 1. — τολμᾷς gewinnst Du es über Dich. Reisig zu So. OK. 178.

§ 47. ὅτι σοι δόξει. Erwarten würde man ὅτι χρή. Allein es ist angefangen als sollte folgen ὑπὸ τοῦ χρόνου διδαχθέντα. — προέσθαι εὐεργεσίαν eine Wohlthat Preis geben (zu 1, 9, 10) d. h. sie erweisen ohne sich einen Preis dafür auszubedingen, was von den Hellenen wenigstens in sofern gesagt werden konnte als sie, auch nachdem sie den Sold nicht ganz erhalten hatten, dem Seuthes zu dienen fortfuhren. — ὁρῶντα. Gr. 56, 6 A. 1. — τοιοῦτον so unbescholten und einflußreich. — παρέλαβες, ὅτε πρὸς σὲ ἀφικόμην § 49.

§ 48. κατηράσατο τῷ. Gr. 48, 7 A. 14.

§ 49. ἀνομοίως ἔχοντα, ἀτιμότερον ὄντα vgl. § 50.

§ 50. τὰ χωρία 7, 2, 38. 5, 8.

§ 51. ταῦτα-τε darauf kann ich nicht eingehen.

§ 52. ἐπαινῶ. zu 1, 4, 16.

λέγει Σεύθης· Ἀργύριον μὲν οὐκ ἔχω, ἀλλ' ἤ μικρόν τι,
καὶ τοῦτό σοι δίδωμι, τάλαντον· βοῦς δὲ ἑξακοσίους καὶ
πρόβατα εἰς τετρακιςχίλια καὶ ἀνδράποδα εἰς εἴκοσι καὶ ἑκα-
τόν. Ταῦτα λαβὼν καὶ τοὺς τῶν ἀδικησάντων σε ὁμήρους
54 προςλαβὼν ἄπιθι. Γελάσας ὁ Ξενοφῶν εἶπεν· Ἤν οὖν μὴ
ἐξικνῆται ταῦτα εἰς τὸν μισθόν, τίνος τάλαντον φήσω ἔχειν;
Ἆρ' οὐκ, ἐπειδὴ καὶ ἐπικίνδυνόν μοί ἐστιν, ἀπιόντα γε ἄ-
μεινον φυλάττεσθαι τοὺς πέτρους; Ἤκουες δὲ τὰς ἀπειλάς.
Τότε μὲν δὴ αὐτοῦ ἔμειναν.
55 Τῇ δ' ὑστεραίᾳ ἀπέδωκέ τε αὐτοῖς ἃ ὑπέσχετο καὶ τοὺς
ταῦτα ἐλάσοντας συνέπεμψεν. Οἱ δὲ στρατιῶται τέως μὲν
ἔλεγον ὡς Ξενοφῶν οἴχοιτο πρὸς Σεύθην οἰκήσων καὶ ἃ
ὑπέσχετο αὐτῷ ἀποληψόμενος· ἐπεὶ δὲ αὐτὸν ἥκοντα εἶδον,
56 ἥσθησάν τε καὶ προςέθεον. Ξενοφῶν δ' ἐπεὶ εἶδε Χαρμῖνόν
τε καὶ Πολύνικον, Ταῦτα, ἔφη, καὶ σέσωσται δι' ὑμᾶς τῇ
στρατιᾷ καὶ παραδίδωμι αὐτὰ ἐγὼ ὑμῖν· ὑμεῖς δὲ διαθέμε-
νοι διάδοτε τῇ στρατιᾷ. Οἱ μὲν οὖν παραλαβόντες καὶ λα-
φυροπώλας καταστήσαντες ἐπώλουν, καὶ πολλὴν εἶχον αἰτίαν.
57 Ξενοφῶν δὲ οὐ προςῄει, ἀλλὰ φανερὸς ἦν οἴκαδε παρασκευ-
αζόμενος· οὐ γάρ πω ψῆφος αὐτῷ ἐπῆκτο Ἀθήνησι περὶ
φυγῆς. Προσελθόντες δὲ αὐτῷ οἱ ἐπιτήδειοι ἐν τῷ στρατο-
πέδῳ ἐδέοντο μὴ ἀπελθεῖν πρὶν ἀπαγάγοι τὸ στράτευμα καὶ
Θίβρωνι παραδοίη.

1 η'. Ἐντεῦθεν διέπλευσαν εἰς Λάμψακον· καὶ ἀπαντᾷ
τῷ Ξενοφῶντι Εὐκλείδης μάντις Φλιάσιος ὁ Κλεαγόρου υἱὸς
τοῦ τὰ ἐνύπνια ἐν Λυκείῳ γεγραφότος. Οὗτος συνήδετο τῷ

---

§ 53. *ἀλλ' ἤ.* zu 4, 6, 11. — *ὁμήρους* 7, 4, 14 ff. 21.

§ 54. *ἐξικνῆται, ἐξαρκῇ,* ausreicht. — *τίνος τ. φ. ἔ.* wessen Talent zu haben soll ich sagen, für wen soll ich es empfangen zu haben erklären. — *καὶ ἐπικίνδυνον* nicht nur nicht nützlich, um des Heeres Gunst wieder zu erlangen, sondern sogar gefährlich; über das Neu. zu 3, 4, 20. — *απιόντα γε* wenigstens (zumal) da ich abreisen will (vgl. 7, 8, 2. 2, 3, 29) und also der Gefahr mich auszusetzen gar keinen Grund habe. — *τούς.* zu 5, 7, 19. — *ἔμειναν,* Xenophon und die beiden Lakedämonier. vgl. *αὐτοῖς* § 55.

§ 55. *ἐλάσοντας.* Gr. 40 unter *ἐλαύνω.*

§ 57. *οὐ προςῄει,* zum Charminos und Polynikos, um nicht den Verdacht der Veruntreuung mit ihnen zu theilen. — *οἴκαδε, ὡς οἴκαδε ἀπιών.* Gr. 66, 1 A. 10. — *ψῆφον ἐπάγειν* abstimmen lassen.

C. 8. § 1. *ἐνύπνια ἐν Λυκείῳ.* Wenn die Lesart richtig ist, so

Ξενοφῶντι ὅτι ἐσέσωστο καὶ ἠρώτα αὐτὸν πόσον χρυσίον
ἔχει. Ὁ δ᾽ αὐτῷ ἐπομόσας εἶπεν ἦ μὴν ἔσεσθαι μηδὲ ἐφό- 2
διον ἱκανὸν οἴκαδε ἀπιόντι, εἰ μὴ ἀπόδοιτο τὸν ἵππον καὶ
ἃ ἀμφ᾽ αὑτὸν εἶχεν. Ὁ δ᾽ αὐτῷ οὐκ ἐπίστευεν. Ἐπεὶ δὲ 3
πεμψάντων Λαμψακηνῶν ξένια τῷ Ξενοφῶντι θύων τῷ
Ἀπόλλωνι παρεστήσατο τὸν Εὐκλείδην, ἰδὼν τὰ ἱερὰ ὁ Εὐ-
κλείδης εἶπεν ὅτι πείθοιτο αὐτῷ μὴ εἶναι χρήματα. Ἀλλ᾽ οἶ-
δα, ἔφη, ὅτι κἂν μέλλῃ ποτὲ γενήσεσθαι, φαίνεταί τι ἐμπό-
διον, ἐὰν μηδὲν ἄλλο, σὺ σαυτῷ. Συνωμολόγει ταῦτα ὁ
Ξενοφῶν. Ὁ δὲ εἶπεν· Ἐμπόδιος γάρ σοι ὁ Ζεὺς ὁ Μει- 4
λίχιός ἐστι· καὶ ἐπήρετο εἰ ἤδη ποτὲ θύσειεν, ὥςπερ οἴκοι,
ἔφη, εἰώθειν ἐγὼ ὑμῖν θύεσθαι καὶ ὁλοκαυτεῖν. Ὁ δ᾽ οὐκ
ἔφη ἐξ ὅτου ἀπεδήμησε τεθυκέναι τούτῳ τῷ θεῷ. Συνε-
βούλευσεν οὖν αὐτῷ θύεσθαι καθὰ εἰώθει· καὶ ἔφη συνοί-
σειν ἐπὶ τὸ βέλτιον. Τῇ δὲ ὑστεραίᾳ ὁ Ξενοφῶν προελθὼν 5
εἰς Ὀφρύνιον ἐθύετο καὶ ὠλοκαύτει χοίρους τῷ πατρίῳ νόμῳ
καὶ καλλιερεῖται. Καὶ ταύτῃ τῇ ἡμέρᾳ ἀφικνεῖται Βίτων καὶ 6
ἅμα Εὐκλείδης χρήματα δώσοντες τῷ στρατεύματι, καὶ ξε-
νοῦνταί τε τῷ Ξενοφῶντι καὶ (τὸν) ἵππον ὃν ἐν Λαμψάκῳ
ἀπέδοτο πεντήκοντα δαρεικῶν, ὑποπτεύοντες αὐτὸν δι᾽ ἔν-
δειαν πεπρακέναι, ὅτι ἤκουον αὐτὸν ἥδεσθαι τῷ ἵππῳ, λυ-
σάμενοι ἀπέδοσαν καὶ τὴν τιμὴν οὐκ ἤθελον ἀπολαβεῖν.

Ἐντεῦθεν ἐπορεύοντο διὰ τῆς Τρωάδος· καὶ ὑπερβάντες 7
τὴν Ἴδην εἰς Ἄντανδρον ἀφικνοῦνται πρῶτον, εἶτα, παρὰ
θάλατταν πορευόμενοι, τῆς Λυδίας εἰς Θήβης πεδίον. Ἐν- 8
τεῦθεν δι᾽ Ἀτραμυττίου καὶ Κερτονίου ὁδεύσαντες παρ᾽ Ἀταρ-

---

kann man dies als Titel eines Werkes fassen, wobei die Nichtwiederholung des *τά* keinen Anstoß erregt: *τὰ „ἐνύπνια ἐν Λυκείῳ,"* das *ἐ. ἐν Λ.* betitelte Werk.

§ 2. *σὺ σαυτῷ*, durch Uneigennützigkeit.

§ 4. *ἐξ ὅτου*. Gr. 43, 4 A. 7. — *καθά* für *καὶ ἅ* Schneider. — *ἐπὶ τὸ β.* Ar. Ekkl. 475: *ἅπαντ᾽ ἐπὶ τὸ βέλτιον ἡμῖν ξυμφέρει.*

§ 6. *ξενοῦσθαί τινι* sonst: Gastfreundschaft mit Jemand schließen, hier wahrscheinlich: gastfreundschaftlich von Jemand aufgenommen werden, wenn anders der hier genannte Eukleides der schon erwähnte ist, wogegen freilich *ὑποπτεύοντες* zu sprechen scheint. vgl. § 8. — (*τόν*) fehlt in den Hsn. — *πεντήκοντα. ὀκτώ?* *N* mit *Π* verwechselt, wie öfter. — *λυσάμενοι*. Gr. 52, 8 A. 3.

§ 7. *τῆς Λυδίας.* zu 2, 2, 6. — *πεδίον.* zu 1, 1, 2.

νέα εἰς Καΐκου πεδίον ἐλθόντες Πέργαμον καταλαμβάνουσι
τῆς Μυσίας.
Ἐνταῦθα δὴ ξενοῦται Ξενοφῶν παρ' Ἑλλάδι τῇ Γογγύ-
λου τοῦ Ἐρετριέως γυναικὶ καὶ Γοργίωνος καὶ Γογγύλου
9 μητρί. Αὕτη αὐτῷ φράζει ὅτι Ἀσιδάτης ἐστὶν ἐν τῷ πεδίῳ
ἀνὴρ Πέρσης· τοῦτον, ἔφη, αὐτόν, εἰ ἔλθοι τῆς νυκτὸς σὺν
τριακοσίοις ἀνδράσι, λαβεῖν ἂν αὐτόν τε καὶ γυναῖκα καὶ
παῖδας καὶ τὰ χρήματα· εἶναι δὲ πολλά. Ταῦτα δὲ καθη-
γησομένους ἔπεμψε τόν τε αὑτῆς ἀνεψιὸν καὶ Δαφναγόραν,
10 ὃν περὶ πλείστου ἐποιεῖτο. Ἔχων οὖν ὁ Ξενοφῶν τούτους
παρ' ἑαυτῷ ἐθύετο. Καὶ Βασίας ὁ Ἠλεῖος μάντις παρὼν
εἶπεν ὅτι κάλλιστα εἴεν τὰ ἱερὰ αὐτῷ καὶ ὁ ἀνὴρ ἂν ἁλώ-
11 σιμος εἴη. Δειπνήσας οὖν ἐπορεύετο τούς τε λοχαγοὺς τοὺς
μάλιστα φίλους λαβὼν καὶ πιστοὺς γεγενημένους διὰ παντός,
ὅπως εὖ ποιήσαι αὐτούς. Συνεξέρχονται δὲ αὐτῷ καὶ ἄλλοι
βιασάμενοι εἰς ἑξακοσίους· οἱ δὲ λοχαγοὶ ἀπήλαυνον, ἵνα
μὴ μεταδοῖεν τὸ μέρος ὡς ἑτοίμων δὴ χρημάτων.
12 Ἐπεὶ δὲ ἀφίκοντο περὶ μέσας νύκτας, τὰ μὲν πέριξ ὄντα
ἀνδράποδα [τῆς τύρσιος] καὶ χρήματα τὰ πλεῖστα ἀπέδρα αὐ-
τούς, παραμελοῦντας, ὡς τὸν Ἀσιδάτην αὐτὸν λάβοιεν καὶ
13 τὰ ἐκείνου. Πυργομαχοῦντες δὲ ἐπεὶ οὐκ ἐδύναντο λαβεῖν
τὴν τύρσιν, ὑψηλὴ γὰρ ἦν καὶ μεγάλη καὶ προμαχεῶνας καὶ
ἄνδρας πολλοὺς καὶ μαχίμους ἔχουσα, διορύττειν ἐπεχείρη-
14 σαν τὸν πύργον. Ὁ δὲ τοῖχος ἦν ἐπ' ὀκτὼ πλίνθων γηίνων
τὸ εὖρος. Ἅμα δὲ τῇ ἡμέρᾳ διωρώρυκτο· καὶ ὡς τὸ πρῶ-
τον διεφάνη, ἐπάταξεν ἔνδοθεν βουπόρῳ τις ὀβελίσκῳ διαμ-
περὲς τὸν μηρὸν τοῦ ἐγγυτάτω· τὸ δὲ λοιπὸν ἐκτοξεύοντες
15 ἐποίουν μηδὲ παριέναι ἔτι ἀσφαλὲς εἶναι. Κεκραγότων δὲ

---

§ 9. γυναῖκα. zu 1, 4, 8. — τά seine. Gr. 50, 2 A. 3.

§ 11. τε verbindet δειπνήσας und λαβών. vgl. zu § 16. — διὰ παντός. zu 3, 2, 8. — τὸ μ. ὡς ἑ. δὴ χ. den betreffenden Antheil von Gütern die sie bereit (leicht erreichbar) glaubten. Lys. 31, 5: μετέχειν τὸ μέρος τῶν δεινῶν.

§ 12. πέριξ mit dem G., findet sich sonst bei Attikern schwerlich. — τύρσιος. Gr. 18, 8 A. 4.

§ 13. προμαχεών Brustwehr.

§ 14. ἐπί. Gr. 68, 40 A. 6. — διεφάνη es schimmerte durch Gr. 61, 5 A. 6. — βουπόρῳ ὀ. mit einem sehr großen Speere

αὐτῶν καὶ πυρσευόντων ἐκβοηθοῦσιν Ἰταβέλιος μὲν ἔχων τὴν
ἑαυτοῦ δύναμιν, ἐκ Κομανίας δὲ ὁπλῖται Ἀσσύριοι καὶ
Ὑρκάνιοι ἱππεῖς, καὶ οὗτοι βασιλέως μισθοφόροι, ὡς ὀγδο-
ήκοντα, καὶ ἄλλοι πελτασταὶ εἰς ὀκτακοσίους, ἄλλοι δ' ἐκ
Παρθενίου, ἄλλοι δ' ἐξ Ἀπολλωνίας καὶ ἐκ τῶν πλησίον
χωρίων καὶ ἱππεῖς.

Ἐνταῦθα δὴ ὥρα ἦν πῶς ἔσται ἡ ἄφοδος σκοπεῖν· καὶ 16
λαβόντες ὅσοι ἦσαν βόες καὶ πρόβατα ἤλαυνον καὶ τὰ ἀν-
δράποδα ἐντὸς πλαισίου ποιησάμενοι, οὐ τοῖς χρήμασιν οὕτω
προςέχοντες τὸν νοῦν, ἀλλὰ μὴ φυγὴ εἴη ἡ ἄφοδος, εἰ κατα-
λιπόντες τὰ χρήματα ἀπίοιεν, καὶ οἵ τε πολέμιοι θρασύτεροι
εἶεν καὶ οἱ στρατιῶται ἀθυμότεροι· νῦν δὲ ἀπῄεσαν ὡς περὶ
τῶν χρημάτων μαχούμενοι. Ἐπεὶ δὲ ἑώρα Γογγύλος ὀλίγους 17
μὲν τοὺς Ἕλληνας, πολλοὺς δὲ τοὺς ἐπικειμένους, ἐξέρχεται
καὶ αὐτὸς βίᾳ τῆς μητρὸς τὴν ἑαυτοῦ δύναμιν ἔχων, βουλό-
μενος συμμετασχεῖν τοῦ ἔργου· συνεβοήθει δὲ καὶ Προκλῆς
ἐξ Ἁλισάρνης καὶ Τευθρανίας ὁ ἀπὸ Δαμαράτου. Οἱ δὲ 18
περὶ Ξενοφῶντα ἐπεὶ πάνυ ἤδη ἐπιέζοντο ὑπὸ τῶν τοξευμά-
των καὶ σφενδονῶν, πορευόμενοι κύκλῳ, ὅπως τὰ ὅπλα ἔχοι-
εν πρὸ τῶν τοξευμάτων, μόλις διαβαίνουσι τὸν Κάϊκον πο-
ταμόν, τετρωμένοι ἐγγὺς οἱ ἡμίσεις. Ἐνταῦθα καὶ Ἀγασίας 19
ὁ Στυμφάλιος, λοχαγός, τιτρώσκεται, τὸν πάντα χρόνον μα-
χόμενος πρὸς τοὺς πολεμίους. Καὶ διασώζονται ἀνδράποδα
ὡς διακόσια ἔχοντες καὶ πρόβατα ὅσον θύματα.

Τῇ δὲ ὑστεραίᾳ θυσάμενος ὁ Ξενοφῶν ἐξάγει νύκτωρ 20
πᾶν τὸ στράτευμα, ὅπως ὅτι μακροτάτην ἔλθοι τῆς Λυδίας,
εἰς τὸ μὴ διὰ τὸ ἐγγὺς εἶναι φοβεῖσθαι, ἀλλ' ἀφυλακτεῖν.

---

§ 15. *καί* vor *ἱππεῖς* ist vielleicht zu tilgen mit Einer Hs. Doch könnte auch *καὶ πελτασταί* ausgefallen sein.

§ 16. *ἤλαυνον.* So setzen oft die Griechen wie die Lateiner (Cic. p. Rosc. A. § 14) ein zu mehreren Begriffen gehörendes Verbum nach dem ersten. vgl. 7, 1, 41. — *ἐντὸς πλ. π.* gehört vielleicht bloß zu *ἀνδράποδα.* — *εἰ ἀπίοιεν.* zu 3, 4, 35.

§ 17. *τούς.* Gr. 50, 11 A. 1. — *βίᾳ τῆς* wider Willen der. Gr. 47, 7 A. 4. — *ὁ ἀπὸ Δ.* zu 2, 1, 3.

§ 18. *πορευόμενοι* schließt sich an *διαβαίνουσιν* an. — *κύκλῳ* in kreisförmigem Zuge. — *πρό.* zu 1, 4, 4. — *ἐγγύς.* zu 4, 2, 28.

§ 19. *ὅσον.* zu 7, 3, 20.

§ 20. *μακροτάτην.* Gr. 43, 3 A. 3. — *εἰς τό.* Andere *ὥςτε.* Mem. 3, 6, 2: *εἰς τὸ ἐθελῆσαι ἀκούειν τοιάδε λέξας.* — *φοβεῖσθαι* erg. *τὸν Πέρσην* als Subjectsac.

21 Ὁ δὲ Ἀσιδάτης ἀκούσας ὅτι πάλιν ἐπ' αὐτὸν τεθυμένος εἴη
Ξενοφῶν καὶ παντὶ τῷ στρατεύματι ἥξοι, ἐξαυλίζεται εἰς κώ-
22 μας ὑπὸ τὸ Παρθένιον πόλισμα ἐχούσας. Ἐνταῦθα οἱ περὶ
Ξενοφῶντα συμπεριτυγχάνουσιν αὐτῷ καὶ λαμβάνουσιν αὐτὸν
καὶ γυναῖκας καὶ παῖδας καὶ τοὺς ἵππους καὶ πάντα τὰ ὄντα·
καὶ οὕτω τὰ πρότερα ἱερὰ ἀπέβη. Ἔπειτα πάλιν ἀφικνοῦν-
23 ται εἰς Πέργαμον. Ἐνταῦθα τὸν θεὸν οὐκ ᾐτιάσατο ὁ Ξενο-
φῶν· συνέπραττον γὰρ καὶ οἱ Λάκωνες καὶ οἱ λοχαγοὶ καὶ
οἱ ἄλλοι [στρατηγοὶ καὶ οἱ] στρατιῶται ὥςτ' ἐξαίρετα λαβεῖν
καὶ ἵππους καὶ ζεύγη καὶ ἄλλα· ὥςτε ἱκανὸν εἶναι καὶ ἄλλον
ἤδη εὖ ποιεῖν.

24 Ἐν τούτῳ Θίβρων παραγενόμενος παρέλαβε τὸ στράτευμα καὶ συμμίξας τῷ ἄλλῳ Ἑλληνικῷ ἐπολέμει πρὸς Τισσαφέρνην καὶ Φαρνάβαζον.

25 [Ἄρχοντες δὲ οἵδε τῆς βασιλέως χώρας ὅσην ἐπήλθομεν· Λυδίας Ἀρτίμας, Φρυγίας Ἀρτακάμας, Λυκαονίας καὶ Καππαδοκίας Μιθριδάτης, Κιλικίας Συέννεσις, Φοινίκης καὶ Ἀραβίας Δέρνης, Συρίας καὶ Ἀσσυρίας Βέλεσυς, Βαβυλωνίας Ῥωπάρας, Μηδείας Ἀρβάκας, Φασιανῶν καὶ Ἑσπεριτῶν Τηρίβαζος· Καρδοῦχοι δὲ καὶ Χάλυβες καὶ Χαλδαῖοι καὶ Μάκρωνες καὶ Κόλχοι καὶ Μοσσύνοικοι καὶ Κοῖται καὶ Τιβαρηνοὶ αὐτόνομοι· Παφλαγονίας Κορύλας, Βιθυνῶν Φαρνάβαζος, τῶν ἐν Εὐρώπῃ Θρακῶν Σεύθης.]

26 [Ἀριθμὸς δὲ συμπάσης τῆς ὁδοῦ τῆς ἀναβάσεως καὶ καταβάσεως σταθμοὶ διακόσιοι δέκα πέντε, παρασάγγαι χίλιοι ἑκατὸν πεντήκοντα πέντε, στάδια τριςμύρια τετρακιςχίλια ἑξακόσια πεντήκοντα. Χρόνου πλῆθος τῆς ἀναβάσεως καὶ καταβάσεως ἐνιαυτὸς καὶ τρεῖς μῆνες.]

---

§ 21. ἐπ' αὐτόν, ἐπὶ τῷ ἰέναι (περὶ τοῦ ἰέναι) ἐπ' αὐτόν. — ἐχούσας sich erstreckende selten. Her. 1, 180: ἐπικαρσίας ὁδοὺς ἐπὶ τὸν ποταμὸν ἐχούσας.

§ 22. ἀπέβη trafen ein, erfüllten sich.

§ 23 οὐκ ᾐτιάσατο war zufrieden. — τὸν θεόν, τὸν Δία τὸν Μειλίχιον. § 4 f. 10. — στρατηγοὶ καὶ οἱ ist mit Einer Hs. zu tilgen oder οἱ ἄλλοι vor στρατιῶται zu stellen.

§ 25 ist unecht. Krüger de auth. p. 7 ss.

§ 26. ἀριθμός. zu 2, 2, 6.

Wörterverzeichniß

zu

den Anmerkungen.

ἄβατος 5, 6, 9. ἄβατα 3, 4, 49.
ἀγαθά 3, 5, 1. 6, 4, 1. κρείττων 3, 1, 4. ἀμείνων καὶ κρείττων 1, 7, 3. λῷον καὶ ἄμεινον 5, 10, 15. Adv. 2, 1, 20. ἄριστοι, κράτιστοι 1, 5, 7. 8. 4, 8, 12. 7, 3, 21.
ἀγγέλλω m. d. Part. 2, 3, 19.
ἄγειν 4, 8, 12. καὶ φέρειν 2, 6, 5. ἄγε δή 2, 2, 10.
ἀγνωμοσύνη 2, 5, 6.
ἀγνώμων 7, 6, 23.
ἀγορά Versammlung 5, 7, 3. Markt 1, 2, 18. Verkäufliches 2, 3, 24. 3, 1, 2. 5, 1, 6. 9, 1. 6, 2, 16.
ἀγώγιμα 5, 1, 16.
ἀγωνοθέτης 3, 1, 21.
ἀδελφός 7, 2, 25.
ἄδικος· ἐκ τοῦ ἀ. 1, 9, 16.
ἀδικῶ mit Pfdbd. 2, 6, 20. 5, 7, 29. τινά τι 1, 6, 6. — οῦμαι 7, 7, 31.
ἀεί. ὁ ἀεί- 3, 2, 31. 4, 7, 23. 5, 4, 15. 7, 5, 15. vgl. 4, 1, 7. ὃς ἂν ἀεί 3, 2, 38. ἀεὶ δια- 5, 6, 25.
Ἀθηναία 7, 3, 39.
ἀθλοθέτης 3, 1, 21.
ἀθρόος 5, 2, 1. 7, 3, 9.
ἄθυμος 1, 4, 9.
αἰδοῦμαί τινα 3, 2, 4.
αἰδώς τινος 2, 6, 19.
αἴθειν 6, 1, 19.
αἰκισθείς 2, 6, 29.
αἱρῶ 1, 4, 8. — οῦμαι 1, 3, 5.
αἰσθάνομαι 7, 4, 19. τινός 1, 1, 8. 6, 1, 10. ὅτι 1, 2, 21. Part. 1, 1, 7. 2, 5, 4. 6, 25.
αἴσθησιν παρέχω 4, 6, 13.
αἰσχύνη τινός 3, 1, 10.
αἰσχύνομαί τινα 2, 3, 22. 5, 39. 6, 19. Inf. 2, 3, 22. 6, 3, 4.
αἴτιος τι 7, 1, 25. Inf. 6, 4, 8.
αἰτιῶμαι 7, 1, 11. 8, 23.
αἰτῶ τινά τι 1, 1, 10. 3, 4, 2. — οῦμαι 5, 1, 11.
αἰχμάλωτα 5, 9, 4.
ἀκμήν 4, 3, 26.
ἀκόλαστος 2, 6, 9.
ἀκόλουθος 2, 4, 19.
ἀκούω mit Pfbed. 1, 3, 20. 9, 28. 3, 2, 34. 5, 5, 8. τὶ 1, 2, 5. τινός 3, 5, 16. 4, 1, 3. 2, 8. τινός τι 2, 5, 16. Inf. 2, 5, 13. Part. 1, 2, 21. 7, 2, 10. βαρέως 2, 1, 9.
ἄκρατος 4, 5, 27.
ἀκροβολίζομαί τινι 3, 4, 33.
ἄκων 1, 3, 17. 2, 1, 19. 3, 2, 23. 3, 4.

ἀλέξομαι 1, 3, 6. 7, 7, 3.

ἀληθεύω τι 4, 4, 15.

ἀληθινός 1, 9, 17.

ἁλίζω, ομαι 2, 4, 3. 6, 1, 3.

ἅλις ἔχω τινός 5, 7, 12.

ἁλίσκομαι 4, 1, 3. 5, 2, 31. Part. 7, 1, 36.

ἀλλά sondern bloß 1, 4, 18. vielmehr 4, 6, 19. oder 2, 5, 18. elliptisch 1, 6, 3. nach e. Frage 5, 1, 7. nach e. Parenthese 1, 8, 13. zu Anfang einer Rede 1, 7, 6. 2, 5, 16. für ἀλλ' ἤ 6, 2, 2. verbindet Verschiedenartiges 6, 2, 8. ἀλλὰ καί 7, 3, 31. ἀλλ' οὐ 2, 1, 10. ἀλλὰ γάρ 3, 2, 25. 26. 5, 8, 25. 7, 3, 47. 7, 35. ἀλλὰ — γάρ 3, 1, 24. ἀλλὰ — γέ τοι 2, 5, 19. ἀλλὰ — γε μέντοι 1, 4, 8. ἀλλ' ἤ 4, 6, 11. ἀλλ' ἦ 7, 6, 4. ἀλλὰ μήν 1, 9, 18. ἀλλὰ μήν — γε 3, 4. 40. ἀλλὰ μὴν — γάρ 2, 5, 12. ἀλλ' οὐδέ 1, 3, 3.

ἄλλοθεν 1, 10, 13.

ἄλλος 5, 10, 10? οἱ ἄ. 1, 3, 7. τἆλλα 1, 8, 29. τιμᾶν 1, 3, 3. 5, 5, 14. außerdem 1, 5, 5. 7, 11. Stellung 1, 10, 3. 4, 5, 5. 5, 5, 12. τὰ ἄλλα πολλά 1, 10, 2. τἆλλα τὰ ἐπιτήδεια 7, 1, 13. ἄλλο τι ἤ 2, 5, 10. 4, 7, 5. ἄλλος καὶ ἄλλος 1, 5, 12.

ἀλλότριος 3, 2, 28.

αλλως 5, 1, 7. τε καί 7, 7, 40.

αμα τινί 2, 1, 2. 4, 1, 5. b. Part. 2, 4, 5. 3, 1, 47. 4, 17. καὶ ἅμα (ὅτι) 3, 4, 31. ἅμα μὲν — ἅμα δέ 3, 4, 19 vgl. 1, 10, 16.

ἁμαξιτός 1, 2, 21.

ἁμαρτάνω τινός 3, 4, 15.

ἀμελεῖν 1, 3, 11. 5, 1, 15.

ἀμήχανος 1, 2, 21. 2, 3, 18.

ἁμιλλῶμαι 3, 4, 44.

ἀμύνομαι 2, 3, 23.

ἀμφί τινος διαφέρεσθαι 4, 5, 17. οἱ ἀμφί τινα 3, 2, 2. ἀμφί τι εἶναι 3, 5, 14. ἔχειν 5, 2, 26. δαπανᾶν 1, 1, 8. ἀμφὶ τὰ εἴκοσι 1, 7, 10. 3, 1, 33. 4, 8, 15. 5, 3, 3.

ἀμφιλέγω 1, 5, 11.

ἀμφοτέρω 1, 1, 1.

ἄν wenn s. ἐάν.

ἄν etwa A) mit dem Indicativ 1) historischer Tempora a) iterativ 1, 5, 2. 3, 4, 22. b) eventuell 1, 5, 8. 3, 2, 24. 5, 12. 5, 6, 15. vgl. 7, 5, 5. 6, 9. 16. zw. 2, 5, 17. c) im Nachsatze eines hypothetischen Gefüges 2, 1, 4. 2) des Futurs 2, 3, 18. 6, 34.

B) mit dem Optativ 1) in selbstständigen Sätzen 1, 3, 19. 5, 6, 4. 2) in Fragesätzen bei πῶς 1, 7, 2. ὅπως 3, 1, 7. ὅστις 2, 3, 23. ὅ,τι 3, 1, 40. εἰ 4, 8, 7. 3) bei ὅτι oder ὡς 1, 6, 2. 2, 1, 10. 3, 2, 4. 4) bei Relativen, ὅς 1, 3, 17. 2, 5, 11. ὅσος 1, 5, 9. 2, 6, 25. 5) bei μή 5, 9, 28.

C) mit dem Conjunctiv 1) nach Zweckpartikeln 2, 5, 16. 2) bei Relativen 1, 3, 15. 3) bei temporalen Partikeln 1, 1, 10.

D) mit dem Infinitiv 1) wo bei der Auflösung ἄν mit dem Optativ stehen würde 1, 3, 6. 2, 1, 12. 5, 13. 17. 3, 1, 17. 26. 6, 2, 19. 7, 1, 28. 2) wo bei der Auflösung ἄν mit dem Indicativ eines historischen Tempus stehen würde 5, 9, 31.

E) mit dem Particip 1) statt ἄν mit dem Optativ 1, 1, 10. 5, 2, 8. 7, 7, 30. 2) statt ἄν mit dem Indicativ eines historischen Tempus 4, 7, 16.

F) ἄν aus dem Vorigen ergänzt bei καί 1, 6, 2. δέ 2, 5, 14. ἤ 5, 7, 11. γάρ 4, 6, 13. ausgelassen 5, 2, 31. 5, 6, 14. vermißt 5, 6, 4. 7, 2, 4.

G) ἄν wiederholt 1, 3, 6. 2, 5, 20. 3, 1, 6. 4, 6, 13.

H) ἄν mit ergänztem Verbum 1, 3, 6. 3, 2, 24. 5, 4, 34. 7, 22.

I) Stellung 1, 3, 6. 19. 2, 3, 18. οὐδ' ἂν εἷς 3, 1, 2.

ἀνά distributiv 3, 4, 21. 5, 4, 12.

6, 3, 11. ἀνὰ κράτος 1, 8, 1. 5, 2, 30.

ἀναβαίνω 1, 3, 13. 3, 4, 49.

ἀναβάλλω 4, 4, 4. 5, 2, 5.

ἀναγκάζω 3, 4, 19. τὶ 5, 10, 6.

ἀναγκαῖον 1, 5, 9.

ἀναιρῶ 7, 6, 44. — οῦμαι 5, 7, 21.

ἀνακαλῶ 6, 4, 7.

ἀνακοινοῦμαι 3, 1, 5. 5, 6, 36.

ἀναλέγω 2, 1, 17.

ἀναμιμνήσκω τινά τι 3, 2, 11. — ομαι Part. 5, 9, 23.

ἀναπαύομαι 4, 2, 4. 5, 6, 31.

ἀναπηδῶ 7, 2, 20.

ἀναπνέω 4, 1, 22.

ἀναπτύσσω 1, 10, 9.

ἀναστέλλω 5, 4, 23.

ἀναστρέφω 1, 4, 5. 4, 3, 29. — ομαι 1, 10, 12.

ἀνατίθεμαι 2, 2, 4.

ἀναφρονῶ 4, 8, 21.

ἀναχάζω 4, 1, 16. 7, 10.

ἀναχωρῶ 5, 2, 31.

ἀνέχομαι 1, 8, 26. 2, 2, 1.

ἀνήρ 1, 7, 4. 7, 1, 21. εἷς 1, 9, 12. 5, 7, 9. ἄνδρες 1, 9, 8. man 5, 6, 31. οἵτινες 2, 3, 4. οἱ ἄνδρες die Feinde 3, 1, 23. ἄνδρες στρατιῶται 1, 3, 3. 3, 1, 15. 6, 1, 12. 2, 12. εὐεργέται 7, 7, 23.

ἀνθέμια 5, 4, 32.

ἀνθρώπινα 2, 5, 8.

ἄνθρωπος 1, 7, 4. ohne Art. 1, 7, 6. οἱ ἄ. die Feinde 3, 1, 23.

ἀνίημι 7, 6, 30.

ἀνίστημι 4, 5, 19. zw. 1, 5, 3. — αμαι 1, 3, 13.

ἀνίσχω 2, 1, 3.

ἀνομοίως ἔχω 7, 7, 49.

ἀντεμπίπλημι 4, 5, 28.

ἀντευποιῶ 5, 5, 21.

ἀντί 4, 7, 6. ἀνθ' ὧν 1, 3, 4.

ἀντιλέγω 2, 3, 25. 5, 29. 7, 3, 14.

ἀντιπαραθέω 4, 8, 17.

ἀντιποιοῦμαί τινος 4, 7, 12. τινί τινος 2, 1, 11. τινὶ περί τινος 5, 2, 11.

ἀντίπορος 4, 2, 18.

ἀνυστός 1, 8, 11.

ἄνω 1, 2, 1. 7, 1, 28. 4, 11. 5, 9. nach oben eb. 4, 1, 6. 2, 8. 5, 4, 24. zw. 7, 5, 9.

ἀξιοστράτηγος 3, 1, 24.

ἄξιος 1, 9, 29. πολλοῦ 1, 3, 12. 4, 1, 28. παντός 7, 3, 13. ἄξιον 5, 8, 8. 6, 3, 13. τινί 2, 3, 25.

ἀξιῶ 5, 5, 12. Inf. 1, 3, 19. 5, 5, 9.

ἀπαγγέλλω 1, 4, 12. 7, 2. 2, 1, 20.

ἀπαγορεύω 1, 5, 3.

ἀπαίρω 7, 6, 33.

ἀπαιτῶ 1, 2, 11. 2, 5, 38.

ἀπαλλάττω τινός 4, 3, 2. — άξομαι 5, 1, 13.

ἅπαξ 1, 9, 10. 4, 6, 17.

ἅπας 1, 5, 1. 4, 4, 1. Stellung 2, 5, 28.

ἀπειπεῖν 5, 1, 2. 2, 2, 16. 7, 2, 12.

ἄπειρος 3, 2, 16. 5, 6, 29.

ἀπερύκω 5, 8, 25.

ἀπέχω 2, 2, 12. 3, 1, 2. τινός 4, 3, 1. — ομαι 6, 4, 14. τινός 3, 1, 22.

ἄπλετος 4, 4, 11.

ἁπλοῦς 5, 8, 18.

ἀπό 1, 8, 15. 7, 2, 19. ἀπὸ ἵππου 1, 2, 7. ἔφυγον οἱ ἀπὸ τῶν οἰκιῶν 5, 2, 24. vgl. 2, 2, 16. εἶναι ἀπὸ — 2, 4, 13. βίος ἀπό — 5, 5, 1. φόβος ἀπὸ — 1, 2, 18. 7, 2, 37. ἄρχεσθαι ἀπὸ — 6, 1, 18. für 1, 1, 9. 5, 3, 4. durch 2, 5, 7. auf 2, 5, 32. ἀπὸ τοῦ αὐτομάτου 1, 2, 17. ἀπὸ κοινοῦ 4, 7, 27. 5, 7, 18. temporal 1, 7, 18. ἀφ' οὗ 3, 2, 14. ἀφ' ἑσπέρας 6, 1, 23. vgl. 5, 6, 23.

ἀποβαίνω 7, 8, 22.

ἀπογιγνώσκω τινός 1, 7, 18.

ἀποδείκνυμι 5, 8, 7. — υμαι 5, 5, 3.

ἀποδίδωμι 1, 2, 11. 3, 2, 12. — ομαι 7, 2, 3.

ἀποδιδράσκω 1 4, 8. τινά 7, 3, 38.

ἀποδοκῶ 2, 3, 9.

ἀποδύω 5, 8, 23.

ἀποθύω 3, 2, 12.

ἀποκαίω 4, 5, 3.

ἀπόκειμαι 7, 7, 46.

ἀποκλείω τινός 6, 4, 13.

ἀποκωλύω τινός 3, 3, 3.

ἀπολείπω 4, 5, 14. — ομαι 4, 3, 22. 5, 4, 20.
ἀπολύω αἰτίας 6, 4, 15.
ἀπόμαχος 3, 4, 32.
ἀποπέμπομαι 1, 1, 5. 7, 7, 8.
ἀπόπλους 5, 6, 20.
ἀπόῤῥητος 7, 6, 43.
ἀπορῶ τινος 2, 2, 11. τινί 1, 3, 8. οῦμαι 5, 9, 21. 7, 3, 29. vgl. 3, 5, 8.
ἀποσπῶ 1, 5, 3. 7, 2, 11. — ῶμαι 2, 2, 12.
ἀποστερῶ τινά τι 6, 4, 23.
ἀποστρατοπεδεύομαι 3, 4, 34.
ἀποτείνω 1, 8, 10.
ἀποτίνομαι 3, 2, 6.
ἀποφαίνομαι 1, 6, 9.
ἀποφεύγω 1, 4, 8. 2, 5 7.
ἀποψηφίζομαι 1, 4, 15.
ἀπροσδόκητος 4, 1, 10.
ἅπτομαί τινος 1, 5, 10.
ἄρα sichtlich, begreiflich 2, 2, 3. vgl. 4, 2, 15. 6, 15. ὡς ἄρα 5, 6, 29. 7, 5. εἰ ἄρα 2, 4, 6. 3, 2, 22. vgl. 5, 1, 13.
ἆρα μή 7, 6, 5.
ἀρετή 1, 4, 8.
ἀριθμός 1, 2, 9. 2, 2, 6.
ἀρκῶ 5, 1, 13. 8, 13.
Ἀρταξέρξης 1, 1, 1.
ἀρχαῖον 1, 1, 6.
ἀρχήν 7, 7, 28.
ἄρχω fange an τινός 1, 4, 15. 6, 5. 3, 1, 24. 2, 17. 5, 7, 34. befehlige 2, 2, 5. τινός 2, 6 19. 4, 2, 28. ἄρξας 1, 4, 9. 6, 4, 33. ἄρχομαι gehorche 1, 3, 15. 7, 7, 29. vgl. 2, 6, 12. fange an. λόγου 1, 6, 5.
ἄρχων 2, 1, 3. 5, 6, 8. ἄρχοντες 2, 2, 20.
ἄσμενος 3, 4, 24. 4, 3, 1.
ἀσπίς 1, 7, 10.
ἀστράπτω 1, 8, 8.
ἀσφαλές 1, 8, 22. 5, 6, 33.
ἅτε 4, 2, 13. 5, 2, 1. 6, 1, 3. 3, 28.
αὖ 1, 1, 7. 5, 9, 18. 3, 2, 27.
αὖθις 4, 2, 12. 5, 4, 7. 7, 5, 3.
αὐλοῦμαι 5, 9, 11.
αὐλών 2, 3, 10.
ἡ αὔριον 6, 2, 15.
αὐτίκα 3, 2, 33.
αὐτόματος 1, 2, 17. 4, 3, 8.
αὐτός I) er, er selbst 3, 1, 4. 4, 1, 24. 4, 6. 7, 2, 14. αὐτοί sie, sie selbst 1, 10, 17. 4, 2, 1. 5, 10, 14 7, 7, 44. im Ge. 4, 1, 13. im Da. 3, 1, 34. 7, 7, 13. im Ac. 1, 10, 17. 3, 1, 44. 2, 21. αὐτοί er mit den Seinigen 4, 3, 28. 5, 10, 14. αὐτό gerade dies 4, 7, 7. αὐτὸ τοῦτο ankündigend 1, 9, 21. αὐτοὶ ἐφ' ἑαυτῶν 2, 4, 10. 7, 1, 23. αὐτὸς σύ 1, 6, 7. von selbst 6, 4, 9. allein 2, 3, 7. gerade 3, 4, 41. αὐτὸς Μένων 1, 2, 20. αὐτὸς βασιλεύς 1, 7, 11. αὐτοῦ, αὐτῶν bei Possessiven 7, 1, 29. αὐτοῖς (τοῖς) samt den 1, 3, 17.
II) αὐτοῦ etc. ejus etc. αὐτῶν ἡ πορεία 3, 4, 44. auf ein Relativ bezogen 1, 9, 29. pleonastisch 2, 4, 7.
III) ὁ αὐτός τινι 2, 6, 22. τὸ αὐτό 1, 8, 14. 2, 4, 11. 6, 1, 17.
αὐτοῦ 1, 3, 11. ἐν etc. 2, 2, 1.
ἀφαιροῦμαι τινά τι 1, 3, 4. 5, 5, 10. τινός 4, 4, 12.
ἀφθονία 7, 1, 33.
ἄφθονος 3, 2, 25.
ἀφίημι 5, 4, 7.
ἀφίσταμαι εἰς 1, 6, 7. 2, 5, 7.
ἀχάριστος 2, 1, 12.
ἄχθομαί τι 1, 1, 8. 3, 2, 20. τινί 1, 3, 3. 5, 7, 20.
ἀχρεῖοι 5, 2, 21.
ἄχρι εἰς 5, 5, 4. ἄχρι ἄν mit dem Conj. 2, 3, 2.
βάδην ταχύ 4, 6, 25.
βάθος 4, 2, 2.
βαίνω 3, 2, 19. 4, 2, 10.
βάλλω 1, 3, 1. 3, 3, 15.
βαρβαρικόν 1, 8, 5.
βαρέως ἀκούω 2, 1, 9.
βάσιμα 3, 4, 49.
βασιλεύειν τινός 5, 6, 37.
βασιλεύς ohne ὁ 1, 1, 5. 2, 5, 38. μέγας 1, 4, 11.
βεβαιῶ 7, 6, 17.
βίᾳ τινός 7, 8, 17.
βιάζομαι 1, 4, 5.

βιβάζω, άσω 4, 8, 8.
βλάπτω τινά 2, 5, 17. 3, 3, 11. μεγάλα 3, 3, 14.
βλέπω 1, 8, 10.
βλώσκω 7, 1, 33.
βοιωτιάζω 3, 1, 26.
βουλεύομαι 3, 2, 8. τὶ 5, 9, 33. 7, 2, 3. 3, 4.
βούλομαι 5, 6, 31. 8, 10. ὁ βουλόμενος 1, 3, 9. 5, 2, 18. 6, 2, 15.
βουπόρος 7, 8, 14.
βοῶ mit dem Inf. 1, 8, 12.
βραχύ 1, 5, 3. ἐπὶ β. 3, 3, 17. βραχύτερα τοξεύειν 3, 3, 7.
γάρ auf den folgenden Satz bezogen 3, 2, 29. 5, 8, 11. in Fragen 1, 7, 9. in Antworten 1, 6, 8. bei einer zu ergänzenden Bedingung 7, 6, 33. nämlich 5, 6, 6. γάρ — γάρ 5, 6, 4. τί γάρ; 7, 2, 28. vgl. ἀλλά und καί.
γέ 7, 6, 10. ὅς γε 1, 6, 5. δέ γε 3, 3, 17. εἴ-γε 1, 9, 18. ἐπεί γε 1, 3, 9. γέ τοι 2, 5, 19. γὲ μέν τοι 1, 9, 14. γὲ μήν 1, 9, 16. καὶ — γε 2, 1, 14. 3, 2, 24. οὐ μὴν — γε 1, 10, 3. vgl. καίτοι und μέντοι.
γέῤῥον 1, 8, 9. 2, 1, 6. 4, 3, 4.
γεύομαι 1, 9, 26. 3, 1, 3.
γέφυρα 6, 3, 22.
γῆ 3, 2, 19. 5, 6, 5.
γίγνομαί τινος 1, 1, 1. γεγονὼς ἀπό 2, 1, 3. φρόνιμος 1, 10, 7 vgl. 4, 1, 26. χειμών 4, 1, 15. χιών 4, 4, 8. τὰ ἱερά 2, 2, 3. 6, 2, 13. 22. ὥστε 5, 6, 30. εὖ (τι) 1, 7, 5. 7. kommen 1, 7, 17. ἐγγύς 1, 8, 8. 4, 2, 15. 5, 4, 16. ἐντός 1, 10, 2. ἔξω 7, 1, 1. ἐν ταῖς χώραις 4, 8, 15. ὑπέρ τινος 3, 4, 29. ἐπὶ φάλαγγος 4, 6, 6. ἐν ἑαυτῷ 1, 5, 17. herauskommen 1, 2, 9. 3, 1, 33. 5, 2, 4. einkommen 1, 1, 8. 5, 3, 4. Passiv zu ποιεῖσθαι 1, 2, 17. 3, 4, 24. 4, 8, 28. ὑπό 7, 1, 30. erlaubt werden 1, 9, 13.
γιγνώσκω ὅτι 2, 2, 15. Inf. 1, 9, 17. Part. 3, 4, 36. ἔγνωκα 3, 1, 43.
γνώμη 1, 8, 10. 2, 6, 9. γνώμην ἀποδείκνυσθαι 1, 6, 9. ἔχειν τὴν γ. πρός τινα 2, 5, 29. erg. 5, 9, 18.
γυμνός 1, 10, 3. 4, 3, 6.
γυνή 1, 2, 12. μεγάλαι 3, 2, 25. παῖδες καὶ γυναῖκες 1, 4, 8.
δαπανῶ ἀμφί 1, 1, 8. εἰς 1, 3, 3.
δαρεικός 1, 1, 9.
δασύς 2, 4, 14. 6, 2, 26.
δέ 1, 7, 9. 7, 2, 5. für καί 3, 2, 36. μὴ — δέ 4, 3, 28. ohne μέν 3, 1, 23. 5, 7, 21. οἱ δέ ohne οἱ μέν 2, 3, 10. 5, 4, 31. 7, 5, 2 während 3, 1, 13. am Anfange einer Rede 4, 6, 10. 5, 5, 13. 7, 3, 30. in zusammenhängender Construction 2, 4, 24. 5, 5, 22. 6, 12. 20. Stellung 3, 2, 7. 4, 8, 1. 5, 4, 13. τέ — δέ 5, 5, 8. οὔτε — δέ 5, 9, 26. δέ γε 3, 3, 17. 5, 5, 18. δὲ δή 1, 3, 14. 3, 1, 38. δ' οὖν 1, 2, 12. 3, 5. καὶ — δέ 1, 1, 2. 4, 7, 9. οὐδὲ — δέ 1, 8, 20. vgl. μέν.
δεῖ —. δεῖσαι 7, 3, 26. ἐδεδίεσαν 5, 6, 36.
δείκνυμι 1, 6, 3.
δείλη 1, 8, 8. 2, 2, 14. 3, 3, 11.
δεινὸς φαγεῖν 7, 3, 23. δεινὰ ποιεῖσθαι 5, 9, 11.
δεκάτη 5, 3, 4.
δεξιὸς αὐτός 5, 9, 23. δεξιὰν φέρειν mit dem Inf. 2, 4, 1. δεξιόν ohne Artikel 1, 8, 13. τὸ δ. 1, 2, 15.
δέομαι 2, 6, 13. δέεσθαι 7, 4, 8. δεδέημαι 7, 7, 14. τινός 1, 1, 10. τὶ 1, 3, 4. τοῦτο 6, 4, 33. τί τινος 7, 2, 31. τί ἡμῶν δεήσεσθε χρήσασθαι 5, 4, 9.
δέρματα 4, 8, 26.
δεύτερον 1, 8, 16.
δέχομαι 1, 8, 17. 3, 1, 42. 4, 8, 23. οἰκίᾳ 7, 2, 6.
δέω ὀλίγου 1, 5, 14. δεῖ τινος 3, 3, 16. τὶ 3, 4, 23. ἀνδρὶ ἐπισάξαι 3, 4, 35. beim Particip 4, 2, 3. ὡς δεῆσον 5, 2, 12. εἰς τὸ δέον 1, 3, 8.
δή schon 1, 10, 8. καὶ δή 1, 10,

10. πολλοὶ δή 4, 1, 13. πάντες δή 1, 9, 22. πλεῖστοι δή 1, 9, 12. ὅσοι δή 6, 3, 23. ὥσπερ δή 3, 1, 29. νῦν δή 7, 7, 7. ἔνθα δή 1, 8, 2. ἄγε δή 2, 2, 10 vgl. 5, 4, 9. im Nachsatze 1, 3, 5. 8, 8. 3, 1, 2. 4, 2, 20. 5, 2, 5. ἐνταῦθα δή 1, 10, 5. δὲ δή 1, 3, 14. καὶ δή 1, 5, 7. καὶ — δή 1, 8, 23. καὶ δὴ καί 5, 7, 9. μὲν δή 1, 2, 3. 5, 2, 13.
δῆλος ὅτι 5, 2, 26. Part. 1, 2, 11. ὡς σπεύδων 1, 5, 9.
δημαγωγῶ τινα 7, 6, 4.
δήπου 3, 1, 42.
διὰ τῶν Βιθυνῶν 6, 4, 37. 4, 7, 18. ὁδὸς διὰ τοῦ ἐπιορκεῖν 2, 6, 22. διὰ φιλίας ἰέναι u. διὰ παντός 3, 2, 8. διὰ τέλους 6, 4, 11. διὰ νυκτός 4, 6, 22. διὰ ταχέων 1, 5, 9. δι' ἑρμηνέως λέγειν 2, 3, 17. — δι' ὑμᾶς 5, 8, 13. διὰ πολλά 1, 9, 22. διὰ τὸ ἔχειν 1, 9, 27. διὰ τοῦτο nach e. Part. 1, 7, 3. 7, 1, 9. διὰ ταῦτα nach ὅπως 5, 10, 14.
διαβαίνω 4, 3, 8.
διαβάλλω τινά τι 7, 5, 8.
διάβασις 1, 5, 12. 2, 3, 10.
διαβατός 1, 4, 18.
διαγγέλλω 1, 6, 2. — ομαι 3, 4, 36.
διαγίγνομαι 1, 5, 6. 4, 5, 5.
διάγω 1, 2, 11.
διαδέχομαι 1, 5, 2.
διαδίδωμι 5, 8, 7.
διαιθριάζω 4, 4, 10.
διάκειμαι 2, 5, 27. 7, 3, 17.
διαλέγομαί τινι 4, 4, 5.
διαλείπω 1, 7, 15. 4, 7, 6. 8, 12.
διαμάχομαι μὴ — 5, 8, 23.
διανοοῦμαι Pf. 5, 7, 15.
διαπορεύομαι 2, 5, 18. 3, 3, 3.
διαποροῦμαι 5, 9, 22.
διαπράττομαι ὥστε 4, 2, 23.
διασπείρομαι 6, 3, 28.
διατελέω 1, 5, 7. 3, 4, 17.
διατίθημι 1, 1, 5. vgl. 2, 5, 27. — εμαι 4, 7, 4. Med. 6, 4, 37.
διαφαίνεται 7, 8, 14.
διαφέρω τινός 3, 1, 37. ἤ 3, 4, 33. — ομαι 4, 5, 17.
διαφθείρω 7, 7, 37.
διάφορον 4, 6, 3.
διαχάζω 4, 8, 18.
διαχωρεῖ κάτω 4, 8, 20.
δίδημι 5, 8, 24.
δίδωμι 6, 1, 9. 7, 3, 13. ἐδίδους 5, 8, 4. Inf. 1, 2, 27. 6, 6. δίκην δίδωσιν 2, 6, 20
διέχω 3, 4, 20. τινός 1, 10, 4.]
δίημι 3, 2, 23.
δίκαιος 5, 9, 3. τὸ δ. 2, 6, 18. τὰ δ. 7, 7, 14.
δίκη τινός 1, 3, 10. 3, 2, 8. 5, 8, 1. 7, 6, 10. ἡ δ. 1, 3, 20. δίκην ἔχω 7, 4, 24.
διορῶ 5, 2, 30.
διώκω 6, 3, 25. 7, 2, 20. διώξω 1, 4, 8.
δόγμα ποιεῖσθαι mit dem Inf. 3, 3, 5.
δοκιμάζομαι 3, 3, 20.
δοκῶ mit doppelter Structur 1, 4, 18. ὡς ἐδόκουν 1, 4, 7. δοκῶ μοι 1, 7, 4. 7, 6, 11. τούτους τί δοκεῖτε 5, 7, 26. δοκεῖ ταύτῃ 3, 2, 32. Inf. 1, 2, 1. 2, 3, 8. 3, 2, 9. 27. 5, 6. 4, 4, 5. δοξάτω ὑμῖν 5, 7, 31. δόξαν ταῦτα 4, 1, 13. τὰ δόξαντα 1, 3, 20.
δόλιχος 4, 8, 27.
δοράτιον 5, 2, 4.
δορυφόροι 5, 2, 4.
δοῦλος 1, 9, 29.
δουπῶ 1, 8, 18.
δρόμῳ 1, 5, 3. θέω 1, 8, 18. 7, 1, 15.
δύναμαι 2, 2, 13. 4, 5, 11. (τὸ) μέγιστον 2, 6, 21. 7, 6, 37. ὡς δ. beim Superl. 1, 6, 3. ἐάν τι δύνωμαι 2, 1, 8. 3, 20.
δύναμις 1, 6, 7. δυνάμεις 1, 5, 9.
δυνάστης 1, 2, 20.
δυνατός 4, 1, 24. ἐκ τῶν δ. 4, 2, 23.
δύο beim Ge. 1, 2, 23.
δυσμαί 6, 3, 32. 7, 3, 34.
δωροῦμαι 7, 3, 18.
ἐάν für εἰ 1, 3, 14. κἄν 3, 2, 10.
ἐαρίζειν 3, 5, 15.
ἑαυτοῦ 2, 3, 25. possessiv 1, 1, 11. für σαυτοῦ 7, 5, 5. ἑαυτόν beim Med. 1, 8, 29 vgl. 5, 8, 14.

ἐν ἑαυτῷ ἐγένετο 1, 5, 17. vgl. αὐτός.
ἐγγύθεν 4, 2, 27.
ἐγγύς εἰμι 2, 5, 36. 5, 4, 24. vgl. 1, 8, 8. τινός 4, 4, 1. 5, 4, 16. beinahe 4, 2, 28.
ἐγκέλευστος 1, 3, 13.
ἐγκρατής τινός 5, 4, 15.
ἐγχειρεῖν ποι 5, 1, 8.
ἐγώ 3, 1, 25. 5, 8, 23. πρός με 3, 3, 2. ἡμεῖς für ἐγώ 1, 7, 7.
ἐθελοντής 1, 6, 9.
ἐθελούσιος 6, 3, 14.
ἐθέλω 1, 3, 8. ἐθέλων 3, 3, 18. 5, 10, 6.
εἰ wenn mit dem Ind. Pr. 5, 6, 7. 7, 6, 15. mit dem Ind. Fu. 3, 1, 13. 4, 39. 6, 1, 12. vgl. 5, 7, 12. 7, 2, 14. mit dem Ind. eines historischen Tempus 2, 1, 4. 5, 19. mit dem Opt. 3, 4, 23. des Fu. 1, 4, 7. 5, 10, 7. mit dem Conj. 3, 1, 36. synonym mit ὅτι 3, 2, 17. εἴ τις 1, 5, 1. 2, 5, 36. 3, 1, 34. 4, 1, 13. 5, 7, 15. 10, 12. ohne Verbum 5, 3, 3. ἄλλο εἴ τι 4, 5, 5. εἰ καί 3, 2, 22. 6, 4, 27. καὶ εἰ 3, 2, 24. οὐδ' εἰ 1, 6, 8. εἴ γε 7, 6, 22. εἴ-γε 1, 9, 18. εἴπερ-εἰ 7, 3, 37. εἰ μέν ohne Nachsatz 7, 7, 15. εἰ μή 1, 7, 18. εἰ δὲ μή 2, 2, 1. 3, 2, 3. 4, 3. 6.
εἰ ob mit dem Opt. 1, 10, 5. 4, 1, 28. des Ao. 7, 4, 10. mit ἄν und dem Opt. 4, 8, 7. versuchend ob 4, 1, 8. 6, 2, 22. vgl. 5, 9, 31. ob nicht 3, 2, 22.
εἰκός ohne ἐστιν 3, 1, 13. 21.
εἰμί 1, 8, 17. 5, 2, 20. 7, 1, 25. ὄνομα τῇ πόλει Κορσωτή 1, 5, 4. τί σφισιν ἔσται 1, 7, 8. 7, 2, 25. mit dem Ge. 1, 1, 1. 6. 2, 3. 2, 1, 11. 2, 5, 38. 3, 2, 13. 38. 4, 3, 4. 2, 6, 20. 5, 5, 7. vgl. Genitiv. πεμπταῖοι ἦσαν 6, 2, 9. bei Participien 2, 2, 13. 3, 10. 3, 2, 21. 4, 1, 3. 5, 3, 8. 9, 6. 6, 4, 24. 37. 7, 6, 36. 7, 21. ἐγώ εἰμι ὁ ἀφελόμενος 6, 4, 21. οὐκ ἔστιν ὁ τολμήσων 2, 3, 5. vgl. 3, 1, 42 und Artikel. ὕπερθεν 1, 4, 4. ὁμοῦ 7, 1, 28. καλῶς 4, 3, 8. ἀπό 2, 4, 13. ἐκ 1, 2, 7. μέχρι 1, 7, 6. 6, 2, 1. ἦν es war ohne Subject 4, 6, 2. 6, 2, 26. 7, 3, 41. εἰσὶν οἵ 2, 5, 18. ἦσαν οἵ 5, 4, 23. 7, 22. ἔστιν οἵ 5, 10, 6. ἦν οὓς 1, 5, 7. ἔστιν ὅστις 1, 8, 20. 2, 3, 23. οὐκ ἔστιν ὅτῳ 7, 6, 26. ἔσθ' ὅτε 2, 6, 9. ἔστιν ὅπου 4, 5, 31. ἔστιν ὅπως 2, 4, 3. τὸ μὴ εἶναι 4, 8, 14. τὸ κατὰ τοῦτον εἶναι 1, 6, 9. τῷ ὄντι 5, 4, 20. εἶναι ausgelassen 1, 2, 18. 3, 15. 2, 5, 20. 6, 9. 3, 1, 13. 2, 8. 10. 14. 6, 3, 19. 7, 2, 15. 3, 47. ὤν ausgel. 2, 6, 25. 3, 1, 3. ἔστι licet 3, 4, 39 vgl. 1, 4, 4. 4, 1, 8. 7, 9. 5, 2, 1.
εἶμι 1, 3, 1. 7. 2, 2, 1. εἰς χεῖράς τινι 1, 2, 26. διὰ φιλίας 3, 2, 8. Ipf. fürs Ppf. 1, 7, 8.
εἴπερ γε 1, 7, 9.
εἶπον 2, 1, 21. 5, 4. 7, 3, 39. mit dem Inf. 1, 3, 14. 2, 3, 2. 4, 2, 16. ließ sagen 1, 4, 16. 4. 4, 5.
εἴργω 6, 1, 8. εἴρξομαι 6, 4, 16.
εἰς und ἐπί 3, 2, 16. für πρός 4, 7, 2. εἰς Πισίδας 1, 1, 11. 6, 7 vgl. 5, 2, 1. 3, 6. τὰ ὄρη τὰ εἰς τὸ πεδίον 1, 2, 25. παρεῖναι εἰς 1, 2, 2. 7, 4, 6. ἐκλείπειν εἰς 1, 2, 24. ἀποστῆναι εἰς 1, 6, 7. 2, 5, 7. συμμιγνύναι εἰς 6, 1, 24. παραγγέλλειν εἰς τὰ ὅπλα 1, 5, 13. σφάττειν εἰς 2, 2, 9. σφαγιάζεσθαι εἰς 4, 3, 18. ἀγορεύειν εἰς 5, 6, 27. φόβος εἰς 1, 2, 18. bis 1, 2, 22. temporal 1, 7, 1. 4, 1, 15. δαπανᾶν εἰς 1, 3, 3. 2, 6, 6. διδόναι εἰς τὴν στρατιάν 1, 2, 27. ὠφελεῖν εἰς 3, 2, 27. τοὺς ἵππους εἰς ἱππέας κατασκευάζειν 3, 3, 19. εἰς τὸ ἴδιον 1, 3, 3. in Ansehung 1, 9, 16. 2, 6, 30. 4, 1, 28. 6, 3, 14. εἰς δύναμιν 2, 3, 23. εἰς ἀφθονίαν 7, 1, 33. εἰς καλόν 4, 7, 3.

εἰς τρίς 6, 2, 16. εἰς δύο 2, 4, 26. vgl. 7, 1, 23. gegen bei Zahlen 1, 1, 10. 8, 5. 2, 2, 7. 3, 3, 20. 6, 2, 23. εἰς τό und ὥστε 7, 8, 20.
εἷς 2, 6, 1. εἷς τῶν 7, 2, 29. vgl. 5, 8, 8. εἷς ἀνήρ 1, 9, 12. 5, 7, 9. εἷς μή 5, 6, 12.
εἰςβάλλω 1, 2, 21. 7, 15.
εἰςβολή 1, 2, 21.
εἰςιέναι 5, 9, 17. 7, 3, 34.
εἴσω 1, 4, 5. 2, 4, 12.
εἶτα 1, 2, 25. 3, 2.
εἴτε 6, 4, 20. ὁπότερα — εἴτε — εἴτε 7, 7, 18.
ἐκ 1, 2, 18. 22. 8, 10. ἐκ τῶν πολεμίων 1, 7, 13. vgl. 4, 7, 1. οἱ ἐκ 1, 2, 3. 4, 2, 19. 5, 22. 6, 2, 9. 7, 4, 13. ἐκ τοῦ ἐναντίου 4, 7, 5. οἱ ἐκ τοῦ ἐπ' ἐκεῖνα 5, 4, 3. οἱ ἐκ τοῦ πλοίου σύσκηνοι 5, 7, 15. aus der Zahl 5, 3, 3. ἐκ πολλοῦ φεύγειν 1, 10, 11. ἐκ τόξου ῥύματος καταλαβεῖν 3, 3, 15. ἐκ Διός 3, 1, 12. φόβος ἐκ 1, 2, 18. ἐκ τοῦ ἀρίστου 4, 6, 21. ἐκ παίδων 4, 6, 14. ἐκ τῆς νικώσης 5, 9, 18. von — aus 2, 6, 8. mit dem Inf. 2, 6, 9. σκοπεῖν ἐκ 3, 1, 13 ἐξ ὧν ἀκούω 1, 9, 28. bei Passiven 1, 1, 6. 2, 6, 1. ἐκ παντὸς τρόπου 3, 1, 43. ἐκ τοῦ ἀδίκου 1, 9, 16. ἐκ τῶν δυνατῶν 4, 2, 23. ἐκ τῶν ὑπαρχόντων 6, 2, 9. ἐκ τῶν παρόντων 3, 2, 3. ἐξ ἴσου 3, 4, 47. ἐξ αὐτομάτου 1 2, 17. ἐξ ἀπροςδοκήτου 4, 1, 10. ἐκ τίνος 5, 8, 4. ἐκ τούτων 1, 3, 11. 5, 9, 1. ἐκ τούτων τῶν λόγων 2, 5, 27. ἐκ τούτου 1, 2, 17. 3, 1, 15. 4, 1, 28. nach ἐπεί 5, 2, 1.
ἑκασταχόσε 3, 5, 17.
ἕκαστος 1, 1, 6. 8, 9. εἰσιν ἕ. 6, 4, 12. vgl. 4, 2, 12. ὡς ἕ. 2, 2, 17. appositiv 1, 2, 25. aus οὐδείς erg. 1, 3, 15.
ἑκάτερος 3, 2, 36.
ἐκβάλλω 2, 1, 6.
ἔκβασις 4, 1, 20.
ἐκεῖ 5, 6, 36.
ἐκεῖνος 1, 2, 15. 2, 2, 8. 6, 19. 6, 2, 11. 7, 3, 4. τὸ ἐπ' ἐκεῖνα 5, 4, 3.
ἐκεῖσε 6, 4, 36.
ἐκκομίζομαι 5, 2, 19.
ἐκκυβιστῶ 5, 9, 9.
ἐκκυμαίνω 1, 8, 18.
ἐκλέγομαι 5, 6, 20.
ἐκλείπω 3, 4, 8. 4, 5, 15. εἰς 1, 2, 24.
ἐκμηρύομαι 6, 3, 22.
ἐκπέμπομαι 5, 2, 21.
ἐκπίπτω 1, 1, 7. 5, 2, 18. 7, 2, 32. 5, 12.
ἐκπλαγῆναι 1, 8, 20.
ἐκποδών 2, 5, 29.
ἐκτάττομαι 7, 1, 24.
ἐκφαίνω 3, 1, 16.
ἐκφέρω 3, 2, 29.
ἐκφεύγω 1, 3, 2.
ἑκών 3, 2, 26.
ἐλάχιστον, τό 5, 7, 8.
ἐλελίζω 1, 8, 18.
ἐλέγχω 3, 5, 14.
ἐλπίς 2, 1, 19.
ἐμβάλλω 4, 7, 20. πληγάς 1, 5, 11. intr. 1, 2, 8. 3, 4, 14. 5, 17. 4, 8, 2.
ἐμβρόντητος 3, 4, 12.
ἔμπαλιν, τό 1, 4, 15. 4, 3, 32.
ἐμπιπλάναι 1, 7, 8. 7, 7, 46.
ἐμπίπτω τινί 2, 2, 19. 3, 1, 13.
ἐμποδών 4, 8, 14.
ἐμποιεῖν 2, 6, 8. 19. 6, 3, 17.
ἔμπροσθεν 1, 8, 23. 6, 1, 14.
ἐμφανής. ἐν τῷ ἐ. 2, 5, 25.
ἐν πέδαις δῆσαι 4, 3, 8. ἐν τοῖς φίλοις ἦσαν 5, 4, 32. bei, an 4, 8, 22. 5, 3, 8. 6, 2, 1. für εἰς 4, 7, 17. ἐν ἀφθόνοις βιοτεύειν 3, 2, 25. ἐν ὅπλοις 3, 2, 28. 5, 3, 3. λεγόμενος ἐν τοῖς ἀρίστοις 1, 6, 1. ἐν ἑαυτῷ ἐγένετο 1, 5, 17. εἴ τι ἐν τούτῳ εἴη 6, 2, 22. ἐν τῷ φανερῷ 1, 3, 21 vgl. 2, 5, 25. von der Zeit 1, 5, 16. 8, 22. 4, 8, 8. ἐν ᾧ 1, 2, 20.
ἐναντίον 7, 6, 23.
ἐναντίος. ἐκ τοῦ ἐ. 1, 8, 23. τὰ ἐ. 4, 3, 32.
ἐναντιοῦμαί τινος 7, 6, 5.
ἐνδείκνυμαι 5, 9, 19.

ἐνδεῖ 5, 9, 31.
ἔνδηλος Part. 2, 4, 2.
ἐνδίφριος 7, 2, 33.
ἔνδον 7, 1, 19.
ἕνεκα 1, 9, 21. 5, 6, 11.
ἔνεστι 3, 4, 39.
ἐνέχυρα 7, 6, 23.
ἔνθα wo 2, 2, 11. 4, 3, 7. 5, 5 (6). auf ein Subst. bezogen 1, 8, 1. 3, 4, 41. 4, 5, 22. 6, 1, 22. auf ἄλλοι 4, 2, 20. worin 3, 3, 15. dorthin wo 4, 1, 2. wohin 5, 6, 31. 5, 6, 31. ἔνθα δή 1, 8, 2.
ἔνθεν auf ein Subst. bezogen 1, 10, 1. dies mit vertretend 3, 5, 13. dorthin von wo 2, 3, 6. ἔ. μὲν — ἔ. δέ 2, 4, 22. 3, 5, 7. ἔ. καὶ ἔ. 4, 3, 28. 5, 2, 22.
ἐνθένδε 7, 7, 17.
ἐνθυμεῖσθαι 3, 1, 43.
ἔνιοι 2, 4, 1. 6, 4, 34.
ἐνίοτε 3, 1, 20.
ἐννοοῦμαι 3, 5, 3.
ἐνορῶ 1, 3, 15.
ἐνοχλῶ τινι 2, 5, 13. 3, 4, 21.
ἐνταῦθα 4, 4, 18. ἐ. δή 1, 10, 5. 4, 3, 30. 5, 4, 25. dorthin 1, 2, 1. 10, 13. 3, 4, 11. 6, 2, 7.
ἐντείνω 1, 5, 11. 2, 4, 11.
ἐντέλλομαι 5, 1, 13.
ἐντίθεμαι 1, 4, 7.
ἐντίμως ἔχω 2, 1, 7.
ἐντός 1, 10, 3. 6, 3, 7.
ἐντυγχάνω 1, 2, 27. 8, 1. 2, 3, 10. 3, 2, 31.
Ἐνυάλιος 1, 8, 18.
ἐξάγω 1, 8, 21.
ἐξαιρῶ 2, 5, 4. — οῦμαι 2, 1, 9.
ἐξαιτῶ 6, 4, 11.
ἐξαλαπάζω 7, 1, 29.
ἐξαπατῶ 5, 7, 6.
ἐξελαύνω 1, 2, 5.
ἐξελέγχω 2, 5, 27.
ἐξέρπω 7, 1, 8.
ἔξεστι 3, 4, 39. ἐξόν 2, 5, 22. 3, 1, 14.
ἐξήκω 6, 1, 26.
ἐξικνοῦμαι 1, 8, 19. 3, 3, 7. 15. 4, 3, 18.
ἐξοπλίζομαι 1, 8, 3.
ἐξορμῶ 3, 1, 24.
ἔξω 1, 4, 5. 2, 2, 4. 5, 2, 16.
ἐπαγγέλλομαι 2, 1, 4. 5, 6, 26. 7, 1, 33.
ἐπάγω ψῆφον 7, 7, 57.
ἐπαινῶ 1, 4, 16. 5, 5, 8. — έσω 1, 4, 16.
ἐπαιρῶ 7, 7, 25.
ἐπεγγελῶ 2, 4, 27.
ἐπεί 1, 5, 2. ἐπεί γε 1, 3, 9.
ἐπειδάν 4, 3, 29.
ἔπειμι 1, 2, 17. 6, 2. 5, 7, 12. τινί 4, 3, 23.
ἐπείπερ 5, 9, 26.
ἔπειτα 1, 3, 10. 2, 5, 20. 7, 1, 4.
ἐπέκεινα 5, 4, 3.
ἐπεξόδια 6, 3, 2.
ἐπέχω 3, 4, 36
ἐπήκοον 2, 5, 38.
ἐπί 1) mit dem Genitiv. auf 3, 4, 9. ἐπὶ στρατοπέδου 6, 3, 4. ἐπὶ Θράκης 7, 6, 25. ἐπὶ τοῦ πρώτου 4, 3, 9. ἡ ἐπὶ Κάλπης ὁδός 6, 1, 24 vgl. 2, 1, 3. bei taktischen Angaben 1, 2, 15. 4, 3, 26. 5, 2, 6. von der Zeit 1, 9, 12. ἐφ' ἑαυτῶν 2, 4, 10. 5, 4, 34.
2) mit dem Dativ. ἐπὶ ταῖς ναυσί 1, 4, 2. ἐπὶ θαλάττῃ 1, 4, 1. στρατηγὸς ἐπὶ τοῖς μένουσι 4, 4, 19 vgl. 4, 1, 13. ἐπί τινι ἀγάλλεσθαι 2, 6, 26. μέγα φρονεῖν 3, 1, 27. ἐκπλήττεσθαι 5, 9, 12 ἐπαινεῖν 3, 1, 45. γελᾶν 5, 4, 34. ὀμνύναι 3, 2, 4 vgl. 5, 4, 11. θύεσθαι 3, 5, 18. 6, 2, 13. ἐπί τινι γίγνεσθαι 1, 1, 4. τὸ ἐπὶ τούτῳ εἶναι 6, 4, 23. von einem Zwecke 1, 3, 1. 4, 4, 17. 7, 6, 16. ἐπὶ θανάτῳ und θάνατον ἄγειν 1, 6, 10. ἐπὶ πολέμῳ 2, 4, 5. ἐπὶ γάμῳ 2, 4, 8 ἐπὶ ξενίᾳ 5, 9, 3. ἐπ' ἀγαθῷ 5, 8, 18 zum Nachtheile 7, 7, 39. von Bedingungen ἐφ' ᾧ 4, 2, 19. ἐφ' ᾧτε 6, 4, 22. ἐφ' οἷς 7, 6, 44. von der Zeitfolge 2, 5, 41. 3, 2, 4. 5, 9, 11.
3) mit dem Accusativ. nach 1, 2, 24. um zu holen 2, 3, 8. 7, 6, 2. gegen πολεμεῖν ἐπί

τινα 1, 3, 4. zu von Personen 3, 1, 24. ἐπὶ θάνατον ἄγειν 1, 6, 10. ἐφ' ἅ 1, 2, 2 vgl. 5, 7, 27. καλεῖν ἐπὶ ξένια 7, 6, 3. ἔρχεσθαι ἐπὶ τοῦτο, πᾶν 2, 5, 22. συμφέρει ἐπὶ τὸ βέλτιον 7, 8, 4. vom Erstrecken 1, 7, 15. 3, 1, 42. 4, 6, 11. 5, 10, 2. 7, 5, 12. ἐπὶ βραχύ 3, 3, 17. ἐφ' ὅσον 6, 1, 19. ἐπὶ πολύ 1, 8, 8. 4, 2, 13. ὡς ἐπὶ τὸ πολύ 3, 1, 42. ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας 6, 4, 36. ἐπὶ πολλοὺς τεταγμένοι 4, 8, 11. ἐπὶ τὸν ὦμον ἔχειν 6, 3, 25. ἐπὶ πόδα 5, 2, 31.
ἐπιβάλλομαι 4, 3, 28.
ἐπιβουλεύω 5, 6, 29.
ἐπιγίγνομαι 6, 2, 26.
ἐπιδείκνυμαι 1, 9, 16. 2, 6, 27. 4, 6, 15.
ἐπίθεσις 4, 4, 22.
ἐπιθυμῶ 2, 6, 18.
ἐπικαίριος 7, 1, 6.
ἐπικεῖσθαι 4, 1, 16. 3, 7. 5, 2, 5.
ἐπικούρημα χιόνος 4, 5, 13.
ἐπιλαμβάνω 6, 3, 5. — ομαι 4, 7, 12.
ἐπιλανθάνομαι 3, 2, 25.
ἐπιλέγω 1, 9, 26.
ἐπιλείπω 1, 5, 6. 5, 8, 3. 6, 2, 16. — ομαι 1, 8, 18.
ἐπίλεκτος 3, 4, 43.
ἐπιμέλεια 1, 9, 27.
ἐπιμέλομαι 4, 8, 25. 5, 1, 7.
ἐπιμίγνυμι 3, 5, 16.
ἐπιορκῶ τινα 3, 1, 22.
ἐπιπαρεῖναι 3, 4, 23.
ἐπιπαριέναι 3, 4, 30.
ἐπισάττω 3, 4, 35.
ἐπίσταμαι ὅτι 3, 1, 36. 42. 5, 4, 20. 7, 13. Part. 6, 4, 17.
ἐπιστατῶ τινι 5, 1, 15.
ἐπιτήδειος 2, 3, 11. 5, 18. 5, 2, 12. ἐπιτήδεια 1, 5, 10. 5, 5, 25.
ἐπιτίθεμαι 4, 1, 10.
ἐπιτρέπω 6, 3, 11. Inf. 1, 2, 19. 2, 4, 27. 3, 2, 31.
ἐπιτυγχάνω 1, 9, 25. 3, 4, 18. 4, 1, 9.
ἐπιφαίνομαι 3, 4, 2.
ἐπιφέρομαι 1, 9, 6.
ἐπιφθέγγομαι 4, 2, 7.
ἐπιχωρῶ 1, 2, 17.
ἐπιψηφίζω 5, 1, 14.
ἕπομαι 1, 3, 6. 8, 19.
ἐργάζομαί τινά τι 5, 6, 11.
ἔργον 3, 5, 12.
ἔρημος 1, 3, 6. 7, 1, 24. 2, 18.
ἐρύκω 3, 1, 25.
ἐρυμνός 3, 2, 23.
ἔρχομαι 2, 1, 1. 3, 2, 3. ὁδόν 3, 1, 6. εἰς χεῖρας 1, 2, 26. εἰς λόγους τινί 2, 5, 25. ἐπί τι 2, 5, 22. von Sachen 4, 8, 24. Pr. für das Fu. 7, 1, 31.
ἐρῶ 3, 1, 29.
ἐρωτῶ 1, 3, 20. 4, 4, 17. 5, 4, 2.
ἐσθής 3, 1, 19. 4, 3, 25. 7, 4, 18.
ἐσθίω 1, 6, 3. τινός 4, 8, 20.
ἔστ' ἄν 2, 3, 9. 7, 1, 33. ἔστε ἐπί 4, 5, 6.
ἕτερος 1, 4, 2. μηδὲ ἕ. 7, 4, 10.
ἔτι 1, 3, 12. 3, 1, 23. ἔ. μέν 5, 10, 15.
ἕτοιμος 1, 6, 3.
εὖ 1, 7, 5. 7. Compar. 2, 1, 20.
εὐδαιμονίζω τινά τινος 1, 7, 3.
εὐδαίμων 1, 5, 7.
εὐδία 5, 8, 19.
εὐθύς 2, 4, 10. 4, 8, 10. Part. 1, 9, 4. 4, 7, 2.
εὐθύωρον 2, 2, 16.
εὐνοϊκῶς 1, 1, 5.
εὑρίσκομαι 2, 1, 8.
εὖρος 1, 4, 4. 4, 2, 2.
εὔχομαι 1, 4, 17. 4, 3, 13.
εὐώνυμον 1, 2, 15. 10, 9. ohne Art. 1, 8, 13.
ἔφεδρος 2, 5, 10.
ἐφίεμαι 6, 4, 31.
ἐφίστημι 1, 8, 15. — αμαι 1, 4, 4. 4, 1, 14.
ἐφορῶ 3, 1, 13. 6, 1, 14. 7, 1, 30.
ἐχθρός τινος 3, 2, 5.
ἔχω 1, 3, 12. 2, 4, 8. 7, 3, 28. τὶ 6, 4, 38. ἅλις 5, 7, 12. δίκην 2, 5, 38. τὴν γνώμην 2, 5, 29. ὄψιν 5, 9, 9. mit dem Part. 1, 3, 14. 3, 4, 14. können mit dem Inf. 2, 1, 9. 7, 6, 39. abhalten τοῦ μὴ καταδῦναι 3, 5, 11. — ἀσφαλῶς 4, 3, 27. ἀχαρίστως 2, 3, 18. εὐνοϊκῶς 1, 1, 5. ἐντίμως 2, 1, 7. πολεμικῶς

5, 9, 1. ὀρθῶς 3, 2, 7. μεῖον 1, 10, 8. 3, 2, 17. οὕτως 1, 3, 9. 3, 1, 40. 2, 10. 5, 6, 12. 7, 7, 51. οὕτω τὴν γνώμην 6, 4, 12. ᾗπερ εἶχον 2, 2, 21. ὥσπερ εἶχεν 4, 1, 19. ἀμφί τι 5, 2, 26. — ἔχομαι 1, 8, 4. 6, 1, 17. 7, 6, 41.
ἐῶ 7, 4, 10.
ἔωθεν 4, 4, 8.
ἕως 2, 1, 2.
ζώνη 1, 4, 9.
ἤ oder 1, 4, 13. 2, 4, 3. bis 1, 8, 17. 5, 2, 4.
ἤ als 1, 2, 4. bei διαφέρει 3, 4, 33. für εἰ δὲ μή 1, 4, 16. fehlt beim Compar. 6, 2, 24.
ἦ μήν 2, 3, 26. 6, 4, 17.
ἦ fragend 7, 6, 27.
ᾗ τάχιστα 6, 3, 13. Sc. 6, 3, 22.
ἡγεμονία 4, 7, 8
ἡγεμών 2, 4, 10. — όνες 5, 9, 27.
ἡγοῦμαι ὁδόν 5, 4, 10. τινί 2, 2, 8. 3, 2, 20. 5, 2, 6. 4, 20. τινός 1, 4, 2. 4, 1, 6. τὸ ἡγούμενον 2, 2, 4. 7, 3, 6.
ἤδη sofort 1, 3, 11. 3, 1, 46. 6, 2, 12. schon jetzt 1, 4, 16. αἱ ἤδη κολάσεις 7, 7, 24. ἤδη — τε καί 1, 8, 8.
ἥδομαι 1, 9, 26. 2, 6, 28. Part. 1, 2, 18.
ἡδονή, ἡδύς 2, 3, 15.
ἥκω 2, 1, 9. 5, 1, 4. 6, 3, 10. von Sachen 4, 8, 24. ἧκον aoristisch 1, 2, 6. wie der Conj. 1, 4, 13. 2, 2, 2. 3, 24.
ἠλίβατος 1, 4, 4.
ἥλιος 1, 10, 15 2, 1, 3.
ἡμέρα erg. 2, 1, 3. 6, 2, 15.
ἡμιδαρεικόν 1, 3, 21.
ἡμιόλιον 1, 3, 21.
ἥμισυς. οἱ ἡμίσεις τῶν 4, 2, 9. ἡμίσεα ἄρτων 1, 9, 26. ἥμισυ ohne Art. 5, 10, 10.
ἦν 3, 1, 39. 4, 1, 3. 5, 3, 6.
ἡνίοχος 1, 8, 20.
ἡσυχία. καθ᾽ ἡσυχίαν 2, 3, 8.
ἥσυχος, ῃ 6, 3, 11.
ἡττῶμαι (τινος) mit dem Part. 2, 3, 23. 6, 17. bin besiegt 2, 4, 6. Ipf. aoristisch 2, 5, 19.
ἥττων 7, 3, 5.
θαμινά 4, 1, 16.
θάνατοι 2, 6, 29.
θαῤῥῶ τι 3, 2, 20.
θαῦμα ἦν τί εἴη 6, 1, 23.
θαυμάζειν τινός 5, 10, 4. τί εἴη 1, 8, 16 vgl. 5, 7, 13.
θαυμάσιος 7, 7, 10.
θεά 6, 4, 17.
θεῖον 1, 4, 18.
θέω δρόμῳ 1, 8, 18.
θέλω s. ἐθέλω.
θεός 5, 3, 7.
θερίζω 3, 5, 15.
θηρᾶν τινα 5, 1, 9.
θνητός 3, 1, 23.
θύραι 1, 2, 11. 9, 3. 2, 4, 4. 5, 31.
θύω 5, 4, 22. θύομαι 1 7, 18. 2, 1, 9. 3, 1, 8. 4, 3, 9. ἐπί τινι ꝛc. 3, 5, 18.
θώραξ ἱππικός 3, 4, 48.
ἴδιον 1, 3, 3.
ἰδιώτης 3, 2, 32.
ἰδιωτικός 5, 9, 23.
ἱερεῖον erg. 4, 3, 9.
ἱερός τινος 5, 3, 13. ἱερά 1, 8, 15. γίγνεται 2, 2, 3.
ἵημι. ἧκαν 4, 5, 18. ἵεμαι 3, 4, 41. ἵοιντο 5, 5, 3.
ἵνα 1, 4, 18.
ἴσον 2, 5, 7. ἐν ἴσῳ 1, 8, 11. ἐξ ἴσου 3, 4, 47. τὸ ἴσον 4, 6, 18.
ἰσοχειλής 4, 5, 26.
ἵσταμαι 4, 6, 27. 6, 3, 32. 7, 6, 36. στήσομαι 1, 3, 8 ἑστώς 1, 3, 2.
ἰσχυρῶς 1, 5, 11.
ἴσχετο ἐν τῷδε 6, 1, 9.
ἴσως 3, 1, 37.
καθέζεσθαι 1, 5, 9.
καθεύδω 1, 3, 11.
κάθημαι 5, 10, 5.
καθίστημι 1, 4, 13. 4, 8, 8. 7, 7, 23. — αμαι 5, 9, 22. κατέστην, καταστήσομαι 1, 3, 8. εἰς 1, 1, 3.
καί 1) und. Κορύλας καὶ Παφλαγόνες 5, 5, 22 vgl. 5, 10, 10. εἴκοσι καὶ δύο 1, 2, 5. τρεῖς καὶ δέκα 1, 5, 5. δύο καὶ τρία 4, 7, 10. πολλὰ καὶ ἀμήχανα

2, 3, 18. 4, 6, 27. 6, 2, 8. 7, 1, 33. verbindet verschiedene Wortarten 3, 1, 10. 4, 3, 2. 5, 2, 29. verschiedene Casus 5, 2, 29. 6, 2, 4 vgl. 2, 1, 10. von Participien 1, 10, 6. 5, 6, 32. verschiedene aufzulösende Participien 1, 7, 4. schließt Sätze locker an 1, 2, 6. 2, 3, 17. scheinbar für ὅτε 1, 8, 8. 6, 2, 26. 7, 4, 12. und auch 1, 2, 2. 4, 2, 21. 5, 3, 1. καὶ τότε und so auch damals 4, 3, 11. 7 1, 33. καὶ-τε-καί 1, 8, 1. καὶ οὐ 5, 8, 25. vgl. αὖ, γέ, δέ, δή, τέ, μέντοι, μήν.

2) καί auch. οἱ δὲ καί 1, 3, 13. 4, 8, 20. 5, 6, 11. ἢ καί 5, 2, 8. ὥς (εἴ) τις καὶ ἄλλος 1, 3, 6. 4, 15. 6, 2, 12. ἐπειδὴ καί 3, 2, 37. bei Relativen 1, 3, 6. 7, 2, 7. doppelt 2, 1, 22. καὶ αὐτός 1, 9, 14. 2, 2, 16. 6, 9. 3, 4, 37. καὶ οὗτος 1, 1, 11. 1, 10, 18. 2, 5, 20. καὶ σύ 3, 1, 34 daß auch andere Begriffe gemeint sind andeutend 1, 6, 10. 9, 14. 31. 10, 6. 2, 2, 18. 4, 2. 5 5. 4, 26. 7, 3, 28. verstecktere Beziehung 1, 3, 16. 9, 23. 3, 2, 29. 4, 17. 5, 16. 5, 6, 10. 7, 29 7, 2, 22. bei Participien 1, 9, 31. 3, 3, 2. 5, 9, 17. ungenau 1, 9, 23. 10, 15. Zw. 3, 4, 17. 5, 9, 18. καὶ ἀμφότεροι 5, 5, 22. καὶ πάντες 1, 8, 2. 9, 7. 5, 4, 15. καὶ αὖθις 7, 5, 3. καὶ αὐτίκα 3, 2, 33. καὶ πρόσθεν 1, 6, 1. 3, 2, 30. καὶ ταχύ 5, 2, 25. vel. καὶ μάλα 1, 5, 8. 3, 1, 29. 4, 1, 23. 6, 16. 5, 5, 17. 6, 15. καὶ μᾶλλον 6, 4, 35. καὶ πάνυ 5, 6, 7. καὶ πάλαι 7, 6, 9. καὶ διπλάσιον 3, 3, 16. bei Superlativen 2, 5, 15. 3, 2, 22. 5, 4, 29. sogar, selbst 3, 1, 17. 2, 4. 30. 4, 3, 10. 7, 3, 41. 7, 5, 5. eben 2, 6, 8. 3, 5, 18. 4, 8, 20. 7, 3, 23. bei τίς und ὅστις 1, 8, 16. καὶ γάρ 1, 1, 6. 9, 10. 2, 1, 5. 6, 2. 3, 3, 4. 5, 2. 5, 8, 11. 18. 6, 4, 13. καὶ γὰρ καί 2, 2, 15. καὶ γὰρ οὐδέ 1, 3, 12. καὶ γὰρ οὖν 1, 9, 8. 5, 8, 17. καὶ — δέ 1, 1, 2. 3, 1, 31. καὶ δή 1, 10, 10. καὶ εἰ 3, 2, 24. κἄν 3, 2, 10. εἰ καί 3, 2, 22. vgl. γέ.

καίπερ 2, 3, 25.

καιρός 3, 1, 36. Inf. 1, 3, 11. 6, 1, 14. προσωτέρω τοῦ κ. 4, 3, 34.

καίτοι 1, 4, 8.

κακυποιεῖν τινα 2, 5, 4.

κακός 3, 2, 31.

καλόν 6, 3, 17. εἰς κ. 4, 7, 3.

καλῶ 3, 1, 24. καλούμενος so genannt 1, 2, 13. 2, 4, 12. 7, 1, 24. 4, 11. Med. 3, 3, 1. 7, 2, 30.

κάμνω φέρων 3, 4, 47.

κάνδυς 1, 5, 8.

κάρυα 5, 4, 28.

κατά 1) mit dem Genitiv. 4, 5, 18. 25. 7, 1, 30. 7, 11.

2) mit dem Accusativ. auf — zu 1, 8, 12. 5, 7, 25. in die Gegend von 7, 2, 28. gegenüber 1, 4, 3. 8, 21. κατὰ γῆν nicht κ. γῆς 5, 6, 5. κατὰ χώραν 1, 5, 17. καθ' ἡσυχίαν 2, 3, 8. gemäß 2, 2, 8. 7, 2, 7. κατὰ κέρας 4, 6, 8. τὸ κατὰ τοῦτον εἶναι 1, 6, 9. καθ' ἑαυτούς 5, 10, 11. καθ' ἕνα 4, 7, 8. κατ' ἴλας ꝛc. 1, 2, 16. 8, 9. 3, 4, 22. 5, 8. 4, 2, 22. 5, 5, 5. 7, 6, 29. κατὰ μῆνα 1, 9, 17 vgl. 3, 2, 12. 7, 1, 27.

καταβαίνω 4, 8, 27.

καταγελῶ 1, 9, 13. 2, 4, 4. 6, 23.

κατάγω 1, 1, 7. 5, 1, 11. 7, 3, 18.

καταλαμβάνω 1, 8, 20. 3, 4, 4. 4, 7, 4. 3, 5, 2.

καταλύω 1, 1, 10. 8, 1.

καταντιπέρας 1, 1, 9. 4, 8, 3.

κατασκεδάννυμαι 7, 3, 32.

κατασκευάζω 1, 9, 19. 3, 2, 24. 3, 19.

κατατείνω 2, 5, 30.

κατατίθεμαι 2, 5, 8. 7, 1, 37.

καταφρονοῦμαι 5, 7, 12.

κατέχω 5, 9, 33. 6, 4, 3. — ομαι 2, 6, 13.
κάτω διαχωρεῖ 4, 8, 20.
κεῖμαι 1, 8, 27. 4, 2, 20. 7, 1, 24.
κελεύω 1, 5, 13. 2, 1, 8.
κενός τινος 1, 8, 20.
κεράμιον 5, 9, 15.
κέρας 1, 10, 9. 3, 4, 19. 6, 3, 5. κατὰ κ. 4, 6, 8.
κηρύττω mit dem Inf. 4, 1, 13. 3, 4, 36. 7, 1, 7.
κιλλίβας 1, 5, 14.
κίνδυνος mit dem Inf. 2, 5, 17. 5, 1, 6. μή 4, 1, 6.
κινῶ 3, 4, 28. — οῦμαι 6, 1, 8.
κλέπτω 4, 1, 14. 6, 11. 15.
κλωπεύω 5, 9, 1.
κοιμῶμαι 6, 2, 10.
κοινόν 4, 7, 27. 5, 6, 27. 7, 17. 18.
κοινωνῶ τινος 7, 6, 28.
κομιδή 5, 1, 11.
κομίζομαι 5, 4, 1.
κονιορτός 1, 8, 8.
κοπίς 1, 8, 7.
κράνος 5, 2, 22.
κράτος, ἀνά 1, 8, 1.
κρατῶ 2, 1, 10. τινός 2, 5, 7. 3, 4, 26.
κραυγὴν ποιῶ 2, 2, 17.
κρείττων 1, 2, 26.
κρύπτω τινά τι 1, 9, 19.
Κυζικηνός 5, 6, 23. 7, 3, 10.
κύκλῳ 1, 5, 4. κ. πάντῃ 3, 1, 2. κύκλοι 5, 7, 2.
κύνες, οἱ 5, 8, 24.
Κυρεῖοι 3, 2, 17.
κωλύω τινός 1, 6, 2. εἶναι 2, 5, 7.
λαγχάνω 3, 1, 11. 6, 4, 25.
λάθρᾳ τινός 1, 3, 8.
λαμβάνω 6, 4, 2. zw. 4, 3, 17. λαμβάνεται ἥττων 5, 6, 13. κλέπτων 4, 6, 15. Med. τῆς ζώνης 1, 6, 10.
λανθάνω τινά 6, 1, 14. Part. 1, 1, 9. ἔλαθεν ἀπελθών 1, 3, 14. 4, 2, 7. αὐτὸν ἀπελθών 1, 3, 17. 4, 2, 7. 6, 1, 22. 7, 3, 38.
λάσια 6, 2, 26.
λάχος 5, 3, 9.
λέγω πρός τινα 3, 1, 34. 6, 4, 15. πρᾴως τι 1, 5, 14. ὅτι 1, 2, 21. für προηγορῶ 2, 3, 21. lasse sagen 1, 3, 8. δι' ἑρμηνέως 2, 3, 17. mit dem Inf. für κελεύειν 1, 3, 8. 5, 9, 25. 7, 1, 40. meinen 2, 1, 15. 5, 2, 31. erzählen 1, 5, 11. 8, 18. λέγεται 1, 8, 6. 4, 1, 3. ὡς λ. 1, 4, 5. No. oder Ac. mit dem Inf. 1, 2, 8. λεγόμενος 1, 10, 2. 5, 6, 4 ἐν 1, 6, 1.
λείπομαι 1, 2, 25. τινός 7, 7, 31.
λίθοι 5, 7, 19.
λιμός 1, 5, 5.
λόγου ἄρχω, ομαι 1, 6, 5. εἰς λόγους σοι ἐλθεῖν 2, 5, 25.
λόγχη 4, 7, 16.
λοιπόν, τό 2, 2, 5. 3, 2, 8. 5, 1, 2. τοῦ λοιποῦ 5, 7, 34. 6, 2, 11.
λοχαγός 5, 10, 12.
λόχος 1, 2, 25. 3, 4, 21. 6, 1, 2 ὄρθιος 4, 2, 11.
λυποῦμαί τινι 1, 3, 8. 3, 1, 11.
Λυδός 3, 1, 31.
λυμαίνομαι τι 1, 3, 16.
λωτοφάγοι 3, 2, 25.
μά 1, 4, 8. 6, 4, 34.
μακράν 3, 4, 42.
μάλα. οὐ μ. 2, 6, 15. καὶ μ. 1, 5, 8. 4, 1, 23. 6, 16. μᾶλλον 4, 6, 11. 5, 9, 30. 7, 4, 12. 6, 28. 42. μᾶλλον φίλος 1, 1, 5. vgl. 3, 1, 23. μάλιστα 1, 3, 15. 4, 8, 24. 7, 2, 22. ungefähr 5, 4, 12. μ. μὲν — εἰ δὲ μή 7, 7, 19.
μανθάνω τινός 4, 8, 5. Part. 5, 8, 14.
μαντευτός 5, 9, 22.
μασθός 1, 4, 17.
μάχαιρα 1, 8, 7.
μάχη 2, 2, 6.
μάχομαι 1, 5, 9. 7, 9. 5, 5, 13.
Μεγάβυζος 5, 3, 6.
μεγαλοπρεπῶς 1, 4, 17.
μέγας 3, 2, 25. 5, 8, 17. 20. μέγα ὀνίνημι 3, 1, 38. μέγιστον δύνασθαι 2, 6, 21. τὸ μέγιστον 1, 3, 10. τὰ μέγιστα 5, 7, 33.
μεθίστασθαι 2, 3, 8, 21.
μείωμα 5, 8, 1.
μείων 5, 6, 9. μεῖον ἔχω 1, 10, 8. 3, 2, 17.

μέλλω 1, 9, 28. 2, 6, 10. 3, 1, 2. 47. 4, 7, 16. 5, 6, 28.

μέν für μήν 1, 7, 6. 9, 13. οὐ μὲν δή 1, 9, 13. μὲν — ὅμως δέ 6, 3, 30. μέν und δέ weit getrennt 1, 7, 17. 9, 2. 7. 2, 4, 2. 6, 1. (3, 4, 27.) 4, 27. 5, 3, 1. 5, 14. 7, 3, 18. Inconcinnität in Sätzen mit μὲν — δέ 1, 9, 5. 2, 1, 7. 3, 1, 35. 2, 13. 4, 1, 27. 5, 3, 1. 4, 23. 5, 10. ὁ μέν auf den nähern, ὁ δέ auf den entferntern Begriff bezogen 1, 10, 4. μὲν πρῶτον 1, 9, 5. μὲν — δέ in der Anaphora 1, 3, 16. 9, 10. 3, 1, 3. 4, 3, 7. μὲν — μέν — δέ — δέ 3, 1, 43 vgl. 5, 6, 12. 7, 6. 8, 25. μὲν — μέντοι 2, 1, 13. μέν ohne δέ vor εἶτα 1, 3, 2 vgl. 3, 2, 11. vor ἐκ τούτου 3, 1, 13. μὲν — καί 5, 2, 21. weil (durch Zwischensätze) andre Wendungen veranlaßt werden 1, 2, 1. 4 10, 1. 16. 3, 2, 8. 4, 1, 7. 27. 7, 6, 9. 7, 22. 29. härter 5, 2, 21. 5, 10. ἔστι μέν 3, 2, 13. weil ein Gegensatz zu ergänzen ist 1, 4, 7. 6, 1, 16. 7, 5, 8. ἐγὼ μέν 1, 3, 17. 3, 1, 19. 5, 7, 33. anders 6, 1, 25. μέν ohne καί oder οὖν bei Uebergängen 1, 10, 18. 2, 1, 6. 5, 6, 1. zw. 6, 2, 26. 7, 5, 8. vermißt 3, 1, 23. 4, 8, 9. Stellung 5, 8, 24. 6, 1, 16. 24. μὲν δή 1, 2, 3. 5, 2, 13.

μέντοι 2, 1, 13. 7, 6, 21. γὲ μέντοι 1, 9, 14. καὶ — μέντοι 1, 8, 20. 7, 6, 17.

μέρος, τὸ 3, 4, 23. 5, 3, 4. 6, 4, 28. 7, 8, 11.

μέσος ὁ 1, 2, 7. 2, 1, 11. 5, 3, 8. nachgestellt 1, 2, 17. μέσαι νύκτες 1, 7, 1. 2, 2, 8. 7, 3, 40. mit dem Ge. 2, 2, 3. ἐν μέσῳ 3, 1, 21. τὸ μέσον 1, 2, 15. 6, 2, 2. ohne Artikel 1, 8, 13.

μεστός τινός 3, 5, 1.

μετά 1) mit dem Genitiv 1, 3, 9. 2, 2, 7. 7, 3, 32. 2) mit dem Accusativ. μετὰ ταῦτα nach ἐπεί 1, 6, 6. μεθ᾽ ἡμέραν 4, 6, 12.

μεταγιγνώσκω 2, 6, 3.

μεταδίδωμι 3, 3, 1. τὶ 4, 5, 5.

μεταξύ 3, 1, 27.

μεταπέμπομαι 1, 1, 2. 3, 1, 4.

μετάπεμπτος 1, 4, 3.

μέτεστί τινος 3, 1, 20.

μετέχω τινός 5, 3, 9.

μέχρι ἐπί 4, 5, 6. μέχρι οὗ 1, 7, 6. μέχρι ἐνταῦθα 5, 5, 4. μέχρι ἄν 2, 3, 7.

μή 4, 4, 15. beim Inf. 1, 1, 10. 2, 3, 13. nach Verben des Verhinderns und Verneinens 1, 3, 2. 4, 8, 14. 5, 6, 37. 6, 2, 24. nach ἀντιλέγω 2, 5, 29. ἔσχε τοῦ μή 3, 5, 11. beim Particip 2, 5, 20. 6, 2, 19. imperativisch beim Conj. 3, 2, 17. 5, 4, 17. 6, 4, 18. 7, 1, 29. nach κίνδυνος 4, 1, 6. nach δεῖσαι 1, 3, 10. 8, 24. vgl. 6, 4, 5. nach ὑποπτεύω 3, 1, 5. nach ἐννοοῦμαι 3, 5, 3. μὴ οὐ nach δεῖσαι 1, 7, 7. 4, 7, 11. vgl. 3, 1, 12. nach αἰσχύνη 2, 3, 11. nach τί ἐμποδών 3, 1, 13. ἆρα μή 7, 6, 4. εἰ μή 1, 7, 18. ὅπως μή 1, 1, 4. ὥστε μή 3, 3, 16. εἰς μή 5, 6, 12. Vgl. οὐ.

μηδέ 7, 6, 18. Neg. zu καί auch 7, 4, 11 vgl. 5, 9, 32. μηδὲ ἕτερος 7, 4, 10. μηδ᾽ εἰ 7, 6, 23. vgl. οὐδέ.

μήκη 1, 5, 9.

μήν. ἦ μήν 2, 3, 26. vgl. ἦ. ἀλλὰ μήν 1, 9, 17. 3, 4, 40. γέ μήν 1, 9, 16. δὲ μήν 2, 4, 6. καὶ μήν 1, 7, 5. 3, 1, 17. οὐδὲ μήν 2, 4, 20. οὔτε μήν 7, 6, 22. οὐ μήν — γε 1, 10, 3.

μήτε — τε 2, 2, 8.

μηχανή 4, 5, 16.

μίγνυμι 4, 6, 24.

μικρόν 1, 3, 2. 2, 1, 6. 3, 1, 11.

μιμνήσκομαι. μεμνῷο 1, 7, 5. Inf. 3, 2, 39. 6, 2, 11.

μισθοδοτῶ 7, 1, 13.

μισθοῦμαι 6, 2, 13.

μισθὸς τῆς σωτηρίας 5, 6, 31.

μνημονεύω πολλά 4, 3, 2.
μολεῖν 7, 1, 33.
μολυβδίς 3, 3, 17.
μόνον 5, 7, 10.
μύλος 1, 5, 5.
μύρον 4, 4, 13.
ναί 6, 4, 34.
νικῶ 1, 8, 12. 9, 11. 2, 6, 14. τὰ πάντα 2, 1, 1. ἡ νικῶσα 5, 9, 18.
νομίζω 3, 2, 28. 6, 4, 24. νομίσας 1, 6, 3. — ομαι 1, 9, 2. 7, 3, 10.
νοσῶ 7, 2, 32.
νῦν 6, 1, 11. νῦν δή 7, 1, 26. καὶ νῦν 4, 3, 11. 7, 7, 17.
νύν 7, 2, 26.
νύξ. s. μέσος.
ξενία 5, 9, 2.
ξένια 4, 8, 23. 5, 5, 24.
ξίφος 1, 8, 7.
ξύλα 2, 2, 16.
ὁ. s. Artikel.
ὅδε 1, 1, 9. 2, 1, 17. 20. 3, 19.
ὁδοποιεῖν ὁδούς 5, 1, 13. Aug. 5, 3, 1.
ὁδός erg. 2, 2, 10. 3, 4, 46. 5, 15. 4, 2, 9.
ὅθεν auf ein Subst. bezogen 1, 2, 8. 2, 1, 3. 3, 14. 5, 7, 13. 6, 4, 14. 7, 3, 5. auf Personen 2, 5, 26. für ἐκεῖσε ὅθεν 1, 3, 17.
οἶδα. οἴδαμεν 2, 4, 6. erkennen 1, 3, 15. 3, 5, 11. 5, 10, 5. ὅτι 1, 3, 15. 2, 5, 4. No. Part. 2, 1, 13. Ac. Part. 1, 10, 16. 2, 6, 24. 3, 1, 20.
οἴκαδε 7, 7, 57.
οἰκοῦμαι 1, 4, 1. 5, 1, 13. οἰκούμενος 1, 2, 6. 6, 2, 6.
οἶκος 2, 4, 8.
οἶνος 4, 5, 26. 29.
οἴομαι 2, 1, 16.
οἷος 1, 3, 18. 2, 2, 19. 3, 1, 15. 58, 3. ell. 1, 7, 4. beim Superl. 4, 8, 2. 7, 1, 24. ὡς οἷόν τε μάλιστα 2, 4, 24. Inf. 2, 3, 13.
οἰστός 2, 1, 6.
οἴχομαι 1, 4, 8. 2, 4, 24. 3, 1, 32. 3, 5. 4, 6, 3. 5, 7, 29.
οἰωνός 3, 2, 9.
ὄκνος 2, 4, 3.
ὀκνῶ 1, 3, 17.
ὀλίγος 3, 1, 3. 4, 2, 7. ὀλίγου δέω 1, 5, 14. παρ' ὀλίγον ποιοῦμαι 6, 4, 11. ὀλίγας παίω 5, 8, 12.
ὁλοίτροχος 4, 2, 3.
ὀλολύζω 4, 3, 19.
ὅλος ὁ 1, 2, 17. 3, 3, 11. 4, 1, 10. ὁ ὅλος 4, 8, 11.
ὁμαλῶς 1, 8, 14.
ὀμνύω 5, 9, 31.
ὅμοιος 3, 5, 13. 4, 1, 17. ὥσπερ 5, 4, 34. ὅμοιοι 4, 6, 14. ὅμοιον 4, 6, 18.
ὁμοίως 1, 3, 12.
ὁμοῦ 5, 3, 9. 7, 1, 28.
ὅμως 1, 8, 23. 2, 2, 17. 4, 23. 5, 5, 17.
ὀνίνημι μέγα 3, 1, 38. Part. 5, 9, 32.
ὄνομα 1, 2, 2.3. ὀνόματι 1, 4, 11. ὄνομά ἐστι mit dem No. 1, 5, 4. 3, 4, 7.
ὄνος 1, 5, 5. 5, 8, 3.
ὄξος 2, 3, 14.
ὄπισθέν τινος 1, 7, 9. 4, 2, 9.
ὀπισθοφύλακες ὁπλῖται 4, 1, 26.
ὁπλομαχία 2, 1, 7.
ὅπλα, τά, τίθεσθαι 1, 5, 14. 6, 4. 5, 2, 8. 7, 1, 22. ἐν τάξει, εἰς τάξιν 2, 2, 8. κατὰ χώραν 1, 5, 17. Lager 2, 2, 20. 3, 1, 33. für ὁπλῖται 2, 2, 4. 3, 2, 36. 7, 3, 40.
ὁπόθεν 2, 4, 5. 5, 2, 2. 10, 4.
ὅποι 4, 8, 26. 5, 1, 8.
ὁπόσον 4, 3, 8. ὁπόσα βούλεται 5, 8, 10. ἄλλα ὁπόσα 1, 10, 3. correlat zu ἕκαστος 1, 1, 6.
ὁπότε 3, 2, 2. 4, 17. 21.
ὁπότερα — εἴτε — εἴτε 7, 7, 18.
ὅπου 3, 2, 9. dorthin wo 3, 2, 34. 4, 8, 26. 7, 3, 8. wohin 6, 1, 23.
ὅπως wie 1, 1, 4. 3, 11. 2, 1, 6. 5, 7. 3, 1, 14. 5, 9, 17. ὅπως ἄν mit dem Opt. 3, 1, 7. ὅπως daß 1, 3, 14. 8, 13. 2, 6, 8. 3, 1, 38. 7, 3, 34. οὐχ ὅπως 7, 7, 8.

ὄρθιος 4, 8, 13. λόχος 4, 2, 11. ὄρθιον εἶμι 4, 6, 12.
ὁρίζομαι 7, 5, 13.
ὅρκοι θεῶν 2, 5, 7. 3, 2, 10.
ὁρμή 2, 1, 3. 3, 1, 9.
ὁρμῶ 3, 4, 33. ὁδόν 3, 1, 8. ὁρμῶμαι 1, 2, 5. 3, 4, 33. ὁρμώμενος 1, 1, 8. 4, 8, 23.
ὀρυκτός 1, 7, 14.
ὁρῶ ὅτι 2, 2, 5. σπουδάζοντα 2, 3, 12 vgl. 3, 1, 31. 5, 5, 24. Ac. Part. statt No. 5, 6, 20. ἀθύμους 3, 1, 36 vgl. 3, 2, 11. 5, 8, 19. finden 2, 4, 15. εἶδεν ὄναρ 3, 1, 11.
ὅς er 1, 8, 16. 3, 4, 48. 5, 2, 30. 6, 3, 22 7, 4, 8. welcher. nicht auf den nächsten Begriff bezogen 2, 5, 8. vgl. Assimilation. nach οὕτως 7, 1, 28. ὃ δὲ λέγεις 5, 5, 20. da 3, 1, 17. für ὅτι 3, 2, 23. οἵ deren 1, 5, 13. ἐφ' ἃ für ταῦτα ἐφ' ἃ 1, 2, 2. ἐφ' οὓς für τούτων ἐφ' οὓς 5, 1, 8. περὶ ὧν für τούτων περὶ ὧν 7, 6, 15. mit einem possessiven Ge. 1, 1, 8. mit einem partitiven 1, 7, 13. 2, 2, 14. mit dem Ind. Fu 2, 1, 17. 3, 3, 6. mit dem Conj. 1, 7, 7. ἐν ᾧ 1, 2, 20. 4, 2, 19. ἐξ οὗ 5, 7, 34. δι' ὃ 1, 2, 21. ὅς γε 1, 6, 5.
ὅσος. πάντες ὅσοι 1, 1, 5. ὅσον ἐδύνατο μέγιστον φορτίον 7, 1, 37. vgl. 4, 5, 18. ὅσῳ 1, 5, 9. 4, 7, 23. ὅσον räumlich 3, 3, 9. 6, 1, 14. 19. 7, 3, 9. mit dem Ge. 4, 1, 5. ungefähr 1, 8, 6. 4, 7, 16. 7, 3, 20 vgl. 3, 4, 3. 37. 6, 2, 5. 7, 2, 20. 5, 15. in wiefern 3, 1, 45. 7, 7, 8 ὅσον οὐ 7, 2, 5. ὅσος hinreichend mit dem Inf. 4, 1, 5.
ὅσοσπερ nach ὅμοιος 5, 4, 34. ὅσῳπερ 7, 7, 28.
ὅστις. ἄνδρες οἵτινες 2, 3, 4. nach οὕτω 7, 1, 28. daß er 2, 5, 12. vgl. 2, 6, 6. ὅστις im Si. auf πάντες bezogen 1, 1, 5. 2, 5, 32. 6, 1, 15. auf ἐπιτήδεια 4, 1, 9. 6, 3, 7. οἵτινες auf ἕκαστος 7, 3, 16. ἔστιν ὅ,τι καὶ ἀγαθὸν γεγένηται 5, 4, 19. mit dem Ge. 6, 4, 18. mit dem Ind. Fu. 2, 3, 4. ὅ,τι warum 2, 4, 7. ὅτων 7, 6, 24. ὅστις δή 4, 7, 25. οὐδ' ὁστισοῦν 7, 6, 27.
ὅταν 4, 5, 36.
ὅτι daß. ταῦτα ὅτι 1, 3, 7. σαφὲς ὅτι 3, 1, 9. vgl. εἶπον, λέγω, αἰσθάνομαι, γιγνώσκω, ἐπίσταμαι, οἶδα, ὁρῶ. mit ἄν und dem Opt. 1, 6, 2. überflüssig 1, 6, 8. 6, 2, 18. beim Inf. 5, 9, 29. wiederholt 5, 6, 19. brachylogisch 4, 3, 29. 5, 8, 8. ausgelassen 2, 1, 16. 5, 8, 22. Stellung 1, 6, 2. 2, 2, 20. 7, 1, 11. 6, 1, 11. weil 2, 6, 28. quam 1, 1, 6. 3, 1, 45. Stellung 2, 5, 7.
οὐ 4, 4, 3. 5, 1, 17. 6, 19. 6, 2, 20. οὐ u. μή 4, 4, 15. οὔ φημι 1, 3, 1. 4, 1, 21 6, 2, 19. 7, 7, 19. οὐκ ἐθέλω 1, 3, 8. οὐ χαίρων 5, 6, 32. οὐκ ἐῶ 7, 4, 10. τί οὐκ ἐποίησε 3, 1, 28. οὐ πάνυ 1, 8, 14. οὐ μάλα 2, 6, 15. οὐ μεῖον für πλέον 3, 1, 2. für οὐδείς 4, 6, 2. Stellung 1, 4, 5. 2, 5, 12. 5, 6, 10. οὐκ ἐρεῖ οὐδείς 1, 3, 5. οὐ — οὔτι 7, 6, 11. nach ἀντιλέγω 2, 3, 25. nonne 3, 1, 29. οὐ μή 7, 3, 26. καὶ οὐ 1, 2, 25. 5, 8, 25. vgl. μή.
[οὗ seiner]. οἷ 1, 1, 8. 3, 1, 5. 7, 1, 38. σφεῖς 5, 7, 18. 7, 5, 9. σφίσιν 5, 4, 33. σφᾶς 5, 10, 10. σφίσιν αὐτοῖς 6, 4, 5.
οὗ dahin wo 2, 1, 6.
οὐδαμοῦ 6, 1, 16.
οὐδέ 1, 2, 25. 4, 9. 2, 5, 18. 3, 1, 27. οὐδ' ἔγωγε 5, 9, 32. οὐδ' ὁστισοῦν 7, 6, 27. οὐδὲ εἷς 3, 1, 2. οὐδ' οὕτως 4, 8, 3. οὐδ' ὥς 1, 8, 21. Stellung 5, 6, 22. οὐδ' εἰ 1, 6, 8. 9, 10. 2, 5, 19. 3, 3, 15. 5, 8, 25. 6, 4, 25. οὐδὲ γάρ 4, 5, 16. 5, 5, 9. οὐδὲ γὰρ εἰ 3, 4, 15. οὐδὲ μήν 2, 4, 20. ἀλλ' οὐδέ 1, 3, 3. οὐδὲ — οὐδέ 3, 1, 27. οὐδὲ — δέ 1, 8, 20. vgl. μηδέ.

οὐδέν 6, 4, 38. mit dem Ge. 4, 1, 8. οὔτε οὐδέν 4, 1, 9. οὐδὲν δεῖ 6, 2, 22. οὐδὲν μᾶλλον 3, 3, 11.
οὐκέτι 1, 10, 12.
οὔκουν 5, 7, 8.
οὖν epanaleptisch 1, 4, 15. 3, 1, 20. 6, 4, 15. im Nachsatze 4, 3, 6. weist auf γάρ zurück 3, 2, 29. δ' οὖν 1, 2, 12. 3, 5. 5, 6, 11. zw. 1, 10, 14. καὶ γὰρ οὖν 1, 9, 8. τί οὖν 5, 8, 11.
οὔτε — οὐδέ 3, 1, 27. οὔτε — δέ 5, 9, 26. οὔτε — τε 4, 3, 6.
οὗτος 2, 1, 20. 7, 2, 22. 3, 20. 22. 30. hinzeigend 1, 5, 8. ohne Artikel 1, 5, 16. 6, 6. 5, 5, 10. 7, 2, 29. eingeschoben 4, 2, 6. 7, 3, 30. οὗτοι οἱ — in appositiver Verbindung 7, 5, 3. 6, 38. οὗτος epanaleptisch 1, 6 9. 2, 2, 20. dem Prädicat assimilirt 2, 2, 12. 3, 5, 9. 4, 1, 20. 7, 4. 8, 4. 5, 4, 29. 6, 4. τοῦτο κίνδυνος μή 7, 7, 31. τοῦτο, ἡ ἀμέλεια 4, 6, 3. mit e. Inf. 5, 6, 2. ohne Artikel 6, 4, 33 vgl. zu 1, 1, 7. τοῦτο örtlich 5, 4, 15. auf e. Fem. bezogen 1, 5, 10 vgl. 8, 17. deshalb 4, 1, 21. τοῦτο πότερον 3, 1, 7. ἐν τούτῳ 5, 5, 7. ταῦτα örtlich 1, 7, 6. 7. 9. 4, 3, 12. 7, 5, 14. diese Dinge 1, 3, 8. 4, 4. 6, 9. 5, 2, 12. 7, 2, 37. τούτων τοιούτων ὄντων 2, 5, 12. von Aeußerungen 1, 6, 9. καὶ οὗτος 1, 10, 18. gleichfalls 1, 1, 11. 4, 7, 9. und zwar 2, 5, 20. καὶ ταῦτα 1, 4, 12 7, 1, 29.
οὕτως 7, 4, 3 aufs Folgende bezogen 2, 2, 2. οὕτω δ' ἔχει 5, 6, 12. im Nachsatze 3, 2, 31. ἔπειτα οὕτως 7, 1, 4. οὕτως οὗτοι 1, 1, 11. οὐδ' οὕτως 4, 8, 3. Stellung 2, 4, 7. 5, 8, 17.
οὑτωσί 7, 6, 39.
ὄφελος 1, 3, 11.
ὀφείλεται 1, 2, 11.
ὄχημα 3, 2, 19.
ὄχλος 3, 2, 27.
ὄψιν ἔχω 5, 9, 9.
πάθος 1, 5, 14.
παῖδες καὶ γυναῖκες 1, 4, 8.
παίω 1, 8, 26.
πάλαι 4, 8, 14.
παλαιόν, τό 3, 4, 7.
πάντῃ κύκλῳ 3, 1, 2.
πάντως 6, 3, 21.
πάνυ 4, 7, 14. π. τι 5, 9, 26. π. μὲν οὖν 7, 6, 4. οὐ π. 1, 8, 14.
πάομαι 7, 6, 9.
παρά 1) mit dem Genitiv 1, 9, 1. οἱ παρά 1, 1, 5. τὰ παρά 2, 3, 7. 2, 5, 36. 7, 7, 31. Kürze 1, 3, 7.
2) mit dem Dativ. οἱ παρά 1, 1, 5.
3) mit dem Accusativ. längs 1, 5, 5. neben 1, 2, 13. 8, 5. 9, 31. vgl. 5, 3, 7. 7, 1, 40. παρὰ πότον 2, 3, 15. wider 1, 9, 8. 2, 1, 18. παρ' ὀλίγον ποιεῖσθαι 6, 4, 11. zw. 2, 5, 8.
παραβαίνω τι 4, 1, 1.
παραγγέλλω τὸ σύνθημα 1, 8, 16. εἰς τὰ ὅπλα 1, 5, 13. mit dem Da. oder Ac. und Inf 1, 2, 1. τὰ παρηγγελμένα 2, 2, 8.
παράγγελσις 4, 1, 5.
παράγω 3, 4, 14. 21.
παραγωγή 5, 1, 16.
παραδίδωμι 6, 4, 34. 7, 7, 10.
παρακελεύομαί τινι 4, 2, 11. mit dem Inf. 1, 7, 9. erg. 5, 7, 19.
παραμείβομαι 1, 10, 10.
παραμελῶ τινός 2, 5, 7.
παραμένω 2, 6, 2.
παραμηρίδιον 1, 8, 6.
παραπλέω 5, 1, 11.
παραῤῥέω 4, 4, 11.
παρασκευάζομαι 7, 7, 57.
παρασκηνῶ τινί 3, 1, 28.
παρεγγυῶ 6, 3, 12.
πάρειμί τινι 1, 1, 1. εἰς 1, 2, 2. 7, 4, 6. οἱ παρόντες 2, 6, 7. 8. τὸ παρόν 2, 5, 8. ἐκ τῶν παρόντων 3, 2, 3. πάρεστιν 3, 4, 39. παρόν 5, 8, 3.
πάρειμι (ἰέναι) 1, 3, 13. 4, 5, 8.
παρέρχομαι 1, 3, 13. 4, 4. 8, 16. 2, 4, 12. 4, 7, 11. 5, 5, 24.

παρέχω ἐμαυτὸν εὖ ποιεῖν 2, 3, 22. 6, 4, 16. πράγματα 1, 1, 11. ὄχλον 3, 2, 27. αἴσθησιν 4, 6, 13. παρέχομαι 2, 6, 27. 5, 10, 10.
παρίημι 5, 7, 10.
παροίχομαι 2, 4, 1.
πᾶς (ὁ) 2, 5, 9. 6, 2, 20. οἱ πάντες 5, 6, 7. τὸ πᾶν 6, 1, 1. ἐν πᾶσιν ἀφθόνοις 4, 5, 29. καὶ πάντες 1, 8, 2. πάντα 1, 9, 2. 7, 6, 11. τὰ π. νικῶ 2, 1, 1. πάντες ὅστις 1, 1, 5. 2, 5, 32.
πάσχω 1, 3, 4. 5, 3, 6.
πατρίδες 3, 1, 3.
πάτριος 3, 2, 16.
παύω Part. 2, 5, 13. παύομαι 1, 5, 17. οὐδέν 4, 2, 4. τινός 1, 6, 6. 5, 1, 2. Part. 3, 1, 19. 5, 9, 28.
πεδίον 1, 2, 11.
πειθαρχία 3, 2, 29.
πείθω Inf. 5, 6, 27. ell. 3, 1, 26. 5, 5, 11. zureden 6, 1, 9. πείθομαι 6, 4, 14.
πεῖρα 1, 9, 1. 2, 6, 1. 3, 2, 16.
πειρῶμαί τινος 3, 2, 38.
πελταστικόν 1, 8, 5.
πέμπω 2, 3, 1. 3, 1, 27
πέρα τινος 6, 3, 7.
περί 1) mit dem Genitiv bei θύεσθαι 3, 5, 18. φοβεῖσθαι 5, 5, 7. ἄνδρα ἀγαθὸν εἶναι 3, 2, 15. μαθεῖν τὰ περὶ Προξένου 2, 5, 37. περὶ πολλοῦ ποιεῖσθαι 1, 9, 7. π. παντός π. 1, 9, 16.
2) mit dem Accusativ περί τι εἶναι 3, 5, 7. ἁμαρτάνειν 3, 2, 20. οἱ περί τινα 2, 4, 2. τὰ π. τὰς τάξεις 2, 1, 7. κακός und ἀρετὴ π. τινα 1, 4, 8.
περιβάλλω 4, 7, 25. — ομαι 6, 1, 3. 7, 4, 17.
περιγίγνομαι 2, 1, 13. 5, 8, 26.
περίειμι πολύ 3, 4, 33. τινός 1, 9, 24.
περίειμι (ἰέναι) τι 7, 1, 33.
περιορῶ 7, 3, 3.
περιπίπτω τινι 1, 8, 28.
περιῤῥέω 1, 5, 4. 4, 3, 8.
περιττεύω τινός 4, 8, 11.
περίφοβος 3, 1, 12.
Περσικὴ σκευή 1, 2, 27. Περσικόν 5, 9, 10.
πῇ 3, 1, 12. 5, 9, 20.
πίμπλημί τινός 1, 5, 10.
πιπράσκω 7, 7, 26.
πιστεύομαι 7, 7, 26.
πίστις 3, 3, 4.
πιστά 1, 6, 7.
πλανῶμαι 7, 7, 24.
πλάττομαι 2, 6, 26.
πλέετε 7, 6, 37.
πλεονεκτῶ τινός 3, 1, 37.
πληγαί erg. 5, 8, 12.
πλῆθος 4, 2, 2.
πλήθω 1, 8, 1.
πλήν 1, 2, 24. 2, 4, 27. 7, 2, 29.
πλήρης τινός 1, 2, 7.
πλησίον τινος 7, 1, 39. πλησιαίτατος 1, 10, 5.
πλήσσω. πέπληγα 5, 9, 5.
πλοῦς 5, 9, 33. πλοῖ 5, 7, 7.
ποιεῖν κραυγήν 2, 2, 17. σχολαίαν τὴν πορείαν 4, 1, 13. τί οὐκ ἐποίησε 3, 1, 28. κακῶς τι, τινά 1, 6, 7. 2, 3, 23. 5, 5, 9. τινά τι 3, 2, 3. τινί τι 5, 8, 24. mit dem Inf. 4, 1, 22. 5, 7, 27. ὥστε 1, 6, 2. stelle 5, 2, 11. nehme an 5, 7, 9. ποιοῦμαι 1, 4, 12. συλλογήν 1, 1, 6. stelle 1, 10, 9. ἐν ἀποῤῥήτῳ 7, 6, 43. δεινά 5, 9, 11. περὶ πολλοῦ 1, 9, 7. παρ' ὀλίγον 6, 4, 11.
πολεμικόν 4, 3, 29. 7, 3, 33.
πολέμιος 1, 3, 12. — ία 3, 3, 5.
πόλεμος θεῶν 2, 5, 7.
πολεμῶ τινι 1, 1, 8. 2, 3, 21. ἐπί τινα 1, 3, 4.
πολίζω 6, 4, 4.
πόλις 7, 1, 27.
πολιτεύω 3, 2, 26.
πολλαπλάσιοί τινων 3, 2, 14. 5, 5, 22.
πολυπραγμονῶ τι 5, 1, 15.
πολύς. πολλὰ καὶ ἀμήχανα 2, 3, 18. mit τὲ καί 3, 2, 23. 5, 5, 8. ὁ πολὺς ὄχλος 3, 2, 36. οἱ πολλοί 3, 1, 2. τὸ πολύ 1, 4, 13. πολύ 1, 5, 3. 3, 3, 6. 4, 1, 11. πολὺ περίειμι, διαφέρει 3, 4, 33. beim Comp. 1, 5, 2. 3,

2, 30. 5, 5, 2. ἐπὶ πολύ 1, 8, 8. ὡς ἐπὶ τὸ π. 3, 1, 42. vgl. καί, ἐκ u. ἐπί 3. τὰ ἄλλα πολλά 1, 10, 2. διὰ πολλά 1, 9, 22. — πλείονος ἐνδεῖ 5, 9, 31. ἐκ πλείονος 1, 10, 11. πλεῖον φρονῶ 6, 1, 18. πλέον adv. 1, 2, 11. 3, 2, 34. — πλεῖστος Präd. 5, 4, 29. πλεῖστον κεχωρισμένος 5, 4, 34. ὡς πλεῖστον 2, 2, 12.

πόνοι 7, 6, 9.

πονῶ 7, 6, 41.

πορείαν πορεύομαι 5, 10, 4.

πορεύομαι 1, 3, 7. 2, 3, 27. 5, 18. πορείαν 5, 10, 4. πορευθείς 4, 4, 16.

πορίζομαι 3, 1, 20.

πόῤῥω τινός 3, 4, 35.

ποταμός 5, 3, 8.

πότερον — ἤ 1, 4, 13. 3, 1, 7. πότερα — ἤ 2, 1, 10.

πούς. ἐπὶ πόδα ἀναχωρῶ 5, 2, 31.

πρᾶγμα 4, 1, 17. 6, 4, 8. πράγματα 2, 1, 16. ἔχω 5, 6, 5. παρέχω 1, 1, 11.

πράττω καλῶς 3, 1, 6. κακῶς 1, 9, 10. οὕτω 3, 4, 6. ἀγαθά 6, 2, 8. τινά τι 7, 6, 17.

πράως 1, 5, 14.

πρίν mit dem Inf. 1, 2, 26. 4, 13. 8, 19. 2, 5, 2. 4, 1, 7. 5, 6, 16. πρὶν ἄν mit dem Conj. 1, 1, 10. πρότερον πρίν 3, 1, 16.

πρό 1, 4, 4. 5, 9, 8.

προβάλλομαι 1, 2, 17. 5, 9, 25.

προβολή 6, 3, 25.

προβουλεύω τινός 3, 1, 37.

προεῖπον 1, 2, 17.

προέχω τινά 3, 2, 19.

προηγοῦμαι 7, 3, 42.

προθύομαι 6, 2, 22.

προίημι 7, 2, 15. — εμαι 1, 9, 10. 7, 3, 31. ἑαυτόν 5, 8, 14. εὐεργεσίαν 7, 7, 47.

προΐστασθαί τινος 1, 2, 1.

προκαλύπτω 3, 4, 8.

προκαταλαμβάνω 1, 3, 16.

προλέγω mit dem Inf. 7, 7, 3.

προμετωπίδιον 1, 8, 7.

προμνῶμαί τι 7, 3, 18.

προνοοῦμαι 5, 1, 7.

προξενῶ 6, 3, 14.

προπέμπομαι 7, 2, 14.

πρός 1) mit dem Genitiv πρὸς τοῦ ποταμοῦ 2, 2, 4. πρὸς τοῦ Κύρου τρόπου 1, 2, 11. bei Passiven 1, 9, 20. ἀχαρίστως ἔχει 2, 3, 18. ὑπαίτιόν ἐστι 3, 1, 5. χεῖρόν ἐστι 7, 6, 39. δίκαιον πρὸς θεῶν 1, 6, 6. 5, 7, 12. πρὸς θεῶν als Beschwörung 3, 1, 24. 7, 1, 29.

2) mit dem Dativ. 3, 2, 33. 4, 13.

3) mit dem Accusativ 2, 3, 8. 6, 2, 4. für εἰς 5, 4, 5. ἀγγέλλειν πρός τινα 1, 7, 13. λέγειν 3, 1, 34. 6, 4, 15. gegen 1, 3, 20. 7, 6, 36. vom Verkehr 3, 5, 16. 7, 6, 15. vgl. 1, 1, 3. 10. zum Behuf 4, 3, 31. πρὸς ταῦτα λέγειν etc. 1, 3, 19. 6, 9. 2, 1, 11. 5, 39. 42. 4, 1, 20. τὰ πρός τινα 7, 7, 30. in Vergleich zu 7, 7, 41. πρὸς φιλίαν 1, 3, 19. πρὸς δέ, καὶ πρός ohne Casus 3, 2, 2.

προςβάλλω 4, 2, 11. 6, 1, 7.

προςαιτῶ 1, 3, 21.

προςβατός 4, 3, 12.

προςβολή 6, 3, 25.

πρόςειμι 1, 8, 14.

προςέρχομαί τινι 3, 5, 8. 4, 3, 10. 7, 4, 8.

προςέχω τινί 2, 4, 2. 5, 6, 22. 7, 6, 5.

προςήκει 7, 7, 18. τινί τινος und τινί τι 3, 1, 31. mit dem Ac. u. Inf 3, 2, 16. Da. u. Inf. 3, 2, 11.

πρόσθεν τινός 3, 1, 33.

προςίεμαι 3, 1, 30. 4, 2, 12.

προςλαμβάνω 2, 3, 11.

προςμίγνυμι 4, 2, 16.

πρόςοδος 5, 9, 11. 7, 1, 27.

προςόμνυμι 2, 2, 8.

προςποιοῦμαι 2, 1, 7.

προςπολεμῶ 1, 6, 6.

προςτατῶ τινός 4, 8, 25.

προστερνίδιον 1, 8, 7.

προςτίθεμαι 1, 6, 10.

προςφέρομαι 7, 1, 6. τινί 5, 5, 19.
πρόσω τινός 3, 2, 22. τοῦ πρόσω 1, 3, 1.
πρόσωπα 2, 6, 11.
προτεραία 2, 1, 3.
πρότερος 1, 2, 25. 4, 12. 5, 4, 26. τὸ πρότερον 4, 4, 14.
προτιμῶ 1, 4, 14.
προχωρῶ 1, 9, 13. 6, 2, 21.
πρωΐ 2, 2, 1. 6, 3, 2.
πρῶτος 6, 2, 24. 7, 1, 12. 29. 4, 19. πρῶτα 3, 2, 27.
πτέρυγες 4, 7, 15.
πυκνά 5, 9, 8.
πύλαι 1, 4, 4.
πυνθάνομαι 2, 1, 4. τινός 4, 6, 17. 6, 1, 23. ὅτι eb. Part. 1, 7, 16.
πυῤῥίχη 5, 9, 12.
πώποτε 5, 4, 6.
πῶς 1, 7, 2. 3, 4, 40. 7, 7, 27.
πώς 2, 6, 3. 3, 1, 43.
ῥέω 6, 2, 4.
ῥυθμός 7, 3, 32.
ῥῦμα 3, 3, 15.
σάγμα 1, 2, 16.
σαλπίζω 7, 3, 32. — ει 1, 2, 17.
σατραπεύω τινός 1, 7, 6.
σαυρωτήρ 4, 7, 16.
σημαίνει 1, 2, 17. 5, 2, 12. 6, 3, 25. Signale geben 7, 3, 32. ὡς ἀνατίθεσθαι 2, 2, 4. von Opferzeichen 5, 9, 31.
σημεῖον 1, 10, 12.
σίνομαι 3, 4, 16.
σιός 6, 4, 34.
σκευοφόρα 4, 3, 25.
σκηναί 3, 5, 7.
σκηνῶ 3, 5, 7. 4, 5, 33.
σκοπῶ, οῦμαι 5, 2, 20.
σκοταῖος 2, 2, 17.
Σκύθαι 3, 4, 15.
σοφία 1, 2, 8.
σπένδομαι 1, 9, 7.
σπεύδω mit d. Inf. 1, 3, 14.
σπονδαί 4, 3, 13. 5, 9, 5.
στάδιοι, α 1, 4, 4.
σταθμός 2, 2, 11. 4, 6, 2.
στασιάζω τινί 2, 5, 28.
στέγασμα 1, 5, 10.
στενόν 4, 1, 14.
στεροῦμαι 1, 9, 13.
στεφανοῦμαι 4, 3, 17. 5, 33.
στλεγγίς 1, 2, 10.
στολάς 3, 3, 20.
στολή 1, 2, 26.
στρατεύομαι 1, 1, 11.
στρατηγός 1, 1, 2.
στρατηγῶ τι 7, 6, 40. τινός 1, 4, 3. 2, 6, 28. 3, 2, 27.
στρατοπεδεύομαι 1, 3, 7.
στρέφω 4, 3, 26. — ομαι 1, 10, 6.
στρουθός, ὁ, ἡ 1, 5, 3.
στυγνόν 2, 6, 11.
στύραξ 4, 7, 16.
σύ 2, 1, 12.
συγγένεια 7, 3, 39.
συγγίγνομαί τινι 1, 1, 9. 2, 12. 2, 5, 2.
συγκαλῶ 7, 1, 24.
σύγκειμαι 6, 1, 4. 7, 2, 7.
συλλαμβάνω 5, 1, 15.
συλλέγω 5, 1, 15. — ομαι 7, 4, 8.
σύλλογος 5, 7, 2.
συμβάλλομαι 1, 1, 9. 4, 6, 14. 6, 1, 3.
συμβοῶ 6, 1, 6.
συμβουλεύω τι 5, 6, 12. — ομαι 1, 1, 10. 2, 1, 16.
συμμανθάνω 4, 5, 27.
συμμίγνυμι 2, 1, 2. 4, 6, 24. 6, 1, 24.
σύμπαν, τό, 1, 5, 9. οἱ σύμπαντες 1, 2, 9.
συμπέμπω τινί 3, 4, 42.
συμφέρει 7, 7, 21. 8, 4.
σύν 1, 3, 6. 8, 1. σὺν θεοῖς 3, 1, 23. 2, 3, 23. 6, 3, 23.
συνάγω 1, 5, 10.
συναιρῶ, συνελόντι 3, 1, 38.
συνακούω 5, 4, 31.
συναλλάττομαι 1, 1, 10.
συνδιαπράττομαι 4, 8, 24.
συνεπισπεύδω τι 1, 5, 8.
συνήδομαι 5, 5, 8.
συνθήκη 1, 9, 7.
σύνθημα 1, 8, 16. 7, 3, 34. 39.
συνίστημι 3, 1, 8. 5, 9, 23. συνεστηκός 7, 6, 26.
σύνοιδα 1, 3, 10. 7, 6, 11.
συνορῶ 4, 1, 11. Part. 1, 5, 9.
συντίθεμαι 1, 9, 7. 4, 2, 1. 7, 1, 35.
συστρέφομαι 1, 10, 6.

συχνός 1, 8, 8. 10.
σφάγια 1, 8, 15.
ἐσχηματισμένος λόγος 1, 3, 9.
σχολή 1, 6, 9.
σώζω 2, 5, 11. ἐσώθην 2, 1, 19. 4, 6. 5, 2, 31. 6, 4, 23. ἐσωσάμην 5, 5, 13.
Σωσίας 1, 2, 9.
σωφρονῶ, ίζω 7, 7, 24. 30.
ταμιεύομαι 2, 5, 18.
τάξις 1, 5, 14. 2, 1, 7. 2, 8.
τάπιδα 7, 3, 27.
τάραχος 1, 8, 2.
τάττω 1, 5, 7. ταχθείς 1, 6, 6 4, 6, 22. τεταγμένος 2, 6, 13.
ταύτῃ 2, 6, 7. 7, 4, 24.
τάφρος ὀρυκτή 1, 7, 14.
ταχύ 4, 6, 25. διὰ ταχέων 1, 5, 9. θᾶσσον 6, 3, 20. τὴν ταχίστην 1, 2, 20. 3, 14. 4, 3, 24. ἐπεὶ τάχιστα 3, 1, 9. 6, 1, 21.
τέ Stellung 1, 2, 21. 2, 2, 8. τὲ καί 3, 2, 23. 7, 6, 3. zw. 3, 4, 16. τέ — καί 1, 8, 17. 5, 4, 34. 5, 25. 7, 3, 39. τέ — τέ 1, 8, 2. 2, 5, 41. 3, 2, 39. 4, 35. οὔτε — τέ 4, 3, 6. τέ — δέ 5, 5, 8. vgl. μέν.
τείνω 4, 3. 21.
τεκμήριον 1, 9, 29.
τελευτή 1, 1, 1.
τελευτῶν 4, 5, 16. 6, 1, 8.
τέλος 1, 10, 13. διὰ τέλους 6, 4, 11. τέλη 2, 6, 3. 7, 1, 34.
τέχνη 4, 5, 16.
τέως μέν 4, 2, 12. 5, 4, 16. 6, 1, 5.
τῇ 4, 8, 10. 5, 9, 20.
τῇδε 2, 3, 1.
τηνικαῦτα 4, 1, 5.
τιάρα ὀρθή 2, 5, 23.
τιθέναι 1, 5, 13. vgl. ὅπλον.
τιμῶ τινά τι 1, 3, 3. 5, 5, 14.
τιμωροῦμαι 1, 3, 4.
τὶς 1, 8, 20. mit Pluralen in Bezug 1, 4, 8. 5, 1. 5, 5, 14. 7, 6, 32. eingeschoben 2, 5, 32. 3, 3, 4. 5, 7, 19. man 1, 4, 12. 3, 3, 3. 4, 40. 4, 1, 25. 7, 3, 5, jeder 2, 2, 4. τινές manche 3, 3, 18. 4, 6, 19. 7, 4, 8. ὁποῖός τις etc. 2, 2, 2. οἱ μέν τινες etc. 2, 3, 15. ὀλίγοι τινές 5, 1, 6. — τὶ 1, 10, 16. 2, 4, 4. bei Comparativen 3, 3, 11. 5, 8, 11. etwa 3, 4, 23. οὐδέν τι 7, 3, 35. οὐ πάνυ τι 5, 9, 26. σχεδόν τι 6, 2, 20. εἴ τίς τι 4, 1, 14. τὶ fehlt scheinbar 3, 2, 37.
τίς 2, 2, 10. 5, 15. τί τά — 1, 10, 14. ἐκ τίνος; 5, 8, 4. τί γάρ; 7, 2, 28. τί οὖν; 5, 8, 11.
τοί 6, 3, 24. 4, 34. γέ τοι 2, 5, 19. δέ τοι 3, 1, 37.
τοιγαροῦν 1, 9, 9. 5, 8, 22.
τοίνυν 5, 1, 2. 10. zw. 7, 2, 13. 6, 19.
τοιοῦτος 1, 7, 5. 3, 1, 30. τὸ τοιοῦτο 5, 8, 20. τοιούτων ὑπαρχόντων 2, 5, 24 ὡς τοιούτων ἐσομένων 5, 7, 31. ὁ τοιοῦτος zw. 3, 1, 13.
τοσοίδε 2, 4, 4.
τοσοῦτον 1, 3, 15. 4, 6, 13.
τόξον 4, 2, 28.
τότε 4, 1, 17. 3, 4, 20.
τρεῖς καὶ δέκα 1, 5, 5.
τρέπομαι 6, 1, 5.
τρέφομαι 6, 3, 20.
τρέω 1, 9, 6.
τρὶς ἄσμενος 3, 2, 24. εἰς τρίς 6 2, 16.
τρίτον, τό 2, 2, 4.
τρόπαιόν τινος 7, 6, 36.
τροπή 1, 8, 24.
τρόπος 2, 6, 8. 6, 4, 30.
τρωκτά 5, 3, 12.
τυγχάνω τινός 3, 1, 26. 28. 3, 2, 19. zwei Ge. 1, 4, 15. 5, 5, 15. Part. 1, 1, 2. 2, 1, 8. erg 2, 2, 17. ἔτυχεν ἔχων 1, 10, 3. ohne ὤν 3, 1, 3. τυχόν 5, 9, 20.
τυρός, οἱ 2, 4, 28.
ὕδωρ γίγνεται 4, 2, 2.
υἱδοῦς 5, 6, 37.
ὑπάγω 3, 4, 48. ομαι 2, 1, 18. 4, 3.
ὑπαίθριος 7, 6, 24.
ὑπαντῶ 1, 8, 15.
ὕπαρχος 1, 2, 20.
ὑπάρχω τινί 1, 1, 4. τοιούτων ὑπαρχόντων 2, 5, 24. εὖ ποιῶν 2, 3, 23. ἐκ τῶν ὑπαρχόντων 6, 2, 9.

ὑπελαύνω 1, 8, 15.
ὑπέρ 3, 5, 18. 5, 4, 13. 7, 6, 41. zw. 1, 7, 3.
ὑπερβάλλω 4, 1, 7. 4, 20. 6, 3, 7.
ὑπερβολή 4, 6, 5.
ὑπερέρχομαί τι 4, 4, 3.
ὑπερέχω 3, 5, 7.
ὑπερκάθημαί τινος 5, 1, 9.
ὑπισχνοῦμαι 1, 2, 2. 2, 3, 20. 7, 6, 38.
ὑπό 1) mit dem Genitiv. ὑπὸ μαστίγων 3, 4, 25. ὑπό τινος εὖ πάσχειν 1, 3, 4. εὖ ἀκούειν 7, 7, 23. ἀπολέσαι 3, 4, 11. ἀποθνήσκειν 5, 1, 15. 7, 6, 43. γίγνεταί τι 7, 1, 30. αἰτίαν ἔχειν 7, 6, 15. δίκην διδόναι 4, 4, 14. εὔκλειαν ἔχειν 7, 6, 33. ὑπὸ λιμοῦ 1, 5, 5. λύπης 3, 1, 3. πλήθους 5, 2, 15.
2) mit dem Dativ 1, 1, 4. 7, 7, 32.
3) mit dem Accusativ 1, 10, 14. unter — hin 3, 4, 37. 7, 4, 5.
ὑποδείκνυμι 5, 7, 12.
ὑποκρύπτομαι 1, 9, 19.
ὑπομαλακίζομαι 2, 1, 14.
ὑπόπεμπτος 3, 3, 4.
ὑποπέμπω 2, 4, 22.
ὑποπίνω 7, 3, 29.
ὑποπτεύω μή 3, 1, 5.
ὑποστρέφω 2, 1, 18.
ὑποφαίνω 3, 2, 1. 4, 2, 7.
ὑποφείδομαι 4, 1, 8.
ὕποχός τινι 2, 5, 7.
ὑποψίαι 2, 5, 1.
ὑστεραία 6, 2, 9.
ὕστερος 3, 4, 21.
ὑστερῶ 1, 7, 12.
ὑφίημι 3, 5, 5. εμαι 3, 1, 17.
ὑφίσταμαι 4, 1, 13. 26. τινί 3, 2, 11. ἀρχήν 5, 9, 19.
ὑψηλόν 3, 4, 25.
φαίνω 4, 3, 13. φαίνομαι μείζων 1, 3, 19 vgl. 2, 6, 11. φθονῶν 1, 9, 19 vgl. 2, 5, 38. 5, 6, 4. φαίνεται ἐπιβουλή 2, 5, 1. für γίγνεσθαι 7, 7, 28.
φάλαγξ 3, 3, 11. ἐπὶ φάλαγγος 4, 3, 26. vgl. ἐπί.
φανερός ἐστιν ἐπιβουλεύων 1, 6, 8 vgl. 1, 9, 11. 2, 5, 40. 3, 1, 36. 2, 20. 4, 3, 24. ἐν τῷ φ. 1, 3, 21. εἰς τὸ φ. 7, 7, 22.
φάρμακον 6, 2, 11.
φέρω 1, 3, 21. 2, 4, 1. 6, 5. χαλεπῶς 1, 3, 3. φέρομαι 3, 3, 16. 4, 2, 3. Med. 1, 3, 21. 4, 1, 13.
φεύγω 1, 1, 7. 5, 3, 7. ἐκ 1, 3, 3. φεύγων ἀποφεύγω 2, 5, 7.
φημί 1, 6, 7. 10. 2, 1, 9. ἔφασαν 1, 9, 23. 2, 1, 14. nicht mit ὅτι 5, 7, 18. nicht für οἴομαι 5, 2, 31. vgl. οὔ.
φθάνω 1, 3, 14. 3, 4, 49.
φιλία 1, 6, 3.
φίλος 2, 1, 20. φιλαίτερος 1, 9, 29.
φιλόσοφος 2, 1, 13.
φιλοτιμοῦμαι 1, 4, 7.
φιλοφρονοῦμαι 2, 5, 27. 4, 5, 29.
φοβερός 5, 7, 2.
φόβος 2, 2, 19. 4, 3. ἐκ 1, 2, 18. ἀπό 7, 2, 37. φόβος τοῦ στρατεῦσαι 3, 1, 18. φόβοι 4, 1, 23.
φοβοῦμαι 1, 3, 17. 6, 4, 32.
φοινικιστής 1, 2, 20.
φράζω 1, 6, 3.
φρόνιμος 1, 10, 7.
φρονῶ μέγα 3, 1, 27. μεῖζον 5, 6, 8. πλεῖον 6, 1, 18.
Φρύξ 3, 1, 31.
φυλακή 4, 1, 5. 7, 6, 22.
φυλάττομαί τινα 1, 6, 9. 2, 5, 3.
χαίρειν ἐῶ 7, 3, 23. οὐ χαίρων 5, 6, 32.
χαλεπαίνω 5, 5, 24. τινός 7, 6, 32. ἐχαλεπάνθην 4, 6, 2.
χαλεπός 2, 6, 8. 7, 7, 4. τὸ χ. 4, 5, 4.
χαλεπῶς φέρω 1, 3, 1.
χείρ. εἰς χεῖρας 1, 2, 26. 4, 3, 31. ἐκ χειρός 3, 3, 15. ἐκ τῶν χ. 5, 2, 14.
χεῖρον 7, 6, 4.
χρή 6, 4, 25.
χρήματα 3, 1, 37. 7, 6, 41.
χρηματιστικός 5, 9, 23.
χρῖσμα 4, 4, 13.
χρῶμαί τινι πιστῷ 1, 4, 15. 2, 5, 11. 6, 13. 4, 6, 3. 7, 2, 25. mit ὡς 1, 4, 15. τοῖς οἰστοῖς ξύλοις 2, 1, 6. 4, 2, 28. τούτῳ

πλείστῳ σίτῳ 5, 4, 29. τινί τι 1, 3, 18. 2, 1, 14. 3, 1, 40. 4, 8, 11. (5, 7, 5.) 6, 4, 20. χρήσασθαι 1, 9, 17. 3, 1, 40. 7, 2, 25.

χώρα erg. 3, 3, 5. 5, 6. 15. 4, 8, 6. κατὰ χώραν 1, 5, 17. 6, 2, 11. ἐν ταῖς χ. 4, 8, 15. ἐκ τῆς χ. 3, 4, 33. ἐν ἀνδραπόδων χ. 5, 6, 13.

ψεύδομαι 1, 3, 5. 10. 2, 2, 14.

χρήματα 5, 6, 35.

ψιλός 1, 5, 5. 8, 6.

ψιλοῦμαι 1, 10, 13. 4, 3, 26.

ψοφῶ 4, 3, 29.

ψύχη, τά 3, 1, 23.

ὦ 3, 1, 15. 6, 2, 12.

ὧδε 1, 1, 6.

ὠμός 4, 8, 14.

ὥρα 1, 3, 11. 3, 2, 32. 4, 34. 5, 7, 12.

ὡραῖα 5, 3, 12.

ὥς 1, 8, 21. ὡς δ' αὔτως 5, 6, 9.

ὡς 1) wie 7, 6, 23. ὡς ἐλέγετο, ἐδόκουν 1, 4, 5. 7. Satz mit ὡς aufs Folgende bezogen 1, 6, 7. ὡς ἐδύναντο πλεῖστα 4, 6, 1. vgl. 1, 6, 3. 7, 2, 8. ὡς οἷόν τε μάλιστα 2, 4, 24. ὥς τις καὶ ἄλλος 1, 3, 15. ὡς ἕκαστοι 2, 2, 17. überflüssig 6, 2, 18. ὡς ἄν ohne Verbum 5, 7, 22. ὡς φίλον 1, 1, 2. vgl. χρῶμαι. ὡς ἀναπαύεσθαι 2, 2, 4. ὡς διὰ φιλίας τῆς χώρας 1, 3, 14. vgl. 2, 3, 27. ὡς εἰς μάχην 1, 8, 1. 6, 1, 21. vg'. 2, 5, 30. ὡς ἐν τοῖς ὄρεσιν 4, 3, 31. ὡς ἐπὶ Πισίδας 1, 2, 1. 4. vgl. 4, 3, 11. ὡς πρὸς φίλον 3, 3, 2. ὡς πρὸς τὴν ἔκβασιν 4, 3, 21. ὡς ὀλίγοι ὄντες 6, 3, 28. ὡς βουλόμενος 1, 1, 11. δῆλος ἦν ὡς [illegible]ων 1, 5, 9. ὡς πολεμίαν ο[illegible] 1, 2, 19. ὡς ἐπιβουλεύοντος 1, 1, 6. ὡς πολέμου ὄντος 2, 1, 21. ὡς ἀποκτενῶν 1, 1, 3. vgl. 2, 4, 8. 6, 2. 3, 1, 17. 4, 3, 12. 7, 13. ὡς προσιόντος καὶ δεξόμενοι 1, 10, 6. ὡς τοιούτων ἐσομένων 5, 7, 31. ὡς ἐφεψομένης δυνάμεως 3, 4, 3. vgl. 1, 3, 8. 16. ὡς ἐλώντων 1, 8, 10. ὡς ἐμοῦ ἰόντος, οὕτω τὴν γνώμην ἔχετε 1, 3, 6. ὡς στρατηγήσοντα 1, 3, 15. ὡς δέον 6, 2, 22. δεῆσον 5, 2, 12. ὡς περιγενόμενος ἄν 1, 1, 10. ὡς ἑλόντος ἄν 5, 2, 8. mit dem Ind. 1, 3, 15. 6, 1, 17. quam 3, 1, 40. 7, 7, 27. beim Superlativ 1, 3, 11. 2, 2, 12. 3, 1, 16. 6, 1, 24. Stellung 2, 5, 7.

2) zu 2, 3, 29.

3) beim Inf. 1, 5, 10. 4, 3, 29. ὡς εἰπεῖν 3, 1, 38.

4) bei Zahlen 1, 2, 3. 2, 2, 7. 3, 3, 1. 4, 2, 2. 5, 4, 12. ὡς ἐπὶ τὸ πολύ 3, 1, 42.

5) als 1, 1, 4. 10, 8.

6) da, denn 2, 4, 17. 5, 8, 10.

7) daß, ὅτι 1, 1, 3. 3, 5. beim Inf. 7, 5, 8.

8) damit 1, 3, 14.

ὥσπερ 1, 8, 29.

ὥστε 7, 4, 12. nach οὕτω 5, 9, 31. τοῦτο 5, 1, 13. γίγνεσθαι 5, 6, 30. ποιεῖν 1, 6, 2. διαπράττεσθαι 4, 2, 23. ἐνδεῖ 7, 1, 41. anakol. 5, 6, 25. unter der Bedingung daß 5, 6, 26.

ὤφελε 2, 1, 4.

ὠφελῶ τινα 1, 1, 9.

Grammatisches Register.

Accusativ. ὗς, βοῦς 5, 2, 3. τριπήχη 4, 2, 28. von der Zeit 4, 1, 10. ἐνάτην ἡμέραν 4, 5, 24. προτέρα πέντε ἡμέρας 1, 2, 25. τὸν αὐτὸν τρόπον 6, 3, 6, ὄνομα 1, 2, 23. τὰ ἄλλα 4, 8, 20. οὕτως ἔχω τὴν γνώμην 6, 4, 12. θαυμάσιος τὸ κάλλος 2, 3, 15. ἄριστος τὰ πολέμια 1, 6, 1. τὸ ἀρχαῖον 1, 1, 6. τὸ σύμπαν 1, 5, 9. τὸ πρὸς ἑσπέραν 6, 2, 4. τοῦτο deshalb 4, 1, 21. χρήσιμός τι 2, 5, 23. — στρατηγεῖν στρατηγίαν 1, 3, 15. εὐτυχεῖν εὐτύχημα 6, 1, 6. φέρειν φόρους 5, 5, 7. — θύειν τὰ Λύκαια 1, 2, 10. ἀγωνίζεσθαι στάδιον 4, 8, 27. ἐπικουρεῖν χειμῶνα 5, 8, 25. ὁρμᾶν ὁδόν 3, 1, 8. σπεύδειν ὁδόν 1, 5, 9. ἐλθεῖν ὁδόν 3, 1, 6. πορεύεσθαι ὄρη, πεδίον 2, 5, 18. 4, 4, 1. ἰέναι ὄρθιον 4, 6, 12. — νικᾶν τὰ μεγάλα 1, 9, 24. τὰ ἄλλα τιμᾶν 1, 3, 3. 5, 5, 14. στίζειν ἀνθέμια 5, 4, 32. ὑβρίζειν δεινά 6, 2, 2. τὰ ἔσχατα αἰκισάμενος 3, 1, 18. ἅλλεσθαι ὑψηλά 5, 9, 5. τἀναντία στρέφειν 4, 3, 32. πάντα ἐψευσμένος αὐτόν 1, 3, 10. σατραπεύειν ταῦτα 1, 7, 6. ὑπάγεσθαι ταῦτα 2, 1, 18. προμνᾶσθαι τοιαῦτα 7, 3, 18. ἃ περιέλκει ἡμᾶς 7, 6, 10. διαβάλλειν τοῦτο 7, 5, 8. ἀμφιλέγειν τι 1, 5, 11. ἐπικρατεῖν ἴσον 2, 5, 7. ἄχθομαί τι 1, 1, 8. vgl. φρονῶ. — ἀποτμηθέντες τὰς κεφαλάς 1, 6, 1. vgl. 3, 1, 31. 4, 1, 18. 4, 7, 4. ἀπήχθημαι πλεῖστα 7, 6, 35. πλεῖστον διασπασθῆναι 2, 2, 12. τοὺς δακτύλους ἀποσεσηπότες 4, 5, 12. — Ac. beim Inf. statt eines andern Casus, statt des No. 3, 1, 17. statt des Da. 1, 2, 1. 3, 5. 3, 1, 5. 2, 1. 26. 4, 1, 26. 3, 10. 8, 10. 7, 1, 10. Ac. eines perf. Pron. beim Inf. 3, 1, 17. 7, 1, 30.

Activ statt des Mediums 3, 5, 16. γυμνάζειν ἑαυτόν 1, 2, 7.

Adjectiv. mehrere ohne καί verbunden 5, 2, 5. 4, 25. zum ersten Subst. gefügt 4, 7, 14. zum wichtigeren 1, 5, 6. mit oder ohne Artikel dem Subst. nachgestellt 1, 10, 18. zum Relativ construirt 1, 5, 7. 4, 3, 2. 5, 4, 19. ergänzt 2, 5, 23. — Substantivirtes Neutrum τὸ βαρβαρικόν 1, 8, 5. vgl. 3, 4, 34. τὰ αἰχμάλωτα 4, 1, 13. ὑψηλόν 3, 4, 25. als Prädicat 3, 2, 22. 4, 35.

Adverbia hinzeigend 5, 6, 36. 7, 2, 13. 15. dem Adj. nachgestellt 2, 4, 7. auf Personen bezogen 2, 5, 26. 7, 7, 17. auf sachliche Substantiva 1, 2, 8. 8, 1. 2, 1, 3. 3, 14. die der Ruhe mit Verben der Bewegung verbunden 1, 2, 1. 6, 1, 16. 23. Kürze 5, 2, 16. 7, 1, 29. 7, 57. dem Adj. nachgestellt 2, 4, 7. der Comparativ 1, 3, 11. der Superlativ 3, 1, 43. vgl. ἄνω, ἔνθα, ἐνταῦθα, ἔνθεν, ἐντεῦθεν, οὗ, ὅπου, ὅθεν, ὁπόθεν.

Anakoluthien 1, 6, 6. 8, 27. 2, 5, 5. 12. 20. 3, 1, 17. 2, 11. 4, 1, 12. 2, 12. 3, 6. 5, 1, 16. 5, 19. 9, 23. 6, 2, 18. 7, 1, 34. 6, 37. 7, 47. vgl. μέν u. δέ.

Anaphora mit μέν u. δέ 1, 3, 16. 2, 5, 9. 3, 1, 3. 13. 4, 3, 7. ἀσύνδετος 3, 1, 37.

Anticipation des Subjects bei ἐπιμελεῖσθαι 1, 1, 5. ὁρᾶν 3, 2, 8. 29. 4, 7, 11. 6, 2, 23. vgl. 1, 10, 14. εἰδέναι 1, 8, 21. ἐπίστασθαι 3, 2, 23. φράζειν 4, 5, 29. vgl. 1, 6. 5. ἐλέγχειν 3, 5, 14. δεδοικέναι 3, 5, 18. zw. 5, 10, 4. vgl. δέομαι. mit per=

sönlicher Construction statt unpersönlicher εἰκάζομαι 1, 6, 1. εἴρημαι 4, 1, 14. vgl. 5, 9, 22. bei δῆλος 1, 2, 11. (mit folgendem ὅτι 5, 2, 26.) φανερός 1, 6, 8. δίκαιος 5, 9, 3. ἐπιτήδειος 2, 3, 11. ἀμήχανος 1, 2, 21. φοβερός 5, 7, 2.

Aorist 1, 1, 2. 9, 25. 2, 4, 16. vom Eintreten einer Handlung ἐβουλιμίασα 4, 5, 7. ἠγάσθην 1, 1, 9. ἠράσθην 4, 6, 3. ἐπολέμησα 1, 9, 9. ἐχρησάμην 1, 9, 17. μέγα φρονήσας 3, 1, 27. vgl. 3, 4, 2. ἡγησάμενος 1, 2, 4. νομίσας 1, 6, 3. ἄρξας 6, 4, 33. πορευθείς 4, 4, 16. πορευθῆναι 4, 5, 16. δυνασθείην 7, 6, 20. ὀκνήσω 2, 3, 9. für das Fut. exact. der Conj. bei ἐάν 2, 1, 4. 3, 1, 14. 4, 2. 20. ἐπειδάν 3, 1, 39. πρὶν ἄν 1, 1, 10. ὃς ἄν 1, 3, 15. ὅσπις ἄν 5, 5, 10. Der Opt. bei εἰ 1, 2, 2. 3, 1, 4. 4, 1, 3. Infinitiv von der Zukunft 1, 2, 2. 2, 3, 20. 3, 2, 29. (4, 6, 9.) 6, 3, 17. ἔφθασα, ἔλαθον ποιήσας 1, 3, 14.

Apposition 1, 7, 14. 2, 4, 1. 6, 1. 3, 1, 3. 4, 32. 5, 16. 4, 6, 3. 5, 6, 30. 8, 1. πόλιν, ἀποίκους 5, 5, 3. zu τοῦτο 5, 6, 2. οἱ ἐκ- 4, 6, 25. zu Zahlwörtern 1, 2, 3. von ihrem Begriffe getrennt 1, 6, 11. zu einem ergänzten Begriffe 4, 1, 17. 6, 2, 15. οἱ τλήμονες 3, 1, 29. vgl. Artikel.

Artikel 1) als Pronomen. οἱ μὲν αὐτῶν 3, 3, 7. ἄνθρωποι οἱ μέν 2, 5, 5. vgl. 7, 3, 31. οἱ δέ ohne οἱ μέν 2, 3, 10. 5, 4, 31. οἱ δέ 6, 1, 7. auf das vorhergehende Subject bezogen 4, 2, 6. vor einem Particip 1, 7, 8. von den Feinden 3, 4, 4. τοῖς δέ 1, 3, 21. οἱ μέν auf den nähern, οἱ δέ auf den entfernteren Begriff bezogen 1, 10, 4. τὰ μὲν — τὰ δέ 5, 6, 24. τὰ μέν τι 4, 1, 14. vgl. τὶς. mit erg. Subst. 1, 3, 19. 3, 5, 15 aus dem Vorigen 1, 3, 19. 5, 3, 5.

2) Der Artikel fehlt wo wir ihn setzen: bei ἄνθρωποι 1, 7, 6. στρατηγοί u. ä. 3, 5, 7. 4, 3, 26. βασιλεύς 1, 1, 5. 2, 5, 38. αὐτὸς βασιλεύς 1, 7, 11. παῖδες καὶ γυναῖκες 1, 4, 8. 4, 1, 8. εὖρος 1, 4, 4. πλῆθος 4, 2, 2. θύραι 2, 5, 31. μέσον, δεξιόν, εὐώνυμον 1, 8, 13. 4, 4, 1. ἐπὶ στρατοπέδου 6, 3, 4. ἡγεμονία 4, 7, 8. ἥμισυ 5, 10, 10. τελευτή 1, 1, 1. ὑστεραία 4, 6, 1. ἥλιος 1, 10, 15. 2, 1, 3. vgl. δυσμαί u. ἥλιος. ὄρθρος 2, 2, 21. τοξική 1, 9, 5. γνώμη 5, 5, 3. ἔξω βελῶν 5, 2, 26. durch einen relativen Satz ersetzt 1, 5, 16. ausgefallen 4, 5, 16. 7, 23. 7, 8, 6.

3) Der Artikel hinzeigend. τὸ ὄρος 3, 4, 24 vgl. 4, 7, 21. ἡ κρήνη 4, 5, 9. οἱ ποταμοί 5, 6, 9. οἱ λίθοι 5, 4, 23. αἱ ἀπορίαι 3, 1, 26. von berühmten Dingen: ἡ μάχη 1, 2, 9. ἡ ἀναρίθμητος στρατιά 3, 2, 13. von bekannten 1, 1, 6. 2, 1, 3. 4, 8, 26. 5, 7, 2. τὸ μέγιστον δύνασθαι 7, 6, 37. von erinnerlichen 5, 8, 6. von vorher erwähnten 1, 7, 18. 2, 4, 17. 3, 1, 2. 3, 11. 4, 1, 5. 5, 3, 3. 6, 18. 8, 1. zw. 2, 1, 4. von notorischen 3, 4, 36. 4, 4, 17. 5, 6, 4. 9, 5. ὁ ἑρμηνεύς 1, 2, 17. 7, 6, 8. von üblichen Waffen oder Kleidern 1, 5, 8. 15. 4, 5, 33. 7, 27. possessiv. τὸ κέρας 1, 8, 4. τὸ στράτευμα eb. vgl. 3, 4, 36. ἡ δύναμις 3, 4, 32. 6, 3, 7. 7, 4, 21. τὸ μέρος 3, 4, 23. 5, 3, 4. 6, 4, 28. 7, 6, 36. 8, 11. ἡ γνώμη 2, 5, 29. οἱ συγγενεῖς 1, 6, 10. ὁ ἄρχων 2, 6, 10. vor einem Relativ 3, 2, 13. ein schwächeres jeder 1, 3, 21. 3, 5, 11. ὁ βουλόμενος 1, 3, 9. ὁ ἐπιτήδειος 2, 3, 11. ὁ πολέμιος 7, 3, 26.

4) Der Artikel mit versteckteren Beziehungen: von Bezüglichem 2, 6, 2. 3, 2, 31. von Gebührendem ἡ δίκη 1, 3, 20. 2, 5, 38. ἡ μισθοφορά 5, 6, 26. von Erforderlichem τὰ πλοῖα 5, 6, 5. οἱ ἵπποι 7, 2, 8. τὰ ἐνέχυρα 7, 6, 23. ὁ χρόνος 6, 1, 26. von Sachgemäßem ὁ λιμός 1, 5, 5. ὁ φόβος 7, 2, 21. ἡ αἰσχύνη 7, 7, 11. von vorzugsweise so Genanntem 6, 4, 7. proleptisch 3, 1, 10.

5) Der Artikel bei einzelnen Wortarten oder Wortformen. a) bei Genitiven. οἱ ἐκείνου 1, 2, 15. vgl. 1, 5, 11. τοὺς ἑαυτοῦ 1, 7, 1. τὰ τοῦ Λακωνικοῦ 7, 3, 8. b) bei Adjectiven. ὁ τοιοῦτος 3, 1, 13. ὁ ἐπιτήδειος 2, 3, 11. vgl. πολύς. τὸ πλεῖον 7, 6, 16. οἱ σύμπαντες 1, 2, 9. τὰ σύμπαντα 4, 3, 3. τὸ δεύτερον 1, 8, 16. c) bei Zahlwörtern. οἱ δύο 5, 4, 11. αἱ μυρίαι ἐλπίδες 2, 1, 19. ἀμφὶ τὰ εἴκοσιν 1, 7, 10. vgl. 3, 1, 33. d) bei Participien. ὁ βουλόμενος 1, 3, 9. ἀφθονία τῶν ἐθελόντων 1, 9, 15. οὐκ ἔστιν ὁ τολμήσων 2, 3, 5. vgl. 5, 7, 28. τριήρεις ἔχοντος τοῦ κωλύσοντος 7, 2, 15. πολλοὶ ἦσαν οἱ κωλύσοντες 3, 5, 12. ἰσχύς ἐστιν ἡ ποιοῦσα 3, 1, 42. e) bei Infinitiven 2, 4, 3. f) bei Adverbien. οἱ ἔνδον 2, 5, 32 οἱ οἴκοι 1, 2, 1. 7, 4. οἱ τότε 2, 5, 11. τὸ πρόσθεν 1, 10, 11. τὰ οἴκοι 1, 7, 4. g) bei Präpositionen mit ihrem Casus. τὸ κατ' αὐτούς 1, 8, 21. vgl. περί und ἀμφί. οἱ σύν τινι 3, 2, 11. τὸ ἀμφ' αὐτόν 4, 1, 6. τὰ περί τινος 2, 5, 37. τὰ παρά τινος 2, 3, 4. 7, 7, 31. τὰ παρ' ἡμῖν 6, 1, 26. τὸ πρὸς ἑσπέραν 6, 2, 4. vgl. 3, 5, 15. τὰ πρὸς τὸν πόλεμον 4, 3, 10. τὰ πρὸς σέ 7, 7, 30.

6) Der Artikel bei Appositionen ὁ Ζεὺς ὁ σωτήρ 3, 2, 9. 4, 8, 25. 7, 6, 44. ὁ Σιλανὸς ὁ Ἀμπρακιώτης 6, 2, 13. ἡ πόλις οἱ Ταρσοί 1, 2, 26. ὁ Μαρσύας ποταμός 1, 2, 7. ὁ Κέρβερος κύων 5, 10, 2. ἡμεῖς, ὑμεῖς οἱ Ἕλληνες 1, 7, 7. 3, 2, 5. 37. 5, 7, 20. 27. 8, 16. 6, 1, 18. 4, 14. 7, 3, 34. τοὺς ἄλλους ἡμᾶς 2, 5, 39. σφῶν τῶν ἄλλων 6, 4, 33. ἐσόμεθα οἱ λόχοι 4, 8, 12. βουλόμεθα, βούλεσθε οἱ στρατηγοί 2, 5, 25. οἱ ἡγεμόνες 3, 1, 29. οὐδὲ οἱ παρόντες 2, 3, 19. (χρώμεθα τοῖς τεταγμένοις 3, 2, 36.) τἆλλα τὰ ἐπιτήδεια 7, 1, 13.

7) Der Artikel bei Attributen. χεὶρ ἡ δεξιά 1, 10, 1. βασιλεὺς ὁ Περσῶν 3, 4, 8. οἱ κύνες οἱ χαλεποί 5, 8, 24. οἱ Θρᾷκες οἱ διαφεύγοντες 6, 1, 4. vgl 1, 7, 5. 2, 3, 7. 4, 4, 11. σταθμοὶ οἱ ἐγγυτάτω 2, 2, 11. vgl. 1, 1, 9. οἱ οἶκοι ἀντιστασιῶται 1, 1, 10. vgl. 2, 2, 20. αἱ ἤδη κολάσεις 7, 7, 24. τὸ ἔσωθεν τὸ πρ` τῆς Κιλικίας 1, 4, 4. αἱ κῶμαι αἱ ἐν τοῖς ἄγκεσι 4, 1, 7. vgl. 6, 2, 1. ἡ εἰς τοὺς Καρδούχους ἐμβολή 4, 1, 4. ὁ ἐκ τῶν Ἑλλήνων εἰς τοὺς βαρβάρους φόβος 1, 2, 18. ἡ ὑπὸ τὸ ὄρος ἀνωτάτω κώμη 7, 4, 11. ἐπ' ἀντίπορον λόφον τῷ μαστῷ 4, 2, 18. vgl. 6, 4, 19. 7, 3, 22. 29. τὸ ἀπὸ τῶν αἰχμαλώτων ἀργύριον γενόμενον 5, 3, 4. 7, 7, 32.

7) Der Artikel bei prädicativer Verbindung. πολλοὶ ἦσαν οἱ τετρωμένοι 3, 4, 30. vgl. 4, 8, 20. 5, 2, 1. 6, 4. οἱ στρατιῶται προσπίπτουσιν αὐτῷ πολλοί 7, 1, 21. πολλῶν τῶν ἀνθρώπων ὄντων 4, 1, 12. τἆλλα πολλὰ διαρπάζουσιν 1, 10, 2. vgl. 4, 3, 7. καλὸν ἔχει τὸ χωρίον 6, 3, 25. ἡ χώρα πορθουμένη 7, 7, 12. καταλαμβάνουσι τὰς ἁμάξας μεστάς 1, 10, 18. ψιλαῖς ταῖς κεφαλαῖς 1, 8, 6. ὀρθίοις τοῖς λόχοις 4, 2, 11. ἡγεμόνι τῷ Ἡρακλεῖ 6, 3, 24. ἐν ἀφθόνοις τοῖς ἐπιτηδείοις 7, 6, 31. vgl.

μέσος. ἅμα τῷ ἡλίῳ δυομένῳ 2, 2, 16. τοῖς ὑποζυγίοις παριοῦσιν 4, 2, 13. ἱδροῦντι τῷ ἵππῳ 1, 8, 1. vgl. 7, 7, 6. πέρα μεσούσης τῆς ἡμέρας 6, 3, 7. vgl. πᾶς, ὅλος, ὅδε, οὗτος, ἐκεῖνος, ἀμφότερος, ἑκάτερος, ἕκαστος.

8) Das Prädicat eingeschoben. οἱ ἀρτοκόποι φάσκοντες εἶναι 4, 4, 21. vgl. 7, 6, 37. τὸ Μηδείας καλούμενον τεῖχος 2, 4, 12. vgl. 1, 2, 13. 7, 4, 11. u. καλῶ.

9) Der Artikel nach καί wiederholt oder nicht 2, 1, 7. 2, 8. nach einem Substantiv nicht wiederholt 4, 1, 10. zu ergänzen 4, 3, 26.

Assimilation des Relativs beim Genitiv 1, 1, 8. ἀνθ' ὧν 1, 3, 4. 7, 7, 8. ἐξ ὧν 1, 9, 28. ἀμφὶ ὧν 4, 5, 17. τούτοις οἷς 3, 2, 33. σὺν οἷς 1, 9, 25. ἐφ' οἷς 3, 1, 45. ὁμοίᾳ οἵαπερ 1, 3, 18. (unterblieben 1, 3, 15. 2, 5, 14.) das Nomen dabei nachgestellt 1, 7, 3. 9, 14. das vorangehende Nomen dem Relativ assimilirt 1, 4, 15. 3, 1, 6. unregelmäßig ἀφ' ἧς 5, 10, 10.

Asyndeton 3, 1, 24. 6, 3, 21. 4, 3, 29. 5, 8, 10. wo γάρ stehen könnte. 2, 2, 2. 3, 1, 11. 2, 19. 4, 6, 10. 5, 4, 34. 8, 21. 9, 8. 7, 1, 26. wo δέ 1, 8, 9. 2, 1, 22. 3, 4, 42. 1, 3, 20. 3, 2, 33. 5, 6, 25. 7, 3, 32. 6, 40. wo οὖν 1, 10, 18. wo καί 1, 2, 25. 2, 1, 6. bei einzelnen Begriffen 2, 4, 28. 3, 1, 29. 4, 25. 4, 4, 9. 6, 4, 1.

Attraction. οἱ ἀπό 3, 4, 43. οἱ ἐκ 5, 7, 17. 7, 2, 12. τὰ περί τινος 2, 5, 37. vgl. ἀπό, ἐκ, παρά, Anticipation, Assimilation und Prädicat.

Augment 5, 3, 1.

Bedingungssätze: mit εἰ und dem Ind. historischer Tempora 2, 1, 4. 4, 1, 11. 5, 1, 10. 8, 13. 17. 6, 4, 24. ohne ἄν im Nachsatze 3, 4, 15. im Nachsatze ein Pr. 2, 5, 19. ἐὰν σκοπῶμεν, δύναιντ' ἄν 5, 1, 9. brachylogisch 6, 4, 27. der Vordersatz ergänzt 3, 2, 24. 5, 12. 4, 2, 10. 5, 2, 31. 6, 15. der Nachsatz fehlt 2, 1, 14. 7, 1, 31. 6, 33. 6, 3, 22. zwei Bedingungssätze 3, 2, 31. vgl. ἄν u. εἰ.

Begriffe des Ortes und der Zeit vertauscht 2, 2, 10. 4, 6, 2. der Ausdehnung und der Zahl 2, 2, 6. entgegengesetzte zu ergänzen 1, 3, 15. 7, 2, 28.

Casus dem näher stehenden Verbum angefügt 3, 2, 12.

Collectiva mit einem Plural in Beziehung 3, 4, 45. 4, 1, 20. 3, 6. 5, 6, 8.

Comparativ elliptisch 3, 1, 7. 3, 5. 6, 3, 20. 7, 6, 4. μᾶλλον φίλος 1, 1, 5. οὐδὲν μᾶλλον 3, 3, 11. vgl. τὶς und τίς. mit dem Ge. für ἤ mit dem Da. 2, 5, 13. für ἤ und einen Satz mit εἶναι 1, 9, 16.

Conjunctiv bei Relativen 1, 7, 7. 2, 4, 19. statt des Optativs in Bedingungssätzen 1, 3, 14. in temporalen Sätzen 2, 3, 2. 7. bei Zweckpartikeln 1, 4, 18. 9, 27. 2, 5, 28. 36. 3, 4, 34.

Dativ temporal 3, 2, 31. προϊοῦσι 3, 2, 22. διαβάντι 3, 5, 15. vgl. 6, 2, 1. πορευομένῳ 6, 1, 10. πειρωμένοις 3, 5, 7. vgl. 8. (in)commodi 1, 3, 16. 7, 3, 34. bei εἶναι 1, 7, 8. ἀπεῖναι 6, 4, 20. ὁ αὐτός τινι 2, 6, 22. Substantiven 4, 4, 2. 22. 6, 4, 7. Phrasen 1, 2, 26. 5, 16. 2, 5, 25. mit dem Inf. 3, 4, 3. Prädicat 2, 1, 6. vgl. χρῶμαι. — bei Passiven 3, 3, 18. 4, 6, 16. χαλεπῶς φέρω ꝛc. 1, 3, 3. durch 3, 1, 37. 4, 12. ψόφῳ τεκμαίρομαι 4, 2, 4. φυγῇ λείπω 4, 2, 12. vgl. δρόμος. γένει 1, 6, 1. ὕβρει 5, 5, 16. ταῖς ψυχαῖς ἐρρωμενέστεροι 3, 1, 42. τρόπῳ 3, 4, 8. (συντεταγμένῳ) τῷ στρατεύματι 1, 7, 14. 2, 2, 12. vgl. 7, 2, 8.

3, 43. αὐταῖς (ταῖς) τριήρεσιν 1, 3, 17.

Demonstrativ fehlt vor Relativen 1, 9, 20. 10, 3. 5, 1, 8. 2, 26. 3, 12. 6, 1, 2. ἐκεῖσε vor ἔνθα 4, 1, 2. ἔνθεν 2, 3, 6. ὅθεν 1, 3, 17. ὁπόθεν 5, 2, 2. οὗ 2, 1, 6. οὗτοι erg. οἱ ἱππεῖς aus οἱ ἵπποι 1, 6, 1.

Ellipse 5, 7, 26. vgl. γνώμη, ὁδός, πληγή, χώρα, εἶναι und Bedingungssätze.

Enklisis unterblieben 2, 5, 9.

Epanalepsis 3, 1, 20. vgl οὗτος.

Exegeme 1, 1, 7. 2, 2, 4. 3, 5, 5. 6, 4, 33. 7, 7, 13.

Ergänzung 7, 2, 28. 7, 30.

Euphemismos 5, 3, 6.

Fragen 1, 4, 14. mit dem Artikel 3, 1, 14. directe nach εἰπέ 2, 2, 10. deliberative mit dem Futur 3, 4, 40. 5, 4, 2. dem Conjunctiv 1, 7, 7. dem Optativ 1, 10, 5. 7, 4, 10. vgl. θαυμάζω.

Futurum, attisches 3, 1, 24. das dritte 1, 5, 16. imperativisch 7, 3, 36. für sollen 1, 3, 5. in der Frage 2, 1, 21. 3, 4, 40. 5, 4, 2. 7, 3, 29. nach Relativen für ἄν mit dem Optativ 1, 3, 17. 3, 1, 20. 4, 7, 27. 5, 1, 6. 4, 10. 6, 1, 16. von Bezwecktem 1, 3, 14. das Particip 6, 3, 20. von Möglichem 2, 1, 2. 4, 5. 5, 1, 11. 6, 3, 20. Der Optativ 1, 4, 7. der Inf. 1, 7, 18. 2, 4, 19.

Genitiv auf α 5, 6, 11. 1) unabhängig. τοῦ πρόσω 1, 3, 1. temporal. ἡμέρας 2, 6, 7. δείλης 7, 2, 16. τῆς ἡμέρας ὅλης 3, 3, 11. ἑκάστου ἔτους 5, 3, 13. vgl. 6, 4, 1. δέκα ἡμερῶν 1, 7, 18. vgl. 2, 2, 11. absoluter Ge. für den Da. 1, 4, 12. 5, 2, 24. ohne Artikel 3, 4, 19. ohne Subject 5, 1, 10. ohne αὐτοῦ 4, 8, 5. ohne αὐτῶν 1, 2, 17. 4, 12. 17. 6, 1. 2, 1, 3. 4, 24. 3, 1, 40. 4, 1, 6. 9. 5, 4, 16. 6, 2, 3 ohne ὑμῶν 5, 8, 13. οὕτως ἐχόντων 3, 2, 10. ἄκοντός τινος 1, 3, 17. 3, 2, 23. 3, 4.

2) possessiver Ge. bei Substantiven und Substantivirungen. ὄφελός τινος 1, 3, 11. μισθὸς τῆς σωτηρίας 5, 6, 31 Ἔφεσος τῆς Ἰωνίας 2, 2, 6. τῇ ἑαυτοῦ χώρᾳ 1, 1, 11. vgl. 2, 3, 3. 29. 4, 3, 17. 5, 6, 30. τοὺς ἑαυτοῦ 1, 7, 1. οἱ ἐκείνου 1, 2, 11. τὰ Κύρου 1, 3, 9. τὰ τῶν — 3, 1, 20. 2, 9 6, 3, 24. τὰ ἑαυτῶν 3, 1, 16. 2, 38. τὰ ἐκείνων 5, 1, 9. 6, 2, 11. τοῦ ἐκείνου δούλου 2, 5, 38. bei ὅς 1, 1, 8. Stellung 1, 8, 13.

3) Der possessive Ge. als Prädicat ἦν ὁ στίβος ἵππων 1, 6, 1. vgl. 5, 7, 10. (4, 5, 25.) ὑμᾶς ἑαυτοῦ εἶναι 2, 1, 11. ἐστι, γίγνεταί τινος (υἱός) 1, 1, 1. τοιούτων προγόνων 3, 2, 13. πόλεως τῆς μεγίστης 7, 3, 19. πόλις ἐστί τινος 1, 1, 6. vgl. 2, 5, 38. 3, 2, 26. οὐ τῶν νικώντων ἐστὶ τὰ ὅπλα παραδιδόναι 2, 1, 9. vgl. 3, 2, 39.

4) objectiver Ge. bei φιλία 5, 6, 11. πόθος 3, 1, 3. φόβος 3, 1, 18. αἰδώς, αἰσχύνη 2, 6, 19. 3, 1, 10 ὅρκος 2, 5, 7. 3, 1, 22. πόλεμος 2, 5, 7. ἐπικούρημα 4, 5, 13. ὑπηρέτης 1, 9, 18. μνήμη 6, 3, 24. ἀφθονία 6, 4, 3 ὅμηρος 3, 2, 24.

5) materialer Ge. 5, 4, 12. στέφανος χιλοῦ 4, 5, 33. ἄλσος δένδρων, δένδρα τούτων 5, 3, 12. vgl. 2, 4, 14. κρήνη ὕδατος 6, 4, 2. σχεδίαι διφθερῶν 2, 4, 28. κρηπὶς λίθου 3, 4, 10. χιτωνίσκοι λινοῦ 5, 4, 13. γέῤῥα βοῶν 5, 4, 12. φορτίον ἐλαιῶν 7, 1, 37. μάρσιποι ἱματίων 4, 3, 11. ἅμαξαι πετρῶν 4, 7, 10. καπίθη ἀλεύρων 1, 5, 6. vgl. 5, 10, 3. κέρατα οἴνου 7, 2, 23. μυριάδες στρατιᾶς 1, 4, 5. παρασάγγαι τῆς ὁδοῦ 1, 10, 1. — πλοῦς ἡμέρας 6, 2, 2. τριῶν ἡμερῶν ὁδός 2, 2, 12. 7, 3, 16. τὸ εὖρος εἶ-

κοσι ποδῶν 1, 2, 8. vgl. 2, 4, 12. eben so appositiv 1, 2, 23. 2 4, 25. 5, 1. 3, 4, 7. 4, 7, 18. 5, 6, 9. 10, 3. 6, 2, 3. μισθὸς τριῶν μηνῶν 1, 1, 10. 2, 12. τὸν μισθὸν ἀποδίδωσιν εἴκοσιν ἡμερῶν 7, 5, 4. τὰ ἐπιτήδειά ἐστι μιᾶς ἡμέρας 6, 1, 16.

6) partitiver Ge. Παταγύας τῶν πιστῶν 1, 8, 1. ἡγεμόνες τῶν Τραπεζουντίων 5, 2, 1. vgl. 5, 10, 11. παῖς τῶν εὐτρεπῶν 4, 1, 14. vgl. 2, 4, 19. 6, 1, 15. λόχοι τοῦ στρατεύματος 1, 2, 25. βόες τῶν αἰχμαλώτων 5, 9, 4. ἦν τῶν στρατευομένων 1, 2, 3. 2, 6, 26. 4, 6, 14. — bei ὁ μέν 1, 1, 7. οὐδείς 3, 1, 16. ὅς 1, 1, 8. 7, 13. 3, 4, 3. 5, 7, 28. εἰσὶν οἵ 5, 7, 22. ὅστις 6, 4, 18. ὁπότερος 3, 1, 21. ἐν τοιούτῳ τοῦ κινδύνου 1, 7, 5. ἄρτων ἡμίσεα 1, 9, 26. τὸ ὑπερβάλλον τοῦ στρατεύματος 4, 1, 7. ποὺ τῆς φάλαγγος 3, 4, 23. ὁπηνίκα τῆς ὥρας 3, 5, 18. von einem Satze regiert 3, 1, 19. bei λαμβάνω 1, 5, 7. πέμπω 4, 5, 22. κλέπτω 4, 6, 15. als Subject 3, 5, 16. eingeschoben 7, 7, 18. vgl. τὶς.

7) Ge. prädicativ 5, 5, 15. des Preises 1, 5, 6. 2, 2, 20. 5, 1, 6. 3, 1, 20. 2, 21. 3, 18. 7, 6, 24. der Relation 1, 7, 3. 2, 4, 1. 5, 8, 1. 7, 4, 23. 6, 5. der Beschuldigung 5, 8, 1. bei Comparativen 1, 2, 26. 9, 5. 16. 25. 3, 1, 4. 4, 2, 25. ὑστεραία τῆς συνόδου 6, 2, 9. vgl. πολλαπλάσιος. zwei Ge. 6, 1, 1. ὧν possessiv und partitiv zugleich 1, 3, 14.

Hyperbaton 1, 2, 21. eines Nomens 1, 7, 2. 2, 1, 11. 4, 2, 18. 5, 6, 2. 9, 2. bei Participien 5, 3, 4. 7, 7, 32. 6, 4, 19. eines Adverbs 4, 8, 24.

Hyperbole 2, 4, 4.

Imperativ 1, 4, 8. 8, 17.

Imperfect 4, 8, 21. 5, 8, 2. vom Versuche 1, 3, 1 scheinbar fürs Präsens 1, 4, 9. 8, 22. 4, 3, 1. 1, 9, 23. 5, 4, 34. fürs Ppf. 1, 1, 6. 8. 2, 22. 4, 2. 7, 8. 2, 1, 6. 5, 35. 3, 4, 7. 13. 4, 3, 7. 6, 1, 22. 4, 31. für den Optativ 1, 2, 21. 3, 1, 2. 4, 1, 24. 7, 3, 7. ohne ἄν 7, 6, 21.

Inconcinnität 1, 9, 6. 10. 22. 2, 1, 7. 2, 11. 3, 1, 20. 35. 2, 13. 32. 4, 28. 4, 1, 7. 12. 27. 7, 13. 5, 1, 16. 4, 6. 7, 7, 29.

Indicativ in obliquer Rede 1, 9, 10. bei ὅτι 1, 3, 21. neben dem Opt. 2, 2, 15. 4, 5, 10. (5, 5, 24.) 7, 1, 34. bei Relativen 1, 9, 28. 6, 4, 12. in Fragen 1, 4, 13. 8, 21. 3, 5, 13. vgl. Imperfect.

Infinitiv 1) absolut. imperativ. 5, 3, 13. ὡς εἰπεῖν 3, 1, 38. τὸ κατὰ τοῦτον εἶναι 1, 6, 9. τὸ νῦν εἶναι 3, 2, 37. ἐμποδὼν τὸ μὴ εἶναι 4, 8, 14.

2) bei Substantiven und εἶναι. ἐλπίς 2, 1, 19. καιρός 5, 1, 5. κίνδυνος 2, 5, 17. (4, 1, 11) 5, 1, 6. ὄκνος 4, 4, 11. σχολή 1, 6, 9. φόβος 2, 4, 3. ὥρα 1, 3, 11. — δόγμα ἦν 6, 4, 27. δόγμα ποιοῦμαι 3, 3, 5. σύνθημα π. 4, 6, 20. γνώμην ἀποφαίνομαι 1, 6, 9. 5, 6, 37. — δεξιὰν φέρω 2, 4, 1. vgl. 5, 3. ὄχλον παρέχω 3, 2, 27. ἀργύριον ἔχω 7, 1, 7. τὰ ἱερὰ γίγνεται 2, 2, 3. ἐκαθεζόμεν ἱκέτης 7, 2, 32.

3) bei Adjectiven. αἴτιος 6, 4, 8. ἀμήχανος 1, 2, 21. ἄξιος 2, 5, 24. ἄπορος 5, 6, 20. ἐπιτήδειος 2, 5, 18. ἱκανός 3, 1, 23. καλός 4, 8, 26. μακράν 3, 4, 42. οἷος 2, 3, 13. ὁποῖος 3, 1, 13. ὅσος 4, 1, 5. ἐφ' ᾧ (τε) 4, 2, 19. πολλή 6, 1, 16. φοβερός 3, 4, 5. nach dem Comparativ und ἤ 3, 3, 7.

4) bei Verben. αἱροῦμαι 4,

8, 25. 6, 4, 22. αἰσχύνομαι 2, 3, 22. ἀκμάζω 3, 1, 25. ἀναμένω 3, 1, 14. ἀποδείκνυμι 2, 3, 14. ἀφίημι 7, 3, 41. βιάζομαι 1, 3, 1. βοῶ 1, 8, 12. δέομαι 1, 1, 10. (διακελεύομαι 4, 7, 26.) διαμάχομαι 5, 8, 23. δίδωμι 1, 2, 27. 6, 6 7, 3, 13. vgl. δοκῶ. εἰμί 2, 1, 6. εἶπον 1, 3, 14. 2, 3, 2. 4, 5, 4. ἐπαίρω 5, 9, 21. 7, 7, 25. ἐπιτρέπω 1, 2, 19. 2, 4, 27. 3, 2, 31. 6, 3, 11. καταλείπω 5, 2, 1. 3, 4. κατέχω 3, 1, 20. vgl. κηρύσσω. λέγω 1, 3, 8. vgl. λέγω. μελετῶ 3, 4, 17. μέμνημαι 3, 2, 38. παραδίδωμι 4, 6, 1. 7, 7, 10. παρακελεύομαι 1, 7, 9. παρέχω 2, 3, 22. 6, 4, 16. πέμπω 5, 2, 12. προθυμοῦμαι 3, 1, 9. 7, 2, 24. προσποιοῦμαι 2, 1, 7. συντίθημι 4, 2, 1. τάττω 3, 1, 25. φημί 4, 1, 24. φράζω 1, 6, 3. ψηφίζομαι 3, 2, 31. 5, 1, 4.

5) der Infinitiv (aus dem Hauptsatze) zu ergänzen. bei ἀνάγκη 5, 4, 20. ἀπορία 5, 6, 10. καιρός ἐστιν 6, 1, 14. νόμος ἐστίν 1, 2, 15. 7, 3, 28. ἀσφαλές ἐστιν 5, 7, 30. ἐπιτήδειος 2, 3, 11. δίκαιος 5, 9, 3. καλῶς ἔχει 6, 1, 19. ἀναιρῶ 3, 1, 8. ἀξιῶ 6, 4, 25. ἀποψηφίζομαι 1, 4, 15. βούλομαι 1, 7, 5. 2, 1, 5. 3, 2, 21. 5, 6, 20. 30. δεῖ 1, 3, 6. 3, 1, 39. 40. δοκεῖ 1, 3, 20. 3, 2, 6. δύναμαι 1, 6, 7. 3, 1, 35. 4, 7, 7. εἰρημένος 4, 1, 14. ἔχω 2, 1, 9. 4, 3, 10. 7, 7, 15. κελεύω 6, 4, 14. κωλύω 4, 6, 14. λέγω 5, 8, 2. νομίζομαι 4, 2, 23. παραγγέλλω 4, 3, 17. παρακαλῶ 3, 1, 44. παρακελεύομαι 5, 7, 19. παρέχω 2, 1, 11. πειρῶμαι 4, 2, 4. 7, 2, 37. συμβουλεύω 5, 6, 12. συμφέρει 3, 2, 27. 7, 3, 37. τάττω 2, 6, 13. ὑποδείκνυμι 5, 7, 12.

6) Verschiedenes. No. mit dem Inf. 4, 1, 24. der No. fehlt 3, 1, 4. bei δοκεῖ No. und Ac. mit dem Inf. 1, 4, 18. der Ac. beim Inf. ergänzt 3, 2, 39. 4 7, 6. 8, 10. vgl. 7, 6, 16. vgl. Nominativ, Accusat. u. Dativ. Inf. nach γάρ 4, 5, 16. nach ὅς 2, 2, 1. Inf. des Pr. von der Zukunft 1, 3, 1. 7. (7, 5.) 5, 10, 8. 7, 1, 4. 6, 38. 7, 31. des Ao. von der Zukunft 1, 2, 2. 4, 6, 9. 6, 3, 17. Inf. des Ipfs. 1, 4, 12. 4, 3, 12. 5, 7, 18. 6, 4, 27. Inf. des Fu. nach ἀπογιγνώσκω 1, 7, 19. der Inf. mit dem Artikel. πρόφασις τοῦ ἀθροίζειν 1, 1, 7. τῷ διεσπάσθαι 1, 5, 9. διὰ τὸ — 1, 7, 5. 9, 27. 4, 1, 10. 5, 1, 13. 6, 2, 20. ἐκ τοῦ — 2, 6, 9. πρὸς τὸ — 2, 6, 20.

Kürze 1, 3, 7. 3, 1, 9. 3, 13. 4, 35. 5, 9. 4, 5, 28. 5, 1, 8. 2, 16. 8, 8. 9, 8. 7, 4, 18. in Vergleichungen 2, 3, 15. vgl. ἀφίστημι, ἐκλείπω, συμμίγνυμι und Adverbium.

Medium. ἀνατίθεμαι 1, 4, 7. 2, 2, 4. ἀποπέμπομαι 1, 1, 5. ἀποροῦμαι 5, 9, 21. ἐκπέμπομαι 5, 2, 21. ἐξαιτοῦμαι 1, 1, 3. ἐπικρύπτομαι 1, 1, 6. καλοῦμαι 7, 2, 30. ὁρίζομαι 7, 5, 13. προβάλλομαι 5, 9, 25. στρατεύομαι 1, 1, 11. συμβάλλομαι 1, 1, 9. 4, 6, 14. συμβουλεύομαι 1, 1, 10. ἐπιδείκνυμαι 1, 9, 10. ἑαυτόν, ᾧ beim Med. 1, 8, 29. 5, 6, 17. 8, 14.

Nachsatz mit einer Präposition und τοῦτο eingeleitet 1, 6, 6. (7, 3.) fragend 2, 5, 17. fehlt 2, 1, 14. 7, 7, 15.

Name des Volkes für den des Landes 5, 2, 2. 7, 2, 32. vom Fürsten 5, 5, 22. vgl. διά, εἷς, ἐκ.

Negation s. μή und οὐ.

Nomen für ein Pronomen 1, 9, 15. 3, 2, 23.

Nominativ mit dem Vo. verbunden 1, 5, 15. 2, 5, 39. absolut 1, 8, 27. (2, 2, 8.) No. mit dem Inf. 2, 6, 9. 5, 7, 18. statt des Ac. 1, 1, 8. 2, 6, 26. vgl. ὄνομα und λέγω.

Numerus. Singular und Plural verbunden 1, 7, 17. 10, 14. 4, 1, 14. δόξαν ταῦτα 4, 1, 13. vgl. τὶς. Plurale bei Collectiven 2, 1, 6. 4, 1, 20. πόλιν, ἀποίκους 5, 5, 3. Plurale von Pronominen mit Bezug auf einen Einzelnen 3, 4, 41. besonders auf den Feldherrn 1, 10, 4. 4, 3, 28.

Object aus dem Vorhergehenden zu ergänzen. der Accusativ 1, 3, 4. 5, 2. 6, 3. 9, 10. 3, 4, 8. 5, 3, 4. 6, 4, 24. (7, 2, 11.) 7, 2, 24. ἑαυτήν 1, 5, 3? der Dativ 3, 2, 31. 4, 5, 8. der Genitiv 1, 9, 13 Ein durch das Verbum angeregtes Object ergänzt. bei (ἀναπηδῶ 7, 2, 20.) ἀποδύω 5, 8, 23. ἀφαιροῦμαι 4, 4, 12. ἐγχέω 4, 3, 13. ἐπιβάλλομαι 4, 3, 28. προβάλλομαι 4, 2, 21. πέμπω 3, 1, 27. anders δωροῦμαι 7, 3, 18. ἔχω 7, 3, 28. ἀφαιροῦμαι 1, 9, 19. παραλυπῶ 2, 5, 29. vgl. ὁπόθεν. zu zwei Begriffen (auch bei verschiedener Rection) Ein Object 1, 1, 3. 7, 2. 8. 8, 11. 2, 6, 23. Eins zu zwei Sätzen 2, 1, 8. 4, 1, 14. 5, 6, 7. 9, 8. 7, 3, 28.

Optativ — εἴησαν 3, 4, 29. — οἴησαν 2, 1, 10. wünschend 3, 2, 3. 6, 4, 18. von Gedachtem bei ὅς 5, 6, 26. ἕως 2, 1, 2. in der Frage 1, 10, 5. 3, 5, 3. in obliquer Rede ohne ὅτι 4, 6, 13. 5, 10, 11. 7, 3, 13 iterativ nach ὅς 5, 5, 14. ὅστις 1, 1, 5 2, 6, 13. 4, 1, 9. ὁπόσος 5, 1, 16. ἐπεί 1, 5, 2. 4, 2, 28. ἐπειδή 4, 5, 8. ὅτε 2, 6, 11. 4, 1, 16. ὁπότε 1, 5, 7. 2, 6, 27. 3, 1, 20. 6, 1, 7. εἰ 1, 9, 19. 4, 1, 14. 5, 8. 13. Opt. des Ao. von der Vergangenheit 7, 4, 10.

Paronomasie 1, 9, 2.

Particip. Subject 5, 7, 9. vgl. 1, 1, 7. 3, 1, 29. als Object 1, 3, 14. 2, 3, 23. als Prädicat s. τυγχάνω ꝛc. vgl. Gr. 56, 4—8. zu einem ergänzten Pronomen 4, 1, 17. 6, 1, 16. mehrere ohne καί 1. 1, 7. 2, 1, 8. 2, 9. 3, 1, 13. 30. 5, 9. 4, 1, 8. 5, 1, 2. 6, 1, 26. 7, 3, 5. διὰ τοῦτο folgt 1, 7, 3. 7, 1, 9. durch καί verbundene verschieden aufzulösen 1, 7, 4. verschiedene Casus verbunden 1, 10, 6. 5, 6, 32. mit eigenem Subject 4, 3, 28. 5, 2. 21. 6, 2, 3. 7, 2, 2. eigenthümlich bei δεῖ 4, 2, 3. des Pr. von Bevorstehendem 4, 5, 8. des Imperfects 1, 2, 3. 2, 3, 22. 3, 1, 2. 4, 4, 9. des Fu. 1, 3, 14

Perfect. — αται 4, 8, 5. von Künftigem 1, 8, 12. von beinahe Geschehenem 6, 4, 23. λελοιπὼς εἴη 1, 2, 21.

Person. die erste des Plu. für die erste des Si. 1, 7, 7. 3, 2, 9. die erste für die dritte 3, 1, 20. 7, 6, 36.

Pleonasmen 1, 3, 15. 4, 14. 7, 3. 2, 1, 3. 3, 3, 15. 4, 7, 22.

Plural. δυνάμεις, μῆκη 1, 5, 9. θάνατοι 2, 6, 29. auf einen Singular bezogen 1, 4, 8. 5, 1. 10, 4. 2, 1, 6. 4, 3, 28. 6, 3, 11. 3, 4, 41. 5, 8, 22. 7, 6, 32. vgl. τὶς u. Numerus. ταὐτά für ταὐτό 5, 10, 6. vgl. 1, 9, 24.

Plusquamperfect 5, 7, 15.

Possessiv ohne Artikel 5, 5, 19. τὰ ὑμέτερα 7, 6, 33. φιλία ἡ σή objectiv 7, 7, 29.

Prädicat. ἀριθμὸς ἐγένετο ἀσπὶς μυρία 1, 7, 10. τὸ μέσον ἦσαν στάδιοι τρεῖς 1, 4, 4. vgl. 1, 2, 5. 7, 14. 3, 4, 7. 4, 7, 6. 5, 3

11. Ac. 3, 5, 16. κῆρυξ ἔρχομαι 5, 7, 30. vgl 6, 3, 25. 7, 2, 33. κεῖται τὰ ἀγαθὰ ἆθλα 3, 1, 21. φίλους κόσμον ἀνδρὶ νομίζω 1, 9, 23. τὰς βαλάνους τραγήματα ἀπετίθεσαν 2, 3, 15. vgl. 4, 5, 24. πορευτέον τοὺς σταθμοὺς μακροτάτους 2, 2, 12. vgl. 1, 9. 8, 2. ταῦτα ἀληθῆ λέγω 7, 2, 25. vgl. 5, 4, 34. τοῦτο μεῖον ἔχω 3, 2, 17. proleptisch 1, 5, 8. ὑπαίθριοι ἐστρατοπεδεύετε 7, 6, 24. ὄρθιος προσιών 4, 8, 13. σκοταῖος 2, 2, 17. τριταῖοι 5, 3, 2. 6, 4, 38. ἄφθονος ῥεῖ 6, 2, 4. vgl. Artikel 7. γνώμη, πρότερος, πρῶτος, ἑκών, ἐθέλων, ἐθελούσιος.

Präposition aus dem Vorigen ergänzt 4, 7, 20. bei der Apposition wiederholt 5, 2, 2. 5, 1. ἐν — ἐν 5, 3, 8.

Präsens. historisches 1, 1, 1. 3, 3, 12. πάλαι σπεύδομεν 4, 8, 14. vgl. ἀδικῶ, νικῶ, κρατῶ, ἡττῶμαι, ἀκούω, πυνθάνομαι, ἥκω, οἴχομαι, φεύγω, ἁλίσκομαι. λέγω 3, 2, 8. vom Versuche 7, 7, 7. vgl. 5, 6, 31. statt des Futurs 1, 3, 16. 2, 3, 27. 5, 18. 23. 5, 5, 22. 7, 1, 31. für das Pf. 1, 7, 16. 2, 6, 7. vgl. Infinitiv u. Particip.

Pronomen, persönliches unbetont 2, 1, 12. 5, 5, 8. 3, 1, 25. ἐγὼ δέ ohne Gegensatz 3, 4, 41. μοὶ δοκῶ 1, 7, 4. ἐμέ für ἐμαυτόν 7, 1, 30. πρός με 3, 3, 2. ἐπί σε 7, 7, 32. σέ wiederholt 6, 4, 20. αἱ πόλεις ἡμῶν 6, 4, 14. 7, 3, 35. vgl. 3, 2, 29. zu ergänzen 2, 1, 12. 3, 2, 5. 4, 8, 12. 7, 6, 16. αὐτόν epanleptisch 2, 4, 7.

Reflexiv 3, 1, 14. καταδικάζω ἐμαυτοῦ 6, 4, 15. αὑτῶν auf einen Singular bezogen 3, 4, 41. τὸν αὑτοῦ — 1, 1, 11. 7, 1, 2. vgl. ἑαυτοῦ. ἡμῶν αὐτῶν 1, 3, 11. ἡμᾶς αὐτούς 2, 3, 22.

Relativ. auf den entfernteren Begriff bezogen 2, 5, 8. ἅ auf ein Masc. und Fe. 3, 5, 5. 9. nur vom Particip regiert 3, 1, 44. 5, 10, 4. 7, 1, 28. 3, 9. (ὅ, τι neben δεῖ 4, 2, 3.) vor μή 3, 4, 1. ὃ δὲ λέγεις 5, 5, 20. ohne Demonstrativ 4, 5, 14. sein Satz als Subject 5, 7, 28. als Ac. 2, 6, 22. als Ge. 1, 9, 20. 3, 1, 21. vor εἰ 4, 1, 25. einem relativen Satz ein demonstrativer angefügt 1, 1, 2. 3, 3, 16. mit dem Ind. 5, 5, 21. des Fu. 1, 3, 14. 17. mit dem Inf. 2, 2, 1. wo nicht der Conj 1, 3, 14. Stellung 1, 2, 1. 9, 20. 10, 3. 3, 2, 20. 6, 3, 19. vgl. ὅς, ὅστις, Assimilation.

Sätze. Nebensätze als Hauptsätze 1, 9, 14. 3, 5, 16. 6, 4, 22. ein selbstständiger Satz einem relativen angefügt 1, 1 2. 9, 27. 10, 3. 3, 1, 17. 2, 5. 3, 16. 4, 1, 8. ein selbstständiger Satz für einen angenommenen Fall 5, 7, 9. nach οἶμαι 2, 1, 16. 5, 8, 22. mit καὶ ἅμα für καὶ ἅμα ὅτι 3, 4, 31. das einleitende Verbum nach καί wiederholt 1, 2, 21. 2, 1, 3. Zusammenziehung zweier Sätze 1, 2, 18. 9, 21. 4, 1, 14. 7, 1, 9. 27. ein Satz Subject 1, 9, 29. 5, 9, 17. ein kurzer Satz dem Begriffe zu dem er gehört vorangestellt 1, 6, 7. der relative Satz vor dem demonstrativen 1, 6, 6. 3, 1, 42.

Singular eines Substantivs von Mehreren 1, 7, 8. 7, 2, 6. ἱππεύς u. ä. 3, 1, 2. ἀσπίς 1, 7, 10. οὗτος für οὗτοι 3, 3, 18. ἐσθής 3, 1, 19. παρῆλθε καὶ ἐγένοντο 1, 7, 17.

Sprüchwörter 3, 1, 27. 5, 6, 4.

Subject vor der Conjunction stehend 2, 5, 41. in verschiedener Ausdehnung genommen 1, 4, 4. plötzlich ein anderes zu denken 1, 2, 26. 2, 5, 24. 3, 1, 10. 3, 7. 5, 3. 4, 2, 20. 5, 2, 30. 6, 1, 5. 7, 1, 6. der Hauptbe-

griff ergänzt 1, 2, 21. 27. 4, 8, 19. das Subject beim Inf. ergänzt 3, 1, 26. der Ac. 1, 8, 2. 2, 5, 38. ein persönliches Pronomen 2, 1, 12. 20. 2, 1. 5, 7, 25. τινά 1, 10, 12. 6, 3, 24. ἄνθρωποι erg. 1, 9, 5 5, 10, 2. 7, 3, 32 vgl. 24. fehlt bei ἐκήρυξε 3, 4, 36. ἐσάλπιγξε 1, 2, 17. ἐσήμηνε 2, 2, 4. εὖ γίγνεται 1, 7, 7. διάκειται 7, 3, 17. ἦν ἀμφὶ — 4, 1, 5. vgl. 4, 6, 2. ἦν ἡδύ 2, 3, 15. Subject dem Prädicat assimilirt 5, 4, 27. 29. ταῦτα φλυαρίας εἶναι 1, 3, 18. Subjectsbegriff (ohne Artikel) zum Prädicat ergänzt 4, 5, 25.

Substantiv einen geringen Grad des Begriffes bezeichnend 1,6,7. adjectivisch 4, 1, 26. vgl. 6, 3, 9. 26. aus e. Adj. zu ergänzen 4, 4, 13. εἰς τὴν ἑτέραν ἐκ τῆς ἑτέρας πόλεως 5,4,31. und Verbum desselben Stammes verbunden 1, 9, 11. vgl. Adjectiv, Artikel, Nomen.

Superlativ mit εἷς ἀνήρ 1, 9, 12. vgl. ὅτι, ὡς, οἷος, δύναμαι.

Tempora. verschiedene verbunden 1, 1, 9.

Uebergang von e. allgemeinen Satze zu e. besondern 2, 4, 26. von der indirecten Rede zur directen 1, 3, 14. 9, 25. 2, 2, 2. 5, 6, 19. 7, 19. 6, 1, 16. umgekehrt 7, 1, 39. vom Inf. zum Ind. 4, 7, 17. vom Lande zu den Bewohnern 5, 2, 2. 6, 23. vom Befehlshaber zu den Befehligten 1, 10, 4.

Ungenauigkeit 3, 4, 23. 28. vgl. Inconcinnität.

Verbale 1, 4, 18. 2, 4, 6. von Medien 1, 4, 3. 2, 6, 8. 6, 2, 12. 4, 14. ohne εἶναι 1, 3, 15. 2, 2, 12.

Verbum. 1) Fügung. zu zwei Sätzen gehörig zum ersten gestellt 7, 8, 16. zum ersten Subject gefügt 2, 1,16. zum Hauptbegriffe 1, 10, 1. zum nächsten Begriffe (1,5, 7.) 7, 1, 14. zur Apposition 1, 8, 9. 2, 1, 15. zum Prädicat 1, 4, 4. 5, 10, 10. 7, 2,32. bei mehreren Subjecten im Singular 1, 3, 1. 2, 4, 16. 4, 1, 1. 6, 2, 10. im Si. beim Neu. Plu. 1, 2, 23. 2, 2, 15. 4, 5, 14 beim Rel. die zweite Person 3, 1, 36.

2) Ergänzung 5, 7, 30. aus dem Vorigen nach δέ 1, 7, 6. 8, 6. 10. 2, 4, 14. 3, 1, 38. 4, 8, 27. 7, 1, 19. εἰ 5, 3, 3. 7, 2, 19. εἴτε 5, 6, 1. καί 4, 1, 18. μέχρι οὗ 1, 7, 6. ὅποι 1, 3, 6. 3, 2, 27. ὅσπερ 2, 1, 22. 5, 4, 20. ὅτι 1, 6, 6. 8. οὐ 7, 6, 31. οὐ μήν 7, 6, 38. εἰ μέν 2, 1, 10. ὥσπερ 1, 4, 12. 2, 4, 13. 6, 4, 23. in verschiedener Person 2, 1, 16. 4, 8,6. und verschiedenem Numerus 5, 9, 26. in verschiedenem Modus 1, 3, 6. 4, 12. 2, 4, 13. 5, 1, 8. 6, 4, 25. in verschiedenem Tempus 3, 1, 34. 3, 2. 7, 7, 9. Simplex aus einem Compositum 1, 4, 7. 7, 4, 20. χρῆναι aus οἷόντε 7, 2, 18. vgl. ἄλλο τι, εἰμί und Infinitiv.

3) Bedeutung. des Wollens 6, 1,9. vgl. 5, 6,31. 7,7,7. dessen was auf Jemandes Befehl geschieht 1, 3, 8. 5, 4, 2. vgl. λέγω.

Vermischung zweier Constructionen 2, 5, 5. 15. 21. 5, 4, 9. 6, 2, 18. 7, 4, 18.

Vocativ 1,3,3. 2, 5, 3. vgl. ὦ.

Wechsel der Construction 1,4,18.

Wiederholung 1, 1, 2. 3, 2, 29. durch Zwischensätze veranlaßt 3, 2, 25. 6, 4, 15. 20.

Wörter zwei Mal zu denken 3, 4, 13. 5, 9, 8.

Zahlwörter mit dem Artikel 1, 7, 10. τρεῖς καὶ δέκα 1, 5, 5. εἴκοσι καὶ πέντε 1, 2, 5. vgl. Apposition und Prädicat.

Zeugma 5, 4, 13.

Zwischensätze 1, 6, 7. 5, 4, 12. 7, 6, 13.

Geographisches Register.

Ἄβυδος, Stadt in Kleinasien an der hier 7 (Herod. VII, 34) bis 8 Stadien breiten Meerenge die den Hellespont mit der Propontis verbindet; wo jetzt das Cap Nagara, eine Meile nördlich von den asiatischen Dardanellen.

Αἰνιᾶνες, Volk im südlichen Thessalien am Oetegebirge und den Ufern des Spercheios.

Ἁλισάρνη, Stadt in Troas südlich von Pergamos.

Ἅλυς, jetzt Kisil-Irmak, der Hauptfluß Kleinasiens.

Ἀμπρακία, Stadt in Epeiros, jetzt Arta, an dem von ihr benannten Meerbusen.

Ἀμφίπολις, griechische Colonie in Thrake am Strymon (Stromza), jetzt Emboli, ein Flecken.

Ἄντανδρος, Stadt in Troas an der Nordseite des Adramyttenischen Meerbusens, beim jetzigen Dorfe Awdschilar.

Ἀπολλωνία, Stadt in Troas, östlich von Pergamos.

Ἀραβία, I, 5, 1 der südliche Theil Mesopotamiens.

Ἀράξης, ein Fluß Mesopotamiens der sich in den Euphrates ergießt, sonst von den Griechen Aborrhas, vom Ptolemäos Chaboras genannt, jetzt Chabur.

Ἁρμήνη, Ἁρμένη, jetzt Akliman (der weiße Hafen), Hafenort von Sinope, 50 Stadien von demselben entfernt.

Ἅρπασος, wahrscheinlich derselbe in den Pontos sich ergießende Fluß den die spätern Griechen und Römer Akampsis, auch Apsaros, und mit einheimischem Namen Boas nannten, jetzt armenisch und georgisch Dschoroch, türkisch Tschoruk.

Ἀσίνη, Stadt in Lakonike zwischen Tänaron und Gythion.

Ἄσπενδος, Stadt in Pamphylien am Eurymedon, sechzig Stadien von der Mündung desselben.

Ἀταρνεύς, Städtchen in Kleinasien, Lesbos gegenüber.

Ἀτραμύττιον, jetzt Adramiti, Edremid, Lesbos gegenüber an der Spitze des von ihr genannten Meerbusens.

Ἀχερουσία χεῤῥόνησος, Halbinsel bei Herakleia.

Βισάνθη, Stadt an der Europäischen Küste des Hellesponts, später Rhädestos, Resistus, jetzt Rodosto.

Γάνος, Γᾶνος, an der europäischen Küste des Hellespont, südwestlich von Bisanthe, führt noch jetzt seinen Namen.

Γυμνίας, nur von Xenophon erwähnte Stadt.

Δάνα, sonst Tyana am Tauros in der Nähe der kilikischen Pässe; jetzt Kis-hissar.

Δαράδαξ, wahrscheinlich ein Canal des Euphrat beim heutigen Balis (Barbalissos).

Δάρδανος, Stadt in Troas, südlich von Abydos, 70 Stadien davon entfernt.

Δέλτα, ein Landstrich Thrakes zwischen Byzantion und Salmydessos.

Δόλοπες, eine Völkerschaft zwischen Akarnanien, Aetolien, dem Pindos und dem Lande der Perrhäber.

Δρίλαι, Völkerschaft südlich von Trapezus.

Ἑσπερῖται, Bewohner der armenischen Landschaft Sper (bei den spätern Griechen Συσπιρῖτις, wahrscheinlich des Herodotos Σάσπειρες), noch jetzt Ispir.

Ἔφεσος, berühmte Stadt Ioniens, drei Tagereisen (540 Stadien) südwestlich von Sardes. Ruinen jetzt Ajasluk.

Εὐφράτης, der bekannte Strom, der

aus zwei Armen gebildet wird, dem West-Frat oder Karasu (Schwarzwasser) und dem Ost-Frat oder Muradsu der IV, 5, 2 gemeint ist.

Ζάβατος, ein in den Tigris strömender Fluß in Medien und Assyrien, syrisch Zaba d. i. Wolf, daher von den spätern Griechen durch *λύκος* übersetzt, jetzt der größere Zab.

Ἡράκλεια, ἡ ἐν τῷ Πόντῳ, jetzt Eregli, 1500 Stadien östlich von Kalchedon, wohl Umwege mitgerechnet, da nach Neueren die Entfernung nur 30 Meilen beträgt.

Θάψακος, Stadt am Euphrates, das Thiphsach der Bibel, als Uebergangsort berühmt; jetzt Ruinen el-Hammam nahe bei Rakka.

Θερμώδων, jetzt Termeh, ein Fluß Themiskyras, der sich in den Amisenischen Meerbusen des Pontos ergießt.

Θήβης πεδίον, *Θήβη*, Stadt in Troas, 60 Stadien nördlich von Adramyttion.

Θήχης, Berg in der mos'chischen Gebirgskette.

Θούριοι, Stadt in Großgriechenland, am Meerbusen von Tarent, wo früher Sybaris.

Θρανίψαι, nicht näher bekanntes Volk Thrakes.

Θύμβριον, eine später zu Lykaonien gehörige Stadt Phrygiens, wo jetzt der Engpaß und die große Quelle (Qu. des Midas bei Xen.) Olu Bunar Derbend, nahe bei Akschehr.

Θυνοί, thrakische Völkerschaft in der Umgegend von Salmydessos und Apollonia.

Ἰασόνιον, ein Vorgebirge westlich von Kotyora, jetzt Jasun. Davon *Ἰασονία ἀκτή*.

Ἱερὸν ὄρος, ein Gebirge auf dem Wege von Perinthos nach der Cherronesos, jetzt Tekir Dagh VII, 3, 3.

Ἰκόνιον, später die Hauptstadt Lykaoniens, jetzt Konjah.

Ἶρις, Fluß zwischen dem Thermodon und Halys, jetzt Tosanlu und bei der Mündung Jeschil Irmak.

Ἰσσοί, Küstenstadt Kilikiens, bei dem heutigen Jüsler.

Κάϊκος, ein Fluß Mysiens und Lydiens, der Pergamos vorbeifließend Lesbos gegenüber sich ins Meer ergießt, jetzt Bakyr Tschai.

Καιναί, Stadt in Mesopotamien am Tigris, vielleicht das Kanne des A. Test.; jetzt Ruinen Kalahi Scherkat, ungefähr 12 geogr. Meilen südlich von der Mündung des Zabatos.

Κάλπης λιμήν, jetzt Flecken und Hafen Kirpeh. Die Beschreibung s. VI, 2, 1 ff.

Καλχηδών, *Χαλκηδών*, Byzantion gegenüber am Bosporos, jetzt ein Dorf von den Türken Kadi-Köi genannt.

Καρδοῦχοι, ein den Medern und Persern verwandtes Volk am Ostufer des Tigris, später auch *Κάρδακες*, *Καρδουηνοί*, *Κορδουηνοί*, *Γορδυαῖοι*, syrisch Kardu, armenisch Kordu (Plur. Korduch), jetzt Kurden genannt.

Καστωλοῦ πεδίον, *Καστωλός*, Ort in Lydien nahe bei Sardes.

Καΰστρου πεδίον, Stadt in Großphrygien, in der Nähe des jetzigen Bulwudun.

Κελαιναί, Hauptstadt Großphrygiens, später *Ἀπάμεια Κιβωτός*, jetzt Dineir.

Κεντρίτης, Nebenfluß des Tigris, jetzt Sört oder Bohtan Su.

Κεραμῶν ἀγορά, Stadt in Phrygien, wahrscheinlich das jetzige Uschak.

Κερασοῦς, Stadt am Pontos, westlich von Trapezus, jetzt Kerasun Dere.

Κέρσος, Flüßchen Kilikiens, jetzt Merkes.

Κερτόνιον, Ort in Mysien.

Κοῖτοι, falsche Lesart VII, 8, 25.

Κολοσσαί, Stadt in Phrygien am

Lykos. In der Nähe jetzt der Flecken Chonas.

Κόλχοι, Volk in der Gegend bei Trapezus.

Κομανία, wahrscheinlich ein Castell in der Nähe von Pergamos.

Κορσωτή, Stadt am Euphrates und Mascas, jetzt wahrscheinlich Werdi.

Κορώνεια, Stadt in Böotien.

Κοτύωρα, Städtchen am Pontos zwischen Kerasus und dem Jasonion, jetzt Ordu.

Κύδνος, Fluß in Kilikien, jetzt Karasu.

Κύζικος, Stadt in Kleinphrygien auf dem Isthmos einer Halbinsel der Propontis. Ruinen Balkis, eine Meile östlich von Artaki.

Λάμψακος, 170 Stadien nordöstlich von Abydos, jetzt Lapsaki.

Λάρισσα, Stadt an der Ostseite des Tigris, jetzt Ruinen Nimrud.

Λεοντῖνοι, Stadt auf der Ostküste Siciliens, nördlich von Syrakusä, jetzt Lentini.

Λουσοί, Stadt im Norden von Arkadien.

Λύκειον, Gymnasion zu Athen.

Λύκος, Fluß bei Herakleia am Pontos, der etwa 20 Stadien südwestlich davon sich ins Meer ergießt, jetzt Kilidsch Su.

Μαγνῆτες, Völkerschaft in Thessalien.

Μαίανδρος, Fluß in Phrygien und Karien, jetzt Böjük-Mender, der große Mäander.

Μάκεστος, *Μάκιστος*, Stadt in Elis (Triphylien).

Μάκρωνες, Völkerschaft im mos'chischen Gebirge, südöstlich von Trapezus am Pontos; dieselben später *Σαννοί*, *Τζανοί* genannt bei den Armeniern und heutzutage Dschanik.

Μαντίνεια, Stadt in Arkadien.

Μαρδόνιοι, vielleicht die Marder, ein räuberisches Gebirgsvolk in mehreren Theilen Mediens und Armeniens.

Μαριανδυνοί, Volk am Pontos, Unterthanen der Herakleioten.

Μαρσύας, Nebenfluß des Maiandros.

Μαρώνεια, griechische Colonie an der Küste von Thrake, zwischen Abdera und Doriskos, jetzt Flekken Maronia.

Μασκᾶς, Nebenfluß oder wahrscheinlicher Nebencanal des Euphrat.

Μελανδέπται, sonst nicht erwähnte thrakische Völkerschaft.

Μελινοφάγοι, Völkerschaft in der Gegend von Salmydessos, vielleicht die Astoi Strabos.

Μέσπιλα, eine sonst nicht erwähnte Stadt am Tigris, in der Lage des damals zerstörten Nineve, jetzt Nunia, Mosul gegenüber.

Μίλητος, bedeutendste Stadt Ioniens, 80 Stadien südlich von der Mündung des Maiandros, jetzt Palatia.

Μοσσύνοικοι, ein Gebirgsvolk westlich von Kerasus.

Μυρίανδος, Stadt in Syrien, bei dem spätern Alexandria.

Μυσοί, räuberisches Gebirgsvolk, zwischen Groß- und Kleinphrygien.

Νέον τεῖχος, ein Castell an der Propontis.

Ὀδρύσαι, das mächtigste Volk Thrakes, dessen Reich sich zu Thukydides Zeit von Abdera bis gegen den Istros und Pontos, und von Byzantion bis zum Strymon erstreckte.

Οἰταῖοι, Volk am Oetegebirge in Thessalien.

Ὄλυνθος, Hauptstadt von Chalkidike in Thrake, 60 Stadien von Potidäa.

Ὀρχομενός, Stadt in Arkadien.

Ὀφρύνιον, Stadt in Troas, nahe bei Dardanos.

Πάριον, Stadt an der asiatischen Küste der Propontis, 12 Millien östlich von Lampsakos, wo jetzt der Hafen Kamaraes (Kemer).

Παρθένιον, Stadt in der Nähe von Pergamos.

Παρθένιος, Grenzfluß zwischen Paphlagonien und Bithynien, jetzt Bartin.

Παῤῥάσιοι, Völkerschaft im südlichen Arkadien am Berge Lykäos.

Πελλήνη, Stadt im Osten Achaias.

Πέλτη, Stadt in Großphrygien.

Πέργαμος, Πέργαμον, noch jetzt Bergama, Stadt in Mysien, nicht weit vom Kaïkos, 120 Stadien von der Küste.

Πέρινθος, Stadt an der Propontis zwischen Selybria und Bisanthe, später Herakleia, jetzt Eregli.

Πισίδαι, ein räuberisches Gebirgsvolk Pamphyliens, das, wie die Myser, lange seine Unabhängigkeit behauptete.

Πύραμος, ein Fluß der in Kataonien entspringt, den Tauros durchbricht und Kilikien durchströmt, jetzt Dschihan.

Σαλμυδησσός, ein sandiger für die Seefahrer gefährlicher Küstenstrich, der sich vom Bosporos an gegen 700 Stadien nordwärts erstreckte.

Σάρδεις, Hauptstadt Lydiens, die Ruinen noch jetzt Sart.

Σελινοῦς, Flüßchen bei Ephesos und bei Skillus.

Σηλυβρία, Σηλυμβρία, Stadt an der Propontis, östlich von Perinthos, jetzt Silivria.

Σινώπη, griechische Colonie in Paphlagonien, die bedeutendste Stadt dieser Gegenden, noch jetzt unter dem Namen Sinub blühend.

Σιτάκη, Σιττάκη, Stadt am Tigris, wo jetzt die Ruinen Scheriat el-Beida.

Σκιλλοῦς, Flecken in Elis, südlich von Olympia.

Σκυθινοί, wahrscheinlich das Volk und Land welches von den Armenischen Historikern Maskuth (Ma bedeutet Land) genannt und an die nördlichste Grenze Armeniens gegen Kolchis und die Mos'cher gesetzt wird.

Σόλοι, Küstenstadt Kilikiens, 500 Stadien westwärts von der Mündung des Pyramos, später Pompejopolis; jetzt Mesetlü.

Ταόχοι, räuberisches Gebirgsvolk wahrscheinlich von medischem Stamme, in den Thälern der südlichen Nebenflüsse des Harpasos, um das jetzige Tortum, Olti und Tauskert (d. h. Taocherstadt), welche Gegend bei den Armeniern bis ins zehnte Jahrh. Taikh hieß.

Τεμενίτης, vielleicht Τημενίτης, von Τημένιον bei Argos.

Τευθρανία, Stadt in Aeolis zwischen Pergamos und Atarneus.

Τηλεβόας, Nebenfluß des Euphrat jetzt Karasu bei Musch.

Τιβαρηνοί, Volk am Pontos, westlich von den Chalyben.

Τίγρης, großer Fluß Armeniens, und Assyriens, syrisch Digla, Diglath, jetzt Didschleh. IV, 4, 3 sind die östlichen Tigrisquellen gemeint, jetzt Bittis Tschai.

Τράλλεις, Stadt in Karien nördlich vom Maiandros, jetzt Aidin Güselhissar.

Τραπεζοῦς, Colonie von Sinope, jetzt Tarabusun.

Τυριαῖον, Stadt in Phrygien, beim jetzigen Ilgün.

Ὑρκάνιοι, Volk an der Ostküste des kaspischen Meeres, ihr Land altpersisch Vehrkana, d. i. Wolfsland, jetzt Gorgan oder Dschordschan.

Φασιανοί, Volk im jetzigen Passin. Vgl. Φᾶσις.

Φᾶσις V, 6, 36 jetzt bei den Einwohnern P'has oder Fachs, auch Rion, ein Strom der von Osten nach Westen fließend sich ins schwarze Meer ergießt.

Φᾶσις, Fluß Armeniens in seinem späteren Laufe Araxes, armenisch Eras'ch, noch jetzt Aras und im obern Laufe Pasin Su, der parallel mit dem nördlicheren Kur gegen Südosten strömend mit diesem vereinigt ins kaspische Meer fällt.

Φλιοῦς, Stadt zwischen Argolis und Achaia.

Φολόη, ein Gebirge auf der Grenze von Elis und Arkadien.

Φρυγία V, 6, 24 ist Klein-Phrygien, Phrygien am Hellespont, zum Theil das spätere Mysien und Bithynien.

Φύσκος, Nebenfluß des Tigris, jetzt Adhem.

Φώκαια, Stadt in Jonien, nordwestlich von Smyrna, jetzt Phokiaes.

Χαλδαῖοι oder *Χάλυβες*, ein den Karduchen verwandtes Volk in den Gebirgen zwischen der pontischen Küste und Armenien.

Χαρμάνδη, Stadt am Euphrates, sonst auch *Ἴς* genannt, jetzt Hit.

Χρυσόπολις, ein Flecken eine halbe Meile nördlich von Kalchedon, mit einem Hafen, jetzt Skutari Uskudar.

Ψάρος, *Σάρος*, ein Fluß der aus Kataonien kommend den Tauros durchbricht und Kilikien durchströmt, westlich vom Pyramos; jetzt Seihun.

Ὦπις, Stadt am Einflusse des Physkos in den Tigris.

Nachwort.

Die Buchstaben Gr. verweisen auf K. W. Krügers griechische Schulgrammatik.

Das geographische Register verdankt seine Verbesserungen Herrn Dr. Kiepert, von dem die alte Geographie sehr Bedeutendes zu hoffen hat.

Unter der Presse ist *Θουκυδίδου συγγραφή*, mit erkl. Anm. herausg. von K. W. Krüger.

Berichtigungen.

1) Im Texte:

S. 11, Z. 10 l. *ἄκρα* f. *ἄρκα*. — 47, 18 l. *αὐτόν*. — 54, 9 l. *δὴ πάλιν συνταξάμενοι*. — 57, 1 l. *ὅτε*. — 58, 16 l. *τοῖς τε οἰστοῖς*. — 65, 8 l. *πορεύεσθαι*. — 70, 1 l. *αἱ βάλανοι*. — 88, 11 l. *παιδικά*. — 99, 12 l. *ἄλλως πως σωτηρίας*. — 106, 14 l. *τὴν*. — 118, 9 l *αὐτοῖς πάλιν ἐπιφαίνεται*. — 122, 5 l. *ἐν τῷ μέρει*. — 135, 1 l. *ἐνταῦθα*. — 135, 15 l. *ἐστὶ*. — 147, 8 l. *διαβαίνειν*. — 150, 8 l. *Δημοκράτην*. — 155, 11 l. *ἔνδον*. — 155, 19 l. *ἔκγονα*. — 156, 3 l. *κώμης ταύτης σύνδειπνον*. — 168, 12 l. *οἷαν*. — 169, 13 l. *πιέζηται τῶν*. — 171, 14 l. *τῷ ὄρει*. — 176, 17 l. *ἄλλοι πολλοὶ τῶν*. — 205, 1 l. *φίλια τοῖς Κ*. — 221, 14 l. *πρᾶξιν*. — 245, 3 l. *Κλεάνδρου*. — 252, 6 l. *οἰκείοις*.

2) Zu den Anmerkungen:

S. 5, Z. 19 l. 6, 4, 28. — 11, 1 l. *εἰςβολή*. — 11, 2 l. *Κιλίκιαι*. — 27, 20 l. *Ἀθήνησι*. — 37, 4 tilge 1 nach 27. — 52, 16 l. 2, 1, 14. — 64, 21 l. *ἄγε δή*. — 67, 10 l. 3, 1, 33. — 71, 1 l. *τοῖςδε τοῖς*. — 76, 8 l. *τῶν παρόντων*. Gr. 47, 9. — 89, 3 l. 3 A. 3, — 106, 4 l. *παντὸς διά*. — 114, 12 l. 1, 1, 6. — 118, 11 für 16 l. 17. — 125, 12 l. gerade, ganz. — 126, 3 tilge 7. — 147, 10 l. *ἔλεγε*. — 182, 21 l. 50, 5 A. 6.

Staatliche Bibliothek Bamberg

Druck von C. Feister.

SBB013401553401

S. 3/4 und 139-142
locker!

Bayerische StaatsBibliothek
Münchener DigitalisierungsZentrum Digitale Bibliothek

Xenophon,

Xenophōntos Kyru anabasis mit erklärenden Anmerkungen

Berlin 1845

Bamberg, Staatsbibliothek -- AGB B 105
urn:nbn:de:bvb:12-bsb11416459-7